

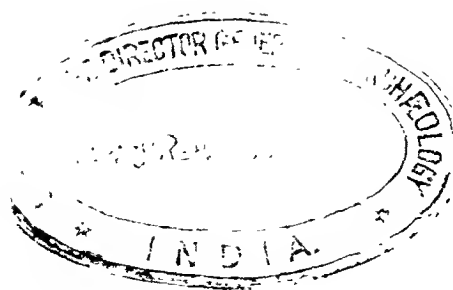
GOVERNMENT OF INDIA  
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL  
ARCHAEOLOGICAL  
LIBRARY

ACCESSION NO. 9240

CALL No. BPa 8/Fau

D.G.A. 79





JĀTAKATTHAVANNA

BY

V. FAUSBØLL.

— 23 —

100/67





THE  
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

3340



FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBÖLL

VOL. IV.

BPa8

Fau

LONDON.  
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.  
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.  
H. HAGERUP.

1887.

[All Rights Reserved.]

~~4. A.~~  
~~to 76~~

D 5860

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL  
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. .... ~~2449~~ ~~2440~~ 9240

Date. .... 3. 8. 58 .....

Call No. .... ~~Pa 8~~ .....

Fau

TO  
COLONEL D U N C A N  
LATE BRITISH RESIDENT AT MANDALAY  
AND  
THE REV. S U B H U T I  
BUDDHIST PRIEST IN CEYLON

WITHOUT WHOSE MATERIAL ASSISTANCE IN PROVIDING ME WITH  
MANUSCRIPT I SHOULD NOT HAVE BEEN ABLE TO EDIT THE JATAKA

THIS VOLUME IS MOST RESPECTFULLY INSCRIBED.



## PRELIMINARY REMARKS 5.

My MSS. for this volume have been the same as for the former : C<sup>k</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> and occasionally B<sup>s</sup>, and further B<sup>f</sup> from p. 1 to p. 242.

I have, it is true, in 1885 from Prince Devawongse, Minister of Foreign Affairs to the King of Siam, received a Pāli-Siamese MS. containing part of the Jātaka, but that does not go farther than to the Macchajātaka, vol. II p. 178 of the printed text.

This Siamese MS. begins, differently from C, in the following way<sup>1</sup> :

NAMO etc.

Vanditvā sirasā seṭṭham  
Buddham appaṭipuggalaṃ  
ñeyyasāgaram uttiṇṇaṃ  
tiṇṇaṃ saṃsārasāgaram ;  
Tattheva paramaṃ santaṃ  
gambhiraṃ duddhasaṃ aṇuṃ  
bhavābhavakaraṃ suddham  
Dhammaṃ saddhammapūjitaṃ  
Tattheva paṇaḥḥaṃ Saṃghaṃ  
asaṃga saṃghaṃ uttamaṃ  
uttama dakkhiṇeyyānaṃ  
santindriyaṃ anāsavaṃ ;  
Takanatassa etassa paṇāmena visesato  
ratanattaye visese navisesādare name ;

Dhirātidhiradhirehī āgamaṇṇūhi viṇṇūhi apādānatthakathaṃ bhante  
kātabban ti visesato punappanādareneva yācito haṃ yasassati tasmā-  
haṃ sāpadānassa sesato dipissa Piṭakattaye yathā Pālinayeneva  
atthasaṃvaṇṇanaṃ bhu subhaṃ

---

<sup>1</sup> Being unable to correct the text in all instances, I prefer giving it as it stands in the Codex.

Kena kattha kadā c' etaṃ  
 bhāsitaṃ dhammaṃ uttamaṃ  
 kimattha bhāsitaṃ c' etaṃ  
 etaṃ vatvā vidhiṃ tato  
 Nidānakosasallatthaṃ ca  
 sukhattahaṇadhāraṇā  
 tasmā tantaṃ vidhiṃ patvā  
 pubhāparavisesataṃ  
 Purāṇasihaḷabbhāsāya  
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ ca  
 ṭhapitaṃ taṃ na sādheti  
 sādhiṇaṃ taccitticitaṃ  
 Tasmā taṃ upanissāya  
 Porāṇaṭṭhakathānayaṃ  
 vivajjetvā viruddhatthe  
 visesatthappakāsayaṃ  
 visesaṇṇanaṃ seṭṭhaṃ  
 karissāṃ' atthavaṇṇanaṃ ti  
 ca paṭiññātata<sup>1</sup> | Sā paṇāyamamadānassatthavaṇṇanā dūrenidānaṃ etc.

But looking at the various readings of different Jātakas of the MS., I find that it agrees with C in as many instances as with B, besides having several readings of its own.

Therefore, if we are to judge from this MS. alone, there really appear to be three different redactions of the canonical Buddhist writings, a Cingalese, a Burmese and a Siamese (C.B.S.), the last of which takes up, it seems, an intermediate position between the two former.

Copenhagen, April 3, 1887.

---

<sup>1</sup> The previous passage is in the Codex written out in one without any punctuation and without the verses being marked.

## ABBREVIATIONS.

1. A. = atīte.  
B. or Bo. = Bodhisatto.  
Bh. = Bhagavā.  
D. = Dasabalo.  
G. = Gotamo.  
M. = Mahāsatto.  
R. = rajjam.  
S. = Satthā.  
T. = Tathāgato.  
V. = viharanto.
  2. A. ā. = atītam āhari.  
A. B. = atīte Bārāṇasiyam.  
A. k. = ārabba kathesi.
  3. Dh. k. s. = dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum.  
E. k. s. = etarahi kathāya sannisinnā.  
S. J. v. = Satthā Jetavane viharanto.
  4. S. p. j. s. = saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi.
  5. A. B. Br. r. k. = Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam  
kārente.
  6. S. i. d. ā. j. s. = Satthā imam desanam āharitvā jātakaṃ  
samodhānesi.
  7. I. d. ā. s. p. j. s. = imam desanam āharitvā saccāni pakā-  
setvā jātakaṃ samodhānesi.
-





## CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 4 l 35 read *Ck Bf*.  
 — 5 l. 36 read <sup>11</sup> *Cks* and <sup>14</sup> *Cks*  
 — 15 l. 29 add: 4. Cfr. Morris, B. & C. p. 74.  
 — 22 l. 28 add: 5. Cfr. Morris, B & C p. 86.  
 — 27 l. 32 add: 6. Cfr. Morris, B. & C. p. 99.  
 — 43 l. 16 read *yañce*.  
 — 47 l. 24 dele , .  
 — 54 l 22 read *aññatra*.  
 — 62 l. 26 read *r k*. Bodhisatto.  
 — 71 l. 18 add: (Cfr III  $\frac{313}{10-11}$ ).  
 — 71 l. 24 add: (Cfr. Milindap. p. 402).  
 — 71 l 31 read *ruddho*  
 — 100 l. 32 add: 3 Cfr. Morris, B & C. p. 89.  
 — 101 l. 23 read (III  $\frac{29}{4}$ ).  
 — 107 l. 16 read *tēyam eva*  
 — 109 l. 1 read *jinnatarāṣṭi*  
 — 119 l. 30 add: 6. Cfr. Morris B. & C. p. 92.  
 — 236 l 32 add: 7. Cfr. Morris, B. & C. p. 73.  
 — 256 l. 22 read *raṇaṇiā*.  
 — 320 l. 14 all three MSS. posemi for pesemi?  
 — 320 l. 33 read *Pischel* for *Morris*.  
 — 371 l. 20 add: (Cfr  $\frac{362}{25}$ ).  
 — 375 l. 25 add: 1. Cfr. Morris, B. & C. p. 88.  
 — 398 l 6 add: (Cfr. Saṃyutta-Nikāya ed. by L. Feer p. 2).  
 — 413 l. 3 read *jīvitapariṇāmanā*.  
 — 494 l 31 add after <sup>10</sup>: so *Bd* for *-pariyayam*.

---

Vol. III. Preliminary Remarks after Rangoon add: (*Bf*).

- 24 l. 1 add: (Cfr Milinda p. 172).  
 — 32 l. 26 add: (Cfr. Milinda p. 220).  
 — 98 l. 25 read *Paṭṭhapādā*.  
 — 109 l 11 add: (Cfr. supra p 24 l. 22).  
 — 120 l. 23 add: (Cfr II  $\frac{355}{8}$ ).

- Vol. III. 157 l. 8 read *osiñcam*
- 155 l. 6 read *pādena*.
  - 196 l. 10 add (Cfr. *Suttanipāta* v. 253 etc.).
  - 223 l. 15 read *appapañño*.
  - 254 l. 23 read *āharitvā*
  - 264 l. 22 read *sirīsayanam*.
  - 281 l. 5 read *ganhitukāmā*.
  - 305 l. 16 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 204—205)
  - 331 l. 6 add: (Cfr. II  $\frac{51}{25}$   $\frac{52}{6}$ ).
  - 347 l. 32 read *Bf-sambha-*
  - 371 l. 25 read *ruyha*.
  - 411 l. 6 read *sīlasamvuto*.
  - 450 l. 21 read *mamêdam* (cfr. p. 446 l. 12) or *mamā-y-idam*.
  - 471 l. 20 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 31).
  - 472 l. 10 etc. add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 20—22).
-

## X. DASANIPĀTA.

### 1. Catudvārajātaka.

Catudvāramidaṃ nagaran ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ dub-  
bacaṃ<sup>1</sup> ā. k. Paccuppannavatthuṃ Navanipātassa paṭhamajātaka  
vitthāritam eva, idha pana S. taṃ bhikkhuṃ „saccaṃ kira tvaṃ dub- 5  
baco“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „pubbe pi tvaṃ bhik-  
khu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā khuracakkam āsāde-  
sīti“<sup>2</sup> vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Kassapadasabalassa kāle Bārāṇasiyaṃ asīti-  
koṭivibhavassa seṭṭhino<sup>4</sup> putto Mittavindako nāma ahosi. 10  
Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesuṃ, so pana dussīlo assaddho.  
Atha naṃ aparabhāge pitari kālakate<sup>5</sup> mātā kuṭumbaṃ vicā-  
rentī āha: „tāta tayā dullabhamanussattaṃ<sup>6</sup> laddhaṃ, dānaṃ  
dehi, sīlaṃ rakkha<sup>7</sup>, uposathakammaṃ kara, dhammaṃ suṇā-  
hīti“. „Amma na mayhaṃ dānādīhi attho, mā maṃ kiñci 15  
avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmīti“ evaṃ vadantaṃ<sup>9</sup> pi  
naṃ ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja  
abhilakkhito mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā  
vihāraṃ gantvā sabbarattīṃ dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te  
sahassaṃ dassāmīti“. So „sādhū“ ti dhanalobhena uposathaṃ 20  
samādiyitvā bhuttapātārāso vihāraṃ gantvā divasaṃ vitināmetvā  
rattīṃ yathā ekam pi dhammapadaṃ kaṇṇaṃ na pabarati tathā

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> dubbacabhikkhu. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adds bhikkhu. <sup>3</sup> C<sup>ks</sup> -lo-, B<sup>2</sup> āhasesīti. B<sup>3</sup>  
bhāsesīti. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> adds eko. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> kalaṅka-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -bhamma-. <sup>7</sup> P<sup>d</sup> -khāhi  
<sup>8</sup> B<sup>d</sup> karohi. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> caran-.

ekasmiṃ padese nipajjitvā niddaṃ okkamitvā punadivase pāto  
 va mukhaṃ dhovitvā gehaṃ gantvā nisīdi. Mātā paṇ'assa  
 „ajja me putto dhammaṃ sutvā pāto va dhammakathikatheraṃ<sup>1</sup>  
 ādāya āgamiṣṣatīti“ yāguṃ<sup>2</sup> khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyāde-  
 5 tvā āsanaṃ paññāpetvā<sup>3</sup> tassāgamaṇaṃ<sup>4</sup> paṭimānentī<sup>5</sup> taṃ eka-  
 kaṃ āgataṃ disvā „tāta dhammakathiko kena nānīto“<sup>6</sup> ti vatvā  
 „na mayhaṃ dhammakathiken“<sup>7</sup> attho“ ti vutte<sup>8</sup> „tena hi yā-  
 guṃ<sup>9</sup> pivā“ 'ti āha. So „tumhehi mayhaṃ sahaṣṣaṃ paṭi-  
 sutaṃ, taṃ tāva me detha, pacchā pivissāmīti“ āha. „Piva tāta,  
 10 pacchā<sup>10</sup> gaṇhissasīti“. „Gahetvā va pivissāmīti“. Ath' assa  
 mātā sahaṣṣabhaṇḍikaṃ purato tṭhapesi. So yāguṃ<sup>9</sup> pivitvā  
 sahaṣṣabhaṇḍikaṃ gahetvā vohāraṃ karonto nacirass' eva  
 vīsaṃ<sup>11</sup> sataṣaṣṣaṃ uppādesi. Ath' assa etad ahosi: „nāvāṃ  
 upaṭṭhapetvā<sup>12</sup> vohāraṃ karissāmīti“. So nāvāṃ upaṭṭhapetvā<sup>13</sup>  
 15 „amma ahaṃ nāvāya vohāraṃ karissāmīti“ āha. Atha naṃ  
 mātā „tvāṃ tāta ekaputtako, imasmiṃ ghare dhanam pi ba-  
 huṃ<sup>14</sup>, samuddo anekādīnava, mā gamīti“ vāresi. So „ahaṃ  
 gamissāṃ' eva, na sakkā maṃ vāretuṃ“ ti vatvā „ahaṃ<sup>15</sup> tāta  
 vāressāmīti“ mātaraṃ hatthe gahito<sup>16</sup> hatthaṃ vissajjāpetvā  
 20 mātaraṃ paharitvā pātetvā antaraṃ katvā gantvā<sup>17</sup> nāvāya sam-  
 uddaṃ pakkhandi. Nāvā sattame divase Mittavindakaṃ nissāya  
 samuddapiṭṭhe niccalā atṭhāsī. Kālakaṇṇisaḷākā vāriyamānā<sup>18</sup>  
 Mittavindakass' eva hatthe tikkhattuṃ pati. Ath' assa uḷum-  
 paṃ<sup>19</sup> datvā „imaṃ ekaṃ nissāya bahū<sup>20</sup> mā vinassantū“ 'ti  
 25 taṃ samudde<sup>21</sup> khipiṃsu, tāvad eva nāvā javena samuddaṃ<sup>22</sup>  
 pakkhandi. So pi uḷumpe<sup>23</sup> nipajjitvā ekaṃ dīpaṃ<sup>24</sup> pāpuṇi.  
 Tattha phalīkavimāne<sup>25</sup> catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -kattheraṃ. <sup>2</sup> C<sup>k</sup>s -gu. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> pañña-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> tassa āg-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> paṭimāntena  
<sup>6</sup> C<sup>k</sup> tena āni-. B<sup>d</sup> kena nānīto. C<sup>b</sup> B<sup>a</sup> kena ā-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -na. <sup>8</sup> C<sup>k</sup>s -o. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>  
 -guṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adda te dassāmīti. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> viśasahassāḍḍhikaṃ, B<sup>s</sup> viśatisahassāḍḍhika.  
<sup>12</sup> B<sup>d</sup> upaṭṭha-, C<sup>k</sup>s utthā-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -hu, C<sup>s</sup> -huṃ corr to hu. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> abantaṃ.  
<sup>15</sup> B<sup>d</sup> adda pi. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> omitsga-. <sup>17</sup> all three MSS. -saḷākā, C<sup>s</sup> vāpiya-, B<sup>d</sup> cāriya-  
 māno, B<sup>s</sup> kariyamāno. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> ulu- corr. to uḷu-, B<sup>d</sup> ulu-. <sup>19</sup> C<sup>k</sup>s -u. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> -dda-  
 piṭṭhe. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> mahāsa-. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> ulu-. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> dipakaṃ, C<sup>s</sup> ekadipakaṃ. <sup>24</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> -li-.

dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ sukhāṃ. So tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ tā<sup>1</sup> dukkhānubhavanat-thāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase āgamiṣṣāma, yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva vasā“  
 'ti vatvā agamaṃsu. So tñhāvasiko hutvā tasmīṃ yeva pha- 5  
 lake nipajjitvā puna samuddapitṭhena gacchanto अपराम पि  
 दीपाम्<sup>2</sup> patvā tattha rajatavimāne aṭṭha petiyo disvā eten' eva  
 upāyena aparasmīṃ dīpake maṇivimāne soḷasa aparasmīṃ<sup>4</sup> kana-  
 kavimāne dvattiṃsa petiyo disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ  
 anubhavitvā tāsam पि dukkhaṃ anubhavitum gatakāle puna 10  
 samuddapitṭhena gacchanto ekaṃ pākāraparikkhittaṃ catudvā-  
 raṃ<sup>4</sup> nagaraṃ<sup>5</sup> addasa, ussadanirayo<sup>6</sup> kira so bahunnaṃ<sup>7</sup> nerayi-  
 kasattānaṃ kammakaraṇānubhavanatṭhānaṃ<sup>8</sup>, Mittavindakassa  
 pana alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upaṭṭhāsi. So  
 „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhavissāmīti“ cintetvā pavisitvā 15  
 khuracakkaṃ ukkhipitvā<sup>9</sup> paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa.  
 ath' assa taṃ<sup>10</sup> tassa sīse khuracakkaṃ padumaṃ<sup>11</sup> hutvā upaṭ-  
 ṭhāsi, ure pañcaṅgikabandhanaṃ<sup>12</sup> uracchadapasādhanaṃ hutvā  
 sarīrato galantaṃ<sup>13</sup> lohitaṃ lohita-candanavilepanaṃ<sup>14</sup> hutvā  
 paridevanasaddo madhuragītasaddo<sup>15</sup> hutvā upaṭṭhāsi. So tassa 20  
 santikaṃ gantvā „bho purisa ciraṃ tayā padumaṃ dhāritaṃ,  
 delhi me etan“ ti āha. „Samma, na-y-idaṃ padumaṃ, khura-  
 cakkaṃ<sup>16</sup> etan“ ti. „Tvam mayhaṃ adātnkāmatāya evaṃ vada-  
 sīti“. Nerayikasatto cintesi: „mayhaṃ kammaṃ khīṇaṃ  
 bhavissati, imināpi mayā viya mātaraṃ paharitvā āgatena bha- 25  
 vitabbaṃ, dassāmi 'ssa khuracakkaṃ“ ti. Atha naṃ „ehi bho,  
 gaṇha imaṃ padumaṃ<sup>17</sup>“ ti vatva khuracakkaṃ tassa sīse khipi.  
 taṃ tassa matthakaṃ<sup>18</sup> piṃsamānaṃ<sup>19</sup> bhassi. Tasmīṃ khape

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> adds tattha. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> dipakam. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds dipake. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> - ra. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> - ram.  
<sup>6</sup> C<sup>ks</sup> - dā-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> - hūnaṃ. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> - bhāvatthā-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds sīse. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> naṃ.  
 B<sup>d</sup> omits taṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> adds viya. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> - kamba-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> gal-. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> omits  
 lohita, and adds viya. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> - rasarogī-, and adds viya. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> - kam. <sup>17</sup> B<sup>d</sup>  
 iman, omitting pa-. <sup>18</sup> C<sup>ks</sup> - kaṃ. <sup>19</sup> C<sup>ks</sup> piṣamānaṃ. B<sup>k</sup> khipamanam.

Mittavindako tassa khuracakkabhāvaṃ ñatvā „tava khuracakkaṃ gaṇha, tava khuracakkaṃ gaṇhā“ 'ti vedanāmatto<sup>1</sup> paridevi. Itaro antaradhāyi. Tadā Bodhisatto<sup>2</sup> mahantena parivārena ussadacārikam caramāno taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Mittavindako  
 5 taṃ ulloketvā<sup>3</sup> „sāmi devarāja, idaṃ maṃ<sup>4</sup> cakkaṃ saṇhakara-  
 ṇi<sup>5</sup> viya tilāni piṃsamānaṃ<sup>6</sup> otarati, kin nu kho mayā pāpaṃ katan<sup>7</sup>“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Catudvāram idaṃ nagaraṃ āyasaṃ dalhapākāraṃ<sup>8</sup>,  
 oruddhapatiruddho<sup>9</sup> 'smi, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā. 1.
- 10 2. Sabbe apihitā<sup>10</sup> dvārā, oruddho 'smi yathā dvijo,  
 kimādhikaraṇaṃ yakkha cakkābhinihato ahan ti. 2.

Tattha dalhapākāraṃ ti thirapākāraṃ, dalhatoranaṃ ti pi pātho, thira-  
 dvāraṃ ti attho, oruddhapatiruddhosmiti anto katvā samantā pākārena  
 ruddho, palāyanaṭṭhānaṃ na paññāyati, kiṃ pāpaṃ pakatan ti kin nu kho  
 15 mayā pāpakammaṃ kataṃ, apihitā ti thakitā, yathā dvijjo<sup>11</sup> ti pañjare  
 pakkhitto sakuṇo viya, kimādhikaraṇaṃ ti<sup>12</sup> kim kāraṇaṃ, cakkābhinihato  
 ti cakkena abhinibhato.

Ath' assa devarāja<sup>13</sup> kāraṇaṃ kathetuṃ<sup>14</sup> cha gāthā abhāsi:

3. Laddhā satasahassāni atirekāni vīsati  
 20 anukampakānaṃ ñātīnaṃ vacanaṃ samma nākari. 3.
4. Laṃghī samuddaṃ pakkhandi sāgaraṃ appasiddhikaṃ,  
 catūhi<sup>15</sup> aṭṭh' ajjhagamā aṭṭhāhi pi ca<sup>16</sup> soḷasa (= III p. 207.) 4.
5. Soḷasāhi<sup>17</sup> ca battimsa<sup>18</sup>, atriccho<sup>19</sup> cakkam āsado,  
 icchāhatassa posassa cakkaṃ bhamati matthake. 5.
- 25 6. Uparivisālaṃ duppūraṃ icchāvisaṭagāminim<sup>20</sup>  
 ye va<sup>21</sup> taṃ anugijjhanti te honti cakkadhārino. 6.
7. Bahum<sup>22</sup> bhaṇḍaṃ apahāya<sup>23</sup> maggaṃ appaṭivekkhiya  
 yesaṃ c'etaṃ asaṃkhātā<sup>24</sup> te honti cakkadhārino. 7.

<sup>1</sup> Bā -patto, B<sup>s</sup> -nam patto. <sup>2</sup> Bā adds rukkhadevatā hutvā <sup>3</sup> Bā olo- <sup>4</sup> Bā imani in the place of idaṃ maṃ. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> Bā -ni. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> piṇḍasa-, Bā sīsamānaṃ. <sup>7</sup> Bā paka- <sup>8</sup> C<sup>k</sup> dalhatoranaṃ. <sup>9</sup> Bā -pati-. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> hi pi-. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> Bā dijo. <sup>12</sup> Bā adds kiṃ adhikaraṇaṃ. <sup>13</sup> Bā omits de-. <sup>14</sup> Bā adds devaputto. <sup>15</sup> Bāf -tuhhi. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> ca omitting pi, C<sup>s</sup> catu omitting pi, Bā aṭṭhāsi vāpi, B<sup>s</sup> attha pi vā ca, B<sup>f</sup> athāhi sā ca. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> -sāpi, C<sup>s</sup> -sāri, Bāf -sābhi. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> -sā. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> -echa, C<sup>k</sup> -cehaṃ. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> -nī, C<sup>s</sup> -nī, Bā visaragāmini. <sup>21</sup> C<sup>k</sup> omit va. <sup>22</sup> Bā u. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> avhāya, B<sup>f</sup> vahāya. Bā ca ohāya, B<sup>s</sup> hahuhhanḍa ca ohāya. <sup>24</sup> C<sup>k</sup> -kha-.

a. Kammaṃ samekkhe vipulaṇ ca bhogaṃ,  
icchaṃ na seveyya anattasamhitā<sup>1</sup>.

karavva vākvāṃ anukampakānaṃ

katvā mātu santikā sahasaṃ gahe tvā vohāraṃ karonto satasahasasā<sup>3</sup> ca atire-  
kāni vīsati labhivā, nākarīti teva dhanena atuṭṭho nāvāya samuddaṃ pavisanto  
samudde ādīnavam<sup>4</sup> kathetvā mātaraṃ vāriyamāno pi anukampakānaṃ nātinam  
samma vacanaṃ<sup>5</sup> nākari<sup>6</sup>, sotāpannam mātaraṃ paharivā antaraṃ katvā nik-  
khanto yevāsīti dīpeti. laṃghīti nāvaṃ ullaṃghanasamattham(?), pakkhandīti 10  
pakkhanto si, appasiddhikan<sup>7</sup> ti mandasiddhiṃ<sup>8</sup> vināsabahulam, catūhi<sup>9</sup>  
aṭṭhā 'ti atha naṃ nissāya thitāya nāvāya phalakaṃ datvā samudde khitto  
pi<sup>10</sup> tvaṃ<sup>11</sup> mātaraṃ nissāya ekadivaṃ katassa uposathakamassa nissan-  
dena phalikavimāne catasso itthiyo labhivā tato rajatavimāne aṭṭha maṇivimāne



vipulañca bhogan ti attano dhammaladdham dhanarāsīm pi avekkheyya, nātivatteyyā<sup>1</sup> ti taṃ tādīsaṃ puggalaṃ idaṃ cakkhaṃ na ativatteyya<sup>1</sup> nāvattareyya<sup>2</sup>, nātivattetitī pi pātho, nāvattaratitī attho.

Taṃ sutvā Mittavindako „iminā devaputtena mayā kata-  
5 kammaṃ tatvato<sup>3</sup> nātaṃ, ayaṃ mayhaṃ paccanapamāṇam pi jānissati, pucchāmi<sup>4</sup> nan<sup>4</sup> ti cintetvā navamaṃ gātham āha:

9. Kīva ciraṃ nu me yakkha cakkhaṃ sirasi<sup>5</sup> ṭhassati,  
kati vassasahassāni, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 9.  
Ath' assa kathento Mahāsatto dasamaṃ gātham āha:

10. 10. Atisaro accasaro Mittavinda, suṇohi me:  
cakkhaṃ te sirasi-m-<sup>5</sup> āviddhaṃ, na taṃ jīvaṃ pamokkhasitī. 10

Tattha atisaritī pi atisaro, atisarissatitī pi atisaro<sup>6</sup>, accasaroti tass' eva vevacanaṃ, idaṃ vuttanī hoti: ambho Mittavindako<sup>7</sup> sunāhi<sup>8</sup> mama vacanaṃ, tvaṃ hi atidārunassa kammassa katattā atisaro, tassa pana na sakkā vassagana-  
15 nāya vipāko paññāpetun ti<sup>9</sup> aparimāṇaṃ atimahantaṃ vipākadukkhaṃ sarissasi<sup>10</sup> paṭipajjissasitī<sup>11</sup> pi atisaro, tena te ettakāni vassasahassānī vattuṃ na sakkomīti, sirasimāviddhaṃ ti yaṃ pana te idaṃ cakkhaṃ sirasi<sup>12</sup> āviddhaṃ kumbhakāracakkam<sup>13</sup> iva<sup>14</sup> bhāmati<sup>15</sup>, na taṃ jīvaṃ pamokkhasitī<sup>16</sup> taṃ<sup>17</sup> tvaṃ yāva te kammavipāko na khīyati tāva jīvamāno na mokkhasi<sup>18</sup>, kammavi-  
20 pāke pana khiṇe idaṃ cakkhaṃ pabhāya yathākammaṃ gamissasitī

Idaṃ vatvā devaputto attano ṭhānaṃ<sup>19</sup> eva gato, itaro pi mahādukkhaṃ paṭipajji.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Mittavindako<sup>21</sup> dubbacabhiikkhu ahoṣi, devarājā<sup>21</sup> ahaṃ evā<sup>22</sup> ti. Catudvārajātakaṃ<sup>22</sup>.

Kaṇho vatāyaṃ puriso ti. Idaṃ S. Kapilavatthum nissāya<sup>23</sup> Nigrodhārāme viharanto sita pātukaṃ mamaṃ ā. k. Tadā kira S.

<sup>1</sup> Cks nāti-. <sup>2</sup> Cks nātivatteyya. <sup>3</sup> Bā tatthato, B<sup>s</sup> tathato? <sup>4</sup> Bā pucchis-sāmi. <sup>5</sup> Cks sirasmiṃ. <sup>6</sup> Bā tattha atisaro ti atipsarīti pi atisaro atisariss-atitī pi atisaro. <sup>7</sup> Bā -da. <sup>8</sup> Bā -no-. <sup>9</sup> Bā vipākaṃ vattanti. <sup>10</sup> Cks pariss-. <sup>11</sup> Ck -pajjasitī, Bā patipaccissasitī. <sup>12</sup> Bā sirasmiṃ. <sup>13</sup> Ck -raṃ ca-, C<sup>s</sup> -rām ca- corr. to -raca-. <sup>14</sup> Cks add ca. <sup>15</sup> Cks add taṃ. <sup>16</sup> Cks -si. <sup>17</sup> Bā omits taṃ. <sup>18</sup> Bā pamo-. <sup>19</sup> Bā devathā-. <sup>20</sup> Bā adds ayaṃ. <sup>21</sup> Bā adds pana <sup>22</sup> Bā adds pathamam. <sup>23</sup> Bā upani-

sāyaṇhasamaye Nigrodhārāme bhikkhusaṃghaparivuto jaṃghāvihāraṃ<sup>1</sup>  
 anucaṃkamanto aññatarasmiṃ padese sitaṃ pātvākāsi. Ānandathero<sup>2</sup>  
 „ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukanmāya, na<sup>3</sup>  
 ahetu Tathāgatā sitaṃ pātukaronti, pucchissāmi tāvā“<sup>4</sup> ti añjalim<sup>5</sup>  
 paggayha sitakaraṇaṃ pucchi. Ath' assa S. „bhūtapubbaṃ Ānanda 5  
 Kaṇho nāma isi ahoṣi, so imasmiṃ bhūmippadese<sup>6</sup> vihāsi jhāyi jhānarato,  
 tassa sīlatejena Sakkabhavanaṃ kampitī“ sitakaraṇaṃ vatvā tassa  
 vatthuno apākaṭattā<sup>6</sup> therena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāpasīyaṃ<sup>7</sup> asītikoṭivibhavana aput-  
 takena brāhmaṇena sīlaṃ samādiyitvā putte patthite Bodhisatto 10  
 tassa brāhmaṇīyā kucchismiṃ nibbatti, kālavaṇṇattā paṇ'  
 assa nāmagahaṇadivase Kaṇhakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. So  
 soḷasavassakāle maṇipaṭimā<sup>8</sup> viya sobhaggappatto<sup>9</sup> hutvā pitarā  
 sippuggahaṇatthāya pesito Takkaṣilāya<sup>10</sup> sabbasippāni ugga-  
 hetvā paccāgañchi<sup>11</sup>. Atha naṃ pitā anurūpena dārena saṃ- 15  
 yojesi. So aparabhāge mātāpitunnaṃ<sup>12</sup> sabbaissariyaṃ paṭipajji.  
 Ath' ekadivasaṃ ratanaakoṭṭhāgārāni viloketvā varapallama-  
 ñajjhagato suvaṇṇapaṭṭaṃ<sup>13</sup> āharāpetvā „ettakaṃ dhanam  
 asukena<sup>14</sup> uppāditaṃ ettakaṃ asukena“<sup>15</sup> ti pubbañātīhi su-  
 vaṇṇapaṭṭe<sup>15</sup> likhitāni akkharāni disvā cintesi: „yehi imaṃ 20  
 dhanam uppāditaṃ te na paññāyanti, dhanam eva paññāyati,  
 eko pi idaṃ<sup>16</sup> gahetvā gato n' atthi, na kho pana sakkā dhanam  
 bhaṇḍikaṃ bandhitvā paralokaṃ netum, pañcasādhāraṇabhāvena<sup>17</sup>  
 hi<sup>16</sup> asārassa dhanassa<sup>18</sup> dānaṃ sāro, bahurogasādhāraṇabhāvena  
 asārassa kāyassa sīlavantesu abhivādanādikammaṃ sāro, anic- 25  
 catābhībhūtaṃ asārassa jīvitassa aniccādivasena vipassanāyogo  
 sāro, tasmā asārehi bhogehi sārāgahaṇatthaṃ dānaṃ dassāmiti“  
 so āsanā utthāya<sup>20</sup> rañño santikaṃ gantvā rājānaṃ āpu-  
 chitvā mahādānaṃ pavattesi. Yāva sattamā divasā dhanam

<sup>1</sup> Bḍ -gha-. <sup>2</sup> Bḍ -datthe-. <sup>3</sup> Bḍ tana. <sup>4</sup> Bḍ -liṃ. <sup>5</sup> Bḍ -mipa-. <sup>6</sup> Cs apa-  
 C\* apāhaṭattā, B\* apaka-. <sup>7</sup> Bḍ adds ekena. <sup>8</sup> Bḍ -pati-. <sup>9</sup> Bḍ sobhaggayasag-  
 gapatto. <sup>10</sup> Bḍ -yaṃ. <sup>11</sup> Bḍ -gacchi. <sup>12</sup> Bḍ -tūnaṃ. <sup>13</sup> Bḍ -pattāni. <sup>14</sup> Bḍ  
 adds nāma. <sup>15</sup> Bḍ -patte. <sup>16</sup> Bḍ adds dhanam. <sup>17</sup> Bḍ pañcannaṃ verānaṃ  
 sā- <sup>18</sup> Bḍ omits hi. <sup>19</sup> Bḍ asāradussadha-. <sup>20</sup> Bḍ vu-

- aparikkhīyamānaṃ<sup>1</sup> disvā „kiṃ me dhanena, yāva maṃ jarā  
 nābbibhavati tāvad eva pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca  
 nibbattetvā brahmalokaparāyano bhavissāmīti“ cintetvā gehe  
 sabbadvārā<sup>2</sup> i vivarāpetvā „dinnam ñeva<sup>3</sup> harantū“<sup>4</sup> 'ti asuci viya  
 5 jigucchanto vatthukāme pahāya mahājanassa rodantassa paridevan-  
 tassa nagarā nikkhamitvā Himavantapadesaṃ pavisitvā isipab-  
 bajjaṃ pabbajitvā attano vasanattāya ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ  
 olokeno innaṃ tthānaṃ patvā „idha vasissāmīti“ ekaṃ inda-  
 vāruṇikarukkhaṃ<sup>5</sup> gocaragāmaṃ katvā adhiṭṭhāya tass' eva  
 10 rukkhassa mūle vihāsi, gāmantasenāsaṇaṃ pahāya ārañña-  
 ahoṣi, paṇṇasālaṃ akatvā rukkhamaṇḍikaṃ ahoṣi abbhokāsiko  
 nesajjiko, sace<sup>6</sup> nipajjitukāmo<sup>7</sup> bhūmiyaṃ yeva nipajjati, dan-  
 tamusaliko<sup>8</sup> hutvā anaggipakkaṃ eva khādati, thusaparikkhī-  
 taṃ kiñci na khādati, ekadivase ekavāraṃ eva khādati,  
 15 ekāsaniko ahoṣi. Khamāya<sup>9</sup> paṭhaviāpatejavāyusamo<sup>10</sup> hutvā ete  
 ettake dhutagaṇe samādāya vatti<sup>11</sup>. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-  
 satto paramappiccho<sup>12</sup> ahoṣi. So nacirass' eva abhiññā ca samā-  
 pattiyo ca nibbattetvā jhānakīlikāṃ<sup>13</sup> kīlanto tatth' eva vasati,  
 phalāphalattamaṃ pi aññattha na gacchati, rukkhassa phalitakāle  
 20 phalaṃ khādati, pupphitakāle pupphaṃ khādati<sup>14</sup>, sapattakāle<sup>15</sup>  
 pattāni<sup>16</sup> khādati, nippattakāle<sup>17</sup> papaṭikaṃ<sup>18</sup> khādati<sup>19</sup>. Evaṃ  
 paramasantuṭṭho hutvā imasmiṃ tthāne ciraṃ vasi. So eka-  
 divasaṃ pi<sup>20</sup> pubbaṇhasamaye tassa rukkhassa pakkāni<sup>21</sup> gaṇ-  
 hanto pana loluppacārena uttāya aññasmiṃ padese na gaṇhāti<sup>22</sup>.  
 25 Yathānisinno va hatthaṃ pasāretvā hatthappamāṇe tthāne<sup>23</sup> tthitāni  
 phalāni saṃharati, tesu pi manāpāmanāpaṃ avicinitvā sampatta-  
 sampattam eva gaṇhi. Evaṃ paramasantuṭṭhassa tassa silatejēna  
 Sakkassa Paṇḍukambasasilāsaṇaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Taṃ  
 kira Sakkassa āyukkhaṇaṃ vā uṇhaṃ hoti puñṇakkhaṇaṃ vā

<sup>1</sup> Ck -kkhi-, Bd -kkha-. <sup>2</sup> Bd yeva. <sup>3</sup> Bd adds pi. <sup>4</sup> Bd nipajjati. <sup>5</sup> Bd -la-.

<sup>6</sup> Bds chamā-. <sup>7</sup> Bd -pamo, Bs -yuparamo <sup>8</sup> Bd vasati. <sup>9</sup> Ck -mapariccho.

<sup>10</sup> Bd -kilaṃ <sup>11</sup> Cks omit khā-. <sup>12</sup> Bd omits sa <sup>13</sup> Bd -ttaṃ. <sup>14</sup> Ck Bd nipa-.

<sup>15</sup> Bd pappati- <sup>16</sup> Bd -saṃ, omitting pi. <sup>17</sup> Bd adds phalānigaṇhi. <sup>18</sup> Bd gaṇhabhi.

<sup>19</sup> Ck hatthampamāṇe tthāne, Bd hatthappasādhāne.

aññasmiṃ vā mahānubhāvasatte<sup>1</sup> taṃ thānaṃ patthente<sup>2</sup> dhammi-  
kānaṃ vā mahiddhiyasamaṇabrāhmaṇānaṃ<sup>3</sup> sīlatejena<sup>4</sup> uṇhaṃ  
ahosi. Sakko „ko nu kho maṃ<sup>5</sup> cāvetukāmo“ ti āvajjitvā  
imasmīṃ padese vane<sup>6</sup> vasantaṃ Kaṇhaṃ isiṃ rukkha-  
phalāni uccinantaṃ disvā cintesi: „ayaṃ isi ghoratapo<sup>7</sup> 5  
parimāritindriyo<sup>8</sup>, imaṃ dhammakathāya sīhanādaṃ nadāpetvā  
sukhākāraṇaṃ sutvā varena<sup>9</sup> santappetvā imassa rukkhaṃ  
dhuvaphalaṃ katvā āgamissāmīti“ so mahantenānubhāvena  
sīghaṃ otaritvā tasmiṃ rukkhamūle tassa piṭṭhipasse thatvā  
„attano ayaṇṇe kathite kujjhissati nu kho no“ ti vīmaṃsanto 10  
paṭhamam gātham āha:

1. Kaṇho vatāyaṃ puriso, kaṇhaṃ bluṇṇjati bhojanaṃ  
kanhe bhūmipadesasmiṃ<sup>10</sup>, na mayhaṃ manaso piyo ti. 11.

Tattha kaṇhan<sup>11</sup> ti kālavanṇaṃ<sup>12</sup>, rukkhaphalabhojanatāya kanho<sup>13</sup>. 15

Kaṇho tassa<sup>14</sup> vacanaṃ sutvā „ko mu kho mayā saddhiṃ  
kathetīti<sup>15</sup>“ dibbacakkhunā upadhārento „Sakko“ ti ñatvā ani-  
vattitvā<sup>16</sup> anoloketvā va dutiyaṃ gātham āha:

2. Na kanho tacasā hoti, antosāro hi brāhmaṇo,  
yasmiṃ pāpāni kammanāni sa ve kaṇho Sujampatīti. 12. 20

Tattha tacasā ti tacena kanho nāma na hotīti attho, antosāro ti  
abbhantare sīlasamādhīpaññāvimuttiñānadassanasārehi samanūgato, evarūpo  
hi bāhitapāpattā brāhmaṇo nāma hoti, sa ve ti yasmiṃ pana pāpāni<sup>17</sup> kam-  
manāni so yattha katthaci kule<sup>18</sup> jāto yena kenaci sarīravannena samannāgato pi  
kāḷako va. 25

Evaṃ ca pana vatvā imesaṃ sattānaṃ kaṇhabhāvakarāni  
pāpakammāni ekavidhādīhi bhedehi vitthāretvā sabbāni pi tāni  
garahitvā<sup>19</sup> sīlādayo guṇe pasamsitvā ākāse candam utthāpento

<sup>1</sup> Ck -ve-, Cs -ve-, Bs -vasattehi. <sup>2</sup> Bs adds na vā. <sup>3</sup> Bd -ddhikasa-. <sup>4</sup> Cs  
adds tadā sīlatejena, Bd dānatejena vā. <sup>5</sup> Cks omit vā. <sup>6</sup> Bd adds thānā. <sup>7</sup>  
Bd omits vane. <sup>8</sup> Bd paramajitindriyo. <sup>9</sup> Cks sukāraṇaṃ suvarena, Bs sukha-  
kāraṇaṃ sūvetvā varena. <sup>10</sup> Bd -mippa-. <sup>11</sup> Bd -ho. <sup>12</sup> Bd -no. <sup>13</sup> Bd bhojananti  
rukkhaphalabhojanam in the place of rukkha- -- <sup>14</sup> Bd isi sakkassa. <sup>15</sup> Ck  
-theti, Cs -theti corr. to -thetīti. <sup>16</sup> Cks ni-. <sup>17</sup> Bd pāpakāni. <sup>18</sup> Bd -lesu. <sup>19</sup>  
Bd -hetvā.

viya Sakkassa dhammaṃ desesi<sup>1</sup>. Sakko tassa dhammakathaṃ sutvā pamudito somanassajāto Mahāsattaṃ vareṇa nimantento tatiyaṃ gātham āha:

3. Etasmiṃ te sulapite patirūpe<sup>2</sup> subhāsīte

5 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manasā icchasīti. 13.

Tattha etasmiṃ ti yaṃ idaṃ tayā sabbaññū-Buddhena viya sulapitaṃ tasmim sulapite tumbhākam eva ca anucchavikattā patirūpe<sup>2</sup> subhāsīte, yaṃ kiñcīti yaṃ yaṃ<sup>3</sup> kiñci manasā icchasi sabbam te taṃ varaṃ taṃ<sup>4</sup> icchitam patthitam dammiti attho

15 Taṃ sutvā Mahāsatto cintesi: „ayaṃ ‘kin nu kho attano avappe kathite kujjhissati no’ ti maṃ vīmaṃsanto mayhaṃ chavivaṇṇaṃ ca bhojanaṃ ca vasanaṭṭhānaṃ ca garahitvā<sup>5</sup> idāni mayhaṃ akuddhabhāvaṃ ūtvā pasannacitto varaṃ deti, maṃ kho pan’ esa ‘Sakkissariya-Brahmissariyānaṃ atthāya brah-  
15 macariyaṃ caratīti’ pi maññeyya, tatr’ assa nikkamkhābhāvat-  
thaṃ<sup>6</sup> ‘mayhaṃ paresu kodho vā doso vā mā uppajjatu parasam-  
pattiyaṃ lobho vā paresu sineho vā mā uppajjatu majjhato  
va bhavēyyaṃ’ ti ime mayā cattāro vare gaheṭuṃ vaṭṭatīti“ so  
tassa nikkamkhābhāvatthāya cattāro vare gaṇhanto catutthaṃ  
20 gātham āha:

4. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara

sunikkodhaṃ suniddosaṃ nillobhaṃ vattim<sup>7</sup> attano

nisnehaṃ abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti. 14.

Tattha varaṃce me ado ti sacce taṃ mayhaṃ varaṃ adāsi, sunik-  
25 kodhaṃ ti akujjhanavasena sutthunikkodhaṃ, suniddosaṃ ti adussanavasena  
sutthuniddosaṃ, nillobhaṃ ti parasampattisū sutthunillobhaṃ, vattimattano<sup>7</sup>  
ti evarūpaṃ attano pavattiṃ, nisnehaṃ ti puttadhītādisu saviññānakesu dhana-  
dhaññādisu vā aviññānakesu attano santakesu pi<sup>8</sup> nisnehaṃ apagatalobhaṃ,  
abhikaṃkhāmi<sup>9</sup> ti evarūpaṃ imehi catuāṅgehi<sup>9</sup> samannāgataṃ attano vuttiṃ  
30 abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti ete nikkodhādike caturo mayhaṃ vare  
dehīti vadati, kin pan’ esa na jānāti yathā na sakkā Sakkassa santikā<sup>10</sup> va-  
raṃ<sup>11</sup> gaheṭvā va<sup>12</sup> ‘me<sup>13</sup> kodhādayo haritū ti: no na jānāti, Sakke<sup>14</sup> pana va-

<sup>1</sup> Bd -ti. <sup>2</sup> Bd paṭi-. <sup>3</sup> Bd omits one yaṃ. <sup>4</sup> Bd omits taṃ. <sup>5</sup> Bd -he-. <sup>6</sup> Bd  
nikhanka-. <sup>7</sup> Bdf vu-. <sup>8</sup> Cs ca. <sup>9</sup> Bd catuhaṇ-. <sup>10</sup> Bd -ke. <sup>11</sup> Bd taṃ. <sup>12</sup>  
Bd vareṇa. <sup>13</sup> Cs meme, Bd omits me. <sup>14</sup> Bd adds kho.

raṇḍi dadante<sup>1</sup> na gaṇhāmiti vacanaṇḍi na yuttan ti ca tassa ca nikkamākhābhā-  
vatthāya<sup>2</sup> gaṇhi.

Tato Sakko cintesi: „Kaṇḥapaṇḍito varaṇḍi gaṇhanto ati-  
viya anavajjavare<sup>3</sup> gaṇhi, etesu varesu guṇadosaṇḍi etam eva  
pucchissāmiti“. Atha naṇḍi pucchanto pañcamāṇḍi gāthāni āha: 5

5. Kiṇ nu kodhe va<sup>4</sup> dose vā lobhe snehe va<sup>5</sup> brāhmaṇa  
ādīnavāṇḍi sampassasi<sup>6</sup>, tam me akkhāhi pucchito ti. 15.

Tass' attho: brāhmaṇa kiṇ nu tvaṇḍi kodhe vā dose vā lobhe vā snehe  
vā ādīnavāṇḍi passasi<sup>7</sup>, tam tvaṇḍi me pucchito akkhāhi, na hi mayāṇḍi tattha ādīnavāṇḍi  
pajānāmi ti

10

Atha naṇḍi Mahāsatto „tena hi supāhīti“ vatvā catasso  
gāthā abhāsi:

6. Appo hutvā bahu<sup>8</sup> hoti vadḍhat' eso<sup>9</sup> akhantijo,  
āsaṇḍi bahupāyāso, tasmā kodhaṇḍi na rocaṇḍi. 16.

7. Dutṭhassa paṭhamā<sup>10</sup> vācā parāmāso<sup>11</sup> anantarā  
tato paṇḍi tato daṇḍo satthassa paramā gati,  
doso kodhasamutṭhāno, tasmā dosaṇḍi na rocaṇḍi. 17.

15

8. Ālopaśahasākārā nikatī vañcanāni ca  
dissanti lobhadhammesu, tasmā lobhaṇḍi na rocaṇḍi. 18.

9. Snehasaṇḍigathitā gaṇthā senti manomayā puthu,  
te bhusaṇḍi upatāpentī, tasmā snehaṇḍi na rocaṇḍi ti. 19.

20

Tattha akhantijo ti yo<sup>12</sup> anadhivāsikajātikassa akhantito jāto<sup>13</sup> kodho  
paṭhamam paritto hutvā bahu hoti aparāparaṇḍi vadḍhati tassa vadḍhanabhāvo  
Khantivādijātakena c'eva Culladhammapāḷajātakena ca vaṇḍetabbo, api ca Tissā-  
maccassa p' ettha<sup>14</sup> bhariyaṇḍi ādīṇḍi katvā sabbaṇḍi sajanasaparijanaṇḍi māretvā 25  
pacchā attano māritavatthūṇḍi kathetabbaṇḍi, āsaṇḍigīti āsaṇḍigakarano<sup>15</sup>, yassa  
uppajjati taṇḍi āsattaṇḍi lagitaṇḍi<sup>16</sup> karoti taṇḍi vatthūṇḍi vissajjtvā gantuṇḍi na deti  
nivattitvā nivattitvā<sup>17</sup> akkosanādīni kāreti, bahu pāyaso ti bahunā kāyikacetasika-  
dukkhasaṇḍikhātena upāyāsena kilamathena samannāgato, kodhaṇḍi nissāya hi kodha-  
vasena ariyādīsukatavitikkamā dīttadhamme c'eva samparaṇḍi ca vadhabandhana- 30

<sup>1</sup> Bā dente. <sup>2</sup> Bā -kha-. <sup>3</sup> Bā -jje-. <sup>4</sup> Bāf vā. <sup>5</sup> Bā ca. <sup>6</sup> Cks -passi Bf  
ādīnava tvampassi. <sup>7</sup> Cks passi. <sup>8</sup> Ck Bā -ū. <sup>9</sup> Bā vadhateso, Cks vadḍheteso. <sup>10</sup>  
Bāf pharusā <sup>11</sup> Cks para-. <sup>12</sup> P' so <sup>13</sup> Ck joto, Bā omits jāto. <sup>14</sup> Bā cettha.  
<sup>15</sup> Bā āsaṇḍisabhāvakarano. <sup>16</sup> Bā laggi- <sup>17</sup> Bā only one ni-

- vippatisārādini<sup>1</sup> c'ev a pañcavinibandhanakammakaranādini<sup>2</sup> ca bahūni dukkhāni anubhavanti<sup>3</sup> kodho bahupāyāso nāma, tasmā ti yasmā esa evaṃ anekādīnavo tasmā kodhaṃ na rocemi, dutthassā 'ti kodhanalakkhanena<sup>3</sup> kodhena kujjhitvā aparabhāge dussanalakkhanena dosena dutthassa paṭhamāni tāva are dāsa
- 5 pessā 'ti<sup>4</sup> pharusavācā niccharati<sup>5</sup>. vācāya antarā ākadibhanavikadḍhanavasena hatthaparāmāso tato anantari upakkamanavasena paṇi pavattati, tato danda<sup>6</sup>, dandappabhāre<sup>7</sup> atikkamitvā<sup>8</sup> pana ekatodhāraubhatodhārassa satthassa paramā gati<sup>9</sup> sabbapariyanta satthanipphatti<sup>10</sup> hoti. yadā hi satthena parāni jīvita voropetvā pacchā ten' eva satthena attānaṃ jīvita voropeti tadā doso matthakam
- 10 patto hoti, doso kodhasamutthāno ti yathā anambilaṃ takkaṃ vā kañjikaṃ<sup>11</sup> vā pariṇāmanavasena parivattitvā ambilaṃ hoti taṃ ekajātikaṃ pi samānaṃ ambilaṃ anambilaṃ ti nānā vuccati tathā<sup>12</sup> pubhakāle kodho parināmitvā aparabhāge doso hoti, so akusalamūlāttena ekajātiko pi samāno kodho doso ti nānā vuccati, yathā ca anambilaṃ ambilaṃ evaṃ so pi kodhato samutthāti<sup>13</sup> kodhasamutthāno, tasmā ti yasmā evaṃ anekādīnavo doso tasmā dosam pi na rocemi, ālopaśahasākārā ti divādivass eva<sup>13</sup> gāmaṃ paharitvā vilumpanāni<sup>14</sup> ca āvudham sarīre thapetvā idan<sup>15</sup> nāma me dehīti sahasākārā ca<sup>16</sup>, nikaṭi vañcanaṇi cū 'ti patirupakaṃ<sup>17</sup> dassetvā parassa haraṇaṃ nikaṭi nāma, sā asuvannaṃ eva suvannaṃ ti kūtakahāpanaṃ<sup>18</sup> ca kahāpano ti datvā parasantakagahane<sup>19</sup>
- 20 datthabhā, paññānāvasena pana upāyakusalatāya parasantakagahanaṃ vañcanaṃ<sup>20</sup> nāma, tass' evaṃ pavatti datthabhā: eko kira ujujātiko gāmikapuriso araṇṇato sasakaṃ ānetvā nadītīre thapetvā nahāyitum iṭari, ath' eko dhutto taṃ sasakaṃ sīse katvā nahāyitum oṭiuno, itaro uttaritvā sasakaṃ apassanto ito c' ito ca vilokesi<sup>21</sup>, taṃ enaṃ dhutto kiṃ<sup>22</sup> vilokesīti vatvā inasmiṃ me<sup>23</sup> thāne
- 25 sasako thapito taṃ na passāmīti vutte andhabāla<sup>24</sup> na tvaṃ<sup>25</sup> jānāsi sasakā nāma nadītīre thapitā paḷāyanti passa<sup>26</sup> ahaṃ attano sasakaṃ sīse thapetvā va nahāyāmīti, so appatibhānatāya evaṃ bhavissatīti pakkāmi, ekakahāpanena miḡapotakaṃ gahetvā puna taṃ datvā dvikahāpanakagghanakassa<sup>27</sup> miḡassa gahitavathuṃ p' ettha<sup>28</sup> kathetabbāṃ, dissanti loḇhadhammesū 'ti Sakka<sup>29</sup>
- 30 ime alohādāyo pāpadhammā loḇhasabhāvesu<sup>30</sup> loḇhābhībhūtesu sattesu dissanti, na hi aluddhā evarūpaṇi kammaṇi karonti, evaṃ loḇho anekādīnavo, tasmā loḇham pi na rocemi, snehasa nigathitā ganthā ti ārammanesu allīyanalak-khāgena snehena saṃgathitā<sup>31</sup> punappuna uppādasena<sup>32</sup> ghatitā suttena

<sup>1</sup> Bā -bandhavipatti-. <sup>2</sup> Bā pañcavidhabandhana-. <sup>3</sup> Bā kujjhana-. <sup>4</sup> Bā ado-  
saṃ passā ti in the place of are-. <sup>5</sup> Bā nicchāreti. <sup>6</sup> Bā omits danda, <sup>7</sup> Bā  
-rena. <sup>8</sup> Bā upakka-. <sup>9</sup> Bā parāni māreti in the place of pa- <sup>10</sup> Bā nip-  
phutti <sup>11</sup> Bā kañjikaṃ. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> tadā <sup>13</sup> Bā -vaseva. <sup>14</sup> Bā vilumpanānāni.  
<sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> idan. <sup>16</sup> Bā va <sup>17</sup> Bā pati- <sup>18</sup> Bā -ne, omitting ca kahāpano, <sup>19</sup>  
Bā -nena. <sup>20</sup> Bā -nan. <sup>21</sup> Ck olo-. <sup>22</sup> Bā kimbo. <sup>23</sup> Bā omits me. <sup>24</sup> Ck<sup>s</sup>  
-le. <sup>25</sup> Ck adds na. <sup>26</sup> Bā -yantīti passa, Ck<sup>s</sup> -yanti tassa. <sup>27</sup> Bā naggha-.  
<sup>28</sup> Bā adds dipetvā. <sup>29</sup> Ck omits sakka <sup>30</sup> Bā -venasu- <sup>31</sup> Bā -itvā. <sup>32</sup> Bā  
-danava-.

pupphāni viya baddhā nānappakāresu ārammanesu pavattamānā abhiññāyagānā,  
 senti manomayā puthū ti te<sup>1</sup> putbusu ārammanesu uppannā suvaṇṇādīhi  
 nibbattāni suvaṇṇādīmayāni ābbaranādīni<sup>2</sup> viya manena nibbattattā manomayā  
 abhiññāyagānā tesu ārammanesu senti anusenti, te bhusaṃ upatāpentīti  
 te evaṃ<sup>3</sup> anusayitā balavatāpaṃ jañentā<sup>4</sup> bhusaṃ upatāpenti atikilamenti, tesam<sup>5</sup>  
 pana bhusaṃ upatāpane sallaviddbo va ruppatitī<sup>6</sup> gāthāya vatthuṃ 'piyajātikā kho  
 gāhapati sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhutikā' 'piyajāyate<sup>7</sup>  
 pemato jāyate<sup>8</sup> soko' ti ādīni suttāni ca āharitabbāni, api ca Maṇḍalabodhisattassa<sup>9</sup>  
 dārake datvā balavasokena hadayaṃ phali, Vessantarabodhisattassa mabantaṃ  
 domanassaṃ udapādi, evaṃ pūritapāramīnaṃ mahāsattānaṃ p' ete<sup>10</sup> upatāpaṃ  
 karonti<sup>11</sup> yeva, yaṃ snehe ādīnava, tasmā sneham pi na rocemīti.

Sakko pañhavissajjanaṃ<sup>10</sup> sutvā „Kaṇḥapaṇḍita, tayā ime  
 pañhā Buddhalīlāyā sādhuḥkaṃ kathitā, ativiya tuṭṭho 'smi te,  
 aparam pi<sup>11</sup> varaṃ gaṇḥāhīti“ vatvā dasamaṃ gātham āha:

10. Etasmin<sup>12</sup> te sulapite patirūpe subhāsīte 15

varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 20.

Tato Bodhisatto anautaraṃ gātham āha:

11. Varaṃ<sup>13</sup> ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara

araññe me viharato niccaṃ ekavihārino

ābādhā na<sup>14</sup> uppajjeyyūṃ antarāyakaṃ bhusā ti. 21. 20

Tattha antarāyakaṃ<sup>15</sup> ti maṃsa<sup>16</sup> tapokanīmaṃsa antarāyākārakā<sup>17</sup>.

Taṃ sutvā Sakko „Kaṇḥapaṇḍito varaṃ gaṇhanto na  
 āmisasannissitaṃ<sup>18</sup> gaṇhāti<sup>19</sup>, tapokaṃmanissitam eva gaṇhā-  
 tīti<sup>20</sup>“ cintetvā bhiyyosomattāya pasanno aparam pi varaṃ  
 dadamāno itaraṃ gātham āha:

12. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte

varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 22.

B. pi varagahaṇāpadesena<sup>20</sup> dhammaṃ desento osānagātham  
 āha:

<sup>1</sup> Bā tesu. <sup>2</sup> Bā -nāni. <sup>3</sup> Cās etam. <sup>4</sup> Bā balavantāsañjanentā. <sup>5</sup> Cā sujāyate  
<sup>6</sup> Bā omits pe- ja-, and adds soko me bbo jāyate. <sup>7</sup> Bā suma-. <sup>8</sup> Bā pemam.  
<sup>9</sup> Bā karoti. <sup>10</sup> Cā -be-, Bā -hā-. <sup>11</sup> Bā -ram, omitting pi. <sup>12</sup> Bā -im. <sup>13</sup>  
 Cās -rañ. <sup>14</sup> Bā mā. <sup>15</sup> Bā adds bhūsā. <sup>16</sup> Bā adds me. <sup>17</sup> Cā -karā corr.  
 to -kāṇā, Bā -kāṇā. <sup>18</sup> Bā adds varam. <sup>19</sup> Bā -ba-. <sup>20</sup> Cā varagahana-, Bā  
 varagahanā-, Cā varagahana-.



13. Varam ce me ado Sakka sabbabhūtānam issara (Milindap. p. 351.)  
na mano vā sarīraṃ vā maṃkate<sup>1</sup> Sakka kassaci  
kadāci upahaññetha. etaṃ Sakka varam vare ti. 23.

Tattha mano vā ti manodvāraṃ vā, sarīraṃ vā ti kāyadvāraṃ vā,  
5 vacīdvāraṃ pi<sup>2</sup> etesaṃ gahanena gahitam evā 'ti<sup>3</sup> veditabbam, maṃkate<sup>4</sup> ti  
mama kāraṇā, upahaññethā<sup>5</sup> 'ti upaghātam<sup>6</sup> āpajjeyya aparissuddham assa,  
idaṃ vuttam hoti: Sakka devarāja, mama kāraṇā maṃ nissāya mama anatttha-  
kāmatāya kassaci sattassa kismici<sup>7</sup> kāle idam tividham pi<sup>8</sup> kammadvāraṃ na<sup>9</sup>  
upahaññetha<sup>10</sup>, pūnātipātādīhi dasaḥ akusalakammapathehi vimuttam parisud-  
10 dham eva bhavessyā 'ti.

Iti M. chasu pi thānesu varam gaṇhanto nekkhammanis-  
sitam eva gaṇhi, jānāti c' esa sarīraṃ<sup>11</sup> nāma vyādhidhammam,  
na taṃ sakkā Sakkena avyādhidhammam<sup>12</sup> kātum, sattānam  
hi<sup>13</sup> tīsu dvāresu parisuddhabhāvo na sakkāyatto va<sup>14</sup>, evaṃ  
15 sante pi tassa dhammadesanatttham ime vare gaṇhi. Sakko  
pi taṃ rukkham dhuvaphalam<sup>15</sup> katvā Mahāsattam vanditvā  
sirasi añjaliṃ<sup>16</sup> patiṭṭhapetvā „ārogā<sup>17</sup> idh' eva vasathā“ 'ti  
vatvā sakatṭhānam gato. B. pi aparihīnaññhāno brahmalokūpago  
ahosi.

20 S. i. d. ā. „Ananda pubbe mayā nivutthabhūmippadeso v' eso<sup>18</sup>“  
ti vatvā j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahosi. Kaṇhapariddito<sup>19</sup> aham  
evā“ 'ti. Kaṇhajātakaṃ<sup>20</sup>.

### 3. Catuposathikajātaka.

Yo kopaneyyo ti. Idam Catuposathikajātakaṃ Puṇṇakajātaka  
25 āvibhavissatīti<sup>21</sup>. Catuposathikajātakaṃ<sup>22</sup>.

<sup>1</sup> Cks maṃkato, Bd maṃkute - Cks -ram vā. <sup>2</sup> Cks eva, omitting ti. <sup>3</sup> Cks maṃkato,  
Bd maṃkute <sup>4</sup> Cks -haññethā <sup>5</sup> Bd adds mā. <sup>6</sup> Ck -smi, Cs -smicci corr.  
to -smici, Bd -smiṃvi. <sup>7</sup> Cks -dhamhi. <sup>8</sup> Bd omits na. <sup>9</sup> Cks -haññetha,  
Bd -haññethā ti. <sup>10</sup> Bd -ran. <sup>11</sup> Bd -dhikadha-. <sup>12</sup> Bd -nañca, omitting  
hi. <sup>13</sup> Bd na sakkā sakkena attānam sakko va <sup>14</sup> Bd madurapha- <sup>15</sup> Cks  
-lim, Bd li. <sup>16</sup> Bd Cs a- <sup>17</sup> Cks ceso. <sup>18</sup> Bd adds pana. <sup>19</sup> Bd adds dutiyam.  
20 Cks -ssati. <sup>21</sup> Bd adds tatiyam

## 4. Saṃkhajātaka.

Bahussuto ti. Idam S. J. v. sabbaparikkhārādānaṃ  
 ā. k. Sāvatthiyaṃ kir' eko upāsako Tathāgataṃ dhammadesanāṃ  
 sutvā pasannacitto svātānāya nīmantetvā attano gharadvāre maṇḍapaṃ  
 kāretvā alaṃkaritvā punadivase<sup>1</sup> kālaṃ ārocāpesi. S. pañcasatābhikkhu-  
 parivāro<sup>2</sup> tattha gantvā paññattavarāsaṃ<sup>3</sup> nisīdi. Upāsako<sup>4</sup> Buddha-  
 pamukkhassa bhikkhusaṃghassa mahādānaṃ datvā „puna svātānāyā“  
 'ti evaṃ sattāhaṃ nīmantetvā mahādānaṃ pavattetvā sattame divase  
 sabbaparikkhārādānaṃ adāsi. Tam<sup>5</sup> pana dadamāno upāhanadānaṃ  
 ussannaṃ katvā adāsi. Dasabalassa dinno upāhanasaṃghāto<sup>6</sup> sahas-  
 sagghanako ahoṣi. dvinnāṃ aggasāvakaṇāṃ<sup>7</sup> pañcasataggha nakā.  
 sesānaṃ<sup>8</sup> pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ satagghanakā<sup>9</sup> ti. Iti so sabba-  
 parikkhā radānaṃ datvā attano parivāya saddhiṃ Bhagavato santike  
 nisīdi. Ath' assa S. madhurena sareṇa aumodanaṃ karonto „upāsaka.  
 ulāraṇte“<sup>10</sup> sabbaparikkhārādānaṃ, attamaṇo hohi, pubbe anuppanne Buddhē  
 paccēkabuddhassa ekaṃ upāhanasaṃghātaṃ datvā nāvāya bhinnāya  
 appatitṭhe samudde<sup>11</sup> upāhanadānaṇissandena<sup>12</sup> patitṭhaṃ labhiṃsu.  
 tvaṃ pana Buddha-pamukkhassa saṃghassa<sup>13</sup> sabbaparikkhārādānaṃ  
 adāsi. tassa te upāhanadānaṃ<sup>14</sup> kasmā patitṭhā na<sup>15</sup> bhavissatīti-  
 ratvā tena yācito a. ā.:

A. ayaṃ Bārāṇasī Molinī nāma ahoṣi. Molinīnagare  
 Brahmadaṭṭe rajjaṃ kāreṇte Saṃkko nāma brāhmaṇo  
 addho mahaddhano<sup>16</sup> catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nive-  
 sanadvāre<sup>17</sup> ti chasu ṭhānesu-dānasālā<sup>18</sup> kāretvā devasikaṃ  
 cha satasahassāni vissajjento<sup>19</sup> kapaṇiddhikānaṃ<sup>20</sup> mahādānaṃ  
 pavattesi. So ekadivasaṃ cintesi: „ahaṃ gehe dhane khīṇe  
 dānaṃ dātum na sakkhissāmi, aparikkhīṇe yeva dhane nāvāya  
 Suvannabhūmiṃ gantvā dhanāni āharissāmiti“ so nāvāṃ bandhā-  
 petvā bhaṇḍassa pūretvā<sup>21</sup> puttadāraṃ āmantetvā „yāvahaṃ“

<sup>1</sup> Bā adds tathāgataṃ. <sup>2</sup> Bā -bhikkhusata-. <sup>3</sup> Bā -tte-. <sup>4</sup> Bā adds saputtadāra-  
 parijāno. <sup>5</sup> Bā tati. <sup>6</sup> Bā -to. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> dinnaṃ, and omit agga, Bā dvi-. <sup>8</sup> Bā -ni-.  
<sup>9</sup> C<sup>k</sup> -ranto, C<sup>s</sup> -ranto corr. to- rante. Bā -raṇi te. <sup>10</sup> Bā mahāsa-. <sup>11</sup> Bā  
 -dīnassa nī-. <sup>12</sup> Bā bhikkusa-. <sup>13</sup> Cā -dānassaphalaṃ. <sup>14</sup> Bā na patitṭhā. <sup>15</sup>  
 Bā adds mahābhogo pahūtavittapakarano pahūtadahanadhānūsuvannarajato. <sup>16</sup>  
 Bā adds cā. <sup>17</sup> Bā -lāyo. <sup>18</sup> Bā -etvā. <sup>19</sup> Bā -kādīnaṃ. <sup>20</sup> Bā pūrāpetvā.  
<sup>21</sup> Bā yāva a.-

āgacchāmi tāva me dānaṃ anupacchindantā<sup>1</sup> pavatteyyāthā“  
 'ti vatvā dāsakammakaraparivuto chattaṃ ādāya upāhanāṃ  
 āruyha majjhantikasamaye paṭṭanagāmābhimukho pāyāsi. Tasmim  
 khaṇe Gandhamādane eko paccekabuddho āvajjitvā<sup>2</sup> dhanā-  
 5 haraṇatthāya gacchantāṃ disvā „mahāpuriso dhanāṃ āharitum  
 gacchati, bhavissati nu kho assa samudde antarāyo no“ ti  
 āvajjitvā „bhavissatīti“ nātvā „esa maṃ disvā chattaṃ ca  
 upāhanaṃ ca mayhaṃ datvā upāhanadānanissandena<sup>3</sup> samudde  
 bhinnāya nāvāya paṭiṭṭhaṃ labhissati, karissāmi 'ssa<sup>4</sup> aruggahan“  
 10 ti<sup>5</sup> ākāsenāgantvā tassāvidūre otaritvā caṇḍavātātape aṅgāra-  
 santharasadisam uphavalukam maddanto tassābhinnukho<sup>6</sup>  
 āgañchi<sup>7</sup>. So taṃ disvā va „puññakkhettaṃ me āgataṃ, ajja  
 mayā ettha bijaṃ<sup>8</sup> ropetum vaṭṭatīti“ tuṭṭhacitto vegena taṃ<sup>9</sup>  
 upasāṃkanitvā vanditvā „bhante mayhaṃ anuggahatthāya<sup>10</sup>  
 15 thokaṃ maggā okkamma imaṃ rukkkhamūlaṃ upagacchathā“  
 'ti vatvā tasmim rukkkhamūlaṃ<sup>11</sup> upasāṃkamante<sup>12</sup> rukkkhamūle  
 vālukaṃ ussāpetvā uttarāsaṃgaṃ paññāpetvā<sup>13</sup> paccekabuddhaṃ  
 nisīdāpetvā vāsitarissāvitena udakena pāde dhovitvā gandha-  
 telena makkhetvā attano upāhanā omuñcitvā puñchitvā<sup>14</sup>  
 20 gandhatelena makkhetvā tassa paṭimuñcitvā<sup>15</sup> „bhante imā  
 upāhanā āruyha chattaṃ matthake katvā gacchathā“ 'ti chat-  
 tupāhanaṃ<sup>16</sup> adāsi. So tassānuggahatthāya<sup>17</sup> taṃ gahetvā  
 pasādasamvaddhanatthaṃ<sup>18</sup> passantass' ev' assa uppatitvā Gan-  
 dhamādanam evāgamāsi<sup>19</sup>. B. pi taṃ disvā ativiya pasannacitto  
 25 paṭṭanaṃ gantvā nāvaṃ abhirūhi. Ath' assa mahāsamuddaṃ  
 paṭiṭṭhannaṃ sattame divase nāvā vivaram adāsi, udakaṃ  
 ussiñcitum nāsakkhimsu. Mahājano maraṇabhayaabhīto attano  
 attano devatā namassitvā mahāvīraṃ viravi. M. ekaṃ

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> -cchindāntā, B<sup>d</sup> -cchinditvā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -jje-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -dānassa ni-. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> ssam.  
<sup>5</sup> C<sup>s</sup> ss <sup>6</sup> B<sup>d</sup> tassa a-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> āgacchi. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> dānabijam. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> nam, B<sup>d</sup> omits taṃ.  
<sup>10</sup> B<sup>d</sup> -hanatthāya <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -le. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> -saṃkamante. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> paññā-, <sup>14</sup> B<sup>d</sup> pucchi-.  
<sup>15</sup> B<sup>d</sup> pati-. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -ttam upā-. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> tassa a-. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> pā-, B<sup>d</sup> vaḍḍha-. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> eva a-.

upaṭṭhākaṃ gahetvā sakalasarīraṃ telena makkhetvā sappinā  
saddhiṃ sakkharacuṇṇaṃ yāvadatthaṃ khāditvā tam pi<sup>1</sup> khā-  
dāpetvā tena saddhiṃ kūpakayaṭṭhimatthakaṃ āruya „imāya  
disāya amhākaṃ nagaraṃ“ ti disaṃ vavatthapetvā maccha-  
kacchapaparipanthato attānaṃ mocento tena<sup>2</sup> saddhiṃ usabha- 5  
mattaṃ atikkamitvā pati. Mahājano vināsaṃ pāpuṇi. M. pana  
upaṭṭhākena saddhiṃ samuddaṃ taritum ārabhi. Tassa tara-  
tass<sup>3</sup> eva satta<sup>4</sup> divasā gatā<sup>4</sup>. So tasmim pi kāle loṇodakena  
mukhaṃ vikkhāletvā uposathiko ahosi yeva. Tadā pana catūhi  
lokapālehi Maṇimekhalā nāma devatā<sup>5</sup> „sace<sup>6</sup> nāvāya bhinnāya 10  
tisaraṇagatā<sup>1</sup> vā sīlasampannā vā mātāpitidevatā vā<sup>6</sup> manussā  
dukkhappattā honti te rakkheyyāsīti“ samudde ārakkhathāya<sup>7</sup>  
ṭhapitā hoti. Sā attano issariyena sattāhaṃ pamajjitvā sat-  
tame divase samuddaṃ oloketi sīlācārayuttaṃ<sup>10</sup> Saṃkhabrāh-  
maṇaṃ disvā „imassa sattamo<sup>11</sup> divaso<sup>11</sup> samudde patitassa, 15  
sace amarissa<sup>12</sup> ativiya gārayhā<sup>13</sup> abhaviṣsaṃ“ ti<sup>14</sup> saṃvigga-  
mānasā<sup>25</sup> ekaṃ suvaṇṇapātiṃ nānaggarasassa<sup>16</sup> dibbabhojanaṃ  
pūretvā vātavegena tattha gantvā tassa purato ākāse ṭhatvā  
„brāhmaṇa tvaṃ sattāhaṃ nirāhāro, imaṃ dibbabhojanaṃ  
bhuñjā“ ti<sup>17</sup> āha. So taṃ oloketvā<sup>18</sup> „apanehi tava bhattaṃ, 20  
ahaṃ uposathiko“ ti<sup>19</sup>. Ath' assa upaṭṭhāko pacchato āga-  
chanto devataṃ adisvā saddaṃ eva sutvā „ayam brāhmaṇo  
pakatisukhumālo sattāhaṃ nirāhāratāya dukkhito maraṇabhayaena  
vilapati maññe, assāsissāni<sup>20</sup> naṃ“ ti cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ  
āha:

1. Bahussuto sutadhammo si Saṃkha,  
ditṭhā tayā samaṇabrāhmaṇā ca.

25

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> hi. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> upathakena <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> tassa. B<sup>d</sup> sattamo. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> divaso jāto. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> devadhitā. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> has added samudde. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -naṃga-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -pitu devatā vā tathā  
corr to -pitupaṭṭhāka vā tathā. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -kkhanatthāya. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -rasaṃyu-. <sup>11</sup>  
Ck<sup>s</sup> -e <sup>12</sup> B<sup>d</sup> sace so marissati. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -reyhaṃ me. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> bhavissati ti. <sup>15</sup>  
B<sup>d</sup> -mānahadaya hutvā <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -rasa. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> jati, C<sup>s</sup> -jāni corr. to -jāti? <sup>18</sup>  
B<sup>d</sup> ullo-. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> adds āha. <sup>20</sup> so all three MSS.

ath' akkhane dassayase vilāpaṃ,  
añño nu ko te paṭimantako<sup>1</sup> mayā ti. 24.

Tattha sutadhammo ti dhammo pi tayā dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ  
santike suto. ditthā ti tesāṃ paccaye dadantena veyyāvaccāṃ karontena  
5 dhammikasamaṇabrāhmaṇā tayā ditthā, evaṃ akaronto hi passanto pi te na  
passati yeva, athakkhane ti atha akkhane sallapantassa kassaci abbhāvena  
vacanassa anokāse, dassayase ti ahaṃ uposathiko ti vadanto vilāpaṃ  
dassesī<sup>2</sup>, paṭimantako<sup>1</sup> ti mayā añño ko tava paṭimantako<sup>1</sup> pativacanadāyako<sup>1</sup>,  
kimkāraṇaṃ evaṃ vippalapasīti

10 So tassa vacanaṃ sutvā „imassa sā' devatā na paññāyati  
maññe“ ti cintetvā „samma nāhaṃ maraṇassa bhāyāmi, atthi  
pana me añño paṭimantako“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Subbhu subhā<sup>4</sup> suppatimuttakambu  
paggayha sovaṇṇamayāya pātiyā

15 bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadeti.  
saddhā cittā tam ahaṃ no ti brūmīti. 25:

Tattha subbhū<sup>5</sup> ti subhamukhā<sup>5</sup>, subhā ti pāsādikā uttamarūpadharā,  
suppatimuttakambū<sup>6</sup> ti patimuttasuvannālamkāra, paggayhā<sup>7</sup> ti suvaṇṇa-  
pātiyā bhattaṃ gahetvā ukkhipitvā. saddhā cittā ti saddhā c' eva<sup>8</sup> tūttacittā  
20 ca<sup>7</sup>, saddhaṃ<sup>9</sup> cittaṃ<sup>9</sup> ti pi pāṭho, tass' attho: saddhaṃ<sup>10</sup> ti saddahatthaṃ<sup>11</sup>, cit-  
taṃ ti tūttacittaṃ, tamahaṃ no tīti<sup>12</sup> tam ahaṃ<sup>13</sup> devataṃ uposathikattā  
paṭikkhipanto no ti brūmī<sup>14</sup>, na vippalāpāmi sammā<sup>15</sup> ti.

Ath' assa so tatiyaṃ gātham āha:

3. Etādisaṃ brāhmaṇa disva yakkhaṃ

25 puccheyya poso sukham āsasāno<sup>15</sup>,  
utthehi, naṃ<sup>16</sup> pañjalik' ābhupuccha:  
devī nu sī<sup>17</sup> tvaṃ uda mānusi nū<sup>18</sup> ti. 16.

Tattha sukhamāsasāno<sup>15</sup> ti etādisaṃ yakkhaṃ disvā attano sukham  
āsisanto pandito puriso ambhākaṃ sukhaṃ bhavissati na bhavissatīti puccheyya.  
30 utthehīti udakato utthānākāraṃ dassento utthaha<sup>19</sup>. pañjalikābhupucchā<sup>20</sup> ti<sup>20</sup>

<sup>1</sup> Bā pati-. <sup>2</sup> Ck -ti. <sup>3</sup> Bā omits sā. <sup>4</sup> Bf subbhā subhā, Bā subhamukhā in the place of s <sup>5</sup> so Ck<sup>s</sup> for -mukhā? Bā tattha subhamukhā ti <sup>6</sup> Bā veva. <sup>7</sup> Ck ti. <sup>8</sup> Ck Bā saddhā <sup>9</sup> Ck citta <sup>10</sup> Ck Bā saddhā <sup>11</sup> Ck saddhahatthaṃ. <sup>12</sup> Ck devataṃ no tīti tamahaṃ devataṃ no tīti in the place of tamahaṃ notīti. <sup>13</sup> subbhū --- tamahaṃ wanting in C<sup>s</sup> <sup>14</sup> Bā -mīti. <sup>15</sup> Bā āsamāno. Bf āsisamāno. <sup>16</sup> Ck tam. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> sī. <sup>18</sup> Bā āsamāno <sup>19</sup> Bā utthehi tam. <sup>20</sup> Bā adds sa.

pañjaliko hutvā abhipuccha, uda mānusi nū 'ti udāhu mahiddhikā siddhatapā<sup>1</sup>  
mānusi tvaṇ ti.

B. „yuttaṇi kathesi<sup>2</sup>ti<sup>3</sup> taṇ pucchanto catutthaṇ gātham āha:

4. Yaṇ tvaṇ suhenaḅhisamekkhase maṇ<sup>2</sup>

bhuñjassu bhattaṇ iti maṇ vadesi

5

pucchāmi taṇ nāri mahānubhāve:

devi nu si<sup>3</sup> tvaṇ uda mānusi nū 'ti. 27.

Tattha yaṇ tvaṇ ti yasmā tvaṇ suhena maṇ abhisamekkhase piyacak-  
khūhi olokesi, pucchāmi taṇ ti teṇa kāraṇena taṇ pucchāmi

Tato devatā dve gāthā abhāsi:

10

5. Devī ahaṇ Saṅkha mahānubhāvā

idhāgatā sāgaravārimajjhe<sup>4</sup>

anukampikā no ca paduṭṭhacittā,

tav' eva<sup>5</sup> atthāya idhāgatāsmi<sup>6</sup>. 28.

6. Idh' annapānaṇi sayanāsanaṇi ca

15

yānāni nānā vividhāni<sup>7</sup> Saṅkha

sabbassa ty-āhaṇ paṭipādayāmi<sup>8</sup>

yaṇ kiñci tuyhaṇ manasābhipatthitaṇ ti. 29.

Tattha idhā 'ti imasmīṇi samudde, nānā vividhāni<sup>9</sup> bahūni ca  
anekappakārāni ca hatthiyānaassayānādīni atthi, sabbassa tyāhaṇ ti tass'<sup>10</sup> 20  
annapānādino sabbassa sāmīkaṇi katvā taṇ te annapānādīni paṭipādayāmi dadāmi.  
yaṇ kiñci: aññaṇ pi yaṇ kiñci tava manasā icchitaṇ sabbaṇ te dammīti.

Taṇi sutvā M. „ayaṇ devatā<sup>11</sup> samuddapitṭhe mayhaṇ  
'idaṇ c' idaṇ ca dammīti' vadati, kiṇ nu kho esā<sup>12</sup> mayā katena  
puññakammaṇa dātukāma udāhu attano balena, pucchissāmi 25  
tāva naṇ<sup>13</sup> ti cintetvā pucchanto sattamaṇ gātham āha:

7. Yaṇ kiñci yitthaṇ va<sup>13</sup> lutaṇ va<sup>14</sup> mayhaṇ

sabbassa no issarā tvaṇ sugatte<sup>15</sup>,

suṣoṇi subbhuru<sup>16</sup> vilākamajjhe

kissa me kammaṇa ayaṇ vipāko ti. 30.

30

<sup>1</sup> Bd si tvaṇi aha. <sup>2</sup> Cks tvaṇ. <sup>3</sup> Cks si. <sup>4</sup> Bd sālapādīmajjhe. <sup>5</sup> Cks tameva,  
Bd tatheva, Bf bhavera. <sup>6</sup> Cks -gatosmīṇi, Bd -gatāsmīṇi. <sup>7</sup> Bd vidhā-, Bf nā  
vidhā-. <sup>8</sup> Cks -ma, Bf -dessāmi. <sup>9</sup> all three MSS. vidhā-. <sup>10</sup> Bd tassa. <sup>11</sup>  
Bd devadhitā. <sup>12</sup> Cks esa. <sup>13</sup> Ck omits va, C<sup>s</sup> has ba, Bde/ ca. <sup>14</sup> Bd/ ca. <sup>15</sup>  
Bd sabbatte. <sup>16</sup> Bd subbhamuṣu, Bf sumbhamu

Tattha yit̐than ti dānavasena yajitaṃ. hutān ti āhunapāhunavasena dinnān, sabbassa no issarā tvaṇ ti tassa amhakaṃ puññakammasa sabbassa tvaṇ issarā, imassa ayaṇ vipāko imassa ayaṇ<sup>1</sup> ti jānītuṇ samatthā ti attho, sussonīti sundarāṇurakkhane, subbhurū 'n<sup>2</sup> sundarabhamuke, suvilāka-  
5 majjhe<sup>3</sup> ti sutthuvilaggitanumajjhe. kissa me ti<sup>4</sup> mayā katakammesu katarakammassāyaṇ<sup>5</sup> vipāko yenāhaṃ appat̐tthe samudde patit̐thaṇ labhāmi

Taṃ sutvā devatā „ayaṃ brāhmaṇo yaṃ<sup>6</sup> kusalakammaṃ kataṃ taṃ maṃ<sup>7</sup> ‘na jānātīti’ saññāya<sup>8</sup> pucchati maññe, kathessāmi dāni ‘ssā’<sup>9</sup> ‘ti kathenti<sup>9</sup> aṭṭhamāṇ gāthāṃ āha:

- 10 8. Ghamme pathe brāhmaṇa ekabhikkhuṃ  
ugghat̐thapādaṃ<sup>10</sup> tasitaṃ kilantaṃ  
paṭipādayi Saṃkha upāhanāhi<sup>11</sup>,  
sā<sup>12</sup> dakkhiṇā kāmduhā tav’ ajjā ‘ti. 31.

Tattha ekabhikkhun ti taṇi paccekabuddhaṃ sandhāyāha, ugghat̐tha-  
15 pādan<sup>13</sup> ti uuhavūlukāya ghat̐thapādaṃ<sup>14</sup>, tasitaṇ ti pipāsitaṃ, paṭipādayi ti paṭipādesi yojesi<sup>15</sup>, kāmduhā ti sabbakāmadayikā.

M. etaṃ<sup>16</sup> sutvā<sup>17</sup> „evarūpe pi nāma appat̐tthe mahāsamudde mayā dinnāṃ upāhanadānaṃ mama sabbakāmadadaṃ jātaṃ, aho sudinnaṃ me paccekabuddhassa dānaṃ<sup>18</sup> ti tuṭṭha-  
20 citto navamaṃ gāthāṃ āha:

9. Sā hotu nāvā phalakūpapannā  
anavassutā erakavātayuttā,  
aññassa yānassa na h’ atthi bhūmi,  
ajj’ eva maṃ Moliniṃ pāpayassū ‘ti. 32.

95 Tass’ attho: devate evaṃ sante mayhaṇi ekam nāvam māpehi, khuddikaṃ<sup>19</sup> pana ekadonikaṃ<sup>19</sup> nāvam mā<sup>20</sup> māpehi, yaṇi pana māpesi<sup>21</sup> sā hotu nāvā bahūhi susibbitehi<sup>22</sup> phalakehi upapannā udakapavesanābhāvena<sup>23</sup> anavassutā erakena

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> imissāyaṇ <sup>2</sup> B<sup>d</sup> subbhāmūti. <sup>3</sup> read: -bhawu, kesu: vi-? <sup>4</sup> C<sup>s</sup> add kissa. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -massa ayaṇ <sup>6</sup> B<sup>d</sup> yante. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> kammarā. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> paññāya. <sup>9</sup> all three MSS. -ti <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -t̐ta-. B<sup>d</sup> ugghat̐titaṇ- <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -nāni. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> dasā. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -t̐ta- <sup>14</sup> C<sup>s</sup> ghatta-, B<sup>d</sup> ghat̐titaṇ-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> yojesiṭi attho, C<sup>s</sup> add na mama sabbakāmadadaṃ jātaṃ <sup>16</sup> C<sup>s</sup> taṃ <sup>17</sup> B<sup>d</sup> taṃ sutvā mahāsatto. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -dāna-. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> -kappamānaṃ. <sup>20</sup> alt three MSS. omit mā. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -pestasi. <sup>22</sup> C<sup>s</sup> -siddhi-.? <sup>23</sup> B<sup>d</sup> -nassābh-.

sammā gahetvā gacchantena<sup>1</sup> vātena yuttā, thapetvā hi nāvaṃ<sup>2</sup> aññassa yānassa<sup>3</sup> ettha bhūmi n' atthi, tāya pana nāvāya<sup>4</sup> maṃ ajj' eva Molinīnagaraṃ pāpayā<sup>5</sup> 'ti.

Devatā<sup>6</sup> tassa vacanaṃ sutvā tuṭṭhacittā sattaratanaṃ mayāṃ nāvaṃ māpesi, sā dīghato atṭhausabhā ahosi, vitthārato catu-  
usabhā<sup>7</sup>, gambhīrato vīsatiyaṭṭhikā, tassā indanīlamayā tayo<sup>8</sup> 5  
kūpakā, sovaṇṇamayāni yottāni, rajatamayāni<sup>9</sup> sītāni, sovaṇṇa-  
mayān' eva<sup>9</sup> phiyārittāni<sup>10</sup> ahesum. Devatā taṃ nāvaṃ sattara-  
naṃ ratanānaṃ pūretvā brāhmaṇaṃ ālingitvā alamkātanāvāya  
āropesi, upaṭṭhākaṃ pan' assa na olokesi, brāhmaṇo attanā  
katakalyāṇato tassa pattiṃ adāsi, so anumodi, tadā devatā tam<sup>11</sup> 10  
pi ālingitvā nāvāya patitṭhāpesi. Atha naṃ nāvaṃ Molinī-  
nagaraṃ netvā brāhmaṇassa ghare dhanam patitṭhāpetvā attano  
vasanaṭṭhānam eva agamāsi.

Satthā abhisambuddho hutvā

10. Sā tattha vittā<sup>12</sup> sumanā patitā 15  
nāvaṃ sucittaṃ abhinimmitvā<sup>13</sup>  
ādāya Saṃkhaṇṇi purisena saddhiṃ  
upānayaī nagaraṃ sādhumman ti 33.

imaṃ osānagātham abhāsi.

Tattha sā ti bhikkhave sā devatā tattha samuddamajjhe tassa vacanaṃ 20  
-utvā vuttisaṃkhātāya pītiyā samannāgatattā vittā<sup>14</sup>, sumanā ti<sup>15</sup> sunda-  
ramanā<sup>16</sup> pāmuḍḍena patitacittā hutvā citram<sup>17</sup> nāvaṃ nimmitvā<sup>18</sup> tam<sup>19</sup>  
brāhmaṇaṃ paricārakena<sup>20</sup> saddhiṃ ādāya sādhummanā atīramaññāya nagaraṃ  
upānayaī.

Brāhmaṇo pi yāvajīvaṃ aparimitadhanam<sup>21</sup> gehaṃ ajjhā- 25  
vasanto dānaṃ datvā silaṃ rakkhitvā āyupariyosāne<sup>22</sup> sapaṇiso  
devanagaraṃ pūresi<sup>23</sup>.

<sup>1</sup> Cks -tenā. <sup>2</sup> Cks nāvā, B<sup>d</sup> dibbanāvā. <sup>3</sup> Cks omit yānassa. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> nāvāya  
corr. to dibbanā-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> pāpayassu. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> devatā corr. to devadhītā. <sup>7</sup> Cks  
catuttha us-. <sup>8</sup> Cks -yā, <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -yāni ca. <sup>10</sup> Cks piyā-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> naṃ. <sup>12</sup> Ck  
vitthā, B<sup>d</sup> tuthacittā in the place of tattha vittā. <sup>13</sup> Ck -nimmitvā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup>  
cittā corr. to tuthacittā. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> has added sumanā ti, Cks omit them. <sup>16</sup> Cks  
suramanā, B<sup>d</sup> sundaramanasā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> vicitra. <sup>18</sup> Ck nimmitvā. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> omits  
tam. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> -rik-. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> amita-. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> jīvītapā-. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> paripū-.



S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi): „Tadā devatā<sup>1</sup> Uppalavaṇṇā ahoṣi, puriso<sup>2</sup> Ānando. Saṃkhabrahmaṇo aham evā<sup>3</sup> ti. Saṃkhajātakaṃ<sup>3</sup>.

### 5. Cullabodhi-jātaka.

5 Yo te imaṃ visālakkhin ti. Idam S. J. v. ekaṃ kodha-  
nam ā. k. So kira bhikkhu niyyānikasāsane pabbajitvāpi kodhaṃ  
niggaheṭum nāsakkhi, kodhano ahoṣi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto  
samāno abhisajji kuppi vyāpajji patitṭhiyi<sup>4</sup>. S. tassa kodhanabhāvaṃ<sup>5</sup>  
sutvā pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ kodhano“ ti<sup>7</sup> pucchitvā  
10 „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kodho nāma vāreṭabbo, evarūpo  
hi idhaloke ca paraloke ca anattakārako nāma n’ atthi<sup>8</sup>, tvaṃ<sup>9</sup> nikko-  
dhassa Sambuddhasa sāsane pabbajitvā kasmā kujjhasi. porāṇakapaṇḍita  
bāhiraāsane pabbajitvāpi kodhaṃ na karimsu“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsinigame<sup>10</sup> eko brāhmaṇo  
15 aḍḍho mahaddhano mahābhogo aputtako ahoṣi, tassa brāhmaṇī  
puttaṃ patthesi. Tadā Bodhisatto Brahmaloḷā cavitvā tassa  
brāhmaṇiyā<sup>11</sup> kucchiyaṃ nibbatti, tassa nūmagahaṇadivase  
Bodhikumāro ti nāmaṃ karimsu. Tassa vayappattakāle Takka-  
silam gantvā sabbasippāni uggahetvā paccāgatassa aniccha-  
20 mānass’ eva mātāpitaro samajātikakulā<sup>12</sup> kumārikaṃ ānesuṃ.  
Sāpi Brahmaloḷā cutā va uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā.  
Tesaṃ anicchamānānaṃ nēva aññamaññaṃ āvāhavivāhaṃ karimsu.  
Ubhinnaṃ pi<sup>13</sup> pana tesaṃ kilesasamudācāro nāma na bhūtapubbo,  
samānāyāsa<sup>14</sup> aññamaññaṃ olokanam nāma nāhoṣi<sup>15</sup>. su-  
25 pinena<sup>16</sup> pi nehi<sup>17</sup> methunadhammo nāma na diṭṭhapubbo, evaṃ  
parisuddhasilā ahesuṃ. Athāparabhāge M. mātāpitūsu kālaka-  
tesu<sup>18</sup> tesaṃ sarīrakiccaṃ katvā taṃ pakkosittvā „bhadde tvaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> devatā corr to devadhīta <sup>2</sup> B<sup>d</sup> upathākūpu- <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds catuttham. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -tṭhiyi, B<sup>d</sup> patitṭhasi, B<sup>c</sup> patitṭhayi. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> kodhabhā-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> has added sī. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds taṃ <sup>8</sup> B<sup>d</sup> has crossed out nāma natthi. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> omits tvaṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> kāsikani-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> tassā, omitting brāhmaṇiyā. <sup>12</sup> C<sup>c</sup> -ka- corr. to -kā-. B<sup>d</sup> samānāyātikā-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -uam, omitting pi. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> sarī-. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> nahosi. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -ine <sup>17</sup> B<sup>d</sup> omits nehi <sup>18</sup> B<sup>d</sup> kalam-.

imam asītikoṭidhanam gahetvā sukhena jīvāhīti“ āha'. „Tvam  
 pana ayyaputtā“ ti. „Mayham dhanena kiccaṃ n' atthi, Hima-  
 vantapadesam pavisitvā pabbajitvā attano patitṭham karissāmīti“.  
 „Kiṃ pana ayyaputta pabbajjā nāma purisānam yeva<sup>1</sup> vaṭṭatīti“.  
 „Itthīnam pi vaṭṭati bhadde“ ti. „Tena hi aham tayā chaḍḍi- 5  
 takheḷapiṇḍam<sup>2</sup> na gaṇhissāmi<sup>3</sup>, mayham pi dhanena kiccaṃ  
 n' atthi, aham pi pabbajissāmīti“.  
 „Sādhu bhadde“ ti. Ubho  
 pi<sup>4</sup> mahādānam datvā nikkhamitvā ramaṇīye bhūmibhāge assa-  
 mam katvā pabbajitvā uñchāphalāphalehi<sup>5</sup> yāpento<sup>6</sup> tattha  
 dasamattāni samvaccharāni vasiṃsu, jhānam pana nesam na 10  
 tāva uppajjati. Te tattha pabbajjāsukhen' eva dasamvaccharam  
 vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikam<sup>7</sup> carantā anu-  
 pubbena Bārāṇasīni patvā rājuyyāne vasiṃsu. Ath' ekadivasam  
 rājā uyyānapālam paṇṇākāram ādāya āgataṃ disvā „uyyāna-  
 kilikam<sup>8</sup> kīlissāma, uyyānam sodhehīti“ vatvā tena sodhitasajji- 20  
 tam<sup>9</sup> uyyānam mahantena parivārena agamāsi. Tasmiṃ khaṇe  
 te ubho pi janā uyyānassa ekasmiṃ passe pabbajjāsukhena  
 vītināmentā nisinnā honti. Atha rājā uyyāne vicaranto te ubho  
 nisinnake disvā paramapāsādikaṃ uttamarūpadharam parib-  
 bājikaṃ<sup>11</sup> olokeno paṭibaddhacitto ahoṣi. So kilesavasena 25  
 kampanto „pucchissāmi tāva 'ayam paribbājikā imassa kiṃ  
 hotīti“ Bodhisattam upasamkamitvā „pabbajita ayam te parib-  
 bājikā kiṃ hotīti“ pucchi. „Mahārāja, kiñci na hoti, kevalam  
 ekapabbajjāya pabbajitā, api<sup>12</sup> kho pana me gihikāle pāda-  
 paricārikā ahoṣīti“. Tam sutvā rājā „ayam kir' etassa kiñci 30  
 na hoti, api<sup>12</sup> kho pana gihikāle pādaparicārikā kir' assa ahoṣi,  
 sace panāham imam issariyabalena gahetvā gaccheyyam kin  
 nu kho esa karissati, parigaṇhāmi<sup>13</sup> tāva nan“ ti<sup>14</sup> cintetvā  
 upasamkamitvā paṭhamam gātham āha:

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> has added kiṃ karissatha tumhe. and scratched out tvam; so reads B<sup>s</sup>  
 ako. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -naññeva. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> chaḍḍhi-. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -mīti. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> has added jānā.  
<sup>6</sup> C<sup>s</sup> uccāpha-. B<sup>a</sup> uccācariyāyam pha-, B<sup>s</sup> uñchāriyā pha- <sup>7</sup> so all three MSS.  
<sup>8</sup> B<sup>d</sup> -kañ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -kilañ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -sodhitam sus-. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> add disvā. <sup>12</sup> B<sup>d</sup>  
 add ca <sup>13</sup> B<sup>d</sup> parigaṇhissāmi <sup>14</sup> C<sup>k</sup> tāvanti.

1. Yo te imam visālakkhim piyaṃ sammillabhāsiniṃ<sup>1</sup>  
 ādāya balā gaccheyya kin nu kayirāsi brāhmaṇā 'ti. 34.

Tattha sammillabhāsiniṃ<sup>1</sup> ti mandahasitabhāsiniṃ<sup>2</sup>, balā gaccheyyā  
 'ti balakkārena ādāya gaccheyya. kin nu kayirāsīti tassa tvaṃ brāhmaṇa kin  
 5 kareyyāsīti

Ath' assa katham sutvā M. dutiyaṃ gātham aha:

2. Uppajja<sup>3</sup> me na mucceyya na me mucceyya jīvato<sup>4</sup>  
 rajam va vipulā vutthi khippam eva nivāraye ti. 35.

Tass' attho: mahārāja sace imam gahetvā gacchante kismiṃ mama abhān-  
 10 tare kopo uppajjeyya so me auto uppajjivā na mucceyya yāvāham jīvāmi tāva  
 me na mucceyya, nāssa auto ghaṇasannivesena<sup>5</sup> paṭiṭṭhātum dassāmi, atha kho  
 yathā uppannāni rajam vipulā meghavutthi khippam nivārayati<sup>6</sup> tathā khippam  
 eva tam<sup>7</sup> mettābhāvanāya niggaḥetvā vāressāmīti

Evaṃ M. sīhanādaṃ nadi. Rājā pan' assa katham sutvāpi  
 15 andhabālātāya paṭibaddham attano cittaṃ nivāretum asakkonto  
 aññatarāṃ amaccam āṇāpesi: „imam paribbājikam rājanive-  
 sanam nehīti“. So „sādhū“ 'ti paṭisunivā „adhammo loke vattati,  
 ayuttan“ ti ādāni vatvā paridevamānam nēva nam ādāya pāyāsi.  
 B. tassā paridevanasaddam sutvā ekavāram oloketvā puna na  
 20 olokesi. Tam rodantiṃ paridevantiṃ rājanivesanam eva nayimsu.  
 So pi Bārāṇasirājā uyyāne papañcam akatvā va sīgham gha-  
 ram<sup>8</sup> gantvā tam paribbājikam pakkosāpetvā mahantena yasena  
 nimantesi. Sā<sup>9</sup> yasassāgūṇam<sup>10</sup> pabbajjāy' eva<sup>11</sup> ca guṇam  
 kathesi. Rājā kenaci pariyāyena tassā manam alabhanto tam  
 25 ekasmiṃ gabbhe karitvā cintesi: „ayaṃ paribbajikā<sup>12</sup> evarūpaṃ  
 yasaṃ na icchatī, so pi tāpaso evarūpaṃ mātugāmam gahetvā gac-  
 chante<sup>13</sup> kujjhivā olokitamattam pi na akāsi, pabbajitā kho pana  
 bahumāyā honti, kiñci payojetvā anattam pi me kareyya,

<sup>1</sup> B<sup>d</sup>f sammillabhāsi-. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> mandanāhasitabhāsini, C<sup>s</sup> manāhasitabhāsini, B<sup>d</sup>  
 mandahasini. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -jjā? B<sup>d</sup>f -jje <sup>4</sup> C<sup>k</sup> jīvi- <sup>5</sup> B<sup>d</sup> autogharassannivāsena.  
<sup>6</sup> C<sup>k</sup>s -yeti, B<sup>d</sup> -reti. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> nam. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> gharani corr. to tarani. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>s add  
 pana. <sup>10</sup> B<sup>d</sup>s yasassa ag-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -jjāya eva. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds silavatī kalyāṇadhammā  
<sup>13</sup> B<sup>d</sup> -to. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -mīti.

gacchāmi tāva, jānāmi<sup>14</sup> 'kiṃ karonto nisinno'<sup>14</sup> ti saṇṭhātum asak-  
konto uyyānaṃ agamāsi. B. pi cīvaraṃ sibbento<sup>1</sup> nisīdi. Rājā  
mandaparivāro<sup>2</sup> va padasaddaṃ akaronto sapikaṃ upasaṃkama. B.  
rājānaṃ anoloketvā cīvaraṃ eva sibbi. Rājā „ayaṃ kujjhitvā mayā  
saddhiṃ na kathetīti<sup>3</sup>“ maññamāno „ayaṃ kūṭatāpaso 'kopassa'<sup>4</sup> 5  
uppañjitum na dassāmi, uppanne<sup>5</sup> pi naṃ khippam eva niggaheṣṣā-  
mīti' paṭhamam eva gajjitvā idāni kodhen' eva thaddho<sup>6</sup> butvā  
mayā saddhiṃ na sallapatīti<sup>6</sup>“ saññāya tatiyaṃ gātham āha:

3. Yan nu pubbe vikatthittho<sup>7</sup> balamhi va<sup>8</sup> apassito<sup>9</sup>

sv-ājja<sup>10</sup> tuṇhikkhako<sup>11</sup> dāni saṃghātīti<sup>11</sup> sibbam acchasīti. 36. 10

Tattha balamhi va<sup>8</sup> apassito<sup>9</sup> ti balanissito viya butvā tuṇhikkhako<sup>12</sup>  
ti kiñci avadanto, sibbam acchasīti sibbanto acchasi

Tam sutvā M. „ayaṃ rājā 'kodhavasena maṃ nālapatīti'  
maññati<sup>13</sup>, kathessāmi dāni 'ssa uppannassa kodhassa vasaṃ  
agatabhāvan<sup>14</sup>“ ti cintetvā catutthaṃ gātham āha: 15

4. Uppajji me, na muccittha, na me mucceyya<sup>15</sup> jīvato,  
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippaṃ eva nivārayin<sup>16</sup> ti. 37.

Tass' attho: mahārāja uppajji<sup>17</sup> me, na na<sup>18</sup> uppajji, na pana me muc-  
cittha, nāssa paṭṭhayitvā<sup>19</sup> hadaye thātum adāsīti, iti so mama jīvato na muc-  
citth' eva, rajaṃ va vipulā vuṭṭhi viya khippam eva naṃ nivārayin ti. 20

Tam sutvā rājā „kin nu kho esa kopam eva sandhāya  
vadati udāhu aññaṃ kiñci sippaṃ<sup>20</sup> sandhāya kathesīti<sup>21</sup>, puc-  
chissāmi tāva naṃ“ ti cintetvā pucchanto pañcamaṃ gātham  
āha:

5. Kin te uppajji no<sup>22</sup> mucci, kin te no<sup>23</sup> mucci jīvato, 25  
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi katamaṃ tvaṃ nivārayīti. 38.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> sibbanto. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> manāpari-, C<sup>s</sup> mauapa- corr. to manāpa-, B<sup>d</sup> manta-. B<sup>s</sup>  
mānda-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> sallapasīti. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> kodhassa <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -uani. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> baddho <sup>7</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup>  
-kattittho, C<sup>s</sup> -katthittho corr. to -katthito, B<sup>f</sup> kattittho. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> ca, B<sup>s</sup> balamiva.  
<sup>9</sup> C<sup>ks</sup> -no. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> f svajja. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> -ikkako, B<sup>d</sup> ikkato, B<sup>s</sup> -ikato? B<sup>f</sup> -ikabho.  
<sup>12</sup> C<sup>s</sup> ikkako, C<sup>s</sup> -ikkako corr. to -ikkhako, B<sup>d</sup> -ikkato. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> maññeti. <sup>14</sup> C<sup>ks</sup>  
apagata-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> muccittha, <sup>16</sup> B<sup>d</sup> f -yi. <sup>17</sup> C<sup>ks</sup> -jja <sup>18</sup> B<sup>d</sup> omits one na, <sup>19</sup> so C<sup>ks</sup>;  
B<sup>d</sup> paṭiṭṭhitvā. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> omits sippaṃ. <sup>21</sup> C<sup>ks</sup> kathesīti. <sup>22</sup> C<sup>ks</sup> na. <sup>23</sup> C<sup>ks</sup> na, B<sup>d</sup> nā

Tattha kin te uppajji no<sup>1</sup> muccīti kin tava u; pajji c' eva na ca mucci

Taṃ sutvā B. „mahārāja, evaṃ kodho<sup>2</sup> anekādīnavo<sup>3</sup> mahā-  
vināsadāyako, eko mama uppajji uppannaṃ ca taṃ<sup>4</sup> mettā-  
5 bhāvanāya nivāresin“ ti kodhe ādīnavaṃ kathento

6. Yamhi jāte na passati ajāte sādhu passati  
so me uppajji no<sup>1</sup> mucci kodho dummedhagocaro. 39.

7. Yena jātena nandanti amittā dukkhamesino  
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 40.

10 8. Yasmiṃ ca jāyamānasmiṃ sadatthaṃ nāvabujjhati  
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 41.

9. Yenābhībhūto kusalaṃ jahāti  
parakkare vipulaṃ cāpi atthaṃ  
sa bhīmaseno balavā pamaddī

15 kodho mahārāja na me amuccatha. 42.

10. Kaṭṭhasmiṃ manthamānasmiṃ<sup>5</sup> pāvako nāma jāyati,  
taṃ eva kaṭṭhaṃ dāhati<sup>6</sup> yasmā so jāyate gini. 43.

11. Evaṃ mandassa posassa bālassa-m-avijānato<sup>7</sup>  
sārambhā jāyate kodho, so pi ten' eva dāyati<sup>8</sup>. 44.

20 12. Aggīva tiṇakaṭṭhasmiṃ kodho yassa<sup>9</sup> pavaḍḍhati (Grimblot, 7  
nihiyati tassa yaso kālapakkhe va candimā. 45. [S.P. p. 299.]

13. Anedho<sup>9</sup> dhūmaketu va kodho yass' upasammati  
āpūrati tassa yaso sukkapakkhe va candimā ti 46.

ime gāthā āha.

25 Tattha na passatīti attatthaṃ pi na passati pag eva paratthaṃ, sādhu  
passatīti attatthaparatthaṃ<sup>10</sup> ubhayatthaṃ<sup>11</sup> sādhu passati, dummedhagocaro  
ti nippaṇṇānaṃ āhārabhūto<sup>12</sup>, dukkhamesino ti dukkhaṃ icchantā, sadatthaṃ  
ti attano atthabbhūtaṃ atthato c' eva dhammato ca vadhim<sup>13</sup>, parakkare ti  
vipulam pi atthaṃ uppannam parato kāreti, apanetha na me iminā attho ti  
30 vadati, sa bhīmaseno ti so bhīmāya bhayaajananiyā mahatiyā kilesa-

<sup>1</sup> Cks na <sup>2</sup> Cks omit kodho <sup>3</sup> Bd bahuādīnavo. <sup>4</sup> Id nam <sup>5</sup> Bd mattha-, Bf madca-  
mā-. <sup>6</sup> Bdf da- <sup>7</sup> Bdf omit m. <sup>8</sup> Ck yassu, Cs yassū. <sup>9</sup> Bd anedho, Bf aniddho.

<sup>10</sup> Cks -ttha <sup>11</sup> Cks -tthe. <sup>12</sup> Bds ādhāra-, Bf adds karoti. <sup>13</sup> Ck -ī, Cs -ī, Bd budhi.

senāya samannāgato<sup>1</sup>, pammadditi attano balavabhāvena<sup>2</sup> uḷḷe pi satte gahevā  
attano vase karanena maddanasamuttho, na me amuccathā 'ti mama santikā  
mokkham na labhi. hadaye vā pana me khīraṃ<sup>3</sup> viya muhuttaṃ dadhibhāvena  
na patitthiyyatthā<sup>4</sup> 'ti attho. katthasmin manthamānasmin<sup>5</sup> 'ti aranīsahe  
mathiyamāne<sup>6</sup>, matthamānasmin ti pi pāṭho, yasmā ti yato katthā jāyati tam<sup>7</sup>  
eva dahati. gīṇi<sup>8</sup> ti aggi, bālassa mavijānato ti bālassa avijānantassa, sārā-  
bhā jāyate ti aham tvaṃ ti ākaḷḷhanavikaḷḷhanaṃ karontassa kāranuttariya-  
lakkhanasārambhā<sup>9</sup> aranīmatthanāya<sup>10</sup> viya pāvako kodho jāyati, so pi tenevā 'ti so  
pi bālo ten' eva kodhena kattham viya agginā dayhati<sup>11</sup>, anedho<sup>12</sup> dhūmaketu  
vā 'ti anindhano aggi viya, tassā 'ti tassa adhiyāsanakhanthiā samannāgatassa<sup>13</sup>  
puggalassa sukkapakkhe<sup>14</sup> cando viya laddho yaso aparāparam āpūratī.

Rājā M-ssa dhammakatham sutvā tuṭṭho ekaṃ amaccaṃ  
ānāpetvā<sup>15</sup> paribbājikaṃ ānāpetvā<sup>16</sup> „bhante nikkodhatāpasa<sup>17</sup>,  
ubho pi tumhe pabbajjāsukhena vītināmentā idh' eva uyyāne  
vasatha, ahaṃ vo dhammikaṃ<sup>18</sup> rakkhāvaranaguttiṃ<sup>19</sup> karissāmi-  
ti“ vatvā khamāpetvā vanditvā pakkāmi. Te ubho pi tatthi'  
eva vasiṃsu. Aparabhāge paribbājikā kālam akāsi. B. tassā  
kālakatāya Himavantaṃ pavisitvā abhiññā ca samāpattiyo ca  
nibbattetvā<sup>20</sup> brahmavihāre bhāvetvā Brahmalo-ka-parāyano  
ahosi.

20

S. i. d. ā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kodhano  
bhikkhu anāgāniphale patitthahi): „Tadā paribbājikā Rāhulamātā  
ahosi. rājā Anando. paribbājako aham evā“ 'ti. Cullabodhi-  
jātakam.

## 6. Kanhadīpāyanajātaka.

Sattāhamevāhan ti. Idam S. J. v. ekaṃ<sup>21</sup> ukkaṇṭhita-  
bhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati. S. tam  
bhikkhum „saccaṃ kira tvaṃ<sup>22</sup> ukkaṇṭhito<sup>23</sup>“ ti pucchitvā „saccaṃ“

25

<sup>1</sup> B<sup>1</sup> has added balavā. <sup>2</sup> B<sup>1</sup> balabhā- <sup>3</sup> B<sup>1</sup> patitthahitthā <sup>4</sup> B<sup>1</sup> matha-  
hanasmiṃ? <sup>5</sup> B<sup>1</sup> matthi- <sup>6</sup> B<sup>1</sup> ka-, C<sup>1</sup> ka- bho. <sup>7</sup> C<sup>1</sup> aranīsi-, C<sup>2</sup> aranīsi-. <sup>8</sup> B<sup>1</sup>  
da-. <sup>9</sup> B<sup>1</sup> anindhō. <sup>10</sup> C<sup>1</sup> add va <sup>11</sup> C<sup>1</sup> ānā-. <sup>12</sup> B<sup>1</sup> āharāpetvā. <sup>13</sup>  
B<sup>1</sup> adds te <sup>14</sup> B<sup>1</sup> -ka <sup>15</sup> B<sup>1</sup> -carana-. <sup>16</sup> B<sup>1</sup> adds cattāro. <sup>17</sup> B<sup>1</sup> omits  
ekam. <sup>18</sup> B<sup>1</sup> adds bhikkhu. <sup>19</sup> E<sup>1</sup> adds si

ti vutte „bhikkhu porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe bāhirakapab-  
bajjāṃ pabbajitvā atirekapaññāsavassāni anabhiratā brahmacariyaṃ  
carantā hirottappabhedabhayena attano ukkaṇṭhitabhāvaṃ kassaci na  
kathesuṃ, tvaṃ kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā mādisassa  
5 garuno Buddhassa sammukhe thatvā catuparisamajjhe ukkaṇṭhita-  
bhāvaṃ āvikarosi, kimatthaṃ attano hirottappaṃ na rakkhasīti“  
vatvā a. ā.:

A. Vamsaratthe<sup>1</sup> Kosambiyaṃ Kosambiko nāma rājā  
rajjāṃ kāresi. Tadā aññatarasmiṃ nigame dve brāhmaṇā  
10 asītikoṭidhanavibhavā aññamaññaṃ piyasahāyakā kāmesu  
dosaṃ disvā mahādānaṃ pavattetvā ubho pi kāme pahāya  
mahājanassa rodantassa paridevantassa<sup>2</sup> nikkhamitvā Hima-  
vantapadese assamapadaṃ katvā pabbajitvā uñchācariyāya<sup>3</sup>  
vanamūlaphalāphalena yāpentā<sup>4</sup> paññāsavassāni<sup>5</sup> vasiṃsu, jhānaṃ  
15 uppādetuṃ nāsakkhiṃsu<sup>6</sup>. Te paññāsavassaccayena loṇambilase-  
vanatthāya janapadaṃ carantā Kāsiratthāṃ<sup>7</sup> pāpuṇiṃsu<sup>8</sup>.  
Tatr' ekasmiṃ<sup>9</sup> nigamagāme<sup>10</sup> Dīpāyanatāpasassa gihisahāyo<sup>11</sup>  
Maṇḍavyo<sup>12</sup> nāma atthi. Te ubho pi tassa santikaṃ aga-  
maṃsu. So te disvā va attamano<sup>13</sup> paññasālāni kāretvā ubho  
20 pi catūhi paccayehi upatthahi. Te tattha tīṇi cattāri vassāni  
vasitvā taṃ apucchitvā cārikaṃ carantā Bārāṇasīṃ patvā Ati-  
muttakasusāne<sup>14</sup> vasiṃsu. Tattha Dīpāyano yathābhirantaṃ  
viharitvā puna tass' eva sahāyakassa santikaṃ gato. Maṇḍavya-  
tāpaso<sup>15</sup> tatth' eva vasi. Ath' ekadivasaṃ eko coro antonagare  
25 corikaṃ katvā dhanarāsīṃ<sup>16</sup> ādāya nikkhamanto „coro“ ti ñatvā  
paṭibuddhehi gharasāmikehi c'eva ārakkhamanussehi ca anu-  
baddho<sup>17</sup> niddhamanena nikkhamitvā vegena susānaṃ pavisitvā  
tāpasassa paññasāladvāre bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā<sup>18</sup> palāyi. Dhana-  
sāmikā<sup>19</sup> bhaṇḍikaṃ disvā „are duṭṭhajaṭila tvaṃ rattiṃ corikaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> vāṇīkarathe, B<sup>s</sup> vāṇsika-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -tasseva. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> ucchā-. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> -to <sup>5</sup> B<sup>s</sup> -ssāni. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> na-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> kāsikara-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> satipā-. <sup>9</sup> B<sup>s</sup> tatra tasmim. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> nigame. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> gihī-, B<sup>d</sup> hihi-. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> maṇḍabba, C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> -byo. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> attano. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> -kaṃ-, B<sup>d</sup> adhimuttika-? <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -bya- <sup>16</sup> C<sup>s</sup> dhanasāpaṇi, B<sup>d</sup> dhanasā-  
raṃ. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> -bandhanto. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> chaḍḍhe- <sup>19</sup> B<sup>d</sup> manussa

katva divā tāpasarūpena carasīti“ tajjetvā pothetvā taṃ ādāya  
 netvā rañño dassayim̐su. Rājā anupaparikkhitvā va „gacchatha,  
 naṃ sūle uttāsethā“ 'ti āha. Taṃ susānaṃ netvā khadira-  
 sūlaṃ ' āropayim̐su. Tāpasassa sarīre sūlaṃ na pavisati. Tato  
 nimbasūlaṃ āharim̐su, taṃ pi na pavisati. Ayasūlaṃ ' āharim̐su, 5  
 taṃ pi na pavisati. Tāpaso „kin nu kho me pubbakamman“  
 ti olokesi. Ath' assa jātissaraññaṃ uppajji, tena pubbakam-  
 maṃ olokento addasa<sup>3</sup>. Kim pan' assa pubbakamman ti:  
 Koviḷārasūle makkhikāvedhanaṃ<sup>4</sup>. So kira purimabhava vad-  
 dhakiputto<sup>5</sup> hutvā pitu rukkhatacchanatṭhānaṃ gantvā ekaṃ 10  
 makkhikaṃ gahetvā koviḷārasakalikāya<sup>6</sup> sūle viya<sup>7</sup> vijjhi. Tam  
 enaṃ pāpaṃ<sup>8</sup> imaṃ ṭhānaṃ patvā ganhi. So<sup>9</sup> „na sakkā ito  
 pāpā<sup>10</sup> muccitun“ ti ṇatvā rājapurise āha: „sace maṃ sūle  
 uttāsetukāṃ' attha<sup>11</sup> koviḷārasūlaṃ āharathā“ 'ti. Te tathā  
 katvā taṃ sūle uttāsetvā ārakkhaṃ datvā pakkamim̐su. Ārak- 15  
 khikā paṭicchannā hutvā tassa santikaṃ āgacchante olokenti.  
 Tadaḍḍipāyano „ciradiṭṭho<sup>12</sup> me sahāyo“ ti Maṇḍavyassa<sup>13</sup> san-  
 tikaṃ āgacchanto „sūle uttāsito“ ti taṃ divasaṃ ñeva antarā-  
 magge sutvā taṃ ṭhānaṃ gantvā ekamantaṃ ṭhito „kim samma  
 kārako sīti“ pucchitvā „akārako 'mlhīti“ vutte „attano mano- 20  
 padosaṃ rakkhituṃ sakkhi na sakkhīti“ pucchi. „Samma yehi  
 ahaṃ gahito n'eva tesaṃ na rañño upari mayhaṃ manopadoso  
 atthīti“. „Evaṃ sante tādissassa sīlavato chāyā mayhaṃ sukhā“  
 ti vatvā Dīpāyano sūlaṃ nissāya nisīdi<sup>14</sup>. Ath' assa sarīre  
 Maṇḍavyassa sarīrato lohita-bindūni patim̐su, tāni svaṇṇavaṇṇa- 25  
 sarīre<sup>15</sup> patitapatitāni sukkhitvā kāḷakāni sampajjim̐su, tato paṭ-  
 ṭhāyaca so Kaṇhadīpāyano nāma ahosi. So sabbarattim̐ tatth' eva  
 nisīdi. Punadvase ārakkhapurisā gantvā taṃ pavattim̐ rañño  
 ārocesum̐. Rājā „anisāmetvā va<sup>16</sup> me katan“ ti vegena tattha

<sup>1</sup> Bds -le <sup>2</sup> Bd tato aya- <sup>3</sup> Ck -si <sup>4</sup> Cks -vedanaṃ <sup>5</sup> Ck -kī- <sup>6</sup> B<sup>s</sup>  
 -salākaya? <sup>7</sup> Bd omits viya <sup>8</sup> Bds pāpakammaṃ. <sup>9</sup> Bd adds taṃ. <sup>10</sup> Bd adds  
 mayā. <sup>11</sup> Bd -kāmāttha <sup>12</sup> Bd ciram̐-. <sup>13</sup> Bd -byassa <sup>14</sup> Bd -dati. <sup>15</sup> Bd  
 -vame-. <sup>16</sup> Bd omits va.



- gantvā „pabbajita kasmā sūlaṃ nissāya nisinno sīti“ Dīpāyanam  
 pucchi. „Mahārāja imaṃ tāpasam rakkhanto nisinno 'smi',  
 kiṃ pana tvaṃ imassa kārakabhāvaṃ vā akārakabhāvaṃ vā  
 ñatvā evaṃ karosīti?“. So kamniassa asodhitabhāvaṃ ācikkhi.
- 5 Ath' assa so „mahārāja raññā nāma nisammakārīnā bhavittabbaṃ,  
 'alaso gihī<sup>3</sup> bhogakāmo<sup>4</sup> na sādhū“ 'ti ādīni vatvā dham-  
 maṃ desesi. Rājā Maṇḍavyassa niddosabhāvaṃ ñatvā „sūlaṃ  
 harathā“ 'ti āṇāpesi. Sūlaṃ harantā harituṃ na sakkhimso.  
 Maṇḍavyo āha: „mahārāja, ahaṃ pubbe katakammadosena eva-
- 10 rūpaṃ ayasam<sup>5</sup> patto, mama sarīrato sūlaṃ harituṃ na sakkā,  
 sace pi mayhaṃ jīvitaṃ dātukāmo kakacaṃ<sup>6</sup> āharāpetvā imaṃ  
 sūlaṃ cammasamaṃ<sup>7</sup> chindāpehiti“. Rājā tathā kāresi. Anto-  
 sarīre sūlo anto yeva ahosi. Tadā kira so sukhumaṃ sakalika-  
 hīraṃ<sup>8</sup> gahetvā makkhikāya vaccamaggaṃ<sup>9</sup> pavesesi, taṃ tassā
- 15 antosarīre yeva ahosi, sā tena kāraṇena amaritvā attano āyuk-  
 khayen' eva mari, tasmā ayam pi na mato ti. Rājā tāpase vanditvā  
 khamāpetvā ubho pi uyyāne vasāpento paṭijaggi. Tato paṭṭhāya  
 Maṇḍavyo<sup>10</sup> Aṇimaṇḍavyo nāma jāto. So rājānaṃ upanissāya  
 tatth' eva vasi. Dīpāyano pana tassa vaṇaṃ<sup>11</sup> phāsukaṃ katvā
- 20 attano gihisahāya-Maṇḍavyassa santikaṃ eva gato. Taṃ paṇṇa-  
 sālaṃ pavisantaṃ disvā sahāyassa ārocesuṃ<sup>12</sup>. So sutvā<sup>13</sup> tuṭṭha-  
 citto saputtadāro bahuṃ gandhamālatelaphāṇitādīnā ādāya taṃ  
 paṇṇasālaṃ gantvā Dīpāyanam vanditvā pāde dhovitvā<sup>14</sup> makkhetvā  
 pānakaṃ pāyetvā Aṇimaṇḍavyassa pavattiṃ suṇanto nisīdi. Ath'
- 25 assa putto Yaṇṇadattakumāro nāma caṃkamanakoṭiyam bheṇḍu-  
 kena<sup>15</sup> kīḷi. Tatra c' ekasmiṃ vammike āsīviso vasati. Kumārassa  
 bhūmiyaṃ pahātabheṇḍuko<sup>16</sup> gantvā vammikabile āsīvisassa mat-  
 thake pati. So ajānanto bile hatthaṃ pavesesi. Atha naṃ kuddhe  
 āsīviso hatthe ḍasi, so visavegamucchito<sup>17</sup> tatth' eva pati. Ath' assa

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -snūti <sup>2</sup> B<sup>d</sup> kāresīti <sup>3</sup> C<sup>s</sup> gihī, B<sup>d</sup> gīhi <sup>4</sup> C<sup>s</sup> repeat kāmo, B<sup>d</sup> alaso  
 gīhi gāmbhogini, cfr III p. 154. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> bhayamsam <sup>6</sup> C<sup>k</sup> cakataṃ corr. to cakacaṃ.  
 C<sup>k</sup> kkaṃam? corr. to kakacaṃ. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> cammam sa- <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -kaṃ hīraṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>  
 vecca- <sup>10</sup> C<sup>k</sup> omit maṇḍavyo <sup>11</sup> C<sup>k</sup> vaṇam. C<sup>s</sup> vaṇam corr. to vaṇaṃ. <sup>12</sup> B<sup>d</sup>  
 disvā eko puriso sahāyakassa ārocesi. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds .a <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adds telena. <sup>15</sup> B<sup>d</sup>  
 gen- <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -gen-. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> -gena mu-.

mātāpitāro sappena daṭṭhabhāvaṃ<sup>1</sup> ñatvā kumāraṃ<sup>2</sup> ukkhipitvā  
tāpasassa santikaṃ ānetvā pādamūle nipajjāpetvā „bhante.  
pabbajitā nāma osadhaṃ vā parittaṃ vā jānanti, puttakaṃ no  
nīrogaṃ<sup>3</sup> karothā“<sup>4</sup> 'ti āhaṃsu'. „Ahaṃ osadhaṃ na jānāmi,  
nāhaṃ vejjakammaṃ karissāmīti“<sup>5</sup>. „Pabbajito ti<sup>6</sup> tena hi bhante  
imasmiṃ kumārake mettaṃ katvā saccakiriyaṃ karothā“<sup>7</sup> 'ti<sup>8</sup>.  
Tāpaso „sādhū saccakiriyaṃ karissāmīti“<sup>9</sup> vatvā Yaññadattassa  
sīse hatthaṃ ṭhapetvā paṭhamam gātham āha:

1. Sattāhaṃ evāhaṃ pasannacitto = Morris, Cariyāp. p. 100)  
puññatthiko acariṃ<sup>7</sup> brahmacariyaṃ. 10  
athāparaṃ yaṃ caritaṃ mama-y-idaṃ<sup>8</sup>  
vassāni paññāsa samādhikāni  
akāmakā vā hi ahaṃ carāmi,  
etena saccena suvatthi hotu,  
hataṃ viṣaṃ, jīvatu Yaññadatto ti. 47. 15

Tattha athāparaṃ yaṃ caritaṃ tatha tasmā<sup>9</sup> sattāhā<sup>10</sup> uttari yaṃ<sup>11</sup>  
brahmacariyacaranam, akāmakā vā hīti pabbajjaṃ anicchanto yeva, etena  
saccena suvatthi hotū 'ti sace atirekapaññāsa vassāni anathirativāsam<sup>12</sup>  
vasantena mayā kassari añāpitaḥāvō saccam etena saccena Yaññadattakumā-  
rassa soṭṭhi<sup>13</sup> hotu jīvitam paṭilabhatū 'ti. 20

Saha saccakiriyaṃ Yaññadattassa thanappadesato<sup>14</sup> uddhaṃ  
viṣaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvisi. Kumāro akkhīni ummīletvā  
mātāpitāro oloketvā „ammā“<sup>15</sup> 'ti vatvā parivattitvā nipajji. Ath'  
assa pitaraṃ Kaṇhadīpāyano āha: „mayā tāva mama balaṃ  
kataṃ, tvam pi attano balaṃ karohīti“. So „aham pi<sup>16</sup> saccam  
karissāmīti“<sup>17</sup> puttassa ure hatthaṃ ṭhapetvā dutiyaṃ gātham  
āha:

2. Yasmā dānaṃ n' abhinandiṃ<sup>18</sup> kadāci  
disvānāhaṃ atithiṃ vāsakāle

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> datha-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -rakam. <sup>3</sup> all three MSS. nī-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> ti āha taṃ sutvā  
tāpaso āha. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> omits pabbajito ti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> adds vutte <sup>7</sup> C<sup>k</sup> acariyaṃ, B<sup>d</sup>  
ācari. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> mama-, B<sup>r</sup> mama idaṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> tasmim. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -ha. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> adds  
mama <sup>12</sup> B<sup>r</sup> -ratam vā-. <sup>13</sup> B<sup>s</sup> adds bhāvo <sup>14</sup> B<sup>d</sup> vinappa-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> pi aham.  
<sup>16</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> nābhinandi.

na cāpi me appiyataṃ<sup>1</sup> aveduṃ  
bahussutā samanabrāhmaṇā ca  
akāmakā vā hi ahaṃ dadāmi,  
etena saccena suvatthi hotu,

5 hataṃ viṣaṃ, jīvatu Yaññadatto ti. 48.

Tattha viṣakāle ti vasaṇatthāya gehaṃ āgatakāle. na cāpi me appiyataṃ<sup>1</sup>  
aveduṃ ti bahussutāpi pana samanabrāhmaṇā ayaṃ n'eva dānaṃ abhinandati  
na ambe ti imaṃ mama appiyabbhāvaṃ n'eva jāhissu, ahaṃ<sup>2</sup> hi te piyacakkhūhi  
yeva olokeṃti dīpeti, etena saccena<sup>3</sup> 'ti sace ahaṃ dānaṃ dadamāno pi<sup>4</sup>  
10 vipākāṃ asaddahitvā attano aniechāya dāmi aniechanabhāvaṃ ca<sup>5</sup> mama pare  
na<sup>6</sup> jānanti etena saccena suvatthi hotū 'ti attho.

Evam tena<sup>6</sup> saccakiriyāya katāya kaṭṭho uddhaṃ viṣaṃ  
bhassitvā paṭhaviṃ pāvisi. Kumāro uṭṭhāya nisīdi, ṭhātum  
pana na sakkoti. Ath' assa pitā mātaraṃ aha: „bhadde mayā  
15 attano balaṃ kataṃ, tvaṃ dāni<sup>1</sup> saccakiriyāṃ katvā puttassa  
uṭṭhāya<sup>2</sup> gamanabhāvaṃ karohīti“. Sā<sup>3</sup> „atthi mayhaṃ ekaṃ<sup>10</sup>  
saccaṃ, tava pana santike kathetum na sakkomīti<sup>11</sup>“. „Bhad-  
de yathātathā me puttāṃ ārogaṃ<sup>12</sup> karohīti“. Sā „sādhū“ 'ti  
sampaṭicchitvā saccaṃ karonti tatiyaṃ gātham āha:

20 3. Āsiviso<sup>13</sup> tāta pahūtatejo  
yo taṃ aḍatthi<sup>14</sup> patarā<sup>15</sup> udicca,  
tasmiṃ ca<sup>16</sup> me appiyatāya ajja  
pitari<sup>17</sup> ca te n' atthi koci viṣeso,  
etena -pe- Yaññadatto ti. 49.

25 Tattha tātā 'ti puttāṃ ālapati, pahūtatejo<sup>18</sup> ti balaviṣeso, patarā ti  
padarā<sup>19</sup>, ayaṃ eva vā pātho, udicca<sup>20</sup> ti uddhaṃ nātvā<sup>20</sup> vammikabilato  
uṭṭhito<sup>21</sup> ti attho, pitari ca<sup>22</sup> te ti te pitari<sup>23</sup>, atthakathāyaṃ pana ayaṃ  
eva vā pātho, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta Yaññadatto asmiṃ ca āsivise tava ca

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> -tā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> ahaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> omits pi. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> aniechitabhā-, B<sup>d</sup> aniechānabhāvaṃ, omitting ca. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> neva in the place of pare na. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> e tena. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> idāhi.  
<sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> vu-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> eka B<sup>d</sup> ekañca. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> sakkāti. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> ar-.  
<sup>13</sup> Ck<sup>s</sup> as-. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adassi virālā atacchī, B<sup>s</sup> f adassi. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> satara. B<sup>s</sup> f bilārā. <sup>16</sup>  
B<sup>d</sup> va. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> -ti. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> bahuta-. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> vigulā ti vivarā satarā ti satasarasā,  
B<sup>s</sup> vilārā ti vivarā. <sup>20</sup> so Ck<sup>s</sup> for ṭhatvā? B<sup>d</sup> uddharitvā in the place of u. n.  
<sup>21</sup> B<sup>d</sup> uṭṭhāyā. <sup>22</sup> Ck<sup>s</sup> -rī, B<sup>d</sup> omits ca. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> pitari va te, B<sup>s</sup> pitari ca tava.

pitari appiyabhāvena maybañ koci viseso n' atthi, tañ ca pana appiyabhāvañ  
thapetvā ajja mayā koci<sup>1</sup> jānāpitapubbo nāma n' atthi, sace etañ saccañ etena  
saccena tava sotthi hotu<sup>2</sup>.

Saha saccakiriyāya sabbañ visañ bhassitvā paṭhaviñ pāvīsi,  
Yaññadatto nibbisena sarīrena utṭhāya kīlitañ āraddho. Evañ 5  
putte utṭhite Maṇḍavyo Dīpāyanassa ajjhāsayañ pucchanto  
catutthañ gātham āha:

4. Santā dantā yeva paribbajanti  
aññatra Kaṇhā anakāmarūpā,  
Dīpāyana kissa jigucchamāno 10  
akāmako carasi brahmacariyañ ti. 50.

Tass' attho: ye keci<sup>3</sup> khattiyādayo kāme pahāya idbaloke pabbajanti te  
aññatra Kaṇhā bhavantañ Kanhañ thapetvā aññe akāmarūpā nāma n' atthi,  
sabbe jhānabhāvanāya kilesānañ samitattā santā tīni<sup>4</sup> dvārāni yathā nibhisevanāni  
honti tathā tesañ damitattā dantā hutvā abhiratā va<sup>5</sup> brahmacariyañ caranti, 15  
tvañ pana bhaṇte Dīpāyana kiñkārañ tapañ jigucchamāno akāmako hutvā  
brahmacariyañ carasi, kasmā puna agāraṃ eva na ajjāvāsīti.

Ath' assa so kāraṇaṃ kathento pañcamañ gātham āha:

5. 'Saddhāya nikkhamna punaṃ nivatto,  
so elamūgo va<sup>6</sup> bālo<sup>7</sup> vatāyañ', 20  
etassa vādassa jigucchamāno  
akāmako carāmi brahmacariyañ  
viññūpasatthañ ca<sup>8</sup> satañ ca<sup>9</sup> ṭhānañ,  
evañ p' ahañ<sup>10</sup> puññakaro bhavāmīti. 51.

Tass' attho: Kanho kammañ ca phalañ ca saddahitvā tāva mahantañ 25  
vibbavañ pahāya agārā nikkhamitvā yañ pajahi puna tadattham eva nivatto, so  
ayañ lālamukho vata<sup>11</sup> gāmadārako viya<sup>12</sup> bālo<sup>13</sup> vatā 'ti imañ<sup>14</sup> vādañ jiguc-  
chamāno ahañ attano hirottappabhedabhayena aniccamāno pi brahmacariyañ  
carāmi<sup>15</sup>, kiñca<sup>16</sup> bhiyyo: pabbajjapūññañ ca nūm' etañ viññūhi Buddhādīpi  
pasatthañ<sup>17</sup> tesañ űeva<sup>18</sup> ca<sup>19</sup> satañ nivāsanatthānañ, evañ<sup>20</sup> imināpi kāra- 30  
nena ahañ puññakaro bhavāmi, assamukho pi rudamāno brahmacariyañ carāmi  
yevā 'ti.

<sup>1</sup> Cks kenaci. <sup>2</sup> Bđ hotu ti. <sup>3</sup> Bđ adds pi. <sup>4</sup> Bđ cakkhadīni. <sup>5</sup> Bđ abbiramitvā ca. <sup>6</sup>  
Cks ca, Bf omits va. <sup>7</sup> Ck Bđ balo, Bf selo, Cs bāle. <sup>8</sup> Bđ viññūpasatthañ va. <sup>9</sup> Bđ  
va. <sup>10</sup> Bđ evamahāni, Bf evamā puñña-. <sup>11</sup> Bđ te. <sup>12</sup> Bđ adds ca. <sup>13</sup> Bđ ba. <sup>14</sup> Bđ  
idañ <sup>15</sup> Ck carasi. <sup>16</sup> Cks kiñci. <sup>17</sup> Bđ -satthañ. <sup>18</sup> Bđ yeva. <sup>19</sup> Bđ va. <sup>20</sup> Cks adds pahañ.

Evañ so attano ajjhāsayañ kathetvā puna Maṇḍavyaṃ  
pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha :

6. Samaṇe tuvaṃ<sup>1</sup> brāhmaṇe addhike<sup>2</sup> ca  
santappayāsi annapānena<sup>3</sup> bhikkhuṃ,  
5 opānabhūtaṃ va gharaṃ tavā-y-idaṃ<sup>4</sup>  
annena pānena upetarūpaṃ,  
atha kissa vādassa jigucchamāno  
akāmakko dānam imaṃ<sup>5</sup> dadāsīti. 52.

Tattha bhikkhun ti bhikkham carantānaṃ<sup>6</sup> bhikkhañ ca sampādetvā  
15 dadāsi<sup>7</sup>(-?), opānabhūtaṃ vā 'ti catumahāpathe<sup>8</sup> katasādhāraṇā<sup>9</sup> pokkha-  
raṇī viya.

Tato ca<sup>10</sup> Maṇḍavyo attano ajjhāsayañ kathento sattamaṃ  
gātham āha :

7. Pitaro ca<sup>11</sup> me āsu<sup>12</sup> pitāmahā ca<sup>11</sup>  
15 saddhā, ahū<sup>13</sup> dānapatī vadaññū,  
taṃ kullavattaṃ<sup>14</sup> anuvattamāno  
'māhaṃ kule antimagandhino ahuṃ'  
etassa vādassa jigucchamāno  
akāmakko dānam imaṃ dadāmiti. 53.

20 Tattha āsū<sup>15</sup> 'ti padassa saddhā ti iminā sambandho, saddhā ahesun ti  
attho, ahū ti saddhā hutvā<sup>16</sup> uttari dānajeṭṭhakū<sup>17</sup> eva detha karoṭhā ti vutta-  
vacanassa<sup>17</sup> atthajāṇanākā ca ahesuṃ, taṃ kullavattaṃ<sup>18</sup> ti taṃ kulavattaṃ<sup>19</sup>,  
atthakathayā<sup>20</sup> pana ayaṃ eva vā pūtho, māhaṃ kule antimagandhino  
ahuṃ ti ahaṃ attano kule sabbapacchimako<sup>21</sup> eva kulapālāpo<sup>21</sup> ca mā assaṃ<sup>22</sup>  
25 ti sallakkhetvā etaṃ kulantimo kulapālāpo<sup>23</sup> ti vādaṃ jigucchamāno ahaṃ  
anīcchamāno pi idaṃ dānaṃ dadāmiti dīpeti.

Evañ ca pana vatvā Maṇḍavyo attano bhariyaṃ pucchanto<sup>24</sup>  
atṭhamaṃ gātham āha :

<sup>1</sup> Cks tvam. <sup>2</sup> Bđ andhi-. <sup>3</sup> so Bf; Bđ annapānehi, Cks annenapānena. <sup>4</sup> Cks  
tava-. Bđ tava sariraṃ, Bf tavassidam. <sup>5</sup> Bđ idam. <sup>6</sup> Bđ bhikkhañ ca varadantānaṃ.  
<sup>7</sup> Bđ dadāmi. <sup>8</sup> Bđ cā-. <sup>9</sup> Ck katha-, Cs katha- corr. to kata-, Bđ khata-.  
<sup>10</sup> Bđ omits ca. <sup>11</sup> Bđ va. <sup>12</sup> Bdf āsuṃ. <sup>13</sup> all four MSS -u. <sup>14</sup> Bds kulavataṃ.  
<sup>15</sup> Ck ahū. <sup>16</sup> Bđ adds tato. <sup>17</sup> Bđ vuttanayena va-. <sup>18</sup> Bđ kulavatan. <sup>19</sup> Ck  
kulla-. <sup>20</sup> Bđ -yam. <sup>21</sup> Bđ -palāso. <sup>22</sup> Bđ assun. <sup>23</sup> Cks kulantimā - -, Bđ  
etaṃ kulam antimo kulapālāso. <sup>24</sup> Bđ phucchamāno.

s. Dahariṇi kumāriṇi asamatthapaññaṃ

yan t' ānayaṇi nātikulā sugatte

na vāpi<sup>1</sup> me appiyataṃ<sup>2</sup> avedi

aññaṭṭra kāmā paricārayanti<sup>3</sup>,

atha kena vaṇṇena mayā te<sup>4</sup> bhoti

5

samvāsadhanimo ahu evarūpo ti. 54.

Tattha asamatthapaññaṇ ti kutumbaṃ vicāretuṃ appatibalaṇñaṇ<sup>5</sup>  
atitaruṇiṇi nēva samānaṃ, yaṇṭānayaṇi ti yaṇṭaṃ ānayaṇi, yaṇ<sup>6</sup> ahaṃ daharam  
eva samānaṃ taṃ nātikulato ānesiṇ ti vuttaṃ hoti, aññaṭṭra kāmā pari-  
cārayanti<sup>7</sup> ettakaṃ kālāṃ vinā kāmēna anicchāya maṃ paricārayantāpi attano  
appiyabhāvaṃ pi maṃ na jānāpesi, saṃpiyāyamānarūpā va<sup>8</sup> maṃ paricāri<sup>9</sup>,  
kena vannaṇā<sup>10</sup> ti kena kāraṇena, bhoti ti taṃ ālapati, evarūpo ti āsāvisa-  
samānupatikūlabhāvena<sup>11</sup> mayā saddhiṃ tava samvāsadhammo evarūpo piyasaṃ-  
vāso viya kathāṃ jāto ti.

Ath' assa sā kathenti navamaṃ gātham āha:

15

9. Ārā dūre na idha<sup>11</sup> kādāci atthi

paramparā nāma kule imasmiṃ,

taṃ kullavattaṃ<sup>12</sup> anuvattamānā

'māhaṃ kule antimagandhinī ahuṃ'

etassa vādassa jigucchamānā

20

akāmikā baddha<sup>13</sup> carāmi<sup>14</sup> tuyhan ti. 55.

Tattha ārā dūre ti aññaṇaṇṇavevacanaṃ, atidūre ti vā<sup>15</sup> dassenti<sup>16</sup>  
evam āha, idhā<sup>17</sup> ti nīpātamaṭṭaṃ, na kādāci attho, paramparā ti purisapa-  
ramparā, idaṃ vuttaṃ hoti: sāmi<sup>18</sup>, imasmiṃ amhākaṃ nātikule dūrato patthāya  
yāva sattamā kulaparivattā<sup>19</sup> purisaparamparā nāma n' atthi, ekitthiyāpi sāmikam  
chaḍḍetvā añño puriso gahitaṇṇa<sup>20</sup> nāma n' atthi, taṃ kullavattaṃ<sup>21</sup>  
ti<sup>22</sup> ahaṃ pi taṃ kulavattaṃ kulapameṇiṇi anuvattamānā attano kule pacchīmikā  
palāpabhūta<sup>23</sup> mā assaṇ<sup>24</sup> ti sallakkhetvā etaṃ kulantimā kulagandhinī<sup>25</sup> vādaṃ  
jigucchamānā akāmikāpi<sup>26</sup> tuyhaṃ baddha<sup>27</sup> carāmi, veyyavaccakārikā padacārikā<sup>28</sup>  
jāt' ambhīti<sup>29</sup>.

80

<sup>1</sup> Cks cāpi <sup>2</sup> Cks Bf -tā. <sup>3</sup> Cks -ti, Bd parivārayantā, Bf -cārayantā. <sup>4</sup> Bdf hi.

<sup>5</sup> Cks apaṭi-. <sup>6</sup> Bd ānayaṇi. <sup>7</sup> Bd -yaṇṭāti. <sup>8</sup> Bds ya. <sup>9</sup> Cks -ra. <sup>10</sup> Bd

-ṭikkū. <sup>11</sup> Bdf yidha. <sup>12</sup> Bdf kulavattaṃ. <sup>13</sup> Cs baṇḍa, Bd paṭha, Bf patta.

<sup>14</sup> Bd varami. <sup>15</sup> Bds add taṃ. <sup>16</sup> Cks dasseti, Bds dassenti. <sup>17</sup> Bd adds idha.

<sup>18</sup> Bd -vattā. <sup>19</sup> Ck aññaṇi purisaṃ gahitaṇṇa, Cs aññaṇi purisaṃ gahitaṇṇa.

<sup>20</sup> Ck Bd kula-. <sup>21</sup> Bd hi hoti. <sup>22</sup> Bd palāla-, Bd palāsa-. <sup>23</sup> Bd assuṇ.

<sup>24</sup> Ck -dhini, Cs -dhini. <sup>25</sup> Bd -kāsi. <sup>26</sup> Cs baṇḍa, Bd paṭha. <sup>27</sup> Bd padaṇṇa-

<sup>28</sup> Bd -tasmīti.

Evañ ca pana vatvā „mayā sāmikassa santike abhāsita pub-  
bam<sup>1</sup> guyham bhāsitaṃ, kujjheyya pi<sup>2</sup> me ayaṃ, amhākaṃ kulū-  
pakatāpasassa sammukhā<sup>3</sup> yeva naṃ khamāpessāmīti“ cintetvā  
khamāpentī dasamaṃ gātham āha:

- 5      10. Maṇḍavya bhāsissaṃ abhāsaneyyaṃ,  
taṃ khamyataṃ puttahetu mam' ajja,  
puttapemā na idha par' atthi<sup>4</sup> kiñci,  
so no ayaṃ jīvati Yaññadatto ti. 56.

Tattha taṃ khamyataṃ ti taṃ khamyatu<sup>5</sup>, puttahetu mama jja 'ti<sup>6</sup>  
10 mama bhāsitaṃ ajja imassa puttassa hetu khamyatu<sup>7</sup>, so no ayaṃ ti yassa  
puttassa kāraṇā mayā etaṃ bhāsitaṃ so no putto jīvati, imassa jīvitālābhen'eva<sup>8</sup>  
me khamā sāmī. ajja patthāya tava vasavattinīnaṃ<sup>9</sup> bhavissāmīti.

Atha naṃ Maṇḍavyo „utthehi bhadde, khamāmi te, ito  
pana patthāya mā pharusacittā ahosi, ahaṃ<sup>10</sup> te appiyaṃ na  
15 karissāmīti“ āha. B. pi Maṇḍavyaṃ āha: „āvuso tayā dussaṃ-  
gharaṃ dhanam saṃgharitvā kammaṃ ca phalaṃ ca asaddahitvā  
dānaṃ dentena ayuttaṃ kataṃ, ito patthāya dānāni saddahitvā  
dadeyyāsīti“. So „sādhū“ 'ti sampatiçchitvā<sup>11</sup> B-am āha:  
„bhante tayā<sup>14</sup> amhākaṃ dakkhiṇeyyabhāve thatvā anabhiratena<sup>13</sup>  
20 brahmacariyaṃ carantena<sup>14</sup> ayuttaṃ kataṃ, ito patthāya dāni<sup>15</sup>  
yathā tayi katā kāra mahapphalā honti evaṃ cittaṃ pasādetvā  
suddhacitto jhānābhīrato hutvā brāhmacariyaṃ carā<sup>16</sup> 'ti. Te  
M-am vanditvā utthāya agamaṃsu. Tato patthāya bhariyā  
sāmike sasnehā<sup>17</sup> ahosi, Maṇḍavyo pasannacitto saddhāya dānaṃ  
25 adāsi, B. anabhiratiṃ vinodetvā jhānābhīraṇaṃ uppādetvā Brahma-  
loka-parāyano ahosi.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇ-  
thito<sup>18</sup> sotāpatti phale patitthi): „Tadā Maṇḍavyo ānando ahosi,

<sup>1</sup> Bā -sitabbam. - C<sup>s</sup> kujjheyanapi, C<sup>k</sup> kujjhe pi, Bā kujjheyyāsi, B<sup>s</sup> jigucchey-  
yāsi. <sup>2</sup> Bā<sup>s</sup> -khe. <sup>3</sup> Bā panatthi, B<sup>f</sup> paritti. <sup>4</sup> Bā khamyapiyyatu. <sup>5</sup> Bā<sup>s</sup> add  
taṃ. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> khaliyatu, Bā khamiyatu. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> -lābhova. <sup>8</sup> Bā vasavattinī. <sup>9</sup> Bā  
ahampi. <sup>10</sup> Bā<sup>s</sup> add maṇḍabyo. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> yadā. <sup>12</sup> Bā adds hutvā, B<sup>s</sup> has -rato hutvā.  
<sup>13</sup> B<sup>s</sup> -nto. <sup>14</sup> Bā id-. <sup>15</sup> Bā carāhi. <sup>16</sup> Bā sneho. <sup>17</sup> Bā adds bhikkhu.

bhariyā Visākhā, putto Rāhulo, Aṇimaṇḍavyo Sāriputto, Kaṇhadīpāyano aham evā“<sup>1</sup> ti. Kaṇhadīpāyanajātakaṃ.

## 7. Nigrodhajātaka.

Navāhametaṃ jānāmīti. Idaṃ S. Veḷuvane v. Devadattaṃ  
ā. k. Ekadivasam hi<sup>1</sup> tena „āvuso Devadatta, S. tava bahūpakāro, 5  
tvam hi Sattbāram nissāya pabbajjam labhi, upasampadam labhi,  
Tepitakam Buddhavacanam uggaṇhi, jhānam uppādesi, lābhasakkāro  
pi te Dasabalass' eva santako“ ti bhikkhūhi vuttena<sup>2</sup> tīṇasalākam  
ukkipitvā „ettakam pi samanena Gotamena mayham katagunam<sup>3</sup> na  
passāmīti“ vutte dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum. S. āgantvā 10  
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi katvāya sannisinnā“ ti pucchitvā  
„imāya nāmā“<sup>4</sup> 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto  
akataññū mittadūbhī yevā“<sup>5</sup> 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Rājagahē Magadhamahārājā nāma rajjam kāresi.  
Tadā Rājagahaseṭṭhi attano puttassa janapadaseṭṭhino dhītaram 15  
ānesi. Sā vaṃjhā ahoṣi. Ath' assā aparabhāge sakkāro pari-  
hāyi. „Amhākaṃ puttassa gehe vaṃjhitthiyā vasantiyā katham  
kulavaṃso vaḍḍhissatīti“ yathā sā<sup>6</sup> suṇāti evam pi katham  
samuṭṭhāpenti. Sā tam sutvā „hotu, gabbhinīlāyaṃ katvā ete  
vañcessāmīti“ cintetvā attano atthacārikaṃ dhātīm<sup>7</sup> „amma 20  
gabbhiniyo nāma kiñca kiñca karontīti“ gabbhinipari-  
hāram pucchitvā sutvā utukālam<sup>8</sup> paṭicchādetvā ambilādirucikā<sup>9</sup>  
hutvā hatthapādānam uddhumāyanakāle hatthapādapiṭṭhiyo  
koṭṭhāpetvā<sup>10</sup> bahalā<sup>11</sup> kāresi, divase divase pi pilotikāveṭhanena<sup>12</sup>  
udaravaḍḍhanam vaḍḍhesi<sup>13</sup>, thanamukhāni kālāni<sup>14</sup> kāresi, 25  
sarīrakiccaṃ karontī pi aññatra tassā<sup>15</sup> dhātiyā aññesaṃ sam-  
mukhe<sup>16</sup> na karoti. Sāmiko pi 'ssā gabbhāparihāram adāsi.  
Evam<sup>17</sup> nava māse vasitvā „idāni janapade pitu gharam gantvā  
vijāyissāmīti“ sassusasure āpucchitvā ratham abhiruyha mahantena

<sup>1</sup> Bds add bhikkhū. <sup>2</sup> Bd vutte. <sup>3</sup> Bd katham-. <sup>4</sup> Bd omits yevā. <sup>5</sup> Cks sādhu.

<sup>6</sup> Bds dhāti āha. <sup>7</sup> Bd utunikāle. <sup>8</sup> Bd -diniru-. <sup>9</sup> Bd koṭṭā-. <sup>10</sup> Bd pahalam

<sup>11</sup> Bd adds ca. <sup>12</sup> Bd dassesi <sup>13</sup> Bd kālākāni. <sup>14</sup> Cks tassa, Bd tayā. <sup>15</sup>

Bd aññe pi sammukkbathāne. <sup>16</sup> Cks eva.



parivārena Rājagahā nikkhamitvā maggam paṭipajji. Tassā  
 pana purato purato eko sattho gacchati, satthena vasitvā gataṭ-  
 ṭhānaṃ esā pātarāsakāle pāpuṇāti. Ath' ekadivasam tasmiṃ  
 satthe ekā duggatitthi rattiṃ ekasmiṃ nigrodharukkhamūle  
 5 puttāṃ vijāyitvā pāto<sup>1</sup> satthe gacchante „aḥaṃ vinā satthena  
 gantum na sakkhissāmi<sup>2</sup>, sakkā kho pana jīvantiyā puttāṃ  
 labhituṃ“ ti nigrodhamūle<sup>3</sup> jalābuṇ<sup>4</sup> 'c' eva gabbhama-  
 laṇ ca attharivā puttāṃ chaḍḍetvā agamāsi<sup>5</sup>. Dārakassāpi  
 devatā rakkham gaṇhimsu, so hi na yo vā so vā, B. yeva<sup>6</sup>  
 10 pana tadā tādisaṃ paṭisandhiṃ ganhi. Itarā pātarāsakāle  
 taṃ ṭhānaṃ patvā „sarīrakiṇṇaṃ karissāmīti“ tāya dhātiyā  
 saddhiṃ nigrodhamūlam<sup>7</sup> gatā suvaṇṇavaṇṇaṃ dārakaṃ disvā  
 „amma nipphannaṃ no kiccaṃ“ ti pilotikā<sup>8</sup> apanetvā ucchaṇ-  
 gapadesaṃ lohiteṇa ca<sup>9</sup> gabbhamaleṇa ca<sup>10</sup> makkhetvā attano  
 15 gabbhavuṭṭhānabhāvaṃ ārocesi. Tāvad eva naṃ sāpiyā parik-  
 khipitvā haṭṭhatuṭṭho parijano Rājagahaṃ paṇṇaṃ pesesi. Ath'  
 assā sassusasurā „vijātakālato paṭṭhāya pitu kule kiṃ karissati,  
 idh' eva āgacchatuṃ“ ti pesayimsu. Sā paṭinivattitvā Rājaga-  
 haṃ eva pāvisi. Tatra naṃ sampatichhitvā dārakassa nāmaṃ  
 20 karontā nigrodhamūle jātattā Nigrodhakumāro ti nāmaṃ karimsu.  
 Taṃ divasaṃ ñeva setṭhisuṇisāpi<sup>11</sup> vijāyanatthāya kulagharaṃ  
 āgacchanti<sup>12</sup> antarāmagge ekissā rukkhasākhāya heṭṭhā puttāṃ  
 vijāyi, tassa Sākhakumāro ti nāmaṃ karimsu. Taṃ divasaṃ  
 ñeva setṭhiṃ nissāya vasantassa tunnakārassa<sup>13</sup> bhariyāpi pilo-  
 25 tikantare puttāṃ vijāyi, tassa Pottiko<sup>14</sup> ti nāmaṃ karimsu.  
 Mahāsetṭhi ubho pi te dārake „Nigrodhakumārassa jātadivase<sup>15</sup>  
 jātā“ ti ānāpetvā<sup>16</sup> ten' eva saddhiṃ samvaḍḍhesi. Te ekato  
 vaḍḍhitvā vayappattā Takkasilaṃ gantvā sippaṃ uggaṇ-  
 himsu. Ubho pi setṭhiputtā ācariyassa dve saḥassāni adamsu.

<sup>1</sup> Bā adds va. <sup>2</sup> Bā mīti, C<sup>s</sup> -mīti corr. to -mī. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -mūlajāle. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> jalā-  
 mukhaṇ, C<sup>s</sup> jalābuṇ, Bā jalapuṇ <sup>5</sup> C<sup>k</sup> Bā āg-. <sup>6</sup> Bā adds so-. <sup>7</sup> Bā -le. <sup>8</sup> Bā  
 -kāyo. <sup>9</sup> Bā -teneva <sup>10</sup> C<sup>s</sup> omit ca. <sup>11</sup> Bā<sup>s</sup> anuse-. <sup>12</sup> Bā gacchanti. <sup>13</sup>  
 Bā tunnakārakassa <sup>14</sup> C<sup>s</sup> potta-, Bā potthi- <sup>15</sup> Bā -saññeva. <sup>16</sup> Bā āharāpetvā.

Nigrodhakumāro Pottikassa attano santike sippaṃ paṭṭhapesi. Te nipphannasippā ācariyaṃ āpucchitvā nikkhantā „je napada-cārittaṃ jānissāmā“<sup>1</sup> ‘ti anupubbena Bārāṇasim patvā ekasmiṃ devakule<sup>2</sup> nipajjimsu. Tadā Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso. „Sve phussarathaṃ yojessāmā“ ‘ti nagare bheriṃ<sup>5</sup> carāpesuṃ. Tesu pi sahāyesu rukkhamaṇe nipajjitvā niddāyantesu Pottiko paccūsakāle utthāya Nigrodhakumārassa pāde parimajjanto nisīdi<sup>3</sup>. Tasmiṃ rukkhe vutthakukkuṭesu<sup>4</sup> uparikukkuṭo hetthākukkuṭassa sārīre vaccaṃ pātesi. Atha naṃ<sup>5</sup> so „ken’ etaṃ pātitaṃ“ ti āha. „Samma, mā kujjhi, mayā<sup>10</sup> ajānantena pātitaṃ“ ti<sup>7</sup>. „Are tvaṃ mama sarīraṃ attano vaccaṭṭhānaṃ<sup>8</sup> maññasi<sup>9</sup>, mama pamāṇaṃ na jānāsīti“. Atha naṃ itaro<sup>11</sup>: „are tvaṃ ‘ajānantena me katan’ ti vutte pi kujjhasi<sup>11</sup> yeva, kiṃ pana te pamāṇaṃ“ ti āha. „Yo<sup>12</sup> maṃ māretvā maṃsaṃ khādasi<sup>13</sup> so<sup>14</sup> pāto va sahaṃsaṃ labhati<sup>15</sup>,<sup>15</sup> kasinā<sup>16</sup> ahaṃ mānaṃ na karissāmi<sup>17</sup>“. Atha naṃ itaro āha: „are ettakamattena tvaṃ mānaṃ karosi, maṃ pana māretvā yo thūlamaṃsaṃ khādasi so pāto va rājā hoti, yo majjhimamaṃsaṃ khādasi so senāpati hoti, yo aṭṭhinissitaṃ<sup>17</sup> khādasi so bhaṇḍāgāriko hotīti“ āha. Pottiko tesu kathāṃ sutvā „kin<sup>20</sup> no sahaṃsena, rajjam eva varan“ ti saṅikaṃ rukkhaṃ abhirūhitvā uparisayitakukkuṭaṃ<sup>18</sup> gahetvā māretvā aṅgārakesu<sup>19</sup> pacitvā thūlamaṃsaṃ Nigrodhassa adāsi majjhimamaṃsaṃ Sākhassa aṭṭhimamaṃsaṃ attanā khādī, khāditvā ca pana „samma Nigrodha tvaṃ ajja rājā bhavissasi, samma Sākha tvaṃ senā-<sup>25</sup> pati bhavissasi, ahaṃ pana bhaṇḍāgāriko“ ti vatvā „kathāṃ jānāsīti“ puṭṭho taṃ pavattiṃ ārocesi. Te tato<sup>20</sup> pi pātārāsa-velāya Bārāṇasim pavisitvā ekassa brāhmaṇassa gehe sappi-sakkharāyuttaṃ pāyāsaṃ<sup>21</sup> bhuñjitvā nagarā nikkhamitvā

<sup>1</sup> Bds -cārikam carissāmā <sup>2</sup> Bds rukkhamaṇe. <sup>3</sup> Bds nisinna hoti. <sup>4</sup> Cs vutta-, Bds dvīsu nivutta-. <sup>5</sup> Bds adds itaro. <sup>6</sup> Cks ahaṃ. <sup>7</sup> Bds adds āha <sup>8</sup> Cks vaccaṇṭhā-, Bds vaccaṭṭhā-. <sup>9</sup> Bds adds kiṃ <sup>10</sup> Bds adds āha. <sup>11</sup> Ck kujjhi- <sup>12</sup> Bds adds pana. <sup>13</sup> Bds khādasi <sup>14</sup> Cks omit so. <sup>15</sup> Bds labhissati <sup>16</sup> Bds tasmā <sup>17</sup> Bds adds maṃsaṃ, cfr vol, II <sup>412</sup>/<sub>4</sub>. <sup>18</sup> Bds -tam ku-. <sup>19</sup> Bds -re. <sup>20</sup> Bds tayo <sup>21</sup> Bds pātārāsaṃ.

- uyyānaṃ pavisiṃsu<sup>1</sup>. Nigrodhakumāro silāpatte nipajji, itare  
 dve bahi nipajjimsu. Tasmiṃ samaye pañca rājakakudha-  
 bhaṇḍāni anto ṭhapetvā phussarathaṃ vissajjesum. Tassa  
 vitthārakathā Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho  
 5 uyyānaṃ gantvā nivattitvā ārohanasajjo hutvā atṭhāsi. Purohito  
 „uyyāne puñṇavatā sattena bhavitabban“ ti uyyānaṃ pavisitvā  
 kumāraṃ disvā pādato<sup>2</sup> sātaṃ apanetvā padesu lakkhaṇāni  
 upadhāretvā “tiṭṭhatu Bārāṇasīrajjaṃ<sup>3</sup>, sakala-Jambudīpassa  
 pi<sup>4</sup> rājā - bhavitum yutto“ ti sabbatālāvacara<sup>5</sup> paggaṇhāpesi.  
 10 Nigrodhakumāro pabujjhivā mukhato sātaṃ apanetvā  
 mahājanaṃ oloketvā parivattitvā<sup>6</sup> nipanno thokaṃ vītināmetvā  
 silāpatte pallaṃkena nisīdi. Atha naṃ purohito jānuna<sup>7</sup> paṭi-  
 ṭṭhāya „rajjaṃ te deva pāpuṇātīti“ vatvā „sādhū“ ‘ti vutte  
 . tatth’ eva ratanarāsīmhi ṭhapetvā abhisīnci. So rajjaṃ patvā  
 15 Sākhassa senāpatiṭṭhānaṃ datvā mahantena sakkārena nagaraṃ  
 pāvīsi. Pottiyō pi tehi<sup>8</sup> saddhiṃ ñeva agamāsi<sup>9</sup>. Tato paṭṭhāya  
 M. Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kāresi. So ekadivasaṃ  
 mātāpitunnaṃ saritvā Sākhaṃ āha: „samma, na sakkā  
 mātāpitūhi vinā vattitum, mahantena parivārena gantvā mātā-  
 20 pitaro no ānehīti“. Sākho<sup>10</sup> „na me tattha kammaṃ atthīti“  
 paṭikkhipi. Tato Pottikaṃ ānāpesi. So „sādhū“ ‘ti tattha  
 gantvā Nigrodhassa mātāpitaro „putto vo<sup>11</sup> rajje paṭiṭṭhito,  
 etha gacchāmā“ ‘ti āha. Te „atthi no tāta vibhavamattā<sup>12</sup>,  
 alaṃ tattha gamanenā“ ‘ti paṭikkhipimsu. Sākhassāpi mātā-  
 25 pitaro avoca, te pi na icchimsu, attano mātāpitaro avoca,  
 „mayam<sup>13</sup> tunnakammena<sup>14</sup> jīvissāma, alaṃ“ ti paṭikkhipimsu.  
 So tesam manam alabhitvā Bārāṇasim eva paccāgantvā<sup>15</sup> „senā-  
 patissa ghare maggakilamathaṃ vinodetvā pacchā Nigrodham  
 passissāmīti“ cintetvā tassa nivesanadvāraṃ gantvā „sahāyo

<sup>1</sup> Bā pā-. <sup>2</sup> Bā pādantsto. <sup>3</sup> Bā -sīyaṃ rajjaṃ. <sup>4</sup> Bā adhipati in the place of pi. <sup>5</sup> Ck -tālāvacara. Bā sabbatūriyāni. <sup>6</sup> Cks -vattetvā. <sup>7</sup> Bā jānuna. C jānuna. <sup>8</sup> Cks omit tehi. <sup>9</sup> Ck āg-. <sup>10</sup> Bā add sāmī. <sup>11</sup> Ck vā, Bā te. <sup>12</sup> Bā -mattam. <sup>13</sup> Bā add tāta. <sup>14</sup> Bā tunnakārakakammena. <sup>15</sup> Bā paccāg

kira te Pottiyo nāma āgato' ti senāpatissa ārocethā<sup>1</sup> " 'ti dovārikam āha. So tathā akāsi<sup>2</sup>. Sākho pana „ayaṃ<sup>3</sup> mayhaṃ rajjaṃ adatvā sahāyassa Nigrodhassa adāsīti“ tasmiṃ veram bandhi, so taṃ kathaṃ sutvā va kuddho āgantvā „ko imassa sahāyo, ummattako dāsiputto, gaṇhatha tan“ ti vatvā hattha- 5  
pāda jānukapparehi koṭṭhāpetvā<sup>4</sup> gīvāya<sup>5</sup> gāhāpetvā nīharāpesi. So cintesi: „Sākho mama santikā senāpatiṭṭhānam labhitvā akataññū mittadūbhi<sup>7</sup> maṃ koṭṭetvā<sup>8</sup> nīharāpesi, Nigrodho pana paṇḍito kataññū sappuriso, tass' eva santikaṃ gamissā- mīti“ so rājadvāram gantvā<sup>9</sup> „Pottiyo kira nāma te sahāyo 10  
dvāre ṭhito“ ti rañño ārocāpesi. Rājā pakkosāpetvā taṃ āgacchantam disvā āsanā vuṭṭhāya paccuggantvā paṭisanthā- ram katvā massukammādīni kārāpetvā sābbābharaṇapati- maṇḍitena paribhuttanānaggarasabhojanena<sup>10</sup> tena saddhim sukhanisino mātāpitunnaṃ pavattiṃ pucchitvā anāgamana- 15  
bhāvaṃ suṇi. Sākho pi „Pottiyo maṃ rañño santike pari- bhindeyyā 'ti, mayi pana gate kiñci vattuṃ na sakkhissatīti“ tatth' eva agāmasi. Pottiyo tassa santike yeva rājānaṃ āmantetvā “deva ahaṃ maggakilanto 'Sākhassa gehaṃ gantvā vissamitvā idhāgamissāmīti' āgamiṃ<sup>11</sup>, atha maṃ Sākho 20  
'nāhaṃ<sup>12</sup> jānāmīti' vatvā koṭṭhāpetvā<sup>13</sup> gīvāya<sup>14</sup> gāhāpetvā nīharāpesīti saddaheyyāsi tvaṃ etan<sup>15</sup>“ ti vatvā tisso gāthā abhāsi:

1. Na vāham etaṃ jānāmi ko vāyaṃ kassa vā ti vā  
yathā Sākho vadī<sup>16</sup> evaṃ Nigrodha kiṃ ti maññasi. 57. 25
2. Tato galavinītena purisā niddhāpayimsu<sup>17</sup> maṃ  
datvā mukhapahārāni Sākhassa vacanamkarā. 58.
3. Etādisaṃ dummatinā akataññuna<sup>18</sup> dubbhinā  
katam anariyaṃ<sup>19</sup> Sākhena sakhiṇā te janādhipā 'ti. 59.

<sup>1</sup> B<sub>d</sub> -cehi. <sup>2</sup> B<sub>d</sub> adds so cintesi. <sup>3</sup> C<sub>ks</sub> aham, B<sub>d</sub> omits ayaṃ. <sup>4</sup> B<sub>d</sub> nan. <sup>5</sup> B<sub>d</sub> koṭṭā-

<sup>6</sup> B<sub>d</sub> -yaṃ. <sup>7</sup> C<sub>ks</sub> -dubhi, B<sub>d</sub> dubbhi. <sup>8</sup> B<sub>d</sub> koṭṭāpe-. <sup>9</sup> B<sub>d</sub> adds deva. <sup>10</sup> C<sub>ks</sub> -rasapari-  
bho-. <sup>11</sup> C<sub>s</sub> -mī, B<sub>d</sub> idhāgamīti. <sup>12</sup> B<sub>d</sub> add tam. <sup>13</sup> B<sub>d</sub> kottā-. <sup>14</sup> B<sub>d</sub> -yaṃ. <sup>15</sup> C<sub>ks</sub>  
evan. <sup>16</sup> B<sub>d</sub> yadī, B<sub>f</sub> carī. <sup>17</sup> B<sub>s</sub> niddā-. <sup>18</sup> B<sub>d</sub> -nā. <sup>19</sup> B<sub>d</sub> anadiyaṃ.

Tattha kiñti maññasīti yathā mañ Sākho avadī<sup>1</sup> kiñ tvam pi evam  
eva maññasi udāhu aññathā<sup>2</sup> maññasi. mañ Sākho evam vadeyyā<sup>3</sup> 'ti<sup>3</sup> saddāhasi,  
tañ<sup>4</sup> na saddāhasīti, galavinītenā<sup>5</sup> 'ti galaggaheṇa. dubbhinā ti mittadub-  
bhinā.

5 Tam sutvā Nigrodho catasso gāthā abhāsī:

4. Na vāham etañ jānāmi na pi me koci saṃsati  
yam me tvam<sup>5</sup> samma akkhāsī Sākhena katanam<sup>6</sup> katañ. 60.

5. Sakhīnañ sājivakaro mama Sākhassa c' ūbhayañ,  
tvam no 's' issariyañ dātā manussesu mahantatañ,

10 tay' amhā labbhita iddhi<sup>7</sup>, ettha me n' atthi saṃsayo. 61.

6. Yathāpi bijañ aggismiñ dayhati na virūhati  
evam katañ asappurise nassati na virūhati. 62.

7. Kataññumhi ca<sup>8</sup> posamhi silavante ariyavuttine  
sukhette viya bījāni katañ tamhi na nassatīti. 63.

15 Tattha<sup>9</sup> saṃsati ti<sup>10</sup> āeikkhati, katanam katan ti ākaḍḍhanavikaḍ-  
ḍhanapothanakkottanasamkhātam<sup>11</sup> katanam<sup>12</sup> katan ti attho. sakhīnañ sājīva-  
karo ti samma Pottiya tvam saḥāyākānañ sājivakaro<sup>13</sup> jīvikāya uppādetā<sup>14</sup>,  
mama Sākhassa ūbhayañ ti mayhañ ca Sākhassa ca ubhinnam pi sakhīnañ  
ti attho, tvam no sissariyañ ti tvam no āsi issariyañ dātā<sup>15</sup>, tava santikā  
20 amhehi imañ laddham<sup>16</sup>, mahantatan ti mahantabbhāram

Evam<sup>17</sup> pana<sup>18</sup> ettakañ kathente Nigrodhe Sākho tatth'  
eva atthāsī. Atha nañ rājā „Sākha imañ Pottikañ sañjānā-  
sīti“ pucchi. So tuṇhi ahosi. Ath' assa rājānañ<sup>19</sup> āṇāpento<sup>20</sup>  
atthamañ gātham āha:

25 8. Imañ ca jammañ nekatikañ asappurisañcintakañ<sup>21</sup>  
hanantu Sākhañ sattihī<sup>22</sup>, nāssa icchāmi jīvitan ti. 64.

Tattha jamman ti lūmakam, nekatikañ ti vañcekam<sup>23</sup>.

Tam sutvā Pottiko „mā esa bālo mañ nissāya nassatū“  
'ti cintetvā navamañ gātham āha:

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> acari. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> yathā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> si. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> me. <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> tañ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> katanam na, B<sup>f</sup> kaḍḍhanam, C<sup>s</sup> katanam. <sup>7</sup> so C<sup>ks</sup>; B<sup>f</sup> B<sup>d</sup> labbhivā iddhi. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> va. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> add me. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> add mañ. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> -kodhana sam-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> katanam na. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> su-. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> -to. B<sup>d</sup> -detvā. <sup>15</sup> allthree MSS. āsi, C<sup>s</sup> -yadātā. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> imañ sampatti amhehi laddham. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> evañca. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> add vavā. <sup>19</sup> C<sup>k</sup> rājānañ, B<sup>d</sup> rājadandañ. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> ānā-. <sup>21</sup> C<sup>s</sup> cittakam, B<sup>d</sup> cintitañ. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> sahinti? C<sup>s</sup> sautihī, B<sup>d</sup> sattihī. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> vañcekam.

9. Khamyat' assa mahārāja, pāṇā duppaṭiāṇayā,  
khamā deva asappurisassa, nāssa icchāmi' ahaṃ vadhan ti. 65.

Tattha khamyatassā 'ti khamyataṃ' assa, etassa asappurisassa khamathā  
'ti attho, duppaṭiāṇayā ti matassa nāma pāṇaṃ paṭiānetum<sup>2</sup> na  
sakkā

5

Rājā tassa vacanaṃ sutvā Sākhassa khami, senāpatiṭṭhānaṃ  
pi Pottiyassa<sup>3</sup> dātukāmo āsi<sup>4</sup>, so pana na icchi. Ath' assa  
sabbasenīnaṃ<sup>5</sup> vicāraṇārahaṃ bhaṇḍāgārikaṭṭhānaṃ nāma  
adāsi. Pubbe<sup>6</sup> kir' etaṃ ṭhānantaraṃ nāhosi, tato paṭṭhāya  
jātaṃ<sup>7</sup>. Aparabhāge Pottikabhaṇḍāgāriko<sup>8</sup> puttadhītāhi vaḍ- 10  
dhamāno attano puttadhītānaṃ ovādasena osānagātham  
āha:

10. Nigrodham eva seveyya,  
na Sākhā upasaṃvase, (J. I. p. 152. Māhavastu  
Nigrodhasmiṃ<sup>9</sup> mataṃ seyyo I. p. 366. Dh. p. 329.) 15  
yañce Sākhasmi<sup>10</sup> jīvitaṃ ti. 66.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Devadatto pubbe pi akataññū  
yevā" 'ti vatvā j. s.: „Tadā Sākho Devadatto ahosi, Pottiko Ānando.  
Nigrodho ahaṃ evā" 'ti. Nigrodhajātakaṃ.

## 8. Takkaḷajātaka.

20

Na takkaḷā<sup>11</sup> santi na ālupānīti<sup>12</sup>. Idam S. J. v. ekaṃ  
pituposakaṃ upāsakaṃ ā. k. So kira ekasmiṃ daḷiddakule<sup>13</sup>  
paccājāto<sup>14</sup> mātari kālakatāya pāto va utṭhāya<sup>15</sup> dantakaṭṭhamukho-  
dakādīni karonto bhatīni vā kasīni vā katvā laddhavibhavānurūpena  
yāgubhattādīni sampādetvā pitaraṃ posesi. Atha naṃ pitā āha: 25  
„tāta tvaṃ ekako va anto ca bahi ca kattabbaṃ karosi, ekaṃ te kula-  
dārikaṃ ānessāma<sup>16</sup>, sā te gehe kattabbaṃ karissatīti". „Tāta  
itthiyo nāma gharaṃ āgatā n' eva mayhaṃ na tumhākaṃ cittasukhaṃ<sup>17</sup>  
karissanti, mā evarūpaṃ cintayittha, ahaṃ yāvajīvaṃ tumhe posetvā

<sup>1</sup> Bḍ khamatu <sup>2</sup> Bḍ pati-. <sup>3</sup> Bḍ -yasseva. <sup>4</sup> Bḍ ahosi <sup>5</sup> Bḍ -senānaṃ, C<sup>s</sup>  
-senīnaṃ. <sup>6</sup> Bḍ adds pi. <sup>7</sup> Bḍ jānāti. <sup>8</sup> Bḍ -ko-. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> -smi. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> Bḍ  
-smiṃ. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> -lā. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> ālu-. Bḍ āluvā-. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> Bḍ -li- <sup>14</sup> Bḍ<sup>s</sup> paccā-  
<sup>15</sup> Bḍ upathāya. <sup>16</sup> Bḍ ānema. <sup>17</sup> Bḍ cittaṃ-

tunhākam accayena jānissāmīti<sup>1</sup>. Ath' assa pitā aniccamānakassa<sup>2</sup> ekam kumārīkam ānesi, sā sasurassa ca sāmikassa ca upakārīkā ahoṣi nīcavutti. Sāmiko pi 'ssā „mama pitu upakārīkā“ ti tussitvā laddham laddham manāpaṃ manāpaṃ āharitvā deti, sāpi tam sasurass' eva  
 5 upanāmeti<sup>3</sup>. Sā aparabhāge cintesi: „mayham sāmiko laddham laddham pitu adatvā mayham eva deti, addhā pitari nisneho jāto, imam mahallakam eken' upāyena mama sāmikassa paṭikkūlam katvā gehā nīharāpessāmīti“ sā tato paṭṭhāya udakam atisītam vā accuṇham vā<sup>4</sup> atiloṇam vā aloṇam vā bhattam uttanḍulam vā atikilinnam<sup>5</sup> vā  
 10 ti<sup>6</sup> evamādīni tassa kodhuppattikāraṇāni katvā tasmiṃ kujjhante „ko imam mahallakam upaṭṭhātum sakkhissatī“ pharusāni vatvā kalaham vaḍḍheti<sup>7</sup>. Tattha tattha khelaṇḍādīni chaḍḍetvāpi sāmikam ujjhāpesi<sup>8</sup>, „passa<sup>9</sup> pitu kammam, 'idaṃ c' idaṃ ca mā karitī' vutto<sup>10</sup> kujjhati, imasmiṃ gehe pitaram vā<sup>11</sup> vāsehi maṃ vā“ ti. Atha naṃ  
 15 so „bhadde, tvaṃ daharā, yattha katthaci jīvītuṃ sakkhissasi, mayham pitā mahallako, tvaṃ tassa<sup>12</sup> asahantī imamhā gehā nikkhamā“ 'ti āha. Sā bhītā „ito<sup>13</sup> paṭṭhāya evaṃ na karissāmīti“ sasurassa pādesu patitvā khamāpetvā pakatiniyāmen' eva paṭijaggitum ārabhi. Atha so upāsako purimadivasesu tāya ubbālho satthu santikam<sup>14</sup>  
 20 dhammasavanāya agantvā<sup>15</sup> tassā pakatiyaṃ ṭhitakāle agamāsi<sup>16</sup>. Atha naṃ S. „kim upāsaka sattaṭṭhadivasāni dhammasavanāya nāgato sīti“ pucchi. So tam kāraṇam kathesi. „Idāni tāva<sup>17</sup> tassā katham agahetvā pitaram na nīharāpesi, pubbe pana<sup>18</sup> etissā katham<sup>19</sup> gahetvā pitaram āmakasusānam netvā āvāṇe nikhaṇi<sup>20</sup>, maraṇakāle aham<sup>21</sup>  
 25 sattavassiko hutvā mātāpitunnam guṇam kathetvā pitughātakammam<sup>22</sup> nivāresim, tadā tvaṃ mama katham sutvā tava pitaram yāvajīvaṃ paṭijaggitvā saggaparāyano jāto, sv-āyaṃ mayā dinnaovādo<sup>23</sup> bhavantaragatam pi tam<sup>24</sup> na vijahīti<sup>25</sup> iminā kāraṇena tassā katham gahetvā<sup>26</sup> idāni tayā pitā na nīhaṇo<sup>27</sup>“ ti vatvā tena yācito a. ā.:

20 A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsīgāme ekassa kulassa<sup>28</sup> ekaputto ahoṣi nāmena Vasitṭhako<sup>29</sup> nāma. So mātāpitaro

<sup>1</sup> Bā pabbajissāmīti. <sup>2</sup> Ck -mānatassa, Bā -mānasseva. <sup>3</sup> Cks -mesīti. <sup>4</sup> Bā adds āhari sūjaṇi. <sup>5</sup> Bā -kilinam, Cks -kilantam. <sup>6</sup> Bā omits ti. <sup>7</sup> Cs -esi, Bā -etvā. <sup>8</sup> Bā kujjhā-. <sup>9</sup> Bā has added te. <sup>10</sup> Bā -e. <sup>11</sup> Bā mā added afterwards in the place of vā. <sup>12</sup> Bā et-. <sup>13</sup> Bā ito. <sup>14</sup> Bā -ke. <sup>15</sup> Cks āg-. <sup>16</sup> Ck āg-. <sup>17</sup> Bā satthā idāni tuvaṃ. <sup>18</sup> Bā adds te. <sup>19</sup> Bā adds sutvā. <sup>20</sup> Ck nikhanitvā. Ck nikkhanitvā, Bā khīpitvā. Bā āvātaṃ khaṇitadā. <sup>21</sup> Bā omits aham. <sup>22</sup> Ck kammā, Cs -takakammā, Bā -takakammam. <sup>23</sup> Bā diuno-. <sup>24</sup> Cks naṃ. <sup>25</sup> Bā -hati. <sup>26</sup> Bā ag-. <sup>27</sup> Bā nihato. <sup>28</sup> Bā kulaghare. <sup>29</sup> Bā pavithako corr. to savi-

patijagganto aparabhāge mātari kālakatāya pitaraṃ posesīti  
sabbam' paccuppannavatthuniyāmen' eva kathetabbam. Ayaṃ  
pan' ettha viseso: Tadā sā itthi „passa pitu kammaṃ, 'idaṇ  
c' idaṇ ca mā karīti' vutto<sup>2</sup> kujjhatīti“ vatvā „sāmi pitā te  
caṇḍo pharuso niccam kalahaṃkaro<sup>3</sup>, jarājiṇṇo vyādhipiḷito 5  
nacirass' eva marissati, ahaṃ<sup>4</sup> etena saddhiṃ ekagehe vasitum  
na sakkomi, sayam p'esa<sup>5</sup> katipāhen' eva<sup>6</sup> marissat' eva<sup>7</sup>, tvaṃ  
etaṃ āmakasusānaṃ netvā āvātaṃ khaṇitvā tattha naṃ pak-  
khipitvā kuddālena sīsaṃ chinditvā<sup>8</sup> jīvitakkhayaṃ pāpetvā  
upari paṃsunā chādetvā āgacchā“ 'ti āha. So<sup>9</sup> punappuna 10  
vuccamāno<sup>10</sup> „bhadda purisaṃmāraṇaṃ<sup>11</sup> nāma bhāriyaṃ, kathaṃ  
naṃ māressāmīti“ āha. „Ahaṃ te upāyaṃ ācikkhissāmīti“.  
„Acikkha tāvā“ 'ti. „Sāmi, tvaṃ paccūsakāle pitu nipannaṭ-  
ṭhānaṃ gantvā yathā sabbe suṇanti evaṃ mahāsaddaṃ katvā  
'tāta asukagāmetumhākakaṃ dhāraṇako<sup>12</sup> atthi, mayigate na deti, 15  
tumhākaṃ accayena na dassat' eva, sve yānake nisīditvā pāto  
va gacchissāmā<sup>13</sup> 'ti vatvā tena vuttavelāyam eva vuṭṭhāya<sup>14</sup>  
yānakaṃ yojetvā tattha naṃ nisīdāpetvā āmakasusānaṃ netvā  
āvāte nikhaṇitvā<sup>15</sup> corehi acchionasaddaṃ katvā<sup>16</sup> sīsaṃ<sup>17</sup>  
nahāyitvā āgacchā“ 'ti. Vasiṭṭhako<sup>18</sup> „atth' esa upāyo“ ti 20  
tassā vacanaṃ sampañicchitvā yānakaṃ gamanasajjakaṃ<sup>19</sup>  
akāsi. Tassa pan' eko<sup>20</sup> sattavassiko putto atthi paṇḍito  
vyatto, so mātu vacanaṃ sutvā „mayhaṃ mātā pāpadhammā,  
pitaraṃ me pitighātakammaṃ<sup>21</sup> kāreti<sup>22</sup>, ahaṃ imassa pitighā- 25  
takammaṃ<sup>23</sup> kātum na dassāmīti“ saṇikaṃ<sup>24</sup> gantvā ayyakena  
saddhiṃ nipajji. Vasiṭṭhako<sup>25</sup> pi itarāvuttavelāya<sup>26</sup> yānakaṃ yoje-  
tvā „ehi tāta uddhāraṃ sodhessāmā<sup>27</sup>“ 'ti pitaraṃ yānake nisīdā-  
pesi. Kumārako pi paṭhamataraṃ yānakaṃ abhirūhi. Vasiṭṭhako<sup>28</sup>

<sup>1</sup> Bā adds vatthu. <sup>2</sup> Bā -e. <sup>3</sup> Bā -karoti. <sup>4</sup> Bā ahaṇ ca. <sup>5</sup> Bā nisaṃsayam so.  
<sup>6</sup> Bā -hena. <sup>7</sup> Bā -ti yeva. <sup>8</sup> Bā bhind-. <sup>9</sup> Bā adds tāya. <sup>10</sup> Bā -nāya. <sup>11</sup>  
Cks -ma-. <sup>12</sup> Bā uddhā-. <sup>13</sup> Bā Cs -mī. <sup>14</sup> Bā uṭṭhāya. <sup>15</sup> Bā -tam khaṇitvā.  
<sup>16</sup> Bā adds māretvā āvāte pakkhipetvā <sup>17</sup> Bā adds bhūnitvā. <sup>18</sup> Bā pavithako  
pi corr. to sav-. <sup>19</sup> Bā -sajjam. <sup>20</sup> Cks eke. <sup>21</sup> Bā pitu-. <sup>22</sup> Bā -si. <sup>23</sup> Bā  
santikaṃ. <sup>24</sup> Bā pavithako corr. to sav-. <sup>25</sup> Bā -rā corr. to -rāya. <sup>26</sup> so all three MSS.



tañ nivāretum asakkonto ten' eva saddhīm āmakasusānam  
gantvā pītaṇ ca puttañ<sup>1</sup> ca yānakena saddhīm ekamante  
ṭhapetvā sayam otarivā kuddālapīṭakam ādāya ekasmim  
paṭicchannaṭṭhāne<sup>2</sup> caturassaāvāṭam khaṇitum ārabhi. Kumāro<sup>3</sup>  
5 otarivā tassa santikam gantvā ajānanto viya katham<sup>4</sup> samuṭṭhā-  
petvā paṭhamam gātham āha:

1. Na takkaḷā<sup>5</sup> santi na ālupāni<sup>6</sup>  
na bilāliyo<sup>7</sup> na kalambāni<sup>8</sup> tāta.  
eko araṇṇamhi susānamajjhe  
10 kimatthiko tāta khaṇāsi<sup>9</sup> kāsun ti. 67.

Tattha na takkaḷā<sup>10</sup> ti pīṇalūkandā na santi<sup>11</sup>, ālupānīti<sup>12</sup> āluka-  
kandā<sup>13</sup>, bilāliyo<sup>14</sup> ti bilāvalīkandā, kalambānīti tālakandā<sup>15</sup>.

Ath' assa pitā dutiyam gātham āha:

2. Pitāmaho tāta sudubbalo te  
13 anekavyādhīhi dukhena<sup>16</sup> phuṭṭho<sup>17</sup>,  
tam ajj' aham nikhanissāmi sobbhe,  
na hi 'ssa tam jīvitam rocayāmīti. 68.

Tattha anekavyādhīhīti anekehi vyādhīhi uppannena dukkhena  
phuṭṭho<sup>17</sup>, na hissa tam ti aham hi assa tava pitāmahassa tam dujjīvitam na  
20 icchāmi, evarūpā jīvītā maraṇam ev' assa varam ti maññamāno tam sobbhe  
nikhanissāmīti

Tam sutvā kumāro upadḍhagātham<sup>18</sup> āha:

3. Saṃkappam etaṃ paṭiladdha pāpam<sup>19</sup>  
accāhitam<sup>20</sup> kamma<sup>21</sup> karosi luddan ti.  
25 Tass' attho: tāta tvaṃ pītaṃ dukkhā moressamīti<sup>22</sup> maraṇadukkhena  
yojento etaṃ pāpakam saṃkappam paṭiladdhā<sup>23</sup> tassa ca saṃkappassa vasena  
hītam atikkamma thitattā accāhitam kamma karosi luddan ti.

Evañ ca pana vatvā pitu hatthato kuddālam gaṇetvā  
avidūre aññaṃ<sup>24</sup> āvāṭam khaṇitum ārabhi. Atha naṃ pitā

<sup>1</sup> Bā kumārakañ. <sup>2</sup> Bā -nne thāne. <sup>3</sup> Bā -rako. <sup>4</sup> Ck tam. <sup>5</sup> Cks Bf -lā. <sup>6</sup> Bā -vāni. <sup>7</sup> Ck bilā-. <sup>8</sup> Bā kal- corr. to kal-, Ck kalambiyō. <sup>9</sup> Ck Bāf kha-  
nāsi. <sup>10</sup> Ck -lā. <sup>11</sup> kandā na santi wanting in Cks. <sup>12</sup> Bā -vānīti. <sup>13</sup> Cks  
-ḍa, Bā āluva-. <sup>14</sup> Ck bilā-. <sup>15</sup> Bā kāla-. <sup>16</sup> Bāf dukkhena. <sup>17</sup> Cks phuṭṭho.  
18 Bā -ḍihamā-. <sup>19</sup> Bā pāpakam. <sup>20</sup> Cks asāhi-. <sup>21</sup> Bāf kammañ. <sup>22</sup> Bā  
pamo-. <sup>23</sup> Bā -laddham. <sup>24</sup> Bā aññataram.

upasaṅkamtivā „kasmā tāta āvātaṁ khaṇasīti“ pucchi. So<sup>1</sup>  
tassa kathento tatiyaṁ gāthaṁ pūresi<sup>2</sup>:

3<sup>b</sup>. Mayāpi tāta paṭilacchase tuvaṁ  
etādisaṁ kamma jarūpanīto<sup>3</sup>,  
taṁ kullavattaṁ<sup>4</sup> anuvattamāno  
aham pi taṁ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 69.

5

Tass' attho: tāta aham pi etasmim<sup>5</sup> sobbhe taṁ mahallakakāle nikhaṇis-  
sāmi. iti kho tāta mayāpi kato<sup>6</sup> imasmim<sup>7</sup> sobbhe tuvaṁ jarūpanīto<sup>7</sup> etādisaṁ  
kammaṁ paṭilacchase, yaṁ etam tayā pavattitaṁ kulavattaṁ anuvattamāno  
vayappatto bhariyāya saddhim<sup>8</sup> vasaṁto aham pi taṁ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 10

Ath' assa<sup>9</sup> pitā catutthaṁ gāthaṁ āha:

4. Pharusāhi vācāhi pakubbamāno  
āsajja maṁ tvaṁ vadase kumāra,  
putto mama<sup>9</sup> orasako samāno  
ahitānukampi me tvaṁ si puttā 'ti. 70.

15

Tattha pakubbamāno ti abhibhavanto, āsajjā 'ti ghaṭṭetvā.

Evam<sup>10</sup> vutte paṇḍitakumārako ekaṁ paṭivacanagāthaṁ dve  
udānagāthā ti tisso gāthā abhāsi:

5. Na t' āhaṁ<sup>10</sup> tāta ahitānukampī  
hitānukampi te aham pi tāta,  
pāpaṁ ca taṁ kamma<sup>11</sup> pakubbamānaṁ  
arahāmi no vārayitum tato hi. 71.

20

6. Yo<sup>12</sup> mātaraṁ<sup>13</sup> pitaraṁ vā Vasiṭṭha<sup>14</sup>  
adūsake<sup>15</sup> hiṁsati pāpadhamino<sup>16</sup>,  
kāyassa bhedaṁ abhisamparāyaṁ  
asaṁsayam<sup>17</sup> so nirayaṁ pareti<sup>17</sup>. 72.

25

7. Yo<sup>18</sup> mātaraṁ<sup>19</sup> pitaraṁ vā Vasiṭṭha<sup>14</sup>  
annena pānena upaṭṭhahāti

<sup>1</sup> Cks omit so. <sup>2</sup> Bā gāthamāha. <sup>3</sup> Bāf kammaṁ jaro-. <sup>4</sup> Bāf kula-. <sup>5</sup> Bā  
eka-. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> tate, Bā nikkhanite. <sup>7</sup> Bā jaro-. <sup>8</sup> Bā tassa in the place of  
athassa. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> mamaṁ. <sup>10</sup> Bā natahaṁ corr. to na cāhaṁ. <sup>11</sup> Bā kammaṁ.  
<sup>12</sup> C<sup>s</sup> so. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> add vā <sup>14</sup> C<sup>s</sup> savitṭha, Bāf savitṭha. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> -ko, Bā -ko  
corr to -ke. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> -ā. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> paroti, C<sup>s</sup> papoti, Bā pureti, Bf upeti. <sup>18</sup> C<sup>s</sup>  
so. <sup>19</sup> all three MSS. add vā.

kāyassa bhedā abhisamparāyaṃ  
asaṃsayāṃ so sngatiṃ paretīti<sup>1</sup>. 73.

Imaṃ<sup>2</sup> pana puttassa dhammakathaṃ sutvā pitā aṭṭhamāṃ  
gātham āha :

- 5        8. Na me tvaṃ putta ahitānukampī  
            hitānukampī me tvaṃ si putta,  
            ahaṃ ca taṃmātarā vuccamāno  
            etādisaṃ kamma<sup>3</sup> karomi luddan ti. 74.

Tattha ahaṃ ca taṃmātarā ti ahaṃ ca te mātara, ayaṃ eva vā pātho.

- 10        Taṃ sutvā kumārako<sup>4</sup> „tāta, itthiyo nāma uppanne dose  
            aniggayhamānā punappuna pāpaṃ karonti, mama inātā yathā  
            puna evarūpaṃ na karoti tathā naṃ paṇāmetuṃ<sup>5</sup> vaṭṭatīti“  
            navamaṃ gātham āha :

9. Yā te sā bhariyā anariyarūpā  
15        mātā mam' esā sakiyā<sup>6</sup> janettī  
            niddhāpase<sup>7</sup> taṃ sakā agārā,  
            aññaṃ pi te sā dukkham āvaheyyā 'ti. 75.

- Vasiṭṭhako<sup>8</sup> paṇḍita-puttassa kathaṃ sutvā somanassajāto  
            hutvā „gacchāma tātā“ 'ti saddhiṃ puttena ca pitarā ca yānake  
20        nisīdītvā pāyāsi. Sāpi kho anācārā „nikkhantā no gehā kāla-  
            kaṇṇīti“ haṭṭhatuṭṭhā allagomayena puñchītvā<sup>9</sup> pāyāsaṃ pacītvā  
            āgamanamaggaṃ oloketi te āgacchānte disvā „nikkhantaṃ  
            kālakappaṃ puna gahetvā āgato“ ti kujjhītvā „are niggaṭṭhika<sup>10</sup>  
            nikkhantaṃ kālakappaṃ puna ādāya āgato sīti“ paribhāsi<sup>11</sup>.  
25        Vasiṭṭhako<sup>12</sup> kiñci avatvā yānakaṃ mocetvā „anācāre kiṃ  
            vadesīti“ taṃ sukoṭṭhitaṃ koṭṭhetvā<sup>13</sup> „ito paṭṭhāya imaṃ  
            gehaṃ mā pāvisīti<sup>14</sup>“ pāde gahetvā nikkadḍhi. Tato  
            pitaraṇ ca puttaṇ ca<sup>15</sup> nahāpetvā sayam pi nahāyītvā<sup>16</sup>

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> pureti, B<sup>f</sup> upeti. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> idaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> kamman. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -ro. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> pana-, B<sup>d</sup> panā-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> jātiyā. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> niddhāpaye. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> saviṭṭhako. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> pucchītvā, B<sup>d</sup> upalim-  
petvā. B<sup>s</sup> upalimpitvā. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> nikatika. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> -hāsi. <sup>12</sup> C<sup>ks</sup> saviṭṭha-, B<sup>d</sup> pavitha-  
corr. to sav-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -koṭṭi- koṭṭe- <sup>14</sup> C<sup>ks</sup> pa-. <sup>15</sup> C<sup>ks</sup> add sayam. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> omit  
sayampi nahāyītvā.

tayo pi pāyāsaṃ paribhuñjīṃsu. Sāpi pāpadhammā  
 katipāhaṃ aññasmiṃ gehe vasi. Tasmim kāle putto pitaraṃ āha:  
 „tāta mama mātā ettakena na bujjhati, tumhe uama mātu  
 mamkubbhāvakaṇṇatthaṃ<sup>1</sup> ‘asukagāme mama mātuladhītā atthi,  
 sā mayhaṃ pitaraṃ ca puttaṃ ca maṇ ca paṭijaggissati, taṃ<sup>5</sup>  
 ānessāmīti’ vatvā mālāgandhādīni ādāya yānakena nikkhamitvā  
 khettaṃ anuvicaritvā sāyaṃ āgacchathā“ ‘ti. So tathā akā-  
 si. Paṭivissakakule itthiyo „sāmiko kira te aññaṃ bhariyaṃ  
 ānetuṃ asukagāmaṃ nāma gato“ ti tassā ācikkhīṃsu. Sā  
 „idāni ‘mhi naṭṭhā, n’atthi me puna okāso“ ti bhītatasi tā hutvā<sup>10</sup>  
 „puttaṃ eva yācissāmīti“ saṅkaṃ puttassa santikaṃ gantvā  
 tassa pādesu patitvā „taṃ ṭhapetvā<sup>2</sup> añño mama paṭisaraṇaṃ  
 n’ atthi, ito paṭṭhāya tava pitaraṃ ca pitāmahaṃ ca alaṃka-  
 tacetiyaṃ viya paṭijaggissāmi<sup>3</sup>, puna mayhaṃ imasmiṃ ghare  
 pavesaṃ<sup>4</sup> karohīti“ āha. So „sādhū amma, sace puna eva-<sup>15</sup>  
 rūpaṃ na karissatha<sup>5</sup> karissāmi<sup>6</sup>, appamattā hothā“ ‘ti vatvā  
 pitu āgamanakāle dasamaṃ gāthaṃ āha:

10. Yā te sā<sup>7</sup> bhariyā anariyarūpā

mātā mam’ esā sakiyā<sup>8</sup> janettī

dantā kaṇeru<sup>9</sup> va vasūpanītā

20

sā pāpadhammā punar āvajātū ‘ti. 76.

Tattha kaṇeru<sup>9</sup> vā ‘ti<sup>10</sup> idāni sā ānañjakāraṇaṃ<sup>11</sup> kīrtā batthini viya  
 dantā vasaṃ upanītā nibbisevaṇā, punarāvajātū ti puna imam geham  
 āgacchatū ‘ti.

Evam so pitu<sup>12</sup> kathetvā gantvā mātaraṃ ānesi. Sā sāmi-<sup>25</sup>  
 kaṃ ca sasuraṃ ca khaṇāpetvā tato paṭṭhāya dantā<sup>13</sup> dham-  
 mena samannāgatā hutvā sāmikaṃ ca sasuraṃ ca puttaṃ ca  
 paṭijaggi, ubho pi ca puttassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni  
 karitvā<sup>14</sup> saggaparāyaṇā ahesuṃ.

<sup>1</sup> Ck -kārāṇa-. <sup>2</sup> Bd tāta ṭhapetvā taṃ. <sup>3</sup> Bd -mīti. <sup>4</sup> Bd -saṇam <sup>5</sup> Ck,  
 na karissa e, Bd na karissasī, <sup>6</sup> after karissasī Bd has added ti na karissāmi  
 tātā ti teva hi. <sup>7</sup> Bd omits sā. <sup>8</sup> Bd satiyā? corr. to jātiyā, Bf jātiyā. <sup>9</sup>  
 Bdf kaṇeru. <sup>10</sup> Bd adds tāta <sup>11</sup> all three MSS. ān- <sup>12</sup> Bd adds dhammaṃ.  
<sup>13</sup> C.s -ta. <sup>14</sup> Bd karetvā

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pituposako sotāpatti-phale patitṭhahī): „Tadā pitā ca putto ca suṇisā ca ete<sup>1</sup> yeva ahesuṃ. paṇḍitakumārako pana 'aham evā' 'ti. Takkala-jātakam.

5

### 9. Mahādhammapāla-jātaka.

Kinte vatan ti. Idam S. paṭhamagamanena Kapilapuram gantvā Nigrodhārāme v. pitu nivesane raṇṇo asaddahanam ā. k. Tadā hi Suddhodana-mahārājā vīsatisahassabhikkhuparivārassa Bhagavato attano nivesane yāgukhajjakam datvā antarābhatte  
 10 sammodanīyam karonto „bhante tumhākam padhānakāle devatā āgantvā ākāse thatvā 'putto te Siddhatthakumāro apāhāratāya mato' ti mayham ārocesun“ ti āha, Satthārā ca „saddahi<sup>3</sup> mahārājā“ ti vutte „na saddahim bhante<sup>4</sup>, ākāse thatvā kathentiyo pi pana<sup>5</sup> devatā 'mama puttassa bodhitale buddhattam apatvā<sup>6</sup> parinibbānam nāma n'  
 15 atthīti' paṭikkhipin“ ti āha. „Mahārāja pubbe<sup>7</sup> tvaṃ Mahādhamma-pālakāle pi 'putto te mato, imāni 'ssa aṭṭhīniti'“ dassetvā vadantassa pi disāpāmokkhācariyassa 'amhākam kule tarunakāle kālakiriya nāma n' atthīti' na saddahi, idāni pana kasmā saddahissatīti“<sup>9</sup> vatvā tena yācito a. ā.:

20

A. B. Br. r. k. Kāsiraṭṭhe Dhammapālagāmo nāma ahosi, so Dhammapālakulassa vasanatāya etaṃ nāmam labhi, tattha dasannam kusalakammam pathadhammānam pālanato Dhammapālo tv-eva<sup>10</sup> paññāto brāhmaṇo<sup>11</sup> paṭivasati. Tassa<sup>12</sup> kule antamaso dāsakammakarāpi dānam denti silam rakkhanti uposathakam-  
 25 mam<sup>13</sup> karonti. Tadā B. tasmim kule nibbatti, Dhamma-pāla kumāro tv-ev' assa<sup>14</sup> nāmam karimsu. Atha nam vayap-pattam pitā sahasam datvā sippuggahaṇatthāya<sup>15</sup> Takkasilam pesesi. So tattha gantvā disāpāmokkhācariyassa santike sippam uggaṇhi<sup>16</sup>, pañcannaṃ māṇavakasatānam jeṭṭhantevāsiko ahosi.  
 30 Tadā ācariyassa jeṭṭhaputto kalam akāsi. Acariyo māṇava-

<sup>1</sup> Cks te. <sup>2</sup> Bā -māro pi. <sup>3</sup> Bā saddahasi pana <sup>4</sup> Bā adds ti. <sup>5</sup> Bā omits pana. <sup>6</sup> Cks āpatvā, Bā app-. <sup>7</sup> Bā adds pi <sup>8</sup> Bā adds aṭṭhīni. <sup>9</sup> so all three MSS. <sup>10</sup> Bā teva <sup>11</sup> Bā adds tattha. <sup>12</sup> Bā tasmim. <sup>13</sup> Bā -satham, omitting kammam. <sup>14</sup> Bā tevassa. <sup>15</sup> Cks sippagah-. <sup>16</sup> Bā gaṇhi.

parivuto<sup>1</sup> nātigaṇena saddhiṃ rodanto<sup>2</sup> susāne tassa sarīrakiccaṃ  
 kāreti<sup>3</sup>, tattha ācariyo ca nātivaggo c' assa antevāsikā ca  
 rodanti paridevanti, Dhammapālo c' eko<sup>4</sup> na rodati na pari-  
 devati, api ca kho pana tesu pañcasatesu māñavesu susānā  
 āgama<sup>5</sup> ācariyassa santike nisīditvā „aho evarūpo nāma 5  
 ācārasampanno taruṇamāṇavo taruṇakāle yeva mātāpitūhi  
 vippayutto maraṇaṃ patto“ ti vadantesu „sammā<sup>6</sup> tumhe  
 ‘taruno’ ti bhaṇatha, atha kasmā<sup>7</sup> taruṇakāle yeva mato<sup>8</sup>, ayuttaṃ  
 taruṇakāle maritun“ ti aha. Atha naṃ te āhaṃsu: „kiṃ pana  
 samma tvaṃ imesaṃ sattānaṃ maraṇasabhāvaṃ<sup>9</sup> na jānāsīti“. 10  
 „Jānāmi, taruṇakāle pana na maranti, mahallakakāle yeva  
 marantīti“. „Nanu aniccā sabbe saṃkhārā hutvā abhāvino“  
 ti. „Saccaṃ aniccā<sup>10</sup>, daharakāle pana sattā na maranti.  
 mahallakakāle<sup>11</sup> aniccatāṃ<sup>12</sup> pāpuṇantīti“. „Kiṃ pana samma<sup>13</sup>  
 Dhammapāla tumhākaṃ gehe na keci<sup>14</sup> marantīti“. „Daharakāle 15  
 pana<sup>15</sup> na maranti, mahallakakāle yeva marantīti<sup>16</sup>. Kiṃ pan'  
 esā tumhākaṃ kule<sup>17</sup> pavenīti“. „Āma kule<sup>17</sup> pavenīti“.  
 Māṇavā taṃ tassa kathaṃ ācariyassa ārocesum. Atha naṃ  
 so pakkosāpetvā pucchi: „saccaṃ kira tāta Dhammapāla tumhā-  
 kaṃ kule daharakāle na mīyantīti“. „Saccaṃ ācariyā“ 'ti. 20  
 So tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ ativiya acchariyaṃ  
 vadati, imassa pitu santikaṃ gantvā pucchitvā sace etaṃ sac-  
 caṃ aham pi tam eva dhammaṃ paripūressāmīti<sup>18</sup>“. So put-  
 tassa kattabbakiccaṃ katvā sattaṭṭhadvivasaccayena Dhamma-  
 pālaṃ pakkosāpetvā „tāta ahaṃ vippavasissāmi<sup>19</sup>, tvaṃ yāva 25  
 mamāgamanā ime māñave sippaṃ vācehīti“ vatvā ekass'

<sup>1</sup> Bd -vakapa-. <sup>2</sup> Bd adds kandanto. <sup>3</sup> Bd -resi, Ck -resiti corr. to -reti. <sup>4</sup>  
 Bd veko. <sup>5</sup> Bd gamma. <sup>6</sup> Bd -a. <sup>7</sup> Ck a kasmā, Bd kasmā. <sup>8</sup> Bd marati  
 nauu. <sup>9</sup> Bd -nabhāvaṃ. <sup>10</sup> Ck -aṇi. <sup>11</sup> Bd adds pana maranti, C<sup>s</sup> pana sattā  
 na maranti mahallakakāle. <sup>12</sup> Ck aniccaṃtaṃ, C<sup>s</sup> aniccaṃtānaṃ corr. to aniccantaṃ.  
<sup>13</sup> Bd omits samma. <sup>14</sup> Ck kiñci, Bd teci corr. to keci. <sup>15</sup> Bd adds sattā. <sup>16</sup>  
 Bd -ranti. <sup>17</sup> Bd kula. <sup>18</sup> Bd purissāmīti. <sup>19</sup> Ck -vassissāmi, Bd khippaṃ  
 āgamiṣāmi in the place of vi-.

eḷakassa<sup>1</sup> aṭṭhīni gahetvā dhovitvā vāsetvā pasibbake katvā ekaṃ  
 cullupaṭṭhākaṃ ādāya Takkasilato nikkhamitvā anupubbena  
 taṃ gāmaṃ patvā „katarāṃ Mahādharmāpālassa gehaṃ“ ti  
 pucchitvā gantvā dvāre aṭṭhāsi. Brāhmaṇassa dāsamanussesu  
 5 yo yo paṭhamāṃ addasa so so ācariyassa hatthato chattaṃ  
 gaṇhi, upāhanaṃ gaṇhi upaṭṭhākassāpi<sup>2</sup> hatthato pasibbakaṃ  
 gaṇhi, „puttassa vo<sup>3</sup> Dhammāpālakumārassa ācariyo dvāre  
 ṭhito“ ti kumārassa pitu ārocethā“ ‘ti ca vuttā te „sādhū“ ‘ti  
 vatvā<sup>4</sup> ārocayimsu. So vegena dvāramūlaṃ gantvā „ito ethā“  
 10 ‘ti taṃ gharaṃ ānetvā<sup>5</sup> pallaṃke nisīdāpetvā sabbaṃ pāda-  
 dhovanādikkiccam akāsi. Ācariyo bhuttaḥhojano sukhakathāya  
 nisinnakāle „brāhmaṇa putto te Dhammāpālakumāro paññavā  
 tiṇṇaṃ vedānaṃ aṭṭhārasannaṃ ca sippānaṃ nipphattiṃ patto,  
 api kho<sup>6</sup> pan’ ekena aphāsukena jīvitakkhayaṃ patto, sabbe  
 15 saṃkhārā aniccā, mā socitthā“ ‘ti āha. Brāhmaṇo pāṇiṃ  
 paharitvā mahāhasitaṃ hasi, „kin nu brāhmaṇa hasasīti“ ca vutte  
 „mayhaṃ putto na marati, añño koci mato bhavissatīti“ āha.  
 „Brāhmaṇa, putto yeva mato<sup>7</sup>, aṭṭhīni disvā saddahā“ ‘ti  
 aṭṭhīni<sup>8</sup> nīharitvā „imāni te puttassa aṭṭhīnīti“ āha. „Etāni  
 20 eḷakassa vā sunakhassa vā bhavissanti, mayhaṃ pana putto  
 na marati, anihākaṃ<sup>9</sup> kule yāva sattamā kulaparivaṭṭā taruṇa-  
 kāle matapubbā nāma n’atthi, tvaṃ musā bhaṇasīti“. Tas-  
 miṃ khaṇe sabbe pi pāṇiṃ paharitvā mahāhasitaṃ hasimsu.  
 Ācariyo taṃ acchariyaṃ disvā somanassappatto hutvā „brāh-  
 25 maṇa, tumhākaṃ kulapaveṇiyaṃ daharānaṃ amaraṇena na sakkā  
 ahetukena bhavitum, kena vo<sup>10</sup> kāraṇena daharā na mīyanti“  
 pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,  
 kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko,  
 30 akkhāhi me brāhmaṇa etaṃ attham,  
 kasmā hi tuyhaṃ daharā na mīyare ti. 77.

<sup>1</sup> Bā ekassa e-. <sup>2</sup> Bā -kassa pi- <sup>3</sup> Bā te? <sup>4</sup> Bā gantvā <sup>5</sup> Cks atine- <sup>6</sup> Cs  
 pu mo, Bā api va kho. <sup>7</sup> Bā ate corr. to te <sup>8</sup> Cks omit aṭṭhīni. <sup>9</sup> Bā adds  
 hi. <sup>10</sup> Bā omits vo.

Tattha vataṇ ti vatasamādānaṃ. brahmacariyaṇ ti setthacariyaṇ.  
kissa sucinnassā 'ti tumhākaṃ kule daharānaṃ amaraṇaṃ nāma katara-  
sucaritassa vipāko<sup>1</sup>.

Taṃ sutvā brāhmaṇo yesaṃ guṇānaṃ ānubhāvena tasmiṃ  
kule daharā na mīyanti te vaṇṇayanto 5

2. Dhammaṃ carāma, na musā bhaṇāma,  
pāpāni kammāni vivajjayāma<sup>2</sup>.  
anariyaṃ parivajjemu sabbaṃ,  
tasmā ti<sup>3</sup> amhaṃ daharā na mīyare. 78.

3. Sunoma dhammaṃ asataṃ sataṃ ca, 10  
na cāpi dhammaṃ asataṃ rocayāma,  
hitvā asante na jahāma sante,  
tasmā -pe-. 79.

4. Pubbe va<sup>4</sup> dānā sumanā bhavāma, (J. III p. 300.)  
dadam pi ce<sup>5</sup> attamaṇā bhavāma, 15  
datvāpi ce nānutappāma pacchā -pe-. 80.

5. Samaṇe mayaṃ brāhmaṇe addhike ca  
vanibbake yācanaṃ dalidde  
annaṇa pāṇeṇ<sup>6</sup> abhitaṇṇapayāma<sup>7</sup> -pe-. 81.

6. Mayaṃ ca bhariyaṃ nātikkamāma, 20  
amhe ca bhariyā nātikkamanti,  
aññatra tāhi brahmacariyaṃ carāma -pe-. 82.

7. Etāsu ve jāyare suggavāsu<sup>7</sup>  
medhāvino honti pahūtapaññā  
bahussutā vedaguno<sup>8</sup> ca honti -pe-. 83. 25

8. Mātā pitā ca bhagini bhātaro ca  
puttā ca dārā ca mayaṃ ca sabbe  
dhammaṃ carāma paralokahetu -pe-. 84.

9. Dāsā ca dasso<sup>9</sup> anujīvino ca  
paricārikā kammakarā ca sabbe 30

<sup>1</sup> Bds add ti. <sup>2</sup> Bdf 1 ariva- <sup>3</sup> Bdf hi <sup>4</sup> Ck na. <sup>5</sup> Bd ca. <sup>6</sup> Ck pāṇenahatap-  
payāma, C<sup>s</sup> pāṇenahatatapp- corr. to pāṇenabhītatapp-. <sup>7</sup> Bf suttamāsu, Bd  
muttamāsu. <sup>8</sup> Ck -nā, C<sup>s</sup> Bdf -nā <sup>9</sup> Bd dāvesyo? Bf dāyyo.



dhammaṃ caranti paralokahetu

tasmā ti<sup>1</sup> amhaṃ daharā na mīyare ti 85.

imā gāthā āha.

- Tattha dhammaṃ carāma<sup>2</sup> 'ti dasakusalakammāpathadhammaṃ carā-  
 5 ma<sup>2</sup>, attano jīvitahe tuṇṭakipillakam<sup>3</sup> pi jīvitaṃ na voropema, parabbhaṇḍaṃ  
 lobhacittena na olokema<sup>4</sup> 'ti sabbāṃ vuttāretabbāṃ, musāvādo<sup>4</sup> c' ettha<sup>5</sup> musā-  
 vādissa akaranapāpaṃ nāma n' atthi<sup>6</sup> ussāvasena<sup>7</sup> puna<sup>8</sup> vutto, te kira  
 hassādhippāyena pi musā na bhananti, pāpāni<sup>9</sup> sabbāni pi nirayagāmīni<sup>9</sup>  
 lāmakakammāni<sup>10</sup>, anariyaṃ ti ariyagarahitaṃ sabbāṃ asundaraṃ aparisuddhaṃ<sup>11</sup>  
 10 kammaṃ parivajjāma. tasmā ti amhaṃ ti ettha tikāro nipātamatto, tena  
 kāraṇena ambākaṃ daharā na mīyanti, antara<sup>12</sup> akālamaraṇaṃ nāma no n' atthi  
 attho, tasmā hi<sup>13</sup> ambaṃ ti pi pātho, sunoma<sup>14</sup> 'ti mayāṃ kiriyāvadā<sup>14</sup> nāma  
 sappurisaṇaṃ kusalaḍḍipanaṃ pi asappurisaṇaṃ akusalaḍḍipanaṃ pi dhammaṃ  
 sunāma<sup>15</sup>, so pana no sutamattako va hoti, taṃ na rocayāma<sup>16</sup>, tēhi pana no sad-  
 15 dhiṃ viggaho vā<sup>17</sup> vādo vā mā hotū 'ti. dhammaṃ sunoma, sutvāpi bitvā<sup>18</sup> asante<sup>19</sup>  
 sante vattāma, ekam pi khaṇaṃ na jahāma<sup>20</sup> saṇṭe<sup>21</sup>, pāpamitte pahāya  
 kalyāṇamitte sevino va homā<sup>22</sup> 'ti, samane mayāṃ brāhmaṇe ti brāhmaṇa  
 mayāṃ samitapāpabāhitaḍḍipāpe paṇḍekabuddhasamanabrāhmaṇe pi<sup>22</sup> avasesadham-  
 mikasamanabrāhmaṇe pi addhikādayo<sup>22</sup> sesajane pi annapānaṃ abhitaḍḍipemā  
 20 'ti attho, pāliyaṃ pana ayaṃ gāthā pubbe va dāna ti gāthāya<sup>24</sup> pacchato  
 āgacchati<sup>25</sup>, nātikkaṃ āma<sup>26</sup> 'ti attano bhariyaṃ atikkamitvā bahi aññaṃ  
 micchācāraṃ na karoma, aññaṃ atra tāhiti tā attano bhariyā<sup>26</sup> thapetvā sesa-  
 itthiṃ brahmacariyaṃ carāma, amhākaṃ bhariyāpi<sup>27</sup> sesapurisēsu eva eva  
 pavattanti<sup>28</sup>, jāyare ti jāyanti, suggaṃ vā<sup>29</sup> 'ti susilāsu uttamitthiṃ, idaṃ  
 25 vuttaṃ hoti: ye etāsu sampannasilāsu<sup>30</sup> uttamitthiṃ amhākaṃ puttā jāyanti te  
 medhāvino ti evaṃ pakāraṃ honti, kuto tesāṃ attarā maraṇaṃ, tasmāpi amhākaṃ  
 kule daharā na marantīti, dhammaṃ carāma<sup>31</sup> 'ti paralokatthāya tividhasucari-  
 tadhammaṃ<sup>31</sup> carāma, dasso<sup>32</sup> ti dāsiyo.

Avasāne

- 30 10. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ, (Dhp. p. 126, Jāt.  
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, vol. I. p. 31, Thera-  
 esānisamso dhamme suciṇṇe: gāthā by Olden-  
 berg p. 35.  
 na duggatim gacchati dhammacārī. 86.

<sup>1</sup> Bā bi. <sup>2</sup> Ck dhammakarā <sup>3</sup> Bā -pilli-. <sup>4</sup> Bā omits mu-. <sup>5</sup> Bā tattha. <sup>6</sup> Bā natthi <sup>7</sup> Bā ussannavasena <sup>8</sup> Bā pana. <sup>9</sup> Ck -mini, Ck Bā -mini. <sup>10</sup> Bā omits lāmaak. <sup>11</sup> Ck -ddha. <sup>12</sup> Bā -re. <sup>13</sup> Bā omits bi. <sup>14</sup> Ck kiriyāvadā corr. to -ya-. Bā kiriyatvā. <sup>15</sup> Pā suno-. <sup>16</sup> Ck -mi. <sup>17</sup> Ck omits vā, <sup>18</sup> Bā labhivā. <sup>19</sup> Bā omits asante. <sup>20</sup> Bā paja-. <sup>21</sup> Bā asante. <sup>22</sup> Ck hi. <sup>23</sup> Bā addhikayācaka. <sup>24</sup> Ck gāthā, Ck tbā. <sup>25</sup> Bā āgacchato āgacchati corr. to āgato. <sup>26</sup> Bā -yāyo. <sup>27</sup> Bā -yayo pi. <sup>28</sup> Ck pattanti, Bā vattanti <sup>29</sup> Bā muttamāsū. <sup>30</sup> Ck sammantasi- <sup>31</sup> Pā -taidha-. <sup>32</sup> Bā dāsiyo.

11. Dhammo have rakkhati dhammacārīm  
chattaṃ mahantaṃ viya vassakāle,  
dhammena gutto mama Dhammapālo,  
aññassa aṭṭhīni, sukhī kumāro ti 87.

imāhi dvihi gāthāhi dhammacārīnam guṇaṃ kathesi.

5

Tattha rakkhatīti dhammo nāma<sup>1</sup> esa<sup>1</sup> rakkhito attano<sup>2</sup> rakkhakam<sup>3</sup>  
patirakkhati, sukhama<sup>4</sup> vāhātīti devamanussasukhaṃ c' eva nibbānasukhaṃ ca  
āharoti<sup>4</sup>, na duggatīti ti nirayādibhedam duggatīti na gacchati, evam brāh-  
mana mayam dhammaṃ rakkhāma, dhammo pi amhe rakkhatīti dasseti,  
dhammena gutto ti mahāchattasadisena attano gopita dhammena gutto, aññassa 10  
aṭṭhīnīti tayā ānītāni paṇi<sup>5</sup> aṭṭhīni<sup>5</sup> aññassa elakassa vā sunakhasa vā<sup>6</sup>  
bhavissanti, chaḍḍeh<sup>7</sup> eti<sup>7</sup>, mama putto sukhī kumāro ti.

Tam sutvā ācariyo āha: „mayhaṃ āgamanam suāgamanam  
saphalam no nipphalam“ ti sañjātasomanasso Dhammapālassa  
pitaram khamāpetvā „mayā āgacchantena tumhākaṃ vīmaṃsa- 15  
natthāya imāni elakattṭhīni ābhatāni<sup>8</sup>, putto te ārogo<sup>9</sup> yeva,  
tumhākaṃ rakkhaṇadhammam<sup>10</sup> mayham pi dethā“ 'ti paṇṇe  
likhitvā katipāham tattha vasitvā Takkasilaṃ gantvā Dhamma-  
pālaṃ sabbasippāni sikkhāpetvā mahantena parivārena pesesi.

S. Suddhodanamahārājassa imam dhammadesanam ā. saccāni 20  
pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne rājā anāgāmiphale patiṭṭhahi): „Tadā  
mātāpitāro mahārājakulāni ahesum, ācariyo Sāriputto, parisā Buddha-  
parisā, Dhammapālakumāro pana aham evā“ 'ti. Mahā dhammapāla-  
jātakaṃ.

## 10. Kukkutajātaka.

25

Nāsmase katapāpamhīti. Idam S. Veluvane v. va-  
dhāya parisakkanam ā. k. Dhammasabhāyam<sup>11</sup> bhikkhū  
Devadattassa agunakatham<sup>12</sup> samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto dha-  
nuggahādi payojanena Dasabalassa vadhattham<sup>13</sup> eva upāyam karotīti“.

<sup>1</sup> Bā -so. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> add rakkhataṃ, Bā rakkhitam. <sup>3</sup> Bā omits rakkhakam. <sup>4</sup> Bā  
āvahati <sup>5</sup> Bā pana aṭṭhīni. <sup>6</sup> Bā adds aṭṭhīni <sup>7</sup> C<sup>s</sup> tiḍḍehotāni, Bā chaḍḍeso-  
tāni, Bā chaḍḍetha tāni. <sup>8</sup> Bā āgatāni. <sup>9</sup> Bā ar-. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> -na-, Bā rakkhita-.  
<sup>11</sup> Bā -yañhi. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> agunamkā-, Bā agunā- <sup>13</sup> Bā dhanattham.

S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p'esa mayham vadhāya parisakki<sup>1</sup> yevā" 'ti vatvā a. ā.:

A. Kosambiyaṃ Kosambako<sup>2</sup> nāma rājā rajjaṃ kāresi.

5 Tada B. ekasmiṃ veluvane kukkuṭayoniyaṃ<sup>3</sup> nibbattitvā<sup>4</sup> aneka-satakukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassavidūre eko seno vasati, so upāyena ekaṃ<sup>5</sup> kukkuṭaṃ gahetvā khādanto ṭhapetvā B-aṃ sese<sup>6</sup> khādi, B. ekako va ahosi. So appamatto velāya gocaraṃ gahetvā veṇugahanaṃ<sup>6</sup> pavisitvā vasati. Seno<sup>7</sup> taṃ  
10 ganhituṃ asakkonto „ekena naṃ upāyena upalāpetvā gaṇhissā-mīti" cintetvā tassavidūre sākāya niliyitvā „samma kukku-ṭarāja, tvaṃ mayhaṃ kasmā bhāyasi, ahaṃ tayā saddhiṃ vissāsaṃ kattukāmo, asuko<sup>8</sup> nāma padeso<sup>9</sup> sampannagocaro, tattha ubho pi gocaraṃ gahetvā aññamaññaṃ piyasaṃvāsaṃ  
15 vasissāmā" 'ti āha. Atha naṃ B. āha: „samma mayhaṃ tayā saddhiṃ vissāso nāma n'atthi. gaccha tvaṃ" ti. „Samma, tvaṃ mayā pubbe katapāpatāya na saddahasi, ito paṭṭhāya evarūpaṃ na karissāmīti". „Na mayhaṃ tādisena sahāyen' attho, gacch' eva<sup>11</sup> tvaṃ" ti. Iti naṃ yāva tatiyaṃ paṭikkhipitvā „ettakehi  
20 aṅgehi samannāgatena puggalena saddhiṃ vissāso nāma kātuṃ na vaṭṭatīti" vanaghaṭaṃ unnādentō devatāsu<sup>12</sup> sādhu-kāraṃ dadamāṇāsu dhammakathaṃ paṭṭhapento

1. Nāsmase katapāpamhi, nāsmase aḥkavādine,

nāsmas' attatṭhapaññaṃ<sup>13</sup>, atisante pi nāsmase. 88.

25 2. Bhavanti h' eke purisā gopipāsakajātikā<sup>14</sup>,

ghaṃsanti<sup>15</sup> mañṇe mittāni vācāya na ca kammanā<sup>16</sup>. 89.

3. Sukkhañjalipaggahitā vācāya paliguṇṭhitā

manussapheggū— nāsīde<sup>17</sup> yasmim n' atthi kataññutā. 90.

<sup>1</sup> Ck -sakkhi. Bđ -sakkati. <sup>2</sup> Bđ -piko. <sup>3</sup> Cks kukkuha- throughout. <sup>4</sup> Cks nibbatti. <sup>5</sup> Bđ ekekam. <sup>6</sup> Bđ sesaṃ. <sup>7</sup> Bđ velu-. <sup>8</sup> Bđ so se-. <sup>9</sup> Bđ -kasmiṃ. <sup>10</sup> Bđ -se. <sup>11</sup> Bđ gaccha, omitting eva. <sup>12</sup> Cks -tā. <sup>13</sup> Bđ nāsmāse attatṭhap-, Bf nāsmāse akkattap-. <sup>14</sup> Bdf -pāsī-. <sup>15</sup> Cks ghas-. <sup>16</sup> Bdf -unā. <sup>17</sup> Bdf 1 āsite, Cks nāsīde-.

4. Na hi aññasacittānaṃ<sup>1</sup> itthīnaṃ<sup>2</sup> purisānaṃ vā-  
nānā va<sup>3</sup> katvā saṃsaggaṃ tādīsaṃ pi nāsmase<sup>4</sup>. 91.
5. Anariyakammaṃ okkantaṃ<sup>5</sup> atthetaṃ<sup>6</sup> sabbaghātināṃ  
nisitaṃ va paṭicchannaṃ tādīsaṃ pi<sup>7</sup> nāsmase. 92.
6. Mittarūpen<sup>8</sup> idh<sup>9</sup> ekacce sākhallena acetasā  
vividhehi upāyehi — tādīsaṃ pi<sup>7</sup> nāsmase. 93.
7. Āmisāṃ vā dhanāṃ vāpi yattha passati tādīso  
dūbhiṃ<sup>10</sup> karoti dummedho taṃ ca jhatvāna<sup>11</sup> gacchatīti 94.  
imā gāthā āha.

Tattha nāsmase ti nāssase. ayam eva vā pātho, na vissase ti vuttam 10  
hoti, ka ta pāpam hīti paṭhamakata; āpe<sup>10</sup> puggale, alika vā dīne ti musāvādimhi  
pi na vissase. tassa hi akattabhaṃ nāma pāpam n' atthi, nāsmasattattha-  
paññānaṃ hīti<sup>11</sup> attano atthāya eva yassa; aññā snehavasena na bhajati dhanatthiko  
va bhajati<sup>12</sup> tasmim attatthapaññe pi na vissase, atisante ti anto upasame  
avijjamāne yeva bahi upasamadassanena atisante viya paṭicchannakammante 15  
bilapaṭicchannaasāvisasadiṣe<sup>13</sup> kuhakapuggale, go pipāsakajātikā<sup>14</sup> ti gunnam  
pipāsakajātikā<sup>15</sup>, pipāsitaḡasadiṣā<sup>16</sup> ti vuttaṃ hoti, yathā pipāsitaḡavo titthaṃ  
otaritvā mukhapūraṃ udakaṃ pīvanti na pana udakassa kattabbayuttakaṃ  
karonti evam evam ekacce idaṃ c' idaṃ ca karissāmā 'ti madhuravacanena  
mittāni pīhamisanti<sup>17</sup> piyavacanānuechavikam pana na karonti, tādīsesu viṣṣāso 20  
mahato anattāya hotīti dīpeti. sukkhañjalipuggahitā ti paggaहितatuccha-  
añjalino<sup>18</sup>, vācāya paligunthitā ti idam dassāma karissāmā 'ti vacanena  
paṭicchādītā<sup>19</sup>, manussapheggū ti evarūpā asūrakā manussapheggū nāma.  
nāsīde<sup>20</sup> ti nāsīde<sup>21</sup> evarūpe na upagaccheyya, yasmiṃ natthīti yasmiṃ ca  
puggale kataññutā n' atthi tam pi nāsīde<sup>21</sup> ti attho, aññasacittānaṃ<sup>22</sup> ti aññeṃ 25  
aññena cittaṃ samannāgatānaṃ, lahucittānaṃ ti attho, evarūpānaṃ itthīnaṃ vā  
purisānaṃ vā na vissase ti dīpeti, nānā va<sup>23</sup> katvā saṃsaggaṃ ti yo<sup>24</sup> pi  
na sakkā anupagantvā etassa antarāyaṃ kātun ti antarāyakaṃ nattham tīnākara-  
nehi<sup>25</sup> saṃsaggaṃ katvā<sup>26</sup> dalham karitvā pacchā antarāyaṃ karoti tādīsaṃ hi<sup>27</sup>  
puggale<sup>28</sup> nāsmase na vissaseyyā 'ti dasseti, anariyakammaṃ okkantaṃ ti 30  
anariyānaṃ dussīlānaṃ kammaṃ otaritvā tīhitaṃ, atthetan<sup>29</sup> ti atthiram<sup>30</sup> appa-  
tītthitavacanāṃ, sabbaghātināṃ ti okāsaṃ labhītvā sabbesaṃ upaghātakaraṃ<sup>31</sup>.

<sup>1</sup> Bā aññamaññacittānaṃ, Bf natthi anaññaññacittāna <sup>2</sup> Bā adds vā. <sup>3</sup> Bāf  
vi. <sup>4</sup> Bf casmase, Bā na vissase. <sup>5</sup> Ck -ti, C<sup>s</sup> -tum. <sup>6</sup> Bā atthetaṃ. <sup>7</sup> Bā adds  
hi. <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> du-, Bāf dubhi <sup>9</sup> Bā chetvāna, Bf hantāna. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> paṭhamam-. <sup>11</sup>  
Bā nāsmā attattha-. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> bhajeti, Bā anattthiko pi bhajati. <sup>13</sup> Bā sidhila-  
paṭicchannaṃ-. <sup>14</sup> Bā -sī-. <sup>15</sup> Bā omits gu- -kā <sup>16</sup> Bā -sika-. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> ghas-  
<sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> pagga-hitā-. Bā -hitarittatuccha-. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> -duā, Bāf -dikā. <sup>20</sup> Bā<sup>s</sup> nāsīte.  
<sup>21</sup> so Ck<sup>s</sup>; Bā<sup>s</sup> nāhare <sup>22</sup> Ck aññaci-, Bā aññamaññaci- <sup>23</sup> Bā vi. <sup>24</sup> Ck<sup>s</sup> so.  
<sup>25</sup> Bā -kā-. <sup>26</sup> Bā āvika- <sup>27</sup> Ck<sup>s</sup>-simhi, Bā -sauppi. <sup>28</sup> Bā elaiṃ <sup>29</sup> Bā atthetan.  
<sup>30</sup> Ck ati-, Bā adhi- <sup>31</sup> Bā -kam.

nisitaṃ va patiechaṇṇaṇ ti kosiyaṃ vā pilotikāya vā patiechaṇṇaṇ nisi-  
 takhaggam iva, tādīsampīti evarūpaṃ<sup>1</sup> pi amittaṃ mittapātirūpakam na  
 vissaseyya. sākhalenā<sup>2</sup> ti matṭhavacanaṇa, acetasaṃ ti acittakena, vacanaṃ  
 eva hi nesaṃ matṭhaṃ<sup>3</sup> cittaṃ pana thaddhaṃ<sup>4</sup> pharusaṇ, vividhehi ti vividhehi  
 5 upāyehi otarūpekkā<sup>5</sup> upagacchanti, tādīsampīti yo tehi amittehi mittapā-  
 rūpakehi sadiso hoti tam pi na vissase ti attho. āmisaṇ ti khādaniyabhoja-  
 niyaṃ<sup>6</sup>, dhanan ti mañcapatipādakaṇ ādiṇ katvā avasesam, yattha passa-  
 tīti sahāyassa<sup>7</sup> gehe yasmim thāne passati, dūbbhiṃ<sup>8</sup> ka rotīti dūbbhicittaṇ<sup>9</sup> uppā-  
 deti taṇ dhanan haratī taṇ ca jhatvā nā<sup>10</sup> ti taṇ ca sahāyakam hantvāpi<sup>11</sup> gacchati.  
 10 Iti imā satta gāthā kukkutarāḍā kathesi

~ Mittarūpena bahavo chaṇṇā sevanti sattavo.

jahe kāpurise h' ete kukkuṭo viya senakaṇ. 95.

9. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ na khippam anubujjhati (III. p. 438.)  
 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati. 96.

15 10. Yo ca uppatitaṃ atthaṃ khippam eva nibodhati  
 muccate sattusambādā kukkuṭo viya senakā. 97.

11. Taṃ tādīsāṃ kūṭaṇ iv' oḍḍitaṃ vane  
 adhammikaṃ niccavidhaṇsakāriṇaṃ<sup>12</sup>  
 ārā vivajjeyya naro vicakkhano

20 senaṇ yathā kukkuṭo vaṇsakānane ti<sup>13</sup> 98.

imā catasso dhammarāḍena bhāsītā abhisambuddhagāthā.

Tattha jahe kāpurise hete ti bhikkhave ete kāpurise paṇḍito jaheyya,  
 bhāro paṇ ettha nipātamatam, pacchā ca manutappatīti pacchā ca anu-  
 tappati, kūṭamivo oḍḍitaṇ ti vane migānaṇ bandhanatthāya kūṭapāsāṇ viya  
 25 oḍḍitaṇ, niccam viddhaṇsakāriṇaṇ ti niccaṇ viddhaṇsanakaraṇ<sup>14</sup>, vaṇ-  
 sakānane ti yathā<sup>15</sup> vaṇsavane kukkuto senaṇ vivajjesi evaṇ vicakkhano pāpa-  
 mitte vivajjeyya

So pi<sup>16</sup> tā gāthā vatvā senaṇ āmantetvā „sace imasmim  
 thāne vasissasi jāniissāmi te kattabban“ ti tajjesi. Seno tato  
 30 palāyitvā aññattha<sup>17</sup> gato.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -paṇ, omitting pi. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> sākhalenā <sup>3</sup> B<sup>d</sup> mathaṇ, C<sup>k</sup> matṭha. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> panatthad-  
 dham? B<sup>d</sup> omits thaddham <sup>5</sup> C<sup>k</sup> ota-, B<sup>d</sup> -kā, B<sup>s</sup> -kkhā <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -yaṇ bho-  
<sup>7</sup> B<sup>d</sup> -ya. <sup>8</sup> C<sup>k</sup> dūbbhi, C<sup>s</sup> dubbi, B<sup>d</sup> dubbhi <sup>9</sup> C<sup>k</sup> omit dūbbhi. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> chetvānā  
<sup>11</sup> B<sup>d</sup> -kampī hantvā, C<sup>k</sup> -kaṇ gantvā. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> niccam <sup>13</sup> C<sup>k</sup> omit ti. <sup>14</sup>  
 B<sup>d</sup> -sakaraṇ. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> omit yathā. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> hi. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> -tra

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Devadatto pubbe pi mayham vadhāya parisakkhīti“<sup>1</sup>. vatvā j. s.: „Tadā senako Devadatto ahoṣi, kukkuṭo aham evā“<sup>2</sup> ti. Kukkuṭajātakam.

### 11. Maṭṭakuṇḍalijātaka.

Alaṃkato maṭṭakuṇḍalīti. Idam S. J. v. maṭaputta-  
kuṭumbikam<sup>2</sup> ā. k. Sāvatthiyam kir' ekassa buddhupaṭṭhākassa  
kuṭumbikassa piyaputto kalam akāsi. So puttāsokasamappito na  
nahāyati na bhuñjati na kammante vicāreti na Buddhupaṭṭhānam gacchati,  
kevalam „piyaputtaka maṃ ohāya paṭhamataram gato sīti“<sup>3</sup> ādini vatvā  
vilapati. S. paccūsamaye lokam volokento<sup>3</sup> tassa sotāpattiṭṭhānāni  
sayam disvā punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvatthiyam piṇḍāya  
caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā Anandattherena pacchāsama-  
ṇena tassa gharapṭṭhānam<sup>4</sup> agamāsi. Satthu āgatabhāvam kuṭumbikassa  
ārocesum. Ath' assa gehajano<sup>5</sup> āsanam paññāpetvā Satthāram nisīdāpetvā  
kuṭumbikam pariggahetvā Satthu santikam ānesi. Tam vanditvā eka-  
mantam nisinnam S. karuṇāsītaleṇa vacanena āmantetvā „kiṃ upāsaka  
ekaputtakam<sup>6</sup> anusocasi“<sup>7</sup> pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka  
porāṇakapaṇḍitā putte kālakate sokasamappitā vicarantā paṇḍitānam  
katham sutvā alabhanīyapṭṭhānam<sup>8</sup> ti tattato nātvā appam<sup>9</sup> pi<sup>9</sup> sokam  
na karimsū“<sup>10</sup> ti vatvā tena yācito a. ā.:  
90

A. B. Br. r. k. ekassa mahāvibhavassa brāhmaṇassa putto  
pañcadasasolasavassakāle ekena vyādhinā phuṭṭho<sup>10</sup> kalam katvā  
devaloke nibbatti. Brāhmaṇo tassa kālakiriyato<sup>11</sup> paṭṭhāya  
susānam gantvā chārikapuñjam<sup>12</sup> āvijjhanto paridevati, sabba-  
kammante pacchinditvā<sup>13</sup> sokasamappito vicarati. Devaputto  
anuvicaranto tam disvā „ekam upāyam<sup>14</sup> katvā sokam harissāmīti“  
tassa susānam gantvā paridevanakāle tass' eva puttavaṇṇi hutvā  
sabbābharanapatimaṇḍito ekasmiṃ passe<sup>15</sup> thātvā ubho hatthe sīse

<sup>1</sup> Ck -sakkhīti, Bḍ -sakkatīti. <sup>2</sup> Bḍ -puttam-. <sup>3</sup> Bḍ olo-. <sup>4</sup> Bḍ gharadvāram.  
<sup>5</sup> Bḍ gehe-. <sup>6</sup> Bḍ omits eka. <sup>7</sup> Bḍ Cks alabbhaniya- <sup>8</sup> Bḍ appamattakam. <sup>9</sup>  
nisinnam - - - appampi wanting in Ck. <sup>10</sup> Cks puttho. <sup>11</sup> Bḍ kalamkatakālato.  
<sup>12</sup> Cks -cham. Bḍ -puñcam. <sup>13</sup> Bḍ paricajitvā. <sup>14</sup> Bḍ upamam. <sup>15</sup> Bḍ  
padese.

ṭhapetvā mahāsaddena paridevī. Brāhmaṇo saddaṃ sutvā taṃ  
oloketvā puttapemaṃ paṭilabhitvā tassa santike ṭhatvā „tāta  
māṇava imasmiṃ susānamajjhe kasmā paridevasīti“ pucchanto  
paṭhamam gātham āha:

- 5           1. Alamkato maṭṭakundali<sup>1</sup> (Dhp. p. 95.)  
          mālabhārī<sup>2</sup> haricandanussado  
          bāhā paṅgayha kandasī,  
          vanamajjhe kiṃ dukkhito tuvaṃ<sup>3</sup> ti. 99.

Tattha alamkato nānūbharanabhūṣito<sup>4</sup>, maṭṭakundalīti<sup>5</sup> karaṇa-pari-  
10   mṛṣitehi<sup>6</sup> kunḍalehi samannāgato, mālabhārīti<sup>7</sup> vicitrakusumamālādharo<sup>8</sup>.  
haricandanussado ti suvannavannena candanena anulitto, vanamajjhe ti  
susānamajjhe, kiṃ dukkhito tuvaṃ<sup>9</sup> ti kīmkāraṇā dukkhito tvaṃ ācikkha, aham  
te yaṃ<sup>10</sup> jehasi taṃ dassāmi ti āha.

Ath' assa kathento māṇavo dutiyaṃ gātham āha:

- 15           2. Sovannamayo pabhassaro  
          uppanno rathapañjaro mama,  
          tassa cakkayugaṃ na vīdāmi<sup>11</sup>,  
          tena dukkhena jahāmi jīvitān ti. 100.

Brāhmaṇo sampatīcchanto

- 20           3. Sovannamayaṃ mañimayaṃ<sup>11</sup>  
          lohamayaṃ atha rūpiyāmayāṃ<sup>12</sup>  
          [atha] pāvada, ratham kārāyāmi<sup>1</sup> te,  
          cakkayugaṃ paṭipādayāmi<sup>13</sup> taṃ ti. 101.

tatiyaṃ gātham āha.

- 25           Tattha pāvada ti yādisena te attho yādisaṃ ca<sup>14</sup> rocessi<sup>15</sup> tādīsaṃ vada  
          ahan te ratham kārāyāmi<sup>1</sup>, paṭipādayāmi ti saṇḍānūrupam cakkayugaṃ  
          taṃ<sup>16</sup> adhiṇaṇṇapemi

Taṃ sutvā māṇavena kathitāya gāthāya<sup>17</sup>

1<sup>a</sup>. So māṇavo tassa pāvadīti

paṭhamapadaṃ S. abhisambuddho hutvā kathesi.

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> -li, B<sup>d</sup> matha-   <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> mālabhārī, B<sup>d</sup> mālabhārī.   <sup>3</sup> C<sup>ks</sup> tuvaṃ   <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -vibhūṣito.  
<sup>5</sup> B<sup>d</sup> matha-   <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -parini-   <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> B<sup>d</sup> māla-.   <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -mālī-.   <sup>9</sup> C<sup>ks</sup> tuvaṃ   <sup>10</sup>  
C<sup>ks</sup> saṃ   <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> B<sup>d</sup> -dāmi.   <sup>12</sup> all four MSS. matī-   <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -yamā-   <sup>14</sup> C<sup>ks</sup>  
kareyyāmi, B<sup>d</sup> karissāmi   <sup>15</sup> C<sup>ks</sup> paṭilabhayāmi, C<sup>ks</sup> -labbh-.   <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -saṃ omitting  
ca.   <sup>17</sup> C<sup>ks</sup> rocessi.   <sup>18</sup> B<sup>d</sup> karissāmi   <sup>19</sup> B<sup>d</sup> omits taṃ   <sup>20</sup> B<sup>d</sup> omits so mā-  
ṇavo - - - padam   <sup>21</sup> C<sup>ks</sup> sutvā.   <sup>22</sup> B<sup>d</sup> so māṇavo tassa pāvadīti.

1<sup>b</sup>. Candasuriyā<sup>1</sup> ubhay' ettha<sup>2</sup> bhātaro<sup>3</sup>,

sovaṇṇamayo ratho mama

tena cakkayugena sobhatīti 102.

sesaṃ māṇavo<sup>4</sup>. Tadanantaram<sup>5</sup>

3. Bālo kho tvaṃ si māṇava

5

yo<sup>7</sup> tvaṃ patthayase<sup>8</sup> apatthiyaṃ,

maññāmi tvaṃ<sup>9</sup> marissasi

na hi<sup>10</sup> tvaṃ lacchasi candasūriye<sup>11</sup> ti 103.

brāhmaṇena vuttagāthāya apatthiyaṃ ti apatthetabbam

Tato

10

6. Gamanāgamanam pi dissati vaṇṇadhātū ubhay' ettha vīthiyo,  
peto pana n' eva dissati, ko nu kho kandataṃ balyatara<sup>12</sup> ti 104.

māhavena vuttagāthāya<sup>13</sup> gamanāgamanam ti uggaṃaṇaṃ ca atthagamaṇaṃ  
ca, vanna yeva vaṇṇadhātu. ubhayettha<sup>14</sup> vīthiyo ti ettha ākāse ayam can-  
dassa vīthi ayam suriyassā ti evaṃ ubhayāgatabhūmiyo<sup>15</sup> pi paññāyanti, peto 15  
panā ti .aralokaṃ gatasatto pana na dissat' eva, ko nu kho ti evaṃ sante  
amhākaṃ dvīnam kandantūnaṃ ko nu kho balyatara<sup>16</sup>

Evam māṇave kathente brāhmaṇo sallakkhetvā

7. Saccaṃ kho vadesi māṇava.

aham eva kandataṃ balyatara.

20

candaṃ viya dārako rudam

petam kālakat' ābhīpatthaye ti 105. gātham āha.

Tattha candaṃ viya dārako<sup>17</sup> ti yathā dabaro gāmadārako candaṃ<sup>18</sup>  
de thāti candas' atthāya roḍeyya evaṃ aham pi petam kālakatam ābhīpatthemīti.

Iti brāhmaṇo māṇavassa kathāya nissoko hutvā tassa thu- 25  
tiṃ karonto sesagāthā abhāsī:

8. Ādittaṃ vata maṃ santaṃ ghatasittaṃ va pāvakaṃ

vārīnā viya osiñci<sup>19</sup> sabbaṃ nibbāpaye<sup>20</sup> daram. 106.

1 B<sup>d</sup> candima- 2 I<sup>d</sup> -yattha. 3 B<sup>d</sup> adds vehāyasaṃgamo. 4 B<sup>d</sup> brāhmaṇo. 5  
I<sup>d</sup> tassa aha-. 6 C<sup>s</sup> omitt aha 7 C<sup>s</sup> so. 8 B<sup>d</sup> satthassasi. 9 C<sup>s</sup> paññā-  
nītvā, C<sup>s</sup> maññāvitvatam, I<sup>d</sup> aññāpītvam, B<sup>d</sup> maññāpītvam. 10 B<sup>d</sup> omits hi. 11  
B<sup>d</sup> candimasu- 12 C<sup>s</sup> -karo 13 B<sup>d</sup> -yam 14 I<sup>d</sup> -yattha 15 B<sup>d</sup> ubhayagamanā-  
gamanabhū- 16 C<sup>s</sup> -karo. B<sup>d</sup> f balyatara 17 B<sup>d</sup> adds rudam. 18 B<sup>d</sup> adds me.  
19 B<sup>d</sup> -ce. 20 C<sup>s</sup> -yo; cfr Thressen, Die Legende von Kīśagotamī p. 45.



9. Abbahi<sup>1</sup> vata me sallam yam āsi<sup>2</sup> hadayanissitam  
yo me sokaparetassa puttasokam apānudi. 107.
10. So 'ham abbūlhasallo 'smi vītasoko anāvilo, (III. 390, 215.)  
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti. 108.
- 5 Atha nam māṇavo „brāhmaṇa yass' atthāya tvaṃ rodasi  
ahan te putto, aham devaloke nibbatto, ito paṭṭhaya mā maṃ  
anusoci, dānam dehi sīlam rakkha<sup>3</sup> uposathakammaṃ karohīti<sup>4</sup>  
ovaditvā sakatṭhānam eva gato. Brāhmaṇo pi tass' ovāde  
ṭhatvā dānādini puññāni katvā kālakato devaloke nibbatti.
- 10 S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko  
sotāpattiphale patitṭhahi): „Tadā dhammadesakadevaputto aham eva  
ahosi“ ti. Maṭṭakunḍalijātakaṃ<sup>5</sup>.

## 12. Biḷārikosiyajātaka.

- Apacanto pīti. Idam S. J. v. ekaṃ dānavatam<sup>6</sup> bhikkhum  
15 ā. k. So kira Bhagavato dhammadesanam sutvā sāsane pabbajita-  
kālato paṭṭhaya dānavato<sup>6</sup> ahosi dānājḥāsayo<sup>7</sup>, pattapariyāpannam<sup>8</sup>  
aṇṇassa adatvā na bhuñji, antamaso pāṇīyam pi labhitvā aṇṇassa adatvā na  
pivati<sup>9</sup>, evaṃ dānābhirato ahosi. Ath'assa<sup>10</sup> dhammasabhāyaṃ guṇakathaṃ  
kathesum. S. āgantvā „kāyaṇu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“  
20 ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam  
kira tvaṃ<sup>11</sup> dānavato<sup>6</sup> dānājḥāsayo“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti  
vutte „bhikkhave ayaṃ pubbe assaddho ahosi appasanno, tiṇaggena<sup>12</sup>  
telabindum<sup>13</sup> pi uddharitvā kassaci na adāsi, atha nam aham dametvā nibbi-  
sevanam katvā dānaphalaṃ nāpesim<sup>14</sup>, tam enaṃ dānaninnaṃ<sup>15</sup> cittaṃ  
25 bhavantare pi na vijahatīti“ vatvā<sup>16</sup> a. ā.:

A. B. Br. r. Bodhisatto setṭhikule nibbattitvā vayap-  
patto kuṭumbaṃ saṇṭhāpetvā pitu accayena setṭhiṭṭhānam  
patvā ekadivasaṃ dhanavilokanam katvā „dhanam paññāyati,

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> abbulbi, B<sup>s</sup> abbūlham, <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> yasmāhi. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> rakkhāhi. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> -la-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>  
-vantaṃ. <sup>6</sup> B<sup>ds</sup> -vanto. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> -yā. corr to -yo <sup>8</sup> B<sup>d</sup> adds pi pindapātam.  
<sup>9</sup> B<sup>d</sup> pivi. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adds bhikkhū. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> adds bhikkhu. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> tinena <sup>13</sup> B<sup>d</sup>  
-dumattam. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -phale patitṭhā pesim. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> tameva dānam dīna. <sup>16</sup> B<sup>d</sup>  
adds bhikkhuhi yācito.

etassa uppādakā na paññāyanti. imaṃ dhanam viṣṣajjetvā mayā<sup>1</sup>  
 dānam datum vaṭṭatīti<sup>2</sup> dānasālam kāretvā yāvajīvam mahādānam  
 pavattetvā āyupariyosāne „idaṃ dānavatṭam<sup>3</sup> mā upacchindīti<sup>4</sup>“  
 puttassa ovādam datvā Tāvatisabhabhāvanā Sakko hutvā nibbatti.  
 Putto pi 'ssa tath' eva dānam datvā puttam ovaditvā āyupari- 5  
 yosāne Cando devaputto hutvā nibbatti. Tass aputto Suriyo hutvā<sup>5</sup>  
 tassāpi<sup>6</sup> putto Māṭalisamgāhako hutvā<sup>7</sup> tassa putto Pañcasikho  
 gandhabbaputtako<sup>8</sup> hutvā nibbatti. Chaṭṭho pana assaddho  
 ahosi thaddhacitto nisneho maccharī, so<sup>9</sup> dānasālam viddhamsetvā  
 jhāpetvā<sup>10</sup> yācake pothetvā<sup>11</sup> nīharāpesi. kassaci tiṇaggena<sup>12</sup> 10  
 uddharitvā telabindum<sup>13</sup> pi na deti. Tadā Sakko devarājā  
 attano pubbakammaṃ oloketvā „pavattati nu kho me dānavamso  
 udāhu no“ ti upadhārento „putto me dānam<sup>14</sup> pavattetvā  
 Cando hutvā nibbatti, tassa putto Suriyo<sup>15</sup> tassa putto Māṭali<sup>16</sup>  
 tassa putto Pañcasikho hutvā nibbatti, chaṭṭho pana taṃ vaṃ- 20  
 sam upacchindīti<sup>17</sup>“ passi. Ath' assa etad<sup>18</sup> ahosi: „imaṃ  
 pāpadhammaṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpetvā āgamissāmīti<sup>19</sup>“  
 so Canda-Suriya-Māṭali-Pañcasikhe pakkosāpetvā „sammā<sup>20</sup>  
 amhākaṃ vaṃse chaṭṭho kulavaṃsaṃ samucchinditvā dānasālam  
 jhāpetvā yācanake<sup>21</sup> nīharāpesi, na kassaci kiñci deti. etha<sup>22</sup> 25  
 naṃ damayissāmā“ 'ti tehi saddhiṃ Bārāṇasim āgamāsi<sup>23</sup>.  
 Tasmiṃ khane seṭṭhi rājupatṭhānam katvā<sup>24</sup> āgantvā sattame  
 dvārakoṭṭhake antaravithim oloketto camkamati<sup>25</sup>. Sakko  
 „tumhe mama pavitṭhakāle pacchato paṭipāṭiyā āgacchathā“ 'ti  
 vatvā gantvā seṭṭhissa santike ṭhatvā „bho seṭṭhi<sup>26</sup> bhojanam 30  
 me dehīti“ āha. „Brāhmaṇa n' atthi tava idha bhattam,  
 aññattha gacchā<sup>27</sup>“ 'ti. „Bho mahāseṭṭhi brāhmaṇehi bhatte

<sup>1</sup> Bā mahā. <sup>2</sup> Bā -vattam. <sup>3</sup> Bā -dāti. <sup>4</sup> Bā adds nibbatti. <sup>5</sup> Bā tassa. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -putto, Bā -devaputto. <sup>7</sup> Bā yo. <sup>8</sup> Bā omits jhā-. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> poth-. <sup>10</sup> Bā tinena. <sup>11</sup> Bā -dumattam. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> omits dānam. <sup>13</sup> Bā adds hutvā. <sup>14</sup> Bā adds samgāhako hutvā. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> -dati, C<sup>s</sup> Bā -diti, B<sup>s</sup> -datīti. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> etam. <sup>17</sup> Bā -a. <sup>18</sup> Bā -cake. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> attha. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> Bā āg-. <sup>21</sup> Bā gantvā. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> okkamati. <sup>23</sup> Bā mahāse-. <sup>24</sup> gacchābīti.

- yācite na<sup>1</sup> dātum na labbhatīti<sup>2</sup>. „Brāhmaṇa, manā gehe  
pakkam pi pacitabbam<sup>3</sup> pi bhattaṃ n' atthi, apagacchā<sup>4</sup>“ 'ti  
āha. „Mahāseṭṭhi, ekaṃ te silokaṃ kathessāmi<sup>5</sup>, suṇāhīti<sup>6</sup>.  
„N' atthi mayhaṃ tava silokenaattho<sup>7</sup>, gaccha mā idha tiṭṭhā<sup>8</sup>“  
5 'ti. Sakko tassa kathaṃ asunanto viya dve gāthā abhāsi:  
1. Apacantāpi<sup>9</sup> dicchanti santo laddhāna bhojanaṃ,  
kim eva tvaṃ pacamāno yaṃ na dajjā na<sup>10</sup> taṃ samāṃ. 109.  
2. Maccherā ca pamādā ca evaṃ dānaṃ na diyyati,  
puññaṃ ākaṃkhamānena deyyaṃ hoti vijānatā ti. 110.
- 10 Tāsam attho: mahāseṭṭhi apacantāpi<sup>9</sup> santo<sup>10</sup> sappurisa bhikkhācariyāya  
laddham pi bhojanaṃ dātum icchanti, na ekakā<sup>11</sup> paribhuñjanti, kim eva tvaṃ<sup>12</sup>  
pacamāno yaṃ na dideyyāsi na taṃ saman taṃ<sup>13</sup> tava anurūpaṃ anucchavikaṃ  
na hoti, dānaṃ hi maccherena ca pamādena cā 'ti dvīhi dosesi na diyyati,  
puññaṃ paṇa ākaṃkhamānena vijānatā paṇitamanussena<sup>14</sup> dātabbam eva hotīti.
- 15 So tassa vacanaṃ sutvā „tena hi gehaṃ pavisitvā nisīda.  
thokaṃ lacchaṣīti“ āha. Sakko pavisitvā te siloke sajjhāyanto<sup>15</sup>  
nisīdi. Atha Cando āgantvā bhattaṃ yāci, „n' atthi te bhattaṃ,  
gacchā<sup>16</sup>“ 'ti ca vutto „mahāseṭṭhi, anto eko brāhmaṇo nisinno,  
brāhmaṇavācanakaṃ maññe bhavissati, aham pi pavississāmīti<sup>17</sup>“  
20 vatvā „n' atthi brāhmaṇavācanakaṃ, nikkhamā<sup>18</sup>“ 'ti vuccamāno  
pi „mahāseṭṭhi imgha tāva silokaṃ suṇāhīti dve gāthā abhāsi:  
3. [Yass' eva bhīto na dadāti maccharī tad eva adadato<sup>19</sup> bhayaṃ]  
dighacchā<sup>20</sup> ca pipāsā ca yassa bhāyati maccharī  
taṃ eva bālaṃ phusati asmiṃ loke paramhi ca. 111.  
25 4. Tasmā vineyya maccheraṃ dajjā dānaṃ malābhibhū,  
puññāni paralokaṃ patitṭhā honti paṇinan ti. 112.
- Tattha yassa bhāyatīti ahaṃ aññesaṃ datvā sayam jighacchito ca  
pipāsīto ca bhavissāmīti yassa<sup>21</sup> jighacchāya ca pipāsāya ca bhāyati, tamevā

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> a <sup>2</sup> C<sup>k</sup>s pacitam. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> aññattha gacchāhīti. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> adds taṃ. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>  
-kenattho <sup>6</sup> C<sup>k</sup>s B<sup>f</sup> -to pi. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> ne. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> omits sa- <sup>9</sup> B<sup>d</sup> eki-. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> adds  
hi, B<sup>d</sup> reads kimeva tvanti tvaṃ kim. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> samantitaṃ. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds tava  
sadisena. <sup>13</sup> C<sup>k</sup>s sajjh- <sup>14</sup> B<sup>s</sup> suno. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> addato, B<sup>d</sup> adato. <sup>16</sup> B<sup>d</sup>s jigh-  
<sup>17</sup> C<sup>k</sup> yassā.

'ti tañ yeva<sup>1</sup> jīghacchāpipāsāsānkhātābhayañ<sup>2</sup> etañ bālañ nibhattanibhattatthāne idhaloke ca paraloke ca phusati pileti, accantadāliddiyañ<sup>3</sup> pāpunāti, malāhhi-  
h hū ti macchariyamalañ<sup>4</sup> abhibhavanto.

Tassāpi vacanañ sutvā „tena hi pavisa, thokañ labhis-  
sasīti“ āha. So<sup>5</sup> pavisitvā Sakkassa santike nisīdi. Tato thokañ 5  
vītināmetvā Suriyo āgantvā bhattaṃ yācitvā<sup>6</sup> dve gāthā abhāsī:

5. Duddadañ dadamānānañ dukkarañ kamma<sup>7</sup> kubbatañ  
asanto nānukubbanti, satañ dhammo durannayo. 113.

6. Tasmā satañ ca<sup>8</sup> asatañ ca nānā hoti itogati: (II <sup>86</sup>/<sub>1</sub>.)  
asanto nirayañ yanti, santo saggaparāyanā ti. 114. 10

Tattha duddadañ ti dānañ nāma<sup>9</sup> duddadañ maccherañ abhibha-  
vitvā dātābato tañ dadamānānañ, dukkarañ ti tad eva dānakammañ dukka-  
rañ<sup>10</sup> yuddhasadisāñ tañ kubbatañ, nānukubbanti ti<sup>11</sup> asappurisā dānaphalañ  
ajānanta tesāñ gatamaggañ nānugacchanti, satañ dhammo ti sappurisānañ  
Bodhisattānañ dhammo aññehi duranugamo<sup>12</sup>, asanto ti macchariyavasena dānañ 15  
adatvā<sup>13</sup> asappurisā nirayañ yanti.

Seṭṭhi gahetabbagahaṇaṃ apassanto „tena hi pavisitvā  
brāhmaṇānañ santike nisīda, thokañ lacchasīti“ āha. Tato  
thokañ vītināmetvā Mātali āgantvā bhattaṃ yācitvā „n' atthīti“  
vacanasamakālam<sup>14</sup> eva sattamañ gātham āha: 20

1. Appasm' eke<sup>15</sup> paveccanti, bahunā eke<sup>16</sup> na dicchare,  
appasmā dakkhiṇā dinnā sahassena samañ mitā<sup>17</sup> ti. 115.

Tattha appasmeke paveccantīti mahāseṭṭhi ekacce paṇḍitapurisā  
appe pi deyyadhamme paveccanti dadanti yevā' ti attho, bahuuāpi deyyadham-  
mena samannāgatā eke hīnasattā<sup>18</sup>, na dicchare ti na dadanti, dakkhiṇā ti 25  
kammañ ca phalañ ca saddahitvā dinnā<sup>19</sup> dānañ, sahassena samañ mitā  
ti evaṃ dinnā kaṭacchuhhattamattāpi dakkhiṇā sahassadānena saddhiṃ mitā<sup>20</sup>,  
mahāphalattā sahassadānasadisī yeva<sup>21</sup> hotīti attho.

<sup>1</sup> Bā taññeva. <sup>2</sup> Bā -tañbhayañ. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -dāliddayañ, Bā daliddaṃyañ. <sup>4</sup> C<sup>s</sup>  
-yañmale, C<sup>k</sup> -yamale. <sup>5</sup> Bā adds pi. <sup>6</sup> Bā yācanto. <sup>7</sup> Bāf -aṃ. <sup>8</sup> Bāf  
satañ, omitting ca. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> dāma. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> -ra. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> nānugacchantīti. <sup>12</sup>  
C<sup>k</sup> durā-, Bā duradugamo. <sup>13</sup> Bā adantā. <sup>14</sup> Bā -namattakā-. <sup>15</sup> Bā appamheke.  
<sup>16</sup> Bā peke, Bāf bahuṇeke. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> samappitā. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> hīna, C<sup>s</sup> hīasattā, Bā omits  
hīna. <sup>19</sup> Bā dinnā. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> matā, C<sup>s</sup> manā. <sup>21</sup> C<sup>s</sup> eva.

Tam pi so „tena hi pavisitvā nisīdā“ 'ti āha. Tato tho-  
kam vītināmetvā Pañcasikho āgantvā bhattaṃ yācitvā „n'atthi,  
gacchā“ 'ti vutte „ahaṃ kahaṃ<sup>1</sup> gatapubbo, imasmiṃ gehe brāh-  
maṇavācanakaṃ bhavissati' maññe“ ti tassa dhammakathaṃ

5 ārabhanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

8. Dhammaṃ care yo pi samuñchakaṃ<sup>3</sup> care

dāraṇ<sup>4</sup> ca posaṃ dadaṃ appakasmi pi,

sataṃ sahasānaṃ sahasayāginam

kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te<sup>5</sup> ti. 116.

10 Tattha dhammaṃ ti tividhasūcaritadhammaṃ<sup>6</sup>. samuñchakaṃ<sup>7</sup> ti gāme  
vā āmapakkabhikkhūcariyaṃ<sup>8</sup> araṇṇe vā phalāphalāharanaṃ khātāṃ uñchaṃ<sup>9</sup> yo  
careyya so pi dhammaṃ eva care, dāraṇa ca posan ti attano ca<sup>10</sup> puttadāraṃ  
posento yeva, dadaṃ appakasmiṃ ti paritṭhe pi ca<sup>11</sup> deyyadhammaṃ dhammika-  
samanabrāhmaṇaṃ dadaṃāno va<sup>12</sup> dhammaṃ care ti attho, sataṃ<sup>13</sup> sahasā-  
15 naṃ sahasayāginan ti param bhetthvā vihetthvā sahasena sahasena<sup>14</sup>  
yāgaṃ yajantānaṃ sahasayāginam<sup>15</sup> issarānaṃ sata-sahasam<sup>16</sup> pi, kalam pi  
nāgghanti tathāvidhassa te<sup>17</sup> ti tesam sata-sahasasamkhātānaṃ<sup>18</sup> sahas-  
sayāginam<sup>19</sup> yūgā tathāvidhassa dhammena samena deyyadhammaṃ uppādetvā  
dadantaṃ duggatamaṃ uṇṇassaṃ sataṃ kalam nāgghanti.

20 Setṭhi<sup>19</sup> Pañcasikhassa kathaṃ sutvā sallakkhesi. Atha  
naṃ anagghakāraṇaṃ<sup>20</sup> pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Ken' esa yañño vipulo mahagghato<sup>21</sup>

samena dinnassa na aggham eti,

kathaṃ sahasānaṃ sahasayāginam

25 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 117.

Tattha yañño ti dāna-yogo sata-sahasapari-cāgavasena<sup>22</sup> vipulo vipulat-  
tā<sup>23</sup> ca<sup>24</sup> mahagghato, samena dinnassā 'ti<sup>25</sup> dhammena dinnassa<sup>26</sup>  
kena<sup>27</sup> kāraṇena aggham na upeti. kathaṃ sahasānaṃ ti brāhmaṇa

<sup>1</sup> Bā na. <sup>2</sup> Ck -rūti. <sup>3</sup> Ck -kaṇ, C<sup>s</sup> samuñjakaṇ, Bā samucchakam. <sup>4</sup> Bā  
puttadāraṇ. <sup>5</sup> Ck<sup>s</sup> ne. <sup>6</sup> Bā -tamdha-. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> samuñja-, Bā samuccha-. <sup>8</sup> Bā  
āmapakka-. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> uñjam. Bā ucchaṃ. <sup>10</sup> Bā omits ca. <sup>11</sup> Bā omits va. <sup>12</sup>  
Ck Bā sata. <sup>13</sup> Bā only one sab-. <sup>14</sup> Bā -gīnaṃ. <sup>15</sup> Bā -hassānaṃ. <sup>16</sup> Ck<sup>s</sup>  
-dhassā, omitting te. <sup>17</sup> Bā omits sata, Ck<sup>s</sup> read -khātam. <sup>18</sup> Bā gīnaṃ, Ck  
-giniṃ. <sup>19</sup> Bā atha kho se-. <sup>20</sup> Ck<sup>s</sup> anagghanam-. <sup>21</sup> Ck<sup>s</sup> -ano. <sup>22</sup> Ck<sup>s</sup> sata-  
sahasassa sahasapari-. <sup>23</sup> Bā vipulaphalattā, B<sup>s</sup> -phalatāya. <sup>24</sup> Ck<sup>s</sup> va, B<sup>s</sup>  
adds mahagghatāya ca. <sup>25</sup> Ck<sup>s</sup> dinnassa, omitting ti. <sup>26</sup> Ck<sup>s</sup> omit dh- di-. <sup>27</sup>  
Bā tena.

kathaṁ saḁassayāḁinaṁ purisaṇaṁ bahunnaṁ saḁassānaṁ<sup>1</sup> sataḁaḁassa-saṁkhātā<sup>2</sup> issarā tathāvidḁassa dhammena uppādetvā dāyakaḁa ekassa duggata-manussassa<sup>3</sup> kaḁaṁ nāḁghantīti.

Ath' assa kathento Pañcasikho osānagātham āha:

10. Dadanti h' eke visame nivīṭṭhā 5  
 jhatvā<sup>4</sup> vadhitvā atha socayitvā,  
 sā dakkhiṇā assumukhā sadanḁā  
 samena dinnassa na aggham eti,  
 evaṁ saḁassānaṁ saḁassayāḁinaṁ  
 kaḁaṁ pi nāḁghanti tathāvidḁassa te ti. 118. 10

Tattha viḁa me ti visame kāyakaṁmāḁimhi nivīṭṭhā, jhatvā<sup>4</sup> ti kilametvā, vadhitvā ti māretvā, socayitvā ti <asoka> katvā.

So Pañcasikhassa dhammaṁ<sup>5</sup> sutvā „tena hi gaḁcha, geḁaṁ pavisitvā nisīda, thokaṁ lacchaḁīti“ āha. So pi gantvā tesam santike nisīdi. Tato Bīlārikosiyasetṭhi<sup>6</sup> dāsiṁ āmantetvā<sup>7</sup> 15  
 „etesam brāhmaṇānaṁ palāpaviḁiṇaṁ<sup>8</sup> nāḁim nāḁim<sup>9</sup> dehīti“ āha. Sā viḁi<sup>9</sup> gaḁetvā brāhmaṇe upasaṁkamitvā „ime ādāya yattha katthaci pacāpetvā bhuñjathā“ 'ti āha<sup>10</sup>. „Na mayaṁ viḁi āmasāṁā“ 'ti<sup>11</sup>. „Ayya<sup>12</sup> viḁi kira na āmasantīti“. „Tena hi nesam<sup>13</sup> taṇḁule dehīti“. Sā taṇḁule ādāya gantvā brāh- 20  
 maṇe „taṇḁule gaṇḁathā“<sup>14</sup> 'ti āha. Mayaṁ āmaḁaṁ na pati-gaṇḁhāṁā“ 'ti. „Ayya āmaḁaṁ kira na gaṇḁhantīti“. „Tena hi nesam<sup>15</sup> karaṭiyaṁ vadḁhetvā gobhattaṁ dehīti“. Sā tesam karaṭiyaṁ vadḁhetvā mahāgaṇānaṁ<sup>16</sup> pakkabhattaṁ āharitvā adāsi. Paṇḁa pi janā kabale vadḁhetvā mukhe pakkhipitvā 25  
 gale laggāpetvā akkhīni parivattetvā viḁaṭṭḁhasaṇḁā matā viya nipajjimsu. Dāsi<sup>17</sup> te disvā „matā bhavissantīti“ bhītā gantvā setṭhino ārocesi: „ayya te brāhmaṇā gobhattaṁ gilituṁ

<sup>1</sup> Bā omits saḁ-. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> purisaḁataḁaḁassaḁaḁkhā. <sup>3</sup> Bā adds dānaṁ. <sup>4</sup> Bā of chetvā. <sup>5</sup> Bā dhammakathaṁ. <sup>6</sup> Bā -ra-. <sup>7</sup> Bā -tesī. <sup>8</sup> Bā palāsa-. <sup>9</sup> Bā only one nāḁim. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> viḁi, Bā viḁiṇāḁim. <sup>11</sup> Bā adds taṁ sutvā sā. <sup>12</sup> Bā adds ime brahmaṇa. <sup>13</sup> Bā te-. <sup>14</sup> Bā pag-. <sup>15</sup> C<sup>ks</sup> sam, Bā jetesaṁ. <sup>16</sup> Bā omits mahā. <sup>17</sup> Bā sādāsi.

- asakkontā matā“ ti. So cintesi: „idāni ‘ayaṃ pāpadhammo sukhumālābrāhmaṇānaṃ<sup>1</sup> gobhattaṃ dāpesi, te taṃ gilituṃ asakkontā matā’ ti maṃ garahissantīti“. Tato dāsiṃ āha: „khippaṃ gantvā etesaṃ karotikesu<sup>2</sup> bhattaṃ haritvā nānaggarasaṃ<sup>3</sup> sālibhattaṃ vadḍhehīti“. Sā tathā akāsi. Setṭhi antara-vithipaṭipanne manusse pakkosāpetvā „ahaṃ mama<sup>4</sup> bhuñjana-niyāmena etesaṃ brāhmaṇānaṃ bhattaṃ dāpesiṃ, ete lobhena mahante piṇḍe katvā bhuñjamānā gale lagḡāpetvā matā, mama niddosabhāvaṃ jānāthā<sup>5</sup>“ ‘ti vatvā pariyaṃ sannipātāpesi<sup>6</sup>.
- 10 Mahājāne<sup>7</sup> sannipatite brāhmaṇā utṭhāya mahājanaṃ oloketvā „passath’ imassa setṭhissa musāvāditaṃ<sup>8</sup>, amhākaṃ attano bhuñjanabhattaṃ dāpesiṃ ti vadati. paṭhamāṃ amhākaṃ gobhattaṃ dento<sup>9</sup> amhesu matakesu<sup>10</sup> viya nipannesu imaṃ bhattaṃ vadḍhāpesīti“ vatvā attano mukhehi gahitabhattaṃ<sup>11</sup> bhūmiyaṃ
- 15 pādetvā dassesuṃ. Mahājano setṭhiṃ garahitvā<sup>12</sup> „andhabāla attano kulavaṃsaṃ nāsesi, dānasālaṃ jhāpesi, yācanake<sup>13</sup> gīvāya gahetvā niharāpesi, idāni imesaṃ sukhumālābrāhmaṇānaṃ bhattaṃ dento gobhattaṃ<sup>14</sup> dāpesi. paralokaṃ gacchanto tava gharavibhavaṃ<sup>15</sup> gīvāya bandhitvā gamissasi maññe“ ti. Tas-
- 20 miṃ khaṇe Sakko mahājanaṃ pucchi: „jānātha tumhe imas-miṃ gehe<sup>16</sup> dhanāṃ kassa santakan“ ti. „Na jānāmā“ ‘ti. „Imasmiṃ nagare asukakāle Bārāṇasimahāsetṭhi nāma dānasālā<sup>17</sup> kāretvā mahādānaṃ pavattayīti’ sutapubbaṃ tumhehīti“. „Āma supāmā“ ‘ti. „Ahaṃ so setṭhi, taṃ dānaṃ datvā
- 25 Sakko devarājā hutvā nibbatto, putto pi me taṃ vaṃsaṃ anāsetvā<sup>18</sup> Cando devaputto hutvā nibbatto, tassa putto Suriyo tassa putto Mātali tassa putto Pañcasikho<sup>19</sup> hutvā nibbatto, tesu ayaṃ Cando ayaṃ Suriyo ayaṃ Mātali saṃgāhako ayaṃ

<sup>1</sup> Bā -lānambrā- <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> etesu, Ck<sup>s</sup> -tutesu, Bā karotikesu. <sup>3</sup> Bā -sa. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> omīti mama. <sup>5</sup> Ck<sup>s</sup> jāna-. <sup>6</sup> Bā -pātesi. <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> -no <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> -dīnam, Bā -vādissa taṃ, Bā -vādī taṃ. <sup>9</sup> Bā datvā. <sup>10</sup> Bā matesu. <sup>11</sup> Bā taṃ bhattaṃ. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> garahi, Ck<sup>s</sup> -hindā<sup>13</sup> <sup>13</sup> Bā yavake. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> repeat vadḍhāpesīti - - - gobhattaṃ. <sup>15</sup> Bā ghare-. <sup>16</sup> Bā adds janasāmikaṃ. <sup>17</sup> Bā -laṃ. <sup>18</sup> Bā avinā-, adding dānaṃ datvā. <sup>19</sup> Bā adds gandhabbadevaputto.

imassa pāpadhammassa pitā Pañcasikho gandhabbaputto<sup>1</sup>, evaṃ bahugunaṃ<sup>2</sup> dānaṃ nāna kattabbam eva<sup>3</sup> kusalaṃ paṇḍitehīti<sup>4</sup> kathentā<sup>4</sup> mahājanassa kaṃkhacchedanattbaṃ ākāse uppatitvā mahantenānubhāvena mahantena parivārena jalamānasarīrā aṭṭhaṃsu, sakalanagaraṃ pajjalitaṃ<sup>5</sup> viya abosi. Sakko mahā- 5 janāṃ āmantetvā „mayaṃ<sup>6</sup> attano dibbasampattiṃ pahāya āgacchantā<sup>7</sup> imaṃ kulapacchimakaṃ<sup>8</sup> kulagaraṃ<sup>9</sup> pāpadhammaṃ Bilārikosikaṃ nissāya āgatā, ‘ayaṃ papadhammo attano kulavaṃsaṃ nāsetvā dānasālaṃ jhāpetvā yācana<sup>10</sup>ke<sup>11</sup> gīvāya gahetvā nīharāpetvā amhākaṃ vaṃsaṃ samucchindi<sup>12</sup>, ayaṃ adānasīlo hutvā 10 niraye nibbatteyyā<sup>13</sup> ‘ti imassa anukampāya āgat’ amhā<sup>14</sup> ‘ti vatvā dānagunaṃ pakāsentā mahājanassa dhammaṃ desesi. Bilārikosiyō<sup>14</sup> añjaliṃ patitṭhāpetvā „deva ahaṃ ito paṭṭhāya porāṇakulavaṃsaṃ anāsetvā dānaṃ pavattessāmi, ajja ādiṃ katvā va antamaso udakadantapoṇaṃ upādāya attanā laddhāhāraṃ parassa adatvā 15 na khādissamīti<sup>14</sup>’ patināṃ adāsi. Sakko taṃ dametvā nibbisevanaṃ katvā pañcasu sīlesu patitṭhāpetvā cattāro devaputte ādāya sakaṭṭhānaṃ eva gato. So pi seṭṭhi yāvajīvaṃ dānaṃ datvā Tāvatiṃsabhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave ayaṃ bhikkhu pubbe assaddho 20 ahoṣi kassaci kinci adātā<sup>15</sup>, ahaṃ pana naṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpesiṃ, taṃ eva cittaṃ<sup>16</sup> bhavantaragataṃ pi na jahātīti<sup>14</sup> vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhi ayaṃ dānapatikabhikkhu<sup>17</sup> ahoṣi, Cando Sāriputto, Suriyo<sup>18</sup> Moggallāno, Mātali Kassapo, Pañcasikho Ānando, Sakko pana aham evā<sup>14</sup> ‘ti. Bilārikosiyajātakaṃ<sup>19</sup>. 25

<sup>1</sup> Bā gandhabbadevaputto ti. <sup>2</sup> Cks add etaṃ. <sup>3</sup> Cks etaṃ. <sup>4</sup> Cks repeat ka-, Bā reads katbento va. <sup>5</sup> Bā -lantaṃ. <sup>6</sup> Bā adds bho. <sup>7</sup> Cks -to. <sup>8</sup> Ck kusalaṃ pa-, C<sup>9</sup> kulavaṃsa-. <sup>9</sup> so Cks; Bā kulavaṃsanāsaṃ. <sup>10</sup> Bā -siyaṃ, alt three MSS. read here bilāra. <sup>11</sup> Bā yācaka <sup>12</sup> Ck -diya, Bā chindi. <sup>13</sup> Bā bilāra-, and adds pi sirasmiṃ. <sup>14</sup> Bā adds Sakkassa. <sup>15</sup> Bā adatvā. <sup>16</sup> Bā dānacittam. <sup>17</sup> Bā -kobbi-. <sup>18</sup> Bā puriso. <sup>19</sup> Bā -ra-, Bf appacantiājātakaṃ.



## 13. Cakkavākajātakaṃ.

- Vaṇṇavā abhirūposīti. Idam S. J. v. ekaṃ lolabhikkhum ā. k. So kira cīvarādīhi atitto „khaṃ saṃghabhattaṃ khaṃ nimantaṇaṃ“ ti<sup>1</sup> pariyesanto vicarati, āmisakathāya evābhiramati<sup>2</sup>.  
 5 Ath' aṇṇe pesalā bhikkhū tassānuggahena Satthu ārocesuṃ. S. taṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo“ ti pucchitvā<sup>3</sup> „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānika-āsane pabbajitvā lolo ahoṣi<sup>4</sup>, lolabhāvo<sup>5</sup> nāma pāpako“. pubbe pi tvaṃ lolabhāvaṃ nissāya Bārāṇasīyaṃ hatthikuṇapādīhi atitto mahāaraṇṇaṃ pavittṭho“ ti vatvā  
 10 a. ā.:

- A. B. Br. r. k. eko lolakāko Bārāṇasīyaṃ hatthikuṇapādīhi atitto „araṇṇaṃ nu kho kīdisaṃ“ ti araṇṇaṃ gantvā tattha pi<sup>7</sup> phalāphalehi asantuttṭho Gaṅgātīraṃ gantvā vicaranto jayaṃpatike cakkavāke disvā „ime sakunā ativiya sobhanti, ime<sup>8</sup>  
 15 imasmīṃ Gaṅgātīre bahuṃ maṃsaṃ<sup>9</sup> khādanti maṇṇe<sup>10</sup>“, ime paṭipucchitvā mayāpi imesaṃ gocaraṃ khāditvā vaṇṇavantaṃ bhavituṃ vaṭṭatīti<sup>11</sup> tesāṃ avidūre nisīditvā cakkavākaṃ pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. \ aṇṇavā abhirūpo si ghano saṅjātarohito  
 20 cakkavāka surūpo si vippasaṇṇamukhindriyo. 119.  
 2. Pāthīnaṃ pāvusaṃ<sup>11</sup> macchaṃ vāḷajaṃ<sup>12</sup> muñjarohitaṃ  
 Gaṅgātīresu<sup>13</sup> nisīno<sup>14</sup> evaṃ bhuñjasi bhojanaṃ ti. 120.

- Tattha ghano ti ghanasarīro, saṅjātarohito ti uttattasuvannaṃ viya utthujātarohitavanno pāthīnaṃ ti pāthīnaṃmakam<sup>15</sup> pāsānamacchaṃ pāvusaṃ ti mahāmukhamacchaṃ, pāvusaṃ<sup>16</sup> ti pi pātho, vāḷajaṃ<sup>17</sup>, vāḷajamaṃ<sup>17</sup>  
 25 muñjarohitaṃ ti muñjamacchaṃ ca rohitamacchaṃ ca, evaṃ bhuñjasīti evarūpaṃ bhojanaṃ maṇṇe bhuñjasīti pucchi<sup>18</sup>

Cakkavāko tassa vacanaṃ paṭikkhipanto tatiyaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Bā adds ādinā. <sup>2</sup> Bā eva abh-. <sup>3</sup> Cks pucchi. <sup>4</sup> Bā si. <sup>5</sup> Bā adds ca. <sup>6</sup> Bā mabāpā-. <sup>7</sup> Bā omits pi. <sup>8</sup> Bā omits ime. <sup>9</sup> Bā bahūmacchamaṃsaṃ. <sup>10</sup> Bā adds ti. <sup>11</sup> Cks patusaṃ, Bā pāvumaṃ. <sup>12</sup> Ck vālam, Cs vāḷajam, Bā thalajam, Bf talakham. <sup>13</sup> Cks gaṅgāya tī-. <sup>14</sup> Bāf gaṅgātīre nisīno si. <sup>15</sup> Bā omits pā-. <sup>16</sup> Bāf pātusaṃ. <sup>17</sup> Cks va-, Bā tha-. <sup>18</sup> Bā pucchati.

- a. Na vāham<sup>1</sup> etaṃ bhuñjāmi jaṅgalān<sup>2</sup> odakāni<sup>2</sup> vā  
aññatra sevālapaṇakā<sup>3</sup>, etaṃ me samma bhojanan ti. 121.

Tass<sup>4</sup> attho: ahaṃ aññatra sevā ca paṇakā ca sesāni jaṅgalāni vā odakāni  
vā māmsāni ādāya etaṃ bhojanam na<sup>4</sup> bhuñjāmi, yaṃ paṇ<sup>5</sup> etaṃ sevālapaṇakam  
etaṃ me samma bhojanan ti.

5

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

- 4 Na vāham etaṃ saddahāmi cakkavākassa bhojanam,  
ahaṃ hi samma bhuñjāmi gāme loniyateliyam. 122.  
5. Manussesu kataṃ bhattam sucim<sup>6</sup> māmsūpasecanam,  
na ca me tādiso vaṇṇo cakkavāka yathā tavan ti. 123. 10

Tattha yathā tavan ti yathā tava sobhagappatto sarīravanno tādiso  
mayham vaṇṇo n'atthi. etena kārānena nāham tava sevālapaṇakam mama bhojanan  
ti vadantassa vacanam na<sup>6</sup> saddahāmi

Atth' assa cakkavāko dubbapaṇakāraṇam kathetvā dhammam  
desento sesagāthā abhāsi:

15

6. Sampassam attani veram himsāya mānusiṇ pajam  
utrasto ghasasī bhīto, tena vaṇṇo te ediso<sup>7</sup>. 124.  
7. Sabbalokaviraddho<sup>8</sup> si dhamka pāpena kammanā<sup>9</sup>,  
laddho piṇḍo na piṇeti, tena vaṇṇo te ediso<sup>7</sup>. 125.  
8. Aham pi samma bhuñjāmi ahimsā sabbapāṇinam  
appossukko nirāsamkī asoko akutobhayo. 126. 20  
9. So karassu ānubhāvam; vītivattassu sīliyam,  
ahimsāya cara<sup>10</sup> loke, piyo hohisi mammiva. 127.  
10. Yo na hanti na ghātetī na jināti na jāpaye<sup>11</sup>  
mettamso sabbabhūtesu veram tassa na kevacīti. 128. 25

Tattha sampassan ti samma kāka tvaṃ paresu uppannam attani vera-  
cittam sampassamāno mānusiṇ pajan himsanto<sup>12</sup> vibethento utrasto bhīto  
ghasasi<sup>13</sup> bhuñjasi, tena te edis obibhaccavaṇṇo ti<sup>14</sup>, dhamkā<sup>15</sup> ti kākam ālapati,  
piṇḍo ti bhojanam, ahimsā sabbapāṇinan<sup>15</sup> ti aham pana sabbasatte

<sup>1</sup> Bā cāham <sup>2</sup> Bāf uda-. <sup>3</sup> Bā -lā- <sup>4</sup> Cks omit na. <sup>5</sup> Bāf suci. <sup>6</sup> Cks omit  
na. <sup>7</sup> Bāf tavediso <sup>8</sup> Bāf -rudd ho. <sup>9</sup> Bāf kammunā. <sup>10</sup> Cks Bf caran. <sup>11</sup> Cks  
hāpaye. <sup>12</sup> Bāf pajanti satte. <sup>13</sup> Bā ghassasīti. <sup>14</sup> Bā cigaccho vaṇṇo jāto.  
<sup>15</sup> Cks -ṇino.

abhiṁsanto bhuñjāmi ti vadati, so karassu ānubhāvan ti so tvaṁ pi<sup>1</sup> viriyaṁ  
karohi, attano siliyasamkhataṁ dussīlabhāvaṁ vītivattassu. abhiṁsāyā<sup>2</sup> 'ti abhiṁ-  
sāya samannāgato hutva loke vicara, piyo hohisi mammivā<sup>3</sup> 'ti evaṁ sante  
mayā sadiso va lokassa piyo hohisi<sup>4</sup>, na jināti<sup>5</sup> ' dhanajāni<sup>6</sup> na karoti, na  
5 jāpaye ti aññena<sup>7</sup> pi na kāreti, mettaṁso ti mettakotthāso mettacitto, na  
kenaciti kenaci ekasattena pi saddhiṁ tassa veraṁ nāma n' atthiti.

„Tasmā sace lokassa piyo bhavitum icchasi sabbaverehi vi-  
ramāhīti“ evaṁ cakkavāko kākassa dhammaṁ desesi. Kāko<sup>7</sup>  
„tumhe attano gocaraṁ mayhaṁ na kathethā“ 'ti kākā ti vas-  
10 santo uppatitvā Bārānasiyaṁ ukkārabhūmiyaṁ ñeva otari.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne lolabhikkhu  
anāgaṇiphale paṭiṭṭhahī): „Tadā kāko lolabhikkhu ahoṣi, cakkavāki  
Rāhulamātā cakkavāko aham evā“ 'ti. Cakkavākajātakaṁ.

#### 14. Bhūripaṇhājātaka.

15 Saccam kirā 'ti. Idam Bhūripaṇhājātakaṁ<sup>8</sup> Ummaggaajātake  
āribhavissati. Bhūripaṇhājātakaṁ<sup>9</sup>.

#### 15. Mahāmaṅgalajātakam.

Kim su naro ti. Idam S. J. v. Mahāmaṅgalasuttaṁ  
ā. k. Rājagahanagarasmiṁ hi<sup>1</sup> kenacid eva karaṇiyena santhāgāre  
20 saṇnipatitassa<sup>11</sup> mahājanassa majjhe eko puriso „ajja me maṅgalakiriya  
atthiti“ utthāya agamāsi. Aparo tassa vacanaṁ<sup>12</sup> sutvā „ayaṁ 'maṅ-  
galan' ti vatvā<sup>13</sup> gato<sup>14</sup>, kim etaṁ maṅgalanā nāma“ 'ti āha. Tam  
aṇño „abhimāṅgalarūpadassanaṁ maṅgalam nāma, ekacco hi kālāss'  
eva utthāya sabbasetam vā usabham<sup>15</sup> passati gabbhinittim vā rohita-  
25 maccham vā puṇṇaghaṭam vā navavilīnagosappim<sup>16</sup> vā ahatavattham<sup>17</sup>  
vā pāyasaṁ vā<sup>18</sup> passati, ito uttarim<sup>19</sup> maṅgalam nāma n' atthiti“  
āha. Ekacce tena kathitam<sup>20</sup> „sukathitan“ ti abhinandiṁsu. Aparo

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> adds attano. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> mampiyā. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> hoti, C<sup>s</sup> hohi. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> jināti. <sup>5</sup> C<sup>s</sup>  
-jātim, B<sup>d</sup> -hānim. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> añño. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> omit kāko. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> B<sup>d</sup> -pañña-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>  
-pañña-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adds mahājano. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> -titvāssa. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> omits va-. <sup>13</sup>  
B<sup>d</sup> adds va. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adds ki esa maṅgalam gato. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -setam maṅgala usabham  
vā. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> -sippim, B<sup>d</sup> navanitam vā gosappim vā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> āharam vā vattham.  
<sup>18</sup> C<sup>ks</sup> omit vā. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> -riyam, B<sup>d</sup> -ri. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> tena k. ekacce.

„na<sup>1</sup> etaṃ maṅgalaṃ, sutam<sup>2</sup> nāma<sup>3</sup> maṅgalaṃ, ekacco hi<sup>4</sup> puṇṇā ti vandantānaṃ suṇāti, tathā vaḍḍhā ti<sup>5</sup> vaḍḍhamānā ti suṇāti<sup>6</sup>, bhuñjā 'ti khādā 'ti vadantānaṃ suṇāti, ito uttariṃ maṅgalaṃ nāma n' atthīti<sup>7</sup> āha. Tena<sup>8</sup> kathitam pi<sup>9</sup> ekacce „sukathitan“ ti abhinandimsu. Aparo „na etaṃ maṅgalaṃ, mutam<sup>10</sup> nāma<sup>11</sup> maṅgalaṃ, ekacco<sup>12</sup> hi 5 kālāssa<sup>13</sup> eva utthāya paṭhavim āmasati<sup>14</sup>, haritaṃ<sup>15</sup> tiṇaṃ allagomayaṃ<sup>16</sup> parisuddhasāṭakaṃ rohitamacchaṃ<sup>17</sup> suvaṇṇarajataṃ<sup>18</sup> bhojanaṃ<sup>19</sup> āmasati<sup>17</sup>, ito uttari maṅgalaṃ nāma n' atthīti<sup>18</sup> āha. Tena<sup>19</sup> kathitam pi<sup>19</sup> ekacce „sukathitan“ ti abhinandimsu<sup>20</sup>. Evaṃ diṭṭhamaṅgalikā sutamaṅgalikā mutamaṅgalikā ti tisso parisā<sup>21</sup> hutvā aññaṃaññaṃ 10 saññāpetum<sup>22</sup> nāsakkhimsu<sup>23</sup>. Bhummadevatā ādīm katvā yāva Brahma-lokā, idaṃ maṅgalaṃ“ ti tatvato<sup>24</sup> na jānimsu. Sakko cintesi: „imaṃ maṅgalapaṇhaṃ sadevake loke aññaṃtra Bhagavatā añño kathetum samattho nāma n' atthi, Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā<sup>25</sup> paṇhaṃ pucchissāmi“ so rattibhāge Satthārāṃ upasaṃkamitvā vanditvā añjaliṃ paggayha 15 „bahū devā manussā cā“ 'ti paṇhaṃ pucchi. Ath' assa S. dvādasahi<sup>26</sup> gāthāhi aṭṭhatimsa mahāmaṅgalāni kathesi. Maṅgalasutte vinivaṭṭente vinivaṭṭente<sup>27</sup> koṭisahassamattā devatā arahattaṃ pāpuṇimsu, sotappannā dīnaṃ gaṇanapatho n' atthi. Sakko maṅgalaṃ<sup>28</sup> sutvā sakaṭṭhānam eva gato. Satthārā maṅgale kathite sadevako<sup>29</sup> loko<sup>29</sup> „sukathitan“ 20 ti abhinandi. Tadā<sup>30</sup> dhammasabhāyaṃ Tathāgataṃ gaṇakathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso S. aññesaṃ avisayaṃ maṅgalapaṇhaṃ sadevakaṃ lokassa cittaṃ gahetvā kukkucāṃ chinditvā<sup>31</sup> gaganatale candaṃ utthāpento viya kathesi, evaṃ mahāpaṇño āvuso Tathāgato“ ti. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisiṇuṇā“ ti 25 pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave idāni sambodhipattassa mama<sup>32</sup> maṅgalapaṇhakathanāṃ, sv-āham Bodhisattacariyaṃ caranto pi devamanussānaṃ kaṃkhā<sup>33</sup> chinditvā maṅgalapaṇhaṃ kathesiṃ“ ti vatvā a. ā.:

1 C<sup>s</sup> tati. 2 C<sup>s</sup> mata. 3 C<sup>k</sup> maṅgalanāma, C<sup>s</sup> omits nāma. 4 C<sup>k</sup> ekasohi C<sup>s</sup> ekahiso. 5 B<sup>d</sup> omis vaḍḍhā ti. 6 B<sup>d</sup> sukhaṃ ti. 7 B<sup>d</sup> tenāpi-. 8 B<sup>d</sup> -thitaṃ, omitting pi. 9 C<sup>k</sup> muta. 10 C<sup>k</sup> omits nāma. 11 B<sup>d</sup> -cce. 12 C<sup>k</sup> añña-, B<sup>d</sup> āmasanti. 13 B<sup>d</sup> -ta. 14 C<sup>k</sup> -malayaṃ. 15 B<sup>d</sup> -a. 16 B<sup>d</sup> bhā-. 17 B<sup>d</sup> -santi. 18 B<sup>d</sup> tehi. 19 B<sup>d</sup> -tam. omitting pi. 20 aparo na --- abhinandimsu wanting in C<sup>s</sup>, 21 B<sup>d</sup> tayo visadisā in the place of tisso parisā. 22 C<sup>s</sup> -pesum. 23 B<sup>d</sup> na-. 24 B<sup>d</sup> tathato. 25 B<sup>d</sup> adds imaṃ. 26 cfr. Suttanipāta, B<sup>d</sup> -sa. 27 B<sup>d</sup> vitivatte only once. 28 B<sup>d</sup> -lasuttaṃ. 29 C<sup>s</sup> -ke. 30 C<sup>s</sup> tathā. 31 B<sup>d</sup> bhin-. 32 B<sup>d</sup> omits mama. 33 B<sup>d</sup> -kham.

A. Bo. ekasmiñ nigame vibhavasampannessa brāhmaṇassa kule nibbatti. Rakkhita kumāro ti 'ssa nāmañ karimsu<sup>1</sup>. So vayappatto Takkasilāya<sup>2</sup> uggahitasippo katadārapariggaho mātāpituṇṇaṃ accayena ratanavilokanaṃ katvā saṃviggamānaso  
 5 mahādānaṃ pavattetvā kāme pahāya Himavantapadese pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro ekasmiñ padese vasaṃ kappesi. Arupubben' assa parivāro mahā ahosi pañca antevāsikasatāni. Ath' ekadivasam te tāpasā B-aṃ upasamkamitvā<sup>3</sup> „ācariya vassārattasamaye Himavautato otaritvā  
 10 loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ gacchāma, evaṃ no sarīraṃ ca thiraṃ bhavissati jaṃghāvīhāro ca kato bhavissatīti“ āhaṃsu. Te<sup>4</sup> „tena hi<sup>5</sup> tumhe gacchatha, ahaṃ idh' eva vasissānīti“ vuttā<sup>6</sup> taṃ vanditvā Himavantā otaritvā cārikaṃ caramānā Bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesam mahā-  
 15 sakkārasammāno ahosi. Ath' ekadivasam Bārāṇasiyaṃ santhāgāre sannipatite mahājanakāye maṅgalapaṇḥo samuṭṭhali Sabbam paccuppananayen' ena vedittabbaṃ. Tadā pana manussānaṃ kaṃkham chinditvā maṅgalapaṇḥam kathetum samatthaṃ apassanto mahājano uyyānaṃ gantvā isigaṇaṃ  
 20 maṅgalapaṇḥam pucchi. Isayo rājānaṃ āmantetvā „mahārāja, mayam etaṃ<sup>7</sup> kathetum na sakkhissāma<sup>8</sup>, ambhakaṃ pana ācariyo Rakkhitatāpaso nāma mahāpaṇḥo<sup>9</sup> Himavante vasati, so sadevakassa lokassa cittaṃ gahetvā etaṃ maṅgalapaṇḥam kathessatīti“ vadiṃsu. Rājā<sup>10</sup> „bhante Himavanto nāma dūre  
 25 duggamo ca<sup>11</sup>, na sakkhissāma mayam<sup>12</sup> gantum, sādhu vata tumhe yeva ācariyassa<sup>13</sup> santikaṃ gantvā paṇḥam pucchitvā uggaṇhitvā puna āgantvā<sup>14</sup> ambhakaṃ kathetha“ 'ti āha. Te „sadhū“ 'ti sampatīcehitvā ācariyassa santikaṃ gantvā<sup>15</sup> kata-  
 paṭisanthārā ācariyena raṇḥo dhammikabhāve janapadacāritte ca pucchite taṃ diṭṭhamaṅgalādīnaṃ uppattim ādito paṭṭhāya

<sup>1</sup> Bā akāṃsu <sup>2</sup> Bā -yam. <sup>3</sup> Bā adds vanditvā. <sup>4</sup> Bā omits te. <sup>5</sup> Cks omit hi. <sup>6</sup> Bā vutte. <sup>7</sup> Bā evaṃ. <sup>8</sup> Bā adds ahi ca kho. <sup>9</sup> Cks -paṇḥo. <sup>10</sup> Bā taṃ sutvā rājā. <sup>11</sup> Bā va. <sup>12</sup> Bā adds tattha. <sup>13</sup> Bā -ya. <sup>14</sup> Bā punāgantva. <sup>15</sup> Bā adds vanditvā.

kathetvā rañño yācanāya<sup>1</sup> ca<sup>2</sup> attano pañhasavanattham<sup>3</sup> āga-  
tabhāvaṃ pakāsetvā „sādhū no bhante maṅgalapañham pākāṣaṃ  
katvā kathethā“<sup>4</sup> 'ti yācimsu. Tato jeṭṭhautevāsiko ācariyaṃ  
pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Kiṃ su naro jappam adhicca kāle

5

kaṃ vā vijjam katamaṃ vā sutānaṃ

so macco asmim va paramhi loke

kathamkaro sothhānena gutto ti. 129.

Tattha kāle ti maṅgalapaṭṭhanakāle. vijjam ti vedam, sutānaṃ ti  
sikkhitabbayuttakapariyattinaṃ, asmim va<sup>5</sup> ti ettha vā<sup>6</sup> ti nīpātamattaṃ, 10  
sothhānenā 'ti sothhibhāvāhena<sup>7</sup> maṅgalena. idam vuttaṃ hoti: ācariya  
puriso maṅgalam icchanto maṅgalakāle kiṃ su nāma jappanto tisu vedesu  
katarāṃ vā vedam katamaṃ<sup>8</sup> vā sutānaṃ antare sutapariyattim<sup>9</sup> adhiyitvā so  
macco imasmim loke paramhi ca kathamkaro<sup>10</sup> etesu jappādīsu kiṃ kīdisena<sup>11</sup>  
kena kena<sup>12</sup> niyāmena karonto sothhānena niraparādhamaṅgalena<sup>13</sup> gutto rakkhito 15  
hoti<sup>14</sup>, ubhayalokahitam gahetvā thitamaṅgalam<sup>15</sup> anilākam kathehitī.

Evam jeṭṭhantevāsina<sup>16</sup> maṅgalapañham puṭṭho M. deva-  
manussānaṃ kaṃkhā<sup>17</sup> chindanto „idaṃ c' idaṃ ca maṅgalan“  
ti Buddhalīlāhāya maṅgalam kathento

2. Yassa devā pitaro ca sabbe

20

sirimsapā sabbabhūtāni cāpi

mettāya niccam apacitāni honti

bhūtesu ve<sup>18</sup> sothhānam tad āhū 'ti āha. 130.

Tattha yassa<sup>19</sup> devā ti bhummadeve ādun katvā sabbe pi kāmāvacara-  
devatā<sup>20</sup>, pitaro cā 'ti tatuttarim<sup>21</sup> rūpāvacarārūpāvacarabrahmāno<sup>22</sup>, sirim- 25  
sapā ti dīghajātikā. sabbabhūtāni cāpīti<sup>23</sup> vuttāvesesāni ca sabbāni pi  
bhūtāni, mettāya niccam apacitāni hontīti ete sabbe sattā dasa diśā<sup>24</sup>  
pharanavasena pavattāya appanappattāya<sup>25</sup> mettāya<sup>26</sup> apacitā honti mānitā<sup>27</sup>,  
bhūtesu ve<sup>28</sup> ti taṃ tassa puggalassa sabhasattesu<sup>29</sup> sothhānam niraparādha-

<sup>1</sup> Bā āyā-. <sup>2</sup> Bā va <sup>3</sup> Bā attano sattapañhāya nāpanattham. <sup>4</sup> Bā asmīdha, C<sup>k</sup> Bf  
asmim ca, B<sup>s</sup> asmim vā. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> pa, Bā dhā. <sup>6</sup> Bā idhā. <sup>7</sup> Bā suttibhāvaṃ gatena B<sup>s</sup> suddhi-  
bhāvaṃ gatena. <sup>8</sup> Bā kataram. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> -yanti, C<sup>s</sup> yanti, B<sup>s</sup> -yattinam. <sup>10</sup> Bā adds ti.  
<sup>11</sup> Bā omits ki-. <sup>12</sup> Bā omits one kena. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> -rādham-. <sup>14</sup> Bā adds taṃ. <sup>15</sup> Bā  
thitān-. <sup>16</sup> Bā -vāsikena. <sup>17</sup> Bā<sup>s</sup> kham <sup>18</sup> C<sup>s</sup> Bā ce. <sup>19</sup> Bā yassā ti yassa puggalassa.  
<sup>20</sup> Bā devā. <sup>21</sup> Bā taduttari <sup>22</sup> Bā rūpāvacarā arūpāvacarā-. <sup>23</sup> C<sup>k</sup> cā, omit-  
ting pi. <sup>24</sup> Bā da odisā, B<sup>s</sup> odissa? <sup>25</sup> C<sup>s</sup> appanāpp-, Bā appanāpa-. <sup>26</sup> Bā<sup>s</sup>  
mettābhāvanāya. <sup>27</sup> Bā omits mā-. <sup>28</sup> C<sup>k</sup> ce. <sup>29</sup> Bā sabbesu-.

maṅgalaṃ<sup>1</sup> āhu, mettāvīhārī hi<sup>2</sup> sabbesam piyo hoti parūpakkamena<sup>3</sup> avidhiko piyo hoti<sup>5</sup>, iti so iminā maṅgalena rakkhito gopito hotiti.

Iti M. paṭhamamaṅgalaṃ kathetvā dutiyādīni kathento

3. Yo<sup>4</sup> sabbalokaṃ nivātavutti  
5 itthīpumānaṃ sahadārakānaṃ  
khantā duruttānaṃ apaṭikkūlavādī —  
adhivāsanaṃ sotthānaṃ tad āhu. 131.
4. Yo<sup>6</sup> nāvajānāti sahāyamatte<sup>7</sup>  
sippena kulyābhi dhanena<sup>8</sup> jaccā  
10 rucipañño atthakāle<sup>9</sup> mutīmā<sup>10</sup> —  
sahāyesu ve<sup>11</sup> sotthānaṃ tad āhu. 132.
5. Mittāni<sup>12</sup> ve<sup>13</sup> yassa bhavanti santo  
saṃvissatthā avisamvādakassa  
na mittadūbhī saṃvibhāgī<sup>14</sup> dhanena —  
15 mittesu ve<sup>15</sup> sotthānaṃ tad āhu. 133.
6. Yassa bhariyā tulyavayā samaggā  
anubbatā dhammakāmā pajātā<sup>15</sup>  
koliniyā silavatī patibbatā —  
dāresu ve<sup>11</sup> sotthānaṃ tad āhu. 134.
- 20 7. Yassa rājā bhūtapatī yasassī  
jānāti soceyyam<sup>16</sup> parakkamañ ca  
advejjhatā suhad ayaṃ maman ti —  
rājūsu ve<sup>11</sup> sotthānaṃ tad āhu. 135.
8. Annañ ca pānañ ca dadāti saddho  
25 mālañ ca gandhañ ca vilepanañ ca  
pasannacitto anumodamāno —  
saggesu ve<sup>11</sup> sotthānaṃ tad āhu. 136.
9. Yam ariyadhammena punanti<sup>17</sup> vaddhā  
ārādhitā<sup>15</sup> samacariyāya santo

<sup>1</sup> Bā -rādham-. <sup>2</sup> Bās add puggalo. <sup>3</sup> Bā parakk-. <sup>4</sup> so C<sup>s</sup>; C<sup>k</sup> avidhī corr. to avidhiko' Bās aviko. <sup>5</sup> Bā omits hoti. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> so <sup>7</sup> Bāsf -mitte. <sup>8</sup> Bā tulyā-. <sup>9</sup> C<sup>ks</sup> -la. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> bhūtima C<sup>s</sup> munīmā, Bā sumatīmā. <sup>11</sup> Bā ce <sup>12</sup> Bā me-. <sup>13</sup> Bāf ce. <sup>14</sup> Bā -gī, C<sup>ks</sup> -gañ. <sup>15</sup> Bā sajāta. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> soveyya, Bā soveyyam. <sup>17</sup> Bā sunanti. <sup>18</sup> Bā anādhitā.

bahussutā isayo sīlavanto

arahantamajjhe sotthānaṃ tad āhū 'ti imā gāthā āha'. 137.

Tattba nivātavuttitī muducittatāya sabbalokassa nīcavutti hoti, khantā  
duruttānaṃ ti parehi ruttānaṃ duṭṭbavacanānaṃ adbhāsaṃ boti, appaṭik-  
kūlavādīti 'akkoccebi mañi avadhi mañi' ti yugaggābhiṃ akaronto anukūlam eva  
vadati, adbhāsaṃ ti idaṃ adbhāsaṃ tassa narassa sotthānaṃ niraparādha-  
maṅgalam<sup>2</sup> paṇḍitā vadanti, sahāyamatte<sup>3</sup> ti sabāye ca sahāyamatte<sup>4</sup> ca, tattha  
sahapāṇisukhiṭṭa sabāyā nāma, dasadvāsa vassāni ekato vuttbā sahāyamattā<sup>5</sup> nāma<sup>6</sup>,  
te sabbe pi 'ahaṃ sippavā ime nisippā'<sup>7</sup> ti evaṃ sippena vā 'ahaṃ kulīno ime  
nikkulina'<sup>8</sup> ti evaṃ kulasampattisaṃkhātāhi kulyābhi<sup>9</sup> vā 'ahaṃ adāho ime duggatā'<sup>10</sup>  
ti evaṃ dhanena vā 'ahaṃ jātisampanno ime dujjātā' ti evaṃ jaccā vā uāvajā-  
nāti, rucipāṇi ti sādhipāṇi sundarapāṇi, atthakāle ti kassaci eva  
atthassa kāraṇassa uppannakāle, uttīmā<sup>10</sup> ti taṃ<sup>11</sup> atthaṃ paricebinditvā  
vicāraṇasammatthāya mutimā<sup>12</sup> hutvā te sahāye nāvajānāti, sahāyesu 'ti taṃ<sup>12</sup>  
tassa anāvajānanaṃ sahāyesu sotthānaṃ nāma 'ti porāṇakapaṇḍitā āhu, tena hi  
so niraparādhamāṅgalena<sup>14</sup> idhaloke ca paraloke ca gutto hoti, tattha paṇḍite  
sahāye<sup>15</sup> nissāya sotthibhāvo Kusaṇḍijātakaṃ kathetabbo, sauto ti paṇḍitā  
sappurisa<sup>16</sup> vā<sup>16</sup> yassa mittāni bhavanti, samvīsattā ti gharāṇi pavasitvā  
icchitvā<sup>17</sup> gabanavasena viśāsaṃ āpannā, avisaṃvādaṃ kassā 'ti avisaṃ-  
vādasīlassa, na mittadūhīti<sup>17</sup> yo ca mittadūhī na hoti, samvīhāgī dha-  
nenā 'ti attano dhanena mittānaṃ samvīhāgaṃ karoti, mittesu 'ti mitte  
nissāya laddhabhāṇi tassa taṃ mittesu sotthānaṃ nāma hoti, so hi evaṃ pēhi  
mittebi rakkhito sotthim pāpunāti, tattha mitte nissāya sotthibhāvo Mahāuk-  
kusaṇḍakādīhi<sup>18</sup> kathetabbo, tulyavayā ti samānavayā, samaggā ti samagga-  
vāsā<sup>20</sup>, anuhatā ti anuvattikā, dhammakāma<sup>21</sup> ti tīrthasucaritadhammaṃ  
roceti, pajātā<sup>21</sup> ti vijāyati<sup>22</sup> na vā<sup>23</sup>, dāresu ti etehi guṇehi<sup>24</sup> saman-  
uḍgate mātugāme gehe vasante<sup>25</sup> sāmikassa sotthi hoti paṇḍitā kathenti, tattha  
sīlavantaṃ matugāmaṃ nissāya sotthibhāvo Maṇicorajātaka-Sambulajātaka-Khaṇḍa-  
hālaṇḍakā<sup>26</sup> kathetabbo, soceyyaṃ ti sucibhāvaṃ, advejjhatā ti advejjha-  
tāya, 'na esa mayā saddhiṃ hhiṇṇitvā dvidbā bhavissatīti' evaṃ advejjhabhāvena  
yaṃ jānāti, suhādayaṃ mamaṃ ti suhādo<sup>27</sup> ayaṃ mamaṃ ti ca yaṃ jānāti<sup>28</sup>,  
rājūsu ve<sup>29</sup> ti evaṃ rājūsu sevakaṇaṃ sotthānaṃ nāma 'ti paṇḍitā kathenti,

<sup>1</sup> Bā ahhāsi. <sup>2</sup> Bā -rādham-. <sup>3</sup> Ck -vatte, Bā -mitte. <sup>4</sup> Ck -mattbe, Bā mitte.

<sup>5</sup> Bā -mittā. <sup>6</sup> Bā adds hotīti. <sup>7</sup> Cks nasippā. <sup>8</sup> Cks nakul-. <sup>9</sup> Cks kalyābhi,

Bā -saṃkhātā parikulyābhi. <sup>10</sup> Ck munimā, Bā matimā <sup>11</sup> Bā taṃ taṃ. <sup>12</sup>

Bā ma-. <sup>13</sup> Bā omits taṃ. <sup>14</sup> Bā -rādheṇa attano māga-. <sup>15</sup> Bā -taṃ sahāyaṃ.

<sup>16</sup> Bā ca. <sup>17</sup> Bā -tasseva. <sup>18</sup> Cks -dubbi. <sup>19</sup> Cks -kukkusa-. <sup>20</sup> Cks avagga-.

<sup>21</sup> Bā sajātā. <sup>22</sup> Bā -yinī. <sup>23</sup> Bā sa vajjhā. <sup>24</sup> Bā silagu-. <sup>25</sup> Bā gahessante.

<sup>26</sup> Cks -jātakehikhaṇḍahāla-. <sup>27</sup> Bā -hadayo. <sup>28</sup> Bā ayanti maṇaṃ jānāti. <sup>29</sup>

Bā ce.



dadāti saddho ti kammañ ca phalañ ca saddahitvā dadāti, saggesu ve<sup>1</sup> ti evañ sagge devaloke sotthānam niraparādhamañgalan<sup>2</sup> ti panditā kathenti. tañ Petavatthu-Vimānavatthūhi vitthāretvā kathetabbam, punanti vaddhā<sup>3</sup> ti yañ puggalam<sup>4</sup> nānavaddhā<sup>5</sup> ariyadhammena sundaradhammena<sup>6</sup> punanti<sup>7</sup> pariso-  
 5 dhenti<sup>8</sup>, samācariyāyā<sup>9</sup> ti sammāpatipattiyā<sup>10</sup>, bahussutā ti pativedhaba-  
 hussutā, isayo ti isigapā, silavanto<sup>11</sup> ti ariyasīlena samannāgatā, arahantamajjhe ti arabantānam majjhe patilabhitabbam ti sotthānam panditā<sup>12</sup>  
 kathenti, arahanto hi attanā<sup>13</sup> parividdhamaggañ icchhitvā patipādentā<sup>14</sup>  
 ārādhakam<sup>15</sup> puggalam ariyadhammena punanti<sup>16</sup>, so pi arahā<sup>17</sup> va hoti

10 Evam M. arahattena desanāya kūṭam gāhanto aṭṭhahi  
 gāthāhi mañgalāni<sup>18</sup> kathetvā tesam yeva mañgalānam thutim  
 karonto osānagātham āha :

10. Etāni kho sotthānāni loke  
 viññūpasatthāni sukhindriyāni<sup>19</sup>,

15 tānīdha sevettha naro sapañño,  
 na hi mañgale kiñcanam atthi saccam ti. 138.

Tattha na hi mañgale ti tasmim paṇa dirhasutamuttappabhede mañgale  
 kiñcanam ekamañgalam<sup>20</sup> pi saccam nāma n' atthi, nibbānam eva pañ' ekam<sup>21</sup>  
 paramasaccam ti

20 Isayo tāni mañgalāni sutvā sattatṭhādivasaccayena ācari-  
 yam āpucchitvā tatth' eva agamaṃsu<sup>22</sup>. Rājā<sup>23</sup> tesam santikaṃ  
 gantvā pucchi. Te tassa ācariyena kathitaniyāmen' eva<sup>24</sup>  
 mañgalapañham kathetvā Himavantam eva agamaṃsu. Tato  
 patṭhāya loke mañgalam pākaṭam ahosi. Mañgalesu vattitvā  
 25 matamatā<sup>25</sup> saggapatham<sup>26</sup> pūresum. B.<sup>27</sup> brahmavihāre bhā-  
 vetvā isigaṇam ādāya Brahma-loke nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āham mañgala-  
 pañham kathesiṃ" ti<sup>28</sup> vatvā j. .: „Tadā isigaṇo<sup>29</sup> Buddhaparisa

<sup>1</sup> Bā ce. <sup>2</sup> Bā -rādhm-. <sup>3</sup> Bā sunanti vuddhā. <sup>4</sup> Bā -vu-. <sup>5</sup> Bā omits su-.  
<sup>6</sup> Bā sun-. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> puri-, Bā sodhenti <sup>8</sup> Bā sampā a-. <sup>9</sup> Bā vattapatipattiya.  
<sup>10</sup> C<sup>s</sup> -rā <sup>11</sup> C<sup>s</sup> -tānam. <sup>12</sup> Bā no. <sup>13</sup> Bā -to. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> -dhanamkam. <sup>15</sup> C<sup>s</sup>  
 -ho <sup>16</sup> Bā athamahāmañg-. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> sucudriyāni, C<sup>s</sup> sumudriyāni. <sup>18</sup> Bā ekañi-.  
<sup>19</sup> Bā etāni. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> Bā āg-. <sup>21</sup> Bā atha rā-. <sup>22</sup> Bā -mena; omitting eva. <sup>23</sup>  
 C<sup>s</sup> matā, Bā matamatā. <sup>24</sup> saggapuram. <sup>25</sup> Bā adds cattāro. <sup>26</sup> Bā kathesi yeva  
 ti. <sup>27</sup> Bā -nā

ahosi<sup>1</sup>, maṅgalapaṇhapucchako<sup>2</sup> jeṭṭhantevāsi<sup>3</sup> Sāriputto, ācariyo aham evā<sup>4</sup> 'ti. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

### 16. Ghatajātaka.

Uṭṭhehi Kaṇhā 'ti. Idam S. J. v. mataputtam<sup>4</sup> ā. k. Vatthum Maṭṭhakaṇḍalivatthusadisam<sup>5</sup> eva. Idha pana S. tam upāsakam<sup>6</sup> „kiṃ 5 upāsaka socasitī“ vatvā „āma bhante“ ti rutte „upāsaka porāṇaka- paṇḍitā paṇḍitānaṃ katham sutvā mataputtam<sup>7</sup> nānusocimsū“ 'ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. Uttarāpathe Kaṃsabhoge Asitañjana nagare<sup>8</sup> Ma-  
kākaṃso nāma<sup>9</sup> r. kāresi. Tassa Kaṃso ca Upakaṃso cā 'ti 10  
dve puttā ahesuṃ, Devagabbhā nāma ekā dhitā. Tassā jātadivase  
nemittikabrāhmaṇa „etissā kucchiyaṃ nibbattaputto Kaṃsa-  
bhogaṃ<sup>10</sup> Kaṃsavamsaṃ nāsessatī“ vyākariṃsu. Rājā bala-  
sinehena dhītaraṃ nāsetuṃ<sup>11</sup> nāsakkhi, „bhātaro<sup>12</sup> jānissan-  
tīti<sup>13</sup>“ yāvatāyukaṃ ṭhatvā kālam akāsi. Tasmim kālakate 15  
Kaṃso rājā ahosi, Upakaṃso uparājā, te<sup>14</sup> cintayimsu: „sace  
mayaṃ bhaginiṃ nāsessāma gārayhā bhavissāma, etaṃ kassaci  
adatvā nissāmikaṃ katvā paṭijaggissāmā“ 'ti te ekathūpakam<sup>15</sup>  
pāsādam kāretvā taṃ tattha vasāpesuṃ. Nandagopā nām'  
assā<sup>16</sup> paricārikā ahosi. Andhakaveṇhu<sup>17</sup> nāma dāso tassā 20  
sāmiko ārakham akāsi. Tadā Uttaramadhurāyaṃ<sup>18</sup> Mahāsāgaro  
nāma rajjaṃ kāreti<sup>19</sup>, tassa Sāgaro ca Upasāgaro cā 'ti dve  
puttā ahesuṃ. Tesu pitu accayena Sāgaro rājā ahosi,  
Upasāgaro uparājā. So Upakaṃsassa sahāyako ekā-  
cariyakule ekato<sup>20</sup> uggabitasippo, so<sup>21</sup> bhātu antepure 25  
dubbhitvā gayhamāno<sup>22</sup> palāyitvā Kaṃsabhoge<sup>23</sup> Upakaṃs-  
sassa santikaṃ agamāsi. Upakaṃso Kaṃsarañño dassesi, rājā

<sup>1</sup> Bā ahesuṃ <sup>2</sup> Bā -, aṇham pucchanto. <sup>3</sup> Bā -vāsiko. <sup>4</sup> Bā adds kutumbikam.  
<sup>5</sup> Cās -kuṇḍalasadisam. <sup>6</sup> Bā adds pucehi <sup>7</sup> Cs -putta, Ck -puttā. <sup>8</sup> Ck  
amśit-. <sup>9</sup> Bā adds rājā. <sup>10</sup> Bā kaṃsagottaṃ <sup>11</sup> Bā vinā- <sup>12</sup> Bā adds pi. <sup>13</sup>  
Bā adds mahakaṃso. <sup>14</sup> Bā tadā. <sup>15</sup> Bā ekathambhaṃ. <sup>16</sup> Bā nāma tassā. <sup>17</sup>  
Bā addhakaveṇho. <sup>18</sup> Bā -mathūrāyam. <sup>19</sup> Bā -resi <sup>20</sup> Cās eko. <sup>21</sup> Bā adds  
sāgarassa. <sup>22</sup> Bā bhayamāno. <sup>23</sup> Cās -bhogge.

tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So rājupaṭṭhānaṃ gacchanto Devagabbhāya nivāsaṃ ekatthūnakapāsādaṃ<sup>1</sup> disvā “kass’ eso nivāso” ti pucchitvā taṃ kāraṇaṃ sutvā Devagabbhāya paṭibuddhacitto ahosi. Devagabbhāpi ekadivasam taṃ Upakaṃsena  
 5 saddhiṃ rājupaṭṭhānaṃ gacchantam disvā „ko eso” ti pucchi-  
 tvā „Mahāsāgarassa putto Upasāgaro nāmā” ti Nandagopāya santikā sutvā tasmīṃ paṭibuddhacittā ahosi. Upasāgaro Nandagopāya lañcaṃ datvā „bhagini sakkhissasi me Devagabbhaṃ dassetun” ti āha. Sā „na etaṃ sāmi garukan” ti vatvā taṃ  
 10 kāraṇaṃ Devagabbhāya ārocesi. Sā pakatiyā va tasmīṃ paṭibuddhacittā taṃ vacanaṃ sutvā „sādhū” ti sampaṭicchī<sup>2</sup>. Nandagopā Upasāgarassa saññaṃ datvā rattibhāge taṃ<sup>3</sup> pāsādaṃ āropesi. So Devagabbhāya saddhiṃ samvāsaṃ kappesi. Atha nesaṃ punappunasamvāseṇa Devagabbhā gabbhaṃ paṭilabhi.  
 15 Aparabhāge tassā gabbhapatiṭṭhānaṃ pākataṃ ahosi. Bhātaro Nandagopaṃ<sup>4</sup> pucchimsu. Sā abhayaṃ yācitvā taṃ antaraṃ kathesi. Te sutvā „bhaginiṃ<sup>5</sup> nāsetuṃ na sakkā, sace dhīta-  
 raṃ vijāyissati tam pi na nāsessāma, sace pana putto bhavissati nāssesāma” ti cintevā Devagabbhaṃ Upasāgarass’ eva  
 20 adamsu. Sā paripuṇṇagabbhā dhītaṃ vijāyī. Bhātaro sutvā haṭṭhatuṭṭhā tassā Añjanadevīti nāmaṃ karimsu. Tesam Govaddhamānaṃ<sup>6</sup> nāma bhogagāmaṃ adamsu. Upasāgaro<sup>7</sup> Devagabbhaṃ gahetvā Govaddhamānagāme<sup>8</sup> vasi. Devagabbhāya puna pi gabbho patiṭṭhāsi. Nandagopāpi taṃ divasam  
 25 eva gabbhaṃ paṭilabhi. Tāsu pariṇatagabbhāsu<sup>9</sup> ekadivasam eva Devagabbhā puttaṃ vijāyī Nandagopā dhītaraṃ. Devagabbhā puttassa nāsanabhayena<sup>10</sup> puttaṃ Nandagopāya rahassena pesetvā tassā dhītaraṃ ānāpesi<sup>11</sup>. Tassā vijātabhāvaṃ bhātīkānaṃ ārocesuṃ. Te „puttaṃ vijātā” dhītaraṃ ti pucchitvā

<sup>1</sup> Bā ekathāmbhaṃ-. <sup>2</sup> Bā -itvā. <sup>3</sup> Ck nam. <sup>4</sup> Bā -pakam. <sup>5</sup> Bā bhagini. <sup>6</sup> Bā bhogavaddha-. <sup>7</sup> Bā adds ca <sup>8</sup> Ck parinātha-, C<sup>3</sup> pariṇāna-. Bā paripuṇṇa-.  
<sup>9</sup> Bā vināsabhayena. <sup>10</sup> Bā āharāpesi <sup>11</sup> Bā omits vi-.

„dhītaran“ ti vutte „tena hi posethā“ ’ti āhaṃsu. Eten’  
 upāyena Devagabbhā dasa putte vijāyī, Nandagopā dasa dhītaro.  
 Puttā Nandagopāya santike vaḍḍhanti dhītaro Devagabbhāya, taṃ  
 antaraṃ koci na jānāti. Devagabbhāya jeṭṭhaputto Vāsudevo nāma  
 ahosi dutiyo Baladevo nāma tatiyo Candadevo nāma catuttho 5  
 Suriyadevo pañcama Aggidevo chaṭṭho Varuṇadevo sattama  
 Ajjuno aṭṭhama Pajjuno navama Ghatapaṇḍito dasama Amkuro  
 nāma ahosi. Te „Andhakaveṇhudāsaputtā<sup>1</sup> dasa bhātikā  
 ceṭakā“ ti pākaṭā ahesuṃ. Te aparabhāge vuddhim<sup>2</sup> anvāya  
 thāmaḃalasampannā kakkhalapharusā<sup>3</sup> hutvā vilopaṃ karontā 10  
 caranti<sup>4</sup>, rañño gacchantāṃ paṇṇākāraṃ<sup>5</sup> vilumpant’ eva.  
 Maṇussā sannipatitvā „Andhakaveṇhudāsaputtā<sup>6</sup> dasa bhātikā  
 raṭṭhaṃ vilumpantīti“ rājāṅgaṇe upakkosiṃsu. Rājā Andhaka-  
 veṇhuṃ<sup>7</sup> pakkosāpetvā „kasmā puttehi vilopaṃ kārapesiṃ“  
 tajjesi. Evaṃ dutiyam pi tatiyam pi manussehi upakkose kate 15  
 rājā taṃ santajjesi. So maraṇabhayaabhīto rājānaṃ varaṃ<sup>8</sup>  
 yācivā „deva ete na mayhaṃ puttā, Upasāgarassa puttā“ ti  
 taṃ<sup>9</sup> antaraṃ ārocesi. Rājā bhīto „kena ne<sup>10</sup> upāyena gaṇhāmā“  
 ’ti amacce pucchitvā „ete deva mallayuddhakā<sup>11</sup>, nagare yuddhaṃ  
 kāretvā tattha ne yuddhamañḍalaṃ āgate gāhāpetvā māressāmā“ 20  
 ’ti vutte Cānuraṃ ca Muṭṭhikaṃ cā ’ti dve malle pesetvā „ito  
 sattama divase yuddhaṃ bhavissatīti“ nagare bheriṃ carāpetvā  
 rājadvāre<sup>12</sup> yuddhamañḍalaṃ sajjāpetvā akkhavāṭaṃ kāretvā  
 yuddhamañḍalaṃ alaṃkārapetvā jayapaṭākā<sup>13</sup> bandhāpesuṃ.  
 Sakalanagaraṃ saṃkhubhi<sup>14</sup>, cakkāticakkaṃ mañcātimañcaṃ 25  
 bandhiṃsu. Cānura-Muṭṭhikā yuddhamañḍalaṃ āgantvā vaggantā  
 gajjantā appoṭhentā vicariṃsu. Dasa bhātikāpi āgantvā raja-  
 kavīthiṃ<sup>15</sup> vilumpitvā vaṇṇasātake nivāsetvā gandhāpaṇesu

<sup>1</sup> Bā antakavenda- <sup>2</sup> Bā vaḍḍhim. <sup>3</sup> Bā -lā-. <sup>4</sup> Bā vica-. <sup>5</sup> Bā -te paṇṇā  
 kārepi. <sup>6</sup> Bā andhakavenda-. <sup>7</sup> Bā andhakaveṇḍaṃ. <sup>8</sup> Bā abbayaṃ. <sup>9</sup> Cks omi-  
 taṃ. <sup>10</sup> Bā te. <sup>11</sup> Bā -yuddhacittakā. <sup>12</sup> Bā rājāṅgaṇe. <sup>13</sup> Bā dhajapaṭākani.  
<sup>14</sup> Bā -khubbhitāṃ. Cā -khubbhitāṃ <sup>15</sup> Bā -bbattagandharajaka-.

- gandhe mālākārāpaṇesu mālaṃ vilumpitvā vilittagattā<sup>1</sup> mālā-  
bhārino<sup>2</sup> katakaṇṇapūrā<sup>3</sup> vaggantā gajjantā appoṭhentā yuddha-  
maṇḍalaṃ pavisiṃsu. Tasmim̐ khāṇe Cānuro appoṭhento  
vicarati<sup>4</sup>. Baladevo taṃ disvā „na naṃ hatthena chupissāmi<sup>5</sup>“  
5 hatthisālato mahantaṃ hatthiyottaṃ āharitvā vaggitvā gajjitvā  
yottaṃ khipitvā Cānuraṃ udare veṭhetvā dve yottakoṭṭiyo ekato  
katvā veṭhetvā<sup>6</sup> ukkhipitvā sīsamatthake bhametvā bhūmiyaṃ  
pothetvā<sup>7</sup> bahi akkhavāṇe<sup>8</sup> khipi. Cānure mate rājā Muṭṭhika-  
mallāṃ āṇāpesi. So utṭhāya vaggitvā gajjitvā appoṭhesi.  
10 Baladevo taṃ pothetvā atṭhīni saṇcuṇṇetvā „amallo 'mhi amallo  
'mhi<sup>9</sup>“ vadantaṃ eva „nāhaṃ tava mallabhāvaṃ vā amalla-  
bhāvaṃ vā jānāmi<sup>10</sup>“ hatthe gahetvā bhūmiyaṃ pothetvā  
jīvitakkhayaṃ pāpetvā bahi akkhavāṇe khipi. Muṭṭhiko  
maranto<sup>11</sup> „yakkho hutvā taṃ khādītum labhissāmi<sup>12</sup>“ patthanaṃ  
15 ṭhāpesi, so Kālamattiyaattaviyaṃ<sup>13</sup> nāma yakkho hutvā nib-  
batti. Rājā „gaṇhatha dasa bhātikaceṭṭake<sup>14</sup>“ ti utṭhahi.  
Tasmim̐ khāṇe Vāsudevo cakkāṃ khipi, taṃ dvinnam pi bhāti-  
kānaṃ sīsāni pātesi. Mahājano bhūtatasito „avassayo no ho-  
thā<sup>15</sup>“ 'ti tesāṃ pādesu patitvā nipajji. Te dve mātule māretvā  
20 Asitañjanaṇagare<sup>16</sup> rajjaṃ gahetvā mātāpitara tattha katvā  
dasa pi janā „sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇhissāma<sup>17</sup>“ 'ti nikkha-  
mitvā anupubbena Kālasenarañño<sup>18</sup> nivāsaṃ Ayojjanagaraṃ  
gantvā nagaraṃ<sup>19</sup> parikkhipitvā ṭhitarukkhagahanaṃ<sup>20</sup> viddhaṃ-  
setvā pākāraṃ bhinditvā rājānaṃ gahetvā taṃ rajjaṃ attano  
25 hatthagataṃ katvā Dvāravatiṃ sampāpuṇṇiṃsu. Tassa pana  
nagarassa ekato samuddo ekato pabbato. Amanussapariggahitaṃ  
kira taṃ ahosi, tassa ārakkaṃ katvā<sup>21</sup> ṭhitayakkho paccāmitte  
disvā gadrabhavesena gadrabharavaṃ ravati, tasmim̐ khāṇe

<sup>1</sup> Bḍ -gatta. <sup>2</sup> Bḍ -dhārino. <sup>3</sup> Bḍ -durā. <sup>4</sup> Bḍ vivarati. <sup>5</sup> Bḍ vaṭṭetvā. <sup>6</sup> C<sup>1</sup> pothe-. <sup>7</sup> C<sup>2</sup> Bḍ -te. <sup>8</sup> Bḍ mahanto. <sup>9</sup> C<sup>3</sup> kālamattiyaṃ, omitting attaviyaṃ, C<sup>4</sup> kālamattiyaṃ, Bḍ kālamattiya attaviyaṃ. <sup>10</sup> C<sup>5</sup> bhātiṇe-, Bḍ -kece- <sup>11</sup> C<sup>6</sup> asitajjana-, C<sup>7</sup> asitajannagare. <sup>12</sup> Bḍ kālayāna-. <sup>13</sup> Bḍ taṃ. <sup>14</sup> Bḍ gahaṇam. omitting ṭhitarukka. <sup>15</sup> Bḍ gahetvā.

yakkhānubhāvena sakalanagaraṃ uppativā samuddamajjhe  
ekasmim dīpake tiṭṭhati, paccāmittesu gatesu punāgantvā<sup>1</sup>  
sakaṭṭhāne yeva patiṭṭhāti. Tadāpi so gadrabho tesaṃ dasan-  
naṃ bhātikānaṃ āgamaṇaṃ nātvā gadrabharavaṃ ravi, na-  
garaṃ uppativā dīpake patiṭṭhāya<sup>2</sup> tesu nagaraṃ adisvā<sup>3</sup> 5  
nivattesu punāgantvā<sup>4</sup> sakaṭṭhāne patiṭṭhahi. Te puna nivat-  
tiṃsu, puna<sup>5</sup> gadrabho tath' eva akāsi. Te Dvāravatīnagare  
rajjaṃ gaṇhituṃ<sup>6</sup> asakkontā Kaṇhadīpāyanassa santikaṃ gantvā  
vanditvā „bhante mayā Dvāravatīrajjaṃ gahetuṃ na sakkoma,  
ekaṃ no upāyaṃ kathethā“ 'ti pucchitvā „parikhāpiṭṭhe asu- 10  
kasmim nāma ṭhāne eko gadrabho carati, so<sup>7</sup> amitte disvā  
viravati, tasmim khaṇe nagaraṃ uppativā gacchati, tumhe  
tassa pāde gaṇhatha, ayaṃ vo nipphajjanupāyo“ 'ti vutte tāpa-  
saṃ vanditvā<sup>8</sup> dasa pi janā gadrabhassa pādesu<sup>9</sup> patitvā<sup>10</sup>  
„sāmi ṭhapetvā tumhe añño ambākaṃ nissayo<sup>11</sup> n' atthi, 15  
ambākaṃ nagaraṃ gaṇhanakāle mā ravitthā<sup>12</sup>“ 'ti yāciṃsu.  
Gadrabho „na sakkā mayā na viravituṃ<sup>13</sup>, tumhe pana paṭha-  
mataraṃ āgantvā cattāro janā mahantāni ayanaṅgalāni ādāya<sup>14</sup>  
catūsu nagaradvāresu<sup>15</sup> mahante ayakhāṇuke bhūmiyaṃ koṭṭe-  
tvā<sup>16</sup> nagarassa uppatanakāle naṅgalāni<sup>17</sup> gahetvā naṅgalābad- 20  
dhaṃ<sup>18</sup> ayasaṃkhalikaṃ ayakhāṇuke bandheyyātha, nagaraṃ uppa-  
tituṃ na sakkhissatīti“ āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā tasmim  
aviravante<sup>19</sup> yeva naṅgalāni ādāya catūsu nagaradvāresu khāṇuke  
bhūmiyaṃ ākoṭetvā<sup>20</sup> aṭṭhaṃsu. Tasmim khaṇe gadrabho ravi<sup>21</sup>,  
nagaraṃ uppatituṃ ārabhi, catūsu dvāresuṭṭhitā catūhi ayanaṅgalehi 25  
gahetvā naṅgalābaddhā ayasaṃkhalikā khāṇuke<sup>22</sup> bandhiṃsu, na-  
garaṃ uppatituṃ nāsakkhi. Dasa bhātikā tato nagaraṃ pavisitvā  
rājānaṃ māretvā rajjaṃ gaṇhiṃsu. Evaṃ te sakala-Jambudīpe

<sup>1</sup> Cks puna-. <sup>2</sup> Bā patiṭṭhāti <sup>3</sup> Cks puna-. <sup>4</sup> Bā adds pi. <sup>5</sup> Bā gahi-. <sup>6</sup> Bā adds hi. <sup>7</sup> Bā adds gantvā. <sup>8</sup> Bā add gahetvā. <sup>9</sup> Bā nipati-. <sup>10</sup> Bā avassayo. <sup>11</sup> Bā vira-. <sup>12</sup> Bā ravituṃ. <sup>13</sup> Bā gahetvā. <sup>14</sup> Bā omits nagara. <sup>15</sup> Cks koṭṭhe-. Bā ākoṭetvā <sup>16</sup> Cks -le. <sup>17</sup> Bā -bandhaṃ. <sup>18</sup> Bā aḍḍharatte. <sup>19</sup> Cks -ṭhe-. <sup>20</sup> Bā vir-. <sup>21</sup> Bā ayakhāṇukesu.

tesatthiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayaṃ  
 pāpetvā Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā  
 vibhajimsu. Bhaginiṃ pana<sup>1</sup> Añjanadeviṃ<sup>2</sup> na sarimsu<sup>3</sup>. Tato  
 puna „ekādasa koṭṭhāse karomā“ ’ti vutte Aṃkuro<sup>4</sup> „mama  
 5 koṭṭhāsaṃ tassā detha, ahaṃ vohāraṃ katvā jīvissāmi, kevalaṃ  
 tumhe attano attano janapade mayhaṃ suṃkaṃ vissajjethā“ ’ti  
 āha. Te „sādhū“ ’ti sampatichhitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā  
 datvā saddhiṃ tāya nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasiṃsu, Aṃkuro  
 pana vāṇijjaṃ akāsi. Evaṃ tesu aparāparaṃ puttadhītāhi vaḍ-  
 10 ḍhamānesu addhāne<sup>5</sup> gate mātāpitaro kālam akaṃsu. Tadā kira  
 manussānaṃ vīsativassasahassāyukālo hoti. Tadā Vāsudeva-  
 mahārājassa eko piyaputtako<sup>6</sup> kālam akāsi. Rājā sokapareṇo  
 sabbakiccāni pahāya mañcassa aṇaṇiṃ pariggahetvā vilapanto  
 nipajji. Tasmīṃ kāle Ghatapaṇḍito<sup>7</sup> cintesi: „ṭhapetvā maṃ  
 15 aṇṇo<sup>8</sup> mama bhātu sokaṃ haritum<sup>9</sup> samattho nāma n’ atthi,  
 upāyen’ assa sokaṃ harissāmīti“ so ummattakavesaṃ gahetvā  
 „sasaṃ me detha sasaṃ me dethā“ ’ti ākāsaṃ ullokento<sup>10</sup> sakala-  
 nagaraṃ vicari. „Ghatapaṇḍito ummattako jāto“ ti sakala-  
 nagaraṃ saṃkhubhi. Tasmīṃ kāle Rohiṇeyyo nāma amacco  
 20 Vāsudevaraṇṇo santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭ-  
 ṭhāpento paṭhamaṃ gātham āha:

1. Uṭṭhehi Kanha, kiṃ sēsi, ko attho supinena te,  
 yopi t’āyaṃsako<sup>11</sup> bhātā hadayaṃ cakkhum<sup>12</sup> va<sup>13</sup> dakkhiṇaṃ  
 tassa vātā baliyanti<sup>14</sup>, Ghato jappati Kesavā ’ti. 139.

25 Tattha Kanhā ’ti gottenālapati, Kaṇhāyanagotto kir ’esa, ko attho ti  
 katarā nāma vaṇḍhi, hadayaṃ cakkhum<sup>12</sup> va<sup>13</sup> dakkhiṇaṃ ti hadayena  
 c’ eva dakkhiṇacakkhunā ca samāno ti attho, tassa vātā baliyanti<sup>15</sup>  
 tassa hadayaṃ apasmāravātāvattharanti<sup>16</sup> attho, jappatīti sasaṃ me dethā  
 ti vippalapati, kesavā ’ti so kira kesasobhanatāya kesavo ti paṇṇāyittha, tena  
 30 taṃ nāmena ālapati.

<sup>1</sup> Cks add vāṇijjaṃ akāsi. <sup>2</sup> Bā -vī. <sup>3</sup> Bā adam-u. <sup>4</sup> Bā aṅg- <sup>5</sup> Cks -naṃ.  
<sup>6</sup> Bā -putto <sup>7</sup> Bā ghata-. <sup>8</sup> Bā adds koci. <sup>9</sup> Bā paha-. <sup>10</sup> Bā olo-. <sup>11</sup> Bāsf  
 tuyhaṃ sakā. <sup>12</sup> Ck Bf -u <sup>13</sup> Bā Bf ca. <sup>14</sup> Cks khalī-, Bā bali-, Bf paliyanti. <sup>15</sup> Cks  
 khal-, Bāsf paleyyanti. <sup>16</sup> Bā asamāvātā avattha-. Bā aghasmim vātā ava-.

Evam amaccena vutte tassa vuṭṭhitabhāvaṃ ūatvā S. abhisam-  
buddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo  
taramānarūpo vuṭṭhāsi bhātu sokena aṭṭito ti. 140.

Rājā uṭṭhāya sīghaṃ pāsādā otaritvā Ghatapaṇḍitassa 5  
santikaṃ gatvā ubhosu hatthesu daḥhaṃ gahetvā tena saddhiṃ  
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

- a. Kin nu ummattarūpo va<sup>2</sup> kevalaṃ Dvārakaṃ<sup>2</sup> imaṃ  
saso saso ti lapasi, ko nu te sasam āharīti. 141.

Tattha kevalaṃ dvārakaṃ<sup>3</sup> imaṃ ti kasmā ummattako viya hutvā 10  
sakalaṃ imaṃ Dvāravatīnagaraṃ vicaranto<sup>4</sup> saso saso ti lapasi<sup>5</sup>, ko tava sasam  
hari<sup>6</sup>. kena te saso gahito ti pucchati.

So rañña<sup>7</sup> evaṃ vutte pi punappuna<sup>8</sup> tad eva vacanaṃ  
vadati. Rājā puna dve gāthā abhāsi:

4. Sovanṇamayam mañimayam<sup>9</sup> (cfr. supra p. 60.) 15  
lohamayam atha rūpiyamayam  
saṃkhasilāpavālamayam  
kārayissāmi te sasam. 142.  
5. Santi aññe pi sasakā araññe vanagocarā,  
te pi te ānayissāmi, kīdisaṃ sasam icchasīti. 143. 20

Tatrāyam saṃkhepattho: etesu suvaṇṇamayādisu yaṃ icchasi taṃ vada,  
ahaṃ te kāretvā dassāmi, atha pi te na rocesi<sup>10</sup> aññe pi araññe vanagocarā  
sasakā atthi, te pi<sup>11</sup> te ānayissāmi, vada bhadrāmukha kīdisaṃ sasam icchasīti.

Raṇño kathaṃ sutvā paṇḍito<sup>12</sup> chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Na vāham<sup>13</sup> etaṃ icchāmi ye sasā paṭhavim sitā, 25  
candato sasam icchāmi, tam me ohara Kesavā 'ti. 144.

Tattha oharā ti otārehi<sup>14</sup>.

Rājā tassa kathaṃ sutvā „nissamsayaṃ me bhātā um-  
mattako jāto“ ti domanassappatto sattamaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Cks addhito. <sup>2</sup> Ck Bf ca. <sup>3</sup> Bđ nagaraṃ. <sup>4</sup> Bđ caranto. <sup>5</sup> Bđ vilapati. <sup>6</sup> Bds  
avahari. <sup>7</sup> Cks rañño. <sup>8</sup> Bđ -nampi. <sup>9</sup> all four MSS mañi-. <sup>10</sup> Bđ athāpi  
ete na rocesi. <sup>11</sup> Cks omit pi. <sup>12</sup> Bđ ghatapa-. <sup>13</sup> Bdf cā-. <sup>14</sup> Bđ ohārehi.



7. So nūna madhuram nāti jivitaṃ vijahissasi

apatthiyaṃ yo patthayasi candato sasam icchasīti. 145.

Tattha nātīti kaniṭṭhaṃ ālapanto āha, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta 'mayhaṃ piyañāti so tvaṃ nūna atimadhuram attano jivitaṃ jahissasi<sup>1</sup> yo apatthetabbaṃ  
5 patthesīti.

Ghatapaṇḍito rañño vacanaṃ sutvā niccalo ṭhatvā „bhā-  
tika tvaṃ candato sasakaṃ patthentassa taṃ alabhitvā<sup>2</sup> ji-  
vitakkhayabhāvaṃ jānanto kimkāraṇā mataputtaṃ anusocasīti“  
vatvā aṭṭhamaṃ gātham āha:

10 8. Evaṃ ce Kaṇha jānāsi yad' aññaṃ anusāsasi

kasmā pure mataṃ puttaṃ ajjāpi-m-anusocasīti. 146.

Tattha evaṃ ti idaṃ alabbhaneyyathānam<sup>3</sup> nāma na patthetabban ti yadi  
evaṃ jānāsi, yadaññau ti evaṃ jānanto ca<sup>4</sup> yadi aññau<sup>5</sup> anusāsasīti attho,  
pure ti atha kasmā<sup>6</sup> catutthamāsamatthake mataṃ puttaṃ ajjāpi anusocasīti  
15 vadati.

Iti<sup>7</sup> so antaravithiyaṃ ṭhitako va „bhātika ahaṃ tāva  
paññāyamānaṃ patthemī, tvaṃ pana apaññāyamānassa<sup>8</sup> so-  
casīti“ vatvā tassa dhammaṃ desento puna dve gāthā abhāsi:

9. Yaṃ na labbhā manussena amanussena vā puna

20 jāto me mā marī putto kuto labbhā alabbhiyaṃ. 147.

10. Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā

sakkā ānayitum Kaṇha yaṃ petam anusocasīti. 148.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ etaṃ<sup>9</sup> jāto me putto mā marīti manussena vā  
devena<sup>10</sup> vā puna na labbhā na sakkā laddhuṃ taṃ tvaṃ patthesi. taṃ paṇ'  
25 etaṃ kuto labbhā kena kāraṇena sakkā laddhuṃ, na sakkā ti dīpeti, kasmā:  
yasmā<sup>11</sup> alabbhiyaṃ alabbhaneyyatthānaṃ hi nāma<sup>12</sup> etaṃ ti attho, mantā ti  
mantappayogena, mūlabhesajjā ti mūlabhesajjena, osadhehi ti nānāvidhosadhehi,  
dhanena vā ti kotisatasānukhenāpi dhanena vā, idaṃ vuttaṃ hoti: yaṃ tvaṃ  
petam anusocasi etehi mantappayogādīhi pi ānetum na sakkā ti

30 Rājā taṃ sutvā „yuttaṃ tāta sallakkhitaṃ<sup>12</sup>, mama soka-  
haraṇatthāya tayā idaṃ katan“ti Ghatapaṇḍitaṃ vaṇṇento catasso  
gāthā abhāsi:

<sup>1</sup> Cks jahati, Bā vijahessasi. <sup>2</sup> Bā adds va. <sup>3</sup> Bā -neyyakaṃ. <sup>4</sup> Cks va. <sup>5</sup> Cks  
aññe. <sup>6</sup> Bā adds ito. <sup>7</sup> Bā evaṃ. <sup>8</sup> Bā -mānassatthāya. <sup>9</sup> Bā evaṃ. <sup>10</sup> Bā  
amanussena. <sup>11</sup> Bā omits ya-. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> adds ce, C<sup>k</sup> me

11. Yassa etādisā assu amaccā purisapaṇḍitā  
yathā nijjhāpaye ajja Ghato purisapaṇḍito—. 149.  
12. Ādittam vata maṃ santaṃ -pe- (cfr. supra p. 61.) 150.  
13. Abbahi vata me sallam -pe- 151.  
14. So 'haṃ' abbūlhasallo 'smi vītasoko anāvilo 5  
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti 152.

Tattha pathamaḡāthāya ayaṃ saṃkhepattho: yathā yenākārena<sup>2</sup> ajja maṃ  
puttasoka-paretaṃ Ghato purisapaṇḍito sokaharanatthāya nijjhāpaye nijjhāpesi  
bodhesi yassa aññassāpi etādisā purisapaṇḍitā amaccā assu tassa kuto soko ti,  
sesagāthā vuttatthā yeva. 10

Avasāne

15. Evaṃ<sup>3</sup> karonti sappanūā ye honti anukampakā  
vinivattayanti sokamhā Ghato jettḡham va bhātaran ti 153.  
ayaṃ abhisambuddhagāthā.

Evaṃ Ghatakumārena visoke kate Vāsudeve rajjam anu- 15  
sāsente dīghassa addhuno accayena dasabhātikaputtā<sup>4</sup> kumārā  
cintayimsu: „Kaṇḡhadipāyanam 'dibbacakkhuko' ti vadanti,  
vīmaṃsissāma tāva nan<sup>5</sup>“ ti ete<sup>6</sup> ekaṃ daharakumāraṃ alaṃ-  
karitvā gabbhiniākārena<sup>6</sup> dassetvā udare masūrakam<sup>7</sup> bandhitvā  
tassa santikam netvā „bhante ayaṃ kumārikā kiṃ vijāyissatīti“ 20  
pucchimsu. Tāpaso<sup>8</sup> „dasabhātikarājūnam vināsakālo patto,  
mayham nu kho āyusaṃkhāro kīdiso<sup>9</sup>“ ti olokento „ajj<sup>10</sup>“ eva  
me maraṇam bhavissatīti<sup>11</sup> natvā „kumārā iminā tumhākam ko  
attho“ ti vatvā „katheth<sup>12</sup>“ eva no<sup>13</sup> ti nibaddho „ayaṃ ito  
sattame divase khadiraghaṭikam vijāyissati, tāya Vāsudeva- 25  
kulam nassissati, api<sup>11</sup> kho pana tumhe khadiraghaṭikam gahetvā  
jhāpetvā chārikam nadiyam pakkhipeyyāthā<sup>12</sup>“ ti āha. Atha  
nam te „kūṭajatiḡa puriso vijāyanako nāma n<sup>13</sup>“ atthīti<sup>14</sup> vatvā  
tantarajjukam<sup>13</sup> nāma kāraṇam katvā tatth<sup>15</sup> eva jīvitakkhayan  
pāpayimsu. Rājāno kumāre pakkosāpetvā „kimkāraṇā tāpasam 30

<sup>1</sup> Ck so aham. <sup>2</sup> Bā yena kāraṇena. <sup>3</sup> Bā etam. <sup>4</sup> Bā -kānam puttā. <sup>5</sup> Bā  
te. <sup>6</sup> Bā -ram. <sup>7</sup> Bā massu-, B<sup>8</sup> mayū-. <sup>8</sup> Bā adda dibbacakkhunā olokento.  
<sup>9</sup> Bā adda hoti. <sup>10</sup> Ck -tha va no, Bā -tha bhante. <sup>11</sup> Bā apī ca. <sup>12</sup> Cks  
-peyyathā. <sup>13</sup> Bā -rajju.

- mārayitthā“ ‘ti pucchitvā sabbaṃ sutvā bhītā tassa ārakkhaṃ datvā sattame divase tassa.’<sup>1</sup> kucchito nikkhantaṃ khadiragha-  
 ṭikaṃ jhāpetvā chārikaṃ nadiyā pakkhipiṃsu. Sā nadiyā vuyhamānā mukhadvāre ekapasse laggi, tato erakaṃ nibbatti.
- 5 Ath’ ekadivasaṃ te rājāno „samuddakīlikāṃ“<sup>2</sup> kīlissāmā“ ‘ti mukhadvāraṃ gantvā mahāmaṇḍapaṃ kāretvā alaṃkatamaṇḍape khādantā pivantā kelivasen’ eva pavattahatthapādaparāmāsā<sup>3</sup> dvidhā bhijjitvā mahākalahaṃ kariṃsu. Ath’ eko aññaṃ mug-  
 garaṃ alabhanto erakavanato ekaṃ erakapattaṃ gaṇhi, taṃ
- 10 gahitamattaṃ eva khadīramusalaṃ ahoṣi, so tena mahājanaṃ potheti. Ath’ aññehi<sup>4</sup> sabbehi<sup>5</sup> gahitagahitaṃ<sup>6</sup> musalaṃ eva ahoṣi, te aññamaññaṃ paharitvā vināsaṃ pāpupiṃsu. Tesu vinassantesu Vāsudevo Baladevo bhaginī Añjanadevī purohito<sup>7</sup> ti cattāro janā rathaṃ abhirūhitvā palāyiṃsu, sesā sabbe pi vinaṭṭhā.
- 15 Te pi cattāro rathena palāyantā Kālamattikāṭaviṃ<sup>8</sup> pāpupiṃsu. Muṭṭhikamallo patthanani katvā yakkho hutvā tattha nibbatto Baladevassa āgatabhāvaṃ ñatvā tattha gāmaṃ māpetvā malla-  
 vesāṃ gahetvā „ko yujjhitukāmo“<sup>9</sup> ti vagganto gajjanto appo-  
 ṭhento<sup>9</sup> vicari. Baladevo taṃ disvā va „bhātika ahaṃ iminā
- 20 saddhim<sup>8</sup> yujjhissānīti“<sup>10</sup> vatvā Vāsudeve vārente vārente yeva rathā oruyha tassa santikaṃ gantvā<sup>10</sup> appoṭhesi<sup>11</sup>. Atha naṃ so pasāritahatthe yeva gahetvā mūlakakandaṃ viya khādi. Vāsudevo tassa matabhāvaṃ ñatvā bhaginiṃ ca purohitaṃ ca ādāya sabba-  
 rattim gantvā suriyodaye ekaṃ paccantagāmaṃ patvā<sup>11</sup> „āhāraṃ
- 25 pacitvā āharathā“ ‘ti bhaginiṃ ca purohitaṃ ca gāmaṃ pahīnitvā sayāṃ ekasmiṃ gacchantare paṭicchanno nipajji. Atha naṃ Jarā nāma eko luddo gacchaṃ calantaṃ disvā „sūkaro“<sup>13</sup> ettha bhavissatīti“<sup>12</sup> saññāya sattiṃ khipitvā pāde vijjhitvā<sup>14</sup> „ko maṃ vijjhīti“<sup>12</sup> vutte manussassa viddhabhāvaṃ ñatvā bhīto palāyituṃ

<sup>1</sup> Bā tassā. <sup>2</sup> Bā -kilitaṃ. <sup>3</sup> Bā pavattā-. <sup>4</sup> C<sup>h</sup>s athamūno athamūno ti. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> sabbe gahitaṃ. C<sup>s</sup> sabbehitagahitaṃ. <sup>6</sup> Bā has added cā. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> kāla-, Bā kāla-  
 mattika āṭavi. <sup>8</sup> Bā omits saddhim. <sup>9</sup> Bā -tento. <sup>10</sup> Bā has added vagganto  
 gajjanto. <sup>11</sup> Bā -tesi. <sup>12</sup> C<sup>h</sup>s omit patvā. <sup>13</sup> Bā sukkaro. <sup>14</sup> Bā vijjhi.



## XI. EKĀDASANIPĀTA.

### 1. Mātiposakajātaka.

Tassa nāgassa vipparāsenā 'ti. Idam S. J. v. mātuposa-  
katheram ā. k. Paccuppannavatthunī Sāmajātakavatthu-sadisam.  
S. pana bhikkhū āmantetvā „mā bhikkhave etaṃ ujjhāyittha. porāṇa-  
kapaṇḍitā tiracchānayoniyam nibbattāpi mātaraṃ viyuttā sattāham<sup>1</sup> nirā-  
5 hāratāya sussamānā rājārahaṃ bhojanaṃ labhivāpi 'mātaram<sup>2</sup> vinā  
na bhuñjissāmā' 'ti mātaram disvā va gocaram gaṇhimsū<sup>3</sup> 'ti vatvā  
ā. a.:

A. B. Br. r. k. Bo. Hinnavantapadesa hatthiyoniyam  
nibbattitvā sabbaseto ahosi abhirūpo<sup>4</sup> asīti hatthisahassapari-  
10 vāro<sup>5</sup>, mātā pan' assa andhā. So madhuramadhurāni<sup>6</sup> phalā-  
phalāni hatthīnaṃ datvā mātu peseti<sup>7</sup>, hatthī<sup>8</sup> tassā adatvā  
attanā va khādanti. So parigaṇhanto taṃ pavattiṃ nātvā  
„yūtham chaḍḍetvā mātaram me<sup>9</sup> posessāmīti“ rattibhāge  
aññesaṃ hatthīnaṃ ajānantānaṃ mātaram gahe tvā Caṇḍoraṇa-  
15 pabbatapādaṃ gantvā ekaṃ naḷiniṃ upanissāya tthitāya pabbata-  
guhāya mātaram tthapetvā posesi<sup>10</sup>. Ath' eko Bārāṇasi-vāsī<sup>11</sup>  
vanacarako maggamūlho disaṃ vavatthapetum asakkonto

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -rā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adds dassaniyo pāsādiko lakkhanasampanno. B<sup>s</sup> pāsādiko  
manavadbhikaro <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds so jarājinnam mātaram poseti. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> dhuramadhu-  
rānī. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> poseti, B<sup>d</sup> mātu santikaṃ pesesi. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> hatthayo. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -rameva.  
<sup>8</sup> C<sup>k</sup> pe-. <sup>9</sup> all three MSS. -si.

mahantena saddena paridevi. B. tassa saddaṃ sutvā „ayaṃ puriso anātho, na kho pana me taṃ patirūpaṃ yaṃ esa mayi ṭhite idha vinasseyyā“ 'ti tassa santikaṃ gantvā taṃ bhayena palāyantaṃ disvā „ambho purisa, n' atthi te maṃ nissāya bhayaṃ, mā palāyi, kasmā tvaṃ paridevanto vicaraṣīti“ puc- 5  
chitvā „sāmi ahaṃ<sup>1</sup> maggamūlho, ajja me sattamo divaso“ ti vutte „bho purisa, mā bhāyi, ahan taṃ manussapathe ṭhapes-sāmīti“ taṃ attano piṭṭhiyaṃ nisīdāpetvā araṇṇā niharitvā nivatti. So pi pāpo „nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocessāmīti“  
rukkhasaṇṇaṃ pabbatasaṇṇaṃ karonto va nikkhamitvā Bārā- 10  
ṇasiṃ agamāsi. Tasmīṃ kāle raṇṇo maṅgalaḥatthi<sup>1</sup> kālāṃ akāsi. Rājā „sace kenaci katthaci opavayhaṃ<sup>1</sup> kātum yuttarūpo hatthi<sup>1</sup> diṭṭho atthi so ācikkhatū“ 'ti bheriṃ carāpesi. So puriso rājānaṃ upasaṃkamitvā „mayā deva tunhākaṃ opavayho<sup>3</sup> bhavitum yuttarūpo sabbaseto silavā hatthirājā 20  
diṭṭho, ahaṃ maggaṃ desessāmi, mayā saddhiṃ hatthācariye pesetvā taṃ gaṇhāpethā“ 'ti āha. Rājā „sādhū“ 'ti vanacara-kena<sup>4</sup> saddhiṃ mahantena parivārena hatthācariyaṃ pesesi. So tena saddhiṃ gantvā B-aṃ naḷiniṃ pavisitvā gocaraṃ gaṇhantaṃ passi. B. pi hatthācariyaṃ disvā „idaṃ bhayaṃ 25  
na aṇṇato uppannaṃ, tassa purisassa<sup>5</sup> santikā uppannaṃ bhavissati, ahaṃ kho pana mahābalo hatthisahassam pi vid-dhamsetum samattho, pahomi<sup>6</sup> kujjhitvā raṭṭhakaṃ<sup>7</sup> senāvāha-naṃ nāsetum, sace pana kujjhissāmi sīlaṃ me bhijjissati, tasmā ajja sattihī koṭṭiyamāno pi na kujjhissāmīti“ adhiṭṭhāya sīsaṃ 30  
nāmetvā niccalo<sup>8</sup> aṭṭhāsi. Hatthācariyo padumasaraṃ otaritvā tassa lakkhaṇasampattiṃ disvā „ehi puttā“ 'ti rajatadāma-sadisāya soṇḍāya gahetvā sattame divase Bārāṇasiṃ pāpuṇi<sup>9</sup>. Bodhisattamātā<sup>10</sup> putte anāgacchante „putto me rājamahāmattehi

<sup>1</sup> so all three MSS. <sup>2</sup> Bā opaguyhaṃ. <sup>3</sup> Bā -guyho <sup>4</sup> Bā rājā sādhū imaṃ maggadesikaṃ katvā araṇṇaṃ gantvā imaṃ vuttaṃ hatthināgaṃ ānethā ti tena.  
<sup>5</sup> Bā pāpapu-. <sup>6</sup> Bā homi. <sup>7</sup> Bā sara-. <sup>8</sup> Bā adds va. <sup>9</sup> Bā -nāti. <sup>10</sup> Bā -sattassa mātā pana

nīto bhavissati, idāni tassa vippavāsena ayam vanasaṇḍo vaddhissatīti“ paridevamānā dve gāthā abhāsī-

1. Tassa nāgassa vippavāsena  
virūlhā sallakī ca kuṭajā ca  
5 kuruvindakaravīrā<sup>1</sup> bhisasāmā ca  
nivāte pupphitā kaṇikārā. 1.
2. Kocid eva suvaṇṇakāyūrā  
nāgarājam bharanti piṇḍena  
yattha rājā<sup>2</sup> rājakumāro vā<sup>3</sup>  
10 kavacam abhihessati asambhīto ti. 2.

Tattha virūlhā ti vaḍḍhitā nāma, n' atth' eitha samsayo ti āsāṇsāvasen' evam āha, sallakī ca kuṭajā cā 'ti'<sup>4</sup> indasālarukkhā kūṭajarukkhā ca, kuruvindakaravīrā<sup>5</sup> bhisasāmā cā 'ti' kuruvindarukkhā ca karavīraṇā-makāni<sup>6</sup> mahātināni ca bhisāni ca sāmākā cā 'ti' attho, ete ca sabbe idāni vaḍḍhissantīti paridevatī, nivāte ti pabbatapāde, pupphitā ti mama puttēna sākā<sup>7</sup> bhaṇḍitvā<sup>8</sup> akhādīyamānā kaṇikārāpi pupphitā<sup>9</sup> bhavissantīti vuttam hoti, kocidevā 'ti' katthacid eva gāme vā nagare vā, suvaṇṇakāyūrā ti suvaṇṇabharanā rājārājāmahāmattā, bharanti piṇḍenā 'ti' ajja māti-posakaṃ<sup>10</sup> nāgarājēnam<sup>11</sup> rājārahassa bhojanassa suvaḍḍhitena piṇḍena 20 posenti, yatthā 'ti' yasmiṃ nāgarāje rājā nisīditvā, kavacam abhihessatīti<sup>12</sup> saṅgāmaṃ pavisitvā paccāmittānam kavacam abhihanissati bhindissati, idam vuttam hoti: yattha mama putte nisinnō rājā vā rājakumāro vā asambhīto hutvā paccāmittānam kavacam hanissati tam maññe<sup>13</sup> nāgarājānam suvaṇṇa-bharanā ajja piṇḍena bharantīti

- 25 Hatthācariyo pi antarāmagge<sup>14</sup> va rañño sāsanam pesesi<sup>15</sup>.  
Rājā nagaram alamkārapesi. Hatthācariyo B-am katagandha-paribhaṇḍam alamkatapaṭṭiyattam hatthisālam netvā citrasāṇiyā<sup>16</sup>  
parikkhipāpetvā rañño ārocesi. Rājā nānaggarasabhojanam  
ādāya gantvā B-assa dāpesi. So „mātaram vinā gocaram na  
30 gaṇhissāmīti“ piṇḍam na gaṇhi. Atha nam yācanto rājā tati-  
yam gātham āha:

<sup>1</sup> Bā -varā. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> Bā rājā <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> omit vā. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> ca, omitting ti. <sup>5</sup> Bā -varā  
<sup>6</sup> Bā -vara-, Ck<sup>s</sup> -vīraṇāmakāti. <sup>7</sup> Bā -khaṇ. <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> bhaṇḍitvā. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> add  
viya vaḍḍhitā. <sup>10</sup> Bā mātiposaka <sup>11</sup> Bā -rājam. <sup>12</sup> Bā -bhihanessa-. <sup>13</sup> Bā  
me. <sup>14</sup> Bā adds vattamāno. <sup>15</sup> Bā adds tam sutvā. <sup>16</sup> Bā vicitra-.

3. Gaṇhāhi nāga kabalaṃ, mā nāga kisako bhava,  
bahūni rājakiccāni yāni<sup>1</sup> nāga karissasīti. 3.

Taṃ sutvā B. catuttham gātham āha:

4. Sā nūna sā kapaṇiyā<sup>2</sup> andhā aparināyikā<sup>3</sup>  
khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti.<sup>4</sup> 4. 5

Tattha sā nūna sā ti mahārāja nūna sā esā<sup>4</sup>, kapaṇiyā<sup>2</sup> ti puttaviyogena kapaṇā, khāṇuṃ ti tattha tattha patitaṃ rukkhakaliṅgarāṃ<sup>5</sup>, ghaṭṭetīti paridevamānā tattha tattha pādena<sup>6</sup> pothenī<sup>7</sup> nūna pādena hauatī<sup>8</sup> caṇḍoraṇam patīti caṇḍoraṇapabbatābhimukhī pabbatapāde pariphandamānā ti attho.

10

Atha naṃ pucchanto rājā

5. Kā nu te sā mahānāga andhā aparināyikā<sup>9</sup>

khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti 5.  
pañcamam gātham vatvā<sup>10</sup>

6. Mātā me sā mahārāja andhā aparināyikā<sup>11</sup> 15

khāṇuṃ pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti<sup>12</sup> 6.  
chaṭṭhagāthāya<sup>13</sup> tam attham sutvā muñcāpento sattamam  
gātham āha:

7. Muñcath' etaṃ mahānāgaṃ yo 'yaṃ bharati mātaraṃ,  
sametu mātārā nāgo saha sabbehi nātibhīti. 7. 20

Tattha yoyaṃ bharatīti yaṃ uāgo 'ahaṃ mahārāja andhamātaraṃ posemi, mayā vinā mayhaṃ mātā jīvitakkhayaṃ pāpuṇissati, tāya vinā mayhaṃ issariyena attho n' atthi, ajja me mātu gocaraṃ aganhantiyā<sup>14</sup> sattamo divaso' ti vadati<sup>15</sup>, tasmā yo yaṃ mātaraṃ bharati etaṃ mahānāgaṃ khippaṃ muñcatha, sabbehi nātīhi<sup>16</sup> saddhiṃ esa mātārā sametu sanāgacchatū' ti.

25

Aṭṭhamanavamā abhisambuddhagāthā honti:

8. Mutto ca bandhanā nāgo mutto dāmāto<sup>17</sup> kuñjaro  
muhuttaṃ assasitvāna<sup>18</sup> agamā<sup>19</sup> yena pabbato. 8.

<sup>1</sup> Bā tāni. <sup>2</sup> Bā kapaṇikā. <sup>3</sup> Bā -ṇā-. <sup>4</sup> Bā omits esā. <sup>5</sup> Ck -liṅgharaṃ Bā dukkharakajikaraṃ. <sup>6</sup> all three MSS pāde. <sup>7</sup> Ck pothenī, Bā pothenī. <sup>8</sup> Ck -haranti. <sup>9</sup> Ck Bā -ṇā-. <sup>10</sup> Bā āha. <sup>11</sup> Ck Bā -nā-. <sup>12</sup> Bā adds rājā. <sup>13</sup> Ck chaṭṭham-, Bā chathamagā-. <sup>14</sup> Bā alabhantiyā. <sup>15</sup> Ck omits va-. <sup>16</sup> Ck Bā nātibhīti. <sup>17</sup> Bā dāmāya. <sup>18</sup> Bā assasetvāna. <sup>19</sup> Ck āg-.



9. Tato so naḷiniṛu<sup>1</sup> gantvā sītaṃ kuṇjarasevitam  
sonḍāya udakam āhatvā<sup>2</sup> mātaram abhisīncathā<sup>3</sup> ti. 9.

So kira nāgo handhanā mutto thokaṃ vissamitvā raṇṇo dasarājadhamma-  
gāthāya dhammaṃ desetvā 'appamatto hohi mahārājā' ti ovādaṃ dātvā mahā-  
5 janena gandhamālādīhi pūjyamāno nagarā nikkhamitvā tadahe va taṃ paduma-  
saraṇi patvā 'mama mātaram gocaraṃ gāhāpetvā va sayam ganhissāmiti' bahum  
bhisamulālam<sup>3</sup> ādāya sonḍapūraṃ udakam gahetvā gubhelenato nikkhamitvā  
gubhādvāre nisinnāya mātū<sup>4</sup> santikaṃ gantvā sattāham nīrāhātāya mātū  
sarīraṃ<sup>5</sup> phassapatilābhattham<sup>6</sup> upari udakam siñci Tam attham āvikaronto  
10 S. dve gāthā abhāsi.

Bodhisattamātāpi<sup>7</sup> „devo vassatīti“ saṇṇāya taṃ akkosan-  
tī<sup>8</sup> dasamaṃ gātham āha:

10. Ko 'yaṃ anariyo devo akālen ativassati,  
gato me atrajo putto yo mayhaṃ paricārako ti. 10.

15 Tattha atrajo ti attano<sup>10</sup> jāto

Atha naṃ samassāsento B. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Uṭṭhehi amma, kiṃ sesi, āgato ty-āham atrajo,  
mutto' mhi Kāsīrājena Vedehena<sup>11</sup> yasassinā ti. 11.

Tattha āgato tyāhan ti āgato te ahaṃ, vedehenā<sup>12</sup> 'ti nāpasampan-  
20 nena<sup>13</sup>, yasassinā ti mahāparivārena, tena raṇṇā maṇḍalāhatthibhāvāya gahito  
pi aham mutto idāni tava santikaṃ āgato, uṭṭhehi gocaraṃ ganbhāhiti.

Sā<sup>13</sup> raṇṇo anumodanaṃ karontī osānagātham āha:

12. Ciraṃ jīvatu so rājā Kāsīnaṃ ratṭhavaddhano<sup>14</sup>  
yo me puttaṃ amocesi<sup>15</sup> sadā vaddhāpacāyikan<sup>16</sup> ti. 12

25 Rājā<sup>17</sup> B-assa guṇe pasīditvā naḷiniyā avidūre gāmaṃ  
māpetvā B-assa ca mātū c' assa<sup>18</sup> nibaddhavattaṃ<sup>19</sup> paṭṭha-  
pesi. Aparabhāge B. mātari kālakatāya tassā sarīraparihāraṃ

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> nali-. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> āhattha, C<sup>s</sup> āhatva, B<sup>d</sup> āharitvā, B<sup>s</sup> -kam gahetvā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> mū-, C<sup>ks</sup> -mūlā-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> mātuyā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -ra. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> -ttaṃ, B<sup>d</sup> samphassapatilābhattham. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -sattassamā-. <sup>8</sup> all three MSS.- ti. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> sa. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -nā. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> vedena. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> nānās-, C<sup>s</sup> nānas-, B<sup>s</sup> kātis-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds tuṭṭhamānasā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -vaddhano. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> pamoc-. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> vu-. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> tadā rājā. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> mātuc-  
cassa, C<sup>s</sup> mātussa ca, B<sup>d</sup> mātuyā cassa. <sup>19</sup> C<sup>ks</sup> nibaṇḍavaṭṭaṃ.

katvā Karaṇḍakam<sup>1</sup> assamapadam<sup>2</sup> nāma gato. Tasmiṃ pana  
 ṭhāne Himavantato otarivā pañcasatā isayo vasiṃsu, taṃ  
 vattam<sup>3</sup> tesam adāsi. Rājā B-assa samānarūpaṃ silāpaṭimaṃ<sup>4</sup>  
 kāretvā mahāsakkāraṃ pavattesi. Jambudīpa-vāsino anusaṃ-  
 vaccharaṃ sannipatitvā hatthimahaṃ nāma karisṃsu. 5

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne mātiposaka-  
 bhikkhu<sup>5</sup> sotāpattiphale paṭiṭṭhaḥi): „Tadā rājā Ānando ahoṣi<sup>6</sup>,  
 hatthini Mahāmāyā devī<sup>7</sup>, mātiposakanāgo<sup>8</sup> pana aham evā<sup>9</sup> ti.  
 Mātiposakajātakam.

## 2. Junhajāta.

10

Suṇohi mayhaṃ vacanaṃ janindā ti. Idam S. J. v  
 Ānandatherena laddhavare ā. k. Paṭhamabodhiyaṃ hi<sup>9</sup> vīsativas-  
 sāni Bhagavato anibaddhaupaṭṭhākā ahesuṃ, ekadā thero Nāgasaniālo  
 ekado Nāgito<sup>10</sup> Upavāṇo<sup>11</sup> Sunakkhatto<sup>12</sup> Cundo<sup>13</sup> Sāgalo<sup>13</sup> ekadā  
 Meghiyo Bhagavantam upaṭṭhaḥi<sup>14</sup>. Ath' ekadivasam Bhagavā bhik- 15  
 khū āmantesi: „bhikkhave idāni mhi mahallako, ekacce bhikkhū  
 iminā maggena gacchāmi<sup>15</sup> ti vutte aññena gacchanti, ekacce may-  
 haṃ pattacīvaraṃ bhūmiyaṃ nikkhipanti, nibaddhaupaṭṭhākam me<sup>15</sup>  
 ekaṃ bhikkhum jānāthā<sup>16</sup> ti. „Bhante ahaṃ upaṭṭhahissāmi ahaṃ  
 upaṭṭhahissāmiti<sup>17</sup> sirasi añjalim katvā uṭṭhite Sāriputtatherādayo „tum- 20  
 hākaṃ patthanā<sup>18</sup> mattakaṃ pattā<sup>17</sup>, alan<sup>18</sup> ti paṭikkhipi<sup>18</sup>. Tato  
 bhikkhū Ānandatheraṃ „tvaṃ āvuso upaṭṭhākaṭṭhānaṃ yācā<sup>19</sup> ti  
 āhaṃsu. Thero<sup>20</sup> „sace me<sup>21</sup> Bhagavā attanā laddham<sup>22</sup> cīvaraṃ na  
 dassati piṇḍapātaṃ na dassati ekagandhakuṭiyaṃ vasitum na dassati  
 maṃ gahetvā nimantanam na gamissati, sace pana Bhagavā mayā 25  
 gahitaṃ<sup>23</sup> nimantanam gamissati sac' āhaṃ<sup>24</sup> tiroraṭṭhā tirojanapadā  
 Bhagavantam daṭṭhum āgatapariṣam āgatakkhaṇe yeva dassetuṃ

<sup>1</sup> Bā kadaṇḍaka. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> -desam, Bā assamasapadamam. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> vaddham i. e.  
 vattam. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> silāyapa-. <sup>5</sup> Bā<sup>s</sup> mātu-. <sup>6</sup> Bā addh paṇapuriso devadatto ahoṣi  
 hatthācariyo sārputto ahoṣi mātā. <sup>7</sup> Bā omits devī <sup>8</sup> Bā mātiposakahatthi.  
<sup>9</sup> Bā -yañhi. <sup>10</sup> Bā nābhito ekadā <sup>11</sup> C<sup>s</sup> -no, Bā addh ekadā. <sup>12</sup> Bā addh  
 ekadā. <sup>13</sup> Bā sāgato. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> -hiṃsu <sup>15</sup> Bā<sup>s</sup> maṃ. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> -naṃ. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> patvā.  
<sup>18</sup> C<sup>s</sup> pari-. <sup>19</sup> Bā yācāhi. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> add me. <sup>21</sup> Bā<sup>s</sup> add bhante. <sup>22</sup> Bā  
 laddha. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> -ta <sup>24</sup> Bā saceham.

labhissāmi yadā me kamkhā uppajjati tasmim khape<sup>1</sup> Bhagavantaṃ  
 upasamkamituṃ labhissāmi sace yaṃ Bhagavā mama parammukkhā  
 dhammaṃ katheti<sup>2</sup> taṃ āgantvā mayhaṃ kathessati ev'āhaṃ<sup>3</sup> Bhaga-  
 vantaṃ upatthahissāmi<sup>4</sup> ime cattāro paṭikkhepe catasso ca<sup>5</sup> āvā-  
 5 canā ti<sup>6</sup> aṭṭha vare yāci. Bhagavāpi 'ssa adāsi. So tato paṭṭhāya  
 pañcavīsativassāni<sup>7</sup> nibaddhaupatthāko ahoṣi. So pañcasu ṭhānesu<sup>8</sup>  
 etadagge ṭhapanam patvā āgamasampadā adhigamasampadā pubbahetu-  
 sampadā attatthaparipucchāsampadā<sup>9</sup> titthavāsasampadā yonisomanasikā-  
 rasampadā Buddhūpanissayasampadā ti imāhi sattahi sampadāhi saman-  
 10 nāgato Buddhassa<sup>10</sup> santike aṭṭha vare dāyajjam labhitvā Buddha-āsane  
 paññāto gaganamajjhe<sup>11</sup> cando viya pākaṭo ahoṣi. Ath<sup>12</sup> ekadivasaṃ<sup>13</sup>  
 dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Tathāgato Anandat-  
 theram varadānena santappesi<sup>14</sup>. Sattā āgantvā „kāya nu' ttha bhik-  
 khave etarahi kathāya sannisinuā<sup>15</sup> ti pucchitvā „māya nāmā<sup>16</sup> ti vutte  
 15 „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṃ<sup>17</sup> Anandam varena santappe-sim.  
 pubbe p' āhaṃ yaṃ yaṃ esa yāci tam tam adāsim evā<sup>18</sup> ti vatvā  
 a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa putto Juṇhakumāro nāma Takka-  
 silāyaṃ sippaṃ uggahetvā ācariyassa anuyogaṃ datvā rattibhāge  
 20 andhakāre ācariyagharā nikkhamitvā attano nivāsanaṭṭhānaṃ  
 vegena gacchanto aññatarāṃ brāhmaṇaṃ bhikkhaṃ caritvā  
 attano nivāsanaṭṭhānaṃ gacchantam apassanto bāhunā paha-  
 ritvā tassa bhattapātiniṃ bhindi. Brāhmaṇo patitvā viravi. Ku-  
 māro kāruṇṇena nivattitvā taṃ hatthe gahetvā utthāpesi<sup>14</sup>.  
 25 Brāhmaṇo „tayā tāta mama bhikkhābbhājanaṃ bhinnam, bhatta-  
 mūlam me dehiti<sup>15</sup> āha. Kumāro „brāhmaṇa, idān' āhaṃ tava  
 bhattamūlaṃ dātuṃ na sakkomi, ahaṃ kho pana Kāsirañño  
 putto Juṇhakumāro nāma, mayi rajje patiṭṭhite āgantvā maṃ  
 dhanam yāceyyāsiti<sup>16</sup> vatvā niṭṭhitasippo ācariyaṃ vanditvā  
 30 Bārāṇasim gantvā pitu sippaṃ dassesi. Pitā „jīvantena me  
 putto diṭṭho, rājabhūtaṃ pi naṃ passissāmi<sup>17</sup> rajje abhisināci.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> adds yeva. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -thessati. <sup>3</sup> B<sup>d</sup>s -hantam. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> omīti ca. <sup>5</sup> C<sup>s</sup>  
 -nāniti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> vassādini. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds re. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> atthattapaṭi-. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> tattha-  
 B<sup>d</sup> tittha-. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> buddhānam. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -na-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup>s add bhikkhū. <sup>13</sup> C<sup>k</sup>  
 pahaṃ. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> upatthā-

So Juṇḥarājā nāma hutvā dhammena rajjam kāresi. Brāhmaṇo tam pavattiṃ sutvā „idāni mama bhattamūlam āharissāmīti”<sup>1</sup> Bārāṇasim gantvā rājānaṃ alamkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karontam eva disvā ekasmiṃ unnatapadese<sup>2</sup> ṭhito hatthaṃ pasāretvā jayāpesi. Rājā anoloketvā va atikkami<sup>3</sup>. Brāhmaṇo 5 tena adiṭṭhabbhāvaṃ ñatvā kathaṃ samuṭṭhapento paṭhamam gātham āha :

1. Suṇohi mayham vacanam janinda,  
atthena Juṇh' amhi idhānupatto,  
na brāhmaṇe addhike tiṭṭhamāne 10  
gantabbam āhu dipadāna<sup>4</sup> seṭṭhā 'ti. 13.

Tattha Juṇhamhīti mahārāja taya Juṇhamhi ahaṃ eken<sup>5</sup> atthena idhānupatto, na nikkāraṇā idhāgato<sup>6</sup> 'mhīti dīpeti, addhike ti addhānaṃ āgate, gantabbam ti tam addhikaṃ<sup>7</sup> addhānam āgataṃ yācamānaṃ hrāhmaṇaṃ anoloketvā va gantabbam ti paṇḍitā na āhu na kathenti. 15

Rājā tassa vacanaṃ sutvā hatthim vajiraṃkusena niggahetvā dutiyaṃ gātham āha :

2. Suṇomi tiṭṭhāmi, vadehi brahme  
yenāsi<sup>8</sup> atthena idhānupatto,  
kaṃ vā tvam<sup>9</sup> atthaṃ mayi patthayāno 20  
idhāgamo<sup>10</sup> brahme tad iṃgha brūhīti. 14.

Tattha iṃghā 'ti codanatthe nipāto.

Tatoparaṃ brāhmaṇassa ca rañño ca vacanapaṭivacana-vasena sesagāthā kathitā :

3. Dadāhi me gāmavarāni pañca 25  
dāsīsatam satta gavaṃ satāni  
parosahassaṇ ca suvaṇṇanikkhe  
bhariyā ca<sup>11</sup> me sādīsī<sup>12</sup> dve dadāhi. 15.

<sup>1</sup> Bā āharāpessāmīti. <sup>2</sup> Bā -ppa-. <sup>3</sup> Ck anikkami, C<sup>s</sup> akkami. <sup>4</sup> Bā dvi-. <sup>5</sup> Bā -na. <sup>6</sup> Bā āgāto omitting idh. <sup>7</sup> Bā omits addhi-. <sup>8</sup> Bāf yenāpi. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> tam. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> -me, Bāf -mā. <sup>11</sup> Bā va. <sup>12</sup> all four MSS. -sī.

4. Tapo nu te brāhmaṇa bhiṃsarūpo,  
mantā nu te brāhmaṇa cittarūpā,  
yakkhā va<sup>1</sup> te assavā santi keci,  
atthaṃ vā<sup>2</sup> me abhijānāsi<sup>3</sup> kattaṃ. 16.
5. Na me tapo atthi na cāpi mantā,  
yakkhā ca me assavā n' atthi keci,  
atthaṃ pi<sup>4</sup> te<sup>5</sup> nābhijānāmi kattaṃ,  
pubbe ca kho saṅgati mattam āsi. 17.
6. Paṭhamam imam dassanam jānato me,  
na t' abhijānāmi ito puratthā,  
akkhāhi me pucchito etam atthaṃ,  
kadā kuhiṃ vā ahu saṅgamo no. 18.
7. Gandhārarājassa puramhi ramme  
avasimhase Takkaṣilāya deva,  
tath' andhakāraṇhi<sup>6</sup> timisikāyaṃ<sup>7</sup>  
aṃsena aṃsaṃ samaghaṭṭayimha. 19.
8. Te tattha ṭhatvāna ubho janinda  
sārāṇiyaṃ vītisārimha<sup>8</sup> tattha,  
sā yeva<sup>9</sup> no saṅgati mattam āsi  
tato na pacchā na pure kadāci. 20.
9. Yadā kadāci manujesu brahme  
samāgamo sappurisena hoti  
na paṇḍitā saṅgatisanthavāni  
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti. 21.
10. Bālā ca<sup>9</sup> kho saṅgatisanthavāni  
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti,  
bahum<sup>10</sup> pi bālesu kataṃ vinassati,  
tathā hi bālā akataññurūpā. 22.
11. Dhīrā ca<sup>9</sup> kho saṅgatisanthavāni  
pubbe kataṃ vāpi na nāsayanti,

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> ca, Bdf nu. <sup>2</sup> Bā si. <sup>3</sup> Bā ā-. <sup>4</sup> Bā atthaṃ si. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> ce. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> Bā -hi.  
<sup>7</sup> C<sup>s</sup> Bdf timi-. <sup>8</sup> Bā -sāramha. <sup>9</sup> Bā va. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> -ū.

appam pi dhīresu kataṃ na nassati,  
tathā hi dhīrā sukataññurūpā. 23.

12. Dadāmi te gāṃavarāni pañca  
dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni,  
parosahassaṇ ca suvaṇṇanikkhe  
bhariyā ca te sādīsī dve dadāmi. 24.

13. Evaṃ sataṃ hoti samecca' rāja,  
nakkhattarājā-r-iva tārakānaṃ  
āpūratī Kāsipatī yathā ahaṃ,  
tayā hi<sup>9</sup> me saṅgamo ajja laddho ti. 25.

5

10

Tattha sādīsī rūpaṇṇajātikulapadesena mayā sādīsīyo<sup>3</sup> dve mahā-  
yasā bhariyā ca me dehīti attho, bhīṃsarūpo ti kin nu te brāhmaṇa bala-  
varūpasīlācārāgunasamkhātāni tapokammaṇi atthīti<sup>4</sup> pucchati, mantā nu te ti  
udāhu vicitrarūpā sabbatthasādhakā mantā te atthi, assavā ti vacanakārakā<sup>4</sup>  
icchīti<sup>5</sup> icchitadāyaka<sup>5</sup> vā te kecī santi, kattan ti kataṃ, udāhu tayā kataṃ, kiñci  
mama atthaṃ abhijānāsīti pucchati, saṅgati<sup>6</sup> mattaṇ ti samāgamamattaṇi tayā  
saddhīm pubbe mama āsīti vadati. jānato me ti jānantassa mama imaṃ<sup>6</sup>  
paṭhamāni kataṇi<sup>6</sup> tava dassanaṃ, na<sup>7</sup> tābhijānāmiti<sup>8</sup> na taṃ abhijānāmi<sup>9</sup>,  
tīmīsikāya<sup>10</sup> ti bahalatimīrāya<sup>11</sup> rattiyaṃ, te, tattha thatvānā 'ti te  
mayā tasmīṃ aṃsena aṃsaṇi ghaṭṭitaṭṭhāne thatvā, vītisārīmha tatthā 'ti  
tasmīṃ yeva thāne sārītābbayuttakaṇi kathaṃ sārāyīmha<sup>12</sup>, ahaṃ 'bhikkhābhāja-  
naṃ me tayā bhinnāni. bhattamūlaṇi me dehīti<sup>13</sup>, avacaṃ, tvaṃ 'idān' āhaṃ tava  
bhattamūlaṇi dātuṃ na sakkomi, ahaṃ kho pana Kāsirañño putto Junhakumāro  
nāma, mayi rajje patitthite āgantvā maṃ dhanāni yāceyyāsīti<sup>14</sup> avacā 'ti imaṃ  
sārānīyaṇi kathaṇi karīmha 'ti āha, sā yeva no saṅgati<sup>15</sup> mattamāsīti deva  
amhākaṃ sā yeva aññamaññaṇi saṅgati<sup>16</sup> mattam āsī ekamuhuttam ahoṣīti dipeti,  
tato ti tato pana<sup>15</sup> muhuttikamittadhammato pacchā vā pure vā kadāci ambā-  
kaṇi saṅgati<sup>16</sup> nāma na bhūtapubbā, na paṇḍitā ti brāhmaṇa paṇḍitā nāma taṃ  
muhuttikasāṅgatiṃ<sup>16</sup> vā cira<sup>17</sup> kālasanthavāni vā yaṃ kiñci pubbe katagūṇaṃ vā na  
nāsenti, bahum<sup>17</sup> pīti bahukam pi, akataññurūpā ti yasmā<sup>19</sup> bālā aka-  
taññusabbhāvā tasmā tesu bahum<sup>16</sup> pi kataṃ nassatīti attho, sukataññurūpā  
ti suṭṭhukataññusabbhāvā<sup>19</sup>, etthāpi<sup>20</sup> tathā hīti hikāro kārāpattho va, dadāmi  
te ti brāhmaṇena yācitayācitā<sup>21</sup> dadanto evaṃ āha, evaṃ sataṇ ti brāhmaṇo

25

30

<sup>1</sup> Bds samacca. <sup>2</sup> Bs pi. <sup>3</sup> Ck -soyo, Bs -sā. <sup>4</sup> Bd -ikā. <sup>5</sup> Bds add yakkhā.  
<sup>6</sup> Bd omits ka-. <sup>7</sup> Cks omit na. <sup>8</sup> Cks nābhi-. <sup>9</sup> Cks -mīti. <sup>10</sup> Cs Bd  
tīmī-. <sup>11</sup> Bds balava-. <sup>12</sup> Bd vītisā-. <sup>13</sup> Cks dehitāṇi. <sup>14</sup> Cks idāṇi. <sup>15</sup> Bd  
adds taṃ. <sup>16</sup> Cks -kā. <sup>17</sup> Cks -hū. <sup>18</sup> Cks yasavā. <sup>19</sup> Cks -vo. <sup>20</sup> Ck etthā,  
Cs etthāti. <sup>21</sup> Bd omits yācita.

rañño anumodanaṃ karonto vadati, sataṃ<sup>1</sup> sappurisaṇaṃ ekavāraṃ pi samecca<sup>2</sup> saṅgati nāma evaṃ hoti, rivā 'ti ettha rakāro<sup>3</sup> nipātamattaṃ, tārakānaṃ ti tārakaganamajjhe, Kāsi-patīti rājānaṃ ālapati, idaṃ vuttaṃ hoti: deva Kāsi-ratthādhipati yathā cando tārakāmajjhe<sup>4</sup> thito tāraganaparivuto patipadato<sup>5</sup> 5 patthāya yāva puṇṇamā āpurati tathā aham pi ajja tayā dīnnehi gāma-varādhīhi āpuramīti, tayā hi<sup>6</sup> me ti mayā pubbe tayā saddhīṃ laddho pi saṅgamo aladdho<sup>7</sup>, ajja pana mama manorathassa nipphannattā mayā tayā saha saṅgamo laddho nāma 'ti, nipphannaṃ me tayā saddhīṃ mettaphalaṃ ti vadati.

Bodhisatto tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

10 S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṃ Ānandaṃ vareṇa santappemi<sup>8</sup> yevā" 'ti vatvā j. s.: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahoṣi, rājā<sup>9</sup> aham evā" 'ti. Jṇhajātakam.

### 3. Dhammajātakam.

Yasokaro puñṇakaro hamasmiti. Idaṃ S. J. v. Deva-  
15 dattassa paṭhavipavesanaṃ<sup>10</sup> ā. k. Dhammasabhāyaṃ<sup>11</sup> ka-  
thaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto Tathāgatenā saddhīṃ paṭi-  
virujjhivā paṭhaviṃ pavitṭho" ti. S. āgantvā „kāyaṃ nu 'ttha bhik-  
khave etarahi kathāya sannisinā" 'ti pucchitvā „imāya nāma" 'ti  
vutte „idāni tāv' esa bhikkhave mama Jina-cakke pahāraṃ datvā  
20 paṭhaviṃ pavitṭho, pubbe pana<sup>12</sup> dhammacakke pahāraṃ datvā pa-  
ṭhaviṃ pavisitvā Avīci-parāyano jāto" ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. kāmāvacaraloke Dhammo nāma  
devaputto hutvā nibbatti, Devadatto Adhammo nāma. Tesu  
Dhammo dibbalaṃkārapatimaṇḍito dibbaṃ rathavaram abhi-  
25 ruyha accharāganaparivuto manussesu sāyamāsaṃ<sup>13</sup> bhujjivā  
attano attano<sup>14</sup> gharadvāre<sup>15</sup> sukhakathāya nisīnesu puṇṇa-  
muposathadivase gāmanigamarājadhānīsu<sup>16</sup> ākāse ṭhatvā „pāṇā-  
tipātādīhi dasahi akusalakamma-pathehi viramītvā mātupaṭṭhā-  
nadhammaṃ pitupaṭṭhānadhammaṃ tividhasucaritadhammaṃ<sup>17</sup>

<sup>1</sup> Ck omits sataṃ. <sup>2</sup> Bā samacca. <sup>3</sup> Bā rivakāro. <sup>4</sup> Bā -kānaṃ ma-. <sup>5</sup> Cks patipā-. <sup>6</sup> Bā hi corr. to pi. <sup>7</sup> Cks ajjaladdho, Bā aladdho va. <sup>8</sup> Bds -esi. <sup>9</sup> Bds add pana. <sup>10</sup> Bā pathavippa-. <sup>11</sup> Bā tadā hi dham-. <sup>12</sup> Bā pi. <sup>13</sup> Bds sāyaṃ bhattaṃ. <sup>14</sup> Bā only one a-. <sup>15</sup> Bā -resu. <sup>16</sup> Bā -gamajanapadarājathā-nīsu. <sup>17</sup> Bā -dhamme ca.

pūretha, evaṃ sagga-parāyanā hutvā mahantaṃ yasaṃ anubha-  
vissathā“ 'ti manusse dasakusalakammapathe samādapento  
Jambudīpaṃ padakkhiṇaṃ karoti, Adhammo' „pāṇaṃ hanathā“  
'ti ādinā nayena<sup>1</sup> akusalakammapathe<sup>2</sup> samādapento Jambudīpaṃ  
vāmaṃ karoti. Atha tesaṃ ākāse rathā sammukhā ahesuṃ, 5  
atha nesaṃ parisā „tumhe kassa tumhe kassā“ 'ti pucchitvā  
„mayaṃ Dhammassa, mayaṃ Adhammassā“ 'ti vatvā maggā  
ukkamitvā<sup>3</sup> dvidhā jātā. Dhammo pi Adhammaṃ āmantetvā  
„samma tvaṃ Adhammo ahaṃ Dhammo, maggo mayhaṃ  
anucchaviko, tava rathaṃ okkāmetvā<sup>4</sup> mayhaṃ maggāṃ dehīti“ 10  
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Yasokaro puññakaro 'haṃ asmi  
sadatthuto<sup>5</sup> samaṇabrāhmaṇānaṃ,  
maggāraho devamanussapūjito  
Dhammo ahaṃ, dehi Adhamma maggan ti, 26. 15

Tattha yasokaro ti ahaṃ devamanussānaṃ yasodāyako, dutiyapade pi  
es' eva nayo, sadatthuto<sup>7</sup> ti sadā thuto<sup>6</sup> niccapasattho<sup>9</sup>.

Tatoparā:

2. Adhammayānaṃ daḥham āruhitvā  
asantasanto balavāhaṃ asmi, 20  
sa kissa hetumhi tav' ajja dajjaṃ<sup>10</sup>  
maggāṃ ahaṃ Dhamma adinnapubbaṃ. 27.
3. Dhammo have pāturaṃ ahoṣi pubbe, (III, 4.)  
pacchā Adhammo udapādi loke,  
jeṭṭho ca seṭṭho ca sanantano<sup>11</sup> ca, 25  
uyyāhi jeṭṭhassa kaniṭṭha maggā. 28.
4. Na yācanāya na pi pātirūpā  
na arahati vo<sup>12</sup> 'haṃ dadeyya maggāṃ,

<sup>1</sup> Bā adds pana devaputto. <sup>2</sup> Bā adds dasa. <sup>3</sup> Ck adds hi, C<sup>s</sup> hi ramitvā. <sup>4</sup> Bā okk-. <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> okkamitvā <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -tthato <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> -tthato. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> sadatthato. <sup>9</sup> Bā niccaṃ-. <sup>10</sup> Bā rajjaṃ corr. to da-, C<sup>ks</sup> vajjam. <sup>11</sup> Bā -nandano. <sup>12</sup> Bā te.



- yuddhañ ca no hotu' ubhinnaṃ ajja.  
yuddhasmi yo jessati tassa maggo. 29.
5. Sabbā disā anuvisato 'ham asmi  
mahabbalo amitayaso atallo',  
5 guṇehi sabbehi upetarūpo  
Dhammo, Adhamma tvaṃ kathaṃ vijessasi'. 30.
6. Lohena ve haññati jātārūpaṃ,  
na jātārūpena hananti lohaṃ,  
sace Adhammo haññhati' Dhammam ajja  
10 ayo suvaṇṇaṃ viya dassaneyyaṃ. 31.
7. Sace tvaṃ' yuddhabalo' s' Adhamma'  
na tuyha vaddhā ca garū' ca atthi,  
maggāñ' ca te dammi piyāppiyena  
vācāduruttāni pi te khamāmīti 32.
- 15 imā cha' gāthā tesaṃ yeva<sup>10</sup> vacanapaṭivacanavasena ṭhitā<sup>11</sup>.

Tattha sa kissa hetumhi tavajjā 'ti<sup>12</sup> so 'mhi ahaṃ Adhammo,  
Adhammayānaṃ rathaṃ<sup>13</sup> ārūḥho abhūto balaṃ kīṃkāraṇā ajja bho Dhamma  
kassaci adinnaṃpubbaṃ maggaṃ tuyhaṃ dammīti<sup>14</sup>, pubbe ti<sup>15</sup> pathamakappi-  
kakāle imasmiṃ loke dasakusalakanimapatthadhammo<sup>16</sup> ca pubbe pātur abosi  
20 pacchā adhammo, jeṭṭho cā 'ti pure nibbattabhāvena ahaṃ jeṭṭho ca<sup>17</sup> seṭṭho  
ca porānako ca, tvaṃ pana kaṇiṭṭho, tasmā maggā uyyāhīti vadati, na pi pāti-  
rūpā<sup>18</sup> ti ahaṃ hi vo<sup>19</sup> n' eva yācāyā na patirūpavacanena<sup>20</sup> maggāraha-  
tāya maggaṃ dadeyyaṃ, anuvisato<sup>21</sup> ti ahaṃ catasso disā catasso anu-  
disā ti sabbadisā attano guṇena patthaṇṇo paññāto, loheṇā 'ti ayamutthikena,  
25 haññhatīti<sup>22</sup> hanissati, yuddhabalo sadhammā 'ti sace tvaṃ yuddhabalo  
si Adhamma, vaddhā<sup>23</sup> ca garū<sup>24</sup> cā 'ti yadi tuyhaṃ ime vuddhā<sup>25</sup>  
ime garupanditā<sup>26</sup> evaṃ n' atthi, piyāppiyenā 'ti piyena pi<sup>26</sup> appiyenāpi  
dadanto<sup>27</sup> piyena viya te maggaṃ dadāmīti attho.

<sup>1</sup> Cks ti-. <sup>2</sup> Bds atulyo. <sup>3</sup> Cks -ti. <sup>4</sup> Ck hañjati, Cs hañjiti, Bd haññati. <sup>5</sup> Cks tvaṃ. <sup>6</sup> Ck saddhamma, Bd adhamma. <sup>7</sup> Bd guru? Cks garu. <sup>8</sup> Cks maggā. <sup>9</sup> Cks ca. <sup>10</sup> Bd tesaññeva. <sup>11</sup> Bd kathitā. <sup>12</sup> Bds tavajjā dajjanti. <sup>13</sup> Cs omits rathaṃ. <sup>14</sup> Cs dammī pi, Ck dhammī pi. <sup>15</sup> Ck pi. <sup>16</sup> Cks -e. <sup>17</sup> Cks omīti ca. <sup>18</sup> Bd pātiruppā corr. to pātirupā. <sup>19</sup> Bd te. <sup>20</sup> Bd pati- corr. to paṭi-. <sup>21</sup> Cks anuvisato. <sup>22</sup> all three MSS. hañña-. <sup>23</sup> Bd vuddhā. <sup>24</sup> Bd guru. <sup>25</sup> Bd adds cā ti. <sup>26</sup> Bd viya. <sup>27</sup> Bd anto.

Bodhisattena pana imāya gāthāya kathitakhaṇe<sup>1</sup> yeva Adhammo rathe<sup>2</sup>thātum asakkonto avaṁsiro paṭhaviyaṁ patitvā paṭhaviyā vivare dinne gantvā Avicimhi yeva nibbatti.

Etam atthaṁ viditvā Bhagavā abhisambuddho hutvā sesagāthā abbhāsi:

5

8. Idaṁ ca sutvā vacanaṁ Adhammo  
avaṁsiro patito uddhapādo :  
yuddhatthiko ce na labhāmi yuddhaṁ,  
ettāvataṁ hoti hato Adhammo. 33.
9. Khantibalo<sup>1</sup> yuddhabalaṁ vijetvā 10  
hantvā Adhammaṁ nihanitva<sup>2</sup> bhūmyā<sup>3</sup>  
pāyāsi vitto<sup>4</sup> abhiruyha sandanaṁ  
maggen<sup>5</sup> eva atibalo saccanikkamo<sup>6</sup>. 34.
10. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca  
asammānitā yassa sake agāre 15  
idh<sup>7</sup> eva nikkhippa sarīradehaṁ  
kāyassa bhedā nirayaṁ vajanti<sup>8</sup>  
yathā Adhammo patito avaṁsiro. 35.
11. Mātāpitā samaṇabrāhmaṇā ca  
susammānitā yassa sake agāre 20  
idh<sup>9</sup> eva nikkhippa sarīradehaṁ  
kāyassa bhedā sugatiṁ vajanti<sup>10</sup>  
yathāpi Dhammo abhiruyha sandanan ti. 36.

Tattha yuddhatthiko ce ti ayaṁ tassa vilāpo, so kir<sup>1</sup> evaṁ vilapanto yeva patitvā paṭhaviṁ pavittho, ettāvataṁ ti bhikkhave yāvatā paṭhaviṁ pavittho 25  
tāvata<sup>2</sup> Adhammo<sup>10</sup> hato nāma hoti, khantibalo<sup>11</sup> ti bhikkhave evaṁ Adhammo paṭhaviṁ pavittho, adbhivāsanakhaṇtibalo taṁ yuddhabalaṁ vijetvā vadhitvā bhūmiyaṁ nihanitvā pādetvā vittijātātāya<sup>12</sup> vitto<sup>13</sup> attano rathaṁ āruyha maggen<sup>5</sup> eva saccanikkamo<sup>14</sup> tathaparakkamo<sup>15</sup> Dhammadevaputto pāyāsi, asammānitā ti asakkatā, sarīradehaṁ ti imasmiṁ yeva loke sarīrasaṁ 30  
khātāṁ dehaṁ nikkhipitvā, nirayaṁ vajantīti<sup>16</sup> yassa pārapuggalassa ete sakkārārahā<sup>17</sup> gehe asakkatā tathārūpā<sup>18</sup>, yathā Adhammo patito avaṁsiro evaṁ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -kkhaṇe. <sup>2</sup> all four MSS. -ti-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> vihanetvā. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -yā corr. to -yaṁ  
<sup>5</sup> C<sup>k</sup> B<sup>f</sup> citto. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> -kkhāmo. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> add te. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> add te. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> ettā-. <sup>10</sup>  
B<sup>d</sup> adds patito. <sup>11</sup> all three MSS. -ti-. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> vittijānatāya? C<sup>s</sup> vittijānatāya,  
B<sup>d</sup> cittajātātāya. <sup>13</sup> B<sup>s</sup> citto. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> add ti. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> tatha- corr. to tathā-.  
<sup>16</sup> C<sup>k</sup> vajanti. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> -rarahū, B<sup>d</sup> -rārahe. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> adds ti; C<sup>s</sup> tathārūpā ti yā-  
thārūpā, B<sup>d</sup> yathā ti in the place of tathārūpā.

avaṃsiraṃ nirayaṃ vajanti attho, sugatiṃ vajanti yassa paṇ' ete sakkatā  
tādisā paṇḍitā yathāpi Dhammo sandanaṃ abhiruyha deva-lokaṃ gato evaṃ  
sugatiṃ vajanti<sup>1</sup>.

S. evaṃ dhammaṃ desetvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi  
5 Devadatto mayā saddhiṃ paṭivirujjhivā paṭhaviṃ pavitṭho“ ti vatvā j.  
s.: „Tadā Adhammo Devadatto ahosi, paṇḍitāpi 'ssa Devadattapaṇḍitā  
va<sup>2</sup>, Dhammo pana ahaṃ<sup>3</sup>, paṇḍitā<sup>4</sup> Buddhapaṇḍitā yevā“ ti, Dham-  
ma-jāta-kaṃ<sup>5</sup>.

#### 4. Udayajātaka.

10 Ekā nisinnā ti. Idam S. J. v.<sup>6</sup> ukkaṇṭhita bhikkhuṃ ā.  
k. Vatthuṃ Kusajātaka āvibhavissati. S. pana tam bhikkhuṃ āman-  
tetvā<sup>7</sup> „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti<sup>8</sup> pucchitvā „saccaṃ  
bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā kilesavasena evarūpe niyyānika-  
sāsane<sup>9</sup> ukkaṇṭhasi, porānakapaṇḍitā samiddhe dvādasayojanike Su-  
15 rundhananagare<sup>10</sup> rajjaṃ kārentā<sup>11</sup> devaccharapaṭibhāgāya itthiyā sad-  
dhiṃ satta vassasatāni ekagabbhe vasantā indriyāni bhinditvā lobhavasena  
na olokesun“ ti vatvā a. ā.:

A. Kāsiraṭṭhe Surundhananagare Kāsiraṭṭhā r. kāresi,  
tassa n' eva putto na dhītā ahosi. So attano deviyo „putte  
20 patthethā“ ti āha<sup>12</sup>. Tadā B o. Brahmalo-kā cavitvā tassa<sup>13</sup>  
aggamahesiyā kucchimhi<sup>14</sup> nibbatti. Ath' assa mahājanassa  
hadayaṃ vadḍhetvā jātabhāvena Udayabhaddo<sup>15</sup> ti nāmaṃ  
karimsu. Kumārassa pādacāraṃ<sup>16</sup> caranākāle añño pi satto  
Brahmaloka cavitvā tass' eva rañño aññatarāya<sup>17</sup> deviya kuc-  
35 chimhi<sup>18</sup> kumārikā hutvā nibbatti, tassāpi Udayabhaddā<sup>19</sup> ti  
nāmaṃ karimsu. Kumāro vayappatto sabbasippe<sup>20</sup> nipphattiṃ

<sup>1</sup> Bā -titi. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> yeva, Bā ca. <sup>3</sup> Bā ahameva. <sup>4</sup> Bā adds pana. <sup>5</sup> Bā dham-  
madevaputtajā-. <sup>6</sup> Bā<sup>s</sup> add ekaṃ. <sup>7</sup> Bā omits ā-. <sup>8</sup> Bā siti. <sup>9</sup> Bā<sup>s</sup> add  
pabbajitvā. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> surundana-. <sup>11</sup> Bā -to. C<sup>k</sup> -te. <sup>12</sup> B<sup>s</sup> ānāpesi, Bā adds  
aggamahesī pi rañño. vacanaṃ sampaticchitvā tathā akāsi tassā silatejena. <sup>13</sup>  
Bā rañño. <sup>14</sup> Bā -ismim. <sup>15</sup> Bā -bhaṭ- throughout. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> -vāraṃ, Bā pāda  
corr. to pādātā, B<sup>s</sup> padasā. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> -rā. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> -ismim. <sup>19</sup> Bā -bhaṭā. <sup>20</sup>  
Bā -a.

pāpūṇi, jātibrahmacārī pana ahosi, supinantenāpi<sup>1</sup> methuna-  
 dhammāṃ na jānāti, nāssa<sup>2</sup> kilesesu cittaṃ allīyi. Rājā  
 puttāṃ<sup>3</sup> rajje abhisiñcivā „nāṭakāni<sup>4</sup> 'ssa<sup>4</sup> paccupatṭhāpessāmīti“  
 sāsanaṃ pesesi. Bo. „na mayhaṃ rajjen<sup>5</sup> attho, kilesesu  
 cittaṃ me na allīyatīti“ paṭikkhipivā punappuna vuccamāno <sup>5</sup>  
 rattajambunadamayaṃ itthirūpaṃ kāretvā „evarūpaṃ itthiṃ  
 labhamāno rajjāṃ paṭicchissāmīti<sup>6</sup>“ mātāpitunnaṃ pesesi. Te  
 taṃ suvaṇṇarūpaṃ sakala-Jambudīpaṃ pariharāpetvā tathā-  
 rūpaṃ itthiṃ alabhantā Udayabhaddaṃ alaṃkaritvā tassa  
 santike ṭhapesuṃ, sā taṃ suvaṇṇarūpaṃ<sup>6</sup> abhibhavitvā atṭhāsi. <sup>10</sup>  
 Atha tesāṃ<sup>7</sup> anicchamānānaṃ nēva vemātikabhaginiṃ Udaya-  
 bhaddhakumārīṃ<sup>8</sup> aggamaheṣiṃ katvā B-aṃ rajje abhisiñcimsu.  
 Tei pana dve pi brahmacariyavāsaṃ eva vasiṃsu. Aparabhāge  
 mātāpitunnaṃ accayena B. rajjāṃ kāresi. Ubho<sup>9</sup> ekagabbhe  
 vasamanāpi lobhavasena indriyāni bhinditvā aññamaññaṃ na <sup>15</sup>  
 olokesuṃ, api<sup>10</sup> kho pana „yo amhesu paṭhamataraṃ kālāṃ  
 karoti so nibbattaṭṭhānato āgantvā ‘asukatṭhāne nibbatto  
 ‘smīti’ ārocetū<sup>11</sup> ‘ti saṅgaram<sup>11</sup> akaṃsu. Atha kho B. abhisekato  
 sattavassasataccayena kālāṃ akāsi. Añño rājā nāhosi, Udaya-  
 bhaddāya eva<sup>12</sup> āṇā pavatti, amaccā rajjāṃ anusāsimsu. B. <sup>20</sup>  
 pi Tāvatisabhabhavane Sakkattaṃ patvā yasamahantatāya satta-  
 haṃ anussaritum nāsakkhi. Iti so manussagaṇanāya satta-  
 vassasataccayena āvajjitvā „Udayabhaddharājadhītarāṃ<sup>13</sup>  
 dhanena vīmaṃsitvā sīhanādaṃ nadāpetvā<sup>14</sup> dhammaṃ desetvā  
 saṅgaram<sup>15</sup> mocetvā āgamissāmīti“ cintesi. Tadā kira manus- <sup>25</sup>  
 sānaṃ dasavassasahassāyukālo ahosi<sup>15</sup>. Rājadhītā<sup>16</sup> taṃ di-  
 vasaṃ rattibhāge supihitesu<sup>17</sup> dvāresu ṭhapite ārakkhe satta-  
 bhūmakapāsādavaratale<sup>18</sup> alaṃkatasirigabbhe ekikā<sup>19</sup> niccalā at-

<sup>1</sup> Bā -napi. <sup>2</sup> Bā na tassa. <sup>3</sup> Ck putte. <sup>4</sup> Bā -kānissa corr. to -kāpissa.

<sup>5</sup> Bā sampaṭi-. <sup>6</sup> Bā -rūpakāṃ. <sup>7</sup> Bā nesāṃ. <sup>8</sup> Ck udayaku-. <sup>9</sup> Bā  
 adds pi <sup>10</sup> Bā adds ca. <sup>11</sup> Bā saṅk-. <sup>12</sup> Bā -bhaṭṭāyeva. <sup>13</sup> Bā -bhaṭṭāṃ.

<sup>14</sup> Bā natā-, Ck vadā-. <sup>15</sup> Bā hoti. <sup>16</sup> Bā adds pi. <sup>17</sup> Bā pihi-. <sup>18</sup> Bā -mi-.

<sup>19</sup> Bā adds va.

tano sīlaṃ āvajjamānā nisīdi. Atha Sakko suvaṇṇamāsakapūraṃ  
ekam suvaṇṇapātiṃ ādāya āgantvā sayanagabbhe yeva pātu  
bhavitvā ekamantaṃ t̥hito tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam  
gātham āha:

- 5           1. Ekā nisinnā suci saññatūrū  
              pāsadam āruya aninditaṅgi,  
              yācāmi taṃ kinnaranettacakkhu:  
              im' ekarattiṃ ubhayo vasemā 'ti. 37.

10           Tattha sucīti sucivatthanivatthā, saññatūrū ti sutthuṭhapitāūrū iriyā-  
              paṭhaṃ saṇṭhapetvā sucivatthā ekikā va nisinnāsīti vuttaṃ hoti, aninditaṅgi  
              pādanato yāva kesantā<sup>1</sup> aninditasarīrā paramasobhaggappattasarīrā ti, kinna-  
              ranettacakkhū 'ti tīhi maṇḍalehi pañcahi ca pasādehi upasohhitattā kinnaranam  
              nettasadisehi cakkhūhi samannūgate, imekarattiṃ ti imam ekarattiṃ ajja imas-  
              sīm alaṅkatasayanagabbhe ekato vaseyyāmā 'ti yācati

- 15           Tato rājadhītā dve gāthā abhāsi:  
              2. Ukkinnantaraparikhāṃ<sup>2</sup> dalhamatṭālakotṭhakam<sup>3</sup>  
              rakkhitaṃ khaggahatthehi duppavesam idaṃ puram. 38.  
              a. Daharassa yuvino<sup>4</sup> cāpi āgamo ca<sup>5</sup> na vijjati,  
              atha kena nu vaṇṇena saṅgamaṃ icchase mayā ti. 39.

20           Tattha ukkinnantaraparikhāṃ<sup>6</sup> ti idaṃ dvādasayojanikaṃ Surun-  
              dhanapuram antaranarā udakaparikhānaṃ kaddamaparikhānaṃ sukkhapari-  
              khānaṃ<sup>7</sup> ca ukkinnatā<sup>8</sup> ukkinnantaraparikhāṃ<sup>9</sup>, dalhamatṭālakotṭhakaṃ<sup>10</sup>  
              ti thirehi atṭālakehi dvārakotṭhakehi ca samannūgataṃ, khaggahatthehi  
              āvudhahatthehi dasahi yodhasahashehi rakkhitaṃ, duppavesam idaṃ puram  
25           ti idaṃ sakalapuram pi tassa auto māpitaṃ mayham nivāsapuram<sup>11</sup> pi ubha-  
              yam<sup>12</sup> kassaci pavisitum na sakkā, āgamo cā<sup>13</sup> 'ti idha imāya velāya taru-  
              nassa vā yobbanappattassa vā thāmasampannayodhassa vā aññassa vā mahantam  
              pi pannākāram gahetvā āgacchantassa āgamo nāma n'atthi, saṅgaman ti  
              atha tvaṃ kena kāraṇena imāya velāya mayā saha samāgamaṃ<sup>14</sup> icchasi<sup>15</sup>.

- 30           Atha Sakko catuttham gātham āha:

<sup>1</sup> Bā kesaggā. <sup>2</sup> Ck ukkin-, Bā okkhiṇ-, Bf okki-. <sup>3</sup> Bā dalha atṭā-. <sup>4</sup> Bā  
yūdino, Bf yuddhino. <sup>5</sup> Ck va, Bā vā. <sup>6</sup> Cs ukkin-, Bā okkhiṇ-. <sup>7</sup> Ck  
sukka-. <sup>8</sup> Cs ukkinna-, Bā ukkhinna-. <sup>9</sup> Bā ukkh-. <sup>10</sup> Bā dalha atṭā-  
<sup>11</sup> Bā -sanapu-. <sup>12</sup> Bā -yampi. <sup>13</sup> Cs Bā vā. <sup>14</sup> Bā saṅgamaṃ. <sup>15</sup> Bā -sīti.

4. Yakkho 'ham asmi kalyāni, āgato 'smi tamantikam<sup>1</sup>,  
tvaṃ maṃ nandaya<sup>2</sup> bhaddante, puṇṇakamsaṃ dadāmi te. 40.

Tass' attho: kalyāni sundaradassane, aham ev' eko<sup>3</sup> devaputto devānubhā-  
vena<sup>4</sup> idhāgato, tvaṃ ajja maṃ<sup>5</sup> nandaya tosehi, ahaṃ te imaṃ suvaṇṇa-  
māsakapuṇṇaṃ<sup>6</sup> suvaṇṇapātiṃ<sup>7</sup> dadāmi ti.

5

Taṃ sutvā rājadhītā pañcamam gātham āha:

5. Devaṃ va yakkhaṃ atha vā manussaṃ  
na patthaye Udayam aticca-m-aññaṃ,  
gacch' eva tvaṃ yakkha mahānubhāva,  
mā c' assu gantvā punar āvajjithā 'ti. 41.

10

Tass' attho: ahaṃ devarāja devaṃ vā yakkhaṃ vā Udayaṃ atikkamitvā  
aññaṃ na patthemī, so tvaṃ gacch' eva, mā idha atthāsi, na me tayā ābha-  
tena<sup>8</sup> paṇṇākārena attho, gantvā ca<sup>9</sup> māssu imaṃ thānaṃ punar āvajjithā  
'ti.

So tassā sīhanādaṃ sutvā aṭṭhvā gatasadisso hutvā tat- 15  
th' ev' antarāhito<sup>10</sup> atthāsi. So punadivase tāyam ava velāya  
suvaṇṇamāsakapūraṃ rajatapātiṃ ādāya tāya saddhiṃ sallapanto  
chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Yā sā<sup>11</sup> ratī uttamā<sup>12</sup> kāmabhogināṃ  
yamhetu sattā visamaṃ caranti<sup>13</sup>  
mā taṃ ratiṃ jiyi tuvaṃ sucimhite<sup>14</sup>,  
dadāmi te rūpiyaṃ kamsapūraṃ ti. 42.

20

Tass' attho: bhadda rājadhīte yā eṣā kāmabhogissattūnaṃ<sup>15</sup> ratī sumethu-  
naṃ<sup>16</sup> kāmaratī nāma uttamaratī yassā ratiyā<sup>17</sup> kāraṇā sattā kāyaduccaritādivi-  
samaṃ caranti taṃ ratiṃ tvaṃ bhadda sucimhite manāpahasite mā jiyi, aham 25  
pi āgacchanto na tucchahattho āgato, hiyyo suvaṇṇamāsakapūraṃ suvaṇṇapātiṃ  
āharim ajja rūpiyapātiṃ<sup>18</sup>, imaṃ te ahaṃ rūpiyapātiṃ suvaṇṇapūraṃ dadāmi ti.

Rājadhītā cintesi: „ayaṃ kathāsallāpaṃ labhanto punap-  
punāgamissati, na dāni tena saddhiṃ kathessāmīti“ sā kiñci

<sup>1</sup> Bā tavantike, Bf bhavantike <sup>2</sup> Bā nandas-a, Bf nandassu. <sup>3</sup> Bā omits ev <sup>4</sup> Bā devatānu-. <sup>5</sup> Cks mama. <sup>6</sup> Cks -kaṃ-, C<sup>s</sup> svannamāsakapūna. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> svan-.  
<sup>8</sup> Ck āha-, Bā āga-. <sup>9</sup> Ck Bā va. <sup>10</sup> Bā tattheva an- <sup>11</sup> Bāsf omīti sā. <sup>12</sup> Bā  
-ma, B<sup>sf</sup> -mam. <sup>13</sup> Bā varanti. <sup>14</sup> Bā -to. <sup>15</sup> Bā -gīnaṃ satt-. <sup>16</sup> Bā -na,  
Cks ratisumethūnaṃ. <sup>17</sup> Bā dutiyā. <sup>18</sup> Bā adds suvaṇṇapūraṃ.

na kathesi. Sakko tassā akathanabhāvaṃ<sup>1</sup> ūtvā tatth' ev'  
 antarahito<sup>2</sup> thatvā<sup>3</sup> punadivase tāyam eva velāya lohapātīm  
 kahāpaṇapūraṃ ādāya „bhadde<sup>4</sup> maṃ kāmaraṭṭiyā santappehi,  
 imaṃ te kahāpaṇapūraṃ lohapātīm dassāmīti“ āha. Tam  
 5 disvā rājadhītā sattamaṃ gātham āha:

7. Nārī naro nijjhapayaṃ<sup>5</sup> dhanena  
 ukkamsatī yattha karoti chandaṃ,  
 vipaccaniko tava devadhammo  
 paccakkhato thokatarena esīti. 43.

10 Tass' attho: bho purisa tvam jalo. naro hi nāma nāriṃ kilesarattikāraṇā  
 dhanena nijjhapento saṇṇapento yattha nāriyā chandaṃ karoti tam ukkamsati  
 vannaṭvā thometvā bahutarena dhanena palobheti, tuyham paṇ' eso devasabhāvo  
 vipaccaniko, tvam hi mayā paccakkhato thokatarena esi pathamadivase suvanṇa-  
 15 pūraṃ suvaṇṇapātīm āharitvā dutiyadivase<sup>6</sup> rūpiyapātīm tatiyadivase kahāpaṇa-  
 pūraṃ lohapātīm āharasīti.

Tam sutvā M.<sup>7</sup> „bhadde rājakumārī<sup>8</sup>, ahaṃ chekavāṇiyo,  
 na niraṭṭhakena atthaṃ nāsemi<sup>9</sup>, sace tvam āyunaṃ vā vaṇṇena  
 vā vaḍḍheyyāsi ahaṃ te paṇṇākāraṃ vaḍḍhetvā āhareyyaṃ,  
 tvaṃ pana parihāyas' eva, tenāhaṃ pi dhanam paribāpemi<sup>10</sup>“  
 20 vatvā tisso gāthā abhāsi:

8. Āyunaṃ ca vaṇṇaṃ ca manussaloke  
 nihiyyati manujānaṃ sugatte,  
 ten' eva vaṇṇena dhanam<sup>10</sup> pi tuyham  
 nihiyyati, jīṇṇatarāsi ajja. 44.

25 9. Evaṃ me pekkhamānassa rājaputti yasassini  
 hāyat' eva tato vaṇṇo ahorattānam accaye. 45.

10. Iminā ca<sup>11</sup> tvaṃ vayasā<sup>12</sup> rājaputti sumedhase  
 brahmacariyaṃ careyyāsi, bhiyyo vaṇṇavatī siyā ti. 46

30 Tattha nihiyyatīti parissāvane āsittaudakam viya parihāyati, manussa-  
 lokasmiṃ hi sattā jīvītena vaṇṇena cakkhupasādādhīti diṇe diṇe parihāyanti' eva<sup>13</sup>,

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> akatana-, C<sup>s</sup> akathata-, B<sup>d</sup> akathita-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> tattheva an-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> hutvā. <sup>4</sup>  
 B<sup>d</sup> adds tvaṃ. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> f. nijjhā-. B<sup>s</sup> niṭṭhā-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> adds suvaṇṇapūraṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> sakko.  
<sup>8</sup> C<sup>k</sup> -rī. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> nāsemi. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> -ne. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> va. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> vasaṇā. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> -yateva.

inṇatarāsīti mama pathamaṃ āgatadivase pavattaṃ hi te āyuni<sup>1</sup> hiyyo-  
divasaṃ na pāpuṇi, kuṭhāriyā chinnaṃ viya tatth' eva nirujjhi, hiyyo pavattaṃ<sup>2</sup>  
ajjadivasāṃ na pāpuṇi, hiyyo<sup>3</sup> kuṭhāriyā chinnaṃ viya<sup>4</sup> nirujjhi, tasmā ajja  
jinṇatarāsī<sup>5</sup> jāta, evaṃ me ti tiṭṭhatu hiyyo ca paramaho<sup>6</sup> ca, ajj' eva pana may-  
haṃ evaṃ pekkhamānassa<sup>7</sup> pekkhamānass' eva, hāyat' eva tato vaṇṇo aho-  
rattānaṃ accaye ti ito paṭṭhāya pana<sup>8</sup> rattinūdivesu vitivattesu ahorattānaṃ  
accayena apannattikabhāvaṃ eva gamissasīti<sup>9</sup> dasseti, iminā cā<sup>10</sup> 'ti tasmā  
bhadde sace tvaṃ iminā va vayeṇa<sup>11</sup> imasmim suvannaṇṇe sarīre jarāya avilutte  
yeva seṭṭhacariyaṃ careyyāsi<sup>12</sup> pabbajitvā samanadhammaṃ kareyyāsi<sup>13</sup> bhiyyo  
vaṇṇavāṭīsiyā<sup>14</sup> atirekataravaṇṇā<sup>15</sup> bhaveyyāsīti. 10

Tato rājadhītā itaraṃ gātham āha:

11. Devā na jīranti<sup>16</sup> yathā manussā,  
gattesu tesāṃ valiyo na honti,  
pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva<sup>17</sup>:  
kathaṃ na<sup>18</sup> devānaṃ sarīradeho ti. 47. 15

Tattha sarīradeho ti sarīrasamkhāto deho devānaṃ sarīraṃ kathaṃ na  
jīrati, idan taṃ ahaṃ<sup>19</sup> pucchāmīti vadati.

Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

12. Devā na jīranti yathā manussā,  
gattesu tesāṃ valiyo na honti, 20  
suve suve bhiyyataro va tesāṃ  
dibbo ca vaṇṇo vipulā ca bhogā ti. 48.

Tattha yathā manussā ti yathā manussā jīrantā<sup>20</sup> rūpena vaṇṇena  
bhogena cakkhupasādādīhi ca jīranti na evaṃ devā, tesāṃ<sup>21</sup> gattesu valiyo pi  
na santi, maṭṭakañcaṇapattam eva vaṇṇasarīraṃ<sup>22</sup> hoti, suve suve ti divase 25  
divase, bhiyyataro vā 'ti atirekataro va tesāṃ 'dibbo ca vaṇṇo vipulā ca  
bhogā honti, manussesu hi<sup>23</sup> rūpaparihāni<sup>24</sup> cira-jātābhāvassa<sup>25</sup> sakkhi, devesu<sup>26</sup>  
atirekarūpasampatti atirekavarārasampatti ca<sup>27</sup>, evaṃ aparihānadhammo nāma<sup>28</sup>

<sup>1</sup> Cks -u. <sup>2</sup> Bā -ampi. <sup>3</sup> Bā adds va. <sup>4</sup> Bā adds tattheva. <sup>5</sup> Bā -rāpi. <sup>6</sup>  
Bā parato <sup>7</sup> Bā omits pe-. <sup>8</sup> Bā omits pa-. <sup>9</sup> Ck -tīti. Bā bhavissatīti. <sup>10</sup>  
Bā vā. <sup>11</sup> Cks upāyena. <sup>12</sup> Bā vadeyyāsīti. <sup>13</sup> Bā -sīti. <sup>14</sup> Bā adds ti. <sup>15</sup>  
Bā -ī, Cks -tarā-. <sup>16</sup> Cks jīyanti, Bā jinanti, Bf jīranti. <sup>17</sup> Bā -vaṃ. <sup>18</sup> Cks -nu.  
<sup>19</sup> Bā idan ahaṃ taṃ. <sup>20</sup> Ck -ti. <sup>21</sup> Bā adds hi. <sup>22</sup> so Cks; Bā maṭṭhakañcaṇapatta-  
vaṇṇamevasarīraṃ. <sup>23</sup> Ck bhī. <sup>24</sup> Ck rupa-, Bā rūpaṃ-. <sup>25</sup> Bā cira-jāti-. <sup>26</sup>  
Bā pasakkhi-. <sup>27</sup> Bā adds hoti. <sup>28</sup> Bā nāmesa.



devaloko, tasmā tvam jaram apatvā<sup>1</sup> va nikkhamitvā pabbaja<sup>2</sup>, evam parihānīyasabbhāvā manussalokā mucchitvā<sup>3</sup> aparihānīyasabbhāvaṃ evarūpaṃ devalokaṃ gamissasīti.

Sā devalokassa vaṇṇaṃ sutvā<sup>4</sup> gamanamaggaṃ pucchanti<sup>5</sup> itaraṃ gātham āha:

- 5           13. Kim sū 'dha bhītā janatā anekā,  
                  maggo ca nekāyatanam<sup>6</sup> pavutto,  
                  pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva:  
                  katthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 49.

Tattha kim sū dha bhītā ti devarāja yaṃ khattiyādibhedā anekā  
10 janatā kimbhītā kassa<sup>7</sup> bhayena parihānīyasabbhāvā<sup>8</sup> manussalokā devalokaṃ na  
gacchatīti pucchati, maggo<sup>6</sup> ti devalokagāmmaggo, idha pana kin ti āharitvā  
ko ti pucchā kātābbā, yaṃ h ettha attho: nekatitthāyatanavasena<sup>10</sup> panditehi  
pavutto devalokamaggo<sup>11</sup> ko kataro ti vuttaṃ hoti, katthaṭṭhito ti paralokaṃ  
gacchanto katarasmim magge ṭhito na bhāyati

- 15           Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

14. Vācaṃ manaṃ ca paṇidhāya sammā  
                  kāyena pāpāni akubbamāno  
                  bavhannapānaṃ<sup>12</sup> gharam āvasanto  
                  saddho mudū saṃvibhāgī vadaññū  
20           saṅgāhako sakhilo saṇhavāco (III. <sup>262</sup>/<sub>21</sub>)  
                  etthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 50.

Tass' attho: bhaddo Udaye vācaṃ manaṃ ca sammā ṭhapetvā kāyena pi  
pāpāni akaronto ime dasakusalakammapathe samādāya vattanto bahū aṇṇapāne  
bahū vā<sup>13</sup> deyyadhamme ghare vasanto 'dānassa vipāko atthīti' saddhāya saman-  
25 nāgato muducitto dānasamvibhāgatāya<sup>13</sup> samvibhagī<sup>15</sup>, pabbajitā bhikkhāya  
caramānā vadanti<sup>16</sup> nāma paccayadānena tesam tassa vādassa jānanato vadaññū,  
catūhi saṅgahavatthūhi saṅgāhako<sup>17</sup>, piyavādītāya sakhilo, maṭṭavacanatāya<sup>19</sup>  
saṇhavāco, ettha etthake<sup>19</sup> guṇarāsīmhi ṭhito paralokaṃ gacchanto na bhāyati.

<sup>1</sup> Bā appatvā. <sup>2</sup> Bā -jāhi. <sup>3</sup> Bā cavitvā. <sup>4</sup> Bā add tassa, <sup>5</sup> all three MSS.  
-ti. <sup>6</sup> Ck -yatānaṃ, Bā -kāyanaṃ. <sup>7</sup> Bā kissa. <sup>8</sup> Ck adds nu. <sup>9</sup> Bā kim  
ma-. <sup>10</sup> Ck nekā-, Bā anekā-. <sup>11</sup> Bā adds ca <sup>12</sup> Bāf bahunna-. <sup>13</sup> Ck ta.  
<sup>14</sup> Ck -bhāgaratāya, B -bhāgatāyaṃ. <sup>15</sup> Ck -gi. <sup>16</sup> Bā caranti. <sup>17</sup> Ck -ga-,  
C -gā- corr. to -ga-. <sup>18</sup> C maṭṭha-. Bā maṭṭha-. <sup>19</sup> so all three MSS.

Tato rājadhītā<sup>1</sup> tassa vacanaṃ sutvā thutiṃ karonti<sup>2</sup>  
itaraṃ gātham āha:

15. Anusāsasi maṃ yakkha yathā mātā yathā pitā,  
ulāraṇṇa<sup>3</sup> pucchāmi: ko nu tvam asi subrahā ti. 51.

Tass' attho: yathā mātāpitāro ṭhuttake anusāsanti tathā maṃ anusāsasi, <sup>5</sup>  
ulāraṇṇa<sup>4</sup> sohhaggappattarūpa<sup>5</sup> ko nu si tvan ti<sup>6</sup> accuggatasarīro<sup>7</sup> ti

Tato B. itaraṃ gātham āha:

16. Udayo 'ham asmi kalyāṇi saṅgaratthā<sup>8</sup> idhāgato,  
āmanta kho taṃ gacchāmi, mutto 'smi tava saṅgarā<sup>9</sup> ti. 52.

Tass' attho: kalyāṇadassane ahaṃ purimabhāve tava sāmiko Udayo nāma <sup>10</sup>  
Tāvatiṇsahhāvane Sakko hutvā nihbatto, idhāgacchanto na kilesavasena gāto, taṃ  
vīmaṇsitvā<sup>10</sup> pana saṅgaraṃ<sup>11</sup> mocessamīti saṅgaratthāya<sup>11</sup> pubhe saṅga-  
rassa<sup>11</sup> katattā āgato 'smi, idāni taṃ āmantevā gacchāmi, mutto 'smi tava saṅ-  
garā<sup>11</sup> ti.

Rājadhītā assasitvā<sup>12</sup> „sāmi, tvam Udayabhaddarājā“ ti as- <sup>15</sup>  
suhārāya pavattamānāya<sup>13</sup> „aham tumhe<sup>14</sup> vinā vasitum na  
sakkomi, yathā tumhākaṃ santike vasāmi tathā maṃ anu-  
sāsathā“ 'ti vatvā itaraṃ gātham āha:

17. Sace kho tvam Udayo si<sup>15</sup> saṅgaratthā<sup>16</sup> idhāgato  
anusāsa maṃ rājaputta yathāssu puna saṅgamo ti. 53. <sup>20</sup>

Atha naṃ anusāsanto<sup>17</sup> catasso gāthā abhāsi:

18. Adhipatī<sup>18</sup> vayo khaṇo tath' eva,  
ṭhānaṃ n' atthi dhuvā, cavanti sattā,  
parijīyati addhuvā sarīraṃ,  
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 54. <sup>25</sup>

19. Kasiṇā<sup>19</sup> paṭhavī dhanassa pūrā  
ekass' eva siyā anaññadheyyā,  
taṃ cāpi jahāti avitarāgo,  
Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 55.

<sup>1</sup> Bā adds taṃ. <sup>2</sup> all three MSS. - ti <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -am. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> -am. <sup>5</sup> B<sup>s</sup> -paṃ <sup>6</sup>  
Bā asi. <sup>7</sup> Bā tvam evaṃ. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> -rā. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> -ratthā, Bā saṅkaratthā. <sup>10</sup> Bā adds  
ca. <sup>11</sup> Bā saṅka-. <sup>12</sup> C<sup>ks</sup> assā-, Bā assāsetvā. <sup>13</sup> Bā -dhārā - - mānā.  
<sup>14</sup> Bā -ehi. <sup>15</sup> C<sup>ks</sup> omit si. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> saṅgaratthā. Bā saṅgaratthā. <sup>17</sup> Bā adds  
mahāsatto. <sup>18</sup> all four MSS. -ti. <sup>19</sup> C<sup>ks</sup> kasiṇa.

20. Mātā ca pitā ca<sup>1</sup> bhātaro ca  
bhariyā yāpi<sup>2</sup> dhanena hoti kītā  
te cāpi jahanti aññamaññam,  
Udaye mā pamāda, carassu dhammam. 56.
- 5 21. Kāyo parabhojanan ti nātvā  
saṁsāre sugatī ca<sup>3</sup> duggatī ca<sup>3</sup>  
ittaravāso ti jāniyā,  
Udaye mā pamāda, carassu dhamman ti. 57.

Tattha adhipatati ti ativiya patati sīgham atikkamati, vayo ti pathamavayādi  
10 tividho pi, khaṇo<sup>4</sup> tath evā<sup>5</sup> 'ti uppādatthitibhaṅgakhaṇo pi tath' eva adhi-  
patati<sup>6</sup>, ubhayenāpi<sup>7</sup> bhadde imesaṁ sattānaṁ āyusamkhāro nāma sīghasotanadi<sup>8</sup>  
viya amvattanto sīgham atikkamati<sup>9</sup> dasseti, thānaṁ natthi ti uppannasam-  
khārā<sup>10</sup> abhijjivā titthantū 'ti patthanāya pi tesam thānaṁ nāma n' atthi, evaṁ  
ekaṁseu eva Buddham Bhagavantaṁ ādīnaṁ katvā sabbe pi sattā cavanti, dhuvaṁ  
15 maraṇam. addhuvāṁ jīvitaṁ ti evaṁ maraṇasatiṁ bhāvehi ti dipeti, pari jīyati ti  
idaṁ suvaṇṇavannaṁ sarīraṁ jīrat' eva, evaṁ jānāhi, m ā p a m ā d ā 'ti tasmā tvaṁ  
Udayabhadde mā pamādaṁ āpajji, appamattā hutvā dasakusalakammappathadhammaṁ  
carūhīti, kaṣiṇā tisakalā, ekas<sup>11</sup> evā ti yadi ekas<sup>12</sup> eva rañño va tasmiṁ ekasmiṁ  
neva<sup>13</sup> anaññādhīnā<sup>14</sup> assa, taṁ cāpi<sup>15</sup> jāhāti avītarāgo ti tanhāvasiko puggalo  
20 ettakena pi yasena atitto maraṇakāle avītarāgo va taṁ vijahati, evaṁ taṇhāya  
apūraṇīyabhāvaṁ<sup>16</sup> jānāhi ti dipeti, te v ā p ī ti mātā puttāṁ putto mātaraṁ  
pitā puttāṁ putto pītaraṁ bhātā bhaginiṁ bhagini bhātaraṁ bhariyā sāmikaṁ  
sāmiko bhariyaṁ ti ete aññamaññaṁ jahanti<sup>17</sup>, nānā honti, evaṁ sattānaṁ  
vinābhāvaṁ jānāhi ti dipeti, parabhojanan ti vīvidhānaṁ kākādīnaṁ parasat-  
25 tānaṁ bhojanam, ittaravāso ti yā esā imasmiṁ saṁsāre manussabhūtā sugatī<sup>18</sup>  
ca tiracchānabhūtā duggatī<sup>19</sup> ca etaṁ ubhayam pi ittaravāso ti jānitvā  
mā pamāda, carassu dhammaṁ, imesaṁ sattānaṁ nānāthāpato āgantvā ekaṁ  
thāne saṁsāraṁ paritto, ime sattā appakam eva kālāṁ ekato vasanti, tasmā  
appamattā bhōhīti.

- 30 Evaṁ M. tassā ovādam adāsi. Sāpi tassa dhamma-  
thāya pasīditvā thutim karonti<sup>18</sup> osānagātham āha:

<sup>1</sup> Cks omit ca. <sup>2</sup> Bā cāpi, Bf bhariyāpi. <sup>3</sup> Bā -tiṇca. <sup>4</sup> Bā si. <sup>5</sup> Cks omit vā. <sup>6</sup> Bā ati. <sup>7</sup> Cks udayenā ti. <sup>8</sup> Bā -sotā-. <sup>9</sup> Cks -mīti. <sup>10</sup> Bā -nā-. <sup>11</sup> Bā omits va. <sup>12</sup> Bā yeva. <sup>13</sup> Ck anaññadhīnā corr. to anamñadhīnā, Bā avinā, Ck ataññevadhīnā. <sup>14</sup> Cks vāpi, Bā tathāpi in the place of taṁ cāpi. <sup>15</sup> Cks āp-  
<sup>16</sup> Bā paja-. <sup>17</sup> Cks -tiyaṁ. <sup>18</sup> all three MSS. -ti.

29. Sādhū bhāsat' ayaṃ<sup>1</sup> yakkho: appaṃ maccāna jīvitaṃ,  
kasiraṇ ca parittaṇ ca taṇ ca dukkhena saṃyutaṃ,  
sāhaṃ ekā pabbajissāmi hitvā Kāsiraṇ Surundhanan ti. 58.

Tattha sādhu 'ti<sup>2</sup> appaṃ maccāna jīvitaṃ ti bhāsamāno ayaṃ devarājā  
sādhū bhāsati, kiṃkāraṇā: idaṃ hi kasiraṇ ca dukkhaṃ assādarahitaṃ parittaṇ<sup>3</sup>  
ca na babukaṃ ittarakālaṃ, sace hi kasiraṃ pi<sup>4</sup> samānaṃ dighakālaṃ pavatteyya  
parittakam pi<sup>4</sup> samānaṃ sukhaṃ bhavēyya vatteyya<sup>5</sup>, idaṃ pana kasiraṇ c' eva  
parittaṇ ca sakalena vatthadukkhena<sup>6</sup> saṃyutaṃ<sup>7</sup> sannitāṃ<sup>8</sup>, sāhaṃ ti sā ahaṃ  
Surundhanan ti Surundhananagaraṇ ca Kāsiraṭṭhaṇ<sup>9</sup> ca chaḍḍetvā<sup>10</sup> ekikā  
pabbajissāmi ti āha. 10

B. tassa ovādaṃ datvā sakatṭhānam eva gato. Sāpi pu-  
nadivase amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā attano<sup>11</sup> nagare yeva  
ramaṇīye uyyāne isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammaṃ caritvā  
āyupariyosāne Tāvatisabhaṇe B-assa pādapariṇāṇikā hutvā  
nibbatti. 15

S. i. dhammadesanaṃ ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyo-  
sāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṇṇale paṭiṭṭhahi): „Tadā rājadhītā  
Rāhulamātā ahosi, Sakko pana ahaṃ evā“ ti. Udayajātakaṃ.

### 5. Pāṇiyajātaka.

Mitto mittassā 'ti. Idaṃ S. J. v. kilesaniggahaṃ ā. 20  
k. Ekasmiṃ hi samaye Sāvatti-vāsino pañcasatā gihī saḥāyaka  
Tathāgatassa dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā upasampannā anto-  
koṭisanthāre vasantā aḍḍharattasamaye kāmavitakkaṃ vitakkesuṃ,  
sahhaṃ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbāṃ. Bhagavato āṇattiyā  
panāyasmatā Ānandena bhikkhusaṃghe sannipatite S. paññattāsane<sup>25</sup>  
nisīditvā anodissakaṃ katvā „kāmavitakkaṃ vitakkayitthā“ 'ti avatvā  
sahhasaṃgāhikavasen' eva „bhikkhave kilesa khuddako nāma n' atthi,  
bhikkhunā nāma uppannuppannā<sup>12</sup> kilesā niggaḥetabbā va<sup>13</sup>, porāṇa-  
kaṇḍitā anuppanne Buddhe kilese niggaḥetvā paccekahodhiṇāṇaṃ<sup>14</sup>  
pattā“ ti vatvā a. ā.: 30

<sup>1</sup> Ck -sathayaṃ, Cs -satatiyaṃ, Bdf -satiyaṃ. <sup>2</sup> Bd adds bhadde. <sup>3</sup> Bd omits  
pi. <sup>4</sup> Bd adds ca. <sup>5</sup> Cks vaddheyya. <sup>6</sup> Cks vaddha-. <sup>7</sup> Bd -yuttaṃ. <sup>8</sup> Bd  
-nīhitam. <sup>9</sup> Bd kāsikara-. <sup>10</sup> Cks chaḍḍhe-. <sup>11</sup> Bd anto. <sup>12</sup> Bd uppanna. <sup>13</sup>  
Bd omits va. <sup>14</sup> Bd -buddha-.

A. B. Br. r. k. Kāśiratṭhe ekasmiṃ gāmake dve  
 sahāyakā<sup>1</sup> pāṇiyatumbāni ādāya khettaṃ gantvā ekamante  
 ṭhapetvā khettaṃ koṭṭetvā<sup>2</sup> pipāsita-kāle āgantvā pāṇiyam  
 pivanti. Tesā eko pāṇiyatthāya āgantvā attano pāṇiyam  
 5 rakkhanto itarassa tumbato pivitvā sāyam araṇṇā nikkhamitvā  
 nahāyitvā ṭhito „atthi nu kho me kāyadvārādīhi ajja kiñci  
 pāpaṃ katan“ ti upadhārento thenetvā pāṇiyassa pītabhāvaṃ  
 disvā<sup>3</sup> saṃvegappatto hutvā „ayam taṇhā vaḍḍhamānā maṃ  
 apāyesu khipissati, imaṃ kilesaṃ niggaṇhissāmīti“ pāṇiyassa  
 10 thenetvā pītabhāvaṃ ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā  
 paccekabodhiñāṇaṃ nibbattetvā paṭiladdhañāṇaṃ<sup>4</sup> āvajjanto<sup>5</sup>  
 aṭṭhāsi. Atha naṃ itaro nahāyitvā uṭṭhito „ehi samma  
 gharaṃ gacchāma“ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ, mama gharena  
 kiccaṃ n' atthi, paccekabuddhā nāma mayan“ ti. „Pacceka-  
 15 buddhā nāma tumhādisā<sup>6</sup> hontīti“. „Atha<sup>7</sup> kīdisā hontīti“.  
 „Dvaṅgulakesā kāsāyavatthavasanā“ Uttarahimavante Nanda-  
 mūlakapabbhāre vasantīti“. So sīsaṃ parāmasi, taṃ khaṇaṃ  
 yev' assa gihiliṅgaṃ antaradhāyi, surattadupaṭṭaṃ nivattham  
 eva, vijjullatāya sadisaṃ kāyabandhanaṃ baddham eva,  
 20 alattakapāṭalavaṇṇaṃ<sup>8</sup> uttarāsaṅgacīvaraṃ ekaṃsakatam eva,  
 meghavaṇṇaṃ paṃsukūlacīvaraṃ aṃse<sup>9</sup> ṭhapitam eva, bhama-  
 ravaṇṇo mattikāpatto<sup>10</sup> vāmaṃsakūṭe<sup>11</sup> laggito va abosi, so  
 ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā uppatitvā Nandamūlakapab-  
 bhāre yeva otari. Aparo pi Kāśigāme<sup>12</sup> yeva kuṭumbiko  
 25 āpaṇe nisinno ekaṃ purisaṃ attano bhariyaṃ ādāya gacchan-  
 taṃ disvā taṃ uttamarūpadharaṃ itthiṃ indriyāni bhinditvā  
 oloketvā puna cintesi: „ayam me lobho vaḍḍhamāno apāyesu  
 khipissatīti“ saṃviggamānaso vipassanaṃ vaḍḍhetvā pacceka-  
 bodhiñāṇaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito dhammaṃ desetvā

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -yā. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> khothetvā, C<sup>s</sup> koṭṭetvā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds so. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -laddhagūṇaṃ.  
<sup>5</sup> C<sup>ks</sup> -jjento. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> has added na. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds naṃ. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> vatthaniva-. <sup>9</sup>  
 B<sup>d</sup> -pa-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> aṃsakute. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -ka-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> vāma aṃ-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> kāsika gā-.

Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigāmaṇasino<sup>1</sup> yeva  
dve pitāputtā ekato maggaṃ paṭipajjimsu, aṭavimukhe  
va<sup>2</sup> corā ṭhitā honti, te pitāputte labhitvā puttaṃ gahetvā  
„dhanam āharitvā tava puttaṃ gaṇhā“<sup>3</sup> 1 pitaram vissaj-  
jenti, dve bhātaro labhitvā kaniṭṭham gahetvā jeṭṭham 5  
vissajjenti, ācariyantevāsike labhitvā ācariyam gahetvā  
antevāsikam vissajjenti, antevāsiko sippalobhena dhanam  
āharitvā ācariyam gaṇhitvā gacchati. Atha te pitāputtā tattha  
corānam ṭhitabhāvaṃ nātvā „tvam maṃ<sup>3</sup> ‘pitā’ ti mā vadi,  
aham pi taṃ<sup>4</sup> ‘putto’ ti na vakkhāmīti“ katikaṃ katvā corehi 10  
gahitakāle „tumhe aññamaññaṃ kiṃ bothā“<sup>5</sup> ‘ti puṭṭhā „na  
kiñci homā“<sup>6</sup> ‘ti sampajānamusāvadam karimsu. Tesu aṭavito  
nikkhamitvā sāyam nahāyitvā<sup>5</sup> ṭhitesu putto attano sīlam  
sodhento taṃ musāvadam disvā „idaṃ pāpam vaḍḍhamānam  
maṃ apāyesu khipissati, imaṃ kilesam niggaṇhissāmīti“ 15  
vipassanam vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse  
ṭhito pitu dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato.  
Kāsigāmake<sup>6</sup> yeva<sup>7</sup> paṇa eko gāmaḥojako māghatam kārapesi,  
atha naṃ balikammakāle mahājano sannipatitvā āha: „sāmi  
mayam migasūkarādayo māretvā yakkhānam balikammaṃ  
karissāma, balikammakālo eso“<sup>8</sup> ti. „Tumhākaṃ pubbekaraṇa-  
niyāmen’ eva karoṭhā“<sup>9</sup> ‘ti. Manussā bahum pāṇātipātam  
akamsu. So bahum macchamaṃsam disvā „ime manussā  
ettake pāṇe mārentā maṃ’ ekassa<sup>9</sup> vacanena mārayimsu“<sup>10</sup> ‘ti  
kukkuccaṃ katvā vātapānam nissāya ṭhitako va vipassanam 25  
vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito<sup>9</sup>  
dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Aparo  
pi Kāsiratṭhe<sup>10</sup> yeva gāmaḥojako majjavikkayaṃ vāretvā  
„sāmi, pubbe imasmim kāle surāchaṇo<sup>11</sup> nāma hoti, kiṃ  
karomā“<sup>11</sup> ‘ti mahājanena vutte<sup>12</sup> “tumhākaṃ porāṇakaniyāmen’ 30

<sup>1</sup> Bā aparo pi kāsikagā-. <sup>2</sup> Bā ca. <sup>3</sup> Cks mama. <sup>4</sup> Bā omits taṃ. <sup>5</sup> Bā -yitā.

<sup>6</sup> Bā aparo pi kāsikagāme. <sup>7</sup> Bā adds ca. <sup>8</sup> Bā mamevekassa. <sup>9</sup> Bā adds va.

<sup>10</sup> Bā kāsikara-. <sup>11</sup> Ck -chano, C\* -pāno. <sup>12</sup> Bā -o.

karoṭhā“ 'ti āha. Maṇṇsā chaṇaṃ katvā suraṃ pivitvā  
kalahaṃ karotā batthapāde bhinditvā<sup>1</sup> sīsaṃ bbinditvā kaṇṇe  
chinditvā bahudaṇḍe bajjhimsu. Gāmaḥojako te disvā  
cintesi: „mayi ananujānante<sup>3</sup> ime etaṃ dukkhaṃ na vindeyyun“  
5 ti so ettakena kukkucchaṃ katvā<sup>3</sup> vipassanaṃ vaḍḍhetvā  
paccekaboddhiññaṃ nibbattetvā „appamattā hothā“ 'ti ākāse  
ṭhatvā dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāraṃ eva gato.  
Aparabhāge pañca paccekabuddhā bhikkhācārattāya Bārāṇasi-  
dvāre otaritvā sunivattā supārutā pāsādikhi<sup>4</sup> abhikkamādīhi  
10 piṇḍāya carantā rājadvāraṃ pāpuṇimsu. Rājā te disvā va  
pasannacitto rājanivesanaṃ pavesāpetvā<sup>5</sup> pāde dhovitvā  
gandhatelena makketvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena  
parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā „bhante tumbhakaṃ paṭhama-  
vaye pabbajjā sobhati, imasmiṃ vaye pabbajjantā kāmesu  
15 ādīnavaṃ passittha, kiṃ vo āramaṇaṃ ahoṣīti“ pucchī. Te  
tassa kathentā<sup>6</sup>

1. Mitto mittassa paṇīyaṃ adinnaṃ paribhuñjisaṃ<sup>7</sup>,  
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,  
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 59.
- 20 2. Parādāraṃ ca disvāna chando me udapajjatha<sup>8</sup>,  
tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,  
mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 60.
3. Pīṭaraṃ me mahārāja corā agaṇhuṃ kānane,  
tes' āhaṃ pucchito jānaṃ aññathā naṃ viyākarim,  
25 tena pacchā -pe-. 61.
4. Pāṇātipātāṃ akaraṃ somayāge upatṭhite,  
tes' āhaṃ samanūñāsīm,  
tena pacchā vijigucchim -pe-. 62.
5. Surāmerayamadhukā ye janā paṭham' āsu no  
30 bahunnaṃ te anattāya majjapāṇaṃ akappayum,

<sup>1</sup> Bā bhañjitvā. <sup>2</sup> Cks anu-. <sup>3</sup> Bā adds vātapānaṃ nissāya ṭhitako va. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> pā-. <sup>5</sup> Bā -setvā. <sup>6</sup> Bā adds gāthamāhamsu. <sup>7</sup> Cks -jīyān, Bāf -jīssaṃ. <sup>8</sup> Bāsf upapajj-.

tes' āhaṃ samanūññāsīm,

teṇa pacchā vijigucchiṃ taṃ pāpaṃ pakatam mayā,

mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ ti 63.

imā<sup>1</sup> paṭipāṭiyā pañca gāthā abhāsimsu.

Rājāpi ekamekassa vyākaraṇaṃ sntvā „bhante ayaṃ 5  
pabbajjā tumhākam eva anucchavikā“ ti thutīm akāsi.

Tattha mitto mittassā 'ti mahārāja ahaṃ ekassa mitto hutvā tassa  
mittassea santakaṃ pāṇiyaṃ iminā nāma niyāmena paribhuñjīm, tasmā ti  
yasmā puthujjanā nāma pāpaṃ<sup>4</sup> karonti tasmā ahaṃ pi, mā puna akaraṃ  
pāpaṃ ti taṃ pāpaṃ ārammanam katvā pabbajito 'mhiti, chando ti mahārāja 10  
iminā nāma niyāmena mama paradāraṃ disvā kāme chando uppajji, agaṇṇa  
ti gaṇhiṃsu<sup>5</sup>, jānaṃ ti tesaṃ corānaṃ ahaṃ<sup>6</sup> kiṃ te ayaṃ<sup>7</sup> hotīti pucchite<sup>8</sup>  
jānanto yeva na kiñci hotīti aññathā vyākāsi, somayāge ti navachande utthite  
somaṃyāgaṃ nāma yakkhabalīṃ<sup>9</sup> karīṃsu, tasmīm upaṭṭhite, samanūññāsīṃ ti  
samanūñño āsīm, surāmerayamadhu<sup>10</sup> ti piṭṭhasurādīm surāṃ ca pup- 15  
phāsavādimerayaṇaṃ ca pakkamadhu<sup>11</sup> viya madhuraṃ maññamānā, ye janā  
paṭhamāsuṇo ti ye no<sup>12</sup> gāme janā<sup>13</sup> paṭhamāṃ evarūpā āsūṃ abesūṃ,  
bahunnaṃ te ti te ekadivasaṃ ekasmiṃ chane<sup>14</sup> patte bahunnaṃ anattāya  
majjapānaṃ kappayīṃsu<sup>15</sup>.

Rājā tesaṃ dhammaṃ sutvā pasannacitto cīvarasāṭake 20  
ca bhesajjāni ca datvā paccekabuddhe uyyojesi. Te pi tassa  
anumodanaṃ katvā tatth' eva agamaṃsu. Tato paṭṭhāya rājā  
vatthukāmesu viratto anapekko<sup>16</sup> hutvā nānaggarasabhojanaṃ  
bhūñjitvā itthiyo anālapitvā<sup>17</sup> anoloketvā virattacitto utthāya  
sirigabbhaṃ pavisitvā nisinno setabhittiyaṃ kasiṇaparikammaṃ 25  
katvā jhānaṃ uibbatesi. So jhānappatto kāme<sup>18</sup> garahanto

6. Dhi-r-atthu subahū kāme duggandhe bahukaṇṭake

ye ahaṃ<sup>16</sup> patisevanto na labhiṃ tādisaṃ sukhaṃ ti 64.  
gātham āha.

Tattha bahukaṇṭake ti bahupaccāmitte, ye haṃ<sup>17</sup> ti ye<sup>18</sup> ahaṃ, ayaṃ 30  
eva vā pāṭho, tādiseaṃ ti etādisaṃ kilesarahitajhānasukhaṃ.

<sup>1</sup> Bḍ paccekabuddhā imā. <sup>2</sup> Bḍ pāpakammaṃ. <sup>3</sup> Bḍ ag-. <sup>4</sup> Bḍ ayaṃ <sup>5</sup> Bḍ omīta ayaṃ. <sup>6</sup> Bḍ -to. <sup>7</sup> Bḍ yakkhaṃ-. <sup>8</sup> Bḍ -uṃ. <sup>9</sup> Cks yo no, Bḍ ye janā.  
<sup>10</sup> Cks gāmajanā. <sup>11</sup> Cks -no. <sup>12</sup> Bḍ ak-. <sup>13</sup> Bḍ -pekkho. <sup>14</sup> Cks -petvā. <sup>15</sup> Cks  
-maṃ. <sup>16</sup> Bḍ yomāhaṃ, Bf yo ayaṃ. <sup>17</sup> Cs ye ahaṃ, Bḍ yo uāhaṃ. <sup>18</sup> Bḍ yo.



Ath' assa aggamaheṣī "ayaṃ rājā paccekabuddhānaṃ dhammakathaṃ sutvā ukkaṇṭhitarūpo' ambehi saddhiṃ akathetvā<sup>2</sup> sirigabbhaṃ pavitṭho, parigaṇhissāmi tava naṃ" ti cintetvā sirigabbhadvāraṃ gantvā dvāre ṭhitā rañño kāme  
 5 garahantassa udānaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ kāme garahasi, kāmasukhasadisāṃ nāma sukhaṃ n' atthīti" kāme<sup>3</sup> vaṇṇentī<sup>4</sup> itaraṃ gātham āha :

7. Mahassādā<sup>5</sup> sukhā kāmā, n' atthi kāmaram<sup>6</sup> sukhāṃ,  
 ye kāme patisevanti saggaṃ te upapajjare ti. 65.

10 Tattha mahassādā ti mahārāja ete kāmā nāma mahāssādā, ito uttariṃ aṇṇaṃ sukhāṃ n' atthi, kāmasevino hi apāye anupagamma sagge nibbantanti attho

Taṃ sutvā B. tassā „nassa vasali, kiṃ kathesi, kāmesu<sup>7</sup> sukhāṃ nāma kuto<sup>8</sup>, vipariṇāmadukkhā hi<sup>9</sup> ete" ti garahanto  
 15 sesagathā abhāsi:

8. Appassādā dukkhā kāmā, n' atthi kāmaram<sup>10</sup> dukhaṃ,  
 ye kāme patisevanti nirayaṃ te upapajjare. 66.

9. Asi<sup>11</sup> yathā sunisito nettiṃso va supāyiko<sup>12</sup>  
 sattīva urasī khitto<sup>13</sup> — kāmā dukkhatarā<sup>14</sup> tato. 67.

0 10. Aṅgārānaṃ va jalitaṃ kāsūṃ sādhipaporaṃ<sup>15</sup>  
 phālaṃ va divasaṃtattaṃ — kāmā dukkhatarā tato. 68.

11. Visaṃ yathā halāhalaṃ telam ukkaṭṭhitaṃ<sup>16</sup> yathā  
 tambalohavilīnaṃ va — kāmā dukkhatarā tato ti. 69.

Tattha nettiṃso ti nikkarṇo, idaṃ pi ekassa khaggassa nāmaṃ, duk-  
 25 khatarā<sup>17</sup> ti evaṃ jalitaṅgārakāsūṃ vā divasaṃtattaṃ phālaṃ vā paticca yaṃ dukhaṃ uppajjati tato pi kāmā yeva dakkhatarā ti attho, anantaragāthāya : yathā etāni visādini dukkhāvahanato dukkhāni evaṃ kāmāpi dukkhā, taṃ pana kāmadukkhāni itarehi dukkhehi dukkhatarā ti attho.

<sup>1</sup> Bā adds abesi. <sup>2</sup> Bā adds va. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> -maṃ. <sup>4</sup> all three MSS. -ti. <sup>5</sup> Bā mahāssā-. <sup>6</sup> Bāf kāmā-. <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> -me. <sup>8</sup> Bā adds atthi. <sup>9</sup> Bā omits hi. <sup>10</sup> Bā kāmā-. <sup>11</sup> Ck<sup>s</sup> āsiṃ, C<sup>s</sup> āsi. <sup>12</sup> Bā -yito. <sup>13</sup> Bā -ā. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> -raṃ, C<sup>s</sup> -ran. <sup>15</sup> Bā vātipapodisaṃ, Bāf sākhitaporaṃ. <sup>16</sup> so Ck<sup>s</sup>; Bāf telaṃ pakkudhitaṃ. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> -ran.

Evam M. deviyā dhammaṃ desetvā amacce sannipātetvā  
 „bho amaccā tumhe rajjāṃ paṭipajjatha<sup>1</sup>, ahaṃ pabbajissāmīti“  
 vatvā mahājanassa rodantassa paridevantassa<sup>2</sup> utthāya ākāse  
 thatvā ovādaṃ datvā anilapathen<sup>3</sup> eva Uttarahimavantāṃ  
 gantvā ramaṇīye padese assamaṃ māpetvā isipabbajjāṃ <sup>5</sup>  
 pabbajitvā āyupariyosāne Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. „bhikkhave, kilesa khuddako nāma<sup>4</sup> n' atthi, appa-  
 mattako pi paṇḍitena niggaḥetabbo yevā“ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā  
 j. s. (Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahimsu):  
 „Tadā paccekabuddhā parinibbāyimsu, devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā <sup>10</sup>  
 pana aham evā“ 'ti. Pāṇiyajātakaṃ.

## 6. Yuvāñjaya-jātaka.

Mittāmaccaparibbūḥhan ti. Idam S. J. v. mahābhini-  
 khamanaṃ ā. k. Ekadivasaṃ hi dhamma-abhāyaṃ sannipatitā<sup>1</sup>  
 bhikkhū „āvuso sace Dasabalo agāraṃ ajjhāvasissa<sup>2</sup> sakalacakkavāla- <sup>15</sup>  
 gabbhe cakkavattirājā abhavissa<sup>3</sup> sattaratana-samannāgato catuiddhīhi<sup>4</sup>  
 saniddho purosahassa-puttaparivāro, so evarūpaṃ sirivibhavaṃ pahāya  
 kāmesu dosaṃ disvā aḍḍharattasamaye Channasahāyo<sup>5</sup> Kanthakan<sup>6</sup>  
 āruyha nikkhamitvā Anomanadītīre<sup>7</sup> pabbajitvā chavassāni dukkara-  
 kārīkaṃ katvā sammāsambodhiṃ patto“ ti Satthu guṇakathaṃ <sup>20</sup>  
 kathayimsu. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya  
 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān'  
 eva Tathāgato<sup>8</sup> mahābhini-kkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi dvādasā-  
 yojanike Bārāṇasīnagare rajjāṃ pahāya nikkhanto yevā“ 'ti vatvā  
 a. ā.:

95

A. Rammanagare Sabbadatto nāma rājā ahoṣi.  
 Ayam hi Bārāṇasī Udayajātaka Surundhananagaraṃ nāma  
 jātāṃ<sup>9</sup> Cullasutasomajātaka Sudassanaṃ nāma Soṇananda-  
 jātaka<sup>10</sup> Brahmavaddhanaṃ<sup>11</sup> nāma Khaṇḍahālajātaka Puppha-

<sup>1</sup> Bā paṭicchhatha <sup>2</sup> Bā -sseva. <sup>3</sup> Bā nāma khuddako. <sup>4</sup> Bā repeats san-.

<sup>5</sup> Bā -vassissaṃ. <sup>6</sup> Bā -vissaṃ. <sup>7</sup> Bā -iddhi. <sup>8</sup> Bā chanda-. <sup>9</sup> Bā kantha-.

<sup>10</sup> Bā -mā-. <sup>11</sup> Bā tathā- idāneva. <sup>12</sup> Bā -tā <sup>13</sup> Ckṣ sona-. <sup>14</sup> Ckṣ -nī

- vatī nāma<sup>1</sup>, imasmim̐ pana Yuvañjayajātake Rammanagaram  
 nāma ahosi, evam assā<sup>2</sup> kadāci kadāci nāmam̐ parivattati<sup>3</sup>.  
 Tattha<sup>4</sup> Sabbadattarañño puttahassam̐ ahosi. Yuvañjayassa<sup>5</sup>  
 nāma jetthaputtassa nparajjam̐ adāsi. So<sup>6</sup> ekadivasam̐ pāto va  
 5 rathavaram̐ āruyha mahantena sirivibhavana nyyānakilam̐ gac-  
 chanto rukkhaggaṭṭinaggasākhaggamakkaṭakasuttajālādīsu muttā-  
 jālākāre nalagge ussāvabindum̐ disvā „samma sārathi kin nām̐  
 etan“ ti pucchitvā „etaṃ<sup>7</sup> deva himasamaye patanaussāva-  
 bindū<sup>8</sup> nāmā“ ’ti sutvā divasabhāgam̐ uyyāne kilītvā sāyaṇhakāl-  
 10 paccāgacchanto<sup>9</sup> te adisvā „samma sārathi, kham̐ te<sup>10</sup> ussāva-  
 bindū, na te idāni passāmiti“ pucchi. „Deva te suriye  
 uggacchante sabbe va<sup>11</sup> chijjitvā<sup>12</sup> paṭhaviyam̐ pavisantīti<sup>13</sup>“.  
 Taṃ<sup>14</sup> sutvā saṃvegappatto hutvā „imesam̐ sattānam̐ jīvita-  
 saṃkhārāpi tiṇagge ussāvabindusadisā. mayā vyādhijarāma-  
 15 raṇehi apīḷiten’ eva nātāpitara āpucchitvā pabbajitum̐ vaṭṭatīti<sup>15</sup>  
 ussāvabindum̐ eva ārammaṇam̐ katvā āditte<sup>16</sup> viya tayo bhava  
 passanto attano geham̐ agantvā<sup>16</sup> alam̐katapaṭiyattāya viniccha-  
 yasālāya nisinnassa pitu santikam̐ eva gantvā pitaram̐ vanditvā  
 ekamantaṃ ṭhito pabbajjam̐ yācanto  
 20 1. Mittāmacce paribbūḷham̐ aham̐ vande rathesabham̐,  
 pabbajissam̐ mahārāja<sup>17</sup>, taṃ devo anumaññatū ’ti 70.  
 paṭhamam̐ gātham̐ āha<sup>18</sup>.  
 Tattha paribbūḷhan ti parivāritam̐, taṃ devo ti<sup>19</sup> mama pabbajjam̐ devo  
 anujānātū ’ti attho.  
 25 Atha naṃ rājā vārento<sup>20</sup> dutiyam̐ gātham̐ āha:  
 2. Sace te ūnam̐ kāmehi aham̐ paripūrayāmi te  
 yo taṃ himsati vāremi, mā pabbaji<sup>21</sup> Yuvañjayā ’ti 71.

<sup>1</sup> Bā adds sankhabrahmaṇajātake molini nāma. <sup>2</sup> Cks assa. <sup>3</sup> Bā -vattīti. <sup>4</sup> C s ttha. <sup>5</sup> Bā yudhañ- throughout. <sup>6</sup> Bā adds divase divase mahādānam̐ pavat-  
 tesī evam̐ gacchante kāle bodhisatto. <sup>7</sup> Bā etc. <sup>8</sup> Bā -nakam̐us-, C s -nahima-  
 bhindū. <sup>9</sup> Cks pacchā-. <sup>10</sup> Bā etc. <sup>11</sup> Bā omits va. <sup>12</sup> Bā bhijjitvā. <sup>13</sup> Bā  
 patantīti. <sup>14</sup> Cks omit taṃ. <sup>15</sup> Bā -o. <sup>16</sup> Cks gantvā. <sup>17</sup> Bā -jissa ma-. Bā  
 -jissāmaham̐ rāja, Bf -jisso. <sup>18</sup> Cks omit p. g. āha. <sup>19</sup> Bā adds taṃ. <sup>20</sup> Bā  
 nivā-. <sup>21</sup> Cks -jji, Bā -aja, Bf -jja.

Tam sutvā kumāro tatiyaṃ gātham āha:

3. Na m' atthi ūnaṃ kāmehi, himsitā me na vijjati,  
dipaṇ ca kātum icchāmi yaṃ jarā<sup>1</sup> nābhikīratīti. 72.

Tattva dīpaṇcā 'ti tāta n' eva mayhaṃ kāmehi ūnaṃ atthi na maṃ  
himsitā<sup>2</sup> koci vijjati, ahaṃ pana paralokagamanāya attano patitthaṃ kātum 5  
icchāmīti, kīdisaṃ<sup>3</sup>: yaṃ jarā nābhikīratī<sup>4</sup> na viddhamseti tam ahaṃ kātum  
iccbāmi, amatamahānibbānaṃ gavesissāmi, na me kāmehi attho, anujāna maṃ  
mahārājā 'ti vadati. Iti punappuna kumāro pabbajjaṃ yāci. rājā mā pabbajā 'ti  
vāresi<sup>5</sup>.

Tam atthaṃ āvikaronto S. upaḍḍhagātham āha: 10

- 4.a Putto vā pitaraṃ yāce pitā vā puttam orasan ti.

Tattha vākāro sampiṇḍanatto, idaṃ vuttaṃ hoti: evaṃ bhikkhave putto  
ca pitaraṃ yācati pitā ca orasaṃ puttam yācatīti.

Sesaṃ upaḍḍhagātham rājā āha:

- 4.b Negamo<sup>6</sup> yācate tāta: mā pabbaja Yuvañjayā 'ti. 73. 15

Tass' attho: ayaṃ te tāta nigamavāsī mabājano yācati, nagarajano pi: mā  
tvaṃ pabbajīti<sup>7</sup>.

Kumāro puna pi

5. Mā maṃ deva nivāresi pabbajantaṃ rathesabha,  
māhaṃ kāmehi sammatto jarāya vasam anvagū<sup>8</sup> ti 74. 20  
imaṃ<sup>9</sup> gātham āha.

Tattha vasamantagū<sup>8</sup> ti māhaṃ<sup>10</sup> kāmehi sammatto pamatto jarāya  
vasagāmī<sup>11</sup> nāma homi, vattadukkhāṃ pana khepetvā yathā sabbaññūtañña-  
paṭivijjhanako<sup>12</sup> homi tathā maṃ olokehīti adhippāyo.

Evam vutte rājā appaṭibhāno<sup>13</sup> ahosi, mātā pan' assa 23  
„putto te devi pitaraṃ pabbajjaṃ anujānāpetīti“ sutvā “kiṃ  
tumhe kathethā“ 'ti nirussāsena<sup>14</sup> mukhena sovaṇṇasivikāya<sup>15</sup>  
nisīditvā sīghaṃ vinicchayaṭṭhānaṃ gantvā yācamānā chaṭṭhaṃ  
gātham āha:

6. Ahaṃ taṃ tāta yācāmi, ahaṃ putta nivāraye, 30  
ciraṃ taṃ datṭhum icchāmi, mā pabbaji<sup>16</sup> Yuvañjayā 'ti. 75.

<sup>1</sup> Bđ janā. <sup>2</sup> Bđ himsanto. <sup>3</sup> Cks -sā. <sup>4</sup> Bđ -tīti yaṃ dipaṃ jarā nābhikīratī. <sup>5</sup>  
Cks -eti. <sup>6</sup> Ck tegāmo <sup>7</sup> Bđ -jīti. <sup>8</sup> Cks antagū. <sup>9</sup> Bđ pañcamāṇ. <sup>10</sup> Bđ mā ahaṃ. <sup>11</sup>  
all three MSS -mi <sup>12</sup> Cks -ṇaṃ pa-. <sup>13</sup> Bđ -ṇo. <sup>14</sup> Cks nira- <sup>15</sup> Bđ su-. <sup>16</sup> Bđf -jja.

Tam sutvā kumāro sattamañ gātham āha :

7. Ussāvo va tiṇaggamhi suriyass' uggamanam pati  
evam āyu manussānañ, mā mañ amma nivāraye ti. 76.

Tass' attho: amma yathā tinagge ussāvabindu suriyass' uggamanam<sup>1</sup> pati  
5 tbatum asakkoti<sup>2</sup> pathaviñ patati evaṃ imesañ ca<sup>3</sup> sattānañ jīvitañ parittañ  
tāvakālikam acirattthitikañ, evarūpe lokasannivāse<sup>4</sup> katthañ su<sup>5</sup> tvañ cirañ mañ  
passissasi, mā mañ nivārehīti.

Evam vutte pi sā punappuna yāci yeva. Tato M. pitarañ  
āmantetvā aṭṭhamañ gātham āha :

- 10 8. Taramānā imañ yānañ āropentu rathesabha,  
mā me mātā tarantassa antarāyakarā ahū ti. 77.

Tass' attho: tāta rathesabha imam mama<sup>6</sup> mātarañ taramānā purisā  
sovannasivikāyānañ<sup>7</sup> āropentu. mā me jātijaṛāvādhimaraṇakantārañ tarantassa  
attikkamantassa mātā antarāyakarā ahū ti

- 15 Rājā puttassa vacanañ sutvā „gaccha bhadde tava sivikāya  
nisīditvā Rativaddhanapāsādañ yeva abhirūhā“ 'ti āha. Sā  
tassa vacanañ sutvā tbatum asakkonti<sup>8</sup> nārīgaṇaparivutā  
gantvā pāsādañ āruya „kā<sup>9</sup> nu kho puttassa<sup>10</sup> pavattīti“  
vinicchayadvārañ oloketi<sup>8</sup> aṭṭhāsi. B. pi mātu gatakāle  
20 puna pitarañ yāci. Rājā tañ paṭibābitum asakkonto „tena  
hi tāta tava manañ matthakañ pāpehi, pabbajāhīti<sup>11</sup>“  
anujāni<sup>12</sup>. Anuññātakāle B-assa kaniṭṭho Yuddhiṭṭhilakumāro  
nāma pitarañ vanditvā „tāta mayham pi<sup>13</sup> pabbajjañ anujānāthā“  
'ti anujānāpesi. Ubho pi bhātaro pitarañ vanditvā kāme  
25 pahāya mahājanaparivutā<sup>14</sup> vinicchayato nikkhamimsu. Devī<sup>15</sup>  
M-am oloketvā „mama putte pabbajite Rammanagarañ tucchañ  
bhavissatīti“ paridevamānā gāthadvayam<sup>16</sup> āha :

9. Abhidhāvatha, bhaddan te, suññañ hessati Rammakañ<sup>17</sup>,  
Yuvañjayo anuññāto Sabbadattena rājinā. 78.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -yassa ug-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> na sak-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -sam, omitting ca. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -so, C<sup>s</sup> -so  
corr. to -se. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> omits su. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> omit mama <sup>7</sup> B<sup>d</sup> su-. <sup>8</sup> all three MSS.  
-ti. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> ko. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> omit pu-. <sup>11</sup> all three MSS. -jjāhīti. B<sup>d</sup> adds rājā.  
<sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds rājā. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -ham, omitting pi <sup>14</sup> C<sup>k</sup> -to. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>16</sup>  
C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> gāthā-. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> -ko, B<sup>d</sup> -nam.

10. Y' āhu seṭṭho saḥassassa yuvā kañcanasannibho  
so 'yaṃ kumāro pabbajito kāsāyavasano balīti'. 79.

Tattha abhidhāvathā 'ti parivāretvā tñitanāriyo sabbā vegena dbāvatvā  
'ti āṇāpeti, bhaddante ti etaṃ gantvā bhaddaṃ tava hotū 'ti vadatha<sup>2</sup>.  
Rammakā<sup>3</sup> ti Rammanagaram sandhāyāba, yāhu seṭṭho ti yo<sup>4</sup> rañño<sup>5</sup>  
puttasabassassa seṭṭho ahoṣi so<sup>2</sup>, pabbajito ti pabbajāya gacchantāṃ sandhāy'  
evam āha.

B. pi na tāva pabbajati, so hi mātāpitāro vanditvā ka-  
niṭṭhaṃ<sup>6</sup> Yudhiṭṭhilakumārāṃ gahetvā nagarā nikkhamma  
mahājanāṃ nivattetvā ubho pi<sup>7</sup> Himavantaṃ pavisitvā mano- 10  
ramaṭṭhāne<sup>8</sup> assamapadaṃ katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā jhā-  
nābhīṇṇāṃ nibbattetvā vanamūlaphalādihi yāvajīvaṃ yāpen-  
tā<sup>9</sup> Brahmaloḥka-parāyaṇā ahesuṃ.

Tam atthaṃ osāne abhisambuddhagāthā<sup>10</sup> dīpeti:

11. Ubho kumārā pabbajitā Yuvañjāyo ca Yudhiṭṭhilo 15  
pahāya mātāpitāro saṅgaṃ chetvāna maccuno ti. 80.

Tattha maccuno ti Mārassa, idaṃ vuttaṃ hoti: bhikkhave {Yuvañjāyo  
Yudhiṭṭhilo ti<sup>11</sup> te ubho pi kumārā mātāpitāro pahāya Mārassa santakaṃ  
rāgadosamohasaṅgaṃ bhinditvā<sup>12</sup> pabbajitā ti.

S. i. d. ā.<sup>13</sup> „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Tathāgato rajjāṃ 20  
chaddetvā<sup>14</sup> pabbajito yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro ma-  
hārājakuḷāni ahesuṃ, Yudhiṭṭhilakumāro Anando<sup>15</sup>. Yuvañjāyo aham  
evā“ 'ti. Yuvañjayajātakaṃ<sup>16</sup>.

## 7. Dasarathajātaka.

Etha Lakkkhaṇa Sītā cā 'ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ mata- 25  
pitikaṃ<sup>17</sup> kuṭumbikaṃ ā. k. So hi pitari kālakate sokābhībhūto  
sabbakiccāni pahāya sokānūvattako<sup>18</sup> ahoṣi. S. paccūsasamaye lokāṃ  
olokento tassa sotāpattiphalūpanissayaṃ disvā punadivase Sāvattiyaṃ  
piṇḍāya caritvā katabhattakieco bhikkhū uyyojetvā ekaṃ pacchāsama-

<sup>1</sup> Cks balo ti <sup>2</sup> Bā -ti. <sup>3</sup> Cks -ko, Bā -kaṃ <sup>4</sup> Cks omit yo <sup>5</sup> Cks omit so.

<sup>6</sup> Cks -ttba. <sup>7</sup> Bā adds bhātaro <sup>8</sup> Bā -ramme thāne <sup>9</sup> Bā -etvā. <sup>10</sup> Bā  
-thāya <sup>11</sup> Bā ca. <sup>12</sup> Bā cbin-. <sup>13</sup> Bā adds saccāni pākasetvā. <sup>14</sup> Cks chaddhe-.

<sup>15</sup> Bā adds ahoṣi <sup>16</sup> Cfr The Dasartha-Jātaka by V. Fausbøll 1871. <sup>17</sup> Bā  
yudhañ- throughout. <sup>18</sup> Cks -pitikaṃ, Bā -pitaraṃ. <sup>19</sup> Bā adds va.

ṇaṃ gahetvā tassa gehaṃ gantvā vanditvā nisinnaṃ madhuravacanena  
 ālapanto "socasi upāsakā" 'ti vatvā „āma bhante pitusoko maṃ  
 bādhatīti" vutte „upāsaka porāṇakapaṇḍitā aṭṭha<sup>1</sup> lokadhamme tatvato<sup>2</sup>  
 jānantā pitari kālakate appamattakam pi sokaṃ na karimsū" 'ti vatvā  
 5 tena yācito a. ā.:

A. B. Dasaratha-mahārājā nāma agatigamaṇaṃ  
 pahāya dhammena rajjaṃ kāresi. Tassa<sup>3</sup> soḷasannaṃ itthi-  
 sahaṣṣānaṃ jeṭṭhikā<sup>4</sup> aggamaheṣī dve putte ekaṃ ca dhītaraṃ  
 vijāyi, jeṭṭhaputto Rāmapaṇḍito nāma ahosi, dutiyo Lakkhaṇa-  
 10 kumāro nāma, dhītā Sītā devī nāma. Aparabhāge aggamaheṣī  
 kālam akāsi. Rājā tassā kālakatāya ciraṃ<sup>5</sup> sokavasaṃ gantvā  
 amaccehi saññāpito tassā kattabbaparihāraṃ katvā aññaṃ  
 aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā. Sāpi  
 aparabhāge gabbhaṃ gaṇhitvā laddhagabbhaparihārā puttaṃ  
 15 vijāyi, Bharatakumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Rājā puttasi-  
 nehena „bhadde, varaṃ te daṇṇi, gaṇhāhiti" āha. Sā gahi-  
 takam katvā ṭhapetvā kumārassa saṭṭhavassakāle rājānaṃ upa-  
 saṃkamitvā „deva, tumhehi mayhaṃ puttassa varo dinno,  
 idāni 'ssa naṃ' dethā" 'ti āha. "Gaṇha bhadde" ti. „Deva  
 20 puttassa me rajjaṃ dethā" 'ti. Rājā accharaṃ paharitvā  
 „vassa vasali, mayhaṃ dve puttā aggikkhandhā viya jalanti, te  
 mārāpetvā tava puttassa rajjaṃ yācasīti" tajjesi. Sā bhītā sirigab-  
 bhaṃ pavisitvā aññesu<sup>7</sup> divasesu rājānaṃ punappuna rajjaṃ eva  
 yāci. Rājā tassā taṃ varaṃ adatvā va cintesi: „mātugāmo nāma  
 25 akataññū mīttadūbhī<sup>8</sup>, ayaṃ me kūṭapaṇṇaṃ vā kūṭalañcaṃ vā  
 katvā putte ghātāpeyyā<sup>9</sup> 'ti so putte pakkosāpetvā tam atthaṃ  
 ārocetvā: „tāta tumhākaṃ idha vasantānaṃ antarāyo pi bhaveyya,  
 tumhe sāmantarajjaṃ vā araññaṃ vā gantvā mama dhūmakāle āgan-  
 tvā kulasantakam rajjaṃ gaṇheyyāthā<sup>10</sup> 'ti vatvā puna nemittake<sup>11</sup>  
 30 pakkosāpetvā attano āyuparicchedaṃ pucchitvā „aññāni dvādasā

<sup>1</sup> Bā aṭṭavidhe. <sup>2</sup> Bā tatthato. <sup>3</sup> C\* tatthassa. <sup>4</sup> Ck\* jeṭṭhakā. <sup>5</sup> Bā cirataraṃ.  
<sup>6</sup> Bā varaṃ. <sup>7</sup> Bā adds pi. <sup>8</sup> Ck\* -bhi, Bā -dubbhi. <sup>9</sup> Ck\* -yyasī. <sup>10</sup> Ck  
 -yyathā, C\* gaṇhethā. <sup>11</sup> Bā ni-.

vassāni pavattissatīti<sup>1</sup>“ sutvā „tāta ito dvādasavassaccayena  
 āgantvā chattaṃ ussāpeyyāthā<sup>2</sup>“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā  
 pitaraṃ vanditvā rodantā pāsādā otarimsu. Sītā devī „aḥam  
 pi bhātikehi saddhiṃ gamissāmīti“ pitaraṃ vanditvā rodantī<sup>3</sup>  
 nikkhami. Te tayo pi mahājanaparivārā<sup>4</sup> nikkhamitvā mahājanaṃ 5  
 nivattetvā annpubbena Himavantaṃ pavisitvā sampannodake  
 sulabbaphalāphale padese assamaṃ māpetvā phalāphalena  
 yāpentā vasiṃsu. Lakkhanapaṇḍito pana<sup>5</sup> Sītā ca Rāmapaṇḍitaṃ  
 yācitvā „tumhe amhākaṃ pituṭṭhāne ṭhitā, tasmā assame yeva  
 botha, mayaṃ phalāphalaṃ āharitvā tumhe posessāmā“ 'ti 10  
 paṭiññaṃ gaṇhiṃsu. Tato paṭṭhāya Rāmapaṇḍito tatth' eva  
 hoti, itare<sup>6</sup> phalāphalaṃ<sup>7</sup> āharitvā taṃ paṭijaggiṃsu. Evaṃ  
 tesāṃ phalāphalena yāpetvā vasantānaṃ Dasarathamahārājā  
 puttasaṃketaṃ navame saṃvacchare kālam akāsi. Tassa sarīra-  
 kiccaṃ kāretvā devī attano puttassa Bharatakumārassa 15  
 „chattaṃ ussāpethā“ 'ti āha. Amaccā pana „chattasāmikā  
 araṇṇīe vasantīti“ na adamsu<sup>8</sup>. Bharatakumāro „mama bhātaraṃ  
 Rāmapaṇḍitaṃ araṇṇā<sup>9</sup> ānetvā chattaṃ ussāpessāmīti“ pañca  
 rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā caturaṅginiyā senāya tassa vasanaṭ-  
 ṭhānaṃ patvā avidūre khandhāvāraṃ nivāsetvā<sup>10</sup> katipayehi<sup>11</sup> 20  
 amaccehi saddhiṃ Lakkhaṇapaṇḍitassa ca Sītāya ca araṇṇaṃ  
 gatakāle assamaṇāpādaṃ pavisitvā assamaṇāpādaṃ sutṭhuṭṭha-  
 pitakañcanarūpakāṃ<sup>12</sup> viya Rāmapaṇḍitaṃ nirāsakaṃ<sup>13</sup> sukha-  
 nisinnaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhito raṇṇo pavattim  
 ārocetvā saddhiṃ amaccehi pādesu patitvā rodi. Rāmapaṇḍito 25  
 n' eva soci na rodi<sup>14</sup>, indriyavikāramattam pi 'ssa nāhosi.  
 Bharatassa pana roditvā nisinnakāle sāyaṇhasamaye itare dve  
 phalāphalaṃ ādāya āgamiṃsu. Rāmapaṇḍito cintesi: „ime  
 daharā, mayhaṃ viya parigaṇhanapaṇṇā etesaṃ n' atthi,

<sup>1</sup> so all three MSS. <sup>2</sup> Cks -yyathā. <sup>3</sup> all three MSS. -ti. <sup>4</sup> Bā adds nagarā. <sup>5</sup> Bā ca.

<sup>6</sup> Cks -ro. <sup>7</sup> Cks -le. <sup>8</sup> Bā nād-. <sup>9</sup> Bā -nato. <sup>10</sup> Cks nivāretvā. <sup>11</sup> Bā -pā-

<sup>12</sup> Bā omits sutṭhu. <sup>13</sup> Ck nirāsakaṃ, Bā nirāsakaṃ. <sup>14</sup> Bā Paridevi.



sahasā 'pitā vo<sup>1</sup> mato' ti vutte sokaṃ dhāretuṃ<sup>2</sup> asakkontānaṃ  
 hadayam pi tesam phaleyya<sup>3</sup>, upāyena te udakaṃ otāretvā etaṃ  
 pavattim sāvessāmīti<sup>4</sup>. Atha nesaṃ purato ekaṃ udakaṭṭhānaṃ  
 dassetvā „tunhe aticirena āgatā, idaṃ vo daṇḍakammaṃ hotu:  
 5 imaṃ udakaṃ otarivā tiṭṭhathā“<sup>5</sup> 'ti upaḍḍhagātham tāva āha:  
 1.<sup>a</sup> Etha Lakkhaṇa Sītā ca ubho otarathōdakan ti.

Tass' attho: etha Lakkhaṇa Sītā ca. āgacchantu<sup>6</sup>, ubho pi otarati<sup>7</sup> a imaṃ  
 udakan ti.

Te ekavacanena otarivā aṭṭhaṃsu. Atha nesaṃ taṃ  
 10 pavattim ārocento sesaṃ upaḍḍhagātham āha:

1.<sup>b</sup> Evāyaṃ Bharato āha: rājā Dasaratho mato ti. 81.

Te pitu matasāsanaṃ sutvā va visaññā<sup>8</sup> ahesuṃ. Puna pi  
 nesaṃ kathesi. puna visiññā<sup>9</sup> ahesuṃ ti evaṃ yāvattiyam  
 visaññitaṃ patte te amaccā ukkhipivā udakā niharivā thale  
 15 nisīdāpetvā<sup>10</sup> laddhassāsesu tesu<sup>11</sup> sabbe aññamaññaṃ roditvā  
 paridevitvā nisīdiṃsu. Tadā Bharatakumāro cintesi: „mayhaṃ  
 bhātā Lakkhaṇakumāro bhaginī ca Sītā devī pitu“ matasāsanaṃ  
 sutvā va sokaṃ sandhāretuṃ na sakkonti, Rāmapaṇḍito pana  
 na socati na paridevati, kin nu kho tassa<sup>12</sup> asocanakāraṇaṃ,  
 20 pucchissāmi na<sup>13</sup> ti so taṃ pucchanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Kena Rāma ppabhāvena<sup>14</sup> socitabbaṃ na socasi,  
 pitaraṃ kālakataṃ sutvā na taṃ pasahate<sup>15</sup> dukhaṃ<sup>16</sup> ti. 82.

Tattha pabhāvenā 'ti ānuhāvena, na taṃ pasahate<sup>17</sup> ti evarūpaṃ  
 dukkhaṃ kena kāraṇena taṃ na piṭeti, kim te asocanakāraṇaṃ. kathehi tāva  
 25 na<sup>18</sup> ti

Ath' assa Rāmapaṇḍito attano asocanakāraṇaṃ kathento<sup>19</sup>

3. Yaṃ na sakkā pāletuṃ<sup>20</sup> posena lapataṃ<sup>21</sup> bahuṃ  
 sa<sup>22</sup> kissa viññū medhāvī attānaṃ upatāpaye. 83.

<sup>1</sup> Cks te. <sup>2</sup> Bā sandhā-. <sup>3</sup> Ck phā-. <sup>4</sup> so Cks; Bā -ta. <sup>5</sup> Bā -ñi <sup>6</sup> Bā omits  
 thale ni-. <sup>7</sup> Cks omits tesu. <sup>8</sup> Bā pitussa. <sup>9</sup> Cks cassa. <sup>10</sup> Bāf sahhāvena.  
<sup>11</sup> Bā pi sahate. <sup>12</sup> all three MSS. dukkhaṃ <sup>13</sup> Bā no. <sup>14</sup> Bā adds āha. <sup>15</sup>  
 Bā nipā-, Bāf nivā-. <sup>16</sup> Bāf labataṃ, Cks lapitaṃ. <sup>17</sup> Bā taṃ.

4. Daharā ca hi vuddhā<sup>1</sup> ca ye bālā ye ca paṇḍitā  
addhā c' eva daliddā ca sabbe maccuparāyanā. 84.
5. Phalānam iva pakkānaṃ niccaṃ papatanā<sup>2</sup> bhayaṃ  
evaṃ jātānaṃ maccānaṃ niccaṃ maraṇato bhayaṃ. 85.
6. Sāyam eke na dissanti pāto diṭṭhā bahujjanā<sup>3</sup>, 5  
pāto eke na dissanti sāyaṃ diṭṭhā bahujjanā. 86.
7. Paridevayamāno ce kañcid<sup>4</sup> atthaṃ udabbahe  
sammūlho hiṃsam attānaṃ kayira<sup>5</sup> c' enaṃ<sup>6</sup> vicakkhaṇo. 87.
8. Kiso vivaṇṇo bhavati hiṃsam attānaṃ attano,  
na tena petā pārenti, niratthā paridevanā. 88. 10
9. Yathā saranam ādittam vārinā parinibbaye  
evam pi dhīro sutavā medhavi paṇḍito naro  
khippam uppatitaṃ sokaṃ vāto tūlaṃ va dhaṃsaye. 89.
10. Eko va macco acceti. eko va jāyate kule,  
saññogaparamā tv-eva<sup>7</sup> sambhogā sabbapāṇinaṃ. 90. 15
11. Tasmā hi dbīrassa bahussutassa  
sampaṣato lokam imaṃ paraṃ ca  
aṇṇāya dhammaṃ hadayaṃ manaṃ ca  
sokā mahantāpi na tāpayanti. 91.
12. So 'haṃ<sup>8</sup> dassaṃ ca bhokkhaṃ ca<sup>9</sup> bharissāmi<sup>10</sup> ca nātake, 20  
sesaṃ sampālayissāmi, kiccam evaṃ<sup>11</sup> vijānato ti 92.  
imāhi gāthāhi aniccataṃ pakāsesi.

Tattha pāletuṃ ti rakkhituṃ, lapatan<sup>12</sup> ti lapantānaṃ, idam vuttaṃ  
hoti: tāta Bharata yaṃ sattānaṃ jīvitaṃ<sup>13</sup> bahum pi vipalappantānaṃ<sup>14</sup>  
purisānaṃ ekenāpi<sup>15</sup> mā upacchiḍḍi ti na sakkā rakkhituṃ so dāni mādiso attha 25  
lokadhamme tatvato<sup>16</sup> jānanto viññū medhāvī paṇḍito maraṇapariyosānajīvitesu<sup>17</sup>  
sattesu<sup>18</sup> kissa attānaṃ upatāpaye, kimkāraṇaṃ anuḍakārena<sup>19</sup> sokadukkhena  
attānaṃ santāpeyyā 'ti, daharā cā 'ti gāthā 'maccu nāma' esa tāta Bharata n'

<sup>1</sup> Ck uddhā, Bdbuddhā. <sup>2</sup> Bf patanato, Cks papatato <sup>3</sup> Bδ bahūjanā. <sup>4</sup> Bdf ki-.  
<sup>5</sup> C\* Bf -rā <sup>6</sup> Cs ve- corr. to ce-, Bδ vedanā. <sup>7</sup> Cks -paramattheva <sup>8</sup> Ck ahaṃ <sup>9</sup> Bδ  
gottañca, Bf yasañca bhogañca. <sup>10</sup> Ck bhariyā, Cs bharisa, Bδf bhariyāpi. <sup>11</sup> Bδ  
etaṃ, Bf esaṃ. <sup>12</sup> Cks lapitan. <sup>13</sup> Bδ adds tam. <sup>14</sup> Bδ vilap-. <sup>15</sup> Bδ -napi.  
<sup>16</sup> Ck -āto, Bδ tattato. <sup>17</sup> Cks -nejī- <sup>18</sup> Ck adds matesu. <sup>19</sup> Bδ anupatāpayena.

- eva suvannarūpakasadisānaṃ daharānaṃ khattiyakumārakādīnaṃ na vuddhippat-  
tānaṃ mahāyodhānaṃ na hālānaṃ puthujjanasattānaṃ na buddhādīnaṃ paṇ-  
ḍitānaṃ na cakkavattiādīnaṃ issarānaṃ na nirasanaṃ avasānānaṃ<sup>1</sup> daliddānaṃ<sup>2</sup>  
lajjati<sup>3</sup>, sahbe p' ime sattā maccuparāyaṇā maraṇamukhe sambhaggā<sup>4</sup> bhavanti  
5 yeva' 'ti dassanattāṃ vuttā<sup>5</sup>, papatānā ti papatanato<sup>6</sup>, idaṃ vuttaṃ hoti:  
yathā<sup>6</sup> tāta Bharata pakkānaṃ phalānaṃ pakkakālato paṭṭhāya idāni vaṇṭā  
chijjivā patissanti idāni patissantīti patanato bhayaṃ<sup>8</sup> niccam dhuvaṃ ekamsikam  
eva bhavati<sup>9</sup> evaṃ āsānikaniyahāvato<sup>10</sup> evamjātānaṃ<sup>11</sup> maccānaṃ piekamsikam yeva  
maranato bhayaṃ<sup>12</sup>, na h' atthi<sup>13</sup> so khano vā layo vā<sup>14</sup> yattha tesāṃ maraṇaṃ  
10 na<sup>15</sup> āsānikitabhaṃ bhaveyyā<sup>16</sup> 'ti, sāyaṇ ti vikāle, iminā rattibhāge ditṭhānaṃ  
divasabhāge<sup>16</sup> divasabhāge ca ditṭhānaṃ rattibhāge adassanaṃ dīpeti, kañci-  
datṭhan<sup>18</sup> ti pitā me putto me ti ādihi paridevayaṃ āno ce<sup>18</sup> poṣo sammūlho  
attānaṃ himsanto kilamanto appamattakam pi atthaṃ āhareyya, kayira cetāṃ<sup>19</sup>  
vicecakkhaṇo ti<sup>20</sup> atha paṇḍito puriso<sup>21</sup> paridevaṃ kareyya, yasmā pana<sup>22</sup>  
15 paridevanto mataṃ vā ānetuṃ aññaṃ vā tassa vaddhiṃ kātuṃ na sakkoti tasmā  
nirattakattā paridevitassa paṇḍitā na paridevanti<sup>23</sup>, attānaṃ mattano ti attano  
attabhāvaṃ sokaparidevadukkhena himsanto, na tenā<sup>24</sup> 'ti tena paridevena para-  
lokaṃ gatā sattā na pārenti na yāpenti, nirattā<sup>25</sup> ti tasmā tesāṃ matasattānaṃ  
ayaṃ paridevaṇā nirattakā, saraṇaṃ ti nivāsagehaṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā  
20 paṇḍito puriso attano vasanāgāre āditte<sup>26</sup> muhuttaṃ pi voṣānaṃ anāpajjivā-<sup>5</sup>  
ghatasatena ghaṭasabhassena vārinā naṃ<sup>26</sup> nibhāpayat' eva evaṃ dhiro uppatitāṃ  
sokaṃ khippāṃ<sup>28</sup> nibbāpaye, tūlaṃ viya ca vāto yathā<sup>28</sup> thātum<sup>28</sup> na sakkoti evaṃ  
dhamāsaye viddhamāsayeyyā<sup>29</sup> 'ti attho, eko va macco ti ettha tāta Bharata ime  
sattā kammassakā nāma, rathā hi ito paralokaṃ gacchanto satto eko va acceti<sup>30</sup>  
25 atikkamati, khattiyādikule jāyamāno pi eko va gantvā jāyati, tattha tattha pana  
ñātimittasāmyogavasena ayaṃ me pitā ayaṃ<sup>31</sup> mātā ayaṃ<sup>31</sup> mitto ti saṃyoga-  
paramā tv-eva sambhogā saṃbapāṇīnaṃ, paramatthena paṇa tīsu<sup>32</sup>  
bhavesu kammassakā ve te sattā ti attho<sup>33</sup>, tasmā ti yasmā tesāṃ<sup>34</sup> sattānaṃ  
ñātimittasāmyogaṃ<sup>35</sup> ñātimittaparibhogaṃ<sup>36</sup> thapetvā ito paraṃ aññaṃ n' atthi  
30 tasmā sampassaato<sup>37</sup> imaṃ ca paraṃ ca lokaṃ nānābhāvaṇinābhāvaṃ eva sammā  
passato<sup>38</sup>, aññāya dhammaṃ ti atṭhavidhalokadhammaṃ jānitva, ha dāyaṃ

<sup>1</sup> Ck nirasavaṇa-, B<sup>d</sup> nidhanānaṃ <sup>2</sup> B<sup>d</sup> daliddādīnaṃ. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> lajjā ti. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> saṃ-, B<sup>d</sup> bhaggapalibhaggā. <sup>5</sup> Ck<sup>s</sup> vuttaṃ <sup>6</sup> Ck patanato. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds hi. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> tesāṃ. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> bhavanti, B<sup>d</sup> bhayanti. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> anāsānikaniyato. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> evajā-.  
<sup>12</sup> Ck bhaye. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> natthi. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> add yā. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> omits na. <sup>16</sup> Ck<sup>s</sup> omit di-,  
<sup>17</sup> B<sup>d</sup> kiñci-. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -devamāno va. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> kayirā me taṃ, B<sup>d</sup> kayira ve taṃ.  
<sup>20</sup> Ck<sup>s</sup> omit ti. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> adds evaṃ. <sup>22</sup> C<sup>s</sup> na. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> -tīti. <sup>24</sup> Ck<sup>s</sup> -tto. <sup>25</sup> Ck  
pajjivā, C<sup>s</sup> pacchivā corr. to āditte mahantaṃ pi voṣānaṃ anāpajjivā.  
<sup>26</sup> B<sup>d</sup> omits naṃ. <sup>27</sup> B<sup>d</sup> khippameva. <sup>28</sup> B<sup>d</sup> sañhitum. <sup>29</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> -seyyā.  
<sup>30</sup> Ck accayeti. <sup>31</sup> B<sup>d</sup> adds me. <sup>32</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>33</sup> Ck<sup>s</sup> omit attho.  
<sup>34</sup> B<sup>d</sup> tasmā etesaṃ. <sup>35</sup> Ck<sup>s</sup> -saṃvegaṃ. <sup>36</sup> B<sup>d</sup> -gamattaṃ. <sup>37</sup> B<sup>d</sup> adds ti.  
<sup>38</sup> Ck<sup>s</sup> -anto.

manañ cā 'ti<sup>1</sup> idam ubhayam pi cittass' eva nāmam, idam vuttam hoti:

Lābho alābho ayaso yaso ca (vol. III, 98, cfr. Alwis, Sidath S. CVI.)

nindā pasamsā ca sukhañ ca dukkham.

ete aniccā manujesu dhammā,

mā soca, kiṃ socasi Potthapādā 'ti

imesaṃ aṭṭhannaṃ lokadhammaṇaṃ yena tena<sup>2</sup> cittaṇa nāyanti<sup>3</sup> (—?) tassa ca<sup>4</sup>  
aniccataṃ nātvā tṭhitaṣṣa dhīraṣṣa pitiputtamaraṇādivatthukāpi<sup>5</sup> mahantā<sup>6</sup> sokā  
hodayaṃ na tāpayanti<sup>7</sup>, etaṃ vā aṭṭhavidhaṃ lokadhammaṃ nātvā tṭhitaṣṣa  
hodayavatthunū ca maṇaṃ ca mahantāpi sokā na tāpayanti<sup>8</sup> evaṃ ettha<sup>8</sup> attho  
daṭṭhabbo, sohaṃ dassaṇica hhokkhañca<sup>9</sup> 'ti gāthāya: tāta bhārata  
andhabālasattānaṃ viya mama rodanaṃ paridevaṇaṃ nāma nānucchavikaṃ<sup>10</sup>,  
ahaṃ pana pitu accayaṇa tassa thāne tṭatvā kapaṇādināṃ<sup>11</sup> dānaṃ tṭānantarā-  
rahaṇaṃ tṭānantaraṃ yasārahāṇaṃ yasaṃ dassāmi, pitaṃ me paribhuttanayaṇa  
issariyaṃ bhujjissāmi, nātake<sup>12</sup> posessāmi, avaseṣaṃ ca attano<sup>13</sup> pariṇāṇānikaṃ  
janaṃ pālayissāmi<sup>14</sup>, dhammikasamaṇabrāhmaṇaṇaṃ dhammikaṃ akkhaṇa-  
guttinā karissāmi, evaṃ hi vijānato paṇḍitapurisassa anurūpakiccaṃ<sup>15</sup>  
tu attho.

Parisā imam<sup>16</sup> Rāmapaṇḍitassa aniccatāpakāsaṇaṃ dhamma-  
desanaṃ sutvā nissokā ahosi<sup>17</sup>. Tato Bharatakumāro Rāma-  
paṇḍitaṃ vanditvā „Bārāṇsirajjaṃ paṭicchathā“ ’ti āha. 90  
„Tāta Lakkhaṇaṃ ca Sītadeviṃ ca gahetvā gantvā rajjaṃ  
anusāsathā“ ’ti. „Tumhe pana devā“ ’ti. „Tāta, mama pitā  
‘dvādasavassaccayenāgantvā<sup>18</sup> rajjaṃ kareyyāsīti<sup>19</sup>’ maṃ avoca,  
ahaṃ idān’ eva gacchanto tassa vacanakaro nāma na homi<sup>20</sup>,  
aññāni pana<sup>21</sup> tiṇi vassāni atikkamitvā āgamiṣṣāmīti“. „Etta- 95  
kaṃ kālāṃ ko rajjaṃ kāressatīti“. „Tumhe karothā“ ’ti.  
„Na mayaṃ kāressamā“ ’ti. „Tena hi yāva mama āgamaṇā<sup>21</sup>  
imā pādukā kāressantīti“ attano tiṇapādukā omuñcitvā adāsi.  
Te tayo pi janā pādukā gahetvā paṇḍitaṃ<sup>23</sup> vanditvā mahājana-  
parivutā Bārāṇasiṃ agamaṃsu. Tiṇi saṃvaccharāṇi pādukā 30  
rajjaṃ kāresuṃ. Amaccā tiṇapādukā rājapallaṃke ṭhapetvā  
attamā vinicchinanti, sace dubbhinnicchito hoti pādukā añña-

<sup>1</sup> Cks cāpi, Bā mananti. <sup>2</sup> Bā kenaci. <sup>3</sup> Bā paññayanti. <sup>4</sup> Bā omits ca. <sup>5</sup> Bā -kā. <sup>6</sup> Cs Bā -tāpi <sup>7</sup> Bā bhasayanti. <sup>8</sup> Bā pettha. <sup>9</sup> Bā dayañca gottañcā. <sup>10</sup> Bā na anu-. <sup>11</sup> Bā adds dānarahānām. <sup>12</sup> Bā adds ca. <sup>13</sup> Bā anto. <sup>14</sup> Bā pālessāmi. <sup>15</sup> Bā -pañki-. <sup>16</sup> Cks imā. <sup>17</sup> Bā ahesuñ. <sup>18</sup> Bā -na āg-. <sup>19</sup> Bā kā-. <sup>20</sup> Bā nāhoi. <sup>21</sup> Bā pi. <sup>22</sup> Bā mamāgamañā. <sup>23</sup> Bā rāmapa-

maññaṃ paṭihaññanti<sup>1</sup>, tāya saññāya puna vinicchinenti,  
 sammāvinicchitakāle pādukā nissaddā sannisīdanti. Paṇḍito<sup>2</sup>  
 tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena araṇṇā nikkhamitvā Bāraṇa-  
 sinagaraṃ patvā uyyānaṃ pāvisi. Tassāgatabhāvaṃ<sup>3</sup> ñatvā  
 5 kumārā amaccaparivutā uyyānaṃ gantvā Sitaṃ aggamahesiṃ  
 katvā ubhinnaṃ pi abhisekaṃ karimsu<sup>4</sup>. Evaṃ abhisekappatto  
 M. alaṃkatarathe ṭhatvā mahantena parivārena nagaraṃ pavi-  
 sitvā padakkhinaṃ katvā Sucandakapāsādarassa mahātalaṃ  
 abhiruyha<sup>5</sup> tato paṭṭhāya soḷasa vassasahassāni<sup>6</sup> dhammena  
 10 rajjaṃ kāretvā<sup>7</sup> saggapadaṃ<sup>8</sup> pūresi.

13. Dasa vassasahassāni saṭṭhi vassasatāni ca  
 kambugīvo mahābāhu Rāmo rajjaṃ akārayīti 93.  
 ayaṃ abhisambuddhagāthā tam atthaṃ dīpeti<sup>9</sup>.

Tattha kambugīvo ti suvaṇṇaliṅgasadisagīvo<sup>10</sup>. suvaṇṇaṃ hi kambu<sup>11</sup>  
 15 ti vuccati.

S. i. d. ā. j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale  
 paṭiṭṭhahi<sup>12</sup>): „Tadā Dasarathamahārājā Suddhodanamahārājā ahośi.  
 mātā Mahāmāyā. Sītā<sup>13</sup> Rāhulamātā, Bharato Anando, Lakkhaṇo  
 Sāriputto, parisā Buddhaparisā, Rāmapaṇḍito aham evā“ 'ti. Da-  
 20 sarathajātakaṃ<sup>14</sup>.

## 8. Saṃvarajātaka.

Jānanto no mahārājā 'ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ ossaṭṭha-  
 viriyaṃ bhikkhuṃ ā. k. So kira Sāvattvivāsikulaputto Satthu  
 dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā<sup>15</sup> ācariyupajjhāyavattaṃ pūrento  
 25 ubhayāni pātimokkhāni paṇḍāni katvā paripunnapañcavasso „kam-  
 maṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇe vasissāmīti“ ācariyupajjhāye āpucehitvā  
 Kosalaratṭhe ekaṃ paccantagāmaṃ gantvā tattha iriyāpathe pasannehi<sup>16</sup>

<sup>1</sup> Ck -ati. <sup>2</sup> Bā rāmapa-. <sup>3</sup> Bā tassa āgamanabhā-. <sup>4</sup> Bā akāmsu. <sup>5</sup> Bā  
 -ruhi. <sup>6</sup> Bā sodasa-. <sup>7</sup> Bā adds ayuhapariyosāne. <sup>8</sup> Bā saggapūraṃ. <sup>9</sup> Bā  
 pakāseti. <sup>10</sup> Bā suvaṇṇa-, Ck -liṅgasadisagīvo. C -liṅgasadisagīvo. <sup>11</sup> Bā kambu.  
<sup>12</sup> Bā -patithāsi. <sup>13</sup> Bā devīsītā. <sup>14</sup> Bā bharatarāmajā-. <sup>15</sup> Bā adds laddhupa-  
 sampado. <sup>16</sup> Bā pasanna.

manussehi paññasālāṃ katvā upatṭhiyamāno vassaṃ upagantvā yuñ-  
 janto ghaṭanto<sup>1</sup> vāyamanto accāraddhena viriyena tenāsāṃ kammaṭ-  
 ṭhānaṃ bhāvetvā obhāsamattam pi uppādetuṃ asakkonto cintesi:  
 „addhā-m-ahaṃ<sup>2</sup> Satthārā desitesu catūsu puggalesu padaparamo, kim  
 me araṇṇavasenā<sup>3</sup>“ ti Jetavanaṃ gantvā „Tathāgatassa rūpasiriṃ pas- 5  
 santo madhuraṃ dhammadesanaṃ suṇanto vītināmessāmīti“ so viriyaṃ ossa-  
 jītvā<sup>4</sup> tato nikkhamanto anupubbena Jetavanaṃ gantvā ācariyupajjhāyehi  
 c' eva sandiṭṭhasambhattēhi ca āgamanakāraṇaṃ puṭṭho tam atthaṃ  
 kathetvā tehi<sup>4</sup> „kasmā evam akāsīti“ garahitvā Satthu santikaṃ netvā  
 „kiṃ bhikkhave aniccamānaṃ bhikkhuṃ ānayitthā“ ti vutte „ayaṃ 10  
 bhante viriyaṃ ossajītvā<sup>5</sup> āgato“ ti ārocite S. „saccaṃ kirā“ ti  
 pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kasmā bhikkhu viriyaṃ ossaji“<sup>6</sup>.  
 imasmiṃ hi sāsane nibbiriyaṃ kusītapuggalaṃ aggaphalaṃ ara-  
 hattaṃ nāma n' atthi, āraddhviriyā c' imaṃ dhammaṃ ārādhenti,  
 tvaṃ kho pana pubbe viriyavā ovādakkhamo ten' eva kāraṇena 15  
 Bārāṇasiraṇṇo puttasaṭṭassa sabbakaniṭṭho pi<sup>7</sup> hutvā<sup>8</sup> paṇḍitānaṃ ovāde  
 ṭhatvā setacchattaṃ patto sīti“ vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Saṃvarakumāro nāma puttasaṭṭassa ka-  
 niṭṭho ahosi. Rājā „ekekāṃ puttaṃ sikkhitabbayuttakāṃ<sup>10</sup>  
 sikkhāpethā“ ti ekekassa amaccassa adāsi. Saṃvarakumārassa 20  
 ācariyo amacco Bodhisatto ahosi paṇḍito vyatto rājaputtassa  
 pitiṭṭhāne<sup>11</sup> ṭhito. Amaccā sikkhitasikkhite rājaputte raṇṇo  
 dassesuṃ. Rājā tesāṃ janapadaṃ datvā uyyojesi. Saṃvara-  
 kumāro sabbasippe nipphattiṃ patvā Bodhisattaṃ pucchi:  
 tāta<sup>12</sup> sace maṃ pitā janapadaṃ peseti kiṃ karomīti“. „Tāta, 25  
 tvaṃ janapade diyyamāne taṃ agahetvā 'deva ahaṃ sabba-  
 kaniṭṭho, mayi pi gate tumhākaṃ pādamūlaṃ tucchāṃ hes-  
 sati<sup>13</sup>, ahaṃ pādamūle yeva vasissāmīti' vadeyyāsīti“. Ath'  
 ekadivasāṃ Saṃvarakumāraṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhitaṃ<sup>14</sup>  
 rājā pucchi: „kiṃ tāta sippaṃ te niṭṭhitaṃ“ ti. „Āma devā“ 30  
 ti. „Tuyhaṃ janapadaṃ vārehīti<sup>15</sup>. „Deva tumhākaṃ pāda-

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -ṭento. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> addhā ahaṃ. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -ajji- corr. to -aji-, B<sup>d</sup> -ajji-. <sup>4</sup> so all three MSS. instead of kathesi? <sup>5</sup> C<sup>s</sup> -ajji- corr. to -aji-, B<sup>d</sup> -ajje-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> saccan, omitting bhaute. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -ajji. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> omits pi. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adds sikkham. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> pati- <sup>12</sup> C<sup>s</sup> kiṃ tāta <sup>13</sup> B<sup>d</sup> bhavissati. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> nisinnaṃ <sup>15</sup> B<sup>d</sup> demiti.

mūlaṃ tuccham bhavissati, pādamūle yeva vasissāmīti<sup>1</sup>“. Rājā  
 tussitvā „sādhū“ ’ti sampatīcchi. Tato<sup>2</sup> paṭṭhāya rañño pāda-  
 mūle yeva hutvā<sup>3</sup> Bodhisattam pucchi: „tāta aññaṃ kiṃ karo-  
 mīti“. „Rājānaṃ ekaṃ purāṇauyyānaṃ<sup>4</sup> yācāhīti“. So  
 5 „sādhū“ ’ti uyyānaṃ yācitvā tattha jātakehi pupphaphalehi  
 nagare issarajanaṃ saṃgaṇhitvā<sup>5</sup> puna „kiṃ karomīti“ pucchi.  
 „Tāta rājānaṃ āpucchitvā antonagare<sup>6</sup> bhattavetanam tvaṃ  
 eva dehīti“. So tathā katvā antonagare kassaci kiñci ahā-  
 petvā<sup>7</sup> bhattavetanam datvā puna<sup>8</sup> Bodhisattam pucchitvā rā-  
 10 jānaṃ viññāpetvā antonivesane dāsaporisānaṃ pi assānaṃ<sup>9</sup> pi  
 balakāyassāpi vaṭṭam<sup>10</sup> aparihāpetvā adāsi, tirojanapadehi<sup>11</sup>  
 āgatānaṃ dūtānaṃ<sup>12</sup> nivesanaṭṭhānādīni vāṇijānaṃ sumkāni<sup>13</sup>  
 sabbakaraṇīyāni attanā va akāsi. Evaṃ so M-assa ovāde  
 ṭhatvā sabbam antojanaṃ ca bahijanaṃ ca nagare ca raṭṭha-  
 15 vāsino ca āgantuke ca ayapatten’ eva<sup>14</sup> tena tena saṃgaha-  
 vatthunā ābandhitvā saṃgaṇhi<sup>15</sup>, sabbesaṃ piyo ahoṣi manāpo.  
 Aparabhāge rājānaṃ maraṇamañcake<sup>16</sup> nipannaṃ amaccā  
 pucchimsu: „deva tumhākaṃ accayena setacchattam kassa  
 dassāmā<sup>17</sup>“ ’ti. „Tāta mama puttā sabbe pi setacchattassa  
 20 sāmīno va<sup>18</sup>, yo pana tumhākaṃ manam gaṇhāti tass’ eva da-  
 deyyāthā<sup>19</sup>“ ’ti. Te tasmiṃ kālakate<sup>20</sup> tassa sarīraparihāraṃ  
 katvā sattame divase sanuipatitvā „rañña ‘yo tumhākaṃ manam  
 gaṇhāti tassa chattam ussāpeyyāthā<sup>21</sup>’ ’ti vuttaṃ, amhākaṃ ca  
 ayam Saṃvarakumāro manam gaṇhātīti<sup>22</sup>“ ūtakehi parivāri-  
 25 tam<sup>23</sup> tassa kañcanamālasacetacchattam<sup>24</sup> ussāpayimsu. Saṃvara-  
 mahārājā B-assa ovāde ṭhatvā dhammena rajjam kāresi. Itare  
 ekūnasatakumārā „pitā kira no kālakato, Saṃvarassa<sup>25</sup> kira

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> homīti. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> so tato. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> addh puna. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -nuyyā-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -hi. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> attano na-. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> kañci āhā-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> punappunam-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> hatthinam. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> vaṭṭam, B<sup>d</sup> vattam. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> -dena. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> dūtādīnaṃ. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> sumkānti. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> ayapaṭṭaneva, B<sup>d</sup> āyavattaneca. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> gaṇhi. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -mañce. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> dammā. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> ca. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> deyyāthā, C<sup>k</sup> dadeyyāthā. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> tālakate. <sup>21</sup> C<sup>k</sup> -yyāthā. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> gaṇhatīti. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> omits nā- pari-. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> kuñcanamālaṃ-. <sup>25</sup> B<sup>d</sup> -raku-  
 mārassa.

chattam ussāpesum, so sabbakanittho, tassa chattam na pā-  
 punāti, sabbajetthakassa chattam ussāpessāmā<sup>1</sup> 'ti sabbe va<sup>1</sup>  
 ekato āgantvā „chattam vā no detu yuddham vā“ ti Samvara-  
 mahārājassa pannaṃ pesetvā nagaram uparundhiṃsu. Rājā  
 B-assa taṃ pavattim ārocetvā „idāni kiṃ karomā“ ti pucchi. 5  
 „Mahārāja, tava bhātīhi<sup>2</sup> saddhim yujjhanakiccaṃ<sup>3</sup> n' atthi,  
 tvaṃ pitu santakadhanam<sup>4</sup> satakoṭṭhāse kāretvā ekūnasataṃ  
 bhātīnam<sup>5</sup> pesetvā 'imaṃ tumhākaṃ pitu santakaṃ koṭṭhāsaṃ  
 gāhatha, nāhaṃ tumhehi saddhim yujjhissāmīti<sup>6</sup>“ sāsanaṃ pa-  
 hiṇathā<sup>7</sup> 'ti. So tathā akāsi. Ath' assa sabbajetthabhattiko 10  
 Uposathakumāro nāma sese āmantetvā „tāta, rājānaṃ nāma  
 abhibhavitum samattho vāma n' atthi, ayaṃ ca no kaniṭṭha-  
 bhātiko paṭisattu pi hutvā na tiṭṭhati, amhākaṃ pitu santakaṃ  
 pesetvā 'nāhaṃ tumhehi saddhim 'yujjhāmīti' pesesi, na kho  
 pana mayam sabbe<sup>7</sup> ekakkhaṇe chattam ussāpessāma, ekass' 15  
 eva chattam ussāpessāma, ayaṃ eva rājā hotu, etha taṃ pas-  
 sitvā rājakuṭumbaṃ<sup>8</sup> paṭicchāpetvā amhākaṃ janapadam eva  
 gacchāma<sup>9</sup> 'ti āha<sup>9</sup>. Atha te sabbe pi kumārā nagaram<sup>10</sup>  
 vivarāpetvā paṭisattuno ahutvā nagaram pavasiṃsu. Rājāpi  
 tesam amaccehi sakkāraṃ gāhāpetvā paṭimaggam pesesi. Ku- 20  
 mārā mahantena<sup>11</sup> parivārena pattikā va āgantvā rājanivesanaṃ  
 abhirūhitvā Samvaramahārājassa nipaccākāraṃ dassetvā nīcā-  
 sane nisīdiṃsu. Samvaramahārājā setacchattassa heṭṭhā sī-  
 hāsane nisīdi, mahanto yaso mahantaṃ sirisobhaggaṃ ahosi,  
 olokitolokitattānaṃ kampati<sup>12</sup>. Uposathakumāro Samvara- 25  
 mahārājassa siribhavaṃ oloketvā „amhākaṃ pitā attano acca-  
 yena Samvarakumārassa rājabhāvaṃ ūtvā maññe amhākaṃ  
 janapade datvā imassa na adāsīti“ cintetvā tena saddhim  
 sallapanto tisso gāthā abhāsi:

<sup>1</sup> Bā pi. <sup>2</sup> Bā bhātīkehi. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> yuddhana-. <sup>4</sup> Bā santakaṃ-. <sup>5</sup> Bā bhātīkānaṃ.

<sup>6</sup> Bā yujjhāmīti. <sup>7</sup> Bā adda pi. <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> -bā. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> āhaṃsu. <sup>10</sup> Bā -radvāraṃ.

<sup>11</sup> Bā nātima-. <sup>12</sup> Bā kampi.



1. Jānanto no mahārāja tava sīlaṃ janādhipo  
ime kumāre pūjento na taṃ kenaci maññatha. 94.
2. Tiṭṭhante no mahārāje ādu<sup>1</sup> deve divaṃ gate  
ñāti taṃ samanumaññīṃsu sampassaṃ attham attano. 95.
- 5 a. Kena Saṃvara vattena sañjāte adhititṭhasi<sup>2</sup>.  
kena taṃ nātivattanti nātisaṃghā samāgatā ti. 96.

Tattha jānanto no ti jānanto nu, janādhipo ti<sup>3</sup> ambhākaṃ pitā narindo.  
ime ti ime ekūnasate kumāre, Pālipoṭṭhakesu<sup>3</sup> pana aññe kumāre ti likhitaṃ<sup>4</sup>.  
pūjento ti tena tena janapadena mānento, na taṃ kenacīti khuddakena<sup>5</sup>  
10 pi kenaci janapadena taṃ pūjetabbam na maññittha, ayaṃ mama accayena rājā  
bhavissatīti ñatvā va<sup>6</sup> maññe attano pādamūle vāsesīti<sup>7</sup>, tiṭṭhante no ti  
tiṭṭhante nu, dharamāne yeva nū 'ti pucchati<sup>8</sup>, ādu<sup>9</sup> deve ti udāhu ambhākaṃ  
pitari deve divaṃ gate attano atthaṃ vaḍḍhiṃ passantā<sup>10</sup> saddhiṃ rājakārakehi  
negamajjanapadehi ñātayo taṃ<sup>11</sup> rājā hotū 'ti samanumaññīṃsu<sup>12</sup> 'ti<sup>13</sup>, vat-  
15 tenā 'ti sīlācarena, sañjāte adhititṭhasi<sup>14</sup> samānajatike ekūnasatabhātaro<sup>15</sup>  
abbhahavitvā tiṭṭhasi, nātivattanti<sup>16</sup> nābhivhavanti

Taṃ sutvā Saṃvaramahārājā attano guṇaṃ kathento cha  
gāthā abhāsi:

4. Na rājaputta usuyyāmi samañānaṃ mahesinaṃ,  
90 sakkaccaṃ te namassāmi, pāde vandāmi tādinaṃ. 97.
5. Te maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussūsaṃ anusuyyakaṃ  
samañā anusāsanti<sup>17</sup> isi<sup>18</sup> dhammaguṇe ratā. 98.
6. Tes' āhaṃ vacanaṃ sutvā samañānaṃ mahesinaṃ  
na kiñci<sup>19</sup> atimaññāmi, dhamme me nirato mano. 99.
- 5 7. Hatthārūhā<sup>20</sup> anikaṭṭhā rathikā pattikārikā<sup>21</sup>  
tesu<sup>22</sup> na-ppaṭibandhāmi nibaddhaṃ<sup>23</sup> bhattavetaṇaṃ. 100.
8. Mahāmattā ca me atthi mantino paricārakā<sup>24</sup>,  
Bārāṇasīṃ voharanti bahumaṃsasurodakam<sup>25</sup>. 101.

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> āhu, B<sup>d</sup>f adu. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> atitithasi. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> pālipoṭṭha-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> likkhi-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -nā.  
<sup>6</sup> B<sup>d</sup> omits va. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> -tīti, B<sup>d</sup> thapesīti. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> pucchi. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> āhu, B<sup>d</sup> anu. <sup>10</sup>  
B<sup>d</sup> -to. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> omits taṃ. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> samanumaññīṃsu. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> omits ti. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> atitith-.  
<sup>15</sup> B<sup>d</sup> -re. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> nādhi-, C<sup>s</sup> nādhivattanti. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> samanū-. <sup>18</sup> C<sup>s</sup>  
isiṃ, B<sup>d</sup>f isi. <sup>19</sup> so all four MSS. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> -rūhā, B<sup>d</sup>f -rohā. <sup>21</sup> B<sup>d</sup>f -rakā. <sup>22</sup>  
B<sup>d</sup>f tesam. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> nivaṭṭhaṃ, B<sup>f</sup> nimittaṃ. <sup>24</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> -ikā. <sup>25</sup> C<sup>s</sup> B<sup>f</sup> bahum,  
C<sup>s</sup> maṃsaṃ.

9. Atho pi vāṇijā phītā nānāratthāto āgatā,  
tesu me vihitā rakkhā, evaṃ jānāh' <sup>1</sup> Uposathā 'ti. 102.

Tattha na rājaputtā 'ti ahaṃ rājaputta kañci sattaṃ<sup>2</sup> ayaṃ nāma sampatti imassa mā hotū 'ti na usuyyāmi<sup>3</sup>, tādānaṃ ti tādilakkhaṇayuttānaṃ samitapāpatāya samanānaṃ mahantānaṃ silakkhandhādānaṃ guṇānaṃ esitatāya 5 mahesīnaṃ dhammikasamanabrāhmaṇānaṃ pañcapaṭiṭṭhitena pāde vandāmi, dānaṃ dadanto dhammikaṃ ca nesaṃ rakkhāvaraṇagattim paccupaṭṭhapento sakkaccaṃ te namassāmi, manena sampiyāyanto va pūjemiṃti atho, te maṃ ti te samaṇā<sup>4</sup> ayaṃ dhammakotṭhāse yuttapayutto sussūsaṃ anusuyyako<sup>5</sup> ti tatvato ūtvā maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussūsaṃ anusuyyakaṃ anusūsaṃti, 10 idaṃ kuru idaṃ<sup>6</sup> mā kariti ovaḍantīti atho, tesāhaṃ ti tesāṃ ahaṃ, haṭṭharuhā<sup>7</sup> ti haṭṭhī<sup>8</sup> āruya yujjhanayodhā, anikaṭṭhā ti haṭṭhānikādāsu thitā, rathikā ti rathayodhā, pattikārikā<sup>9</sup> ti pattino va<sup>10</sup>, nībaddhaṃ<sup>11</sup> ti yaṃ tehi sajjitaṃ<sup>12</sup> bhattaṃ ca vetanaṃ ca taṃ<sup>13</sup> na paṭibandhāmi, apaṭi-  
hāpetvā dadāmiṃti atho, mahāmatṭā ti bhātika mayhaṃ mahāpaṇḍā mantesu 15 kusalā mahāmacca c' eva<sup>14</sup> avasesamantino ca paricārikā atthi, iminā idaṃ dasseti: tumhe mantasampanne paṇḍite ācariye na labbittha, amhākaṃ pana ācariyā paṇḍitā upāyakusalā, te no setacchattena<sup>15</sup> yojesum, Bārāṇasī ti bhātika mama chattaṃ ussāpitaḥkalato paṭṭhāya amhākaṃ rājā dhammiko an-  
vaddhamāsaṃ devo vassati tena sassāni sampajjanāti<sup>16</sup> Bārāṇasīyaṃ bahuṃ 20 khāditaḥabbayuttakaṃ māmsamaṇḍaṃ<sup>17</sup> pāṭabhayuttakaṃ surodakaṃ ca<sup>18</sup> jātaṃ ti<sup>19</sup>, evaṃ ratthavāsīno bahumaṃsasurodakaṃ<sup>20</sup> katvā Bārāṇasīyaṃ vo-  
haranti, phītā<sup>21</sup> ti haṭṭhiratanaassaṇṇatanaṃuttaratanādiṇi āharitvā nirupaddavā vohāraṃ karontā phītā samiddhā, evaṃ jānāhi ti bhātika Uposatha ahaṃ imehi ettakehi kāraṇehi sabhakamīṭṭho pi<sup>22</sup> hutvā mama bhāṭike abhiḥbhavitvā 25 setacchattaṃ patto, evaṃ maṃ jānāhiṃti.

Ath' assa guṇaṃ sutvā Uposathakumāro dve gāthā abhāsi:

10. Dhammena kira ñātīnaṃ rajjaṃ kārehi Saṃvara  
medhāvī paṇḍito cāpi<sup>23</sup> atho pi ñātīnaṃ hito. 103.  
11. Taṃ taṃ ñātiparibbūḷhaṃ nānāratanaṃmocitaṃ 30  
amittā na-ppasahanti<sup>24</sup> Indaṃ va asurādhipo ti. 104.

<sup>1</sup> Cks jānāhi <sup>2</sup> Ck kaṃvīsattaṃ, C<sup>s</sup> kavisattaṃ, B<sup>d</sup> kiñci mattaṃ. <sup>3</sup> Cks suyyāmi.  
<sup>4</sup> B<sup>d</sup> samanā maṃ. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -kaṃ <sup>6</sup> Cks imaṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -rohā. <sup>8</sup> all three MSS.  
-i. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -rakā. <sup>10</sup> Ck P<sup>d</sup> ca. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> nivithaṃ. <sup>12</sup> Ck addhitaṃ, C<sup>s</sup> ajjitaṃ.  
<sup>13</sup> B<sup>d</sup> ahaṃ taṃ <sup>14</sup> Cks te ca <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -ni. <sup>16</sup> Cks -jjatīti. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> macchamaṃ-  
saṃ. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -dakaṃ va, C<sup>s</sup> -ḍakaṃ va corr. to -- ca? Ck ti. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> jānaṃ ti.  
<sup>20</sup> Cks bahuṃ-, B<sup>d</sup> -maṃsasurodakaṃti. <sup>21</sup> Ck titā, C<sup>s</sup> jīṭāna. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> va. <sup>23</sup>  
Cks cepi. B<sup>f</sup> cāsi. <sup>24</sup> Ck -sayhanti

Tattha dhammena kirā 'ti tāta Saṁvaramahārāja dhammena kira tvaṃ ekūnasatānaṃ nātīnaṃ attano jeṭṭhabhātikānaṃ ānubhāvaṃ abhibhavasī<sup>1</sup>, ito paṭṭhāya ca<sup>2</sup> tvaṃ eva rajjaṃ kārehi, tvaṃ hi<sup>3</sup> medhāvī c' eva paṇḍito ca nātīnaṃ ca<sup>4</sup> hito ti attho, taṃ taṃ<sup>5</sup> ti taṃ<sup>6</sup> evaṃ vīvidhagunasaṃpannaṃ taṃ. Nātiparibbūlhan ti amhehi ekūnasatehi nātakehi parivāritāṃ, nānā-  
 5 ratanamocitan ti nānāratanehi ocitāṃ sañcītāṃ bahuratanasañcēyaṃ, asurā-  
 dhipo ti yathā tāvatiṇṇehi parivutāṃ Indaṃ asurārājā na tapati evaṃ amhehi ārakkhāṃ karuntehi<sup>7</sup> parivāritāṃ tiyojanasatike Kāsiraṭṭhe dvādasayojanikāya Bārānasīyā rajjaṃ karentāṃ amittā na tapissantīti dīpeti.

Samvaramahārājā sabbesaṃ pi bhātikānaṃ mahantaṃ ya-  
 10 saṃ adāsi. Te tassa santike māsaddhamāsaṃ<sup>8</sup> vasitvā „ma-  
 hārāja, janapadesu coresa uṭṭhahantesu mayāṃ jānissāma,  
 tvaṃ rajjasukhaṃ anubhavā“ 'ti vatvā attano attano jana-  
 padaṃ gatā. Rājāpi B-assa ovāde ṭhatvā āyupariyosāne  
 devanagaraṃ pūrento agamāsi.

15 S. i. d. ā. „bhikkhu evaṃ tvaṃ pubbe ovādakkhamo idāni  
 kasmā viriyaṃ na akāsīti“ vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapari-  
 yosāne so bhikkhu sotāpattiṃhale patitṭhahi): „Tadā Saṁvaramahārājā  
 ayaṃ bhikkhu ahoṣi, Upasathakumāro Sāriputto, sesabbātikā tberā-  
 nuthērā, parisā Buddhaparisā, ovādadāyako amacco<sup>9</sup> ahaṃ evā“ 'ti.  
 20 Saṁvarajātakāṃ.

### 9. Suppāraakajātaka.

Ummujjanti nimujjantīti. Idaṃ S. J. v. paññāpāra-  
 mīm ā. k. Ekadivasaṃ hi sāyaṇhasamaye Tatbāgatassa dhammaṃ  
 desetum nikkāmanāṃ āgamayamānā bhikkhū dhammasabhāyaṃ ni-  
 sīditvā „āvuso abo<sup>10</sup> S. mahāpaṇṇo puthupaṇṇo hāsupaṇṇo javana-  
 25 paṇṇo tikkāpaṇṇo nibbedhikapaṇṇo tatra tatra upāyapaṇṇāya sam-  
 annāgato vipulāya paṭhavisamāya mahāsamuddo viya gambhīrāya  
 ākāso viya vitthinnāya<sup>11</sup>, sakala-Jambudīpasīm bi uṭṭhitapaṇṇo Dasa-  
 balāṃ atikkamitvā gantum samattbo nāma n' atthi. yathā mahā-  
 samudde uṭṭhitaūmi<sup>12</sup> velāṃ nātikkamati<sup>13</sup> velāṃ patvā<sup>14</sup> va bhijjati<sup>15</sup>

<sup>1</sup> Bā -bhāvī. <sup>2</sup> Bā omits ca. <sup>3</sup> Bā pi. <sup>4</sup> Bā va <sup>5</sup> Bā taṃ taṃ, Cks omit taṃ..

<sup>6</sup> Bā omits taṃ. <sup>7</sup> Cks -te. <sup>8</sup> Bā -dīha-. <sup>9</sup> Bā adds paua. <sup>10</sup> Bā adds am-  
 hākaṃ. <sup>11</sup> Cks vitti-. <sup>12</sup> Bā uṭṭhitā-. <sup>13</sup> Bā -anti. <sup>14</sup> Bā pattā pattā.

evaṃ na koci paññāya Dasabalaṃ atikkamati Satthu pādamūlaṃ  
patvā<sup>1</sup> bhijjat<sup>2</sup> eva<sup>3</sup> 'ti Dasabalassa mahāpaññāpāramiṃ vaṇṇesuṃ<sup>4</sup>.  
S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"  
ti pucchitvā „imāya nāma<sup>5</sup> 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathā-  
gato paññavā pubbe pi aparipakke<sup>6</sup> nāne<sup>7</sup> paññavā va, andho hutvā<sup>8</sup> 5  
mahāsamudde udakasāññāya 'imasmim<sup>9</sup> samudde idaṃ nāma idaṃ  
nāma ratanan' ti aññāsīti<sup>10</sup> vatvā a. ā.

A. Bharuratthe<sup>1</sup> Bharurājā<sup>2</sup> nāma r. kāresi. Bharu-  
kacchaṃ<sup>3</sup> nāma paṭṭanagāmo<sup>4</sup> ahosi. Tadā Bo. Bharukacche<sup>5</sup>  
niyyāmajettḥassa<sup>6</sup> putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavanno. 10  
Suppāraḥakumāro<sup>10</sup> ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So mahan-  
tena parivārena vadḍhanto soḷasavassakāle yeva niyyāmaka-  
sippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena niyyāmaka-  
jettḥako hutvā<sup>11</sup> niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito nāpasampanno  
ahosi<sup>12</sup>, tena ārūḥanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa 15  
aparabhāge lonajalapahatāni<sup>13</sup> dve pi cakkhūni nassimsu. So  
tato paṭṭhāya niyyāmakajettḥako hutvāpi<sup>14</sup> niyyāmakakammaṃ  
akatvā „rājānaṃ nissāya jīvissāmīti<sup>15</sup> rājānaṃ upasaṃkami.  
Atha naṃ rājā agghāpaniyakamme tḥapesi. Tato paṭṭhāya  
rañño hatthiratanāṃ<sup>16</sup> assaratanāṃ<sup>17</sup> muttasāramaṇisārādini 20  
agghāpeti<sup>18</sup>. Ath' ekadivaseṃ „rañño maṇḍalahatthi bha-  
vissatīti<sup>19</sup> kālapāsāṇakūṭavaṇṇaṃ ekaṃ vāraṇaṃ ānesuṃ. Taṃ  
disvā rājā „paṇḍitassa dassethā<sup>20</sup> 'ti āha. Atha naṃ tassa  
santikaṃ nayimsu. So hatthena tassa sarīraṃ parimadditvā  
„nāyaṃ maṇḍalahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvānana- 25  
kadhātuko esa<sup>21</sup>, etaṃ hi mātā vijāyamānā amsena<sup>22</sup> paṭi-  
chitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyaṃ patitvā pacchimapādehi  
vāmanakadhātuko jāto<sup>23</sup> ti āha. Hatthiṃ gahetvā āgate puc-  
chimsu. Te „saccaṃ paṇḍito kathetīti<sup>24</sup> vadimsu. Taṃ kāra-

<sup>1</sup> I'd pattā pattā <sup>2</sup> B'd bhijjantevā. <sup>3</sup> B'd vaṇṇentā nissīdisu. <sup>4</sup> B'd -kka. <sup>5</sup>  
B'd -ena <sup>6</sup> B'd repeats i-. <sup>7</sup> B'd garu. <sup>8</sup> C'ks paddhana- <sup>9</sup> B'd niyyāmaka-  
jettḥakassa. C'ks niyyāmajettḥakassa. <sup>10</sup> B'd supā - throughout. <sup>11</sup> B'd -tvāpi.  
<sup>12</sup> C'ks omit ahosi. <sup>13</sup> C'ks lonajalla-. B'd lonakajalapahatāni. <sup>14</sup> C'ks -tvā. <sup>15</sup>  
B'd -na <sup>16</sup> B'd -pesi. <sup>17</sup> B'd -eso. <sup>18</sup> B'd aṅgena.

nam rājā sutvā tuṭṭho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun' ekadivasam „rañño maṅgalasso<sup>1</sup> bhavissatīti“ ekam assaṁ ānayaṁsu. Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṁ pesesi. So<sup>2</sup> hatthena parāmasitvā „ayaṁ maṅgalasso<sup>1</sup> bhavitum na yutto,  
 5 etassa hi jātadivase yeva mātā mari, tasmā mātu khīraṁ alabhanto na sammā vaḍḍhito“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe<sup>3</sup> dāpesi. Ath' ekadivasam<sup>4</sup> „maṅgalaratho bhavissatīti“ ratham āharim̐su, tam pi rājā tassa santikaṁ pesesi. So tam<sup>5</sup> hat-  
 10 thena parāmasitvā „ayaṁ ratho susirarukkheṇa kato, tasmā rañño nānucchaviko“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. Ath' assa kambalaratanam mahaggham ānayaṁsu<sup>6</sup>. Tam pi tass' eva pesesi. So<sup>7</sup> hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnam  
 15 ekam<sup>7</sup> ṭhānam atthiti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño ārocesum. Rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. So cintesi: „ayaṁ rājā evarūpāni pi<sup>8</sup> acchariyāni disvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako<sup>9</sup> bhavissati, kim me 'evarūpena rājupaṭṭhānena, attano  
 20 vasanaṭṭhānam eva gamissāmīti“ so Bharukacchapaṭṭanam<sup>10</sup> eva paccāgami. Tasmim tattha vasante vāṇijā nāvam sajjetvā „kam<sup>11</sup> niyyāmakam karissāmā“ 'ti mantentā<sup>12</sup> „Suppāraka-  
 paṇḍitena ārūḥhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusalo, andho samāno pi Suppārakapaṇḍito va uttamo“ ti tam upa-  
 25 saṁkamtivā „niyyāmakam no hohīti“ vatvā „tāta<sup>13</sup>, aham andho. katham niyyāmakakammam karissāmīti“ vutte „sāmi andhapi tumhe yeva ambhākam uttamo“ ti<sup>14</sup>. Punappuna 'yāciyamāno „sādhu tāta<sup>15</sup>, tumhehi ārocitasaññāya niyyāmakam bhavissāmīti“

<sup>1</sup> Bā -laasso. <sup>2</sup> Bā adds tam pi. <sup>3</sup> Bā atha k. yeva. <sup>4</sup> Bā adds rañño. <sup>5</sup> Bā tam pi. <sup>6</sup> Bā tassa mahagghakamalaratanam āharim̐su in the place of athassa --. <sup>7</sup> Bā -a. <sup>8</sup> Bā omits pi. <sup>9</sup> Bā jāti-. <sup>10</sup> Bā garu- corr. to bharu-. <sup>11</sup> Bā tam. <sup>12</sup> Cks -to, Bā -tetvā, B<sup>3</sup> mantesum. <sup>13</sup> Bā omits tāta. <sup>14</sup> so all three MSS., add āhamsu? <sup>15</sup> Bā -a.

tesaṃ nāvāṃ abhirūhi. Te nāvāya<sup>1</sup> mahāsamuddaṃ pakkhandimsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā agamāsi, tato akālāvātāṃ<sup>2</sup> uppātitaṃ uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamudda-piṭṭhe vicaritvā Khuramālasamuddaṃ nāma pattā, tattha macchā manussasamānasarīrā khuranāsā uduke ummujjani-<sup>3</sup> 5 mujjaṃ<sup>3</sup> karonti. Vāṇijā te disvā M-aṃ tassa samuddassa nāmaṃ pucchantā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Ummujjanti nimujjanti manussā khuranāsikā,

Suppārakaṇ taṃ pucchāma: samuddo katamo ayaṇ ti. 105.

Evaṃ tehi puṭṭho M. attano niyyāmakasuttēna saṃsandetvā<sup>4</sup> 10 dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Bharukacchā<sup>5</sup> payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ

nāvāya vippanaṭṭhāya Khuramālīti vuccatīti. 106.

Tattha payātānaṃ ti Bharukacchapattanaṃ nikkhamitvā gacchantānaṃ, dhanesinaṃ ti tumhākaṃ vāṇijānaṃ dhanāṃ pariyesanānaṃ, vippanaṭ-<sup>6</sup> 15 ṭhāya ti tātā<sup>5</sup> tumhākaṃ imāya videsaṃ pakkhantāya nāvāya kamma-kārakā<sup>6</sup> pakatisamuddaṃ atikkamitvā sampatto ayaṇ samuddo Khuramālīti vuc-cati. evaṃ etaṃ paṇḍitā kathenti<sup>7</sup>.

Tasmiṃ pana samudde vajiraṃ uppajjati<sup>8</sup>. M., sac<sup>9</sup> āhaṃ 'ayaṃ vajirasamuddo' ti evaṃ etesaṃ kathessāmi lobhena<sup>10</sup> 20 bahūṃ<sup>9</sup> vajiraṃ gaṇhitvā nāvāṃ osīdāpessanti<sup>11</sup> tesāṃ anā-cikkhitvā va nāvāṃ laggāpetvā<sup>12</sup> upāyen<sup>13</sup> ekaṃ yottaṃ gahetvā macchagabaṇaniyāmena jālaṃ khipāpetvā vajirasāraṃ uddha-ritvā nāvāya<sup>14</sup> pakkipitvā aññaṃ appagghabhaṇḍaṃ chaddā-pesi. Nāvā taṃ<sup>15</sup> samuddaṃ atikkamitvā parato<sup>16</sup> Aggimālaṃ<sup>17</sup> 25 nāma gatā. So pajjalitaaggikkhandho viya majjhantikasuriyo viya ca obhāsaṃ muñcanto<sup>18</sup> aṭṭhāsi. Vāṇijā

3. Yathā aggīva<sup>19</sup> suriyo va<sup>20</sup> samuddo patidissati,

Suppārakaṇ<sup>21</sup> taṃ pucchāma: samuddo katamo ayaṇ ti 107.

gāthāya<sup>22</sup> taṃ pucchimsu. M. pi tesāṃ anautaragāthāya<sup>23</sup> kathesi: 30

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> nāvā. <sup>2</sup> Bā ākula-. <sup>3</sup> Pā -nimujjanti. <sup>4</sup> Bā garu-. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> Bā -a. <sup>6</sup> so all three MSS instead of -kānaṃ? <sup>7</sup> Bā kathenti. <sup>8</sup> Bā ussannaṃ hoti in the place of up-. <sup>9</sup> Pā -u. <sup>10</sup> Pā ola-. <sup>11</sup> Bā -yam. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> nam. <sup>13</sup> Bā purato. <sup>14</sup> Bā muccanto. <sup>15</sup> Pā aggī ca. <sup>16</sup> Bā ca. <sup>17</sup> Pā -kam. <sup>18</sup> Bā adds vāṇijā.

4. Bharukacchā<sup>1</sup> payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ  
nāvāya vippanatṭhāya Aggimālīti vuccatīti. 108.

Tasmim̐ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahosi. M.  
purīmanayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pak-  
5 khipi-. Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya  
dadhim̐ viya ca obhāsantaṃ Dadhimālāṃ<sup>2</sup> nāma samuddaṃ pā-  
puṇi Vāṇijā

5. Yathā dadhim̐ va khīraṃ va samuddo patidissati<sup>4</sup>,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma<sup>3</sup>: samuddo katamo ayaṃ ti 109.  
10 gāthāya tassa nāmaṃ pucchim̐su. M. anantaragāthāya ācikkhi:

6. Bharukacchā<sup>6</sup> payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ  
nāvāya vippanatṭhāya Dadhimālīti vuccatīti. 110.

Tasmim̐ pana samudde rajataṃ ussannaṃ<sup>7</sup>. So tam pi  
upāyena gāhāpetvā<sup>8</sup> nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā tam pi sam-  
15 uddaṃ atikkamitvā nilakusatiṇaṃ viya sampannasassam̐ iva  
ca obhāsamānaṃ Nilavaṇṇakusamālāṃ<sup>9</sup> nāma sammuddaṃ pā-  
puṇi. Vāṇijā

7. Yathā kuso<sup>10</sup> va sasso<sup>11</sup> va samuddo patidissati,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma, samuddo katamo ayaṃ ti 111.  
20 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchim̐su. So anantaragāthāya  
ācikkhi:

8. Bharukacchā<sup>6</sup> payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ  
nāvāya vippanatṭhāya Kusamālīti vuccatīti. 112.

Tasmim̐ pana samudde nīlamanīratanaṃ ussannaṃ ahosi.  
25 So tam pi upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā  
tam pi samuddaṃ atikkamitvā nalavanaṃ<sup>12</sup> viya ca veḷu-  
vanaṃ viya ca khāyamānaṃ Nalamālāṃ<sup>13</sup> nāma samuddaṃ  
pāpuṇi. Vāṇijā

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> garu-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> pakkhipāpesi <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -li <sup>4</sup> B<sup>d</sup> patibhāsati <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> -mi. <sup>6</sup>  
B<sup>d</sup> garu- corr. to bharu-. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> uppanuam, B<sup>d</sup> adds ahosi. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> gahetvā. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>  
nīlavannaṃkusamālā. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> -e. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> -e <sup>12</sup> C<sup>s</sup> nīla-, B<sup>d</sup> naḷa-. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> -li,  
C<sup>s</sup> naḷamālī, B<sup>d</sup> nalamālīn.

9. Yathā nalo<sup>1</sup> va veḷum<sup>2</sup> va samuddo patidassati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 113.  
gāthāya tassa<sup>2</sup> pi nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya  
kathesi:

10. Bharukacchā payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ 5  
nāvāya vippanatṭhāya Nalamālīti<sup>4</sup> vuccatīti<sup>5</sup>. 114.

Tasmiṃ pana samudde vaṃsarāgaveḷuriyaṃ ussannaṃ<sup>6</sup>. So  
tam pi<sup>7</sup> gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi.

Aparo nayo: nalo<sup>8</sup> ti vicchikanalo<sup>8</sup> kakkāṭakanalo<sup>8</sup> pi so rattavaṇṇo  
hoti, veḷu 'ti<sup>9</sup> pavālass' etaṃ<sup>10</sup> nāmaṃ, so<sup>11</sup> samuddo pavālussanno ratto- 10  
bhāso ahosi, tasmā yathā nalo<sup>12</sup> va<sup>13</sup> veḷu<sup>14</sup> vā<sup>15</sup> ti pucchimsu. M. tato  
pavālaṃ gāhāpesi.

Vāṇijā Nalamālīṃ atikkamantā Vaḷabhāmukhasamuddaṃ<sup>16</sup>  
nāma passimsu, tattha udakaṃ kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā<sup>17</sup> sabbato-  
bhāgena uggacchati, tasmiṃ sabbatobhāgena uggatodakaṃ<sup>18</sup> 15  
sabbatobhāgena chinnataṭamahāsobbho<sup>19</sup> viya paññāyati, ūmiyā  
uggatāya ekato papātasadisāṃ hoti, bhayaajanano saddo up-  
pajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phāḷento viya, taṃ<sup>20</sup>  
disvā vāṇijā bhītatasitā

11. Mahābhayo<sup>21</sup> bhiṃsanako samuddo suyyat' amānuso<sup>22</sup>, 20  
yathā sobbho papāto ca<sup>23</sup> samuddo patidissati.

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 115.  
gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu.

Tattha suyyatamānuso<sup>24</sup> ti suyyati amānuso mahāsamuddo<sup>25</sup>.

12. Bharukacchā payātānaṃ -pe- Vaḷabhāmukkhīti vuccatīti 116. 25  
Bo. anantaragāthāya tassa nāmaṃ ācikkhitvā<sup>27</sup> „tātā<sup>28</sup> imaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> nalo. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> velu <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -ā <sup>4</sup> B<sup>d</sup> nala-. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> -ati <sup>6</sup> B<sup>d</sup> masāra-  
gallave- ahosi, C<sup>s</sup> vaṃsarāgaveḷuriyussannaṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds upāyena. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -lo.  
<sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds pana. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> evetaṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> adds ca. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> nalo. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> ca.  
<sup>14</sup> C<sup>s</sup> velo. <sup>15</sup> P<sup>d</sup> cā. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> vala-, C<sup>s</sup> vāla-, B<sup>d</sup> balavā-. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> only one ka-.  
<sup>18</sup> B<sup>d</sup> ugacchante udakaṃ <sup>19</sup> P<sup>d</sup> uchiṇḍa-. <sup>20</sup> P<sup>d</sup> catam. C<sup>k</sup> nam. <sup>21</sup> P<sup>d</sup> f  
mahabbh-. <sup>22</sup> C<sup>s</sup> suyyatimā- corr. to -tamā-. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> va. <sup>24</sup> P<sup>d</sup> suyyatimā-.  
C<sup>s</sup> suyyāta-. <sup>25</sup> C<sup>k</sup> adds ti; P<sup>d</sup> has amānuso saddo mahāsatto. <sup>26</sup> C<sup>s</sup> -mu-  
khānti, B<sup>d</sup> balavāmukkhīti. <sup>27</sup> P<sup>d</sup> adds tassa nāmaṃ ācikkhi evaṃ. <sup>28</sup> B<sup>d</sup> tāta.



Valabbhāmukhaṃ<sup>1</sup> samuddaṃ pattā nivattitum samatthā nāvā  
 nāma n' atthi, ayaṃ sampattanāvaṃ<sup>2</sup> nimujjāpetvā vināsaṃ  
 pāpetīti<sup>3</sup> āha. Tañ ca nāvaṃ satta manussasatāni abhirūhiṃsu,  
 te sabbe maraṇabhayaabhītā ekappahāren' eva<sup>4</sup> Avicimhi  
 5 paccamānā<sup>5</sup> sattā viya atikarunasaraṃ<sup>6</sup> muñciṃsu. M. „tha-  
 petvā maṃ añño etesaṃ sotthibhāvaṃ kātuṃ samattho nāma  
 n' atthi, saccakiriyaṃ tesāṃ sotthiṃ karissāmi<sup>7</sup>“ cintetvā te  
 āmantetvā „tātā<sup>8</sup> maṃ khippaṃ gandhodakena uhaṇṇetvā  
 ahatavattāni<sup>9</sup> nivāsāpetvā puṇṇapātiṃ<sup>10</sup> sajjetvā nāvāya dhure  
 10 ṭhapethā<sup>11</sup> 'ti. Te vegena tathā karimṃsu. M. ubbohi hatthehi  
 puṇṇapātiṃ<sup>12</sup> gahetvā nāvāya dhure ṭhito saccakiriyaṃ karonto  
 osānagātham āha:

13. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi viññutaṃ  
 nābhijānāmi samicca<sup>13</sup> ekapāṇam pi hiṃsitaṃ<sup>14</sup>,  
 15 etena saccavajjena sotthiṃ nāvā nivattatū 'ti. 117.

Tattha yato ti yato patthāya ahaṃ attānaṃ sarāmi yato patthāya c' amhi  
 viññutaṃ patto ti attho. ekapāṇam pi hiṃsitaṃ<sup>15</sup> ti etthantare samicca  
 ekaṃ kuṇṭhakipillakaṃ ānaṃ pi vihiṃsitaṃ<sup>16</sup> nābhijānāmi, desanāmatam ev'  
 etaṃ, Bo pana tinasalākam pi upādāya mayā parasantakaṃ na gahitapubbaṃ  
 20 lobhena<sup>17</sup> parādāraṃ na olokitaṃ pubbaṃ musā na bhāsitaṃ pubbaṃ<sup>18</sup> tinaggena<sup>19</sup>  
 pi majjaṃ na pītapubbaṃ<sup>20</sup> ti evaṃ pañcasīlavasena<sup>21</sup> saccakiriyaṃ akāsi, katvā  
 ca pana puṇṇapātiyā udakam nāvāya dhure āsiñci<sup>22</sup>

Cattāro mase videsaṃ pakkhantā nāvā nivattitvā iddhiṃā  
 viya iddhānubhāvena<sup>23</sup> ekadivaseṇ' eva Bhārukkacchapaṭṭanaṃ<sup>24</sup>  
 25 agamāsi, gantvā ca pana thale pi aṭṭhūsabhamattaṃ ṭhānaṃ  
 pakkhanditvā nāvikaṃssa gharadvāre<sup>25</sup> aṭṭhāsi. M. tesāṃ vāṇi-  
 jānaṃ suvaṇṇarajataṃ manippavāḷavajirāni bhājetvā adāsi, „etta-

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> valabbhā-, B<sup>d</sup> balavāṃmukha. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> sampatti-, B<sup>s</sup> sampattā-. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> add at-  
 karunaṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -na <sup>5</sup> B<sup>d</sup> atikāruññaṃ ravaṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -a <sup>7</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> āh- <sup>8</sup> B<sup>d</sup>  
 suvaṇṇapā-. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> samicca. <sup>10</sup> B<sup>f</sup> pihisitaṃ, B<sup>d</sup> vihiṃsitaṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -situm,  
 Ck<sup>s</sup> -sito <sup>12</sup> B<sup>d</sup> kuṇṭhakipillikam pi pāṇam hiṃsitaṃ. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> lobhavasena. <sup>14</sup>  
 B<sup>d</sup> -bbā, C<sup>s</sup> omits musā - - bbaṃ. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -nā. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> pīvita-. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> adds pana.  
<sup>18</sup> B<sup>d</sup> abhisiñci <sup>19</sup> B<sup>d</sup> saccanu-. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> garu-. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> adds yeva

kehi vo ratanehi alaṃ, mā puna samuddaṃ pavisitthā“ 'ti  
ca<sup>1</sup> tesāṃ ovādaṃ datvā yāvajīvaṃ dānādīni puññāni katvā  
devapuraṃ pūresi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Tathāgato mahāpaṇṇo  
yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā“<sup>2</sup> parisā Buddhaparisa<sup>3</sup>. Suppāraka-<sup>5</sup>  
paṇḍito pana aham evā“ 'ti. Suppārakajātakaṃ. Ekāda-  
sanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā<sup>4</sup>.

<sup>1</sup> Bā omits ca    <sup>2</sup> Bā adds sā.    <sup>3</sup> Bā adds abhesum.    <sup>4</sup> Bā -jātakaṃ navamam.  
Iti jātakathakathāya navajātakapatimanditassa ekādasanipātass' atthavaṇṇanā ni-  
ṭṭhitā. So (yo?) therō sārasaddena ' dhammasadden' alaṅkito ' jātakam sodhitaṃ  
suthu ' tenattherena yaṃ idaṃ " jñānā puññakammēna buddho hessaṃ anāgate '  
sivaṃ va neyyalokassa ' pāpēmi amataṃ ' adam " nibbānapaccayo hotu " niṭṭhitam "  
Sakkarāj 1150 etc.

## XII. DVĀDASANIPĀTA.

### 1. Cullakunārajātaka.

Khuddānam lahucittānan ti. Idam jātakam Kuṇārajātaka  
āvibhavissati. Cullakuṇārajātakam.

5

### 2. Bhaddasālajātaka.

Kā tvaṃ suddhehi vatthehi ti. Idam S. J. v. nātatttha-  
cariyaṃ<sup>1</sup> ā. k. Sāvattiyaṃ hi Anāthapiṇḍikassa nivesane pañ-  
cannaṃ bhikkhusatānaṃ nibaddhabhojanaṃ<sup>2</sup> pavattati, tathā Viśā-  
khāya ca Kosalarāṇṇo ca. Tattha pana<sup>3</sup> kiñcāpi nānaggarasabho-  
10 janaṃ diyaṃti bhikkhūnaṃ pan' ettha koci viśāsiko n' atthi. tasmā  
bhikkhū rājanivesane na bhuñjanti, bhattaṃ gahetvā Anāthapiṇḍika-  
vā Viśākhāya vā aṇṇesam vā viśāsikānaṃ gharaṃ gantvā bhuñjanti.  
Rājā ekadivasaṃ „paṇṇākāraṃ āhaṭṭaṃ, bhikkhūnaṃ dethā“ 'ti  
bhattaggaṃ pesetvā „bhattagge bhikkhū n' atthi ti“ vutte „kahaṃ  
15 gatā“ ti pucchitvā „attano viśāsikagehesu nisīditvā bhuñjanti ti“  
suvā bhuttapātarāso Satthu santikaṃ gantvā „bhante bhojanaṃ nāma  
kiṃparaman<sup>4</sup>“ ti pucchi. „Viśāsaparamaṃ<sup>5</sup> mahārāja. kaṇḍika-  
mattaṃ<sup>6</sup> pi hi viśāsikena dinnam madhuraṃ hoti ti“. „Bhante kena  
pana saddhiṃ bhikkhūnaṃ viśāso hoti ti“. „Nātihi vā Sakyakulehi<sup>7</sup>  
20 vā mahārāja“ 'ti. Tato rājā cintesi: „ekam Sakyadhītaraṃ anetvā  
aggamahesiṃ karissāmi ti, evaṃ mayā saddhiṃ bhikkhūnaṃ nātiko<sup>9</sup>

2. Cfr. Dhammapada p. 211. <sup>1</sup> Bā nātatttha-. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -ddhaṃ-. <sup>3</sup> Bā adds  
rājā. <sup>4</sup> B<sup>2</sup> sarasaṃ. <sup>5</sup> Bā viśāsikāya sarasaṃ. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -kamahantam. <sup>7</sup> Bā -rājā  
ti kiñci kiñcikamattam, omitting pi hi <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> sekhaku-. <sup>9</sup> Bā -ta-.

viya vissāso<sup>1</sup> bhavissati<sup>2</sup> so utthāyāsanaṁ attano nivesanaṁ gantvā  
 Kapilavatthum dūtaṁ<sup>3</sup> pesesi: „dhītaraṁ kira<sup>4</sup> me dentu, ahaṁ tum-  
 hehi saddhiṁ nātibhāvaṁ icchāmi<sup>5</sup>. Sākiyā dūtavacanaṁ sutvā  
 sannipatitvā mantayimsu<sup>6</sup>: „mayāṁ Kosalarañño āpavattiṭṭhāne va-  
 sāma, sace dārikam<sup>7</sup> na dassāma mahantaṁ veraṁ bhavissati, sace  
 dassāma kulavaṁso no bhijjissati, kin uu kho kattabhan<sup>8</sup>“ ti. Atha  
 ne Mahānāmo āha: „mā cintayittha, mama dhīta Vāsabhakhattiya<sup>9</sup>  
 nāma Nāgaṇḍāyā nāma dāsīyā kucchismiṁ nibhattā soḷasavassapa-  
 desikā<sup>10</sup> uttamarūpadharā sohhaggappattā pitvaṁsena khattiya-jātikā.  
 tam assa<sup>11</sup> „khattiya-kāññā“ ti<sup>12</sup> pesessāma<sup>13</sup>. Sākiyā „sādhū“ ti sam-  
 paṭicchitvā dūte pakkosāpetvā „sādhū, dārikam dassāma<sup>14</sup>, idāṁ eva  
 taṁ gahetvā gacchathā<sup>15</sup>“ ti āhaṁsu. Dūtaṁ cintesum: „ime Sakya<sup>16</sup>  
 nāma jātiṁ missāya atimānino. ‘sadiṣi no’ ti vatvā asadisim pi<sup>17</sup> da-  
 deyyum, etehi saddhiṁ ekato bhuñjamānam eva gaṇhissāmā<sup>18</sup>“ ti  
 te evam āhaṁsu: „mayāṁ gahetvā gacchantā yā tumheli saddhiṁ  
 ekato bhuñjati taṁ gahetvā gamissāmā<sup>19</sup>“ ti. Sākiyā<sup>20</sup> tesaru  
 nivāsanatṭhānaṁ dāpetvā „kiṁ karissāma“ ti cintayimsu. Mahānāmo  
 āha: „tumhe mā cintayittha, ahaṁ upāyaṁ karissāmi, tumhe mama  
 bhojanakāle Vāsabhakhattiyaṁ alamaṁkaritvā ānetvā<sup>21</sup> mayā ekasmiṁ  
 kabale gahitamatte ‘deva, asuko rājā nāma paṇṇaṁ pahim, imaṁ  
 tāva sāsanaṁ suṇāthā<sup>22</sup>’ ti paṇṇaṁ dasseyyāthā<sup>23</sup>“ ti. Te „sādhū“  
 ti sampāṭicchitvā tasmīṁ bhuñjamāne kumārikaṁ alamaṁkarimsu.  
 Mahānāmo „dhītaraṁ me ānetha, mayā saddhiṁ bhuñjatū“ ti āha<sup>24</sup>.  
 Atha naṁ „alamaṁkaritvā<sup>25</sup> tāvad evā“ ti<sup>26</sup> thokaṁ papañcaṁ katvā  
 ānayimsu. Sā „pitarā saddhiṁ bhuñjissāmā<sup>27</sup>“ ti ekapāṭiya<sup>28</sup> hat-  
 thaṁ otāresi. Mahānāmo tāya saddhiṁ ekaṁ<sup>29</sup> piṇḍaṁ gahetvā  
 mukhe ṭhapesi, dutiyapiṇḍassa<sup>30</sup> hatthe pasāritamatte<sup>31</sup> „deva, asuka-  
 raññā nāma<sup>32</sup> paṇṇaṁ pahitaṁ, imaṁ tāva sāsanaṁ suṇāthā“ ti  
 paṇṇaṁ upanāmesum. Mahānāmo „amma tvaṁ bhuñjā<sup>33</sup>“ ti dakkhiṇa-

<sup>1</sup> Bā omits viya vissāso <sup>2</sup> Bā -ssati. <sup>3</sup> Bā -te <sup>4</sup> Bā omits ki-. <sup>5</sup> Bā cinta-.  
<sup>6</sup> Bā dhītaram. <sup>7</sup> Bā kāra-. <sup>8</sup> Bā -ttisā <sup>9</sup> Cks -vassikapadesikā, Bā -vassude-  
 sikā. <sup>10</sup> Bā Vāsabha in the place of tamassa <sup>11</sup> Bā taṁ. <sup>12</sup> Bā dammhi <sup>13</sup>  
 Bā sākiyā. <sup>14</sup> Cks -sī. Bā atimāno tesam dhāsi no dhūta adhāsi vatvā dāsimpī.  
<sup>15</sup> Bā gauhūmā. <sup>16</sup> Bā taṁ gahessāmā. <sup>17</sup> Ck sākiyā corr to sā mātiyā. <sup>18</sup>  
 Bā ānetha <sup>19</sup> Ck Bā -yyathā, Cs -yya corr to -yyāthā. <sup>20</sup> Cks omit āha. <sup>21</sup>  
 Cks -riyyati. <sup>22</sup> Bā eva. omitting ti. <sup>23</sup> Bā -mī. Cks -mi corr. to -mā <sup>24</sup> Ck  
 -niyā, Cks -niyā corr. to -tiyā. Bā -tiyam. <sup>25</sup> Bā -a <sup>26</sup> Bā -lāya. <sup>27</sup> Bā -rite.  
 omitting matte. <sup>28</sup> Bā -rañño, omitting nāma. <sup>29</sup> Bā -āhi.

hattham pātiyā yeva katvā vāmahatthena paṇṇam<sup>1</sup> gahetvā paṇṇam  
 olokesi. Tassa tam<sup>2</sup> sāsanaṃ upadhārentass' eva itarā bhūñji. So  
 tassā bhuttakāle hattham dhovitvā mukham vikkhālesi. Dūtā<sup>4</sup> nic-  
 chayen' eva<sup>5</sup> „sā<sup>6</sup> etassa dhītā“ ti niṭṭham agamaṃsu<sup>7</sup>, na<sup>8</sup> tam  
 5 antaram jānitum sakkhiṃsu. Mahānāmo mahantena<sup>9</sup> parivāreua dhī-  
 taram<sup>10</sup> pesesi. Dūtāpi tam<sup>11</sup> Sāvattim<sup>12</sup> netvā „ayaṃ kumārīkā  
 jātisampannā Mahānāmassa dhītā“ ti vadīṃsu. Rājā tussitvā sakala-  
 nagaram alaṃkārapetvā tam ratanarāsinihi ṭhapetvā aggamahesiṭṭhāne  
 abhisīncāpesi. Sā raṇño piyā ahosi manāpā<sup>14</sup>. Ath' assā nacirass'  
 10 eva gabbho paṭiṭṭhaḥi, rājā gabbhāparihāraṃ dāpesi<sup>14</sup>. Sā dasamā-  
 saccayena suvaṇṇavaṇṇaṃ puttāṃ vijāyi. Ath' assa nāmagghaṇa-  
 divase rājā attano ayyakāya<sup>15</sup> santikaṃ pesesi: „Sakyaṛājadhītā  
 Vāsabhakhattiya puttāṃ vijāyi. kim assa nāmaṃ karontū<sup>16</sup>“ 'ti.  
 Tam pana sāsanaṃ gahetvā gato amacco thokaṃ badhiradhātuko. so  
 15 gantvā raṇño ayyakāya<sup>17</sup> ārocesi. Sā<sup>18</sup> tam sutvā „Vāsabhakhattiya  
 puttāṃ vijāyitvāpi sabbaṃ janaṃ abhibhavi<sup>19</sup>, idāni pana ativiya  
 raṇño vallabhā bhavissatiti<sup>20</sup> āha. Badhirāmacco<sup>20</sup> „vallabhā“ ti va-  
 canaṃ dusutaṃ sutvā „viḍūḍabho<sup>21</sup>“ ti sallakkhetvā rājānaṃ upa-  
 gantvā „deva kumārassa kira 'Viḍūḍabho' ti nāmaṃ karothā“ 'ti āha.  
 20 Rājā „porāpakam no kuladattikaṃ<sup>22</sup> nāmaṃ bhavissatiti<sup>23</sup> cintetvā  
 „Viḍūḍabho“ ti nāmaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya kumāro kumārāparihārena  
 vadḍhanto sattavassikakāle aṇṇesaṃ kumārānaṃ mātāmahakulato<sup>23</sup>  
 hatthirūpakaassarūpakādīni<sup>24</sup> āhariyānānāni<sup>25</sup> disvā mātaraṃ pucchi:  
 „amma, aṇṇesaṃ mātāmahakulato<sup>23</sup> paṇṇākāro āhariyyati, mayhaṃ  
 25 koci kiñci na peseti<sup>26</sup>, kim tvaṃ nimnātāpitikā<sup>27</sup>“ ti. Atha naṃ ā<sup>28</sup>  
 „tāta, tava<sup>29</sup> Sakyaṛājāno mātāmahā<sup>30</sup>, dūre pana<sup>31</sup> vasanti. tena te kiñci  
 na pesentīti<sup>28</sup> vatvā vañcesi. Puna soḷasavassakāle<sup>31</sup> „amma mātāmaha-  
 kulam<sup>32</sup> passitukāmo 'mhitī<sup>31</sup>“ „Alaṃ tāta, kim tattha bhavaṃ<sup>32</sup>  
 karissatīti<sup>33</sup> vāriyamāno pi punappunaṃ yāci. Ath' assa mātā „tena

<sup>1</sup> Bā omits pa-. <sup>2</sup> Bā tassattham. <sup>3</sup> Bā adds tam disvā <sup>4</sup> C<sup>s</sup> duta. Bā dukā  
<sup>5</sup> C<sup>k</sup> niccayene. <sup>6</sup> Bā omits sā <sup>7</sup> Bā mithamakamsu. <sup>8</sup> Bā adds te. <sup>9</sup> Bā  
 adds sakkārena. <sup>10</sup> Bā adds raṇño. <sup>11</sup> Bā nam <sup>12</sup> C<sup>k</sup> -iyam. Bā -i <sup>13</sup>  
 Bā ma- ahosi. <sup>14</sup> Bā -ramadāsi. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> ayyi-. Bā -akassa <sup>16</sup> Bā karomā. <sup>17</sup>  
 Bā -kassa. <sup>18</sup> Bā so <sup>19</sup> Bā -vati. <sup>20</sup> Bā -raam-. <sup>21</sup> Bā viḍaḍa- throu-  
 gout <sup>22</sup> Bā rājadatthiyam in the place of no kula-. <sup>23</sup> C<sup>k</sup> -hā- <sup>24</sup> Bā -di  
<sup>25</sup> Bā -nādīni, C<sup>k</sup> -mānā <sup>26</sup> Bā -si. <sup>27</sup> Bā nimātānimitāsīti. <sup>28</sup> Bā mātā  
<sup>29</sup> Bā omits tava. <sup>30</sup> Bā pitāmahā nāma te. <sup>31</sup> Bā omits pana <sup>32</sup> Bā -ssika-  
 kāle. <sup>33</sup> C<sup>k</sup> -hā-, Bā pitāmahassa mahānāmassa kulam. <sup>34</sup> Bā adds vatvā <sup>35</sup>  
 Bā tattha nto, C<sup>k</sup> omit bhavaṃ

hi gacchāhīti<sup>1</sup> sampatīcechi. So pitu ārocetvā mahantena parivārena  
 nikkhami. Vāsabhakhattiyā puretaram paṇṇam pesesi: „aḥam idha  
 sukhaṁ vasaṁi. sāmīno māssa kiñci antaram<sup>2</sup> dassayimīsu<sup>3</sup> ‘ti. Sā-  
 kiyā Viḍūḍabhabbassa āgamanam nātvā „vanditum na sakkā<sup>4</sup> ti<sup>5</sup> tassa  
 daharadaharakumārake<sup>6</sup> janapadam<sup>7</sup> pahipimsu. Kumāre Kapila- 5  
 vatthum sampatte Sākiyā santhāgāre sannipatimsu. Kumāro santhā-  
 gāram gantvā atthāsi. Atha nam „ayan te tāta mātāmaho<sup>8</sup>, ayaṁ  
 mātulo<sup>9</sup> ti vadimsu. So sabhe vandamāno vicari. So yāva piṭṭhiyā  
 rujanappamāṇam<sup>10</sup> vanditvā ekaṁ pi attānam vandantam<sup>11</sup> adisvā „kin  
 nu kho maṁ vandantā n’ atthīti<sup>12</sup> pucchi. Sākiyā „tāta kaṇiṭṭha- 10  
 kumārā janapadam gata<sup>13</sup> ti vatvā<sup>14</sup> tassa mahantaṁ sakkāram ka-  
 rimsu. So katipāham vasitvā mahantena parivārena nikkhami. Ath’  
 ekā dāsī tena<sup>15</sup> santhāgāre nisinnaphalakam „idaṁ Vāsabhakhattiyādā-  
 siyā puttassa nisinnaphalakan<sup>16</sup> ti akkositvā khīrodakena dhovi.  
 Eko puriso attano āvudham pamussitvā<sup>17</sup> nivatto taṁ gaṇhanto Vi- 15  
 ḍūḍabhabbakkumārassa akkosanasaddam sutvā taṁ antaram pucchitvā<sup>18</sup>  
 „Vāsabhakhattiyā dāsīyā kucchisimī Mahānāmasakkassa jātā<sup>19</sup> ti nātvā  
 gantvā balakāyassa<sup>20</sup> kathesi. „Vāsabhakhattiyā kira dāsīya dhītā<sup>21</sup>  
 ti mahākolāhalaṁ ahoṣi. Kumāro taṁ sutvā „ete tāva<sup>22</sup> mama nisinna-  
 phalakam khīrodakena dhovantu, ahaṁ pana rajje patiṭṭhitakāle ete- 20  
 sam galalohitaṁ gahetvā mama nisinnaphalakam dhovissāmīti<sup>23</sup> cittaṁ  
 ṭhapesi. Tasmim Sāvatthim<sup>24</sup> gate amaccā sabbam pavattim raṇṇo  
 ārocesum. Rājā<sup>25</sup> „mayham dāsiddhitarāṁ adamsū<sup>26</sup> ti Sākiyanam  
 kujjhivā<sup>27</sup> Vāsabhakhattiyāya ca puttassa ca dinnaparihāram<sup>28</sup> pac-  
 chinditvā<sup>29</sup> dāsādāsīhi laddhabbamattakam<sup>30</sup> eva dāpesi. Tato kati- 25  
 pāhaccayena Satthā rājanivesanam gantvā<sup>31</sup> nisīdi. Rājā āgantvā<sup>32</sup>  
 vanditvā „hhante tumhākam kira nātakehi dāsiddhīta mayham dinnā,  
 ten’ assā ahaṁ saputtāya<sup>33</sup> parihāram acchinditvā dāsādāsīhi laddhabba-  
 mattakam<sup>34</sup> eva dāpesin<sup>35</sup> ti āha. Satthā „ayuttam mahārāja Sāki-

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> māssu-, B<sup>d</sup> sāmīno kiñci antara mā <sup>2</sup> B<sup>d</sup> sakkonti <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -re kumārike  
<sup>4</sup> B<sup>d</sup> -de. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> pitāmahā. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> ruccamāno. <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> -tā, B<sup>d</sup> vandanaṁ. <sup>8</sup> B<sup>d</sup>  
 omits va-. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> te, B<sup>d</sup> tene. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> pammu-, B<sup>d</sup> pamussitvā. <sup>11</sup> vārena nik-  
 khami - - - pucchitvā wanting in C<sup>s</sup>. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> dhītā. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> phalaṁ. C<sup>s</sup> phala  
 yassa, yassa being crossed out. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> ettova <sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> -iyam, B<sup>d</sup> -ī. <sup>16</sup> B<sup>d</sup>  
 adds sabbe. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> kucchitvā. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> dinnam corr to dinna <sup>19</sup> B<sup>d</sup> archi-  
<sup>20</sup> B<sup>d</sup> laddhampparihāramattam <sup>21</sup> B<sup>d</sup> āg- <sup>22</sup> B<sup>d</sup> satthāram in the place of  
 āg-. <sup>23</sup> Ck<sup>s</sup> tenassa āham supu-. C<sup>s</sup> tassā āham supu- corr to tenassā āham  
 sapu- <sup>24</sup> B<sup>d</sup> laddhabbaparihāyamattam, Ck<sup>s</sup> laddhabyamattakam.

- yehi kataṃ, dadantehi nāma samajātikā dātabhā, assa<sup>1</sup> taṃ pana mahārāja vadāmi<sup>3</sup>: Vāsabhakkhattiyā rājadhītā<sup>4</sup> khattiyarañño<sup>5</sup> gehe abhisekam labhi<sup>6</sup>, Viḍūḍabho ti khattiyarājānam eva paṭicca jāto, 'mātigottam'<sup>7</sup> nāma kiṃ karissati, pitigottam' eva pamāṇan' ti porā-  
 5 nakaṇḍitā dalidditthiyā kaṭṭhahārikāya<sup>9</sup> aggamaheṣiṭṭhānam adamsu, tassā ca kucchisimim<sup>10</sup> jātakumāro dvādasayojanikāya Bārāṇasīyā<sup>11</sup> rajjaṃ patvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto<sup>12</sup> ti vatvā<sup>13</sup> Kaṭṭhahāri-jātakam<sup>13</sup> kathesi. Rājā<sup>14</sup> dhammakatham sutvā 'pitigottam' eva kira pamāṇan' ti tussitvā mātāputtānam pakatiparihāram eva dāpesi.  
 10 Rañño pana Bandhulo<sup>15</sup> nāma senāpati Mallikam<sup>16</sup> nāma attano bha-riyam vāṃjham<sup>17</sup> „tava kulagharam eva gacchā<sup>18</sup>“ ti Kusināram eva pesesi. Sā<sup>19</sup> „Satthāram disvā gacchissāmi<sup>20</sup>“ Jetavanam pavisitvā Tathāgataṃ vanditvā ekamante<sup>21</sup> ṭhitā „kham gacchasīti“ ca puttā „sāmiko me bhante kulagharam pesesīti“ vatvā „kasmā“ ti  
 15 vutte<sup>22</sup> „vāṃjhā aputtikā ti<sup>23</sup> bhante“ ti vatvā Satthārā „yadi evaṃ gamanakkiccaṃ n' atthi, nivattā<sup>24</sup>“ ti vuttā<sup>25</sup> puttā<sup>26</sup> Satthāram vanditvā nivesanam eva<sup>27</sup> agamāsi<sup>28</sup>, „kasmā nivattāsīti“<sup>29</sup> ca puttā Dasabalena nivattit' amhi sāmīti<sup>30</sup> āha. Senāpati „dittham bhavissati Tathāgatena kāraṇan“ ti āha. Sā nacirass' eva gabbham  
 20 labhitvā<sup>31</sup> uppannadohaḷā „dohaḷo me uppanno“ ti ārocesi. „Kiṃdohaḷo“ ti. „Vesālīnagare<sup>32</sup> gaṇarājakulānam<sup>33</sup> abhisekamaṅgalapokkha-ṇaṃ otaritvā nahātvā pāṇiyam pātukāṃ' amhi<sup>34</sup> sāmīti<sup>35</sup>“ Senāpati „sādhū“ ti vatvā saḥassatthāmaṃ dhanuṃ gahetvā taṃ ratham āro-petvā Sāvattithito nikkhamitvā ratham vāhento<sup>36</sup> Vesālīm<sup>37</sup> pāvisi.  
 25 Tasmiṃ ca kāle Kosalarañño<sup>38</sup> Bandhulasenāpatinā saddhim ekā-cariyakule ugghatitasippo Mahāli nāma Licchavi andho Licchavinam attham<sup>39</sup> dhammaṃ ca anusāsanto dvārasamīpe yeva vasati<sup>40</sup>, so ra-thassa ummāre paṭighātam<sup>41</sup> sutvā „Bandhulauallassa rathavāhana-

<sup>1</sup> Bā ayaṃ. <sup>2</sup> Bā omits taṃ. <sup>3</sup> Bā dāsi in the place of va-. <sup>4</sup> Cks khatti-yarā-. <sup>5</sup> Bā -yassara-. <sup>6</sup> Bā -kampattā. <sup>7</sup> Bā mātu-. <sup>8</sup> Bā pitu-. <sup>9</sup> Bā -yampi. <sup>10</sup> Bā -imhi. <sup>11</sup> Ck -yaṃ. <sup>12</sup> Bā omits vatvā. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> -rikajā-. Bā kathavāhanajā-. cfr. J. I, p. 133. <sup>14</sup> Bā adds satthu. <sup>15</sup> Bā bandhuhalo. <sup>16</sup> Ck Bā -kā. <sup>17</sup> Bā vāṃjhā, C<sup>s</sup> vandham corr. to vāṃjham. <sup>18</sup> Bā -āhi. <sup>19</sup> Bā adds ca. <sup>20</sup> Bā -taṃ. <sup>21</sup> Bā -ā. <sup>22</sup> Bā omits ti. <sup>23</sup> Bā adds sā. <sup>24</sup> Bā adds hattā. <sup>25</sup> Bā adds puna. <sup>26</sup> Bā āg-. <sup>27</sup> Bā adds vuttā. <sup>28</sup> Bā omits sāmī. <sup>29</sup> Bā patila-. <sup>30</sup> Bā -hyāna-. <sup>31</sup> Ck narā-, C<sup>s</sup> gaṇarā- corr. to gaṇarā-. Bā licchavirā-. <sup>32</sup> Bā pivitukāmāhi. <sup>33</sup> Bā omits sāmī. <sup>34</sup> Bā pārento. <sup>35</sup> Cks -liyam, Bā -li-. <sup>36</sup> Cks -ññā ca. <sup>37</sup> Bā -ñca. <sup>38</sup> Bā vasi. <sup>39</sup> Bā paṭighatanam saddam.

saddo<sup>1</sup>, ajja Licchavīnaṃ bhayaṃ uppajjissatīti<sup>2</sup> āha. Pokkharapiyā anto ca bahi ca ārakkho balavā<sup>3</sup>, upari lohajālaṃ patthaṭaṃ<sup>4</sup>, sa-  
 kuṇānaṃ pi okāso n' atthi. Senāpati pana rathā otarivā ārakkhike  
 khaggena paharanto palāpetvā lohajālaṃ chinditvā antopokkharapiyaṃ<sup>5</sup>  
 bhariyaṃ<sup>6</sup> nahāpetvā pāyevā sayam pi nahātvā Mallikaṃ rathaṃ āro- 5  
 petvā nagarā nikkhamitvā āgatamaggen' eva pāyāsi. Ārakkhikā  
 gantvā Licchavīnaṃ ārocesuṃ. Licchavirājāno<sup>7</sup> kujjhivā pañcasatā  
 pañca rathasatāni āruya „Bandhulamallaṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkha-  
 miṃsu. Taṃ pavattiṃ Mahālissa ārocesuṃ. Mahāli „mā gamittha,  
 so hi vo sabbe ghātessatīti“ āha. Te pi „mayaṃ gamissāma yevā“ 10  
 'ti vadiṃsu. „Tena hi cakkassa yāva nābhito pavitṭhaṭṭhānaṃ<sup>8</sup> disvā  
 nivatteyyātha. tato anivattantā purato asanisaddaṃ viya suṇissatha,  
 tamhā<sup>9</sup> ṭhānā nivatteyyātha, tato anivattantā tumhākaṃ rathadhure<sup>10</sup>  
 chiddaṃ passissatha<sup>11</sup>, tamhā ṭhānā nivatteyyāth' eva<sup>12</sup>. parato<sup>13</sup> mā  
 gamitthā“ 'ti. Te tassa vacanena anivattitvā<sup>14</sup> anubandhiṃsu yeva. 15  
 Mallikā<sup>15</sup> disvā „rathā sāmi paññāyantīti“ āha. „Tena<sup>16</sup> hi ekasseva  
 rathassa<sup>17</sup> paññāyanakāle<sup>18</sup> āroceyyāsīti“. Sā yadā sabbe eko viya hutvā  
 paññāyiṃsu tadā „ekam eva sāmi rathasīsaṃ paññāyatīti“ āha. Bandhulo  
 „tena hi imā rasmiyo gaṇhā<sup>19</sup>“ 'ti tassā rasmiyo datvā<sup>20</sup> rathe ṭhitō<sup>21</sup>  
 dhanuṃ āropesi. Rathacakkaṃ yāva nābhito paṭhaviṃ pāvīsi, Licchavī<sup>22</sup> 20  
 gantvā taṃ ṭhānaṃ disvāpi na nivattiṃsu. Itaro thokaṃ gantvā jiyāṃ  
 poṭhesi<sup>23</sup>, asanisaddo viya ahosi, tato<sup>24</sup> pi na nivattiṃsu, anubandhantā  
 gacchant' eva. Bandhulo rathe ṭhitako va ekaṃ saraṃ khipi, so  
 pañcannaṃ rathasatānaṃ rathasīsaṃ<sup>25</sup> chiddaṃ katvā pañca rājasatāni<sup>26</sup>  
 parikarabandhaṭṭhāne<sup>27</sup> vinivijjhivā paṭhaviṃ pāvīsi. Te attano 25  
 viddhabhāvaṃ ajānitvā „tiṭṭha re tiṭṭha re“ ti vadantā anubandhiṃsu  
 yeva. Bandhulo rathaṃ ṭhapetvā „tumhe matakā, matakaḥi saddhiṃ  
 mayhaṃ yuddhaṃ nāma n' atthīti“ āha. „Matakā<sup>28</sup> nāma amhādisā<sup>29</sup>  
 hontīti<sup>30</sup>“. „Tena hi sabbapurimassa<sup>31</sup> parikaraṃ<sup>32</sup> mocethā“ 'ti<sup>33</sup>.

<sup>1</sup> Bā adds eso. <sup>2</sup> Bā ārakkhaṃ ṭhapetvā in the place of ā. b. <sup>3</sup> Bā upatthā-  
 taṃ. <sup>4</sup> Cks -niṃ. <sup>5</sup> Bā adds otarivā. <sup>6</sup> Bā te lic-. <sup>7</sup> Bā ghatayissatīti. <sup>8</sup>  
 Bā pathavipavīṭṭhānāni. <sup>9</sup> Bā tasmā. <sup>10</sup> Bā -resu. <sup>11</sup> Cks passissa. <sup>12</sup>  
 Bā -yyātha. <sup>13</sup> Bā | u-. <sup>14</sup> Bā adds taṃ. <sup>15</sup> Bā adds rathaṃ. <sup>16</sup> Bā ban-  
 dhulotena. <sup>17</sup> Bā ekassa rathassa viya. <sup>18</sup> Bā adds mama. <sup>19</sup> Bā -āhi. <sup>20</sup>  
 Bā adds so. <sup>21</sup> Bā adds va. <sup>22</sup> Cks -vi, Bā -vino. <sup>23</sup> Bā potesi so. <sup>24</sup> Bā  
 te tato. <sup>25</sup> so all three MSS., Dhṛ. -sīse. <sup>26</sup> Bā -naṃ. <sup>27</sup> Bā parikkhāra-  
 bandhana-. <sup>28</sup> Bā te ma-. <sup>29</sup> Bā -so na ve. <sup>30</sup> Bā adds vadimsu. <sup>31</sup> Cks  
 sabbe-, Bā sabbapacchimassa. <sup>32</sup> Bā -kkhāraṃ. <sup>33</sup> Bā adds āha.



Te mocayimsu. So muttamatte<sup>1</sup> yeva maritvā patito. Atha ne „sabbe pi tumhe evarūpā<sup>2</sup>. attano gharāni gantvā samvidhātābbaṃ samvidahitvā puttadārām” anusāsivā sannāhaṃ mocethā”<sup>3</sup> ti āha. Te tathā katvā sabbe<sup>4</sup> jīvitakkhayaṃ pattā. Bandhulo pi<sup>5</sup> Mallikāṃ

5 Sāvattthiṃ<sup>6</sup> ānesi. Sā soḷasakkhattum yamake<sup>7</sup> putte vijāyi. sabbe pi sūrā thāmasampannā abesuṃ. sabbasippe<sup>8</sup> nipphattiṃ pāpuṇṇisu, ekekassa<sup>9</sup> purisaḥassaparivāro aho-i. pitarā saddhiṃ rājanivesanaṃ gacchantehi tehi<sup>10</sup> eva rājāṇaṇaṃ paripūri. Ath’ ekadivasaṃ vinicchaye kūṭṭhapaṇṇā<sup>11</sup> manussā Bandhulāṃ āgacchantāṃ disvā mahāviraṇaṃ

10 viravanta<sup>12</sup> vinicchayāmacānaṃ<sup>13</sup> kūṭṭhakāraṇaṃ tassa ārocesuṃ. So<sup>14</sup> vinicchayaṃ gantvā<sup>15</sup> attāṃ tīretvā<sup>16</sup> sāmikam eva sāmikam<sup>17</sup> akāsi. Mahājano mahāsaddena ādhukāraṃ pavattesi. Rājā „kiṃ idan” ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā tussitvā sabbe pi te amacce hāretvā Bandhulass’ eva vinicchayaṃ niyyādesi. so tato paṭṭhāya

15 sammā vinicchini<sup>18</sup>. Tato<sup>19</sup> porāṇakavinicchayikā<sup>20</sup> laṇṇaṃ alabhiṇṇā appalābhā hutvā Bandhulāṃ<sup>21</sup> „rajjāṃ patthetiti” rājakule paribhin-diṃsu. Rājā tesāṃ<sup>22</sup> kathaṃ gahetvā cittaṃ niggaheṭuṃ nāsakkhi. „Imasmiṃ<sup>23</sup> idh’ eva ghāṭiyamāne<sup>24</sup> garaḥā<sup>25</sup> uppujissatiti” puna cintetvā payuttapurisehi paccantaṃ paharāpetvā<sup>26</sup> Bandhulāṃ pakkosā-

20 petvā „paccanto kira kupito<sup>27</sup>, tava puttehi saddhiṃ gantvā<sup>28</sup> core gaṇhā<sup>29</sup>” ti pahiṇitvā<sup>30</sup> „etth’ ev’ assa<sup>31</sup> dvattimsāya puttehi saddhiṃ sīsaṃ chinditvā āharathā” ti tena<sup>32</sup> saddhiṃ aṇṇe pi sammatthe mahā-yodhe pesesi. Tasmiṃ paccantaṃ gacchante yeva „senāpati kira āgacchatiti”<sup>33</sup> payuttakacorā palāyimsu. So tam padesaṃ āvāsā-

25 petvā janapadaṃ santappetvā nivatti. Ath’ assa nagarato avidū-ṛaṭṭhāne<sup>34</sup> te yodhā saddhiṃ puttehi<sup>35</sup> sīsaṃ chindiṃsu. Tam divasaṃ Mallikāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ dve aggasaṅgākaṃ nimantitā honti. Ath’ assā pubbaṇṇe<sup>36</sup> yeva<sup>37</sup> „sāmikassa te<sup>38</sup> saddhiṃ puttehi sīsaṃ chinnaṃ<sup>39</sup>” ti<sup>40</sup> paṇṇaṃ āharitvā adamsu. Sā tam pavattim

<sup>1</sup> Bā -ā. <sup>2</sup> Bā adds mataka yeva. <sup>3</sup> Bā -re. <sup>4</sup> Bā adds pi. <sup>5</sup> Bā omits pi.

<sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> -iyaṃ, Bā -i. <sup>7</sup> Bā -ka. <sup>8</sup> Bā sabbe. <sup>9</sup> Bā -āpi. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> kūṭṭhaṃ.

<sup>11</sup> Bā mahāviraṇaṃ ravantā. <sup>12</sup> Bā -yaam-. <sup>13</sup> Bā adds pi. <sup>14</sup> Bā adds tam.

<sup>15</sup> Bā vicāretvā. <sup>16</sup> Bā adds asāmikameva asāmikāṃ. <sup>17</sup> Bā vinicchindi. <sup>18</sup>

Bā adds te. <sup>19</sup> Bā -yakāmacā. <sup>20</sup> Bā -lo. <sup>21</sup> Bā tato rājā tam. <sup>22</sup> Bā ime.

<sup>23</sup> Ck<sup>s</sup> Bā no. <sup>24</sup> Bā adds me. <sup>25</sup> Ck<sup>s</sup> -hā-, Bā adds te palāpetvā nivattakāle

antarāmagge puttehi sandiṃ māretuṃ vattatīti <sup>26</sup> Bā kuppi-. <sup>27</sup> Bā -āhi. <sup>28</sup>

all three MSS. -ni-. <sup>29</sup> Bā tatthevassa. <sup>30</sup> Bā tehi. <sup>31</sup> Bā adds sutvā <sup>32</sup>

Bā -re thā. <sup>33</sup> Bā pu- sa-, <sup>34</sup> Bā -hasamaye <sup>35</sup> Bā omits yeva. <sup>36</sup> Ck<sup>s</sup> tehi,

C<sup>s</sup> ne <sup>37</sup> Bā chindisū <sup>38</sup> Bā adds idam

natvā kassaci kiñci avatvā paṇṇaṃ ucchaṅge katvā bhikkhusaṃghaṃ  
 eva paricari<sup>1</sup>. Ath' assā paricārikā<sup>2</sup> bhikkhūnaṃ bhattaṃ datvā  
 sappicāṭiṃ āharantā<sup>3</sup> therānaṃ purato caṭiṃ bhindimsu. Dhamma-  
 senāpati<sup>4</sup> „bhedanadhammaṃ bhinnaṃ, na cintetabban“ ti āha. Sā  
 ucchaṅgato paṇṇaṃ nīharitvā „dvattimsāya puttehi saddhiṃ pitu sīsaṃ 5  
 chinnan“ ti me imaṃ<sup>5</sup> paṇṇaṃ āharimsu, ahaṃ<sup>6</sup> idaṃ sutvāpi na cin-  
 temi, sappicāṭiyā bhinnāya kiṃ cintessāmi bhante“ ti āha. Dhamma-  
 senāpati „animittam anaññātan“<sup>7</sup> ti ādīni vatvā utṭhāyāsanaṃ dhammaṃ  
 desetvā<sup>8</sup> vibāraṃ agamāsi. Sāpi dvattimsa sunisāyo<sup>9</sup> pakkosāpetvā  
 „tumbhakaṃ sāmikā niraparādhā attano purimakammaphalaṃ labbimsu, 10  
 tumbe mā socittha“<sup>10</sup>, rañño pi<sup>11</sup> upari manopadosaṃ mā karitthā“ ti  
 ovadi. Rañño carapurisā nam<sup>12</sup> katham sutvā gantvā<sup>13</sup> tesam niddo-  
 sabbhāvaṃ rañño kathesum<sup>14</sup>. Rājā samvegappatto tassā nivesanaṃ  
 gantvā<sup>15</sup> Mallikaṃ ca sunisāyo c' assā khamāpetvā Mallikāya varam  
 adāsi. Sā „gahito me hotū“ ti vatvā tasmiṃ gate<sup>16</sup> matakabhattaṃ 15  
 datvā nahātvā rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva tumhehi me varo dinno,  
 mayhaṃ ca aññen' attho n' atthi, dvattimsāya<sup>17</sup> ca me sunisānaṃ  
 mamaṃ ca kulagharagamaṇaṃ<sup>18</sup> anujānāthā<sup>19</sup>“ ti āha. Rājā sam-  
 paṭicchhi. Sā dvattimsa sunisāyo<sup>20</sup> sakasakakulaṃ<sup>21</sup> pesetvā sayam  
 Kusināranagare attano kulagharam agamāsi. Rājāpi Bandhulasenā- 20  
 patino bhāgiṇeyyassa Dīghakārāyanassa nāma senāpatiṭṭhānaṃ adāsi.  
 So pana „mātulo<sup>22</sup> ininā mārito“ ti rañño otāraṃ gavesako carati<sup>23</sup>.  
 Rājā<sup>24</sup> niraparādhassa Bandhulassa māritakālato paṭṭhāya vipaṭṭisārī  
 hutvā cittassādaṃ na labhati, rajjasukhaṃ<sup>25</sup> nānubhoti. Tadā Satthā  
 Sakyānaṃ<sup>26</sup> Uḷumpaṃ nāma nigamaṃ upanissāya viharati. Rājā 25  
 tattha gantvā ārāmato avidūre khandhāvāraṃ nivesetvā<sup>27</sup> mandena<sup>28</sup>  
 parivārena „Satthāraṃ vandissāmīti“<sup>29</sup>, vihāraṃ gantvā pañca rāja-  
 kakudhabhaṇḍāni Kārāyanassa<sup>30</sup> datvā ekako va gandhakuṭiṃ pāvisi.  
 Sabbam Dhammacetiyasutta-niyāmen' eva veditabbaṃ. Tasmiṃ gandha-  
 kuṭiṃ pavitṭhe Kārāyano<sup>31</sup> tāni<sup>31</sup> rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā 30

<sup>1</sup> Ck -vari, Cs Bā -visi. <sup>2</sup> Bā -kāyo. <sup>3</sup> Bā -tiyo. <sup>4</sup> Bā adds upāika. <sup>5</sup> Bā idam.  
<sup>6</sup> Bā ahañca. <sup>7</sup> Suttanipāta v. 574. <sup>8</sup> Cs -nto, Bā omits dh. de-. <sup>9</sup> Cks -sā. <sup>10</sup>  
 Bā adds mā paridevittha. <sup>11</sup> Bā omits pi. <sup>12</sup> Bā tam. <sup>13</sup> Bā omits ga-. <sup>14</sup>  
 Bā kathayimsu. <sup>15</sup> Cks āg-. <sup>16</sup> Bā adds tesam. <sup>17</sup> Cks -sā. <sup>18</sup> Cks -raṃga-.  
<sup>19</sup> Cks -nathā. <sup>20</sup> Bā -sāya sunisāyānaṃ. <sup>21</sup> Cks sakyakulaṃ. <sup>22</sup> Bā adds me.  
<sup>23</sup> Bā okāsaṃ vesauto vica-. <sup>24</sup> Bā adds pi; sā dvattimsa - - - rāja wanting in  
 Cs. <sup>25</sup> Bā adds ca. <sup>26</sup> Bā sākiyā-. <sup>27</sup> Bā nivā-. <sup>28</sup> Bā mahantena. <sup>29</sup> Bā  
 Bā -māti. <sup>30</sup> Bā dīghakā-. <sup>31</sup> Bā adds pañca.

- Viḍḍabham rājānam katvā raṇṇo ekaṃ assaṃ ekaṃ c' upatṭhāna-kārikam<sup>1</sup> mātugāmaṃ nivattetvā<sup>2</sup> Sāvattim<sup>3</sup> agamāsi. Rājā Satthārā saddhim piyakatham kathetvā nikkhamanto seuam adisvā taṃ mātugāmaṃ pucchitvā taṃ pavattim sutvā bhāgineyyam ādāya gantvā<sup>4</sup>
- 5 ..Viḍḍabham gahessāmīti<sup>5</sup> Rajagahanagaraṃ gacchanto vikāle dvāresu pihitesu<sup>6</sup> nagaraṃ patvā<sup>7</sup> ekissā sālāya nipajjitvā vātātapakilanto rattibhāge tatth' eva kalam akāsi. Vibhātāya rattiya ..deva Kosalanarindo<sup>8</sup> anātho<sup>9</sup> jāto<sup>10</sup> ti vilapantiya tassā itthiya saddam sutvā raṇṇo ārocesum. So mātulassa mahantena sakkārena sarīra-
- 10 kiccam kāresi. Viḍḍabho pi rajjam labhitvā taṃ veram saritvā ..sabbe pi Sākiye māressāmīti<sup>11</sup> mahatiya senāya nikkhami. Taṃ divasaṃ S. paccūsakāle<sup>12</sup> lokam olokento<sup>13</sup> nātisaṃghassa vināsam disvā ..nātisaṃgham katum vaṭṭatīti<sup>14</sup> cintetvā pubbaṇhasamaye piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṇṭikkanto gandhakuṭiyam sīhaseyyam kappetvā
- 15 sāyaṇhasamaye ākāṣena gantvā<sup>15</sup> Kapilavattusāmanante ekasmiṃ kabaracchāye rukkhamūle nisīdi. Tato avidūre Viḍḍabhaṃ rajasīmāya mahanto sandacchāyo<sup>16</sup> nigrodharukkho atthi. Viḍḍabho Satthāram<sup>17</sup> disvā upasāṇikamitvā vanditvā<sup>18</sup> ..bhante kimkāraṇa evarūpāya uphavelāya imasmiṃ kabaracchāye rukkhamūle nisīdittha<sup>19</sup>. etasmiṃ
- 20 sandacchāye<sup>20</sup> nigrodhamūle nisīdatha bhante<sup>21</sup> ti vatvā ..hotu mahārāja. nātakānam chāyā nāma sītalā<sup>22</sup> ti vutte ..nātakānam rakkhaṇatthāya S. āgato bhavissatīti<sup>23</sup> cintetvā Satthārāṃ vanditvā nivattitvā Sāvattim eva paccāgami. Satthāpi uppatitvā Jetavanam eva gato. Rājā Sākiyānaṃ dosaṃ saritvā dutiyam pi nikkhamitvā tatth' eva
- 25 Satthārāṃ passitvā puna nivatti, tatiyavāre<sup>24</sup> nikkhamitvā tatth' eva Satthārāṃ passitvā nivatti, catutthavāre paṇa tasmim nikkhante S.<sup>25</sup> Sākiyānaṃ pubbakammaṃ oloketvā tesam nadiyaṃ visapakkhepana-pāpakamassa<sup>26</sup> appaṭibāhiyabhāvaṃ nātvā catutthavāraṃ na agamāsi<sup>27</sup>. Viḍḍabharājā khīrapāyake dārake<sup>28</sup> ādim katvā sabbe Sā-
- 30 kiye ghātetvā galalohitena phalakaṃ<sup>29</sup> dhovitvā paccāgamāsi<sup>30</sup>. Satthari pana tatiyavāre gamanato paccāgantvā punadivase piṇḍāya

<sup>1</sup> Bā ca upa-. <sup>2</sup> Bā nivattāpetvā; viharāṃ - - - nivattetvā wanting in C<sup>s</sup>. <sup>3</sup> Bā -ī, C<sup>k</sup> -iyaṃ. <sup>4</sup> C<sup>k</sup>s āg-. <sup>5</sup> Bā adds so. <sup>6</sup> Bā pidahi-. <sup>7</sup> Bā paviyituma-sakkonto in the place of patvā <sup>8</sup> Bā -riudaṃ idāni <sup>9</sup> Bā adds pi. <sup>10</sup> Bā -māti. <sup>11</sup> Bā -samaye. <sup>12</sup> Bā vo-. <sup>13</sup> Bā -nāgantvā. <sup>14</sup> Bā sitacchāyo <sup>15</sup> sarīra-kiccam - - - satthārāṃ wanting in C<sup>s</sup> <sup>16</sup> Bā omits va-. <sup>17</sup> Bā -datha. <sup>18</sup> Bā sitacchāye. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> adds pi. <sup>20</sup> dosaṃ - - - satthā wanting in Bā. <sup>21</sup> Bā -kkhip-. <sup>22</sup> Bā nāg-. <sup>23</sup> Bā nirahanake, omitting dārake. <sup>24</sup> Bā nisinnapha-. <sup>25</sup> Bā -mi.

caritvā nīṭṭhāpitabhattakicce gandhakuṭiyāṃ vissamante<sup>1</sup> disāhi<sup>2</sup> sannipatitā bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisiditvā „āvuso S. attānaṃ dassetvā rājānaṃ nivattetvā<sup>3</sup> nātake maraṇabhayā mocesi, evaṃ nātakānaṃ atthacarako<sup>4</sup> S.“ ti Bhagavato guṇakathaṃ kathesuṃ<sup>5</sup>. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna<sup>6</sup>“ ti pucchitvā 5 „imāya nāma<sup>7</sup>“ 'ti vutte „na bhikkhave Tathāgato idāṃ eva nātakānaṃ atthaṃ carati. pubbe pi carī<sup>8</sup> yevā<sup>9</sup>“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmadaṭṭo dasarājadhamme<sup>7</sup> akopetvā dhammena rājāṃ karento<sup>8</sup> ekadivasāṃ cintesi: „Jambudīpatale rājāno bahutthambhesu pāsādesu vasanti, tasmā bahūhi tha- 10 bhehi pāsādakaraṇaṃ<sup>9</sup> nāma anacchariyaṃ, yaṃ nūnāhaṃ ekatthambhakaṃ pāsādaṃ kareyyaṃ<sup>10</sup>, sabbarājūnaṃ<sup>11</sup> aggaraṇā bhavissāmīti<sup>12</sup>“ so vaddhakī<sup>12</sup> pakkosāpetvā „mayhaṃ sobhaggappattaṃ ekatthambhakaṃ<sup>13</sup> pāsādaṃ karothā<sup>14</sup>“ 'ti āha. Te „sādhū<sup>15</sup>“ 'ti sampatiṇṇhitvā araṇṇaṃ pavisitvā<sup>14</sup> ujū ma- 15 hante ekatthambhakapāsādārahe bahurukkhe disvā „ime rukkhā santi, maggo pana visamo, na sakkā<sup>15</sup> otāretuṃ, rañño ācikkhissāma<sup>16</sup>“ 'ti cintetvā tathā akaṃsu. Rājā „yena<sup>16</sup> kenaci upāyena saṇikaṃ otārethā<sup>17</sup>“ 'ti vatvā „deva<sup>17</sup> kenaci pi upāyena na sakkā<sup>18</sup>“ ti vutte „tena hi mama uyyāne ekaṃ ruk- 20 khaṃ upadhārethā<sup>18</sup>“ ti āha. Vaddhakī uyyānaṃ gantvā ekaṃ sujātaṃ<sup>18</sup> ujukaṃ gāmauigamapūjitaṃ rājakulato pi laddha-balikammaṃ maṅgalasālarukkhaṃ<sup>19</sup> disvā rañño santikaṃ gantvā tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „uyyāne rukkho<sup>20</sup> nāma mama paṭiladdho, gacchatha<sup>21</sup>, naṃ<sup>21</sup> chindathā<sup>22</sup>“ 'ti āha. Te 25 „sādhū<sup>23</sup>“ 'ti sampatiṇṇhitvā gandhamālādīhatthā uyyānaṃ gantvā rukkhe gandhapāṇcaṅgulaṃ<sup>23</sup> datvā suttana parikkhipitvā pupphakaṇṇikaṃ bandhitvā dīpaṃ jāletvā balikammaṃ katvā

<sup>1</sup> Bā pavisante. <sup>2</sup> Bā disādīhi. <sup>3</sup> Bā nivattapetvā. <sup>4</sup> Ck -rato, Bā atthāyacaro.

<sup>5</sup> Bā kathayīsu. <sup>6</sup> Bā acari. <sup>7</sup> Bā -maṃ. <sup>8</sup> Bā karonto. <sup>9</sup> Ck -kāraṇaṃ.

<sup>10</sup> Ck kareyya, C<sup>s</sup> kareyyaṃ. <sup>11</sup> Ck<sup>s</sup> sabbam- <sup>12</sup> Bā -kim. <sup>13</sup> Bā -ka. <sup>14</sup> Bā

omits ar- pa- <sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> sakkoma taṃ idha <sup>16</sup> Bā omits yena <sup>17</sup> Bā adds yena

<sup>18</sup> Bā omits su- <sup>19</sup> Bā -lā-. <sup>20</sup> Ck<sup>s</sup> -am. <sup>21</sup> Bā adds so <sup>22</sup> Bā taṃ. <sup>23</sup>

Bā -likaṃ.

„ito sattame divase āgantvā rukkhaṃ chindissāma, rājā che-  
dāpeti<sup>1</sup>, imasmiṃ rukkhe nibbattadevatā<sup>2</sup> aññattha gacchantu<sup>3</sup>,  
amhākaṃ doso n’ atthitī<sup>4</sup> sāvesuṃ. Atha tasmīṃ nibbatto  
devaputto taṃ vacanaṃ sutvā „nissamsayaṃ ime vaḍḍhakī  
5 imāṃ rukkhaṃ chindissanti, vimānaṃ me nāsessanti<sup>5</sup>, vimāna-  
pariyantikaṃ eva kho pana mayhaṃ jīvitaṃ, imaṃ ca rukkhaṃ  
parivāretvāpi<sup>6</sup> t̥hitesu<sup>7</sup> taruṇasālarukkhesu<sup>8</sup> nibbattānaṃ mama  
nātidevatānaṃ pi bahūni vimānāni nassissanti<sup>9</sup>. na kho pana  
māṃ tathā<sup>9</sup> attano vināso bādhati yathā<sup>10</sup> nātīnaṃ, tasmā  
10 tesāṃ<sup>11</sup> mayā jīvitadānaṃ<sup>12</sup> dātuṃ vaṭṭatitī<sup>13</sup> cintetvā aḍḍha-  
rattasamaye dibbālaṃkārapatimaṇḍito rañño sirigabbhaṃ pavi-  
sitvā sakalagabbhaṃ ekobhāsaṃ katvā ussīsakapasse rodamaṇo  
aṭṭhāsi. Rājā taṃ disvā bhītatasito tena saddhiṃ sallapanto  
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

15 1. Kā tvam uddhehi vatthehi<sup>14</sup> aghe vehāsayaṃ t̥hitā.

kena ty-assūni vattanti, kuto taṃ bhayaṃ āgatan ti. 1.

Tattha kā ti yakkhanūgasupannasakkādisu<sup>14</sup> kā<sup>15</sup> nama tvaṃ ti pucchati,  
vatthehīti<sup>13</sup> vacanamattam etaṃ<sup>16</sup>, sabbe pi pana dibbālaṃkāre<sup>17</sup> sandhāy’  
evam<sup>18</sup> āha, aghe ti appatighe ākāse, vehāsayaṃ ti tass’ eva vevacanaṃ,  
20 kena tyassūnīti<sup>19</sup> kena kūraṇena tava assūni pavattanti<sup>20</sup>, kuto ti nātīviyo-  
gadhanavināśādī<sup>21</sup> kiṃ nissāya tava bhayaṃ āgatan ti pucchati.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

2. Tav’ eva deva vijite Bhaddasālo ti māṃ vidū  
satṭhiṃ vassasahassāni tiṭṭhato pūjitassa me 2.

25 3. Kārayantā nagarāni agāre ca disampati  
vividhe cāpi pāsāde na man te accamaññisuṃ<sup>22</sup>,  
yath’ eva maṃ te pūjesuṃ tath’ eva tvam pi pūjayā’ ti. 3.

<sup>1</sup> Bā chindāpesi. <sup>2</sup> Bā -ttā-. <sup>3</sup> Bā -atu. <sup>4</sup> Bā nassissatitī. <sup>5</sup> Bā omits pi.  
<sup>6</sup> Cks t̥thi-. <sup>7</sup> Bā -lā-. <sup>8</sup> Bā adds vimānapariyantikameva mama nātīnaṃ  
devatānaṃ jīvitaṃ <sup>9</sup> Bā yathā. <sup>10</sup> Bā tathā. <sup>11</sup> Bā nesam. <sup>12</sup> Bā -taṃ,  
omitting dānaṃ. <sup>13</sup> Ck Bāf vatte-. <sup>14</sup> Cs -sakkā- corr. to -sakkhā-. <sup>15</sup> Cks  
ko. <sup>16</sup> Bā evetaṃ. <sup>17</sup> Bā sabbehi pana vatthadib-. <sup>18</sup> Bā -ya, omitting evam.  
<sup>19</sup> Ck t̥thassunīti, Cs t̥tāsunīti. <sup>20</sup> Bā omits pa <sup>21</sup> Cks -dī, Bā dinā. <sup>22</sup> Cks  
te māṃ amaññisuṃ

Tattha tiṭṭhato ti sakala-Bārāṇasi-nagarena c' eva<sup>1</sup> gāmaṇigamehi ca tayā<sup>2</sup> ca pūjītaṣṣa nīceṇaṁ balikammaṁ ca sakkāraṁ ca labhantassa mayhaṁ imasmiṁ uyyāne<sup>3</sup> tiṭṭhantassa ettako kālo<sup>4</sup> gato ti dasseti, nagarānāṇi nagarapatīsaṁkhārakammāni<sup>5</sup>, agāre ti bhūmigeḥāni<sup>6</sup>, disamparīti disānaṁ pati mahārāja<sup>7</sup>, na<sup>8</sup> maṇṭe ti te nagarapatīsaṁkhārakaraṇādīni<sup>9</sup> karontā<sup>10</sup> 5 imasmiṁ nagare poiṇaṁ karājāno maṁ uatīmaṇṇīmsu nātikkamiṁsu na vihetṭha-yīmsu<sup>11</sup>, maṁ nīvāsarukkham<sup>12</sup> chinditvā attano kammāni na karīmsu, mayhaṁ pana sakkāraṁ eva karīmsu ti avava, yathevā 'ti tasmā<sup>13</sup> yath' eva ne<sup>14</sup> porāṇaṁ karājāno maṁ pūjayīmsu eko pi imaṁ rukkhaṁ na chindāpesi, tvaṁ<sup>15</sup> 10 cāpi maṁ<sup>16</sup> tath' eva pūjaya mā ne rukkham chedayiṁti

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

4. Taṁ ca<sup>17</sup> ahaṁ na passāmi thullam<sup>18</sup> kāyena te dumaṁ, ārohaparināhena abhirūpo si<sup>19</sup> jātiyā. 4.
5. Pāsādaṁ kārayissāmi ekatthambhaṁ maṇoramaṁ, tattha taṁ upanessāmi, ciraṇ te yakkha jīvitaṁ ti. 5. 15

Tattha kāyena 'ti pamāṇena<sup>20</sup>, idaṁ vuttaṁ hoti: tava pamāṇena<sup>21</sup> taṁ<sup>22</sup> viya thūlaṁ mahantaṁ ahaṁ aṇṇaṁ dumaṁ na passāmi, tvaṁ nīva pana ārohapariṇāhena sujātasamkhātātāya<sup>23</sup> susanthānaujubhāvappakārāya<sup>24</sup> jātiyā ca abhirūpo sobhagappatto ekatthambhapāsādāraho ti, pāsādaṁ ti tasmā taṁ chedāpetvā<sup>25</sup> ahaṁ pāsādaṁ kārayissāmi<sup>26</sup> eva, tattha taṁ ti taṁ panāhaṁ 20 samaṁ devarāja<sup>27</sup> tattha pāsāde upanessāmi<sup>28</sup> vasāpessāmi, so<sup>29</sup> tvaṁ mayā saddhiṁ ekato vasanto aggagandhamālādīni labhanto sakkārappatto sukhaṁ jīvissasīti<sup>30</sup> nīvāsanaṁ tathābhāvena<sup>31</sup> me vināso bhavissatīti mā cintesi<sup>32</sup>, ciraṇ te yakkha jīvitaṁ bhavissatīti.

Taṁ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

6. Evaṁ h' etaṁ<sup>33</sup> udapādi sarīreṇa vinābhāvo puthuso maṁ vikantetvā khaṇḍaso avakantatha. 6. 25

<sup>1</sup> Ck veva. Cs vevā. Bd -rehi deva. <sup>2</sup> Bd tathā. <sup>3</sup> Bd adds maṇṇīmsuṇaṁ pūjītaṣṣa. <sup>4</sup> Bd adds va. <sup>5</sup> Ck -parisaṁbhāra-, Cs -parisaṁkhāra-. Bd -patisaṁkhāraṇa-. <sup>6</sup> Bd bhūmibhāgegeḥāni. <sup>7</sup> Bd -jā. <sup>8</sup> Bd naṁ. <sup>9</sup> Ck -patisaṁbhāra-. Bd nagaratisambharanādīni. <sup>10</sup> Bd -to, Cks -ti. <sup>11</sup> Bd vihevesuṇaṁ. <sup>12</sup> Bd nīvāsanaṁ. <sup>13</sup> Bd kasmā. <sup>14</sup> Bd omits ne. <sup>15</sup> Cks tvaṁ. <sup>16</sup> Bd omits maṁ. <sup>17</sup> Bf tvaṁ vā, Bd kataṁ vā in the place of taṁca. <sup>18</sup> Bf tulaṁ, Bd tūlaṁ. <sup>19</sup> Ck ti. <sup>20</sup> Bd tava vimāṇena. <sup>21</sup> Bd vimāṇena. <sup>22</sup> Bd samānataṁ. <sup>23</sup> Ck sujātasam-, Cs sujāto sam-, Bd sujātasamkhātātāya. <sup>24</sup> Bd samasanthānauju-. Cks susanthānaṁ. <sup>25</sup> Bd ekatthambhapāsādantaṁ chedā-, omitting raho ti pāsādanti tasmā. <sup>26</sup> Ck Bd -jā. <sup>27</sup> all three MSS. upani-. <sup>28</sup> Bd omits so. <sup>29</sup> Ck -sīti, Cs -ssasi, Bd jivassatīti. <sup>30</sup> Ck -naṁbhāvena, Cs Bd -nabhāvena. <sup>31</sup> Bd -taya. <sup>32</sup> so Cks for cetaṁ? Bd evaṁ cittaṁ

7. Agge ca chetvā majjhe ca pacchā mūlaṃ vichindatha<sup>1</sup>,  
evam me chiḍḍamānassa na dukkhaṃ<sup>2</sup> maraṇaṃ siyā ti. 7.

Tattha evam hetam<sup>3</sup> udapādīti yadi evam etaṃ cittaṃ tava uppannam,  
sarīreṇa vinābhāvo ti yadi te mama sarīreṇa bhaddasālarukkhena saddhiṃ<sup>4</sup>  
5 mama vinābhāvo patthito<sup>5</sup>, puthuso ti atha nam bahudhā<sup>6</sup> vikanṭṭhva  
ti<sup>7</sup> chinditvā, khaṇḍaso ti<sup>8</sup> khaṇḍākkhaṇḍam<sup>9</sup> katvā avakantatha, agge eā<sup>10</sup>  
ti avakantantā<sup>11</sup> pana pathamāṃ agge<sup>12</sup> tato majjhe<sup>12</sup> chinditvā sabbapaccā  
mūle chindatha, evam hi me chiḍḍamānassa<sup>13</sup> na dukkhaṃ maraṇaṃ bhaveyyā  
ti yācati

- 10 Tato rājā dve gāthā abhāsi:  
8. Hatthapādaṃ<sup>14</sup> yathā chinde<sup>15</sup> kaṇṇanāsaṃ ca jīvite  
tato pacchā siro chinde<sup>16</sup>, taṃ dukkhaṃ maraṇaṃ siyā. 8.  
9. Sukhaṃ nu khaṇḍaso chinnaṃ<sup>16</sup> bhaddasāla vanaspati,  
kiṃ hetu kaṃ upādāya khaṇḍaso chinnaṃ<sup>17</sup> icchāsīti. 9.

15 Tattha hatthapādaṃ<sup>14</sup> ti hatthe ca pade ca, taṃ dukkhaṃ ti taṃ  
evam patipāriyā chiḍḍantassa<sup>18</sup> corassa<sup>19</sup> maraṇaṃ dukkhaṃ siyā, sukhaṃ  
no<sup>20</sup> ti samma Bhaddasāla vajjhapattā<sup>21</sup> corā<sup>22</sup> sukhena maṇṭukāma sīsacche-  
dāṃ yācanti na<sup>23</sup> khaṇḍaso chedanāṃ, tvam paṇa etaṃ<sup>24</sup> yācasi, tena taṃ  
pucchāmi: sukhaṃ nu<sup>25</sup> khaṇḍaso chinnaṃ ti, kiṃ hetu ti khaṇḍaso<sup>26</sup> chin-  
20 naṃ nāma na sukhaṃ, kāraṇena pan' ettha bhavitaḥ pan' taṃ pucchanto  
evam āha.

Ath' assa ācikkhanto Bhaddasālo dve gāthā abhāsi:

11. Yaṃ ca hetuṃ upādāya hetuṃ dhammūpasamhitaṃ<sup>27</sup>  
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi mahārāja suṇohi me: 10.  
25 11. Nāti me sukhasamvaddhā<sup>28</sup> mama passe nivātajā  
te pi 'haṃ<sup>29</sup> upahimseyyaṃ, paresaṃ assa dumocitaṃ<sup>30</sup> ti. 11.

<sup>1</sup> Ck vivin-, Bā mūlaṃ vichindatha <sup>2</sup> Cks dukkha <sup>3</sup> Bā citta. <sup>4</sup> Bā sama. <sup>5</sup>  
C<sup>5</sup> pattiko. Bā patthito. <sup>6</sup> Bā bahudhā, Cks bahuvihā. <sup>7</sup> Cks omīti ti <sup>8</sup> Ck omīti  
ti. <sup>9</sup> Cks khaṇḍa- <sup>10</sup> Cks vā. <sup>11</sup> Bā avakantantā ca. <sup>12</sup> Bā -am. <sup>13</sup> Bā -nāya  
<sup>14</sup> Bāf -de. <sup>15</sup> Bāf -nne <sup>16</sup> Ck jinnaṃ, C<sup>5</sup> einnaṃ. <sup>17</sup> Bā chindaṃ, Bf chinda.  
<sup>18</sup> Bā chindantassa. <sup>19</sup> Bā tassa <sup>20</sup> Bā dukkhaṃ in the place of no. <sup>21</sup> C<sup>5</sup>  
-tto, Ck vajjappattā, Bā vajjappatto. <sup>22</sup> Bā te. <sup>23</sup> C<sup>5</sup> nā. <sup>24</sup> Bā evaṃ. <sup>25</sup> Bā  
sukhaṃ dukkhaṃ, omitting nu. <sup>26</sup> Cks -to. <sup>27</sup> Ck sammūpasobhitaṃ, Bā dham-  
mūpasamhitaṃ corr. to dhamma-. <sup>28</sup> Bā -vaḍḍhā. <sup>29</sup> Cks ahaṃ. <sup>30</sup> Cks -cinaṃ,  
Bā assumukhovitaṃ, Bf asukkhocitaṃ.

Tattha hetum dhammāpasamhitan<sup>1</sup> ti mahārāja yaṃ<sup>2</sup> hetusabhā-  
vam<sup>3</sup> yuttam eva na hetupatirūpakam<sup>4</sup> hetum upādāya ārabha sandhāyāha  
khandaso chinnaṃ icchāmi taṃ<sup>5</sup> ohitasoto sunāhīti<sup>6</sup> attho, nāti me ti mama  
Bhaddasālarukkhassa chāyā<sup>7</sup> sukkasānvaddhā<sup>8</sup> mama passe<sup>9</sup> taruṇasāla-  
rukhesu<sup>10</sup> nibbattā mayā katavātaparittānattā<sup>11</sup> nivātajā mama nātaka deva- 5  
saṃghā atthi te<sup>12</sup> ahaṃ viśālasākhavitapo mūle chudditvā patanto upahim-  
seyyāṃ, sambhaggavimāne karonto vināseyyāṃ ti attho, paresāṃ assa duma-  
citan<sup>13</sup> ti evaṃ sante mayā tesāṃ paresāṃ nātidevasaṃghānaṃ assa<sup>14</sup> duk-  
khaṃ ocitaṃ vaddhitaṃ, na cāhaṃ<sup>15</sup> tesāṃ dukkhakāmo<sup>16</sup>, tasmā bhaddasālaṃ  
khandaso chinnaṃ icchāmi<sup>17</sup> ayaṃ ettha adhippāyo<sup>18</sup> 10

Taṃ sutvā rājā „dhammiko vatāyaṃ devaputto, attano  
vimānavināsa<sup>19</sup> pi“ nātinaṃ vimānavināsaṃ<sup>21</sup> na icchati,  
nātinaṃ atthacariyaṃ carati<sup>22</sup>, abhayaṃ assa dassāmi<sup>23</sup>“ tus-  
sivā osānagātham āha :

12. Cetabbarūpaṃ cetasi<sup>24</sup> bhaddasāla vanaspati, 15  
hitakāmo si nātinaṃ, abhayaṃ samma dadāmi te ti. 12.

Tattha cetabbarūpaṃ cetasi ti nātisu muducittatāya cintento cinte-  
tabbayuttakam eva cintesi samma bhaddasālā 'ti, chedassa rūpaṃ chedasīti pi  
pātho, tass' attho : khandaso chinnaṃ icchanto chedetabbayuttakam eva chedesīti<sup>25</sup>,  
abhayaṃ ti etasmiṃ te sabbagune<sup>26</sup> pasīditvā abhayaṃ dadāmi, na me pā- 20  
sāden' attho, nāhaṃ taṃ chedāpessāmi, gaccha nātisaṃghaparivuto sakkatagaru-  
kato sukham jīvā 'ti<sup>26</sup> āha

Devarājā rañño dhammaṃ desetvā agamāsi. Rājā tass'  
ovāde thatvā dānādīni puññāni katvā saggaṇapadaṃ<sup>27</sup> pūresi.

So i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Tathāgato nātatthacariyaṃ 25  
caratīti“ vatvā j. s. : „Tadā rājā Ānando aho si, taruṇasālesu nibbatta-  
devatā Buddhaparisā, Bhaddasāladevarājā<sup>28</sup> ahaṃ evā“ 'ti. Bhadda-  
sāla-jātakaṃ.

<sup>1</sup> Bā dhammapa-. <sup>2</sup> Bā omits yaṃ. <sup>3</sup> Bā hetum sabhāva. <sup>4</sup> Bā adds taṃ  
<sup>5</sup> Bā ti. <sup>6</sup> Bā sunohīti <sup>7</sup> Bā chāya <sup>8</sup> Bā -vaḍhā. <sup>9</sup> Bā adds ti. <sup>10</sup> Ck  
-kkhe, <sup>11</sup> Bā -natthā. <sup>12</sup> Bā omits te. <sup>13</sup> Ck -citan, Bā assu mukho citan.  
<sup>14</sup> Bā assumukhaṃ <sup>15</sup> Bā nevāham. <sup>16</sup> Ck dukkhakāmo. <sup>17</sup> Bā chindāpemi<sup>ti</sup>  
<sup>18</sup> Bā adds ti. <sup>19</sup> Ck Bā -sano. <sup>20</sup> Bā -vināsanam icchati. <sup>21</sup> Bā vimānanāsanam.  
<sup>22</sup> Bā titi rājā. <sup>23</sup> Bā cetayyarūpaṃ cetesi, Bā ceteyyarūpaṃ cetasi. <sup>24</sup> Bā  
dātho tattha cendesā chinnaṃ icchanta chedetabbayuttakameva chedesīti. <sup>25</sup> Bā  
omits sabba. <sup>26</sup> Bā jīvātīti. <sup>27</sup> Bā saggaṇapāram. <sup>28</sup> Bā adds pana.



## 3. Samuddavāṇijajātakā.

Kasanti vapanti te janā ti. Idam S. J. v. Devadattassa pañcakulasatāni gahetvā niraye pavitṭhabhāvaṃ<sup>1</sup> ā. k. So hi agga-sāvakesu parisam gahetvā pakkantesu sokam sandhāretum asakkonto  
 5 uṇhalohite<sup>2</sup> mukhato nikkhante<sup>3</sup> balavarogapīlito<sup>4</sup> Tathāgatassa guṇaṃ anussarītvā „aham eva navamāse Tathāgatassa anattaṃ cintesi. Satthu pana mayi pāpacittaṃ nāma n' atthi, asītimahātherānaṃ pi mayi āghāto<sup>5</sup> nāma n' atthi, mayā katakamuena aham eva idāni anātho jāto, Satthā-rāpi 'mhi<sup>7</sup> viṣṣaṭṭho mahātherehi pi nātiseṭṭhena Rāhulatherena<sup>8</sup> Sakya-  
 10 rājakulehi<sup>9</sup> pi<sup>10</sup>, gantvā Satthāraṃ khamāpessāmīti<sup>11</sup> parisāya saṇṇaṃ datvā attāuaṃ mañcakena gāhāpetvā rattiṃ rattiṃ<sup>12</sup> gacchanto Kosala-nagaraṃ<sup>13</sup> sampāpuṇi. Anandatthero Satthu ārocesi „Devadatto kira bhante tumhākaṃ khamāpetum āgacchatīti“. „Ananda Devadatto mama dassanaṃ na labhissatīti“. Atha tasmim Sāvatthinagaraṃ<sup>14</sup> sampatte  
 15 puna thero ārocesi. Bhagavāpi tath' eva avaca. Tassa Jetavanadvāre<sup>15</sup> Jetavanapokkharaniṣamīpaṃ<sup>16</sup> āgatassa pāpaṃ matthakaṃ pāpuṇi: sarīre ḍāho<sup>17</sup> uppajji, nahātvā pāṇiyaṃ pivitukāmo hutvā „mañcakaṃ<sup>18</sup> āvuso otāretha, pāṇiyaṃ pivissāmīti<sup>19</sup> āha. Tassa otarītvā<sup>20</sup> bhūmiyaṃ ṭhapita-mattassa cittasāde<sup>21</sup> aladdhe<sup>22</sup> yeva mahāpaṭhavi vivaraṃ adāsi, tāvad  
 20 eva taṃ<sup>23</sup> Avīcīto jālā<sup>24</sup> vuṭṭhaya<sup>25</sup> parikkhipi<sup>26</sup>. So „pāpakammaṃ me matthakaṃ pattan<sup>27</sup> ti T-assa guṇaṃ<sup>28</sup> anussarītvā  
 „iuehi aṭṭhīhi<sup>29</sup> taṃ aggapuggalaṃ (Dhp. p. 148.)  
 devātidevaṃ naradanmasārathim<sup>30</sup>  
 samantacakkhuṃ satapuṇṇalakkhaṇaṃ  
 25 pāṇehi Buddhaṃ saraṇaṃ upemīti<sup>31</sup>“  
 imāya gāthāya saraṇe<sup>32</sup> patiṭṭhahanto va<sup>33</sup> avīcīparāyano ahosi<sup>34</sup>. Tassa pana pañca upaṭṭhākakulasatāni<sup>35</sup> ahesuṃ, tāni kulāni pi<sup>36</sup> tappakkhi-kāni<sup>37</sup> hutvā Dasabalaṃ akkositvā paribhāsītvā Avīcimhi yeva nib-battiṃsu. Evaṃ so<sup>38</sup> pañca kulasatāni gahitvā Avīcimhi patiṭṭhito<sup>39</sup>.  
 30 Ath' ekadiva-saṃ dh.<sup>40</sup> k. s.: „āvuso Devadatto pāpo lābhagiddha-

<sup>1</sup> Bā patitabhā- <sup>2</sup> Ck -to, Bā -tam <sup>3</sup> Bā -to <sup>4</sup> Bā phalavavedanāpīlito. <sup>5</sup> Bā omits na- <sup>6</sup> Bā -to <sup>7</sup> Bā amhi <sup>8</sup> Bā adds pi. <sup>9</sup> Bā sākyarājā-. <sup>10</sup> Bā adds saddhīm <sup>11</sup> Bā na sāvattī in the place of r. r <sup>12</sup> Bā -larathaṃ. <sup>13</sup> Bā -radvāram <sup>14</sup> Bā omits je-. <sup>15</sup> Bā jetavane pokkharaniyāsa-. <sup>16</sup> Bā dā-. <sup>17</sup> Bā mañcakato mam <sup>18</sup> Bā obhāretvā. <sup>19</sup> Ck<sup>s</sup> -do, Bā -dām. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> alado corr to aladdhe? Bā aladde <sup>21</sup> Bā omits taṃ. <sup>22</sup> Bā aggijālā. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> Bā u-. <sup>24</sup> Bā -pitvā gahī <sup>25</sup> Bā -ne. <sup>26</sup> Ck -ehi. <sup>27</sup> Ck -dhamma-, C<sup>s</sup> -dhamma-corr. to -damma-. <sup>28</sup> Bā gātosmiti. <sup>29</sup> Ck -iio, C<sup>s</sup> -ṇo corr to -ne. <sup>30</sup> Bā omits va. <sup>31</sup> Bā -sīti <sup>32</sup> Bā -kulasatāni. <sup>33</sup> Ck tāpi in the place of tāni k pi, C<sup>s</sup> tāni pi <sup>34</sup> Ck<sup>s</sup> nampa-. <sup>35</sup> Bā adds tāni <sup>36</sup> Bā pathito. <sup>37</sup> Bā adds bhikkhu-

tāya<sup>1</sup> Sammāsamhuddhe atthāne<sup>2</sup> kopam handhetvā anāgatabhayaṃ anoloketvā pañcahi kulasatehi saddhiṃ avīciparāyano jāto<sup>3</sup> ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „bhikkhave<sup>4</sup> Devadatto lābhasakkāragiddho<sup>5</sup> hutvā anāgatabhayaṃ na olokesi, pubhe pi anāgatabhayaṃ na oloketvā<sup>6</sup> paccuppannasukhagedhena<sup>7</sup> saddhiṃ parisāya mahāvināsaṃ patto“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāṇasito avidūre kulasahassanivāso<sup>8</sup> mahāvaḍḍhakīgāmo ahosi. Tattha vaḍḍhakī „tumhākaṃ mañcam karissāma, pīṭhaṃ iḥkarissāma, geham karissāmā“ 'ti<sup>9</sup> 10 manussānaṃ hatthato bahuṃ imaṃ gaṇhitvā<sup>10</sup> kintu<sup>11</sup> kātuṃ na sakkhiṃsu. Manussā diṭṭhadiṭṭhavaḍḍhakī<sup>12</sup> codenti pali-buddhanti<sup>13</sup>. Te iṇāyikehi<sup>14</sup> upaddutā<sup>15</sup> vasituṃ asakkontā „videsam gantvā yatthakatthaci vasissāmā“ 'ti araññaṃ pavisitvā rukke<sup>16</sup> chinditvā mahatiṃ<sup>17</sup> nāvaṃ bandhitvā nadiṃ 15 otāretvā āharitvā<sup>18</sup> gāmato gāvutaḍḍhayaḥjanamatte ṭhāne ṭhapetvā aḍḍharattasamaye gāmaṃ āgantvā puttadāraṃ ādāya nāvattṭhānaṃ gantvā taṃ nāvaṃ abhiruyha anukkamena mahāsamuddaṃ pavisitvā vātavasena<sup>19</sup> vicarantā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇṇiṃsu. Tasmiṃ pana dīpake sayam- 20 jātāni<sup>20</sup> sāliucchukadaliambajambupanasanālikarādīni<sup>21</sup> vividhāni phalāphalāni<sup>22</sup> atthi. Aññataro pi bhinnanāvo puriso paṭhamataraṃ taṃ dīpakaṃ patvā sālibhattaṃ bhuñjamāno ucchuādīni khādamāno tasmiṃ paṭivasati thullasariro naggo parūlhakesamassu<sup>23</sup>. Vaḍḍhakī cintayimāsu: „sace ayaṃ dīpo<sup>24</sup> 25 rakkhasapariggahito bhavissati sabbe<sup>25</sup> vināsaṃ pāpuṇṇissāma<sup>26</sup>, parigaṇhissāma tāva na<sup>27</sup> ti. Atha<sup>28</sup> satta<sup>29</sup> purisā sūrā

<sup>1</sup> Bā labhasakkāragi-. <sup>2</sup> Bā adds ca. <sup>3</sup> Bā na bhikkhave idāneva. <sup>4</sup> Ck -rāngi-.

<sup>5</sup> Bā anālo-. <sup>6</sup> Bā -giddhena. <sup>7</sup> Bā -ssaparivāro. <sup>8</sup> Bā adds vatvā. <sup>9</sup> Bā

gahetvā. <sup>10</sup> Bā kiñci. <sup>11</sup> Bā diṭṭhadiṭṭhā-. <sup>12</sup> Bā omits pa-. <sup>13</sup> Bā -yakehi

jañehi. <sup>14</sup> Bā adds sukhā. <sup>15</sup> Bā -am. <sup>16</sup> Ck<sup>s</sup> -tī, Bā -mahantani. <sup>17</sup> Bā

avāhitvā. <sup>18</sup> Bā -vegena. <sup>19</sup> Bā -jāta. <sup>20</sup> Ck<sup>s</sup> add ca. <sup>21</sup> Bā vividhaphalāni.

<sup>22</sup> Bā -no thūlasariyo n. p. tasmiṃ dīpake pativasati atha te pi. <sup>23</sup> Bā -pako.

<sup>24</sup> Bā adds hi ambe. <sup>25</sup> Bā -nissanti. <sup>26</sup> Bā vatvā in the place of atha. <sup>27</sup>

Bā sattatha.

balavanto sannuddhapañcāvudhā hutvā otaritvā dīpakaṃ pari-  
gaṇhiṃsu. Tasmiṃ khaṇe so puriso bhuttaṭpātārāso ucchurasāṃ  
pivitvā sukhappatto ramaṇiye padese rajatapattasadiṣe<sup>1</sup> vālu-  
katale sītalāya<sup>2</sup> chāyāya uttānako nipajjitvā „Jambudīpavāsino  
5 kasantā vapantā evarūpaṃ sukhaṃ na labhanti, Jambudīpato  
mayhaṃ ayaṃ eva dīpo<sup>3</sup> varan“ ti gāyamāno udānam udānesi.

S.<sup>4</sup> bhikkhū āmantetvā „so bhikkhave puriso<sup>5</sup> udānam udānesīti“  
dassento paṭhamam gātham āha :

1. Kasanti vapanti te janā  
manujā kammaphalūpajjivino,  
16 na-y-imassa ratṭhassa<sup>6</sup> bhāgino,  
Jambudīpā idam eva no varan ti. 13.

Tattha te ti Jambudīpavāsino janā, kammaphalūpajjivino ti nāna-  
kammūnaṃ phalūpajjivino sattā.

- 15 Atha te dīpakaṃ parigaṇhamānā purisā tassa gītasaddam  
sutvā „manussasaddo viya suyyati, jānissāma nan“ ti saddā-  
nusārena gantvā taṃ purisaṃ disvā „yakkho bhavissatīti“  
bhītā sare sannahiṃsu. So pi te disvā attano vadhahayena  
„nāhaṃ sāmi yakkho, puriso 'mhi, jīvitadānaṃ me dethā“ 'ti  
20 yācanto „purisā nāma tumhādisā naggabhoggā hontīti“<sup>7</sup> vutto<sup>8</sup>  
punappuna yācitvā manussabhāvaṃ nāpesi. Te taṃ<sup>9</sup> upasaṃ-  
kamitvā sammodanīyaṃ kathaṃ katvā<sup>10</sup> tassa tattha<sup>11</sup> āgatanī-  
yāmaṃ pucchīṃsu. So pi tesāṃ saccaṃ<sup>12</sup> kathetvā „tumhe  
attano puññasampattiyaṃ idhāgatā<sup>13</sup>, ayaṃ eko<sup>14</sup> uttamadīpo, na  
25 h' ettha<sup>15</sup> sahatthena kammaṃ katvā jīvanti, sayamjātasālīnaṃ  
c' eva ucchuādīnaṃ c' 'ettha anto n' atthīti anukkaṇṭhantā<sup>16</sup>  
vasatha“ 'ti āha. „Idha pana vasantānaṃ ambhākaṃ añño

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -patasadisa <sup>2</sup> C<sup>k</sup> silānalāya, C<sup>s</sup> silānalāya corr. to sītalāya, B<sup>d</sup> sīta. <sup>3</sup>  
B<sup>d</sup> -pako. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> atha satthā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> adds imam <sup>6</sup> C<sup>k</sup> rathasassa, C<sup>s</sup> radassa  
corr. to ratṭhassa, B<sup>f</sup> dipassa. <sup>7</sup> bhītā - - hontīti wanting in B<sup>d</sup>. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> vutte.  
<sup>9</sup> B<sup>d</sup> te pi taṃ purisaṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> sutvā. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> omits tattha. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> sahhaṃ  
tesaṃ. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> -to. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> omits eko. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> na e-. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> anukkaṇṭhā hutvā.

paripantho<sup>1</sup> n' atthi<sup>2</sup>ti. „Aññaṃ bhayaṃ ettha n' atthi:  
 ayaṃ pana amanussapariiggahito, amanussā tumhākaṃ uccārā-  
 passāvaṃ disvā kujjheyyuṃ, tasmā taṃ karontā vālukāṃ viyū-  
 hitvā vālukāya paṭicchādeyyātha, ettakaṃ idha bhayaṃ, aññaṃ  
 n' atthi, niccaṃ appamattā bhaveyyāthā<sup>3</sup> ti. Te tattha vā- 5  
 saṃ upagañchiṃsu<sup>4</sup>. Tasmim̐ pana kulasahas<sup>5</sup> pañcannaṃ  
 pañcannaṃ kulasatānaṃ jeṭṭhakā dve vaddhakā ahesuṃ, tesu  
 eko bālo ahosi rasagiddho, eko paṇḍito rasesu anallīno.  
 Aparabhāge sabbe pi<sup>6</sup> te tattha<sup>7</sup> sukhāṃ vasantā thūlasarīrā  
 hutvā cintayimsu: „ciraṃ pi te<sup>8</sup> no sūrā ucchurasena merayaṃ 10  
 katvā pivissāmā<sup>9</sup> ti te merayaṃ kāretvā pivitvā madavasena  
 gāyantā naccantā kīlantā pamattā tattha tattha uccārapassā-  
 vaṃ katvā apaṭicchādetvā dīpakaṃ jegucchaṃ<sup>10</sup> paṭikkūlaṃ  
 karimsu. Devatā „ime amhākaṃ kīlāmaṇḍalaṃ paṭikkūlaṃ  
 karontīti<sup>11</sup> kujjhitvā „samuddaṃ<sup>12</sup> uttarāpetvā dīpadhovaṇaṃ<sup>13</sup> 15  
 karissāmā<sup>14</sup> ti mantevā<sup>15</sup> „ayaṃ kālapakkho, ajj' amhākaṃ  
 samāgamo ca bhinno, ito dāni pannaarasame<sup>16</sup> divase puṇṇamu-  
 posathe<sup>17</sup> candassa uggaṭavelāya<sup>18</sup> samuddaṃ ubbattetva sabbe  
 p' ime ghāṭessāmā<sup>19</sup> ti divasaṃ ṭhapayimsu. Atha tesaṃ<sup>20</sup>  
 antare eko dhammiko devaputto „mā ime mama passantassa 20  
 nassimsū<sup>21</sup> ti anukampāya tesu sāyamāsaṃ bhuñjitvā ghara-  
 dvāre sukhakathāya nisinnesu<sup>22</sup> sabbābharanapativandito<sup>23</sup> sa-  
 kaladīpaṃ ekobhāsaṃ katvā uttarādisāyaṃ<sup>24</sup> ākāse ṭhatvā  
 „ambho vaddhakā, devatā tumhākaṃ kuddhā, imasmim̐ ṭhāne  
 mā vasittha, ito addhamāsaccayena<sup>25</sup> hi devatā samuddaṃ 25

<sup>1</sup> Bā patibandho. <sup>2</sup> Bā natthi. <sup>3</sup> Bā -gacchi-. <sup>4</sup> Bā kulasamasse. <sup>5</sup> Bā adds  
 tatita tasitā sare santhahimsu so te disvā attano vadhabbhayena nāhaṃ samā  
 yakkho pūriso mhi jivitaṃ me dethā ti yācanto pūrisā nāma tumhādisā naggā  
 na hontitittha. <sup>6</sup> Bā omits te tattha <sup>7</sup> so Cks; I ā vasitā in the place of pi  
 te; read: pipāsītā? <sup>8</sup> Bā ji-. <sup>9</sup> Pā mahāsa-. <sup>10</sup> Bā dīpaka-. <sup>11</sup> Bā cintetvā.  
<sup>12</sup> Bā -rasa. <sup>13</sup> Bā -miuposasadvase. <sup>14</sup> Bā candassuggamanave-. <sup>15</sup> Bā sa-  
 mime ghāṭessāmā. <sup>16</sup> Cā Bā ne-. <sup>17</sup> Bā sanni-. <sup>18</sup> Bā sabbālamkūrapaṭi-. <sup>19</sup>  
 Bā -rāyadisāya. <sup>20</sup> Bā addha-.

ubbattetvā sabbe va tumhe ghāteṣṣanti<sup>1</sup>. ito<sup>2</sup> nikkhamitvā  
palāyathā“ 'ti' dutiyaṃ gātham āha:

2. Tipaṇṇacarattūpagamamhi cando,  
vego mahā hohiti<sup>3</sup> sāgarassa<sup>4</sup>  
5 uplāpayam<sup>5</sup> dīpam imam ulāram,  
mā vo vadhi, gacchatha lenam aññan ti. 14.

Tattha uplāpayam<sup>7</sup> ti imam dīpam ajjhottharuto<sup>8</sup> abhubbavissati. mā  
vo vadhi<sup>9</sup> so sāgaravego tumhe mā vadhi<sup>9</sup>

Iti so tesam ovādam datvā attano tñānam eva gato. Tas-  
10 miṃ gate aparo sahaṇviko kakkhaḷo devaputto „imassa va-  
canam gahetvā palāyeyyum pi<sup>10</sup>, aham tesam<sup>11</sup> gamanam vāretvā  
sabbe p' ime mahāvināsam pāpessāmīti<sup>12</sup> cintetvā dibbālam-  
kārapatimaṇḍito<sup>13</sup> sakalagāmanam<sup>14</sup> ekobhāsam karonto āgantvā  
dakkhiṇādisāya<sup>15</sup> ākāse thatvā „eko devaputto idhāgato no<sup>16</sup>“  
15 'ti pucchitvā<sup>16</sup> „āgato“ ti vutte „so vo kiṃ kathesīti“ vatvā  
„imam nāma sāmīti<sup>17</sup> vutte „so tumhākam idhanivāsam<sup>18</sup> na  
icchati. rosenā<sup>19</sup> katheti<sup>20</sup>, tumhe aññattha agantvā idh' eva  
vasathā“ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Na jāt' ayaṃ sāgaravārivego  
20 uppātaye<sup>20</sup> dīpam imam ulāram,  
taṃ me nimittehi bahūhi dīṭṭham,  
mā bhertha<sup>21</sup>, kiṃ socatha, modathavho<sup>22</sup>. 15.  
4. Pahūtalbhakkham bahuannapānam  
patattha<sup>23</sup> āvāsam imam ulāram,  
25 na vo bhayaṃ paṭipassāmi<sup>24</sup> kiñci,  
āputtaputtehi pamodathavho<sup>25</sup> ti. 16.

1 Bā -te-. 2 Cks omīti ito. 3 Bā adds vatvā 4 Ck hohi, Cs hohīti, Bā hos-  
sati, Bf hehiti 5 Bā -rāya. 6 Cks upalāpayam, Bā uplāvassam, Bf uppāvassam.  
7 Cks upalā-, Bā uplāvassan. 8 Ck ujjhotta-. 9 Bā vadi. 10 Bā -yeyyuntī. 11  
Bā ne-. 12 Bā -ti- 13 Bā -dīpaṃ. 14 Bā -nāya di-. 15 Bā omīti no. 16  
Bā pucchi. 17 Bā idanivāsanam. 18 Bā dosenā 19 Bā -si. 20 Bāf uplāvassam.  
21 Cks hetha, Bf lātha. 22 Bā pamodatha vo. 23 so Ck; Cs patatatha, Bā  
vatthata, Bf patatta; read: passatha? 24 Bā pati-. 25 Ck paco-, Bā mamodatha vo.

Tattha na jātayan<sup>1</sup> ti na jātu ayam, mā bhethā<sup>2</sup> ti mā bhāyittha, pa-  
moda<sup>3</sup> thavho<sup>4</sup> ti pamuditā pītisomanassajātā<sup>5</sup> hotha, āputtaputtehīti yāva  
puttānam pi puttehi moda<sup>6</sup> tha<sup>7</sup>, n' atthi vo<sup>8</sup> imasmim<sup>9</sup> thāne bhayan ti.

Evaṃ so imāhi dvīhi gāthāhi te assāsetvā pakkāmi. Tassa  
pakkantakāle dhammikadevaputtassa vacanaṃ anādiyitvā<sup>5</sup> bāla- 5  
vaḍḍhakī „suṇantu me<sup>6</sup> bhonto vacanan“ ti<sup>7</sup> sesavaḍḍhakī  
āmantetvā pañcamaṃ gātham āha:

6. Yo tv-ev' ayam<sup>8</sup> dakkhiṇāyaṃ<sup>9</sup> disāyaṃ  
khemaṃ paṭikkosati<sup>10</sup> tassa saccam,  
na uttaro vedi bhayābhayassa, 10  
mā bhetha, kim socatha, modhavho ti. 17.

Tattha dakkhiṇāyaṃ<sup>11</sup> ti dakkhiṇāya<sup>12</sup>, ayam eva vā pātho.

Taṃ sutvā rasagiddhā pañcasatā vaḍḍhakī tassa bālassa  
vacanaṃ ādiyimsu. Itaro pana paṇḍitavaḍḍhakī taṃ vacanaṃ  
anādāya<sup>13</sup> te vaḍḍhakī āmantetvā catasso gāthā abhāsi: 15

6. Yathā ime vip̐pavadanti yakkhā  
eko bhayaṃ saṃsati khemaṃ eko,  
taḍ im̐gha mayhaṃ vacanaṃ suṇātha:  
khippaṃ lahuṃ mā vinasim̐ha<sup>14</sup> sabbe. 18. 20  
7. Sabbe samāgama karoma nāvaṃ  
doṇim̐ daḷhaṃ sabbayantūpapannaṃ,  
sace ayam dakkhiṇo<sup>15</sup> saccam āha  
moghaṃ paṭikkosati uttar' āyaṃ<sup>16</sup>. 19. 20  
8. Sā<sup>17</sup> c' eva no hohiti<sup>18</sup> āpadatthā<sup>19</sup>  
imaṃ ca dīpaṃ na pariccajema, 25  
sace va kho uttaro saccam āha<sup>20</sup>  
moghaṃ paṭikkosati dakkhiṇ' āyaṃ<sup>21</sup>,

<sup>1</sup> Cks jātā-. <sup>2</sup> Bā -tha vo. <sup>3</sup> Bā pamo-. <sup>4</sup> Bā na kiñci iu the place of natthi  
vo. <sup>5</sup> Bā -yanto. <sup>6</sup> Cs ma, Bā omits me. <sup>7</sup> Bā adds te. <sup>8</sup> Cks tvevāyaṃ vā,  
Bā devāya, Bf yo cetassam. <sup>9</sup> Bā -nāvā. <sup>10</sup> Ck khemantipakkosīsi, Cs khemanti-  
pakkosīsi, Bf khemantimarū pakkosati, Bā khemantipakkoti. <sup>11</sup> Bā dakkhiyau,  
<sup>12</sup> Bā -yam. <sup>13</sup> Bā -diyanto. <sup>14</sup> Bā vinassi-. <sup>15</sup> Bā mayaṃ dakkhiṇā, Bf ayam  
dakkhiṇā. <sup>16</sup> Cks -ro ayam. <sup>17</sup> Cks Bf s. <sup>18</sup> Ck hoti, Cs hotīti, Bf hehiti.  
<sup>19</sup> Bā aparattā, Cs āpadatvā. <sup>20</sup> Cks āhu <sup>21</sup> Cks -no ayam.

tam eva nāvaṃ abhiruyha sabbe  
evaṃ mayāṃ sotthi taremu<sup>1</sup> pāraṃ. 20.

9. Na ve sugaṇhaṃ paṭhamena seṭṭhaṃ  
kaṇiṭṭhaṃ, āpāthagataṃ gahetvā

yo c' idha majjhaṃ paviceyya gaṇhati  
sa ve<sup>2</sup> naro seṭṭhaṃ upeti thānaṃ ti. 21.

Tattha vippavaṇḍanīti aññaṃaññaṃ vadanti. lahuṃ ti purimassa  
atthadīpanaṃ, doniṃ ti gambhīraṃ mahānāvaṃ, sabbayaṇṭūpapannaṃ ti  
sabbehi piyaṇṭitādīhi<sup>3</sup> yantehi upapannaṃ, sā ceva no hohiti<sup>4</sup> āpadatthi<sup>5</sup>  
10 ti sā ca<sup>6</sup> no nāvā pacchāpi uppanūya āpadāya āpadatthā<sup>5</sup> bhavissati imaṃ ca dīpaṃ  
na<sup>7</sup> paricajjissāma, taremuṃ<sup>8</sup> 'ti tarissāma. na ve sugaṇhaṃ ti na ve su-  
kheṇa gaṇhitabbaṃ, seṭṭhaṃ ti uttamaṃ tathaṃ<sup>9</sup> saccaṃ, kaṇiṭṭhaṃ ti pa-  
thamaṃ vacanaṃ upādāya pacchimaṃ vacanaṃ kaṇiṭṭhaṃ nāma, idhāpi<sup>10</sup> na ve  
sugaṇhaṃ ti anuvattane va<sup>11</sup>, idaṃ vuttaṃ hoti: ambho vaḍḍhakī yena kenaci  
15 paṭhamena vuttaṃ<sup>12</sup> vacanaṃ idam eva seṭṭhaṃ tatthaṃ saccaṃ ti na<sup>13</sup> su-  
khaṃ<sup>14</sup> gaṇhitabbaṃ eva yathā<sup>15</sup> tam evaṃ kaṇiṭṭhaṃ pacchāvuttavaca-  
naṃ<sup>16</sup> pi<sup>17</sup> idam eva tatthaṃ ti na<sup>18</sup> gaṇhitabbaṃ<sup>19</sup>, yam pana sotavisayaṃ<sup>20</sup>  
āpāthaṃ<sup>21</sup> gataṃ hoti taṃ āpāthagataṃ<sup>22</sup> gahetvā yo<sup>23</sup> idha paṇḍitapuriso  
purimaṃ ca pacchimavacanaṃ ca<sup>24</sup> paviceyya vicinitvā tīretvā upaparikkhivā<sup>25</sup>  
90 majjhaṃ<sup>26</sup> gaṇhati<sup>27</sup> yam tattha<sup>28</sup> saccaṃ sabhāvabhūtaṃ tad eva paccakkhaṃ  
katvā gaṇhati<sup>29</sup> sa ve<sup>30</sup> naro seṭṭhaṃ upeti thānaṃ<sup>31</sup> so puriso<sup>32</sup> uttamaṭṭhā-  
naṃ upeti adhiṣṭhatī vindaṭi paṭilabhaṭīti

So<sup>33</sup> evaṃ ca pana vatvā āha<sup>34</sup>: „ambho mayāṃ dvinnaṃ  
pi devaputtānaṃ<sup>35</sup> vacanaṃ<sup>36</sup> karissāma, nāvaṃ tāva sajjey-  
25 yāma<sup>37</sup>, tato<sup>38</sup> sace paṭhamassa vacanaṃ saccaṃ bhavissati  
taṃ nāvaṃ<sup>39</sup> abhirūhitvā palāyissāma, atha itarassa vacanaṃ  
saccaṃ bhavissati<sup>40</sup> nāvāṃ ekamante ṭhapetvā idh' eva vasis-  
sāma<sup>41</sup>“ 'ti evaṃ vutte bālavaḍḍhakī<sup>41</sup> „ambho tvaṃ udaka-

<sup>1</sup> Cks tā- <sup>2</sup> Cks ce. <sup>3</sup> Bā phi-. <sup>4</sup> Ck -hiti. Cs hoti corr to hohiti or hotīti?  
Bā botīti. <sup>5</sup> Bā aparatthā. <sup>6</sup> Bā sacceva. <sup>7</sup> Ck dīpannaṃ, Cs imaṇcādīpanaṃ.  
<sup>8</sup> Cks tā-. <sup>9</sup> Bā tatha <sup>10</sup> Eā idha pi ca. <sup>11</sup> Ck -vattateva, Bā anuttare carāma.  
<sup>12</sup> Cs Bā -a <sup>13</sup> Bā omits na <sup>14</sup> Cks add gaṇhaṃ na <sup>15</sup> Bā adds ca <sup>16</sup>  
so all three MSS. <sup>17</sup> Bā adds hi <sup>18</sup> Ck omits na <sup>19</sup> Eā idhameva thakam  
saccanti na gaṇhitabba. <sup>20</sup> Cks sotī-. <sup>21</sup> Ck āpātaṃ, Bā -tha. <sup>22</sup> Bā omits ā-.  
<sup>23</sup> Cks so. <sup>24</sup> Cks pacchimaṇcaṇaṃ <sup>25</sup> Cks -kkhipitvā. <sup>26</sup> Bā pacchimaṃ. <sup>27</sup> Bā  
-hiti <sup>28</sup> Bā tathaṃ. <sup>29</sup> Eā gaṇīti <sup>30</sup> Cks ce <sup>31</sup> Bā -nanti. <sup>32</sup> Bā omits  
pu-. <sup>33</sup> Bā omits so <sup>34</sup> Bā omits āha. <sup>35</sup> Bā dinnam pi devatānaṃ. <sup>36</sup> Bā  
-naṇca. <sup>37</sup> Cks sajjā-. <sup>38</sup> Bā omits ta-. <sup>39</sup> Cs omits nāvaṃ, Ck taṃ nāvaṃ.  
<sup>40</sup> Eā -tīti. <sup>41</sup> Cks -ā.

pātiyaṃ suṃsumāraṃ passasi<sup>1</sup>. atidighasutto si<sup>2</sup>, paṭhamadeva-  
putto amhesu rosenā<sup>3</sup> kathesi pacchimo<sup>4</sup> sinehena<sup>5</sup>, imaṃ eva-  
rūpaṃ pavaradīpaṃ<sup>6</sup> pahāya kuhiṃ gamissāma, sace pana  
tvaṃ gantukāmo tava paṇisaṃ gaṇhitvā nāvaṃ karohi, am-  
hākaṃ nāvāya kiccaṃ n' atthi<sup>7</sup>“ āha. Paṇḍito attano pari-  
saṃ gahetvā nāvaṃ sajjetvā sabbūpakaraṇāni āropetvā sa-  
pariso nāvāya atthāsi. Tato puṇṇamadvase canduggamana-  
velāya<sup>8</sup> samuddato ūmi<sup>9</sup> uttaritvā jaṇṇukapamāṇā<sup>9</sup> hutvā dīpa-  
kaṃ dhovitvā gatā<sup>10</sup>. Paṇḍito samuddassa uttaraṇabhāvaṃ  
ñatvā nāvaṃ vissajjesi. Bālavaḍḍhakīpakkkhikāni pañcakula-  
satāni „samuddato<sup>11</sup> ūmi<sup>12</sup> dīpaṃ<sup>13</sup> dhovanatthāya āgatā<sup>10</sup>, etta-  
kaṃ eva etan“ ti kathentā<sup>10</sup> nisīdiṃsu. Tato kaṭippamāṇā<sup>14</sup>  
purisappamāṇā<sup>15</sup> tālappamāṇā<sup>16</sup> sattatālappamāṇā<sup>17</sup> sāgaraūmi  
dīpakam pi vahaṃānā<sup>18</sup> āgañchi<sup>19</sup>. Paṇḍito upāyakusalatāya  
rase alaggo sotthinā gato, bālavaḍḍhakī rasallobhena<sup>20</sup> anāgata-  
bhayaṃ anoloketvā<sup>21</sup> pañcahi kulasatehi saddhiṃ vināsaṃ patto.

Itoparā sānūsāsani<sup>22</sup> taṃ atthaṃ dīpayamānā tisso abhisam-  
buddhagāthā honti:

10. Yathāpi te sāgaravārimajjhe  
sakammaṇā<sup>23</sup> sotthi vahiṃsu vāṇijā 20  
anāgatatthaṃ paṭivijjhiyānaṃ  
appam pi<sup>24</sup> nāceti<sup>25</sup> sa<sup>26</sup> bhūripaṇṇo. 22.
11. Bālā ca mohana rasānugiddhā  
anāgataṃ appaṭivijjhiy' atthaṃ  
paccuppanne sīdanti<sup>27</sup> atthe jāte<sup>28</sup> 25  
samuddamajjhe yathā te manussā. 23.

<sup>1</sup> Cks -ti. <sup>2</sup> Ck -yuttosi, Bā ativadigham passasi. <sup>3</sup> Bā dosavasena. <sup>4</sup> Bā adda  
pi so. <sup>5</sup> Bā -neva. <sup>6</sup> Ck paridī-. C<sup>s</sup> caradī-. <sup>7</sup> Bā candassa ug-. <sup>8</sup> Bā ummi-  
vego. <sup>9</sup> so Cks; Bā katippa-. <sup>10</sup> Bā -to. <sup>11</sup> Bā samudda. <sup>12</sup> Cks ūmi, Bā  
ummi <sup>13</sup> Bā dīpa <sup>14</sup> Ck -no, Cs -no. <sup>15</sup> Ck -ṇe, C<sup>s</sup> -ṇo. <sup>16</sup> Cks -ṇo. <sup>17</sup>  
Ck -nā, Bā omits satta- <sup>18</sup> Cks sāgara dīpakam pi dāha-, Bā ti uddhā ummi  
dīpakam pi vuyumānā. <sup>19</sup> Bā āgacchantā. <sup>20</sup> Bā rasaṃgiddhena. <sup>21</sup> Bā -ento  
<sup>22</sup> Bā iti tassānūsāsanaṃ in the place of ito -- nī. <sup>23</sup> Bāf -unā. <sup>24</sup> Ck appavi,  
C<sup>s</sup> appappi. <sup>25</sup> Ck nāveti, Bāf nāceti, Bā nāceti. <sup>26</sup> Cks ca, Bāf so. <sup>27</sup> so all  
four MSS. for sīdanti paccuppanne? <sup>28</sup> Cks jātā, Bāf atthajāte.



12. Anāgataṃ paṭikayirātha kiccaṃ :

mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi<sup>1</sup>,

taṃ tādisaṃ paṭikatakkicakārīṃ<sup>2</sup>

na taṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhetīti<sup>3</sup>. 24.

- 5 Tattha sakammanā<sup>4</sup> ti anāgatabhayam<sup>5</sup> disvā puretarāṃ katena attano kammena, sotthiṇi<sup>6</sup> vahiṃsū 'ti khemena<sup>7</sup> gamiṃsu, vāṇijā ti samudde vicaranabhāvena vaddhakī vuttā, pativijjhiyānaṃ ti evaṃ bhikkhave pathamatarā<sup>8</sup> kattabbaṃ anāgataṃ atthaṃ pativijjhivā<sup>9</sup> idhaloke bhūripaṇṇo kulaputto appamattakam pi attano atthaṃ na acceti<sup>10</sup> nātivattati na hāpetīti attho,
- 10 appatvivijjhiyattvaṃ<sup>11</sup> ti appativijjhivā atthaṃ, pathamam eva kattabbaṃ akatvā<sup>12</sup> ti attho. paccuppanne ti yadā taṃ anāgataṃ<sup>13</sup> atthajātāṃ uppajjati tadā tasmīṃ paccuppanne sīdanti, atthe jāte<sup>14</sup> attano paṭitthaṃ na labhanti, samudde te bālavaḍḍhakī maṃsu viya vināsaṃ pāpunanti, anāgataṃ ti<sup>15</sup> bhikkhave paṇḍitapuriso<sup>16</sup> anāgataṃ<sup>17</sup> pathamatarāṃ kattabbakiccaṃ samparāyikaṃ vā hotu ditthadhammikaṃ vā paṭikayirātha<sup>18</sup> puretarāṃ kareyya<sup>19</sup>, kārāṇā: mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi, pure<sup>20</sup> kattabbaṃ hi pure akariyamānaṃ<sup>21</sup> pacchā<sup>22</sup> paccuppannabhāvapattaṃ<sup>23</sup> attano kiccakāle kāyacittābādheṇa vyādheti<sup>24</sup>, taṃ maṃ<sup>25</sup> mā vyādhesīti, pathamam eva maṃ paṇḍito kareyya, taṃ tādisaṃ ti yathā<sup>26</sup> paṇḍitaṃ purisaṃ, paṭikatakkicakārīṃ<sup>27</sup>
- 20 ti paṭigacce' eva<sup>28</sup> kattabbakicakārīnaṃ<sup>29</sup>, taṃ kiccaṃ ti<sup>30</sup> kiccakāle paccuppannakāle tādisaṃ purisaṃ na vyādheti na bādhetīti<sup>31</sup>, kasmā: pure yeva<sup>32</sup> katattā ti.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Devadatto paccuppannasukhe laggo anāgataṃ<sup>33</sup> anoloketvā sapariṇaṃ vināsaṃ patto“
- 25 ti vatvā j. s.: „Tadā bālavaḍḍhakī Devadatto ahoṣi, dakkhiṇāya<sup>34</sup> disāya tṛito adhammiko<sup>35</sup> devaputto Kokāliko, uttaradisāya tṛito<sup>36</sup> devaputto Sāriputto, paṇḍitavāḍḍhakī<sup>37</sup> aham evā“ 'ti. Samudda-  
vāṇijajātakaṃ.

<sup>1</sup> Bā byādesi, P byatesi <sup>2</sup> Bā paṭigataṃ-. Bf paṭikathaṃ-. <sup>3</sup> Bā byādhesīti Bf byatesīti. <sup>4</sup> Bā -unā. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> -taṃ-, Bā anāgataṃ anā-. <sup>6</sup> Bā -i <sup>7</sup> Bā sukheṇa pana. <sup>8</sup> Bā pathamaṃ <sup>9</sup> Bā vajjhivā <sup>10</sup> Bā nacceti. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> -yatvā. <sup>12</sup> Bā āvīkatvā <sup>13</sup> Bā omits anā-. <sup>14</sup> Bā adds vinā <sup>15</sup> Bā omits anāgataṃti. <sup>16</sup> Bā -sā. <sup>17</sup> Bā -te. <sup>18</sup> Bā -kariyātha. <sup>19</sup> Bā -reyyuṃ. <sup>20</sup> Bā adds ti. <sup>21</sup> C<sup>k</sup> aki-. <sup>22</sup> yadā - - pacchā wanting in C<sup>s</sup>. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> -vam. <sup>24</sup> Bā -si. <sup>25</sup> Bā tasmīṃ in the place of taṃ maṃ. <sup>26</sup> Bā tathā. <sup>27</sup> C<sup>s</sup> paṭigatakkicakārī, Bā paṭikataṃkicakārī. <sup>28</sup> C<sup>k</sup> -gacce, Bā -kacceva <sup>29</sup> C<sup>s</sup> -ritāṃ. <sup>30</sup> Bā kiccaṃ omitting ti. <sup>31</sup> C<sup>k</sup> bādha-. <sup>32</sup> Bā pūranakasseva. <sup>33</sup> Bā -tabhayam. <sup>34</sup> Bā -na. <sup>35</sup> Bā -ka. <sup>36</sup> Bā adds dhammika. <sup>37</sup> Bā adds pana

## 4. Kāmajātaka.

Kāmaṃ kāmayamānassā 'ti. Idam S. J. v. aññataram  
brāhmaṇam ā. k. Eko kira Sāvattvivāsi-brāhmaṇo Aciravatīṭire  
khettakāraṇatthāya<sup>1</sup> araṇṇam kotteṣi. S. tassa upanissayam disvā  
Sāvattthim<sup>2</sup> piṇḍāya pavisanto maggā okkamma tena saddhim paṭi- 5  
santbāram katvā „kiṃ karosi brāhmaṇā“ 'ti vatvā „khettaṭṭhānam  
kottāpemi<sup>3</sup> bho Gotamā“ 'ti vutte „sādhu brāhmaṇa kammaṃ karo-  
hīti“ vatvā agamāsi. Eten' ev' upāyena<sup>4</sup> cbinnarukkhe<sup>5</sup> hāretvā  
khettaṣṣa sodhanakāle<sup>6</sup> kasanakāle kedārabandhanakāle<sup>7</sup> cā<sup>8</sup> ti  
punappuna gantvā tena saddhim paṭisanthāram akāsi. Vapana- 10  
divase<sup>9</sup> pana brāhmaṇo „ajja bho Gotama mayhaṃ vappamaṇ-  
galam<sup>10</sup>, ahaṃ<sup>11</sup> imasmim sasse nippanne Buddha-pamukhassa saṃ-  
ghassa mahādānam dassāmi<sup>12</sup>“ āha. S.<sup>13</sup> adhiṇṇasētvā pakkāmi. Pun'  
ekadivasam brāhmaṇam<sup>14</sup> sassaṃ olokentaṃ<sup>15</sup> gantvā „kiṃ karosi  
brāhmaṇā“ 'ti pucchitvā „sassaṃ olokemi bho Gotamā“ 'ti vutte 15  
„sādhu brāhmaṇā“ 'ti vatvā pakkāmi. Tada brāhmaṇo cintesi: „sa-  
maṇo Gotamo abhinhaṃ āgacchati, nissamaṃayaṃ bhattena atthiko,  
dassāmi 'ssa<sup>16</sup> bhattaṃ“ ti tass' evaṃ cintetvā gehaṃ gatadivase Sat-  
thāpi tattha<sup>17</sup> agamāsi. Atha brāhmaṇassa ativiya viṣṣo uppajji<sup>18</sup>.  
Aparahhāge pariṇate sasse „sve khettaṃ lāyissāma“ 'ti sannitthānam 20  
katvā nīpanne brāhmaṇe Aciravatiyā upari sabbarattim karakavassam<sup>19</sup>  
vassi, mahogho<sup>20</sup> āgantvā ekaṇālamattam<sup>21</sup> pi asesetvā<sup>22</sup> sabbam sas-  
sam samuddam pavesesi. Brāhmaṇo oghamhi<sup>23</sup> otarite<sup>24</sup> sassavināsam<sup>25</sup>  
oloketvā sakabhāvena saṇṭhātuṃ na sakkhi<sup>26</sup>, balavasokābhhihūto  
hatthena uraṃ sandhāretvā<sup>27</sup> paridevamāno gehaṃ gantvā<sup>28</sup> vippala- 25  
panto<sup>29</sup> nipajji. S. paccūsasamaye sokābhhihūtam brāhmaṇam disvā  
„brāhmaṇassa avasayo<sup>30</sup> bhavissāmi“ punadivase Sāvattthiyam piṇ-  
ḍāya caritvā<sup>31</sup> piṇḍapātaṭṭhikkanto bbikkhū vihāram pesetvā pacchā-  
samaṇena saddhim tassa gehadvāram agamāsi. Brāhmaṇo<sup>32</sup> āgatabhā-

<sup>1</sup> Bds khetatthāya <sup>2</sup> Cks kottb- <sup>3</sup> Cks -iyam, Bd -i <sup>4</sup> Bd evupā- <sup>5</sup> Bd patie-  
chama- <sup>6</sup> Bd sodhāpana- <sup>7</sup> Ck kedhāra-, Bd dāra- <sup>8</sup> Cks ca and add vapanakāle,  
Bd omits cā <sup>9</sup> Bd punadivase <sup>10</sup> Bd -lakiriya. <sup>11</sup> Bd omits a- <sup>12</sup> Bd adds tunhi-  
bhāvena. <sup>13</sup> Bd -no <sup>14</sup> Pd -kento satthāpi tattha <sup>15</sup> Cks dassāmaham tassa <sup>16</sup> Ck  
tassa. <sup>17</sup> Bd ahoṣi <sup>18</sup> Bd ghanikavassam <sup>19</sup> Bd mahāmegho <sup>20</sup> Bd -nālamattam.  
<sup>21</sup> Bd anavasesam katvā. <sup>22</sup> Ck oghampi <sup>23</sup> Bd patite <sup>24</sup> Ck sassam- <sup>25</sup>  
Ck nāsakkhi, Bd -bhāvam sandhāretu nāhoṣi. <sup>26</sup> Bd pahantvā. <sup>27</sup> Bd omits  
g. g <sup>28</sup> Bd rodento <sup>29</sup> Bd -nassāva- <sup>30</sup> Bd adds pacchābhattam. <sup>31</sup> Bd  
adds satthu

vam sutvā „paṭisanthārattāya me sahāyo āgato bhavissatīti“ laddhas-  
 sāso<sup>1</sup> āsanam paññāpesi. S. pavisitvā paññattāsane nisiditvā „brāh-  
 maṇa kasmā dummano<sup>2</sup> si, kin te aphāsukan“ ti pucchi. „Bho Go-  
 tama Aciravatīṭire mayā<sup>3</sup> rukkhe chedanato<sup>4</sup> paṭṭhāya katakammam  
 5 tumhe jānātha, ahaṃ imasmiṃ sasse nippanne<sup>5</sup> tumhākaṃ dānam dassā-  
 mīti vicarāmi, idāni me sabbaṃ taṃ sassaṃ mahoghena samuddam eva  
 pavesitaṃ, kiñci avasitṭhaṃ n’ atthi, sakataṣatamattaṃ<sup>6</sup> dhaññaṃ vi-  
 natṭhaṃ. tena me mahāsoko uppanno“ ti. „Kiṃ pana brāhmaṇa so-  
 cantassa natṭhaṃ punāgacchatīti“. „No h’ etaṃ bho Gotamā“ ti.  
 10 „Evam sante<sup>7</sup> kasmā socasi, imesaṃ sattānaṃ dhanadhaññaṃ nāma  
 uppajjanakāle uppajjati nas-anakāle nassati, kiñci saṃkhāragataṃ  
 anassanadhammaṃ nāma n’ atthi, mā cintayīti“<sup>8</sup>. Iti nam S. samassā-  
 setvā<sup>9</sup> tassa sappāyadhammaṃ<sup>10</sup> desento Kāmasuttaṃ kathesi. Sutta-  
 pariyosāne<sup>12</sup> socanto<sup>13</sup> brāhmaṇo sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi. S.  
 15 nam<sup>14</sup> nissokaṃ katvā utṭhāyāsanaṃ vihāraṃ agamāsi. „S. asukaṃ  
 nāma brāhmaṇaṃ sokasallasamappitum nissokaṃ katvā sotāpattiṭṭhale  
 paṭiṭṭhāpesīti“<sup>15</sup> sakalanagaraṃ aṇṇāsi. Bhikkhū dh. hi<sup>16</sup> k. s.:  
 „āvuso Dasabalo brāhmaṇena saddhiṃ<sup>17</sup> mettīti<sup>18</sup> katvā viśāsiko hutvā  
 upāyen’ eva tassa sokasallasamappitassa dhammaṃ desetvā taṃ nisso-  
 20 kaṃ katvā sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhāpesīti“. S. āgantvā „kāya nu ttha  
 bhikkhave etarahi kathāya sannisiṇṇā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti  
 vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āhaṃ etaṃ nissokaṃ akā-  
 sin<sup>19</sup>“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmadattassa rañño dve puttā ahesuṃ. So  
 95 jeṭṭhassa<sup>20</sup> uparajjān adāsi, kaniṭṭhassa senāpaṭiṭṭhānaṃ.  
 Aparabhāge Brahmadatte kālakate amaccā<sup>21</sup> jeṭṭhassa<sup>22</sup> abhi-  
 sekaṃ paṭṭhapesuṃ. So „na mayhaṃ rajjen’ attho, kaniṭṭhassa  
 me dethā“ ti vatvā punappuna yāciyamāno pi paṭikkhipitvā  
 kaniṭṭhassa abhiseke kate „na me issariyen’ attho“ ti uparajjā-  
 80 dīni pi<sup>23</sup> na icchi, „tena hi sādūni<sup>24</sup> bhojanāni bhuñjanto idh’  
 eva vasāhīti“ vutte pi „na me imasmiṃ nagare kiccaṃ atthīti“

<sup>1</sup> Bḍ paṭiladdhassaso. <sup>2</sup> Cks dubbalo. <sup>3</sup> Bḍ maṇa. <sup>4</sup> Bḍ rukkhaṇne. <sup>5</sup> Cks  
 nipph-. <sup>6</sup> Bḍ pasatamattaṃ. <sup>7</sup> Cks -ma, omitting ti. <sup>8</sup> Bḍ adds pi. <sup>9</sup> Bḍ  
 -yittha. <sup>10</sup> Bḍ saṃpahamsitvā. <sup>11</sup> Cks -yamdhama-. <sup>12</sup> Cks -naṃ. <sup>13</sup> Cḷ gac-  
 chanto, Cḷ gacchante. <sup>14</sup> Bḍ taṃ. <sup>15</sup> Cks -ṭṭhāsīti. <sup>16</sup> Bḍ omits hi. <sup>17</sup> Bḍ  
 adds pi. <sup>18</sup> Bḍ mittam. <sup>19</sup> all three MSS. -sī. <sup>20</sup> Bḍ jeṭṭhakassa. <sup>21</sup> Cḷ  
 -cce. <sup>22</sup> Bḍ omits pi. <sup>23</sup> Cḷ sādūni, Bḍ sārāsa

Bārānasito nikkhamitvā paccantaṃ gantvā ekaṃ seṭṭhikulaṃ  
 nissāya sahatthena kammaṃ karonto vasi. Te aparabhāge  
 tassa rājakumārabbhāvān ñatvā kammaṃ kātuṃ na adaṃsu<sup>1</sup>,  
 kumārapihāren' eva taṃ pariharimsu'. Aparabhāge rāja-  
 kammikā<sup>2</sup> khettappamānagahanatthāya<sup>3</sup> taṃ gāmaṃ agamimsu<sup>4</sup>. 5  
 Seṭṭhi rājakumāraṃ upasaṃkamitvā „sāmi mayāṃ tumhe po-  
 sema, kaṇiṭṭhabhātikassa pannaṃ pesetvā amhākaṃ baliṃ  
 hārethā“ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampañicchitvā „ahaṃ“ asuka-  
 seṭṭhikulaṃ nāma upanissāya vasāmi', maṃ nissāya etesaṃ  
 baliṃ vissajjehi<sup>5</sup>“ paṇṇaṃ pesesi. Rājā „sādhū“ 'ti vatvā 10  
 tathā kāresi. Atha naṃ sakalagāmaṃvāsino pi janapadavāsino  
 pi upasaṃkamitvā „mayāṃ tumhākaṃ ñeva baliṃ dassāma,  
 amhākaṃ vissajjāpehi<sup>6</sup>“ āhaṃsu. So tesāṃ pi atthāya paṇ-  
 ṇaṃ pesetvā vissajjāpesi. Tato paṭṭhāya te tass' eva baliṃ  
 adaṃsu. Ath' assa mahālābhasakkāro nibbatti<sup>7</sup>, tena saddhiṃ 15  
 ñev' assa<sup>8</sup> taṇhāpi mahatī jātā. So aparabhāge sabbam pi  
 taṃ<sup>9</sup> janapadaṃ yāci, uparajjaṃ yāci, kaṇiṭṭho pi tassa adāsi  
 yeva. So taṇhāya vadḍhamānāya uparajjena pi asantutṭho  
 „rajjāṃ gaṇhissāmi<sup>10</sup>“ janapadaparivuto<sup>11</sup> gantvā bahinagare  
 ṭhatvā „rajjāṃ vā me detu yuddhaṃ vā“ 'ti kaṇiṭṭhassa paṇ- 20  
 ṇaṃ pahīni. Kaṇiṭṭho cintesi: „ayaṃ bālo pubbe rajjam pi  
 uparajjādini pi<sup>12</sup> paṭikkhipitvā idāni 'yuddhena gaṇhāmīti'  
 vadati, sace kho panāhaṃ imaṃ<sup>13</sup> yuddhena<sup>14</sup> māressāmi  
 garahā me bhavissati, kiṃ me rajjena<sup>15</sup> 'ti. Ath' assa „alam  
 yuddhena, gaṇhāhi<sup>16</sup>“ pesesi. So rajjaṃ gaṇetvā<sup>17</sup> kaṇiṭ- 25  
 ṭhassa uparajjaṃ datvā tato paṭṭhāya rajjaṃ kārento taṇhā-  
 vasiko hutvā ekena rajjena asantutṭho dve tīpi rajjāni patthe-

<sup>1</sup> Bā nādaṃsu. <sup>2</sup> Bā -raparivāreṇeva taṃ parivāresuṃ. <sup>3</sup> Bā adds paccantaṃ gantvā. <sup>4</sup> Cks -ṇamganhatthāya. <sup>5</sup> Bā āgamaṃsu. <sup>6</sup> Ck ahaṃsu, C<sup>s</sup> ahaṃ corr. to āha. <sup>7</sup> Bā vasissāmiti. <sup>8</sup> Bā amhākaṃpi suṇkaṃ vissajjehi. <sup>9</sup> Bā abosi. <sup>10</sup> Bā tenassa, omitting saddhiṃ ñev. <sup>11</sup> Bā omits taṃ. <sup>12</sup> Cks -daṃpa-, adding taṃ nagaraṃ. <sup>13</sup> Bā rajjaoparajjādini. <sup>14</sup> Bā omits imaṃ. <sup>15</sup> Bā adds naṃ. <sup>16</sup> Cks -hatūti. <sup>17</sup> Bā gaṇhitvā.

- tvā taṇhāya koṭim nāddasa. Tadā Sakko devarājā „ke nu<sup>1</sup> kho loke mātāpitara upatṭhahanti. ke dānādāni puññāni karonti, ke taṇhāvasikā“ ti olokeno tassa taṇhāvasikabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ bālo Bārānasirajjena pi<sup>2</sup> na tussati<sup>3</sup>, sikkhāpessāmi<sup>4</sup> nan“ ti māṇavakavesena rājadvāre ṭhatvā „eko upāyakusalo māṇavo dvāre ṭhito“ ti ārocāpetvā „pavisatū“<sup>5</sup> ti vutte pavisitvā rājānaṃ jayāpetvā „kiṃkāraṇā āgato sīti“ vutte „mahārāja, tumhākaṃ kiñci vattabbaṃ atthi, raho paccāsimsāmīti“<sup>6</sup> āha. Sakkānubhāvena tāvad eva manussā paṭikkamīsu.
- <sup>10</sup> Atha naṃ māṇavo „ahaṃ mahārāja phītāni<sup>7</sup> ākiṇṇamanussāni sampannabalavāhanāni tīṇi nagarāni passāmi, ahaṃ te<sup>8</sup> attano ānubhāvena tesu rajjāṃ<sup>9</sup> gahetvā dassāmi, papañcaṃ akatvā sīghaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. So lobhavasiko<sup>10</sup> rājā „sādhū“<sup>11</sup> ti sampaṭicchitvā<sup>12</sup> Sakkānubhāvena pana taṃ<sup>13</sup> „ko va<sup>14</sup> tvaṃ<sup>15</sup> kuto vā<sup>16</sup> āgato<sup>17</sup> kiṃ vā te laddhuṃ vaṭṭatīti“ na pucchī. So pi ettakaṃ vatvā Tāvatisabbhavanam eva agamāsi. Rājā amacce pakkosāpetvā „eko māṇavo ambhākaṃ tīṇi rajjāni gahetvā ‘daṃṃīti’<sup>18</sup> āha, taṃ<sup>19</sup> pakkosatha, nagare bheriṇ carāpetvā balakāyaṃ sannipādettha<sup>20</sup>, papañcaṃ akatvā tīṇi<sup>21</sup> rajjāni gaṇhissāmīti“ vatvā „kiṃ pana te mahārāja tassa māṇavassa sakkāro vā kato nivāsanaṭṭhānaṃ vā pucchitan“ ti vutte „n’ eva sakkāraṃ akāsiṃ na nivāsanaṭṭhānaṃ pucchim. gacchatha naṃ upadhārethā“<sup>22</sup> ti āha. Upadhārentā naṃ adisvā<sup>23</sup> „mahārāja sakalanagare māṇavaṃ na passāmā“<sup>24</sup> ti ārocaṃsi<sup>25</sup>. Taṃ sutvā rājā domanassajāto „tīsu nagaresu rajjāṃ natṭhaṃ<sup>26</sup>, mahanten’ amhi<sup>27</sup> yasena parihīno, ‘n’ eva me paribbayaṃ adāsi na<sup>28</sup> nivāsanaṭṭhānaṃ’ ti mayhaṃ kujjhitvā

<sup>1</sup> C<sup>k</sup> omits kenū. C<sup>s</sup> has konu, B<sup>d</sup> tenanu - B<sup>d</sup> omits pi <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds ahaṃ.

<sup>4</sup> C<sup>k</sup> pacchā-, B<sup>d</sup> parā-. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> thīnāni, B<sup>d</sup> pītāni. <sup>6</sup> P<sup>d</sup> omits te. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> te rajje. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> tanhāva-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -echi <sup>10</sup> B<sup>d</sup> omits pana taṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> omits vā.

<sup>12</sup> B<sup>d</sup> omits ā-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> dassāmīti. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> bhane taṃ <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -pātā; etha <sup>16</sup> B<sup>d</sup> upadhāretha tīni rajjāni gaṇhissāmā ti vatvā ca pana te. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> ārocesum.

<sup>18</sup> B<sup>d</sup> rajje, omitting natṭham. <sup>19</sup> C<sup>k</sup> -tenampi. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> adds ca.

māṇavo gato<sup>1</sup> bhavissatīti<sup>2</sup>“ punappuna cintesi. Ath' assa taṇhāvasikassa kāye<sup>3</sup> dāho uppajji, sarīre pariḍayhante udaraṃ khobhetvā lohitapakkhandikā udapādi, ekaṃ bhojanaṃ pavasiati ekaṃ nikkhamati, vejjā tikicchitum na sakkonti, rājā kilamati. Ath' assa vyādhitabhāvo<sup>4</sup> sakalanagare pākato ahosi. 5  
Tadā Bo. Takkasilato sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasinagare mātāpitunnāṃ santikaṃ āgato. Tam rañño<sup>5</sup> pavattiṃ sutvā „ahaṃ tikicchissāmīti“ rājadvāraṃ<sup>6</sup> gantvā „eko kira māṇavo<sup>7</sup> tumhe tikicchitum āgato“ ti ārocāpesi<sup>8</sup>. Rājā „mahanta-mahantā<sup>9</sup> disāpāmokkhavejjāpi maṃ tikicchitum na sakkonti, 10  
taruṇamāṇavo kiṃ<sup>10</sup> sakkhissati<sup>11</sup>. paribbayaṃ datvā vissaj-jetha na“ ti āha. Tam sutvā māṇavo „mayhaṃ vejjavetanena kammaṃ n' atthi<sup>12</sup>, ahaṃ tikicchissāmī<sup>13</sup>, kevalaṃ bhesajjamūlamattaṃ detū“ ti āha. Tam sutvā rājā „sādhū“<sup>14</sup> ti<sup>15</sup> pakkosāpesi. Māṇavo rājānaṃ vanditvā<sup>16</sup> „mā bhāyi 15  
mahārāja, ahaṃ te tikicchāmīti<sup>17</sup>, api ca kho pana me rogassa samuṭṭhānaṃ ācikkhā<sup>18</sup>“ ti. Rājā harāyamāno<sup>19</sup> „kin te<sup>20</sup> samuṭṭhāvena, bhesajjaṃ eva karohīti“ āha. „Mahārāja vejjā nāma 'ayaṃ vyādhi imaṃ nissāya samuṭṭhito' ti ñatvā tadā-nucchavikaṃ<sup>21</sup> bhesajjaṃ karontīti“. Rājā „sādhū tātā“ ti 20  
samuṭṭhānaṃ kathento tena māṇavena āgantvā „tīsu nāgaresu rajjaṃ gahetvā dassāmīti“ ādiṃ katvā sabbāṃ kathetvā<sup>22</sup> „iti<sup>23</sup> me tāta tanhaṃ nissāya vyādhi ṭuppanno, sace tikicchitum sakkosi tikicchāhīti“ āha. „Kiṃ pana<sup>24</sup> mahārāja socanāya tāni nagarāni<sup>25</sup> sakkā laddhun“ ti. „Na sakkā tātā“ ti. 25  
„Evaṃ sante kasmā socasi mahārāja, sabbam eva hi saviññā-nakāviññānakavatthum<sup>26</sup> attano sarīraṃ<sup>27</sup> ādiṃ katvā pahāya

<sup>1</sup> Bā anāgato. <sup>2</sup> Bā adds so. <sup>3</sup> Bā sarīre. <sup>4</sup> Bā byādhibhāvo. <sup>5</sup> Bā omits ra-

<sup>6</sup> Bā rājānaṃ. <sup>7</sup> Bā taruṇamā-. <sup>8</sup> Bā ārocasi. <sup>9</sup> Bā omits mahanta. <sup>10</sup> Bā

kiṃ taruṇa-. <sup>11</sup> Bā -tīti. <sup>12</sup> Bā mayham vajjena kammaṃ vettanaṃ natthi.

<sup>13</sup> Bā -mīti. <sup>14</sup> Bā omits sādhū ti. <sup>15</sup> Bā disvā. <sup>16</sup> Bā -cchissāmīti. <sup>17</sup> Bā

-āhī. <sup>18</sup> Bā rājā bhāyaṃ sayamāno. <sup>19</sup> Bā tena. <sup>20</sup> Bā omits tad. <sup>21</sup> Bā -esi.

<sup>22</sup> Bā ito. <sup>23</sup> Bā omits pana. <sup>24</sup> Bā tīnirajjāni. <sup>25</sup> Ck avimññānakavatthum,

C<sup>6</sup> avimññānaka avimññānakavatthum <sup>26</sup> Bā sakkāraṃ.

gamanīyaṃ<sup>1</sup>. catūsu nāgaṛesu rajjaṃ gaheṭvāpi tvaṃ<sup>2</sup> ekappa-  
hāren' eva na catasso bhattapātiyo paribhuñjissasi. na catūsu  
sayanesu sayiṣṣasi, na cattāri vatthayugāni<sup>3</sup> acchādessasi<sup>4</sup>,  
taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati, ayaṃ hi tanhā nāma  
5 vaḍḍhamānā catūhi apāyehi muñcituṃ na detīti<sup>5</sup>. Iti<sup>5</sup> naṃ  
M. ovaditvā ath' assa dhammaṃ desento .

1. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati  
addhā pitimano hoti laddhā macco yad icchati. 25.
2. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati  
10 tato naṃ aparaṃ kāme ghaṇṇe taṇhaṃ va vindati. 26.
3. Gavaṃ va siṅgino siṅgaṃ vaḍḍhamānassa vaḍḍhati  
evaṃ mandassa posassa bālassa avijānato  
bhiyyo taṇhā pipāsā ca vaḍḍhamānassa vaḍḍhati. 27.
4. Pathavyā sāliyavakaṃ gavāssaṃ dāsaporisaṃ  
15 datvā vā nālam ekassa, iti vidvā samaṃ care. 28.
5. Rājā pasayha paṭhaviṃ<sup>6</sup> vijetvā  
sasāgarantaṃ mahim āvasanto  
oraṃ samuddassa atittarūpo  
pāraṃ samuddassāpi patthayetha<sup>7</sup>. 29.
6. Yāva<sup>8</sup> anussaraṃ kāme manasā titti nājjhagā<sup>9</sup>  
20 tato nivattā<sup>10</sup> paṭikkamma<sup>11</sup> disvā  
te ve tittā ye paññāya tittā<sup>12</sup>. 30.
7. Paññāya tittinaṃ<sup>13</sup> seṭṭhaṃ, na so kāmehi tappati,  
paññāya tittaṃ purisaṃ taṇhā na kurute vasaṃ. 31.
8. Apacineth' eva<sup>14</sup> kāmāni. appicch' assa alolupo,  
25 samuddamatto puriso na so kāmehi tappati  
rathakāro va caṇṇassa parikantaṃ upāhanaṃ. 32.

<sup>1</sup> Bḍ saḥāyaṃ nāma missāya in the place of pahāya gamanīyaṃ. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> taṃ.

<sup>3</sup> Bḍ vatthābharanāni. <sup>4</sup> Bḍ chā- <sup>5</sup> Bḍ omits iti. <sup>6</sup> all four MSS. -vī. <sup>7</sup> Bḍ sa-  
muddamabhipatthayeta <sup>8</sup> Bḍ ye ca, Bf yevam. <sup>9</sup> Bḍ nagā. <sup>10</sup> so Bf; Bḍ tato  
cittenivattena, C<sup>k</sup> tato ti vatvā, C<sup>s</sup> tato nivatvā. <sup>11</sup> Bḍ adds ādinavaṃ, <sup>12</sup>  
C<sup>k</sup> disvā te ce tittā ye paññāya tittā, C<sup>s</sup> disvā te ve tittā ye paññāya tittā,  
Bḍ disvā ye te titti sapaññā <sup>13</sup> Bḍ tittinaṃ. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> -neteva.

9. Yaṃ yaṃ cajati<sup>1</sup> kāmānaṃ taṃ taṃ sampajjate sukhaṃ,  
sabbañ ce<sup>2</sup> sukhaṃ iccheyya sabbe<sup>3</sup> kāme pariccaje ti 33.  
imā gāthā āha<sup>4</sup>.

Tattha kāmaṃ ti vatthukāmaṃ pi kilesakāmaṃ pi<sup>5</sup>, kāmayamānassa  
'ti patthayamānassa, tassa ce taṃ<sup>6</sup> samijjhatīti tassa puṅgalassa taṃ<sup>7</sup> 5  
kāmitaṃ<sup>8</sup> vatthum samijjhati ce vā<sup>9</sup>, nippajjati ce<sup>10</sup> ti attho, tato naṃ  
aparaṃ<sup>11</sup> kāme ti ettha naṃ ti nipātamaṃ. aparāṃ ti parabhāgaḍḍipānaṃ<sup>12</sup>,  
kāme ti upa-yogabahuvacanaṃ<sup>13</sup>, idaṃ vuttaṃ hoti: sace<sup>14</sup> kāmaṃ kāmayamā-  
nassa taṃ kāmitaṃ vatthum samijjhati tasmim samiddhe tatoparaṃ so pug-  
galo<sup>15</sup> yathā nāma ghamme<sup>16</sup> gimhakāle vātātapena kilanto<sup>17</sup> taṃhaṃ vīdati 10  
pāṇiyapīpāsāṃ patilabhati<sup>18</sup> evaṃ bhīyyo bhīyyo<sup>19</sup> kāmataṇhāsāṃkhāte kāme  
vīdati patilabhati<sup>20</sup>, rūpataṇhādīkāmataṇhā v'assa vaddhanti yevā<sup>21</sup> 'ti, gavaṃ  
vā<sup>22</sup> 'ti gorūpassa viya, siṅgiṇo ti matthakaṃ padāletvā utthitasīṅgassa, maṇ-  
dassā ti mandapaññassa, bālassa ti bāladhamme yuttassa, idaṃ vuttaṃ  
hoti: yathā vacchakassa vaddhantaṃ sa sarīreṇ' eva saddhīm siṅgaṃ vaddhati<sup>23</sup> 15  
evaṃ andhabālāssaṃ appattakāmataṇhā ca<sup>24</sup> pattakāmapīpāsā ca<sup>25</sup> aparāraṃ  
vaddharitī, sāliyaṃ vakaṃ ti sālikkhettaṃ yavakkhettaṃ, etena sāliyaṃ vādīkaṃ sab-  
baṃ dhanānaṃ dasseti, duttiyapadena sabbaṃ dipadacatuppadaṃ dasseti, pathama-  
padena vā sabbaṃ aviññānaṃ itarena saviññānaṃ, datvā<sup>26</sup> ti datvāpi<sup>27</sup>,  
idaṃ vuttaṃ hoti: tittbantu tīni rajjāni. sace so mānava añño<sup>28</sup> vā<sup>29</sup> sakalam 20  
pathavim<sup>30</sup> saviññānaṃ aviññānaṃ vā pana kassaci<sup>31</sup> datvā gaccheyya idaṃ pi  
ettakaṃ vatthum ekas<sup>32</sup> eva aparīyantaṃ<sup>33</sup>, evaṃ duppurā esā taṇhā nāma, itī vidvā  
samañcare ti<sup>34</sup> evaṃ jānanto puriso taṇhāvasiko ahutvā<sup>35</sup> kāyasamañcārādīni<sup>36</sup>  
pūrento samam careyyā ti. oraṇ ti orimakotthāsā<sup>37</sup> patvā tena<sup>38</sup> attitarūpo  
puna samuddassa<sup>39</sup> pāram pi pattheyya<sup>40</sup>, evaṃ taṇhāvasikkasattā nāma dup-  
pūrā ti dasseti, yāvā<sup>41</sup> 'ti aniyāmitaparicchedo<sup>42</sup>, anussaraṇaṃ ti anussaranta,  
nājjhagā<sup>43</sup> ti na vīdati, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja puriso aparīyante pi<sup>44</sup> 25

<sup>1</sup> Ck yacchati. B<sup>2</sup> jahati. <sup>2</sup> B<sup>2</sup> ca <sup>3</sup> B<sup>2</sup> sabba <sup>4</sup> B<sup>2</sup> abhāsi. <sup>5</sup> B<sup>2</sup> omits pi  
ki -- pi <sup>6</sup> Ck se taṃ. <sup>7</sup> Ck satam, C<sup>2</sup> ssata. <sup>8</sup> B<sup>2</sup> kāmitava <sup>9</sup> C<sup>2</sup> te in the  
place of ceva. <sup>10</sup> B<sup>2</sup> cā, C<sup>2</sup> nippajjati ce. <sup>11</sup> C<sup>2</sup> add pi. <sup>12</sup> B<sup>2</sup> -ge, omitting  
ḍḍipānaṃ <sup>13</sup> B<sup>2</sup> -gebaḥū-. <sup>14</sup> B<sup>2</sup> omits sace <sup>15</sup> B<sup>2</sup> adds tatoparaṃ. <sup>16</sup> Ck ghambe,  
B<sup>2</sup> ghambe. <sup>17</sup> C<sup>2</sup> -pe ki-. B<sup>2</sup> vātātamaṇaphakilamanti. <sup>18</sup> B<sup>2</sup> omits pati <sup>19</sup> B<sup>2</sup>  
only one bhīyyo <sup>20</sup> B<sup>2</sup> omits pa- <sup>21</sup> B<sup>2</sup> yaṃ vā tthamānassa vaddhati yeva  
evaṃ sarīreṇeva saddhīm siṅgaṃ vaddhati in the place of yathā --. <sup>22</sup> B<sup>2</sup>  
appattakāmataṇhā ca, C<sup>2</sup> appamattakāmataṇhā vā <sup>23</sup> B<sup>2</sup> omits patta -- ca. <sup>24</sup>  
B<sup>2</sup> adds cā. <sup>25</sup> B<sup>2</sup> omits pi. <sup>26</sup> C<sup>2</sup> aññaṃ. <sup>27</sup> B<sup>2</sup> te or vo? <sup>28</sup> B<sup>2</sup> omits  
pa-. <sup>29</sup> B<sup>2</sup> saviññānaṃ aviññānaṃ vā na pana kassaci, C<sup>2</sup> -kaaviññānaṃ  
karatanapūraṃ kassaci. <sup>30</sup> B<sup>2</sup> adiyati in the place of ap-. <sup>31</sup> C<sup>2</sup> omit ti.  
<sup>32</sup> B<sup>2</sup> samañ hutvā <sup>33</sup> B<sup>2</sup> -rādīnā. <sup>34</sup> C<sup>2</sup> otarita-, C<sup>2</sup> orita-. <sup>35</sup> B<sup>2</sup> sa-  
muddāsa in the place of patvā tena <sup>36</sup> B<sup>2</sup> -dda. <sup>37</sup> B<sup>2</sup> patthayethā. <sup>38</sup> C<sup>2</sup>  
ati-, B<sup>2</sup> aniyataparicchedo <sup>39</sup> B<sup>2</sup> na- <sup>40</sup> B<sup>2</sup> -to, omitting pi.



kāme manasā<sup>1</sup> anussaranto tittim na vindati<sup>2</sup> pattukāmo<sup>3</sup> va hoti, evaṃ  
 kāmesu sattānaṃ tanhā vaddhat' eva, tato nivattitvā<sup>4</sup> ti tato pana<sup>5</sup> vatthu-  
 kāmakilesakamato<sup>6</sup> nivattitvā kāyena patikkamma<sup>7</sup> nānena ādinavaṃ disvā  
 ye paññāya tittā paripunnā<sup>8</sup> te va<sup>9</sup> tittā nāma. paññāya tittinam<sup>10</sup>  
 5 setthan ti paññāya ayam<sup>11</sup> tittinam paripūritam<sup>12</sup> settham<sup>13</sup> ayam eva vā  
 pātho, na so kāmehi tappatīti, na hīti pi pātho, yasmā paññāya titto  
 puriso kāmehi na pariḍayhatīti attho. na kurute vasaṃ ti tādisaṃ hi purisaṃ  
 tanhāvasam<sup>14</sup> kātuṃ vasa vattetuṃ na sakkoti, sv-eva<sup>15</sup> pana tanhāya ādinavaṃ  
 disvā Gaṇḍamālo<sup>16</sup> viya Aḍḍhamā-akarājā<sup>17</sup> viya ca tanhāvasa na pavattatīti<sup>18</sup>  
 10 attho, a pacinetheva 'ti viddhamseyyath' eva<sup>19</sup>, samuddamatto<sup>20</sup> ti maha-  
 tiyā paññāya samannāgatattā<sup>21</sup> samuddappamāṇo, so mahantena<sup>22</sup> aggināpi sa-  
 muddo viya kilesakāmehi na tappati na ḍayhati, rathakāro ti cammakāro,  
 parikantān ti parikantanto<sup>23</sup>, idaṃ vuttam hoti: yathā cammakāro upāhanam  
 parikantanto<sup>24</sup> yam yam cammassa agayhūpakatthānam hoti taṃ taṃ cajitvā  
 15 upāhanam katvā upāhanamūlam labhitvā sukhito hoti evam eva<sup>25</sup> paṇḍito  
 cammakārasatthasadisāya paññāya kantanto<sup>26</sup> yam yam odhim kāmānaṃ cajati<sup>27</sup>  
 tena tena assa kāmōdhiṇā rahiṇā<sup>28</sup> taṃ taṃ kāyakammaṃ vacikkammaṃ mano-  
 kammaṃ<sup>29</sup> ca sukhāṃ sampajjati<sup>30</sup> vigatadaratham, sace pana sabbam pi kāya-  
 kammādisukham vigataparihāram eva iccheyya kasiṇaṃ bhāvetvā jhānaṃ nib-  
 20 battetvā sabbe kāme paricece ti

Bodhisattassa<sup>31</sup> pana imaṃ gātham kathentassa<sup>32</sup> rañño  
 setacchattam ārammaṇam katvā odātakasiṇajjhānaṃ udapādi.  
 Rājāpi arogo ahoṣi, so tuṭṭho sayanā vuṭṭhāya<sup>33</sup>, ettakā vejjā  
 maṃ tikicchitum nāsakkhimsu, paṇḍitamāṇavo pana attano  
 25 ñāṇosadhena maṃ nīrogaṃ<sup>34</sup> akāsi<sup>35</sup> tena saddhim sallapanto  
 dasamaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Bā omits ma-. <sup>2</sup> Bā janeti. <sup>3</sup> Bā patta-. <sup>4</sup> Bā nivattiyyā. <sup>5</sup> Bā param. <sup>6</sup> Cks add cittaṇa. <sup>7</sup> Cks -mmaṃ. <sup>8</sup> Bā adds ca. <sup>9</sup> Bā omits va. <sup>10</sup> Bā tittī-. <sup>11</sup> so Bā; Ck paññāyām, Cs paññāyām. <sup>12</sup> Ck -nam, Cs -purinam, Bā -punnam. <sup>13</sup> Bā setho. <sup>14</sup> Bā tanhāya vasam. <sup>15</sup> Ck sve or sa ve, Bā so. <sup>16</sup> Bā sarabhaṇḍamāṇavo. <sup>17</sup> Cks addha-. <sup>18</sup> Bā tanhā na vaddhatīti. <sup>19</sup> Bā -seyyameva. <sup>20</sup> Ck samuddhamantho, Cs samuddamanto. <sup>21</sup> Bā sampannattā. <sup>22</sup> Bā himavanteṇa. <sup>23</sup> Cks -kantato, Bā -tento. <sup>24</sup> Bā -tento. <sup>25</sup> Cs evam. <sup>26</sup> yam yam cammassa - - - kantanto wanting in Bā. <sup>27</sup> Cks vajati, Bā vijahati. <sup>28</sup> Bā kāmāvinodati. <sup>29</sup> Bā paccakaṇ. <sup>30</sup> Bā -te. <sup>31</sup> Bā pavesanaṃ sabbakāyakammādisukham vigatam pariṇatameva iccheyya jhānaṃ vā bhāveyya jhānaṃ pana nibbattheyya in the place of sace pana - - - bodhisattassa. <sup>32</sup> Cks add kathentasseva. <sup>33</sup> Bā vuṭṭhatitvā. <sup>34</sup> Bā paññāṭissayena kāmānaṃ nānā ādinava in the place of ñāṇo - - nirogaṃ.

10. Attha te bhāsītā gāthā, sabbā' honti sahasiyo,  
patigaṇha<sup>2</sup> mahābrahme, sādha' etaṃ tava bhāsitaṃ ti. 34.

Tattha atthā 'ti dutiyam gātham adin katvā kāmādīnavapatisaṇṇuttā<sup>3</sup>  
attha, sahasiyo ti sahasarahā, patigaṇhā<sup>2</sup> 'ti attha sahasāni gāṇha,  
sādhetaṃ tava bhāsitaṃ ti sādhu etaṃ tava vacanam

5

Taṃ<sup>4</sup> sutvā M. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Na me attho sahassehi satehi nahutehi vā<sup>5</sup>,  
pacchimam bhāsato<sup>6</sup> gātham kāme me na rato mano ti. 35.

Tattha pacchiman ti vathakāro va kamassā<sup>7</sup> 'n gātham, kāme me  
na rato<sup>6</sup> mano ti imam gātham bhāsamānass' eva mama vatthukāme pi kile- 10  
sakāme pi mano nābhiraṃ<sup>8</sup>, aham hi imam gātham bhāsamāno attano va<sup>9</sup>  
dhammadesanāya jhānam nibbattesim mahārāja 'ti

Rāja<sup>10</sup> bhiyyosomattāya tussitvā M-am vaṇṇento osāna-  
gātham āha:

12. Bhaddako<sup>11</sup> vat' ayaṃ<sup>12</sup> māṇavako sabbalokavidū muni 15  
yo<sup>13</sup> imam taṇham dukkhajananiṃ parijānāti paṇḍito ti. 36.

Tattha dukkhajananiṃ ti sakalavattadukkhajananiṃ. parijānātīti  
parijāni pañcchindi luṅhītvā nīharīti<sup>14</sup> B-am vaṇṇento evam āha.

B. pi „mahārāja appamatto hutvā dhammaṃ carā“ 'ti  
rājānaṃ ovaditvā ākāsenā Himavantam gantvā isipabbajjam 20  
pabbajitvā yāvataṭṭhakaṃ<sup>15</sup> brahminavihāre<sup>16</sup> bhāvetvā<sup>17</sup> Brahma-  
loka-parāyano<sup>18</sup> ahoṣi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi hi<sup>19</sup> etaṃ brāhmaṇam  
nissokaṃ akāsin“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā esa brāhmaṇo ahoṣi,  
paṇḍitamāṇavo<sup>20</sup> aham evā“ 'ti. Kāmajātakaṃ.

25

<sup>1</sup> Cks sacā. <sup>2</sup> Bā pati-. <sup>3</sup> Ck -naram-, Bā -navasamuttā <sup>4</sup> Cks omits taṃ.  
<sup>5</sup> Bā nahūtehi pi. <sup>6</sup> Cks -te <sup>7</sup> Ck ca kamassā, C<sup>o</sup> ca kamassā-, Bā -ro  
cammakārassā. <sup>8</sup> Bā mama kāmehi vatthukāmehi me mano nābhiraṃmāmi <sup>9</sup>  
Bā bhāsamānassa kāme nirato mano arati mano in the place of -māno attano  
va. <sup>10</sup> Bā adds pi. <sup>11</sup> Bā bhadda-. <sup>12</sup> Bā vatā- <sup>13</sup> Bā so <sup>14</sup> Bā niharati.  
<sup>15</sup> Bā adds thatvā. <sup>16</sup> Bā -raṃ <sup>17</sup> Bā adds aparibhājāna hutvā. <sup>18</sup> Bā  
-lokūpago <sup>19</sup> Bā pāhani. <sup>20</sup> Bā adds pana.

## 5. Janasandhajātakam.

Dasa khalū 'ti. Idam S. J. v. Kosalarañño ovādatthāya  
 katesi. Ekasmiñ hi kāle rājā issariyamadamatto kilesasukhanissito<sup>1</sup>  
 vinicchayam pi na<sup>2</sup> paṭṭhapesi. Buddhupaṭṭhāne<sup>3</sup> pamajji. So eka-  
 5 diva-am<sup>4</sup> Dasabalaṃ anussarivā<sup>5</sup> „vandissāmiti“ bhutta-pātarāso ratha-  
 varam āruyha vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Atha naṃ  
 S. „kiṃ mahārāja ciraṃ<sup>6</sup> na paññāyasitī<sup>7</sup>“ vatvā „bahukiccatāya no  
 bhante Buddhupaṭṭhānassa okāso na jāto“ ti vutte „mahārāja. mādisse<sup>8</sup>  
 nāma ovādadaḍḍake<sup>9</sup> sabbaññūbuddhe<sup>10</sup> dhuravihāre vasante“ ayuttaṃ  
 10 tava pamajjitum, raññā nāma rājakiccesu<sup>11</sup> appamattena paṭṭhavāsīnaṃ  
 mātāpitu-amenā<sup>12</sup> agatigamanam pahāya dasarājadhamme akopentena  
 rajjaṃ kāretum vaṭṭati, raññe hi dhammikabhāve sati parisā pi 'ssa  
 dhammikā hoti. anacchariyaṃ kho<sup>13</sup> paṇ<sup>14</sup> etam yaṃ mayi anusāsante<sup>15</sup>  
 15 avijjamāne pi attano matiyā<sup>16</sup> va tividhasucaritadhamme patitthāya  
 mahājanassa dhammaṃ desetvā saparisā saggapadam<sup>17</sup> pūrayamāna  
 agamiṃsū<sup>18</sup> 'ti vatvā<sup>19</sup> tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa<sup>17</sup> aggamaheṣiṇyā kucchimhi nib-  
 batti. Janasandhakumāro<sup>18</sup> ti 'ssa nāmaṃ karim-su.  
 20 Ath' assa vayappattassa Takkasilato sabbasippāni uggahetvā<sup>19</sup>  
 āgatakāle rājā sabbāni bandhanāgārāni sodhāpetvā uparajjaṃ  
 adāsi. So aparabhāge pitu accayena rajje patitthāya catūsu  
 nagaradvāresu<sup>20</sup> nagaramajjhe<sup>21</sup> rājadvāre<sup>22</sup> ti cha dānasālāyo  
 kāretvā<sup>23</sup> divase divase<sup>24</sup> cha satasahassāni pariccajivā sakala-  
 25 Jambudīpaṃ khobhetvā<sup>25</sup> mahādānaṃ pavattento<sup>26</sup> bandhanā-  
 gārāni niccaṃ vivaṭṭāni<sup>27</sup> kāretvā dhammagandhikaṃ<sup>28</sup> bhedā-  
 petvā<sup>29</sup> catūhi saṃgahavatthūhi<sup>30</sup> lokam saṃgaṇhanto pañca

<sup>1</sup> Bā kilesaratikusukham-. <sup>2</sup> Ck omits na. <sup>3</sup> Bā -nacapi. <sup>4</sup> Bā -se. <sup>5</sup> Bā adds  
 satthāraṃ. <sup>6</sup> Bā cīvaram <sup>7</sup> Ck -rāja pana paññāyatitī, C<sup>s</sup> -rāja na paññā-  
 yatitī. <sup>8</sup> Bā -o. <sup>9</sup> Bā viharanto. <sup>10</sup> Bā dasarā-. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> Bā -piti-. <sup>12</sup> Ck  
 anaccariyam ko, anacchariyaṃ ko corr. to -kho. Bā rājadhamme thito honti  
 yaṃ kho. <sup>13</sup> Bā manussāsente <sup>14</sup> Bā pakati <sup>15</sup> Bā saggapatha <sup>16</sup> Bā omits  
 va-. <sup>17</sup> Bā omits ta-. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> -dhavaku-, Bā -sandaku. <sup>19</sup> Ck -hi-, Bā uggaṇ-  
 hitvā. <sup>20</sup> Bā adds ceva. <sup>21</sup> Bā adds ca. <sup>22</sup> Bā adds cā. <sup>23</sup> Bā kārapetvā.  
<sup>24</sup> Bā only one di-. <sup>25</sup> Bā saṃkho <sup>26</sup> Bā jattanto. <sup>27</sup> Ck<sup>s</sup> niccavivattaṃ-  
 dhāni. <sup>28</sup> Bā -bhandikaṃ. <sup>29</sup> Bā sodhāpetvā. <sup>30</sup> Bā saṃgavatthūhi.

sīlāni rakkhanto uposathavāsaṃ vasanto dhammena rajjaṃ  
 kāresi, antarantarā ca raṭṭhavāsino sannipātetvā<sup>1</sup> „dānaṃ  
 detha, sīlaṃ samādiyatha<sup>2</sup>, dhammena kammante ca<sup>3</sup> vohāre  
 ca payojetha, daharakāle yeva sippāni uggaṇhatha, dhanam  
 uppādetha, gāmakūṭakammam pi<sup>4</sup> suṇakammam<sup>5</sup> mā karittha, 5  
 caṇḍā<sup>6</sup> pharusā mā ahuvattha, mātupaṭṭhānaṃ pitupaṭṭhānaṃ  
 pūretha, kule jeṭṭhāpacāyino bhavathā<sup>7</sup> ‘ti dhammaṃ desetvā  
 mahājanaṃ<sup>8</sup> sucaritadhamme paṭiṭṭhāpesi. So ekadivasam  
 paṇṇarasiuposathadivase<sup>9</sup> samādinuuposatho „mahājanaṃ  
 bhiyyo bhiyyo<sup>10</sup> hitasukkhatthāya appamādavīhāratthāya dham- 10  
 maṃ desessāmīti<sup>11</sup> cintetvā<sup>12</sup> bheriṃ ‘carāpetvā attano orodhe  
 ādiṃ katvā sabbam<sup>13</sup> nagarajanaṃ sannipātāpetvā<sup>14</sup> rājaṅgaṇe<sup>15</sup>  
 alaṃkataratanamaṇḍapamajjhe paññattavarapallaṃke nisīditvā  
 „ambho nagaravāsino, tumhākaṃ tapaniye ca atapaniye ca  
 dhamme desessāmi, appamattā hutvā ohitasotā sakkaccaṃ<sup>16</sup> 15  
 suṇothā<sup>17</sup> ‘ti vatvā dhammaṃ desesi.

S. saccaparibhāvitāni mukharatanāni vivaritvā<sup>18</sup> taṃ desanaṃ  
 madhurena sarena Kosalarāṇṇo āvikaronto<sup>19</sup>

1. Dasa khalu imāni ṭhānāni yāni pubbe akaritvā  
 sa pacchā-m-anutappati, icc-āha<sup>20</sup> rājā Jana-andho. 37. 20
2. Aladdhā cittaṃ tapati pubbe asamudānitaṃ<sup>21</sup>,  
 ‘na pubbe dhanam esissaṃ’ iti pacchānutappati. 38.
3. ‘Sakyarūpaṃ pure santaṃ mayā sippaṃ na sikkhitaṃ,  
 kiechā vutti<sup>22</sup> asippassa’ iti pacchānutappati. 39.
4. ‘Kūṭavedi pure āsiṃ piṇḍo piṭṭhimamsiko, 25  
 caṇḍo pharusso cāsiṃ<sup>23</sup>’ iti pacchānutappati. 40.

<sup>1</sup> C<sup>k</sup>s -teva. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> -dhiyittha, C<sup>s</sup> -diyittha, B<sup>d</sup> adds bhāvanam bhāvettha. <sup>3</sup> B<sup>d</sup>  
 kammaṃ ceva. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> kuṭasakkhikammaṃ vāpi. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> sunavācakammaṃ vā, C<sup>k</sup>  
 suna-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -a. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -ne. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> paṇṇa-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> only one bhi-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup>  
 adds nagare. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -a. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> -tetvā. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds alaṃkaritvā. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> -ā. <sup>15</sup>  
 B<sup>d</sup> -ṇā-. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> -vica-. B<sup>d</sup> vavaretvā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> adds gāthāmāha. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> icceva-  
 suha. <sup>19</sup> B<sup>f</sup> appamudānitaṃ, B<sup>d</sup> asamuddhitaṃ. <sup>20</sup> C<sup>k</sup>s -im, B<sup>d</sup> kaccāvutti.  
<sup>21</sup> B<sup>d</sup> caṇḍo ca pharusso cāpi.

5. 'Pāṇātipātī pure āsīm, luddo cāsīm' anāriyo,  
bhūtānaṃ nāvadāyissaṃ<sup>2</sup> iti pacchānutappati. 41.
6. 'Bahūsu vata santāsu<sup>3</sup> anāpādāsu itthisu  
paradāraṃ aseviṣṣaṃ<sup>4</sup> iti pacchānutappati. 42.
7. 'Bahumhi vata santamhi annapāne upaṭṭhite  
na pubbe adadaṃ dānaṃ' iti pacchānutappati. 43.
8. 'Mātaraṃ pitaraṃ cāpi jīṇṇake<sup>5</sup> gatayobbane<sup>6</sup>  
pahu<sup>7</sup> santo na posissaṃ' iti pacchānutappati. 44.
9. 'Ācariyaṃ anusatthāraṃ sabbakāmarasāharaṃ  
pitaraṃ accamaññissaṃ' iti pacchānutappati. 45.
10. 'Samaṇe brāhmaṇe cāpi sīlavante bahussute  
na pubbe payirupāsissaṃ<sup>8</sup> iti pacchānutappati. 46.
11. 'Sādhu hoti tapo ciṇṇo santo ca payirupāsito,  
na ca pubbe tapo ciṇṇo' iti pacchānutappati. 47.
12. Yo<sup>9</sup> ca etāni ṭhānāni yoniso paṭipajjati  
karaṃ purisakiccāni sa pacchā nānutappatīti 48.  
imā gāthā āha.

Tattha ṭhānānīti kārānāni. pubbe ti pathamam eva akaritvā, sa pacchāmanutappatīti<sup>10</sup> so pathamaṃ kattabbānaṃ akārako puggalo pacchā idhaloke pi paraloke pi<sup>11</sup> tappati<sup>12</sup> kilamati, pacchā<sup>13</sup> tappatīti pi pātho, iccāhā<sup>14</sup> 'ti evaṃ<sup>15</sup> rājā Janasandho avoca, iccassuhā<sup>16</sup> 'ti pi pātho, tattha sukāro ti nipātamatthaṃ, icc' assu āhā<sup>17</sup> 'ti padacchedo; idāni<sup>18</sup> tāni dasa tapanīyakāraṇāni pakāsetuṃ B-assa dhammakathā hoti, tattha pubbe ti pathamam eva taruṇakāle parakkamaṃ katvā<sup>19</sup> asamudānitaṃ<sup>20</sup> asambhataṃ dhanam<sup>21</sup>, mahallakakāle alabhitvā tappati socati<sup>22</sup>, pare ca sukhite disvā sayam dukkhaṃ jīvanto pubbe dhanam na pariyesissaṃ ti evaṃ pacchā anutappati, tasmā mahallakakāle sukham jīvītukamā daharakāle yeva dhammikāni kasikkamādini katvā dhanam pariyesathā 'ti<sup>24</sup> dasseti, pure santan ti pure daharakāle ācariye payirupāsītā<sup>25</sup> mayā kātum sakyarūpaṃ samānaṃ hatthisippādikaṃ kiñci sippaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> luddho cāpi. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> nava-, B<sup>d</sup> nānukampiyaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> santisu. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -rañcisevi-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -kaṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -naṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> bahu. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> -pāsenti, B<sup>d</sup> parirūpāsissaṃ. <sup>9</sup> C<sup>ks</sup> so. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> pacchā anu-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> pacchākāle, omitting idha - - pi. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> atita-. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> patipacchā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> iccevāhā. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> ti iti evaṃ. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> iccassābhā, C<sup>s</sup> iccassābhā corr. to -hā, B<sup>d</sup> iccassuhā. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> iccassu ābhā, C<sup>s</sup> iccassu ābhā corr. to -āhā. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> yāni. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> parakkamaṃ aka-. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> asamudhitanti. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> omits dha-. <sup>22</sup> C<sup>ks</sup> -si. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> etaṃ. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> -yesenti. <sup>25</sup> C<sup>ks</sup> payur-.

na sikkhitam, pacchā<sup>1</sup> mahallakakāle asippassa dukkhā jīvitavutti, n' eva sakkā tadā sippam sikkhitum, tasmā<sup>2</sup> mahallakakāle sukham jīvitukāmā tarnnakāle yeva sippāni sikkhethā<sup>3</sup> 'ti dasseti<sup>4</sup>, kūṭavedīti<sup>5</sup> kūṭajānanako gāmakūṭo vā lokassa anattakārako vā<sup>6</sup> tulākūṭādikārako<sup>7</sup> vā kūṭaṭṭakārako vā<sup>8</sup> ti attho, āsin ti evarūpo aham pubbe ahoṣim, piṣuṇo ti pesuññakārako, piṭṭhi-<sup>5</sup> maṇṣiko ti lañcaṇ gahetvā asāṃike sāmike karonto paresam piṭṭhimam-sakhādako iti, pacchā ti evam maraṇamañce nipanno anutappati, tasmā sace niraye na<sup>9</sup> vasitukām' attha mā evam<sup>10</sup> pāpakammaṃ karitthā 'ti ovadati, luddo<sup>11</sup> ti dāruṇo, anariyo ti na ariyo<sup>12</sup> nīcasamācāro, nāvādāyissan<sup>13</sup> ti khaṇṭimettānuddayasavasa na nīcavuttiko ahoṣim, sesam purimanayen' eva<sup>10</sup> yojetaham, anāpādāsū 'ti apādanam āpādo pariggaho ti attho, n' atthi yāsam<sup>14</sup> apādo na anāpadā<sup>15</sup>, aññehi akatapariggahāsū<sup>16</sup> 'ti attho, upaṭṭhite ti paccupaṭṭhite<sup>17</sup>, na pubbe ti<sup>18</sup> ito<sup>19</sup> pubbe dānam na adadam, pahu<sup>20</sup> santo ti dhanahelena pi<sup>21</sup> kāyabalena pi positum samattho paṭibalo<sup>22</sup> samāno, ācariyan ti ācāre<sup>23</sup> sikkhāpanato<sup>24</sup> pitā ācariyo ti adhippeto, anusatthāran<sup>15</sup> ti anusāsakaṇ, saḥbakāmarasāhāran ti sabbe<sup>25</sup> vatthukāmarase āharitvā positāraṇ<sup>26</sup>, accamaññissan<sup>27</sup> ti tassa ovāde agaṇhanto atikkamitvā maññissan, na pubbe ti ito pubbe dhammikasamanahārahmaṇe<sup>28</sup> hi glānāglāne pi<sup>29</sup> cīvarādīni datvā apaṭijaggaṇena<sup>30</sup> payirupāsissan ti<sup>31</sup>, tapo ti sucariṭatapo, santo ti<sup>32</sup> kāyādīhi<sup>33</sup> dvārehi upasanto sīlavā, idaṃ vuttaṃ hoti: tivdhasu-<sup>20</sup> sucariṭasamkhāto tapo ca<sup>34</sup> ciṇṇo evarūpo ca upasanto payirupāsito<sup>35</sup> nāma sādhu sundaro, na pubbe ti mayā daharakāle evarūpo tapo na ciṇṇo, iti pacchā jarājīno maraṇabhayaṭajjito anutappati socati, sace tūmbe evam na socitukāmā tapokammam karoṭhā 'ti vadati, yo<sup>36</sup> ca etāniti yo<sup>36</sup> pana<sup>37</sup> etāni dasakāraṇāni paṭhamam eva upāyena paṭipajjati samādāya vattati purisehi<sup>25</sup> kattaḥbāni<sup>38</sup> dhammikakiccāni karonto<sup>39</sup> appamādevihāriṇpuriso pacchā nānutappati somanassappatto va hotīti<sup>40</sup>.

<sup>1</sup> Bā kicchāti. <sup>2</sup> Bā omits ta-, Ck<sup>s</sup> kasmā. <sup>3</sup> Bā sippam sikkhathā. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> -enti, Bā omits dasseti. <sup>5</sup> Bā kūṭamverīti. <sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> omīti vā. <sup>7</sup> Bā lākūṭā-. <sup>8</sup> Bā omits kūṭaṭṭa-vā. <sup>9</sup> Bā a. <sup>10</sup> Bā evarūpaṃ. <sup>11</sup> Bā luddho. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> na anariyo, Bā anariyo, Bā anariyo, omitting na. <sup>13</sup> Ck<sup>s</sup> -yissa, C<sup>s</sup> nāvādāsissi corr. to -dāyissa, Bā nāpacāriṣṣan. <sup>14</sup> Bā omits natthiyāsam. <sup>15</sup> so Ck<sup>s</sup>; C<sup>s</sup> apādena an-, Bā omits na an-. <sup>16</sup> Bā -hesu. <sup>17</sup> Bā pañcupa-. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> pi. <sup>19</sup> Bā omits pubbe ti ito. <sup>20</sup> Bā bahu. <sup>21</sup> Ck<sup>s</sup> omīti pi. <sup>22</sup> Bā pati-. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> ākāre, Bā ācāra. <sup>24</sup> Bā -nako idha. <sup>25</sup> Bā -a. <sup>26</sup> Ck<sup>s</sup> posito. <sup>27</sup> Ck<sup>s</sup> amaccamaññi-, Bā atimaññi-. <sup>28</sup> Ck<sup>s</sup> -mo, C<sup>s</sup> mano corr. to -ṇe? <sup>29</sup> Bā gihino in the place of hi - - pi. <sup>30</sup> Ck<sup>s</sup> apati-, Bā paṭijaggaṇena. <sup>31</sup> Bā -sissa, omitting ti. <sup>32</sup> Ck<sup>s</sup> pante hi, C<sup>s</sup> santo hi, Bā santo tīti. <sup>33</sup> Bā omits kā-. <sup>34</sup> Bā omits ca. <sup>35</sup> Bā -pāsako. <sup>36</sup> Ck<sup>s</sup> so. <sup>37</sup> Bā ca. <sup>38</sup> Bā kātā-. <sup>39</sup> Bā adds yo. <sup>40</sup> Ck<sup>s</sup> ahoṣīti, Bā pacchānutappati domanassappatto hotīti.

Iti M. anvaddhamāsaṃ iminā va<sup>1</sup> niyāmena mahājanassa dhammaṃ desesi. Mahājano pi 'ssa ovāde tathavā tāni dasa tñānāni pūretvā saggaparāyano<sup>2</sup> ahosi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja porāṇakapaṇḍitā anācariyakā attano  
5 va matiṃ dhammaṃ desetvā mahājanaṃ saggapade<sup>3</sup> patiṭṭhāpesun-  
ti vatvā j. s.: „Tadā paṇḍitā Buddhapaṇḍitā ahosi<sup>4</sup>, Janasandharājā<sup>5</sup>  
aham eva“ 'ti. Janasandha-jātakaṃ.

### 6. Mahākāṇḍhajātakā.

Kaṇho kaṇho cā 'ti. Idam S. J. v. lokatthacariyaṃ  
10 ā. k. Ekadivasaṃ hi bhikkhū dhammasabbhāyaṃ nisīditvā<sup>6</sup> „āvuso S.  
bahujanahitāya paṭipanno<sup>7</sup> attano phāsuvihāraṃ pahāya lokass' eva  
atthaṃ carati, paramābhisambodhiṃ patvā sayam pattacīvaranā ādāya  
aṭṭhārasayojanamaggaṃ gantvā pañcavaggiyatherānaṃ dhammacakkaṃ  
pavattetvā pañcamiyā pakkhassa Anattalakkhaṇasuttaṃ kathetvā  
15 sabbesaṃ arahattaṃ adāsi, Uruvelāṃ gantvā<sup>8</sup> jaṭilānaṃ aḍḍhuddhāni  
pāṭihāriyasahassāni dassetvā pabbājetvā<sup>9</sup> Gayāsīse<sup>10</sup> Ādittapariyāyaṃ<sup>11</sup>  
kathetvā jaṭilasahassassa<sup>12</sup> arahattaṃ adāsi, Mahākassapassa tīṇi  
gāvūtāni paccuggamanam gantvā<sup>13</sup> tīhi ovādehi upasampadam adāsi,  
eko pacchābhatte<sup>14</sup> pañcacattālīsayojanamaggaṃ gantvā Pukkusāti-  
20 kulaputtaṃ anāgāmiphale patiṭṭhāpesi, Mahākappinassa viṣaṃ yojana-  
sataṃ paccuggamanam katvā arahattaṃ adāsi, eko pacchābhatte<sup>14</sup>  
timsayojanamaggaṃ gantvā tāva kakkhalaṃ<sup>15</sup> pharusam Aṅgulimālaṃ  
arahatte patiṭṭhāpesi, timsayojanam eva<sup>16</sup> maggaṃ gantvā Ālavakaṃ<sup>17</sup>  
sotāpatti-phale patiṭṭhāpetvā kumārassa sotthiṃ akāsi, Tāvatiṃsa-  
25 bhavane temāsaṃ vasanto asītiyā va devatākoṭṭhaṃ<sup>18</sup> dhammābhisama-  
yaṃ sampādesi<sup>19</sup>, Brahmaloḥaṃ gantvā Bakabrahmuno diṭṭhiṃ bhin-  
ditvā dasannaṃ<sup>20</sup> Brahmasahassānaṃ arahattaṃ adāsi, anusaṃ-  
vaccharaṃ tīsu maṇḍalesu cārikaṃ caramāno upanissayasampannānaṃ  
manussaṇaṃ saraṇāni c' eva<sup>21</sup> silāni ca maggaphalāni ca deti,

<sup>1</sup> Ed omits va. <sup>2</sup> Fd adds va. <sup>3</sup> Fd saggapuraṇi. <sup>4</sup> Bd ahesuṃ. <sup>5</sup> Bd adds pana. <sup>6</sup> Cks add yāvañcidam. <sup>7</sup> Bd parippanno. <sup>8</sup> Bd adds tebhātikanāni. <sup>9</sup> Bd omits pab-. <sup>10</sup> Fd -sena. <sup>11</sup> Bd anattapa-. <sup>12</sup> Bd -hassānaṃ. <sup>13</sup> Bd katvā. <sup>14</sup> Ed ekaṃ pacchābhattaṃ. <sup>15</sup> Ck -la. <sup>16</sup> Bd -na, omitting eva. <sup>17</sup> Ed -kayakkham. <sup>18</sup> Bd asitikoṭṭhaṃ devatānaṃ. <sup>19</sup> Bd -samayo āhosi. <sup>20</sup> Ed dasa. <sup>21</sup> Bd ca.

nāgasupaṇṇādīnaṃ pi nānappakārakaṃ atthaṃ caratīti<sup>1</sup> Dasabalassa lokatthacariyaguṇavaṇṇaṃ vaṇṇayīmsu<sup>2</sup>. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā<sup>3</sup>“ ti pucchitvā „imāya nāmā<sup>4</sup>“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave, yv-āhaṃ<sup>5</sup> idāni abhisambodhiṃ patvā lokassa atthaṃ careyyaṃ<sup>6</sup> so<sup>7</sup> pubbe sarāgākāle pi lokatthacariyaṃ eva carin<sup>8</sup>“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Kassapasammāsambuddhakāle Usīnaro nāma rājā r. kāresi. Kassapasammāsambuddhe catusaccadesanāya mahājanam bandhanā<sup>9</sup> mocetvā nibbānanagaraṃ pūretvā parinibbute dīghassa addhuno accayena sāsanaṃ osakki: bhikkhū ekavī- 10 satiyā anesanāhi jīvikaṃ kappenti bhikkhunīsamsaggaṃ<sup>10</sup> karonti puttadhītāhi vaḍḍhanti, bhikkhū bhikkhudhammaṃ<sup>11</sup> bhikkhnniyo bhikkhunidhammaṃ upāsakā upāsakadhammaṃ upāsikā upāsikadhammaṃ brāhmaṇā brāhmaṇadhammaṃ vissajjesuṃ, yebhuyyena manussā dasākusalakammapathe samādāya pavattiṃsu<sup>12</sup>, matamatā 15 apāyesu pūriṃsu<sup>13</sup>. Tadā Sakko devarājā nave devaputte<sup>14</sup> apasanto manussalokaṃ oloketvā manussānaṃ apāyesu nibbattiṃ<sup>15</sup> ṇatvā Satthu sāsanaṃ osakkitaṃ disvā<sup>16</sup> „kin nu karissāmīti“ cintento<sup>17</sup> „atth' eko upāyo“ ti „mahājanam bhāyetvā tāsetvā<sup>18</sup> bhītabbhāvaṃ ṇatvā<sup>19</sup> assāsetvā dhammaṃ desetvā<sup>20</sup> osakkita- 20 sāsanaṃ<sup>21</sup> paggayha aparaṃ vassasahassaṃ<sup>22</sup> pavattana-kāraṇam karissāmīti“ sanniṭṭhānaṃ katvā Mātalidevapnttaṃ mocappamāṇadāthaṃ catūhi dāṭhehi viniccharantarasmi<sup>23</sup> bhayānakaṃ<sup>24</sup> gabbhinīnaṃ<sup>25</sup> dassanen' eva gabbhapātanappa-kāraṃ<sup>26</sup> ghorarūpaṃ ajāneyyappamāṇam kālavaṇṇam Mahākapha- 25 hasunakhaṃ<sup>27</sup> katvā<sup>28</sup> paūcaṅgikabandhanena bandhitvā ratta-

<sup>1</sup> Bā -guṇam kathayīmsu <sup>2</sup> Bā so haṃ, Cks svāhaṃ. <sup>3</sup> Bā lokatthacariyaṃ caranto. <sup>4</sup> Bā omits so. <sup>5</sup> Bā lokassa atthaṃ carāmi yevā. <sup>6</sup> Bā kilesa-bandhanaṃ. <sup>7</sup> Cks -niṇṇasā-, Bā bhikkhugīhi-. <sup>8</sup> Bā adds visajjesuṃ. <sup>9</sup> Bā -ttayīmsu. <sup>10</sup> so Cks; Bā paripūresuṃ saggamaggā tucchanti. <sup>11</sup> Bā nave nave deve. <sup>12</sup> Bā -ttitabhāvaṃ. <sup>13</sup> Cks omit di-. <sup>14</sup> Bā -tettvā. <sup>15</sup> Bā omits tā-. <sup>16</sup> Bā adds pacchā. <sup>17</sup> Bā omits dh d. <sup>18</sup> Bā -taṃ sā-. <sup>19</sup> Bā divasaṃ in the place of va-. <sup>20</sup> Bā vicinipātaramiṇyo. <sup>21</sup> Bā adds katvā. <sup>22</sup> Bā gabbhinam. <sup>23</sup> Bā -pātanasamatthaṃ. <sup>24</sup> Bā mahākapha-. <sup>25</sup> Bā māpetvā.



nālassa<sup>1</sup> pilandhetvā rajjukotiyaṃ<sup>2</sup> ādāya sayāṃ dve kāsāyāni  
 nivāsetvā pacchāmukhe<sup>3</sup> kese bandhitvā rattamālaṃ pilandhetvā  
 āropitapavālavannaññiyaṃ<sup>4</sup> mahādhanuṃ gahetvā vajiraggaṇārā-  
 caṃ<sup>5</sup> nakhamukhe<sup>6</sup> parivattento vanacarakavesaṃ<sup>7</sup> gahetvā  
 5 nagarato yojanamatte<sup>8</sup> thāne otarivā „nassati loko, nassati<sup>9</sup>  
 loko“ ti tikkhatuṃ saddaṃ<sup>10</sup> anusāvetvā<sup>11</sup> manusse<sup>12</sup> utrāsetvā<sup>13</sup>  
 nagarūpacāraṃ patvā puna saddaṃ akāsi. Manussā sunakhaṃ  
 disvā utraṣṭā<sup>14</sup> nagaraṃ pavisitvā taṃ pavattiṃ rañño āroca-  
 yimsu<sup>15</sup>. Rājā siḥhaṃ nagaradvārāni pidhāpesi<sup>16</sup>. Sakko pi  
 10 atthārasahatthaṃ pākāraṃ<sup>17</sup> laṃghetvā<sup>18</sup> sunakhena saddhiṃ  
 antonagare<sup>19</sup> patiṭṭhahi. Manussā bhītatasiṭā palāyitvā gehāni  
 pavisitvā dvārāni pidahimsu<sup>20</sup>. Mahākappaṇho pi diṭṭhadiṭṭha-  
 manusse<sup>21</sup> upadhāvitvā santāseṇto rājanivesanaṃ agamāsi.  
 Rājāṅgaṇe manussā bhayena palāyitvā rājanivesanaṃ pavisitvā<sup>22</sup>  
 15 dvāraṃ pidahimsu. Usīnararājāpi<sup>23</sup> orodhe gahetvā pāsādaṃ  
 abhirūhi<sup>24</sup>. Mahākappaṇho purimapaḍe ukkhipitvā kavāṭe tha-  
 petvā<sup>25</sup> mahābhusitaṃ bhusi. Tassa bhusitasaddo<sup>26</sup> heṭṭhā  
 avicim upari bhavaggaṃ gaṇhi<sup>27</sup>, sakalacakkavālaṃ ekanin-  
 nādaṃ ahosi. Puṇṇakajātaka<sup>28</sup> Puṇṇakaraṇṇo<sup>29</sup> Bhūridatta-  
 20 jātaka Sudassananāgaraṇṇo imasmiṃ Mahākappaṇhajātaka ayaṃ  
 saddo ti ime tayo<sup>30</sup> saddā Jāmbudīpe mahāsaddā nāma ahesuṃ.  
 Nagaravāsino bhītatasiṭā hutvā ekapuriso pi Sakkena<sup>31</sup> saddhiṃ  
 kathetuṃ nāsakkhi<sup>32</sup>. Rājā yeva pana<sup>33</sup> dhiṭṭiṃ<sup>34</sup> upatṭhapetvā  
 vātapānaṃ nissāya Sakkaṃ āmantetvā „ambho ludda<sup>35</sup> kasmā

<sup>1</sup> Bā -mālaṃ kaṇṇe. <sup>2</sup> C\* -koṭivīyaṃ corr. to -vīya, Bā -bhoṭivīyaṃ. <sup>3</sup> Bā pañcadhā. <sup>4</sup> Ck\* -taṃpavālavannaññi-. <sup>5</sup> Bā -raggakhurammaṃ. <sup>6</sup> Bā nakkena  
<sup>7</sup> Bā -cārika-. <sup>8</sup> Bā -a-. <sup>9</sup> Ck\* vīna-. <sup>10</sup> Ck\* -am. <sup>11</sup> C\* -sāsetvā. <sup>12</sup> Bā  
 -ssacittāni. <sup>13</sup> Bā uttā-. <sup>14</sup> Bā utrāṣā. <sup>15</sup> Bā -cesuṃ. <sup>16</sup> Bā nagaradvāraṃ  
 pidahatthā ti dvārāni pītakkasi. <sup>17</sup> Bā dvāraṃ. <sup>18</sup> Bā uliṅghitvā. <sup>19</sup> Ck\* -ra,  
 C\* -raṃ. <sup>20</sup> Bā niliyimsu in the place of dvā- pida-. <sup>21</sup> Bā diṭṭhadiṭṭhe-. <sup>22</sup>  
 Bā mahābhūmigeḥāni, apavisitvā dvāraṃ patvā in the place of rājani- pavi-.  
<sup>23</sup> C\* usīnakarā-, Bā osīnakarā-. <sup>24</sup> Bā -rūyhi. <sup>25</sup> Bā vātapāne thatvā in the  
 place of ka- tha-. <sup>26</sup> Bā omits bhusita. <sup>27</sup> Bā patvā. <sup>28</sup> Bā vidūrajā-. <sup>29</sup>  
 Bā -kayakkharaṇṇo, adding kusaṇṇajātaka kusaraṇṇo. <sup>30</sup> Bā catasso. <sup>31</sup> Bā pak-  
 kena. <sup>32</sup> Bā sakkoti. <sup>33</sup> Bā omits pana. <sup>34</sup> Bā satim. <sup>35</sup> Bā luddhaka.

te sunakho bhūṣīti<sup>1</sup> āha. „Chātabhāvenā<sup>2</sup>“ 'ti. „Tena hi 'ssa<sup>3</sup> bhatiaṃ dāpemi<sup>4</sup>“ antojanassa ca attano ca pakka-bhattaṃ<sup>5</sup> sabbaṃ dāpesi. Taṃ sabbaṃ sunakho ekaṃ<sup>6</sup> ka-balaṃ<sup>7</sup> viya katvā puna saddam akāsi. Puna rājā pucchitvā idāni „me sunakho chāto yevā“ 'ti sutvā hatthiassādīnaṃ<sup>8</sup> 5 pakkabhattaṃ sabbaṃ āharāpetvā dāpesi. Tasmiṃ pi<sup>9</sup> ekappa-hāren' eva niṭṭhāpīte sakalanagarassa pakkabhattaṃ<sup>10</sup> dāpesi. Tam pi so tath' eva bhuñjitvā puna saddam akāsi. Rājā „na esa sunakho, nissamaṃsayāṃ yakkho esa<sup>11</sup>, āgamanakāraṇaṃ pucchissāmi<sup>12</sup>“ bhītasito hutvā pucchanto paṭhamam gā- 10 tham āha:

1. Kaṇho kaṇho ca ghero ca sukkadāṭho patāpavā<sup>13</sup>  
baddho pañcāhi rajjūhi kiṃ dhīra sunakho tavā<sup>14</sup> 'ti. 49.

Tattha Kaṇho kaṇho ti bhayavasena<sup>15</sup> daḥakammavasena<sup>16</sup> vā āmaṇ-  
ḍitaṃ<sup>17</sup>, ghero ti passantānaṃ bhayaajanauako<sup>18</sup>, patāpavā<sup>19</sup> ti dāṭhehi 15  
nikkhamantena raṃsipatāpena patāpavā<sup>20</sup>, kiṃ dhīrā 'ti dhīra viriyavanta tav'  
esa<sup>21</sup> evarūpo kakkhalo sunakho kiṃ karoti, kiṃ mige<sup>22</sup> ganhāti udāhu te  
amitte, kiṃ te<sup>23</sup> iminā, vissajjehi naṃ ti adhippāyen' evam āha.

Taṃ sutvā Sakko dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāyaṃ migānaṃ atthāya Usīnara<sup>24</sup> bhavissati, 20  
manussānaṃ anayo hutvā tadā Kaṇho pamokkhatīti. 50.

Tass' attho: ayaṃ<sup>25</sup> hi migamaṃsaṃ khādissāmi<sup>26</sup> idha nāgato, tasmā<sup>27</sup>  
migānaṃ attho na bhavissati, manussamaṃsaṃ pana khādītum<sup>28</sup> āgato, tasmā<sup>29</sup>  
nesaṃ<sup>30</sup> anayo mahāvīnāsakārako hutvā yadā nena<sup>31</sup> manussā vināsaṃ pāpitā<sup>32</sup>  
bhavissanti tadā ayaṃ kaṇho pamokkhati<sup>33</sup> mama hatthato muccissatīti<sup>34</sup>. 25

Atha naṃ rājā „kiṃ pana te<sup>35</sup> bho luddaka<sup>36</sup> sunakho  
sabbesaṃ yeva manussānaṃ maṃsaṃ khādissati udāhu tava

<sup>1</sup> Bā -na mahārājā. <sup>2</sup> Bā hi tassa. <sup>3</sup> Bā -essāmi. <sup>4</sup> Bā omits anto- bhattaṃ.  
<sup>5</sup> Bā eka. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -liṃ. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> tasmiṃ vapi, Bā<sup>s</sup> tampi. <sup>8</sup> Bā pakkāṃ-. <sup>9</sup> Bā  
-yaṃ esa rakkho bhavissati. <sup>10</sup> Bā -dāṭhā pabbhāsavā. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> tavau. <sup>12</sup> Bā  
ubhayavacane. <sup>13</sup> Bā omits kammā. <sup>14</sup> Bā ālapati. <sup>15</sup> Bā -janako. <sup>16</sup> Bā pa-  
bhāsavā. <sup>17</sup> Bā dāṭhā nikkhantaramāṃsabhāseṇa pabbhāsavā. <sup>18</sup> Bā viravan ti viravi  
yathā vuttāvasessānaṃ in the place of kiṃ dhīrā - - -. <sup>19</sup> Bā mitte. <sup>20</sup> Bā ti,  
omitting te, C<sup>s</sup> omits kinte. <sup>21</sup> Bā<sup>s</sup> -naka. <sup>22</sup> C<sup>s</sup> ahaṃ. <sup>23</sup> Bā<sup>s</sup> na tesam pi  
in the place of tasmā. <sup>24</sup> Bā aditum. <sup>25</sup> Bā kattha. <sup>26</sup> Bā te-. <sup>27</sup> Bā te. <sup>28</sup>  
Bā pāpitakārā. <sup>29</sup> Bā -tīti. <sup>30</sup> Bā muñci-. <sup>31</sup> Bā omits te. <sup>32</sup> Bā luddhaka.

amittānaṃ yevā“ 'ti pucchitvā „amittānaṃ yeva maharājā“ 'ti  
vutte „ke pana te idha<sup>1</sup> amittā“ ti pucchitvā „adhammā-  
bhiratā asamacārino<sup>2</sup> mahārājā“ 'ti vutte „kathēhi tāva ne  
amhākan“ ti pucchi<sup>3</sup>. Ath' assa kathento devarājā dasa  
5 gāthā abhāsi:

3. Pattahatthā samanākā muṇḍā<sup>4</sup> saṃghāṭipārutā  
naṅgalehi kasissanti tadā Kaṇho pamokkhati. 51.
4. Tapassiniyo<sup>5</sup> pabbajitā muṇḍā saṃghāṭipārutā  
yadā<sup>6</sup> loke gamissanti -pe-. 52.
- 10 5. Dīghuttaroṭṭhā jaṭilā<sup>7</sup> paṇikadantā rajassirā  
iṇaṃ vodāya<sup>8</sup> gacchanti tadā -pe-. 53.
6. Adhicca<sup>9</sup> vede<sup>10</sup> sāvittiṃ yaññatantraṇ ca<sup>11</sup> brāhmaṇā  
bhatikāya<sup>12</sup> yajissanti tadā -pe-. 54.
7. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi<sup>13</sup> jiṇṇake<sup>14</sup> gatayobbane<sup>15</sup>  
15 pahu santo<sup>16</sup> na bharanti<sup>17</sup> tadā -pe-. 55. (Suttanip, v. 98, 124.)
8. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi<sup>18</sup> jiṇṇake gatayobbane  
'bālā tumhe' ti vakkhanti<sup>19</sup> tadā -pe-. 56.
9. Ācariyabhariyaṃ sakhābhariyaṃ<sup>20</sup> mātulānīpitucchasaṃ<sup>21</sup>  
yadā loke gamissanti -pe-. 57.
- 20 10. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā  
panthaghātāṃ<sup>22</sup> karissanti tadā -pe-. 58.
11. Sukkacchavi<sup>23</sup> vedhaverā thullabāhū<sup>24</sup> apāṭubhā<sup>25</sup>  
mithubhedāṃ<sup>26</sup> karissanti tadā -pe-. 59.
12. Māyāvino nekatikā asappurisacintakā  
25 yadā loke gamissanti tadā Kaṇho pamokkhatīti. 60.

<sup>1</sup> Bā pana idha ke. <sup>2</sup> Bās adhammavisamacārino in the place of adbammā-.  
<sup>3</sup> C<sup>s</sup> omits pucchi, Bās vutte. <sup>4</sup> Cās muṇḍa-. <sup>5</sup> Bā tapaniyo. <sup>6</sup> Bā yadi. <sup>7</sup>  
Bā capalā <sup>8</sup> Cās ināvodāya, Bāf codāya. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> Bā adicca. <sup>10</sup> Bā vedam. <sup>11</sup>  
C<sup>s</sup> omits yañña; C<sup>s</sup> has saṃñātantaṇṇa, Bāf yaññātantaṇṇa, B<sup>s</sup> yañña aṭṭha.  
<sup>12</sup> C<sup>s</sup> bhattāya. C<sup>s</sup> hatakāya, B<sup>s</sup> bhantikāya. <sup>13</sup> Cās vāpi, Bā ca pi. <sup>14</sup> Bā  
-kaṇ. <sup>15</sup> Bā -naṃ. <sup>16</sup> Cās pahu santā, Bā bahusanto. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> bharissanti.  
<sup>18</sup> Cās vāpi. <sup>19</sup> Bā na bālā tumhe dadanti. <sup>20</sup> B<sup>s</sup> sakhi-, Bā omits bhariyaṃ.  
<sup>21</sup> C<sup>s</sup> -nīpitucchasaṃ, B<sup>s</sup> -nīpitucchā, Bā mātulānībhariyaṃ mātucchāyaṃ dhitu-  
bhaginimātariṇa. <sup>22</sup> B<sup>s</sup> paṇḍa-, Bā pantaghātāṃ. <sup>23</sup> Bā sukkacchavi. <sup>24</sup> C<sup>s</sup> -u,  
Bā thūlapātu <sup>25</sup> C<sup>s</sup> apāṭi-, Bā only ā. <sup>26</sup> Bā mitta-.

Tattha samanākā ti mayam saman' ambā<sup>1</sup> 'ti patiññātā<sup>2</sup>, yadā hi lokavohāren' evam<sup>3</sup> āha, kasissanti<sup>4</sup> te kadāpi<sup>5</sup> kesaṇṭi<sup>6</sup> yeva, ayaṃ pana ajānanto viya evam āha, ayaṃ hi 'ssa adhippāyo: ete dussilā mama<sup>7</sup> amittā, yadā mama sunakho<sup>8</sup> ete māretvā maṃsaṃ khādītum bhavissati<sup>9</sup> tadā esa Kaṇho ito pañcarajjubandhanā mokkhatīti, iminā upāyena sabbagāthāsu adhippāyo ca 5  
yojanā ca<sup>9</sup> vedittabbā, pabbajitā ti Buddhasāsane pabbajitā, gamissanti<sup>10</sup> agāramajjhe pañca kāmāgūne paribbuñjantiyo vicariṣṣanti<sup>10</sup>, dighuttaroṭṭhā ti dāthikānaṃ vadḍhitattā<sup>11</sup> dighuttaroṭṭhā, paṃkadantā ti paṃkena<sup>12</sup> malena samannāgatadantā<sup>13</sup>, ināṃ vodāyā<sup>14</sup> 'ti bbikkhācariyā<sup>15</sup> dhanam saṃgharitvā<sup>16</sup>. vadḍhiyā<sup>17</sup> iyaṃ payojetvā taṃ codetvā<sup>18</sup> tato laddhena jīvikaṃ kappentā yadā 10  
gacchanti<sup>19</sup> attho, sāvittin ti sāvittin ca<sup>20</sup> adhīyitvā, yaññatantrañcā<sup>21</sup> 'ti yaññavidhāyakaṃ<sup>22</sup> tantraṃ<sup>23</sup>, yaññasuttanā<sup>24</sup> adhīyitvā ti attho. bhatikāyā ti<sup>25</sup> te te<sup>26</sup> rājarājamahāmatte upasaṅkamitvā tumhākam yaññam yajissāma dhanam dethā 'ti evaṃ bhatikāyā<sup>27</sup> yadā<sup>28</sup> yaññam yajissanti, pahu santo<sup>29</sup> ti bhārituṃ posituṃ<sup>30</sup> samattā<sup>31</sup> samānā, bālā tumhe ti tumhe<sup>32</sup> bālā na 15  
kiñci jānāthā<sup>33</sup> 'ti yadā vakkhanti, gamissanti<sup>34</sup> lokadhammasevanavasena gamissanti, panthagghātan<sup>35</sup> ti panthe thatvā manusse māretvā tesam bhaṇḍakagahanā<sup>36</sup>, sukhacchavīti kāsāvacunnādighaṃsanena samuṭṭhāpitā<sup>37</sup> sukhacchavivāṇā<sup>38</sup>, vedhaverā ti vidhavā apatikā<sup>39</sup>, tehi vidhavā sarantīti<sup>40</sup> ti vidhaverā ca<sup>41</sup> vedhaverā<sup>42</sup>, thullabāhū ti pādāparimaddanādīhi<sup>43</sup> samuṭṭhāpitamaṇṇasatāyā<sup>44</sup> mahābāhū<sup>45</sup>, apātubhā<sup>46</sup> ti apātubhāvā dhanuppādāvirahitā<sup>47</sup> ti attho, mithubhedan<sup>48</sup> ti mittabhedan<sup>49</sup>, ayam eva vā pātho, idaṃ vuttam hoti: yadā evarūpā itthidhuttā imā<sup>50</sup> amhe na jahissanti<sup>51</sup> sahirāññavidhavā<sup>51</sup> upagantvā<sup>52</sup> saṃvāsam kappetvā tāsāṃ santakaṃ khādītva<sup>53</sup> tāhi<sup>54</sup> saddhiṃ mitta-

<sup>1</sup> Bā samitamhā <sup>2</sup> Cks patiññāmattā. <sup>3</sup> so Bā; Ck sarāhilitamohā-, Cā sārāhīlīnevam. <sup>4</sup> Bā tadā. <sup>5</sup> Bā kasissanti. <sup>6</sup> Bā omits mama. <sup>7</sup> Cks -kheṇa. <sup>8</sup> Cks -vissanti, Bā vissanti. <sup>9</sup> Bā -ppāyo ete dussilā amittā ti yojanā. <sup>10</sup> Bā paribbuñjissanti. <sup>11</sup> Bā dīgha thāne thitattā <sup>12</sup> Bā danta. <sup>13</sup> Bā -gatattā. <sup>14</sup> Bā codāyā. <sup>15</sup> Cks -cariya. <sup>16</sup> Bā saṃhari-. <sup>17</sup> Bā vaḷhetā. <sup>18</sup> Bā bhadetvā or cādetvā. <sup>19</sup> Bā -taṃ kappanto gacchanti <sup>20</sup> Bā savittināmapakaraṇaṃ. <sup>21</sup> Ck saññatantrañcā, Cā yaññatantrañcā, Bā aññāñcātantrañcā. <sup>22</sup> Bā yubhavidhassa. <sup>23</sup> Ck tantra, Bā tatra. <sup>24</sup> Ck yaññasuttanā, Bā yaññam. <sup>25</sup> Bā bhatikāyavati, Cks hatakāyati. <sup>26</sup> Bā adds brahmanā. <sup>27</sup> Bā bhatikāyā. <sup>28</sup> Bā omits yadā. <sup>29</sup> Bā bahusanto. <sup>30</sup> Bā omits po-. <sup>31</sup> Cks -ttbāya. <sup>32</sup> Cks add ti. <sup>33</sup> Cks -na-. <sup>34</sup> Ck -ssanti, Bā na kiñci dhanam no dethā ti gamissanti. <sup>35</sup> Bā pantagghātabhan. <sup>36</sup> Cks -kaṇḍa-, Bā bhaṇḍagaba-. <sup>37</sup> Cks -taṃ, Bā -cūṇṇāniyaṃsanena samattacittā. <sup>38</sup> Bā sukka-. <sup>39</sup> Cks vidhava-patikā, Bā vidhava apatikā. <sup>40</sup> so Ck; Cā samrañtīti, Bā vidhava bi veranti. <sup>41</sup> so Cks; Bā omits ti - ca. <sup>42</sup> Bā adds vīro itthiyo vuccanti, Bā vidhava itthiyo vuccanti. <sup>43</sup> Ck thullabahu pāda-, Bā thullabāhūti pādāparicārānārihi. <sup>44</sup> Ck -saṭā, Bā samuṭṭhāpitamahākāya. <sup>45</sup> Cā adds patvāyū. <sup>46</sup> Bā -tu-. <sup>47</sup> Cā -vādanu-, Bā apātubhāvā anupādarahitā <sup>48</sup> Bā mittabhe-. <sup>49</sup> Bā omits mitta. <sup>50</sup> Bā idha. <sup>51</sup> Bā pahinanto vidhavā. <sup>52</sup> Bā upasaṅkamati. <sup>53</sup> Cks santikāṃ-, Bā satakaṃ dhāretvā. <sup>54</sup> Bā tāya.

bhedam karissanti<sup>1</sup> vissāsam bbinditvā aññesaṃ hiraṇṇakotṭham<sup>2</sup> gamissanti tadā esa te core<sup>3</sup> sabbe va<sup>4</sup> kbāditvā mucissatīti<sup>5</sup>, asappurisa cintakā ti asappurisa cittaṃ<sup>6</sup> paradukkacittaṃ<sup>7</sup> cintanasīlā, tadā ti tadā sabbe p' ime<sup>8</sup> ghātetvā<sup>9</sup> khādītamaṃso<sup>10</sup> Kanbo pamokkhatīti<sup>11</sup>.

5 Evaṃ ca<sup>12</sup> pana vatvā „ime mayham mahārāja amittā“  
ti te te amittakārake<sup>13</sup> pakkhanditvā khādītukāmatam<sup>14</sup> viya  
katvā dasseti. Tato<sup>15</sup> mahājanassa utrastakāle<sup>16</sup> sunakham  
rajjuyā ākaḍḍhitvā ṭhapitam viya katvā luddakavesam vijahitvā  
attano ānubhāvena ākāse jalamāno viya<sup>17</sup> ṭhatvā „mahārāja  
10 aham Sakko devarājā 'ayam loko vinassatīti' āgato, sampati  
hi matamatā adhamme vattitvā apāye<sup>18</sup> pūrenti, devaloko  
tuccho viya jāto, ito paṭṭhāya adhammikesu kattabham<sup>19</sup> aham  
jānissāmi<sup>20</sup>, tvaṃ appamatto hohiti<sup>21</sup>“ catūhi satārahagāthāhi  
dhammam desetvā manusse<sup>22</sup> dānasīlesu patiṭṭhāpetvā osak-  
15 kitasāsanam<sup>23</sup> aparam<sup>24</sup> vassasahassam<sup>25</sup> pavattanasamattam  
katvā Mātaliṃ ādāya sakaṭṭhānam eva gato<sup>26</sup>.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p' aham<sup>27</sup> lokassa attham  
eva carāmiti“ vatvā j. s.: „Tadā Mātali Anando ahoṣi, Sakko<sup>28</sup> aham  
evā“ ti. Mahākaphajātakam.

20

### 7. Kosiyajātaka.

Kosiyajātakam Sudhābhajanajātake āvibhavissati. Kosiya-  
jātakam<sup>29</sup>.

### 8. Meṇḍakajātaka.

Meṇḍakapaṇham<sup>30</sup> Ummaggajātake<sup>31</sup> āvibhavissati. Meṇḍaka-  
95 paṇhajātakam<sup>32</sup>.

<sup>1</sup> Bā adds ti. <sup>2</sup> Cks -kotṭhānam, Bā aññam ṭhānam. <sup>3</sup> Bā vere in the place of te core. <sup>4</sup> Bā omits va. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> -ssantīti, Bā puñcissati, B<sup>s</sup> muñcissantīti. <sup>6</sup> Bā omits as-. <sup>7</sup> Bā dukkham. <sup>8</sup> Bā omits me. <sup>9</sup> Bā -ṭe-. <sup>10</sup> Bā khādāti tato. <sup>11</sup> Bā -kkhatīti, Cks -kkhātī. <sup>12</sup> Bā evam, omitting ca. <sup>13</sup> Bā adhammakā-. <sup>14</sup> Bā -kāmo. <sup>15</sup> Bā omits tato. <sup>16</sup> Bā utrasana-. <sup>17</sup> Bā omits viya. <sup>18</sup> Bā āgato pamattā hi mahājanā adhammam vattetvā matamatā apāye. <sup>19</sup> Bā omits ka-. <sup>20</sup> Bā adāpessāmi. <sup>21</sup> Bā bohi mahārājā ti. <sup>22</sup> Bā -ssānam. <sup>23</sup> Cks osakkana-. <sup>24</sup> Bā añña. <sup>25</sup> Bā -ssa. <sup>26</sup> Bā adds mahājano dānasīlādīni puñ-  
nāni katvā devaloke nibbattiṃsu. <sup>27</sup> Bā pāham. <sup>28</sup> Bā adds pana. <sup>29</sup> Cks omit  
āvi - - kam. <sup>30</sup> Bā meṇḍakajātakam. <sup>31</sup> Bā mahāumaṅga-. <sup>32</sup> Cks omit me-.

## 9. Mahāpadumajāṭaka.

Nādatṭhā<sup>1</sup> parato dosan ti. Idam S. J. v. Ciñcamāṇa-  
 vikam ā. k. Paṭhamabodhiyam hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-  
 kesu aparimāṇesu devamanussesu<sup>2</sup> ariyabhūmiṃ okkantesu patthāṇe  
 guṇasamudaye<sup>3</sup> mahālābhasakkāro udapādi. Titthiyā suriyuggamane 5  
 khajjopanakasadisā ahesum, hatalābhasakkārā<sup>4</sup> te<sup>5</sup> antaravithiyam  
 ṭhatvā „kiṃ samaṇo Gotamo va<sup>6</sup> Buddho, mayam pi Buddhā, kiṃ  
 tass' eva dinnam<sup>7</sup> mahapphalam ambhākam pi dinnam<sup>8</sup> mahapphalam  
 eva, ambhākam pi detha karoṭhā<sup>9</sup>.. 'ti evam manusse viññāpentāpi<sup>10</sup>  
 lābhasakkāram alabbhitvā<sup>11</sup> raho sannipatitvā „kena nu kho upāyena 10  
 samaṇassa Gotamassa manussānam antare avaṇṇam uppādetvā<sup>12</sup> lābha-  
 sakkāram nāsessāmā<sup>13</sup>.. 'ti mantayimsu. Tadā Sāvatthiyam Ciñca-  
 māṇavikā nām' ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā  
 devaccharā viya, tassā<sup>14</sup> sarīrato ramsiyo<sup>15</sup> niccharanti. Ath' eko  
 kharamantī evam āha: „Ciñcamāṇavikam paṭicca samaṇassa Gota- 15  
 massa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram nāsessāmā<sup>16</sup>.. 'ti<sup>17</sup>. Te  
 „atth' eso upāyo<sup>18</sup> ti sampatichimsu. Atha sā Titthiyārāmaṃ  
 āgantvā<sup>19</sup> vanditvā aṭṭhāsi. Titthiyā tāya saddhiṃ na kathesum. Sā  
 „ko nu kho me doso ti, yāvatatiyam vandāmi ayyā<sup>20</sup> ti vatvā „ayya  
 ko nu kho me doso ti, kiṃ<sup>21</sup> mayā saddhiṃ na kathethā<sup>22</sup>.. 'ti āha. 20  
 „Bhagini samaṇam Gotamam amhe vihettham hatalābhasakkāre  
 katvā vicarantam na jānāsi<sup>23</sup>.. „Na jānāmi ayyā<sup>24</sup>, kiṃ pan' ettha  
 mayā<sup>25</sup> katabban<sup>26</sup> ti. „Sace tam bhagini ambhākam sukham icchasi  
 attānam paticca samaṇassa Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābha-  
 sakkāram nāsehīti<sup>27</sup>.. Sā „Sādhu ayyā, mayh' eso<sup>28</sup> bhāro, mā 25  
 cintayitthā<sup>29</sup>.. 'ti vatvā pakkamitvā<sup>30</sup> itthimāyākusalatāya<sup>31</sup> tato paṭṭhāya  
 Sāvattthivāsīnam<sup>32</sup> dhammakatham sutvā Jetavanā nikkhamāṇasamaye<sup>33</sup>  
 indagopakavaṇṇam paṭam<sup>34</sup> pārupitvā gandhamālādīhatthā<sup>35</sup> jetavanā-

<sup>1</sup> Eds nadithā. <sup>2</sup> Ed omits deva. <sup>3</sup> Bd patharantesu guṇodayesu. <sup>4</sup> Bd te hi alābha-. <sup>5</sup> Ed omits te. <sup>6</sup> Cks ca. <sup>7</sup> Bd dānam. <sup>8</sup> Bd omits mahap - - dinnam. <sup>9</sup> Bd dethā, omitting karoṭhā. <sup>10</sup> Cks hi, Bd viññāpetvāpi. <sup>11</sup> Ed alabanto. <sup>12</sup> Bd pakāsetvā tassa. <sup>13</sup> Bd -seyyāmā. <sup>14</sup> Ck viyassā, Cs visassā, Bd devaccharapaṭibhāgā viya tassā. <sup>15</sup> Bd rasmiyo. <sup>16</sup> Bd nikkhamanti. <sup>17</sup> Bd vināseyyāthā ti, Cks add mantayimsu. <sup>18</sup> Bd gantvā. <sup>19</sup> Bd kissa. <sup>20</sup> Bd ayye. <sup>21</sup> Bd mayā kiṃ panettha. <sup>22</sup> Cks kase-. <sup>23</sup> Bd ayaṃ me. <sup>24</sup> Ed pakkāmi. <sup>25</sup> Cks itthiyamāyā. <sup>26</sup> Bd -sino. <sup>27</sup> Ed -ne nikkhamantasa-. <sup>28</sup> Ed omits pa-. <sup>29</sup> Cs -dīhi hatthā, Ed mandhamālādīhi, omitting hatthā.

bhimukhī<sup>1</sup> gacchati „imāya velāya kuhiṃ gacchasīti“ ca<sup>2</sup> vutte  
 „kiṃ tumhākaṃ mama<sup>3</sup> gamanattṭhānenā“<sup>4</sup> ‘ti vatvā Jetavanasaṃīpe  
 Tittihīyārāme vasitvā pāto va „aggavandanaṃ vandissāmā“<sup>5</sup> ‘ti nagarā  
 nikkhamante upāsakajane<sup>6</sup> Jetavane vutthā<sup>7</sup> viya hutvā nagaraṃ  
 5 parisantī<sup>8</sup> „kuhiṃ vutthāsīti“ vutte „kiṃ tumhākaṃ mama vutthattṭhā-  
 nenā“ ‘ti vatvā māsaddhamāsaccayena<sup>9</sup> pucchīyamānā „Jetavane sama-  
 ṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭṭiyā vutth’ amhīti“<sup>10</sup> puthujja-  
 nānaṃ „saccaṃ nu kho etaṃ no“ ti kaṃkhaṃ uppādetvā temāsa-  
 catumāsaccayena<sup>11</sup> pilotikāhi<sup>12</sup> udaraṃ vethetvā gabbhinivaṇṇaṃ dasse-  
 10 tvā upari rattapaṭaṇaṃ<sup>13</sup> pārupitvā „samaṇaṃ Gotamaṃ paṭicca gabbho“<sup>14</sup>  
 laddho“ ti andhabāle<sup>15</sup> gahetvā aṭṭhanavamāsaccayena udare dāru-  
 maṇḍalaṃ bandhitvā<sup>16</sup> upari rattapaṭaṇaṃ pārupitvā hatthapāda-  
 pitthiyo gohanukena<sup>17</sup> koṭṭhāpetvā<sup>18</sup> ussade dassetvā<sup>19</sup> kilantindriyā  
 ti<sup>20</sup> hutvā sāyaṇhasamaṇe Tathāgate alaṃkatadhammāsane niḍitvā  
 15 dhammaṃ desente dhammasabhaṃ<sup>21</sup> gantvā Tathāgatassa purato  
 ṭhatvā „mahāsanaṇa mahājanasā tāva dhammaṃ desesi, madhuro te  
 saddo suphassitaṃ<sup>22</sup> dantāvaraṇaṃ. ahaṃ pana taṃ paṭicca gabbhaṃ  
 labhitvā paripunnagabbhā jātā, n’ eva me sūtiḡharaṃ jānāsi na  
 suppitelādīni, sayāṃ akaronto upaṭṭhāyakānaṃ pi aṇṇataraṃ“<sup>23</sup> Kosala-  
 20 rājānaṃ vā Anāthapiṇḍikaṃ<sup>24</sup> vā Visākhaṃ mahāupāsikaṃ vā<sup>25</sup>  
 ‘imissā māṇavikāya<sup>26</sup> kattabbayuttakaṃ karohīti’ na vadasi, abhira-  
 mituṃ yeva jānāsi gabbhaparihāraṃ na jānāsīti“ gūthapiṇḍaṃ gahetvā  
 candamaṇḍalaṃ dūsetuṃ vāyamaṇṭī viya parisamajjhe<sup>27</sup> Tathāgataṃ  
 akkosi<sup>28</sup>. Tathāgato dhammakathaṃ ṭhapetvā sīho viya abhinadanto  
 25 „bhagini tayā kathitassa<sup>29</sup> tathabhāvaṃ vā vitathabhāvaṃ<sup>30</sup> vā ahaṃ  
 c’ eva tvaṃ ca jānāmā“ ‘ti āha. „Āma samaṇa tayā ca<sup>31</sup> mayā ca  
 nātabhāven’ ev’ etaṃ jātaṃ<sup>32</sup>“ ti. Tasmiṃ khaṇe Sakkassa āsanaṃ<sup>33</sup>  
 uṇhākāraṃ dassesi, so āvajjamāno „Ciṇcamāṇavikā Tathāgataṃ abhū-  
 tena akkosatīti“ ātvā „idaṃ<sup>34</sup> vatthuṃ sodhessāmīti“ catūhi deva-  
 30 puttehi saddhiṃ āgami<sup>35</sup>. Devaputtā musikapotikā hutvā dāru-

<sup>1</sup> Bđ -khā va. <sup>2</sup> Bđ omits ca. <sup>3</sup> Cks omit mama <sup>4</sup> Bđ -mi. <sup>5</sup> Bđ -ke. <sup>6</sup> Bđ jetavanaganasadiṣā, Ck vuttā <sup>7</sup> Bđ adds kuto. <sup>8</sup> Bđ catumanasaccayena. <sup>9</sup> Bđ -hātīāha. <sup>10</sup> Bđ omits temāsa <sup>11</sup> Ck -kādi, Bđ pilekikāya. <sup>12</sup> Bđ omits ratta. <sup>13</sup> Bđ adds me. <sup>14</sup> Bđ athamālā. <sup>15</sup> Bđ thapetvā. <sup>16</sup> Bđ -nu-. <sup>17</sup> Bđ koṭā-. <sup>18</sup> Bđ ussāretvā in the place of us-. <sup>19</sup> Cks -driyāni, Bđ kilittindriyāni. <sup>20</sup> Bđ -bhāyaṇi. <sup>21</sup> Bđ suphūṣita. <sup>22</sup> Bđ upathakaṃ pakkosāpetvā, omitting aṇṇa-  
 taraṃ. <sup>23</sup> Bđ mahāanātha-. <sup>24</sup> Cks omit vā. <sup>25</sup> Bđ ciṇcamā-. <sup>26</sup> C adds na, Bđ yeva <sup>27</sup> Bđ abbācikkhi. <sup>28</sup> Bđ vijambhiyamāno. <sup>29</sup> Bđ katassa, omitting  
 tayā. <sup>30</sup> Bđ ata-. <sup>31</sup> Bđ ceva. <sup>32</sup> Bđ -bhāvena jāto <sup>33</sup> Bđ bhavanaṃ. <sup>34</sup> Bđ imani. <sup>35</sup> Bđ agami.

maṇḍalakassa bandhanarajjukāni<sup>1</sup> ekappahāren<sup>2</sup> eva chindimsu<sup>3</sup>, pāruta-  
 paṭam<sup>4</sup> vāto ukkhipi, dārumaṇḍalakam patamānam tassā pādapiṭṭhi-  
 yam pati, ubho aggapādā ucchindimsu<sup>4</sup>. Manussā<sup>5</sup> „kālakappa  
 Sammāsambuddham akkosasīti<sup>6</sup>“ sīse khelaṃ pātetvā leḍḍudaṇḍa-  
 hatthā Jetavanā niharimsu. Ath<sup>7</sup> assā Tathāgataassa cakkhupatham<sup>8</sup> 5  
 atikkantakāle mahāpaṭhavi bhijjivā vivaram adāsi. Avācīto jālā<sup>7</sup>  
 uṭṭhahi, sā kuladattiyakambalam<sup>8</sup> pārupamānā viya gantvā Avācīmhi  
 nibbatti. Aññatitthiyānam lābhasakkāro parihāyi, Dasabalassa bhiiyyo-  
 somattāya vadḍhi. Punadivase<sup>9</sup> dh. k. s.: „āvuso Cīcamāṇavikā  
 evaṃ<sup>11</sup> ulāraguṇaṃ aggadakkhiṇeyyaṃ Sammāsambuddham abhūtena 10  
 akkositvā mahāvīnāsaṃ pattā<sup>12</sup> ti. S. āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-  
 khave e. k. s.“ ti pucchitvā „māya nāmā“<sup>13</sup> ti vutte „na bhikkhave  
 idān<sup>14</sup> eva pubbe p’ esā<sup>15</sup> maṃ abhūtena akkositvā vīnāsaṃ<sup>16</sup> pattā  
 yevā“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Be. tassa aggamahesiyā kucchismiṃ<sup>17</sup> nib- 15  
 batti, phullapadumasassirīkamukhattā pan’ assa Paduma-  
 kumāro<sup>18</sup> tv-ev’ assa nāmaṃ kariṃsu<sup>19</sup>. So vayappatto<sup>20</sup>  
 sabbasippāni uggaṇhi<sup>21</sup>. Ath’ assa mātā kalam akāsi. Rājā  
 aññaṃ aggamahesiṃ katvā puttassa uparajjaṃ adāsi. Aparā-  
 bhāge rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametuṃ gacchanto agga- 20  
 mahesiṃ<sup>22</sup> „bhaddhe idh’ eva vasa, ahaṃ paccantaṃ vūpa-  
 metuṃ gacchāmi<sup>23</sup>“ vatvā „nāhaṃ deva nivattissāmi, ahaṃ pi  
 āgamissāmi<sup>24</sup>“ vutte yuddhabhūmiyaṃ<sup>25</sup> ādīnavāṃ dassetvā  
 „yāva mamāgamanā<sup>26</sup> anukkaṇṭhamāna vasa, ahaṃ Paduma-  
 kumāraṃ<sup>27</sup> yathā tava kattabbakicesu appamatto hoti evaṃ 25  
 āṇāpetvā gamissāmi<sup>28</sup>“ vatvā tathā katvā gantvā<sup>29</sup> paccāmitte  
 palāpetvā<sup>30</sup> janapadaṃ santappetvā<sup>31</sup> paccāgantvā<sup>32</sup> bahinagare  
 khandhāvāraṃ<sup>33</sup> nivāsesi<sup>34</sup>. Bo. pitu āgatabhāvaṃ ñatvā

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> -ko, B<sup>d</sup> bandhanarajjukāni. <sup>2</sup> E<sup>d</sup> pacchimsu. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> pārumanapataṃ. <sup>4</sup> so C<sup>ks</sup> for -jjiṃsu? B<sup>d</sup> chinisu. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> adds uthāyakiṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -sesīti. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> ag-  
 giṇā-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -yamka-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds bhikkhave. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> omits evaṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> pi esā.  
<sup>12</sup> B<sup>d</sup> mahāvī-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -imbi. <sup>14</sup> mahāpa-. <sup>15</sup> C<sup>ks</sup> kari. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> adds takkasilā-  
 yaṃ gantvā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> -hitvā āgami. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> adds āha. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> nāhaṃ idheva  
 vasissāmi in the place of deva --- āgamissāmi. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> -yā. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -naṃ.  
<sup>22</sup> B<sup>d</sup> mahāpa-. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> omits ga-. <sup>24</sup> E<sup>d</sup> assāsetvā. <sup>25</sup> B<sup>d</sup> thapetvā. <sup>26</sup> B<sup>d</sup>  
 omits pa-. <sup>27</sup> B<sup>d</sup> -re. <sup>28</sup> B<sup>d</sup> -setvā.



nagaraṃ alamkārapetvā rājagehaṃ paṭijaggāpento<sup>1</sup> ekako va  
tassa santikaṃ agamāsi<sup>2</sup>. Sā tassa<sup>3</sup> rūpasobhaṃ<sup>4</sup> disvā paṭi-  
baddhacittā ahoṣi. Bo.<sup>5</sup> taṃ vanditvā „amma tumhākaṃ<sup>6</sup>  
kiṃ kattabban<sup>7</sup>“ ti pucchi. Atha naṃ „ammā<sup>8</sup> 'ti' maṃ vada-  
5 sīti“ uṭṭhāya hatthe gahetvā „sayanaṃ abhirūhā“ 'ti āha.  
„Kiṃkāraṇā“ ti. „Yāva rājā āgacchatī tava ubho pi kilesa-  
ratiyā ramissāmā“ 'ti. „Amma tvam mama mātā ca sassā-  
mikā ca, mayā<sup>11</sup> sapariggahamātugāmo<sup>11</sup> nāma kilesavasena  
indriyāni bhinditvā na olokitapubbo pi<sup>12</sup>, kathaṃ tayā<sup>13</sup> saddhiṃ  
10 evarūpaṃ kilīṭṭhakammaṃ karissāmīti“. Sā dve tayo vāre  
kathetvā tasmīṃ anicchamāne „mama vacanaṃ na karosīti“  
āha. „Āma na karomīti“. „Tena hi rañño kathetvā sīsaṃ  
te<sup>14</sup> chindāpessāmīti<sup>15</sup>“. M. „tava ruciṃ karohīti<sup>16</sup>“ taṃ  
lajjāpetvā pakkāmi. Sā bhītatasitā<sup>17</sup> cintesi: „sa' āyaṃ  
15 paṭhamataraṃ<sup>18</sup> pītu<sup>19</sup> ārocessati jīvitam me n' atthi, aham  
eva puretaraṃ kathessāmīti<sup>20</sup>“ bhattaṃ abhuñjitvā<sup>21</sup> kilīṭṭha-  
lomavatthaṃ<sup>22</sup> nivāsetvā sarīre nakharājiyo dassetvā „kuhiṃ  
devīti' raññā pucchitakāle<sup>23</sup> 'gilānā' ti katheyyāthā“ 'ti pari-  
cārikānaṃ saññaṃ datvā gilānālayaṃ katvā<sup>24</sup> nipajji. Rājāpi  
20 nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ<sup>25</sup> āruya taṃ apas-  
santo „kuhiṃ devīti“ pucchitvā<sup>26</sup> „gilānā“ ti sutvā<sup>27</sup> siri-  
gabbhaṃ pavisitvā „kiṃ te devī aphāsukan“ ti pucchi. Sā  
tassa vacanaṃ asuṇanti viya hutvā dve tayo vāre pucchitā<sup>28</sup>  
„mahārāja, kasmā<sup>29</sup> kathesi, tuṇhī hohi<sup>31</sup>, sassāmikaitthiyo<sup>31</sup>  
25 nāma mādisā<sup>32</sup> hontīti“ vatvā „kena viheṭhitā<sup>33</sup>, sīghaṃ me

<sup>1</sup> Bā -petvā. <sup>2</sup> Ck āg-. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> tassā, Bā pi taṃ. <sup>4</sup> Bā -sobhaggappattaṃ. <sup>5</sup> Bā omits ahoṣi bo-. <sup>6</sup> Bā amhākaṃ. <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> -bbā. <sup>8</sup> Bā omits a-. <sup>9</sup> Bā kiṃ. <sup>10</sup> Ck sayā, Bā payā ca. <sup>11</sup> Bā -ho-. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> hi, Bā omits pi. <sup>13</sup> Bā mayā. <sup>14</sup> Bā te sīsaṃ. <sup>15</sup> Bā adds āha. <sup>16</sup> Bā kathehītivatvā. <sup>17</sup> Bā omits bhī-. <sup>18</sup> Bā paṭhamam. <sup>19</sup> Bā pītuno. <sup>20</sup> Bā -mi nanti. <sup>21</sup> Bā bhutvā. <sup>22</sup> Bā -lāma-kavatthaṃ. <sup>23</sup> Bā pucchanakāle. <sup>24</sup> Bā omits gilā- katvā. <sup>25</sup> Bā nāgaraṃ gantvā āsanaṃ. <sup>26</sup> Ck<sup>s</sup> pucchi. <sup>27</sup> Bā omits gi - - sutvā. <sup>28</sup> Bā pucchitvā tāpi tuṇhī ahoṣi devī kasmā na kathesi tuṇhī ahoṣīti. <sup>29</sup> Bā kiṃ. <sup>30</sup> Bā omits tuṇhī hohi. <sup>31</sup> Bā asāmi-. <sup>32</sup> Bā adds nā. <sup>33</sup> Bā kenaci hedhitā.

kathehi, sīsam assa chindissāmīti“ vutte „kaṃ si<sup>1</sup> tvaṃ ma-  
hārāja nagare ṭhapetvā gato“ ti „Padumakumāraṃ“ ti „so  
mayhaṃ vasanaṭṭhānaṃ āgantvā<sup>3</sup> ‘tāta mā evaṃ kārōhi<sup>4</sup>, ahaṃ  
tava mātā’ ti vuccamāno<sup>5</sup> pi ‘ṭhapetvā maṃ añño rājā nāma  
atthi<sup>6</sup>, ahaṃ taṃ gehe karitvā<sup>7</sup> kilesaratiyā ramissāmīti’ maṃ 5  
kesesu<sup>8</sup> gahetvā aparāparaṃ luñcitvā attano vacanaṃ akaron-  
tiṃ<sup>9</sup> vadhitvā<sup>10</sup> koṭṭetvā gato“ ti āha. Rājā anupaparikkhitvā<sup>11</sup>  
āsīvisso viya kuddho purise ānāpesi: „gacchatha, Paduma-  
kumāraṃ bandhitvā ānethā“ ti. Te nagaraṃ avattharantā  
viya tassa gehaṃ gantvā taṃ bandhitvā paharitvā pacchā- 10  
bāhaṃ gāḷhabandhanaṃ<sup>12</sup> bandhitvā rattakaṇaveraṃ mālāṃ<sup>13</sup>  
gīvāya paṭimuñcitvā vajjhaṃ katvā paharantā<sup>14</sup> ānayiṃsu. So  
„deviyā idaṃ kammaṃ“ ti nātvā „bho purisā, nāhaṃ  
rañño dosakārako, niraparādho ‘haṃ asmīti“ vilapanto āgac-  
chati. Sakalanagaraṃ saṃkhubhitvā<sup>15</sup> „rājā kira mātugā- 15  
massa vacanaṃ gahetvā Mahāpadumakumāraṃ ghātāpetīti<sup>16</sup>“  
sannipatitvā kumārassa<sup>17</sup> pādamūle patitvā „na te<sup>18</sup> idaṃ sāmī  
anucchavikaṃ<sup>19</sup>“ ti mahāsaddena paridevi<sup>20</sup>. Atha naṃ netvā  
rañño dassetuṃ. Rājā<sup>21</sup> disvā va cittaṃ niggaṇhituṃ asak-  
konto „ayaṃ arājā va<sup>22</sup> rājajīḷhaṃ karoti, mama putto hutvā<sup>23</sup> 20  
aggamahesiyā aparajjhi<sup>24</sup>, gacchatha naṃ corapapāte pātetvā  
vināsaṃ pāpethā“ ti āha. M. „na mayhaṃ tāta evarūpo  
aparādho<sup>25</sup> atthi, mā mātugāmassa kathaṃ<sup>26</sup> gahetvā maṃ  
nāsehitī“ pitaraṃ yāci. So tassa kathaṃ na gaṇhi. Tato  
soḷasasahassā antepurikā „tāta Mahāpadumakumāra attano 25  
ananucchavikaṃ idaṃ laddhaṃ“ ti mahāviraṃ viraviṃsu.

<sup>1</sup> Bā kassa. <sup>2</sup> Bā puttaṃ me pa-. <sup>3</sup> Bā adds evamakāsi. <sup>4</sup> tāta -- karōhi  
wanting in Bā. <sup>5</sup> Cks -ne. <sup>6</sup> Bā natthi in the place of nāma atthi. <sup>7</sup> Bā  
ayaṃ maṃ gahetvā in the place of ahaṃ -- karitvā. <sup>8</sup> Bā me kese. <sup>9</sup> Cks -ti,  
Bā maṃ akaronanti. <sup>10</sup> Bā patitvā <sup>11</sup> Bā adds va. <sup>12</sup> Bā -haṃba-. <sup>13</sup> Bā  
rattakuramālāṃ. <sup>14</sup> Bā omits vajjhaṃ -- tā. <sup>15</sup> Bā -bbhi. <sup>16</sup> Bā ghātāpesīti.  
<sup>17</sup> Bā rājaku-. <sup>18</sup> Bā omits nate. <sup>19</sup> Bā ananucchavikaṃ, omitting ti. <sup>20</sup> Bā  
-viṃsu. <sup>21</sup> Bā -jāpi. <sup>22</sup> Bā omits arājāva. <sup>23</sup> Bā -tvāpi. <sup>24</sup> Bā -rajjhati.  
<sup>25</sup> Bā doso. <sup>26</sup> Bā vacanaṃ.

Sabbe khattiyamahāsālādayo pi amaccaparijano pi „deva,  
kumāro silācāraguṇasampanno vaṁsānurakkhako<sup>1</sup> rajjadāyādo,  
mā nañ<sup>2</sup> mātugāmassa vacanaṁ gahetvā anupaparikkhitvā  
vināsesi<sup>3</sup>, raññā nāma nisanimakārīnā bhavitabbau“ ti vatvā  
5 satta gāthā abhāsīṁsu:

1. Nādatthā<sup>4</sup> parato dosam anuññhulāni<sup>5</sup> sabbaso (Dhp. p. 341)  
issaro panaye daṇḍam sāmam appatīvekkhiya. 61.
2. Yo ca appatīvekkhitvā daṇḍam kubbati khattiyo  
sakaṇṭhakaṁ so gilati jaccandho va samakkhikaṁ. 62.
- 10 3. Adaṇḍiyaṁ daṇḍiyati daṇḍiyaṁ ca adaṇḍiyaṁ,  
andho va visamaṁ maggaṁ na jānāti samāsamaṁ. 63.
4. Yo ca etāni ṭhānāni anuññhulāni sabbaso  
suddiṭṭhaṁ anusāseyya sa ve vohātum arahati<sup>6</sup>. 64.
5. N’ ekantamudunā sakkā ekantatikhiṇena vā  
15 attam mahante<sup>7</sup> ṭhāpetum, tasmā ubhayam ācare. 65.
6. Paribhūto mudu hoti atitikkho ca veravā,  
etaṁ ca ubhayam nātvā anumajjhaṁ samācare. 66.
7. Bahum pi ratto bhāseyya duṭṭho pi bahu bhāsati,  
na itthikāraṇā rāja puttam ghātetum arahasīti. 67

20 Tattha nādatthā<sup>8</sup> ti na adisvā, parato ti parassa, sabbaso ti sab-  
bāni anuññhulāni khuddakamahantāni<sup>9</sup> vajjāni, sāmam appatīvekkhiyā  
‘ti<sup>10</sup> paravacanam<sup>11</sup> pahāya attano paccakkhaṁ akatvā<sup>12</sup> pathavissaro rājā dan-  
ḍam na panaye<sup>13</sup> na<sup>14</sup> patthapeyya, Mahāsammatarājakulasmiṁ<sup>15</sup> hi satato<sup>16</sup>  
uttaridando nāma n’ atthi, tālanagarahanapabbājanato<sup>17</sup> uddham<sup>18</sup> hattha-  
25 pādachedanaghātanaṁ<sup>19</sup> nāma n’ atthi, paccā kakkhaḷarājūnaṁ kāle etaṁ  
uppannaṁ, tam sandhāya te amaccā ekanten’ eva parassa dosam sāmam adisvā  
kātum na yuttan ti kathentā evam āhāṁsu, yo ca appatīvekkhitvā ti ma-  
hārāja evam patīvekkhitvā dosānuechaviko<sup>20</sup> daṇḍo<sup>20</sup> panetabbo<sup>21</sup>, yo rājā<sup>22</sup>  
agatigamme thito<sup>23</sup> taṁ dosam appatīvekkhitvā hatthachedādādanḍam<sup>24</sup> karoti

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -rakkhito. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits mānaṁ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> va mā nāsesi. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> f nadiṭṭhā. <sup>5</sup>  
B<sup>d</sup> anuthū-. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> sa ce, B<sup>d</sup> sa ve kārītumarahasi, B<sup>s</sup> - - - hati. <sup>7</sup> B<sup>f</sup> mabatthe,  
B<sup>d</sup> atthaṁ mahatte. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> na viṭṭhā, B<sup>s</sup> na diṭṭhā. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -ta. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> -ya, omitting ti.  
<sup>11</sup> B<sup>d</sup> parassa va-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> katvā. <sup>13</sup> C<sup>ks</sup> paṇa-. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adds ca. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -kālasmiṁ.  
<sup>16</sup> B<sup>d</sup> paccakkhato. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> pabbājanīyato, omitting tālanagarahana. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> udam.  
<sup>19</sup> B<sup>d</sup> -ṭanāni. <sup>20</sup> C<sup>ks</sup> -e. <sup>21</sup> C<sup>k</sup> -ṇe-. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> sabbe rājāno, C<sup>ks</sup> so rājā. <sup>23</sup>  
B<sup>d</sup> -ā. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> sabbache-.

so attano dukkhakāraṇaṃ<sup>1</sup> karonto sakaṇṭakabhojanaṃ<sup>2</sup> gilati nāma jaccandho viya ca<sup>3</sup> samakkhikaṃ bhuñjati nāma, adaṇḍiyan ti yo adaṇḍetabbaṃ daṇḍeti daṇḍetabbaṃ<sup>4</sup> ca daṇḍiyaṃ<sup>5</sup> adaṇḍetvā<sup>6</sup> attano rucim eva karoti so andho va<sup>7</sup> visamaṃ<sup>8</sup> maggaṃ paṭipanno<sup>9</sup> na jānātīti, samāsamaṃ tato pāsānādisu pakkhalanto andho viya catūsu apāyesu mahādukkhaṃ pāpunātīti attho, etānīti etāni<sup>5</sup> dandiyādaṇḍiyakāraṇāni<sup>9</sup> c' eva daṇḍiyakāraṇesu pi anumthulāni ca<sup>10</sup> sabbāni suditthaṃ disvā anusāseyya<sup>11</sup>, sa ve<sup>12</sup> rājā vohātum<sup>13</sup> voharitum<sup>14</sup> rajjam<sup>15</sup> anusāsītum arahatīti attho, attāṃ mahante<sup>16</sup> thāpetun ti evarūpo<sup>17</sup> anuppanne bhoge uppādetvā uppanne thāvare katvā attānaṃ mahante ulāre issariye thapetum na<sup>18</sup> sakkotīti<sup>19</sup> attho, mudū<sup>20</sup> ti mudurājā ratthavāsikānaṃ pari-<sup>10</sup> bhūto hoti<sup>20</sup> avaññāto so<sup>21</sup>, rajjaṃ niccoraṃ<sup>22</sup> kātum na sakkoti, veravā ti atitikkhassa<sup>23</sup> pana sabbe pi ratthavāsino<sup>24</sup> verino hontīti saveravā nāma hoti, anumajjhanti anubhūtaṃ mudutikkhiṇabhāvānaṃ<sup>25</sup> majjhaṃ samācāre, amudu anatikkhō hutvā rajjaṃ kāraye<sup>26</sup> ti attho, na itthikāraṇaṃ<sup>27</sup> ti pāpaṃ lāma-<sup>15</sup> kaṃ mātugāmaṃ nissāya vaṃsānurakkhakaṃ<sup>28</sup> chattadāyādaṃ<sup>29</sup> puttāṃ ghāte-<sup>15</sup> tum<sup>30</sup> nārahasi mahārājā<sup>31</sup> ti.

Evam nānakāraṇehi kathentāpi amaccā attano kathaṃ gāhāpetum nāsakkhimsu. B. pi yācanto attano pi<sup>31</sup> kathaṃ gāhāpetum nāsakkhi, andhabālo pana so<sup>32</sup> rājā „gacchatha, naṃ corapapāte khipathā“<sup>33</sup> ti āṇāpento aṭṭhamaṃ<sup>33</sup> gātham āha: <sup>20</sup>  
s. Sabbo<sup>34</sup> ca loko ekanto<sup>35</sup> itthi ca ayam ekikā,  
tenāhaṃ paṭipajjissam, gaccha pakkhipath' eva naṃ ti. 68.

Tattha tenāhaṃ ti yena kāraṇena sabbo loko ekanto<sup>35</sup> kumārass' eva pakkho hutvā thito ayaṃ ca itthi ekikā va tena kāraṇenāhaṃ imissā vacanaṃ paṭipajjissam, gacchatha naṃ pabbataṃ āropetvā papāte khipath' evā<sup>36</sup> ti. <sup>25</sup>

Evam vutte soḷasasahassāsu rājithhīsu<sup>36</sup> ekāpi sakabhāvena saṇṭhātum<sup>37</sup> nāsakkhi, sakalanagaravāsino bāhā paggayha<sup>38</sup> kese parikiriya<sup>39</sup> vilapimsu. Rājā „ime<sup>40</sup> imassa papāte

<sup>1</sup> Bā anattakā-. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> Bā -kaṃbho-. <sup>3</sup> Bā omits ca. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> ad-. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> ad-, Bā omits dandiyam. <sup>6</sup> Bā viya. <sup>7</sup> Bā samāsamaṃ. <sup>8</sup> Bā adds pi. <sup>9</sup> Bā daṇḍakā-. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> va, C<sup>s</sup> Bā omit ca. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> manu-. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> sa ce. <sup>13</sup> Bā cakāritum. <sup>14</sup> Bā omits voharitum. <sup>15</sup> Bā rajje. <sup>16</sup> Bā mahatte. <sup>17</sup> Bā -pe. <sup>18</sup> Bā omits na. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> sakkomiti. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> hotu. <sup>21</sup> Bā sā. <sup>22</sup> Bā rajjanivāraṇaṃ. <sup>23</sup> Bā atikkhāya. <sup>24</sup> Bā sabbesaṃ - - vāsikānaṃ. <sup>25</sup> Bā mudutikkhabhāvaṃ. <sup>26</sup> Bā bhāreyyā. <sup>27</sup> C<sup>s</sup> itthiyākā-. <sup>28</sup> Bā -rakkhitam. <sup>29</sup> Bā attano dāyāda. <sup>30</sup> Bā -te-. <sup>31</sup> Bā omits pi. <sup>32</sup> Bā omits so. <sup>33</sup> C<sup>s</sup> paṭhamaṃ. <sup>34</sup> C<sup>s</sup> -e. <sup>35</sup> Bāf ekato. <sup>36</sup> Bā rājaitthisu. <sup>37</sup> Bā sandhāretum. <sup>38</sup> Bā adds kandetvā. <sup>39</sup> Bā -yamānā. <sup>40</sup> Bā omits ime.

khipanam paṭibāheyyum pīti<sup>1</sup>“ saparivāro<sup>2</sup> mahājanassa pari-  
 devantass’ eva<sup>3</sup> tam<sup>4</sup> uddhapādam adhosiram<sup>5</sup> katvā gāhāpetvā  
 papāte khipāpesi. Ath’ assa mettābhāvanānubhāvena pabbate  
 adhivatthā devatā „mā bhāyi Mahāpadumā“ ’ti tam samassā-  
 5 sentī ubhohi hatthehi gahetvā hadaye ṭhapetvā dibbaphassam<sup>6</sup>  
 pharāpetvā<sup>7</sup> otaritvā pabbatapāde pabbataṭṭhakanāgabhavane<sup>8</sup>  
 nāgarājassa phaṇagabbhe ṭhapesi. Nāgarājā B-am nāgabha-  
 vanam netvā attano yasam majjhe bhinditvā adāsi. So tattha  
 ekasamvaccharam vasitvā „manussapatham gamissāmīti<sup>9</sup>“ vatvā  
 10 „kataratṭhānan<sup>10</sup>“ ti vutte „Himavantam gantvā pabbajissā-  
 mīti“ āha. Nāgarājā „sādhū“ ’ti tam gahetvā manussapathe  
 paṭiṭṭhāpetvā pabbajitaparikkhāre datvā sakatṭhānam eva gato.  
 So pi Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā jhānā-  
 bhiññam<sup>11</sup> nibbattetvā vanamūlaphalāhāro tattha paṭivasi<sup>12</sup>.  
 15 Ath’ eko Bārāṇasivāsivanacarako<sup>13</sup> tam ṭhānam patto M-am  
 sañjānitvā „nanu tvaṃ deva Mahāpadumakumāro“ ti vatvā  
 „āma sammā“ ’ti vutte tam vanditvā katipāham tattha vasitvā  
 Bārāṇasim gantvā rañño ārocesi: „deva putto te<sup>14</sup> Himavanta-  
 padese isipabbajjam pabbajito<sup>15</sup> paṇṇasālāyam vasati, aham  
 20 tassa santike vasitvā āgato“ ti<sup>16</sup>. „Paccakkhan te ditṭho“  
 ti. „Āma devā“ ’ti. Rājā mahābalakāya parivuto tattha  
 gantvā vanapariyante khandhāvaram bandhitvā amaccaparivuto<sup>17</sup>  
 paṇṇasālam kañcanarūpasiriyā<sup>18</sup> paṇṇasāladvāre nisinnam M-am<sup>19</sup>  
 vanditvā ekamantam nisīdī, amaccāpi vanditvā paṭisanthāram  
 25 katvā nisīdimsu. B. pi rājānam phalāphalena<sup>20</sup> paṭipucchitvā  
 paṭisanthāram akāsi. Atha nam rājā „tāta mayā tvaṃ gam-

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> -yyumpīti, B<sup>d</sup> -yyunti. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adds gantvā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> tassa, omitting eva.

<sup>4</sup> B<sup>d</sup> nam. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> uddham - -avam-. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> -phassa, B<sup>d</sup> -samphassam. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> panāmetvā. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> patithita in the place of pabbataṭṭhaka - -. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -ssāmi mahārājāti. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -ram ṭhā-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -ñā. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> paṭivasati. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -cārīko.

<sup>14</sup> C<sup>ks</sup> omīti te. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -itvā. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> adds tam sutvā rājā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> amaccagana-.

<sup>18</sup> B<sup>d</sup> pasadisam. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> adds divā. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> omits pha-.

bhīre papāte khipāpito<sup>1</sup>, katham sañjīvito<sup>2</sup> sīti<sup>4</sup> pucchanto  
navamañ gātham āha:

9. Anekatāle<sup>3</sup> narake gambhīre suduruttare  
pātito giriduggasmim kena tvañ tattha nāmariti<sup>4</sup>. 69.

Tattha anekatāle<sup>3</sup> ti anekatālapamāne<sup>5</sup>. nāmariti<sup>6</sup> na mari. 5  
Tatoparā:

10. Nāgo jātabalo<sup>7</sup> tattha thāmavā girisānujo  
paccaggahī<sup>8</sup> mañ bhogehi tenāhañ tattha nāmarim<sup>9</sup>. 70.

11. Ehi tañ paṭinessāmi<sup>10</sup> rājaputta sakañ gharañ,  
1 rajjañ kārehi, bhaddan te, kiñ araññe karissasi<sup>11</sup>. 71. 10

12. Yathā gilitvā balisañ uddhareyya salohitañ  
uddharitvā<sup>12</sup> sukhī assa sukhañ<sup>13</sup> passāmi attani<sup>14</sup>. 72.

13. Kin nu tvañ balisañ brūsi, kiñ tvañ brūsi salohitañ,  
kin nu<sup>15</sup> tvañ ubbhatañ brūsi, tam me akkhāhi pucchito<sup>11</sup>. 73.

14. Kām' āhañ balisañ brūmi, hatthiassañ<sup>16</sup> salohitañ,  
catt' āhañ ubbhatañ brūmi, evañ jānāhi khattiya' ti 74. 15

imāsu<sup>17</sup> pañcasu ekantarikā tisso gāthā B-assa dve rañño.

Tattha paccaggahitī<sup>18</sup> pabbatapatanakāle devatāya pariggahetvā dibha-  
phassena<sup>19</sup> samassāsetvā upanītañ<sup>20</sup> mañ patigāhi gahetvā<sup>21</sup> pana<sup>22</sup> nāga-  
bhavanañ netvā<sup>23</sup> mahantañ yasañ datvā manussapathañ mañ nehiti vutto<sup>24</sup> 20  
mañ manussapathañ ānesi sv-āhañ<sup>25</sup> idhāgantvā pabbajito iti tena<sup>26</sup> devatāya  
ca nāgarājassa cānubhāvenāhañ<sup>27</sup> tattha na marim ti sabbañ<sup>28</sup> ārocesi,  
ehitī<sup>29</sup> rājā tassa vacanañ sutvā somanassappatto hutvā tāta āhañ bālabbhāvena  
itthiyā vacanañ gahetvā evañ ācāraguṇena tañ<sup>30</sup> aparajjhim khamāhi me<sup>31</sup>  
ti pādesu patitvā utthehi mahārāja khamāmi te<sup>32</sup> itoparañ puna mā evañ 25  
anissammakārī bhavyeyāsiti vutto<sup>33</sup> tāta tvañ attano kulasantakañ<sup>34</sup> setacchattañ  
ussāpetvā rajjañ anusāsanto<sup>35</sup> mayham khamasi nāmā' ti eva āha, uddha-

<sup>1</sup> Bd -petvā. <sup>2</sup> Bd assajī-, B<sup>s</sup> sajī-. <sup>3</sup> Bd -kāle. <sup>4</sup> Bds na marasīti. <sup>5</sup> Bd  
anekampamāne kāle. <sup>6</sup> Cks na-. Bd marasīti. <sup>7</sup> Ck -bale, Bd -phane, Bf -phalo.  
<sup>8</sup> Cks -bhī, Bdf paccaggahī. <sup>9</sup> Cks -ri, Bd namari. <sup>10</sup> Cks -ni-, Bdf patine-.  
<sup>11</sup> Bds add kumāro āha. <sup>12</sup> Cks uggarī-. <sup>13</sup> Cks evañ. <sup>14</sup> Bd attanīti, and  
adds rājā āha, Cks attanā. <sup>15</sup> Cks kiñ. omitting nu. <sup>16</sup> Cks -assa. <sup>17</sup> Ck imāsa,  
Bd imissā. <sup>18</sup> Bd paccaggahimanti. <sup>19</sup> Bd -samppassena. <sup>20</sup> Bd sanikañ. <sup>21</sup>  
Bd patiggahetvā in the place of pati -. <sup>22</sup> Bd omits pana. <sup>23</sup> Bd āne-. <sup>24</sup>  
Bd -pathañ pahinā ti vutte. <sup>25</sup> Bd āhañ. <sup>26</sup> Bd teneva. <sup>27</sup> Bd ca a - na a-.  
<sup>28</sup> all three MSS. mariti, Bd so in the place of sabbañ. <sup>29</sup> Bd omits ehitī. <sup>30</sup>  
Ck -gunante tañ, Bd silācārasampanne tayi. <sup>31</sup> Bd adds dosañ. <sup>32</sup> Bd adds  
dosañ <sup>33</sup> Bd -e. <sup>34</sup> Bd kulavettikañ. <sup>35</sup> Cks -te.

ritvā ti hadayavakkādīni asampattam eva taṃ<sup>1</sup> uddharitvā, sukhaṃ pas-  
 sāmī attanīti<sup>2</sup> attānaṃ mahārāja evam ahaṃ pi puna sotthihhāvappattaṃ  
 gilithalisapurisam iva attānaṃ<sup>3</sup> passāmiti, kiṃ nu tvaṃ ti idaṃ rājā taṃ  
 atthaṃ vitthārato<sup>4</sup> sotuṃ pucchati, kāmāhaṃ ti pañcakāmaguṇe ahaṃ, hatthi  
 5 assaṃ salohitaṃ ti<sup>5</sup>. evaṃ [hatthiassarathavāhanam sattaraṇanādhedam<sup>6</sup>  
 vibhavaṃ salohitaṃ ti hrūmi<sup>7</sup>, cattāhaṃ cattāṃ ahaṃ yadā taṃ saḥhaṃ pi  
 cattāṃ hoti pariccattaṃ taṃ dānaṃ ahaṃ ubbhataṃ ti hrūmi.

„Iti kho mahārāja mayhaṃ rajjena kiccaṃ n’ atthi, tvaṃ  
 pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamanam pahāya dham-  
 10 mena rajjaṃ karehīti“ M. pitu ovādaṃ adāsi. So<sup>8</sup> roditvā  
 kanditvā<sup>9</sup> nagaraṃ gacchanto antarāmagge amacce pucchi:  
 „ahaṃ kaṃ<sup>10</sup> nissāya evarūpena ācārasampannena<sup>11</sup> puttena  
 viyogaṃ patto“ ti. „Aggamahesiṃ<sup>12</sup> devā“ ’ti. Rājā taṃ  
 uddhapādaṃ gāhāpetvā corapapāte khīpāpetvā nagaraṃ pavi-  
 15 sitvā dhammena rajjaṃ kāresi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe p’ esā maṃ akkositvā  
 mahāvināsaṃ pattā“ ti vatvā

13. Cīṇcamānavikā mātā Devadatto ca me pitā

Anando<sup>13</sup> paṇḍito nāgo Sāriputto ca devatā

20 ahaṃ tadā rāja<sup>14</sup>putto<sup>14</sup>, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti 75.  
 osānagāthāya j. samodhānesi<sup>15</sup>. Mahāpaduma jātakam.

### 10. Mittāmittajātaka.

Kāni kammāni kubbānīti. Idaṃ S. J. v. Kosalarañño  
 atthacaram<sup>16</sup> amaccaṃ ā. k. So kira rañño bahūpakāro āhosi.  
 25 Ath’ assa rājā atirekasammānaṃ kāresi. Avasesā naṃ asahamānā  
 „deva asuko amacco tumhākaṃ anattakārako“ ti paribhindiṃsu.  
 Rājā taṃ parigaṇhanto kiñci dosaṃ adisvā „ahaṃ massa kiñci dosaṃ  
 na passāmi, kathaṃ nu kho sakkā mayā imassa mittabhāvaṃ vā  
 amittabhāvaṃ vā jānituṃ“ ti cintetvā „imaṃ pañhaṃ ṭhapetvā

<sup>1</sup> Bā omits taṃ. <sup>2</sup> Bā attaniṃti, C<sup>s</sup> sukhamassa attanti. <sup>3</sup> Bā halisameva

attani. <sup>4</sup> Bā -rito. <sup>5</sup> all three MSS. atthi assa, C<sup>s</sup> -taṃ hi. <sup>6</sup> Bā omits  
 hhedam. <sup>7</sup> Bā omits hrūmi. <sup>8</sup> Bā adds rājā. <sup>9</sup> Bā paridevitvā. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> taṃ.

<sup>11</sup> Bā ācāragunasam-. <sup>12</sup> all three MSS. -si. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> add ca. <sup>14</sup> Bā rāja<sup>14</sup>putto  
 ahaṃ āsi, B<sup>f</sup> r. a. tadā. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> -dhani, C<sup>s</sup> -dhāni. <sup>16</sup> Bā -cariyaṃ.

Tathāgataṃ aṇṇo jānitum na sakkhissati, gantvā pucchissāmiti<sup>1</sup> so  
bhuttapātārāso S-raṃ upasāṃkamitvā „bhante kathaṃ nu kho sakkā  
purisena attano mittabhāvaṃ vā amittabhāvaṃ vā jānitum“ ti pucchi.  
Atha naṃ S. „pubbe pi mahārāja paṇḍitā imaṃ pañhaṃ cintetvā  
paṇḍite pucchitvā tehi kathitavasena ñatvā amitte vajjetvā<sup>2</sup> mitte 5  
seviṃsū“ ’ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa atthadhammānusāsako amacco  
ahosi. Tadā Bārāṇasiraṇṇo ekaṃ atthacarakaṃ amaccaṃ sesā  
paribhindiṃsu. Rājā tassa dosaṃ apassanto „kathaṃ nu kho  
sakkā amittaṃ vā mittaṃ vā ñatun<sup>3</sup>“ ti M-aṃ pucchanto 10  
paṭhamarū gātham āha:

1. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame  
amittaṃ<sup>4</sup> jāneyya medhāvī disvā sutvā va<sup>5</sup> paṇḍito ti. 76.

Tass’ attho: kāni kammāni karontaṃ medhāvī paṇḍito puriso cakkhunā  
disvā sotena vā sutvā ayaṃ mayhaṃ amitto ti jāneyya tassa jānanatthāya 15  
kathaṃ viññū parakkameyyā ’ti.

Ath’ assa amittalakkhaṇaṃ kathento<sup>6</sup>

2. Na naṃ umhayate<sup>7</sup> disvā na ca naṃ paṭinandati (vol. II  $\frac{131}{22}$ )  
cakkhūni c’ assa<sup>8</sup> na dadāti paṭilomaṇ ca<sup>9</sup> vattati. 77.
3. Amitte tassa bhajati mitte tassa na sevati 20  
vaṇṇakāme nivāreti akkosante pasamsati. 78.
4. Guyhaṇ ca tassa n’ akkhāti tassa guyhaṃ na gūhati  
kammaṃ tassa na vaṇṇeti paññ’ assa na-ppasamsati. 79.
5. Abhave nandati tassa bhave tassa na nandati  
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa n’ uppajjate sati, 80. 25  
tato naṃ nānukampati, aho<sup>10</sup> so pi labheyy’ ito<sup>11</sup>.
6. Icc-ete soḷasākārā amittasmim paṭiṭṭhitā (vol. II  $\frac{131}{24}$ )  
yehi amittaṃ jāneyya disvā sutvā va<sup>12</sup> paṇḍito ti 81.

M.<sup>13</sup> imā pañca gāthā vatvā puna

<sup>1</sup> Bā -mā ti. <sup>2</sup> Cks vajji-. <sup>3</sup> Bā sakkomi taṃ ñatun in the place of sakkā --.

<sup>4</sup> Bā mitte. <sup>5</sup> Bāf ca. <sup>6</sup> Bā adds gāthamāha. <sup>7</sup> Bā ummeyate, Bf umbhayate.

<sup>8</sup> Cks tassa. <sup>9</sup> Cks -māca. <sup>10</sup> Bā āhā, Bf ahā. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> -yyato, C<sup>k</sup> labheyyakotā,

Bā labheyito. <sup>12</sup> Bāf ca. <sup>13</sup> Bā omits mahāsatto.



7. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame  
mittaṃ jāneyya medhāvī disvā sutvā va' paṇḍito ti' 82.  
imāya gāthāya mittalakkhaṇaṃ puṭṭho sesagāthā abhāsi:
8. Pavutthaṃ taṃ taṃ<sup>8</sup> sarati āgataṃ abhinandati  
5 tato kelāyito<sup>4</sup> hoti vācāya paṭinandati. 83.
9. Mitte tass' eva<sup>5</sup> bhajati amitte tassa na sevati  
akkosante nivāreti vaṇṇakāme pasamsati. 84.
10. Guyhaṃ ca tassa akkhāti tassa guyhaṃ ca gūhati  
kammaṃ ca tassa vaṇṇeti paññaṃ tassa<sup>6</sup> pasamsati. 85.
- 10 12. Bhava ca nandati tassa abhave tassa na nandati,  
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa uppajjate sati,  
tato naṃ anukampati, aho<sup>7</sup> so pi labheyy' ito<sup>8</sup>. 86.
11. Icc-ete soḷasākārā mittasmiṃ suppatitṭhitā  
yehi mittāṃ su<sup>9</sup> jāneyya disvā sutvā va' paṇḍito ti. 87.
- 15 Tattha na naṃ umhayate<sup>10</sup> ti taṃ mittāṃ<sup>11</sup> mittapaṭirūpako<sup>12</sup> sitaṃ  
na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti, na ca naṃ paṭinaudatīti tassa kathaṃ  
pagganhanto na paṭinandati na tussati<sup>13</sup>, cakkkhūni tassa na dadātīti  
olokentaṃ na oloketi, paṭilomañcā 'ti tassa kathaṃ patippharati paṭisattu  
hoti, vaṇṇakāme ti tassa vannaṃ bhaṇante<sup>14</sup>, nākkhātīti<sup>15</sup> attano guyhaṃ  
20 tassa nācikkhati, kammaṃ tassā 'ti teṇa katakammaṃ na<sup>16</sup> vaṇṇayati<sup>17</sup>, pañ-  
ñassā<sup>18</sup> 'ti tassa paññaṃ<sup>19</sup> na-ppasamsati nānasampadaṃ na sahati<sup>20</sup>, abha-  
ve ti<sup>21</sup> avuḍḍhiyā<sup>22</sup>, tassa nupparajjate<sup>23</sup> ti tassa mittapaṭirūpakassa  
mama<sup>24</sup> mittassa pi ito dassāmiti sati na uppajjati, nānukampatīti mudu-  
cittena na ciutesi, labheyyito<sup>25</sup> ti labheyya ito, ākārā ti kāraṇāni, pa-  
25 vutthān ti videsagataṃ, kelāyito<sup>26</sup> ti kelāyati mamāyati pattheti piheti  
icchatīti attho, vācāya 'ti madhuravacanena taṃ samudācaranto nandati  
tussati<sup>27</sup>, sesaṃ vuttapaṭipakkhanayen' eva veditabhaṃ.

<sup>1</sup> Edf ca. <sup>2</sup> Bdf adds bodhisatto. <sup>3</sup> Cs pavutthantaṃ taṃ? Ck pavutthaṃ taṃ, Bdf pathaṃ tassa, Bf pavutthaṃ tassa <sup>4</sup> Bdf -iko. <sup>5</sup> Cks tassa. <sup>6</sup> Cks paññā tassa. <sup>7</sup> Bdf ahā, Ff mahā. <sup>8</sup> Cks -yyato, Bdf labheyito. <sup>9</sup> Cks omits su. <sup>10</sup> Edf ummayyate. <sup>11</sup> Edf omits mittāṃ. <sup>12</sup> Bdf -kaṃ. <sup>13</sup> Edf dussati. <sup>14</sup> Bdf tassa vaṇṇante. <sup>15</sup> Cks na khamati. <sup>16</sup> Cs taṃ. <sup>17</sup> Bdf nandiyati. <sup>18</sup> Edf paññamassā. <sup>19</sup> Cks paññaṃ, Bdf assa nāpaṇaṃ. <sup>20</sup> Cs nayhati, Edf na bhāsati. <sup>21</sup> Cks abhavenā, Bdf abhave nandatīti. <sup>22</sup> Bdf avuḍḍhiyā. <sup>23</sup> Bdf adds satī. <sup>24</sup> Bdf omits mama. <sup>25</sup> Cs labheyyato, Ck labheyyakan, Bdf labheyito. <sup>26</sup> Cks -yino, Edf -yiko. <sup>27</sup> Bdf paṭinandati na dussati.

Rājā M-assa kathāya attamano hutvā tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja pubbe p' esa paṇho samuṭṭhahi<sup>1</sup>, paṇḍitā vacanaṃ<sup>2</sup> kathayimsu<sup>3</sup>, imehi dvattiṃsāyākārehi<sup>4</sup> amitto ca<sup>5</sup> mitto ca<sup>6</sup> jānitabbo<sup>7</sup> ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇ- 5 dītāmacco<sup>7</sup> aham evā<sup>8</sup> 'ti. Mittāmittajātakaṃ. Dvādasanipāta vaṇṇauā niṭṭhitā<sup>9</sup>.

<sup>1</sup> Eā samuṭṭhito. <sup>2</sup> Bā pana. <sup>3</sup> Bā -sū ti. <sup>4</sup> Bā dvikāraṇehi. <sup>5</sup> Bā omits amitto ca. <sup>6</sup> Bā omits ca. <sup>7</sup> Bā -taamacco pana. <sup>8</sup> Bā iti dasajātakavatthu-  
paṭimaṇḍitaṃ dvādasanipātajātakaṃ niṭṭhitam.

### XIII. TERASANIPĀTA.

#### 1. Ambajāataka.

Ahāsi me ambapthalāni pubbe ti. Idam S. J. v. Deva-  
dattaṃ ā. k. Devadatto pi „aham Buddho bhavissāmi. mayham  
5 samaṇo Gotamo n' evācariyo na upajjhāyo“ ti ācariyaṃ paccakkhāya  
jhānaparihīno saṅghaṃ bhinditvā anupubbena Sāvattthim āgacchanto  
bahi-Jetavane paṭhaviyā vivare dinne<sup>1</sup> Avīciṃ pāvisi. Tadā dh.<sup>2</sup> k. s.:  
„āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya<sup>3</sup> mahāvināsaṃ patto Avīci-  
mahāniraye nibatto“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k.  
10 s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva  
pubbe pi Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto yevā“  
'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohitakulaṃ ahivātakarogena  
vinassi. Eko va<sup>4</sup> putto bhittim bhinditvā palāto, so Takka-  
15 silaṃ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa sāntikā<sup>5</sup> vede ca  
sesasippāni ca uggaṇhitvā ācariyaṃ vanditvā nikkhanto, „desa-  
cārittaṃ<sup>6</sup> carissāmīti“ vicaranto ekaṃ paccantanagaraṃ pā-  
puṇi. Taṃ nissāya mahācaṇḍālagāmakko ahosi<sup>7</sup>. Tadā Bo.  
tasmim gāme paṭivasati paṇḍito vyatto, akāle phalaṃ gaṇhā-  
20 panamantaṃ jānāti, so pāto va kācaṃ<sup>8</sup> ādāya tato gāmā  
nikkhamitvā araṇṇe ekaṃ ambarukkhaṃ upasaṃkamitvā satta-  
padamatthake tṭhito taṃ mantaṃ parivattetvā<sup>10</sup> ambarukkhaṃ

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> dente. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adda bhikkhu. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> ariyapa-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> omits vā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> adda  
tayo. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -cārikaṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> jānissāmīti. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> omitt ahoṣi. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> kājaṃ.  
<sup>10</sup> B<sup>d</sup> pariappitvā.

ekena udakapasatena paharati, rukkhato taṃ khaṇaṃ ñeva purāṇapaṇṇāni patanti navāni uṭṭhahanti, pupphāni pupphitvā patanti, ambapahalāni uṭṭhāya muhuttan' eva paccitvā madhurāni ojavantani dibbapahalasadisāni<sup>1</sup> hutvā rukkhato patanti. M. tāni uccinitvā yavadatthaṃ khāditvā kācaṃ<sup>2</sup> pūretvā<sup>3</sup> gehaṃ<sup>5</sup> gantvā tāni vikkhiṇtvā puttadāraṃ posesi. So brāhmaṇakumāro M-aṃ akāle ambapakkāni āharitvā vikkhiṇantaṃ disvā „nissam-sayena tehi mantabalena<sup>4</sup> uppannehi bhavitabbaṃ<sup>5</sup>, imaṃ purisaṃ nissāya etaṃ anagghamantaṃ labhissāmīti“ cintetvā M-assa ambāni āharaṇaniyāmaṃ pariggaṇhanto tatvato<sup>6</sup> ñatvā<sup>10</sup> tasmiṃ araṇṇato anāgate va<sup>7</sup> tassa gehaṃ gantvā ajānanto viya hutvā tassa bhariyaṃ „kuhiṃ<sup>8</sup> ācariyo“ ti pucchitvā „araṇṇaṃ gato“ ti vutte taṃ<sup>9</sup> āgamayamāno<sup>10</sup> ṭhatvā āgacchantam disvā paccuggantvā hatthato kācaṃ<sup>11</sup> gahetvā<sup>12</sup> āharitvā gehe ṭhapesi. M. taṃ oloketvā bhariyaṃ āha: „bhadde<sup>13</sup> ayaṃ maṇavako<sup>13</sup> mantatthāya āgato, na pan' assa hatthe manto ṭhassati, asappuriso eso“ ti. Māṇavo pi „aḥam imaṃ mantaṃ ācariyassa upakārako hutvā labhissāmīti“ cintetvā tato patthāya tassa gehe kattabbakiccāni<sup>14</sup> karoti: dārūni āharati vīhiṃ koṭṭeti<sup>15</sup> pacati mukhadhovanādīni<sup>16</sup> deti pāde dhovati.<sup>20</sup> Ekadivasam M-ena „tāta māṇava maṇcaṃ<sup>17</sup> pādānaṃ me upadhānaṃ dehīti“ vutte aññaṃ apassitvā sabbarattaṃ ūrumhi ṭhapetvā nisīdi. Aparabhāge M-assa bhariyā puttaṃ vijāyi, tassā pasūtikāparikammaṃ<sup>18</sup> sabbam akāsi. Sā ekadivasam M-aṃ āha: „sāmi, ayaṃ māṇavo jātisampanno hutvāpi<sup>19</sup> 25 mantatthāya amhākaṃ veyyāvaccaṃ karoti, etassa hatthe manto tiṭṭhatu vā mā vā deth' assa<sup>20</sup>“ mantan“ ti. So „sādhū“ 'ti sampā-

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> dibbarasa sa- <sup>2</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> kājaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> pūrāpetvā. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> mantaphalena, C<sup>s</sup> -sayanetaṃ mantabalehi. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -bbanti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> tathato. C<sup>k</sup> tatvato. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> yeva. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> adds ayye. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds āgataṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adds va. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> kāmaṇi, C<sup>s</sup> kājaṃ. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> disvā hatthato paccuggahetvā <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -vo. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> sabbaki-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> adds bhattam. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> dantakathamu- <sup>17</sup> all three MSS. maṇca. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> omits pari, B<sup>d</sup> reads tassā sutikāle parik - -. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> omits pi. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> detha tassa

ticchitvā tassa mantaṃ datvā taṃ evaṃ āha: „tāta, anaggho<sup>1</sup>  
 manto, tava imaṃ nissāya mahālābhasakkāro bhavissati, raññā  
 vā rājamahāmattena vā ‘ko te ācariyo’ ti puṭṭhakāle maṃ mā  
 nigūhittho, sace hi ‘caṇḍālassa me santikā’<sup>2</sup> manto gahito’ ti  
 5 lajjanto<sup>3</sup> ‘brāhmaṇamahāsālo me ācariyo’ ti kathessasi<sup>4</sup> imassa  
 mantassa<sup>5</sup> phalaṃ na labhissasīti<sup>6</sup>. So „kiṃkāraṇā’<sup>7</sup> nigūhis-  
 sāmi<sup>8</sup>, kenaci puṭṭhakāle tumhe yeva kathessāmīti<sup>9</sup>“ vatvā  
 vanditvā caṇḍālagāmato nikkhamitvā mantaṃ<sup>9</sup> vīmaṃsitvā anu-  
 pubbena Bārāṇasī<sup>10</sup> patvā ambāni vikkīṇitvā bahuṃ dhanāni  
 10 labhi. Ath’ ekadivasāṃ uyyānapālo tassa hatthato ambaṃ  
 pi kiṇitvā<sup>11</sup> rañño adāsi. Rājā taṃ paribhuñjitvā „kuto<sup>12</sup> tayā  
 evarūpaṃ ambaṃ laddhan<sup>13</sup>“ ti pucchi. „Deva eko māṇavo  
 akālaambaphalāni<sup>14</sup> ānetvā vikkīṇāti, tato me gahitaṃ“ ti.  
 „Ito paṭṭhāya idh’ eva ambāni āharatū’ ti taṃ vadehīti<sup>15</sup>. So  
 15 tathā akāsi. Māṇavo pi tato paṭṭhāya ambāni rājakulaṃ  
 harati raññā ca „maṃ upaṭṭhahā’<sup>16</sup> ti<sup>17</sup> vutte rājānaṃ upaṭṭha-  
 hanto bahuṃ dhanāni labhitvā kamena<sup>18</sup> viśāsiko jāto. Atha  
 naṃ ekadivasāṃ rājā pucchi: „māṇava, kuto akāle evaṃ  
 vaṇṇagandharasasampannāni ambāni labhasi<sup>19</sup>, kiṃ te nāgo vā  
 20 supaṇṇo vā devo vā koci deti udāhu mantabalaṃ<sup>20</sup> etan<sup>21</sup>“ ti.  
 „Na me mahārāja koci deti<sup>22</sup>, anaggho pana me manto atthi,  
 tass’ etaṃ<sup>23</sup> balan<sup>24</sup>“ ti. „Tena hi mayam pi ekadivasāṃ  
 mantabalaṃ<sup>25</sup> daṭṭhukāmā<sup>26</sup>“ ti. „Sādhū deva, dassessāmīti<sup>27</sup>.  
 Rājā punadivase tena saddhiṃ uyyānaṃ gantvā „dassehīti<sup>28</sup>  
 25 āha. So „sādhū<sup>29</sup>“ ti ambarukkhaṃ upagantvā sattapada-  
 matthake ṭhito mantaṃ parivattetvā rukkhaṃ udakena pahari,  
 taṃ khaṇaṃ nēva ambarukkho heṭṭhāvuttaniyāmena<sup>30</sup> phalaṃ

<sup>1</sup> Bā adds yaṃ. <sup>2</sup> Bā puṭṭho pana mayhaṃ ācariyo caṇḍālo tassa santikā. <sup>3</sup>  
 Bā lajjito ti. <sup>4</sup> Bā ti ce kathissati. <sup>5</sup> Eā omits ma-. <sup>6</sup> Bā bhavissatīti. <sup>7</sup>  
 Eā adds taṃ. <sup>8</sup> Eā -miti. <sup>9</sup> Bā -te. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> -siyaṃ, Bā -sī. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> vikkī-,  
 Eā viki- in the place of piki-. <sup>12</sup> Bā adds samma. <sup>13</sup> Bā -po ambo laddho.  
<sup>14</sup> C<sup>ks</sup> omit amba. <sup>15</sup> Bā attha raññā upaṭṭhahīti no. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> kammena, Bā anuk-  
 kamena. <sup>17</sup> Bā āharasi. <sup>18</sup> Bā -phalam. <sup>19</sup> Bā adds atthano paññāphalena.  
<sup>20</sup> Bā tasseva. <sup>21</sup> Bā -phalaṃ. <sup>22</sup> Bā -neva.

gahetvā mahāmegho viya ambavassaṃ vassi, mahājano sādhu-  
 kāraṃ adāsi, celukkhepā pavattiṃsu<sup>1</sup>, rājā phalāni khāditvā  
 tassa bahuṃ dhanāṃ datvā „māṇava<sup>2</sup>, evarūpo te acchariya-  
 manto kassa santike gahito“ ti pucchi. Māṇavo „sac’ āhaṃ  
 ‘caṇḍālassa santike’ ti vakkhāmi lajjitabbakaṃ<sup>3</sup> bhavissati mañ 5  
 ca garahissanti<sup>4</sup>, manto kho pana me paṇo idāni na nassis-  
 sati<sup>5</sup>, disāpāmokkhācariyaṃ<sup>6</sup> apadisāmi<sup>7</sup>“ cintetvā musāvādaṃ  
 katvā „Takkasilāya<sup>8</sup> disāpāmokkhācariyassa santike gahito  
 me“ ti vadanto<sup>9</sup> ācariyaṃ paccakkhāsi, taṃ khaṇaṃ nēva  
 manto antaradhāyi. Rājā somanassajāto taṃ ādāya nagaraṃ 10  
 pavisitvā pun’ ekadivasaṃ<sup>10</sup> „ambāni khādissāmi<sup>11</sup>“ uyyānaṃ  
 gantvā maṅgalasilāpaṭṭe nisinna<sup>11</sup> „māṇava ambāni āharā“ ti  
 āha. So „sādhū“ ti ambaṃ upagantvā sattapadamatthake  
 ṭhito „mantaṃ parivattessāmi<sup>12</sup>“ mante anupaṭṭhahante<sup>12</sup> antara-  
 hitabhāvaṃ natvā lajjito aṭṭhāsi. Rājā „ayaṃ pubbe parisa- 15  
 majjhe yeva ambāni āharitvā amhākaṃ deti, ghanameghavassaṃ  
 viya ambaṃ vassāpeti, idāni thaddho viya ṭhito, kin nu kho  
 kāraṇaṃ“ ti cintetvā taṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ahāsi me ambaphalāni pubbe

aṇṇi thūlāni ca brahmacārī,

20

teḥ’ eva mantehi na dāni tuyhaṃ

dumaphalā pātubhavanti brahme ti. 1.

Tattha ahāsīti āhari, dumaphalānīti rukkhaphalānīti.

Taṃ sutvā māṇavo „sace ‘ajja ambaphalaṃ na gaṇhāmi<sup>13</sup>  
 vakkhāmi rājā me kujjhissati, musāvādena vañcessāmi<sup>14</sup>“ 25  
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Nakkhattayogaṃ patimānayaṃ<sup>15</sup>,

khaṇaṃ muhuttaṃ na maṃ tosayanti<sup>16</sup>,

<sup>1</sup> Ed -ttayimsu. <sup>2</sup> Bd adds ko. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> lajja-, Bd -taṃ. <sup>4</sup> Ed maṃ garahissati.  
<sup>5</sup> C<sup>k</sup> nassissanti, Bd nassati. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> -kkha āc-, Bd -kkho ācariyo me ti. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> s  
 -disāti. <sup>8</sup> Ed -yaṃ. <sup>9</sup> Ed vadati. <sup>10</sup> Bd punadivase. <sup>11</sup> Bd nisīdi. <sup>12</sup> Bd  
 anuṭṭha-. <sup>13</sup> Bd gaṇhāpessāmi. <sup>14</sup> Bd ācikkhissāmi. <sup>15</sup> Bd<sup>s</sup> paṭi-, C<sup>s</sup> pati-  
 māṇa-. <sup>16</sup> Ed -ttaṇa mantenapassaṃ, Bd khaṇa muhutte na manto passanti.

nakkattayogañ ca khaṇaṇ ca laddhā  
athāhariss<sup>1</sup> ambaphalaṃ pahūtan<sup>2</sup> ti. 2.

Tattha athāharissamaphalan<sup>3</sup> ti atha<sup>4</sup> ambaphalaṃ āharissāmi<sup>5</sup>.

Rājā „ayaṃ aññadā nakkhattayogaṃ na vadati. kin nu  
5 kho etan“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

a. Nakkhattayogaṃ na pure abhāni,  
khaṇaṃ muhuttaṃ na pure asaṃsi<sup>6</sup>,  
athāhari<sup>7</sup> ambaphalaṃ pahūtaṃ<sup>8</sup>  
vaṇṇena gandhena rasena upetaṃ. 3.

10 4. Mantābhijjappena pur' assa<sup>9</sup> tuyhaṃ  
dumapphalā pātubhavanti brahme,  
sv-ājja na pāresi<sup>10</sup> japaṃ pi mante<sup>11</sup>,  
ayaṃ so ko nāma tav' ajja dhammo ti. 4.

Tattha na pāresi<sup>12</sup> na sakkosi, jappampīti<sup>13</sup> jappanto pi parivattento  
15 pi, ayaṃ so ti ayaṃ eva so tava sabhāvo ajja ko nāma jāto ti.

Taṃ sutvā māṇavo<sup>14</sup> „na sakkā rājānaṃ musāvādena  
vañcetuṃ, sace pi me sabhāve kathite āṇaṃ karoti<sup>15</sup> karotu,  
sabhāvaṃ eva kathessāmīti“ cintetvā dve gāthā abhāsi:

5. Caṇḍālaputto mama sampadāsi,  
20 dhammena mante pakatiṃ ca saṃsi:  
mā c' assu 'me pucchito nāma gottaṃ  
guyhittho mā taṃ vijaheyya manto<sup>16</sup>. 5.

6. So 'haṃ janindena janam pi<sup>17</sup> puṭṭho  
makkhābhībhūto alikaṃ abhāṇiṃ,  
25 mantā ime brāhmaṇassā 'ti micchā  
pahīnamanto kapaṇaṃ rudāmīti. 6.

Tattha dhammena 'ti samena kāraṇena appaṭicchadetvā va adāsi,  
pakatiṃ ca saṃsīti mā 'me pucchito nāma gottaṃ guyhittho sace guyham

<sup>1</sup> Bā addhāha-. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> pahu-, Bā bahu-, C<sup>k</sup> papan. <sup>3</sup> Bā addhaha-. <sup>4</sup> Bā addhā-  
mayam. <sup>5</sup> Bā harissāmīti. <sup>6</sup> Bā pas-. <sup>7</sup> Bā sayamhari. <sup>8</sup> Bā muhuttaṃ. <sup>9</sup>  
so C<sup>k</sup>; C<sup>s</sup> parassa, Bā pureti, B<sup>s</sup> pureti. <sup>10</sup> Bā svajja na pādesi. <sup>11</sup> Bā japa-  
paṃ samantam, B<sup>s</sup> jappapimantam. <sup>12</sup> Bā pāde-. <sup>13</sup> Bā jappanti. <sup>14</sup> Bā  
adds pi. <sup>15</sup> Bā kareyya. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> mantā. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> hi, Bā pi?

pi<sup>1</sup> mantā<sup>2</sup> te nassissantiti<sup>3</sup> tesam nassanapakatiñ<sup>4</sup> ca mayham saṃsi, brāhmanassā 'ti micchā ti brāhmanassa santike mayā ime mantā gahitā ti micchā abhāvim, tena me te mantā natthā, sv-āham pabīnamanto idāni kapaṇam rodāmi.

Tam sutvā rājā „ayam pāpadhammo evarūpaṃ ratanaṃ<sup>5</sup> na olokesi, evarūpasmiṃ hi uttamaratane<sup>6</sup> laddhe jāti kiṃ karissatiti“ kujjhitvā<sup>7</sup>

7. Eraṇḍa pucimandā vā atha vā pālibhaddakā<sup>8</sup>  
madhum madhutthiko<sup>9</sup> vinde, so hi tassa dumuttamo. 7.

8. Khattiyā brāhmaṇā<sup>10</sup> vessā suddā caṇḍāla pukkusā  
yasmā<sup>11</sup> dhammaṃ vijāneyya so hi tassa naruttamo. 8.

9. Imassa daṇḍaṃ ca vadhaṃ ca datvā<sup>12</sup>  
gale gahetvā khalayātha<sup>13</sup> jammaṃ  
yo uttamatthaṃ kasirena laddhaṃ  
mānātimānena vināsayitthā<sup>14</sup> 'ti 9.  
imā gāthā āha.

Tattha madhutthiko ti madhutthiko puriso araṇṇe madhum olokento etesaṃ rukkhānaṃ yato madhuṃ labhati so hi<sup>15</sup> dumo tassa dumuttamo<sup>16</sup> nāma, tato c' eva khattiyādisu yamhā purisā dhammaṃ kīraṇam<sup>17</sup> y' uttamatthaṃ<sup>18</sup> vijāneyya so tassa uttamanaro<sup>19</sup>, imassa daṇḍaṃ cā 'ti imassa pāpadhammassa<sup>20</sup> sahhappaharanadaṇḍaṃ<sup>21</sup> ca velupesīhi<sup>22</sup> pitthacammam uppātenā<sup>23</sup> vadhaṃ ca datvā imaṃ ca jammaṃ gale gahetvā khalayātha<sup>24</sup> khalikāraṃ<sup>25</sup> pāpetvā niddhamatha<sup>26</sup> kiṃ iminā idha vasantenā 'ti

Rājapurisā tathā katvā „tavācariyassa santikaṃ<sup>26</sup> gantvā taṃ ārādhetvā<sup>27</sup> sace puna mante<sup>28</sup> labhasi<sup>29</sup> idhāgaccheyyāsi, no ce imaṃ disaṃ mā olokeyyāsiti“ taṃ nibbisayam akāmsu. So anātho hutvā „ṭhapetva ācariyaṃ na me aññaṃ paṭi-saraṇaṃ atthi, tass' eva santikaṃ gantvā taṃ ārādhetvā puna mantaṃ yācissāmīti“ rodanto taṃ gāmaṃ agamāsi.

<sup>1</sup> Bā guhasi. <sup>2</sup> Bā -o. <sup>3</sup> Bā -ssati. <sup>4</sup> Ck tassana-, Bā anassanaṃ. <sup>5</sup> Bā -namantaṃ. <sup>6</sup> Bā -ramante. <sup>7</sup> Bā add tassa garahanto. <sup>8</sup> Bā paṭhali-. <sup>9</sup> Bā -ttiko, Ck -tthikā. <sup>10</sup> Ck -na. <sup>11</sup> Bā yamhā. <sup>12</sup> Ck natvā. <sup>13</sup> Bā gala-. <sup>14</sup> Ck -yittho. <sup>15</sup> Ck so ca. <sup>16</sup> Ck mudutta-. <sup>17</sup> Bā kāla. <sup>18</sup> Bā yuttaṃ mattaṃ. <sup>19</sup> Bā so va tassa uttamo nāma. <sup>20</sup> Ck sabbassaharanadaṇḍe. <sup>21</sup> Bā -pesikādini. <sup>22</sup> Bā upanetvā. <sup>23</sup> Ck -āyātha, Bā galayātha. <sup>24</sup> so Ck; Bā khalamkāraṃ. <sup>25</sup> Bā adda nikaḍḍhatha. <sup>26</sup> Bā -ke. <sup>27</sup> Bā adda va. <sup>28</sup> Ck -to. <sup>29</sup> Ck labhāsi, Bā labhissasi.



Atha nam āgacchantam disvā M. bhariyam āmantetvā „bhadde passa tam' pāpadhammam parihīnamantam puna āgacchantan"<sup>6</sup> ti āha. So M-am upasāṃkamtivā vanditvā ekamantaṃ ni-sinno „kiṃkāraṇā āgato sīti“ puṭṭho „ācariya musāvādam  
5 katvā ācariyam paccakkhitvā mahāvīnāsaṃ patto 'mhīti“ vatvā accayam desetvā puna mante<sup>3</sup> yācanto

10. Yathā samam maññamāno pateyya  
sobbham guham narakam pūtipādam  
rajjū 'ti vā<sup>4</sup> akkame<sup>5</sup> kaṇhasappam  
10 andho<sup>6</sup> yathā jotim adhiṭṭhaheyya  
evam pi mam tvaṃ khalitam sapaññā<sup>7</sup>  
pahīnamantassa puna-ppasidā<sup>8</sup> 'ti 10.  
gātham āha.

Tattha yathā saman ti yathā puriso idam samattānan<sup>9</sup> ti maññamāno  
15 sobbham vā guham vā bhūmīyā phalitaṭṭhānasamikkhātā<sup>10</sup> narakam vā pūtipādam  
vā pateyya, pūtipāde ti Himavantapadese mahārakkhesu<sup>11</sup> sukkhitvā<sup>12</sup> matesu  
sāmūlesu<sup>13</sup> pūtikesu jātesu<sup>14</sup> tasmim thāne mahā āvāto hoti tassa nāmaṃ,  
jotimadhiṭṭhaheyyā 'ti aggim akkameyya, evam piti evam aham pi  
paññācakkhuno abhāvā andho<sup>15</sup> tumhākam visesaṃ ajānanto tumhesu khalito  
20 tvaṃ mam khalitam viditvā<sup>16</sup> sapaññā<sup>17</sup> .ñānasampannā<sup>18</sup> pahīnamantassa  
mama puna pasidatha<sup>19</sup>.

Atha<sup>20</sup> nam ācariyo „tāta, tvaṃ kiṃ kathesi, andho<sup>15</sup> hi  
dinnāya saññāya<sup>21</sup> sobbhādīni pariharati, mayā paṭhamam eva  
kathitam, idāni kimattham mama santikam āgato sīti“ vatvā  
25 11. Dhammena mante<sup>22</sup> tava sampadāsim,  
tvam pi dhammena paṭiggahesi,  
pakatim pi te attamano asāmsim<sup>23</sup>:  
dhamme ṭhitam tam na jaheyya manto<sup>24</sup>. 11.

<sup>1</sup> Bd tha. <sup>2</sup> Ck āgacchanti. Cs āgacchatī. <sup>3</sup> Bd omits mante. <sup>4</sup> Ck rajjūni cā, Bd jotim vā, Bf ruggūti vā. <sup>5</sup> Bd -meya. <sup>6</sup> Bd anto. <sup>7</sup> so Bf; Cks Bd sapaññāni.  
<sup>8</sup> Bd punasampadāhi, Bd -sompasidā. <sup>9</sup> Bd saman. <sup>10</sup> Bd khalita-. <sup>11</sup> Cks  
-rakkhe <sup>12</sup> Bd sussitvā. <sup>13</sup> Cks matetassamūle <sup>14</sup> Bd vā in the place of  
jātesu. <sup>15</sup> Bd anto. <sup>16</sup> Bd vanditvā. <sup>17</sup> Bd sapaññānti. <sup>18</sup> Bd -nnaṃ. <sup>19</sup>  
Bd pidethū ti. <sup>20</sup> Cks omit atba. <sup>21</sup> Bd paññāya dinnāya in the place of d. s.  
<sup>22</sup> Bd mantam. <sup>23</sup> all four MSS. -si <sup>24</sup> Cks Bf -tā.

19. Yo<sup>1</sup> bāla mantam kasirena laddham  
yam dullabham aḷa manussaloke<sup>2</sup>  
kicchāpi<sup>3</sup> laddhā jīvikam<sup>4</sup> appañña<sup>5</sup>  
vināsayi<sup>6</sup> alikam bhāsamāno 12.

18. Bālassa mūlhassa akatañño ca<sup>6</sup>  
musā bhaṇantassa asaṇṇatassa  
mante mayam tādisake na dema,  
kuto mantā, gaccha na mayha<sup>7</sup> ruccasīti 13.

imā gāthā āha.

Tattha dhammena 'ti aham pi tava ācariyabhāgam hiraññaṃ vā su- 10  
vaṇṇaṃ vā agahetvā dhammen' eva mante<sup>8</sup> sampadāsīni. tvaṃ pi kiñci adatvā  
dhammena samena' eva paṭiggabhesi, dhamme tthitaṃ ti ācariyapūjake dhamme  
tthitaṃ, tādisake ti tathārūpe akāle<sup>9</sup> phalaganhāpake<sup>10</sup> mante na dema.  
gaccha na me ruccasīti.

So evaṃ ācariyena uyyojito<sup>11</sup> „kiṃ mayham jīvitenā“ 'ti 15  
araññaṃ pavasitvā anāthamarapaṇaṃ mari.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto ācari-  
yam paccakkhāya mahāvīnāsaṃ patto“ ti vatvā j. s. „Tadā akatañño<sup>12</sup>  
mānava Devadatto ahosi. rājā Anando, caṇḍālaputto<sup>13</sup> aham evā“ 'ti.  
Ambajātakaṃ. 20

## 2. Phandanajātaka.

Kuṭṭhārihattho puriso ti. Idaṃ S. Rohiṇīnadītīre<sup>14</sup> nāta-  
kānaṃ kalahaṃ ā. k. Vatthum<sup>15</sup> Kuṇālaajātake āvibhavissati.  
Tadā pana S. nātaka āmantetvā mahārāja<sup>16</sup>

A. B. Br. r. k. bahinagare vadḍhakīgāmo ahosi. Tatth' 25  
eko<sup>17</sup> brāhmaṇavaddhakī arañña<sup>18</sup> dārūni āharitvā ratham katvā  
jīvikam<sup>19</sup> kappesi. Tadā Himavantapadese mahāphandanurukkho

<sup>1</sup> Cks so. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> kiñcāpi. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> jīvitaṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -pañño. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> -sasi, B<sup>d</sup> vinā-  
seti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> omits ca. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> mayhaṃ. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> omits mante. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> -la <sup>10</sup> B<sup>d</sup>  
phalaṃ-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> uyyojetvā. <sup>12</sup> Cks omit ak-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds pana. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> jeta-  
vane viharanto in the place of Ro-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> adds pana. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> omits mahā.  
<sup>17</sup> B<sup>d</sup> tatteko. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -ññato. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> -taṃ.

ahosi. Eko<sup>1</sup> kāḷasiho gocaraṃ pariyesitvā āgantvā tassa mūle  
 nipajji. Ath' assa ekadivasam vāte paharante eko sukkha-  
 danḍako patitvā khandhe avatthāsi<sup>2</sup>. So thokaṃ khandhena  
 rujantena bhītatasito uṭṭhāya pakkhanditvā puna nivatto āgata-  
 5 maggaṃ<sup>3</sup> olokento kiñci adisvā „aṇṇo me<sup>4</sup> siho vā vyaggho  
 vā anubandhanto n' atthi, imasmiṃ pana rukkhe nibbatta-  
 devatā maṃ ettha nipajjantaṃ na sahati maṇṇe, hotu jānissā-  
 mīti<sup>5</sup> aṭṭhāne kopam<sup>6</sup> bandhitvā rukkhamaṃ paharitvā „n' eva  
 tava rukkhe<sup>7</sup> pattam khādāmi na sākham bhañjāmi<sup>8</sup>, aṇṇe  
 10 mige idha vasante sahasi maṃ na<sup>9</sup> sahasi, ko mayham doso  
 atthi<sup>10</sup>, katipāham āgamehi, samūlan<sup>11</sup> te rukkhamaṃ uppāṭāpetvā<sup>12</sup>  
 khaṇḍākhandaṇḍikaṃ chedāpessāmi<sup>13</sup> rukkhadevataṃ tajjetvā  
 ekam purisaṃ upadhārento vicari. Tadā so brāhmaṇavaḍḍhakī  
 dve tayo manusse ādāya rathadārūnaṃ atthāya yānakena taṃ  
 15 padesaṃ gantvā ekasmiṃ thāne yānakaṃ thapetvā vāsiphara-  
 suhattho rukkhe upadhārento phandanarukkkhasamīpaṃ<sup>14</sup> aga-  
 māsi. Kāḷasiho taṃ disvā „ajja mayā paccāmittassa piṭṭhiṃ  
 daṭṭhum vaṭṭatīti<sup>15</sup> gantvā rukkkhamūle aṭṭhāsi, vaḍḍhakī ca ito  
 c' ito ca olokento<sup>16</sup> phandanasamīpena pāyāsi. So<sup>17</sup> „yāva  
 20 eso nātikkamati tāvad ev' assa kathessāmi<sup>18</sup> cintetvā paṭha-  
 maṃ gātham āha:

1. Kuṭṭhārihattho puriso vanam ogayha<sup>19</sup> tiṭṭhasi<sup>20</sup>,  
 puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ chetum icchasīti<sup>21</sup>. 14.

Tattha puriso ti tvam<sup>22</sup> kuṭṭhārihattho eko puriso, imam vanam  
 25 ogayha<sup>23</sup> tiṭṭhasīti

So tassa vacanaṃ sutvā „acchariyaṃ bho, na vata me<sup>24</sup>  
 ito pubbe migo<sup>25</sup> mānusiṃ vācaṃ bhāsanto diṭṭhapubbo, esa

<sup>1</sup> B<sup>1</sup> tatreko. <sup>2</sup> so C<sup>2</sup>; B<sup>1</sup> khante atthāsi. <sup>3</sup> B<sup>1</sup> āgamana-. <sup>4</sup> B<sup>1</sup> maṃ. <sup>5</sup> C<sup>2</sup>  
 khopam, B<sup>1</sup> kova. <sup>6</sup> B<sup>1</sup> rukkhassa. <sup>7</sup> C<sup>2</sup> B<sup>1</sup> bhu-. <sup>8</sup> B<sup>1</sup> sahasi ma na, C<sup>2</sup>  
 omits sah-. <sup>9</sup> C<sup>2</sup> aṇṇa, C<sup>3</sup> aṇṇe. <sup>10</sup> B<sup>1</sup> -lakam. <sup>11</sup> B<sup>1</sup> -ṭetvā. <sup>12</sup> B<sup>1</sup> ban-  
 danasamīpena. <sup>13</sup> B<sup>1</sup> -ketvā. <sup>14</sup> B<sup>1</sup> adds pi. <sup>15</sup> B<sup>1</sup> ogga-. <sup>16</sup> C<sup>2</sup> -ti. <sup>17</sup>  
 C<sup>2</sup> hetthamicchatīti. <sup>18</sup> B<sup>1</sup> kiṃ tvam. <sup>19</sup> B<sup>1</sup> vatato mēṇavaka in the place  
 of bho - - <sup>20</sup> C<sup>2</sup> add vā.

rathānucchavikaṃ dāruṃ jānissati<sup>1</sup>, pucchāmi tan<sup>2</sup> ti cintetvā dntiyaṃ gātham āha:

2. Iso vanāni carasi samāni visamāni ca,  
puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ nemiyaṃ dalhan ti. 15.

Tattha iso ti tvam pi eko kālasīho vanāni carasi, tvam rathānucchavikaṃ dāruṃ<sup>2</sup> jānissasi. 5

Taṃ sutvā<sup>3</sup>, ito dani me manoratho matthakaṃ pāpuṇis-satīti<sup>4</sup> cintetvā tatiyaṃ gātham āha:

- a. N' eva sālo na khadiro n' assakaṇṇo kuto dhavo,  
rukkho va<sup>4</sup> phandano nāma, taṃ dāruṃ nemiyaṃ dalhan ti. 16. 10

So<sup>5</sup> taṃ sutvā somanassajāto „sudivasena vat' amhi<sup>6</sup> ajja araṇṇaṃ pavittṭho, tiracchānagato me rathānucchavikaṃ dāruṃ ācikkhati, aho sādhu<sup>7</sup> ti pucchanto catutthaṃ gātham āha:

4. Kidisāni 'ssa pattāni, khandho vā pana kīliso,  
puṭṭho me samma akkhāhi, yathā jānemu phandanan ti. 17. 15  
Ath' assa ācikkhanto dve gāthā abhāsi:

5. Yassa sākha palambanti<sup>7</sup> namanti na ca bhañjare  
so rukkho phandano nāma yassa mūle ahaṃ<sup>8</sup> tṭhito. 18.

6. Arānaṃ cakkanābhīnaṃ isānemirathassa ca  
sabbassa te kammaniyo ayaṃ hessati phandano ti. 19. 20

Tattha arānan ti idaṃ so kadāc' esa imaṃ rukkhaṃ na gaṇheyya guṇaṃ assa kathessāmīti cintetvā evaṃ āha, tattha isānemirathassa cā 'ti rathasāya ca<sup>9</sup> nemiyaṃ ca sesassa ca rathassa sabbassa te esa<sup>10</sup> kammaniyo kammakkhmo bhavissatīti.

So evaṃ ācikkhitvā tutṭhamānaso ekamante cari<sup>11</sup>. Vaḍ- 25  
ḍhakī pi rukkhaṃ chindituṃ ārabhi. Rukkhadevatā cintesi:  
„mayā etassa upari na kiñci pātitaṃ, ayaṃ aṭṭhāne āghātaṃ<sup>12</sup>  
bandhitvā mama vimānaṃ nāseti, ahaṃ ca nassissāmi, eken'

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -titi vatvā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> rathamrukkhaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds kālasīho. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> ca. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> omits so. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> sudivasopavanamhi, B<sup>d</sup> -jāto na purimadivaso va imaṃ. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> pha-, B<sup>d</sup> pathampanti. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> mūlesvāhaṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> omits ratha and ca. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> nemiyaṃ ca rathassa ca sesaṇca sabbassa rathassa esa. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> vicari. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> -ṭam.

upāyena imaṃ ca īsaṃ nāsessāmīti<sup>1</sup>“ sā<sup>2</sup> vanakammikapuriso  
 viya hutvā tassa santikaṃ āgantvā pucchi: „bho purisa,  
 manāpo te rukkho laddho. imaṃ chinditvā kiṃ karissasīti“.  
 „Rathe<sup>3</sup> nemiṃ karissāmīti“. „Iminā rukkheṇa ratho bha-  
 5 vissatīti kena te akkhātan“ ti. „Ekena kālasīheṇā“ 'ti.  
 „Sādhu, sutṭhu tena akkhātaṃ: iminā rukkheṇa ratho sundaro  
 bhavissatīti, kālasīhassa pana galacammaṃ<sup>4</sup> uppāṭetvā catu-  
 raṅgulamatte thāne ayapaṭṭena viya nemiṃmaṇḍale parikkhitte  
 nemi ca thirā bhavissati, bahum<sup>5</sup> dhanam labhissasīti“.  
 10 „Kālasīhacammaṃ kuto lacchāmīti“. „Kiṃ lālako si. ayam  
 tava rukkho vaue thito<sup>6</sup> na palāyati, tvam yena te rukkho  
 akkhāto tassa santikaṃ gantvā 'sāmi tayā dassitarukkhaṃ  
 kataratṭhāne chindāmīti' vañcetvā ānehi, atha naṃ nirāsaṃkam  
 'idha ca ettha ca chindā' 'ti tuṇḍam<sup>7</sup> pasāretvā ācikkhantaṃ  
 15 tikhiṇena mahāpharasunā koṭṭetvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā cam-  
 maṃ ādāya varamaṃsam khādītva rukkhaṃ chindā“ 'ti  
 veram appesi.

Tam atthaṃ pakāseto S. imā gāthā āha:

7. Iti phandanarukkho pi tāvade<sup>8</sup> ajjhabhāsatha:  
 20 mayham pi vacanaṃ paṭṭhi, Bhāradvāja suṇohi me. 20.  
 8. Issassa<sup>9</sup> upakhandhamhā okkacca<sup>10</sup> caturaṅgulaṃ  
 tena nemiṃ pariharesi<sup>11</sup>, evaṃ dāhataṃ siyā. 21.  
 9. Iti phandanarukkho pi veram appesi<sup>12</sup> tāvade  
 jātānaṃ ca ajātānaṃ īsaṇaṃ dukkhaṃ<sup>13</sup> āvahīti. 22.  
 25 Tattha Bhāradvājā 'ti taṃ gottenālapati<sup>14</sup>, upakhandhamhā ti  
 khandhato, okkaccā 'ti okkantitvā<sup>15</sup>

Vaḍḍhakī rukkadevatāya vacanaṃ sutvā „aho ajja  
 mayham maṅgaladivaso“ ti kālasīhaṃ ghātetvā rukkhaṃ chin-  
 ditvā pakkāmi.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> imassa va ime vināse-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits sā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -a. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> omits pana gala.  
<sup>5</sup> B<sup>d</sup> adds ca. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> vauatthato. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> mukhacu-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> devatā. C<sup>s</sup> tāvadeva.  
<sup>9</sup> so C<sup>ks</sup>; B<sup>d</sup> imassa. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> ukk-. <sup>11</sup> so C<sup>ks</sup>; B<sup>d</sup> pasāresi, B<sup>f</sup> pasādesi. <sup>12</sup>  
 B<sup>d</sup> appeti. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> rukkham, B<sup>f</sup> rukkha. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -na ā-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> ukkacā ti upagantvā.

Tam atthaṃ pakāseṇto S.

10. Icc-eva phandano īsaṃ iso ca pana phandanāṃ  
aṇṇamaṇṇāṃ vivādena aṇṇamaṇṇāṃ aghātayum. . 23.
11. Evam eva manussesu<sup>1</sup> vivādo yattha jāyati  
mayūranaccaṃ naccanti<sup>2</sup> yathā ne<sup>4</sup> īsaphandanā. 24. 5
12. Tam vo vadāmi, bhaddaṃ vo<sup>4</sup>, yāvant' ettha samāgatā:  
sammodatha mā vivadittha, mā hotha īsaphandanā. 25.
13. Sāmaggiṃ eva<sup>5</sup> sikkhetha, buddheh' etaṃ pasamsitaṃ,  
sāmaggiro<sup>6</sup> dhammaṭṭho yogakkhemā na dhamṣatitī āha. 26.

Tattha aghātayun ti ghātāpesum, mayūranaccaṃ naccantīti ma- 10  
hārāja yattha hi manussānaṃ vivādo hoti tattha yathā nāma mayūrā naccantā  
paṭicchādetaham<sup>7</sup> rahassaṅgaṃ pākaṭaṃ karonti evaṃ te manussā aṇṇa-  
maṇṇassa randhaṃ pakāseṇtā<sup>8</sup> mayūranaccaṃ naccanti<sup>9</sup> nāma, yathā te īsa-  
phandanā aṇṇamaṇṇassa randhaṃ pakāseṇtā<sup>10</sup> naccimsu nāma, tam vo ti tena 15  
kāraṇena tumhe vadāmi, bhaddaṃ vo<sup>11</sup> ti bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yāvan-  
tetthā 'ti yāvanto ettha īsaphandanasadisā mā ahuvattha, sāmaggimevā<sup>12</sup>  
'ti samagga bhāvam<sup>13</sup> eva tumhe sikkheyātha<sup>14</sup>, idaṃ paññāvuddhehi paṇḍitehi  
pasamsitaṃ, dhammaṭṭho ti sucaritadhamme thito, yogakkhemā ti yogehi  
khemā nibbānā<sup>15</sup> na dhamṣati na parihāyatitī nibbānena desanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Rājāno<sup>16</sup> dhammakathaṃ sutvā samaggā jātā. 20

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā tam kāraṇaṃ disvā<sup>17</sup> tasmiṃ vanasaṇḍe<sup>18</sup>  
devatā<sup>19</sup> ahan“ ti. Phandana jātakaṃ.

### 3. Javanahamsajātakaṃ.

Idheva haṃsa nipatā 'ti. Idaṃ S. J. v. Daḷhadhamma'sut- 25  
tanta desanaṃ<sup>20</sup> ā. k. Bhagavatā hi „seyyathāpi bhikkhave cattāro daḷ-  
hadhammā dhanuggahā susikkhitā<sup>21</sup> katahatthā katūpāsana<sup>22</sup> catuddisā  
ṭhitā assu atha<sup>23</sup> puriso āgaccheyya 'ahaṃ imesaṃ catunnaṃ daḷha-  
dhammānaṃ dhanuggahānaṃ susikkhitānaṃ katahatthānaṃ katūpāsa-

<sup>1</sup> Bd -ssānaṃ. <sup>2</sup> Bd -rānaccaṃ naccantā. <sup>3</sup> Bdf te. <sup>4</sup> Bd bhaddante, Bf bhadante.

<sup>5</sup> Bdf sāmāgyameva. <sup>6</sup> Ck Bd sāmāgya-, Cs maggaratho. <sup>7</sup> Bd -hha. <sup>8</sup> all three MSS. -to. <sup>9</sup> Bd -tā. <sup>10</sup> all three MSS. -to. <sup>11</sup> Cks ho, Bd hhadanto. <sup>12</sup> Bd sāmāgyam-. <sup>13</sup> Bd sāmaggi-. <sup>14</sup> Bd tumhehi sikkhatha. <sup>15</sup> Bd -na. <sup>16</sup> Bd sakyarā-. <sup>17</sup> Bd viditvā. <sup>18</sup> Bd adds vutte. <sup>19</sup> Bd adds pana. <sup>20</sup> Bd -dham-  
madhanuggahasu-. <sup>21</sup> Cks omit su. <sup>22</sup> Cs -sakā. <sup>23</sup> Bd atheke.

nānam catuddisā kaṇḍe khitte appatitṭhite puthaviyam<sup>1</sup> gahetvā  
 āgamissāmīti<sup>2</sup> tam kim maññatha bhikkhave<sup>3</sup> javano<sup>3</sup> puriso paramena  
 javena samannāgato<sup>4</sup> ti alam vacanāyā<sup>5</sup> ti evaṃ bhante, yathā ca<sup>6</sup>  
 bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca<sup>4</sup> candimasuriyānam javo tato  
 5 sīghataro yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca<sup>1</sup> candi-  
 masuriyānam javo yathā ca yāva devatā va<sup>6</sup> candimasuriyānam pu-  
 rato dhāvanti tāsāṃ devatānam javo tato sīghataro yathā ca bhik-  
 khave tassa purisassa -pe- tāsāṃ devatānam javo tato sīghatarā<sup>7</sup>  
 āyusaṃkhārā khīyanti tasmā ti ha bhikkhave evaṃ sikkhitabbaṃ  
 10 'appamattā bhavissāmā'<sup>8</sup> ti evaṃ<sup>9</sup> hi vo bhikkhave sikkhitabbaṃ<sup>10</sup> ti (—?).  
 Imassa suttassa kathitadivasato<sup>10</sup> dutiyadvase<sup>11</sup> dh. k. s.: „āvuso S.  
 attano Buddhavisaye thatvā imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhāre ittare<sup>12</sup>  
 dubbale katvā paridīpento puthujjanabhikkhū ativiya santāsaṃ pāpesi,  
 aho Buddhabalaṃ nāmā<sup>13</sup> ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave  
 15 e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā<sup>14</sup> ti vutte „anacchariyaṃ bhik-  
 khave, sv-āhaṃ idāni sabbaññutaṃ patto, āyusaṃkhārānaṃ ittara-  
 bhāvaṃ dassetvā bhikkhū saṃvejetvā dhammaṃ desemi<sup>15</sup>, mayā hi  
 pubbe ahetukam<sup>14</sup> haṃsayoniyaṃ nibbattenāpi<sup>15</sup> āyusaṃkhārānaṃ  
 ittarabhāvaṃ dassetvā Bārāṇasirājānaṃ ādiṃ katvā sakalarājaparisāṃ  
 20 saṃvejetvā dhammo desito<sup>16</sup> ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. javanaḥsaṃsayoniyaṃ nibbattitvā na-  
 vutisaṃsahasasaparivuto Cittakūṭe paṭivasati. So ekadivasāṃ  
 Jambudīpatale ekasmiṃ sare saparivāro sayamañjātasālīṃ khā-  
 ditvā ākāse suvaṇṇakilañjaṃ pattharanto viya mahantena pari-  
 25 vārena Bārāṇasinagarassa matthakamatthakena<sup>16</sup> manda-  
 mandāya<sup>17</sup> vilāsagatiyā Citrakūṭaṃ gacchati. Atha naṃ  
 Bārāṇasirājā disvā „imināpi mādisena raññā bhavitabbaṃ<sup>18</sup> ti  
 amaccānaṃ vatvā tasmīṃ sinehaṃ uppādetvā mālāgandhavile-  
 panaṃ gahetvā M-aṃ olokento<sup>15</sup> sabbaturiyāni paggaṇhāpesi.  
 30 M. taṃ<sup>19</sup> attano sakkāraṃ karontaṃ disvā haṃse<sup>20</sup> pucchi:

<sup>1</sup> Bā pa-. <sup>2</sup> Cks -o. <sup>3</sup> Bā javena dhāvanto. <sup>4</sup> Bā omits ca. <sup>5</sup> Cks omit ca.  
<sup>6</sup> Ck yāvatāvadeva, Bā devatā in the place of yāvadevatāva. <sup>7</sup> Bā -rā. <sup>8</sup> Bā  
 viharissāmā. <sup>9</sup> Bā evaṃ. <sup>10</sup> Bā adds pathāya. <sup>11</sup> Bā adds bhikkhū. <sup>12</sup> Bā  
 omits i-. <sup>13</sup> Bā dhamme desesi. <sup>14</sup> Bā -ka. <sup>15</sup> Bā -tte pi. <sup>16</sup> Bā omits  
 matthaka. <sup>17</sup> Bā omits manda. <sup>18</sup> Bā -ketvā. <sup>19</sup> Bā omits taṃ. <sup>20</sup> Cks  
 haṃsesu.

„rājā mama evarūpaṃ sakkāraṃ karonto kiṃ paccāsimsatīti“.  
 „Tnmhehi saddhiṃ mittabhāvaṃ devā“ 'ti. „Tena hi rañño  
 amhehi saddhiṃ mittabhāvo hotū“ 'ti raññā saddhiṃ mitta-  
 bhāvaṃ katvā pakkāmi. Ath' ekadivasaṃ raññā<sup>1</sup> uyyānaṃ  
 gatakāle Anotattadahaṃ<sup>2</sup> gantvā ekena pakkhena udakaṃ 5  
 ekena candanacuppaṇaṃ ādāya gantvā rājānaṃ tena udakena  
 nahāpetvā candanacuppaṇa okiritvā mahājanassa passantass'  
 eva saparivāro Cittakūṭaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya rājā  
 M-aṃ daṭṭhukāmo hutvā „sahāyo me ajja āgamissatīti“ āga-  
 manamaggaṃ olovento va<sup>3</sup> acchati. Tadā M-assa kaniṭṭhā dve 10  
 haṃsapotakā „suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti mantetvā M-assā-  
 rocesuṃ<sup>4</sup>: „mayāṃ suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti. „Tāta  
 suriyavego<sup>5</sup> nāma sīgho<sup>6</sup>, suriyena saddhiṃ javitum na sak-  
 khissatha, antarā va vinassissatha, mā gamitthā“ 'ti. Te  
 dutiyam pi tatiyam pi yācimsu. B.<sup>7</sup> te yāva tatiyaṃ vāresi 15  
 yeva. Te mānatthaddhā attano balaṃ ajānantā M-assa anā-  
 cikkhitvā va „suriyena saddhiṃ javissāmā“ 'ti suriye anug-  
 gate yeva gantvā Yugandharamatthake nisīdimsu. M. te adisvā  
 „kahan nu kho gatā“ ti pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā cintesi:  
 „te suriyena saddhiṃ javitum na sakkhissanti, antarā va 20  
 vinassissanti, jīvitam tesam dassāmīti“ so pi<sup>8</sup> gantvā Yugan-  
 dharamatthake yeva nisīdi. Ath' uggate<sup>9</sup> suriyamaṇḍale haṃ-  
 sapotakā uppatitvā suriyena saddhiṃ pakkhandimsu. M. pi  
 tehi saddhiṃ pakkhandi. Kaniṭṭhabhātiko yāva pubbaṇha-  
 samayā javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiuṭṭhānakālo viya 25  
 ahosi. So B-assa saññaṃ adāsi: „bhātika<sup>10</sup> na sakkomīti“.  
 Atha naṃ M. „mā bhāyi, jīvitam te dassāmīti“ pakkhapañ-  
 jarena parikkhipitvā assāsetvā Cittakūṭapabbataṃ netvā haṃ-  
 sānaṃ majjhe ṭhapetvā puna pakkhanditvā suriyaṃ patvā  
 itarena saddhiṃ pāyāsi. So pi<sup>11</sup> yāva upakaṭṭhamajjhantikā<sup>12</sup> 30

<sup>1</sup> Bā -o. <sup>2</sup> Bā -he. <sup>3</sup> Bā omits va. <sup>4</sup> Bā m-assa āro-. <sup>5</sup> Bā -javo. <sup>6</sup> Bā  
 sīghataro. <sup>7</sup> Bā adds pi. <sup>8</sup> Bā omits pi. <sup>9</sup> Bā atha u-. <sup>10</sup> Cks -tiya. <sup>11</sup> Bā  
 esāpi. <sup>12</sup> Bā upakathakā maj-.



suriyena saddhiṃ javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiuṭṭhāna-  
 kālo viya ahoṣi. Tato B-assa saññāṃ adāsi: „bhātika<sup>1</sup> na  
 sakkomīti“. Tam pi M. tath' eva samassāsetvā pakkhapañ-  
 jarenādāya Cittakūṭam eva agamāsi. Tasmīṃ khane suriyo  
 5 nabhamajjhaṃ pāpuṇi. Atha M. „ajja mama sarīrabalaṃ vī-  
 maṃsissāmīti“ cintetvā ekavegena pakkhanditvā Yugandhara-  
 matthake nisīditvā tato uppatitvā ekavegen' eva<sup>2</sup> suriyaṃ  
 pāpuṇitvā kālena purato kālena pacchato javitvā cintesi: „may-  
 haṃ suriyena saddhiṃ<sup>3</sup> javanaṃ nāma nīratthakaṃ ayoniso-  
 10 manasikārasambhūtaṃ, kiṃ me iminā, Bārāṇasīṃ gantvā mama  
 sahāyassa<sup>4</sup> rañño atthadhammayuttaṃ kathaṃ kathessāmi“  
 so nivattitvā suriye nabhamajjhaṃ anatikkante yeva sakala-  
 cakkavāḷaṃ antantena anusaṃyāyitvā<sup>5</sup> vegāṃ parihāpento sa-  
 kala-Jambudīpaṃ antantena anusaṃyāyitvā<sup>5</sup> Bārāṇasīṃ pā-  
 15 puṇi. Dvādasayojanikaṃ sakalanagaraṃ haṃsacchannaṃ<sup>6</sup>  
 viya ahoṣi, chiddaṃ nāma na paññāyati<sup>7</sup>, anukkameṇa vege  
 parihāyante<sup>8</sup> ākāse chiddāni<sup>9</sup> paññāyimsu. M. vegāṃ pari-  
 hāpetvā ākāsa<sup>10</sup> otaritvā sīhapañjarassa abhimukhaṭṭhāne  
 atṭhāsi. Rājā „āgato me sahāyo“ ti somanassappatto tassa  
 20 nisīdanatthāya kañcanapīṭhaṃ paññāpetvā „samma pavisa,  
 idha nisīdā“ ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Idh' eva haṃsa nipata, piyaṃ me tava dassanaṃ,  
 issaro si anupatto: yaṃ idh' atthi pavedayā 'ti. 27.

Tattha idhā 'ti kañcanapīṭhaṃ sandhāyāha, nipatā 'ti nisīda, issaro  
 25 sīti tvaṃ imassa ṭhānassa issaro sāmī hutvā āgato ti vadati, yaṃ idhatthīti  
 yaṃ imasmiṃ nivesane atthi taṃ aparisaṃkanto amhākaṃ kathehi<sup>11</sup>.

M. kañcanapīṭhe nisīdi. Rājā satapākasahassapākehi  
 telehi tassa pakkhantarāni makkhetvā kañcanataṭṭake madhu-  
 lāje ca<sup>12</sup> sakkharodakaṃ ca dāpetvā<sup>13</sup> madhuraṭṭisaṇṭhāraṃ

<sup>1</sup> Cks -tiya. <sup>2</sup> Fd -na, omitting eva. <sup>3</sup> Cks omit saddhiṃ. <sup>4</sup> Bā -yakassa.  
<sup>5</sup> Bā anuyāyitvā. <sup>6</sup> Cks -sacha-. <sup>7</sup> Cks -yasi. <sup>8</sup> Ck adds parihāyante, C<sup>s</sup>  
 parihāyante. <sup>9</sup> Bā chiddāpi. <sup>10</sup> Fd -sato. <sup>11</sup> Bā -hīti. <sup>12</sup> Bā madhulā-  
 medhurodakaṃ. <sup>13</sup> Bā khādāpetvā.

katvā „samma tvaṃ<sup>1</sup> ekako va āgato si, kuhiṃ<sup>2</sup> āgamitthā“  
 'ti<sup>3</sup>. So taṃ pavattiṃ vitthārena kathesi. Atha naṃ rājā  
 āha: „samma mama pi suriyena saddhiṃ javitavegaṃ dasse-  
 hīti“. „Mahārāja na sakkā so vego<sup>4</sup> dassetun“ ti. „Tena hi  
 sarikkhakamattaṃ dasseshīti“. „Sādhu mahārāja, sarikkha- 5  
 kamattaṃ dassessāmi, akkhaṇavedhidhanuggahe sannipātebhīti“.  
 Rājā sannipātesi. M. cattāro<sup>5</sup> gahetvā rājanivesanā<sup>6</sup> oruḥa  
 rājaṅgaṇe silāthambhaṃ nikhaṇāpetvā attano gīvāya ghaṇṭaṃ  
 bandhāpetvā silāthambhamatthake nisīditvā cattāro dhanug-  
 gahe silāthambhaṃ nissāya cātuddisābhimukhe ṭhapetvā „ma- 10  
 hārāja ime cattāro janā<sup>7</sup> ekappahāren' eva cātuddisābhimukhā  
 cattāri kaṇḍāni khipantu, tān' āhaṃ<sup>8</sup> paṭhaviṃ appattān' evā-  
 haritvā<sup>9</sup> etesaṃ pādāmūle pātesāmi<sup>10</sup>, mama kaṇḍatthā<sup>11</sup>  
 gatabhāvaṃ ghaṇṭāsaddasaññāya<sup>12</sup> jāneyyāsi, āhaṃ pana na  
 paññāyissāmīti“ vatvā tehi<sup>13</sup> ekappahāren' eva khittakaṇḍāni 15  
 āharitvā tesāṃ pādāmūle pātetvā silāthambhake nisinnam eva  
 attānaṃ dassetvā „diṭṭho te mahārāja mayhaṃ vego“ ti vatvā  
 „mahārāja, ayaṃ vego mayhaṃ n' eva uttamo na<sup>14</sup> majjhimo,  
 paritto lāmakavego esa, evaṃsiḥho mahārāja amhākaṃ<sup>15</sup>  
 vego“ ti āha. Atha naṃ rājā pucchi: „samma atthi pana 20  
 tumhākaṃ vegato añño siḥhataro vego“ ti. „Āma samma<sup>16</sup>  
 amhākaṃ uttamavegato pi sataguṇena saḥassaguṇena sata-  
 saḥassaguṇena imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhārā khīyanti bhijjanti  
 khayam gacchantīti“ khaṇikanirodhavasena rūpadhammānaṃ  
 bhedaṃ dassesi. Rājā<sup>17</sup> M-assa kathaṃ sutvā maraṇabhaya- 25  
 bhīto satiṃ paccupaṭṭhāpetuṃ asakkonto bhūmiyaṃ papati<sup>18</sup>.  
 Mahājano utrāsappatto ahosi, rañño mukhaṃ udakena siñcitvā  
 satiṃ paṭilabhāpesuṃ. Atha naṃ M. „mahārāja, mā bhāyi,

<sup>1</sup> Cks omit tvaṃ. <sup>2</sup> Cks -sīti, all three MSS. kuhiṃ. <sup>3</sup> Bā adds pucchi. <sup>4</sup>  
 Bā sakkomi vegaṃ. <sup>5</sup> Bā cattāro dhanuggahe, Cks tesāṃ sabbajetthaka cattāro.  
<sup>6</sup> Bā omits rāja. <sup>7</sup> Bā dhanuggahajānā. <sup>8</sup> Bā tāni āhaṃ. <sup>9</sup> Bā eva ā-. <sup>10</sup>  
 Bā -miti. <sup>11</sup> Bā -āya. <sup>12</sup> Bā ghaṇḍianusadda-. <sup>13</sup> Bā tesāṃ. <sup>14</sup> Bā nāpi.  
<sup>15</sup> Bā omits a-. <sup>16</sup> Bā mahārāja. <sup>17</sup> Bā dasseti tato nāmadhammānaṃ rājā.  
<sup>18</sup> Bā pati.

maraṇasatiṃ bhāvehi<sup>1</sup>, dhammaṃ cara<sup>2</sup>, dānādini puññāni  
karoḥi<sup>3</sup>, appamatto hohi<sup>4</sup> ovadi<sup>5</sup>. Taṃ<sup>6</sup> rājā „sāmi mayaṃ  
tumhādisena nāṇasampannenācariyena<sup>7</sup> vinā vasituṃ<sup>8</sup> na sak-  
khissāmi, Cittakūṭapabbataṃ āgantvā mayhaṃ dhammaṃ de-  
5 sento mayhaṃ ovādācariyo hutvā idh' eva vasā<sup>9</sup> 'ti yācanto  
dve gāthā abhāsi:

2. Savanena c' ekassa<sup>9</sup> piyā bhavanti,  
disvā pan' ekassa viheti chando<sup>10</sup>,  
disvā ca sutvā ca piyā bhavanti,  
10 kaccin<sup>11</sup> nu me piyyasi<sup>12</sup> dassanena. 28.
3. Savanena piyo me si bhiyyo cāgama dassanaṃ,  
evaṃ piyadassano samāno vasa haṃsa mama santike ti. 29.

Tāsaṃ attho: samma haṃsarāja savanena<sup>13</sup> ekassa ekacce piyā honti<sup>14</sup>,  
evaṃgunā<sup>15</sup> nāmā ti sutvā savanena<sup>16</sup> piyāyati, ekassa pan' ekacce<sup>17</sup> disvā  
15 chando vigacchati pemaṃ<sup>18</sup> autarādhāyati khādituṃ āgatā yakkhā viya upaṭṭha-  
hanti<sup>19</sup>. ekassa ekacce disvā ca<sup>20</sup> sutvā cā 'ti ubhayatthāpi piyā honti<sup>22</sup>. tena  
taṃ pucchāmi: kaccin<sup>23</sup> nu me piyyasi<sup>24</sup> dassanena, kaccin<sup>25</sup> nu tvaṃ maṃ  
piyāyasi. mayhaṃ pana tvaṃ savanena piyo dassanaṃ paṇāgama atipiyo va,  
evaṃ mama piyadassano samāno<sup>26</sup> Cītrakūṭaṃ<sup>27</sup> āgantvā idha maṃ eva<sup>28</sup>  
20 santike vasā 'ti<sup>29</sup>.

B. āha:

4. Vaseyyāma tavāgāre niccaṃ sakkatapūjitaṃ,  
matto va<sup>30</sup> ekadā vajjā<sup>31</sup> 'haṃsarājaṃ<sup>32</sup> pacantu me'. 30.

Tattha matto va<sup>33</sup> ekadā ti mahārāja mayaṃ tavāgāre niccaṃ pūjitaṃ  
25 vaseyyāma, tvaṃ pana kadāci surāmadamatto maṃsakhādanatthaṃ haṃsarājaṃ<sup>34</sup>  
pacantu me ti vadeyyāsi, aha tavānujivino<sup>35</sup> maṃ māretvā pacceyyuṃ, tadā-  
haṃ kiṃ kariṣsāmi.

<sup>1</sup> Bā maraṇānuvassati bhāveṭṭha. <sup>2</sup> Bā carāṭṭha. <sup>3</sup> Bā karoṭṭha. <sup>4</sup> Bā hotha devā  
ti āha. <sup>5</sup> Bā atha. <sup>6</sup> Bā nāṇaphalasampannena ā-. <sup>7</sup> Bā vattituṃ. <sup>8</sup> Bā  
vasāhi. <sup>9</sup> Bā savanekassa. <sup>10</sup> Bā disvā ekassa piyo vigacchanto. <sup>11</sup> Bā kicci,  
Bf kiñci. <sup>12</sup> Bā piyāsi, Bf piyāssi. <sup>13</sup> Bā savanena. <sup>14</sup> Bā piyo hoti. <sup>15</sup> Bā -.  
<sup>16</sup> Cks savane, Bā savanena. <sup>17</sup> Bā pana e-. <sup>18</sup> Bā khemaṃ. <sup>19</sup> Bā āgatayakkho  
viya upaṭṭhāhati. <sup>20</sup> Cks va. <sup>21</sup> Cks vā. <sup>22</sup> Bā -ttha pi pahoti. <sup>23</sup> Bā kiñci.  
<sup>24</sup> Bā piyāsi. <sup>25</sup> Bā -nāti kiñci. <sup>26</sup> Bā omits sa-. <sup>27</sup> Bā citta-. <sup>28</sup> Bā mama.  
<sup>29</sup> Bā seṭṭhi. <sup>30</sup> Cks ca. <sup>31</sup> Bā majjāṃ, Bf vajje. <sup>32</sup> Bā -ja. <sup>33</sup> Cks ca. <sup>34</sup> Bā  
-rānājānaṃ. <sup>35</sup> Bā -yyā ti ettha evaṃ tava anu-.

Ath' assa<sup>1</sup> rājā „tena hi majjam eva na pivissāmīti“  
patiññam dātuṃ<sup>2</sup>

5. Dhi-r-atthu taṃ annapānaṃ yaṃ me piyātaraṃ tayā,  
na cāpi majjam pāyāmi yāva me vacchasī ghare ti<sup>3</sup> 31.  
gātham āha. Tatoparaṃ B. cha gāthā abhāsi: 5
6. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ ca vassitaṃ,  
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 32.
7. Api ce maññatī poso 'nātimitto' 'sakhā' ti vā  
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 33.
8. Yasmiṃ mano nivisati avidūre sahāpi so<sup>4</sup>, 10  
santike hi pi so dūre yasmā vivasate mano. 34.
9. Anto pi yo<sup>5</sup> hoti pasannacitto<sup>6</sup>  
pāraṃ samuddassa pasannacitto.  
anto pi yo<sup>7</sup> hoti paduṭṭhacitto<sup>8</sup>  
pāraṃ samuddassa paduṭṭhacitto. 35. 15
10. Saṃvasanto vivasanti ye disā te rathesabha<sup>9</sup>,  
ārā santo<sup>10</sup> saṃvasanti manasā raṭṭhavaḍḍhana<sup>11</sup>. 36.
11. Aticiraṃnivāseṇa piyo bhavati appiyo,  
āmaṇṭa kho taṃ gacchāma purā te homa<sup>12</sup> appiyā ti. 37.

Tattha vassitaṃ ti mahārāja tiracchānagatā hi<sup>13</sup> ujuhadayā, tena tesam<sup>20</sup>  
vassitaṃ suvijānaṃ, manussā pana kakkhalā<sup>14</sup>, tasmā tesam vacanaṃ dubbijānataran ti attho, yo pubba ti yo puggalo paṭhamam eva attamaṇo hutvā tvaṃ mayhaṃ nātako mitto pānasamo sakhā ti api evaṃ<sup>15</sup> maññati sv-eva pacchā dīso<sup>16</sup> verī sampajjati<sup>17</sup>, evaṃ durājānāni<sup>18</sup> manussabhadayāni, nivisaatīti mahārāja yasmiṃ puggale pemavasena mano nivisati so dūre vasanto pi<sup>25</sup> avidūrena<sup>19</sup> so vaaati yava<sup>20</sup> nāma, yasmā pana puggalā<sup>21</sup> mano vivasati<sup>22</sup> apati so santike vasanto pi dūre yeva, anto pi yo<sup>23</sup> hotīti mahārāja yo sahāyo pasannacitto so cittaṇa allinattā<sup>25</sup> pāraṃ samuddassa vasanto

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> only atha. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adds imaṃ gāthamāha. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> nā cāpi rajjam pivisaami yāva ma vacaccharighati. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> yo. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> so. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> B<sup>f</sup> paduṭṭha-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> ao. <sup>8</sup> C<sup>k</sup> B<sup>f</sup> pasannacitto. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> saṃvasanti ya tādīsā rathassa? <sup>10</sup> B<sup>d</sup> ārodhitā. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> -naṃ, B<sup>d</sup> -vaḍḍhana, B<sup>d</sup> -vaḍḍhanam. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> parato ahoai. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> omitta hi. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> -lattā, B<sup>d</sup> -la. <sup>15</sup> so C<sup>k</sup>; B<sup>d</sup> abhi in the place of api evaṃ. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> tādiso. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> -ri-, B<sup>d</sup> veraṃ sammajjati. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> duvijānaṃ nāma. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> -re, C<sup>k</sup> add kavalam avidūre sahāpi. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> yo. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> yasmiṃ pana puggala. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> na visati. <sup>23</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> so. <sup>24</sup> C<sup>k</sup> allinattā corr. to anallī-, B<sup>d</sup> aliyaṃtattā.



pi anto yeva hoti, yo pana dutthacitto so cittena anallinattā<sup>1</sup> anto vasanto<sup>2</sup>  
pi pārāṃ samuddassa hoti nāma, ye disā te ti<sup>3</sup> ye va verino paccatthikā  
ekato<sup>4</sup> vasantāpi te dūre<sup>5</sup> vasanti yeva, santo<sup>6</sup> pana paṇḍitā ārā tñitāpi mettā-  
bhāvitena manasā āvajjantā saṃvasanti yeva, purā te homā<sup>7</sup> 'ti yāva appiā  
5 na homa<sup>8</sup> tāvad eva taṃ āmantetvā gacchāmā<sup>8</sup> 'ti vadati.

Atha naṃ<sup>9</sup> rājā āha:

12. Evaṃ ce yācamānānaṃ añjaliṃ nāvabujjhasi  
paricārakānaṃ sattānaṃ vacanaṃ na karosi no  
evaṃ taṃ abhiyācāma<sup>6</sup>: puna kayirāsi pariyāyan ti. 38.

10 Tattha evaṃ ce ti sace<sup>10</sup> haṃsarāja evaṃ añjaliṃ paggayha yācamānā-  
naṃ ambhākaṃ imaṃ añjaliṃ nāvabujjhasi tava paricārakānaṃ samānānaṃ<sup>11</sup>  
vacanaṃ na karosi atha naṃ evaṃ<sup>12</sup> yācāma<sup>9</sup>, puna kayirāsi pariyāyan  
ti kālānukūle<sup>13</sup> idha gamanāya<sup>14</sup> vāraṃ kareyyāsīti attho.

Tato B. āha:

15 13. Evaṃ ce no viharataṃ antarāyo na hessati  
tuyhaṃ vāpi<sup>15</sup> mahārāja mayhaṃ vā raṭṭhavaddhana<sup>16</sup>  
app-eva nāma passema<sup>17</sup> ahorattānaṃ accaye ti. 39.

Tattha evaṃ ce no ti mahārāja mā cintayī<sup>18</sup>, sace ambhākaṃ evaṃ  
viharantānaṃ jīvitantarāyo na bhaviṣṣati app-eva nāma ubho aññamaññaṃ  
20 passissāma, api ca tvaṃ mayā dinnam<sup>19</sup> ovādam eva mama tñāne thapetvā<sup>20</sup> evaṃ  
ittarajīvite<sup>21</sup> lokasannivāse appamatto hutvā dānādīni puññāni karonto dasarāja-  
dhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kāresi, evaṃ hi me<sup>22</sup> ovādam karonto maṃ  
passissasi<sup>23</sup> yevā 'ti.

Evaṃ M. rājānaṃ ovaditvā Cittakūṭam eva gato.

25 S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe<sup>24</sup> tiracchānayoṇiyaṃ nib-  
battenāpi mayā āyusamkhārānaṃ dubbalabhāvaṃ dassetvā dhammo  
desito“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, kaṇiṭṭho Moggallāno,  
majjhimo Śāriputto, sesaṃsagaṇo<sup>25</sup> Buddhaparisa, javanaṃso pana  
aham evā“ 'ti. Javanaṃsajātakaṃ<sup>26</sup>.

<sup>1</sup> Bā analliyatthā. <sup>2</sup> Ck ava-. <sup>3</sup> Bā ye tādīsā ti. <sup>4</sup> Ck ekako. <sup>5</sup> Bā dure, omitting te; Ck te, omitting dūre. <sup>6</sup> Bā ye. Ck sananto. <sup>7</sup> Bā purato homī. <sup>8</sup> Bā -mi. <sup>9</sup> Bā omits naṃ. <sup>10</sup> Ck omits sace. <sup>11</sup> Ck samānaṃ. <sup>12</sup> Ck etaṃ. <sup>13</sup> Bā kālānukūlaṃ. <sup>14</sup> Bā idhāga-. <sup>15</sup> Ck cāpi, Bā tumhākaṃ. <sup>16</sup> Bā -vad-  
dhana. <sup>17</sup> Ck passeva. Bā assemaṃ. <sup>18</sup> Bā cittayittha. <sup>19</sup> Ck dinna-. <sup>20</sup> Bā tñātvā. <sup>21</sup> Ck -rā-. <sup>22</sup> Ck cime. <sup>23</sup> Ck -ti, Bā passati. <sup>24</sup> Bā adds pi. <sup>25</sup> Bā sesā - ganā. <sup>26</sup> Bā haṃsa-.

## 4. Cullanāradajātaka.

Na te kaṭṭhāni bhinnānīti. Idam S. J. v. thullakumārikapalobhanam ā. k. Sāvattvivāsino kir' ekassa Kulassa solasavassikā<sup>1</sup> dhītā ahosi<sup>2</sup> sobhaggappattā, na pana tam koci vāresi<sup>3</sup>. Ath' assā<sup>4</sup> mātā cintesi: „manam dhītā vāyappattā na ca nam koci 5 vāreti<sup>5</sup>, āmisena maccham viya etāya ekam Sākiyabhikkhum palobhetvā uppabbhjetvā tam nissāya jivissāmā“<sup>6</sup> 'ti. Tadā ca Sāvattvivāsi<sup>6</sup> eko kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvā upasampannakālato<sup>7</sup> paṭṭhāya sikkhākāmatam pahāya ālasiyo sarīramanḍanānuyutto<sup>8</sup> vibhāsi. Mahāupāsikā gehe yāgukhādaniyabhojanīyāni sampādetvā dvāre ṭhatvā 10 antarāvithiyā<sup>9</sup> gacchantesu bhikkhūsu<sup>10</sup> rasatāṇhāya bandhitvā gahetum sakkuneyyarūpam ekam upadharentī Tepitakaabhidhammikavinayadharānam mahantena parivārena gacchantānam antare kañci gayhūpakam adisvā tesam pacchato gacchantānam madhuradhammakathikānam<sup>11</sup> chinnavalāhakasadisānam<sup>12</sup> piṇḍapātikānam pi antare kañci adisvā va 15 ekam yāva bahiapaṇḍā akkhīni aṇjetvā<sup>13</sup> kese osañhetvā<sup>14</sup> dukūlantaravāsakam nivāsetvā ghaṭṭitamattācivaram pārupitvā mañivannaṇapattam ādāya manoramanam chattam dhārayamānam<sup>15</sup> vissatthindriyam<sup>16</sup> kāyadaḍḍhihahulam<sup>17</sup> puggalam āgacchantam disvā „imam sakkā gaṇhitum“ ti vatvā<sup>18</sup> vanditvā pattam gahetvā<sup>19</sup> „etha bhante“ ti gharam atinetvā<sup>20</sup> nisīdā- 20 petvā yāguādili parivisitvā katabhattakiccānam „bhante ito paṭṭhāya idh' evāgaccheyyāthā“ 'ti āha. „So pi tato paṭṭhāya tatth' eva gantvā<sup>21</sup> aparabhāge vissāsiko<sup>22</sup> ahosi. Ath' ekadivasam mahāupāsikā tassa savanapathe ṭhatvā „imasmim gehe upabhogamattā<sup>23</sup> atthi, tathārūpo pana me putto vā jāmāto<sup>24</sup> vā geham vicāretum<sup>25</sup> 25 samattho n' atthīti“ āha. So tassā vacanam sutvā „kimattham nu kho kathetīti<sup>26</sup>“ thokam hadayaiddho<sup>27</sup> viya ahosi. Sā dhītaram āha: „imam palobhetvā tava vase vattāpehīti“. Sā tato paṭṭhāya maṇḍitapasādhitā itthikuttavilāsehi<sup>28</sup> tam palobhesi. Thullakumārikā

<sup>1</sup> Bā pannarasasolasavassuddesikā. <sup>2</sup> Bā adds sā. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> parivā-, Bā nam na koci nivā-. <sup>4</sup> all three MSS. assa. <sup>5</sup> Bā nivāresi. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -si, Bā -siko. <sup>7</sup> Bā upasampada-. <sup>8</sup> Bā -nāmanu-. <sup>9</sup> Bā -ravattiyā-. <sup>10</sup> Bā ekabhikkhum. <sup>11</sup> Bā -rakathākatthitānam. <sup>12</sup> Bā acchannā loka sasānam. <sup>13</sup> Bā bāhi aṅga-paṇcaṅgāni aṇcivā. <sup>14</sup> Bā omits kese-. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> chatta dhāriya-, Bā chattam doriya-. <sup>16</sup> Bā visattiindriya. <sup>17</sup> Bā kādali phabunam. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> gantvā. <sup>19</sup> Bā omits vanditvā -. <sup>20</sup> Bā omits ati. <sup>21</sup> Bā evā-. <sup>22</sup> Bā vissāsiko, C<sup>s</sup> vissāso. <sup>23</sup> Bā paribhogamattā. <sup>24</sup> Bā cāmāharo, B<sup>s</sup> jāmātarō. <sup>25</sup> Bā vitire-. <sup>26</sup> Bā -sīti. <sup>27</sup> Bā hadare vaddho. <sup>28</sup> C<sup>k</sup> kuttha-, Bā kutam vi-.

- ti na ca thullasarīrā ti datṭhabbā. thūlā vā hotu kisā vā pañca-  
 kāmagaṇīkarāgena<sup>1</sup> thūlatāya thullakumārikā ti vuccati. So daha-  
 rako<sup>2</sup> kilesavasiko hutvā „na dān’ āham Buddhasāsane patiṭṭhātum  
 sakkhissāmīti“ cintetvā vihāram gantvā<sup>3</sup> pattacīvaram niyyādetvā<sup>4</sup>  
 5 „ukkaṇṭhito smīti“ ācariyupajjhāye āha. Te taṃ ādāya Satthu  
 santikāṃ netvā<sup>5</sup> „bhante ayaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti ārocesum.  
 S. „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „saccaṃ  
 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „thullakumārikāya bhante“ ti  
 vutte „bhikkhu pubbe p’ esā tava araṇṇe yasantassa brahmacariyan-  
 10 tarāyaṃ katvā mahantaṃ anattam akāsi, puna tvaṃ etam eva  
 nissāya kasmā ukkaṇṭhito sīti“<sup>6</sup> vatvā<sup>7</sup> bhikkhūhi yācito a. ā.:

- A. B. Br. r. k. Bo. Kāsiraṭṭhe mahābhoge brāhmaṇa-  
 kule nibbattitvā uggahitasippo<sup>8</sup> kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Ath’  
 assa bhariyā ekaṃ puttāṃ vijāyitvā kālam akāsi. So „yath’  
 15 eva me piyabhariyāya evaṃ mayi pi maraṇaṃ na lajjissati<sup>9</sup>,  
 kiṃ me gharāvāsena, pabbajjissāmīti“ cintetvā kāme pahāya  
 puttāṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā tena saddhiṃ isipabbajjāṃ  
 pabbajitvā jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro araṇṇe  
 vihāsi. Tadā paccantavāsino corā janapadaṃ pavisitvā gāmaṃ  
 20 paharitvā<sup>10</sup> karamare<sup>11</sup> gahetvā bhaṇḍikā ukkhipāpetvā puna  
 paccantaṃ pāyesum<sup>12</sup>. Tesāṃ<sup>13</sup> antare ekā abhirūpā kumārikā  
 kerāṭṭikapaṇṇāya<sup>14</sup> samannāgatā cintesi<sup>15</sup>: „ime amhe netvā<sup>16</sup>  
 dāsibhogena<sup>17</sup> bhuñjissanti<sup>18</sup>, ekena upāyena palāyitum vaṭṭa-  
 tīti“ sā „sāmi sarīrakiccaṃ kātukāṃ’ amhi<sup>19</sup>, thokaṃ paṭikka-  
 25 mitvā<sup>20</sup> ṭhitā“ ti vatvā core vañcetvā palāyitvā araṇṇe vi-  
 carantī B-assa puttāṃ assame katvā phalāphalatthāya gata-  
 kāle pubbaṇhasamaye taṃ assanaṃ pāpunītvā taṃ tāpasa-

<sup>1</sup> B<sub>d</sub> adds pana. <sup>2</sup> B<sub>d</sub> hadayo. <sup>3</sup> C<sub>k</sub> omits vihāram gantvā. <sup>4</sup> C<sub>k</sub>s add asukatṭhānaṃ nāma gamissāmīti tatra me vatthāni pesethā“ ti vatvā vihāram gantvā pattacīvaram ganbatha ganbatha. <sup>5</sup> B<sub>d</sub> gantvā. <sup>6</sup> C<sub>k</sub>s omit sī. <sup>7</sup> B<sub>d</sub> adds tuṇhi ahoṣi. <sup>8</sup> B<sub>d</sub> uggaṇṭhita-. <sup>9</sup> B<sub>d</sub> lajjassatīti. <sup>10</sup> B<sub>d</sub> hāretvā. <sup>11</sup> B<sub>d</sub> kumārake. <sup>12</sup> B<sub>d</sub> pāpayisu. <sup>13</sup> B<sub>d</sub> atha tāsāṃ. <sup>14</sup> C<sub>k</sub> karo-. B<sub>d</sub> kira tikka-paṇṇāya. <sup>15</sup> B<sub>d</sub> -tetvā. <sup>16</sup> B<sub>d</sub> gahetvā. <sup>17</sup> B<sub>d</sub> dāsa-. <sup>18</sup> B<sub>d</sub> paribhu-. <sup>19</sup> C<sub>k</sub>s kātum-, B<sub>d</sub> -māmi. <sup>20</sup> B<sub>d</sub> attikk-.

kumāraṃ kāmaraṭṭiyā palobhetvā sīlam assa bhinditvā attano vase vattetvā<sup>1</sup> „kin te araṇṇe vāseṇa, ehi gāmaṇassāṃ gacchāma<sup>2</sup>, tatra hi rūpādayo kāmagaṇā sulabbhā“ ti āha. So<sup>3</sup> „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā „pitā tāva<sup>4</sup> me araṇṇato phalāphalaṃ āharitum gato<sup>5</sup>, taṃ disvā ubho pi ekato va gamissāmā“<sup>6</sup> 5  
'ti āha. Sā cintesi: „ayaṃ taruṇadārako kiñci na<sup>7</sup> jānāti, pitarā pan' assa mahallakakāle pabbajitena bhavitabbaṃ', so āgantvā 'tvaṃ idha kiṃ karosīti' maṃ pothetvā pāde gahetvā kaddhetvā araṇṇe khipissati', tasmim anāgate yeva palāyissāmīti“ atha naṃ „ahaṃ purato gacchāmi, tvaṃ pacchā<sup>8</sup> 10  
āgaccheyyāsīti“ vatvā maggasaṇṇaṃ ācikkhitvā pakkāmi. So tassā gatakālato paṭṭhāya uppannadomanasso yathā pure kiñci vattaṃ<sup>9</sup> akatvā sasisaṃ<sup>10</sup> pārupitvā antopaṇṇasālāya pajjhāyanto<sup>11</sup> nipajji. M. phalāphalaṃ ādāya āgantvā<sup>12</sup> tassā pādavalaṇṇaṃ<sup>13</sup> disvā „ayaṃ mātugāmiassa pādavalaṇṇo<sup>14</sup>, 15  
puttassa me<sup>15</sup> sīlaṃ bhinnaṃ bhavissatīti“ cinto pannaṣālāṃ pavasitvā phalāphalaṃ otāretvā puttāṃ pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ābhataṃ,  
aggī pi<sup>16</sup> te na hāpito, kin nu mando va jhāyasīti. 40. 20

Tattha aggī pi te na hāpito ti aggī pi te na jalito, mando vā 'ti nippaṇṇo andho bālo viya.

So pitu kathaṃ sutvā utṭhāya pitarāṃ vanditvā gāraven' eva araṇṇavāse anussāhaṃ<sup>17</sup> pavedento gāthadvayam āha:

2. Na ussahe vane vatthuṃ, Kassapāmantayāmi taṃ, 25  
dukkho vāso araṇṇasmiṃ<sup>18</sup>, raṭṭhaṃ icchāmi gantave. 41.  
3. Yathā ahaṃ<sup>19</sup> ito gantvā<sup>20</sup> yasmiṃ janapade vasaṃ  
ācāraṃ brahme<sup>21</sup> sikkheyyaṃ taṃ dhammaṃ anusāsaṃ man ti. 42.

<sup>1</sup> Bā vasaṃ katvā <sup>2</sup> Bā gāmaṃ katvā vassissāma. <sup>3</sup> Bā adds pi. <sup>4</sup> Bā ca. <sup>5</sup> Ck āharatu. <sup>6</sup> Bā na kiñci. <sup>7</sup> Bā -nti. <sup>8</sup> Bā khipissatīti. <sup>9</sup> Bā omits va-. <sup>10</sup> Bā omits sa. <sup>11</sup> Ck Bā pajjā-. <sup>12</sup> Ck gantvā. <sup>13</sup> Bā pādavalaṇṇaṃ, Bā pādavalaṇṇaṃ. <sup>14</sup> Ck pādavalaṇṇo, Bā pādavalaṇṇo. <sup>15</sup> Bā mama. <sup>16</sup> Bā aggisi <sup>17</sup> Bā aññaraṇṇaṃ vāsaṃ manussā vāsaṃ gamanatthāya taṃ. <sup>18</sup> Bā -amhi. <sup>19</sup> Bā yathāhaṃ. <sup>20</sup> Bā -tvāna. <sup>21</sup> Bf brahma, Bā ācaridhammaṃ.



Tattha Kassapāmantayāmitan ti Kassapa āmantayāmi taṃ, gantave ti gantuṃ, ācāraṇ<sup>1</sup> ti yasmim̃ janapade vaṣāmi tatra<sup>2</sup> vasanto yathā ācāraṇ janapadacārittaṃ sikkheyyaṃ jāneyyaṃ<sup>3</sup> taṃ dhammaṃ anusāsa ovaḍā<sup>4</sup> 'ti vadati.

5 M. „sādhū tāta, desacārittaṃ te kathessāmīti“ vatvā gāthadvayaṃ āha:

4. Sace araṇṇaṃ hitvāna vanamūlaphalāni ca  
ratthe rocayase<sup>5</sup> vasaṃ taṃ dhammaṃ nisāmehi me: 43.
5. Visaṃ mā patisevittho, papātaṃ parivajjaya<sup>6</sup>,  
10 paṃke<sup>7</sup> ca mā visīdittho yatto<sup>8</sup> cāsivise<sup>9</sup> care ti. 44.

Tattha dhammaṃ ti sace ratthe vasaṃ rocesi tena hi tvaṃ janapada-cārittaṃ dhammaṃ nisāmehi, yatto cāsivise<sup>10</sup> ti āsīvisassa saṇṭike yatta-paṭiyatto careyyāsi, sakkonto<sup>11</sup> āsīvisaṃ parivajjeyyāsi attho.

Tāpasakumāro saṃkhittena bhāsitaṃ atthaṃ ajānanto  
15 pucchi:

6. Kin nu visaṃ papāto vā paṃko vā brahmacāriṇaṃ,  
kaṃ tvaṃ<sup>12</sup> āsīvisaṃ brūhi, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 45.  
Itaro pi 'ssa vyākāsi:
7. Āsavo tāta lokasmiṃ surā nāma pavuccati  
20 manuñṇā<sup>13</sup> surabhī vaggū sādukkhuddarasūpāmā<sup>14</sup>,  
visaṃ tad āhu ariyāse<sup>15</sup> brahmacariyassa Nārada. 46.
8. Itthiyo tāta lokasmiṃ pamattaṃ pamathenti tā  
haranti yuvino<sup>16</sup> cittaṃ tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va māluto,  
papāto eso akkhāto brahmacariyassa Nārada. 47.
- 25 9. Lābho siloko sakkāro pūjā parakulesu ca  
paṃko eso va<sup>17</sup> akkhāto brahmacariyassa Nārada. 48.
10. Sasatthā<sup>18</sup> tāta rājāno āvasanti mahim̃ imaṃ,  
te tādise<sup>19</sup> manussinde<sup>20</sup> mahante tāta Nārada. 49.

<sup>1</sup> Bā ācariyaṇ. <sup>2</sup> Bā tattha. <sup>3</sup> Bā omi's jā-. <sup>4</sup> Bā -dāhi. <sup>5</sup> Ck corācayase, Cs socayase <sup>6</sup> Bā -jjeya. <sup>7</sup> Cks -o, Bf pako, Bā paṅge. <sup>8</sup> Ck satto, Cs yanto, Bā rattho, Bf yattho. <sup>9</sup> Cks cāsivise, Bdf vāsivise. <sup>10</sup> Ck Bā vā-. <sup>11</sup> Bā ak-kanto. <sup>12</sup> Cks omi't tvaṃ. <sup>13</sup> Cks -am̃, Bf -ñño. <sup>14</sup> Bf -mo. <sup>15</sup> so Bf; Cks ariyāyo. <sup>16</sup> Bf yatino; āsavā - - yuvino wanting in Bā. <sup>17</sup> Bf ca, Cks omi't va <sup>18</sup> Bdf mahantā. <sup>19</sup> Bā mā tādise. <sup>20</sup> Cks -do.

11. Issarānaṃ adhipatīnaṃ na tesāṃ pādato care,  
āsīviso so<sup>1</sup> akkhāto brahmacariyassa Nārada. 50.
12. Bhattattho<sup>2</sup> bhattachāle yaṃ yaṃ gehaṃ upasaṃkame<sup>3</sup>  
yad' ettha kusalaṃ jaṇṇā tattha ghāsesanaṃ care. 51.
13. Pavisitvā parakulaṃ<sup>4</sup> pānattho bhojanāya vā<sup>5</sup> 5  
mitaṃ khāde mitaṃ bhuñje na ca rūpe manam kare. 52.
14. Gotṭhaṃ majjaṃ<sup>6</sup> kirāsaṃ vā<sup>7</sup> sabhāni kiranāni<sup>8</sup> ca  
ārakā parivajjehi yān iva<sup>9</sup> visamaṃ pathan ti. 53.

Tattha āsavo ti pupphāsavādivisaṃ<sup>10</sup>, tadāhū<sup>11</sup> 'ti taṃ āsavaṃkhātāṃ  
suram ariyā brahmacariyassa visaṃ ti vadanti, pamattan ti muṭṭhassatiṃ<sup>12</sup>, 10  
tūlaṃ bhaṭṭhaṃ vā<sup>13</sup> 'ti rukkhato<sup>14</sup> bhassitvā patitatūlaṃ viya, akkhāto ti  
Buddhādīhi kathito, siloko ti kittivanno, sakkāro ti añjalikammādi, pūjā  
ti gandhamālādīhi pūjā, paṃko ti esa osidāpanatthena paṃko ti akkhāto,  
mahante ti mahantabhūvappatte, na tesāṃ pādato care ti tesāṃ san-  
tike na care<sup>15</sup>, rājakulūpako na siyā<sup>16</sup> ti attho, rājāno hi āsīvisa<sup>17</sup> viya mu- 15  
huten' eva kujjhivā anayavyasanaṃ pāpenti api ca ant'purappavesane vuttā-  
dīnavavasena p' ettha attho<sup>18</sup> veditabbo, bhattattho<sup>19</sup> ti bhattena atthiko  
huvā, yadettha kusalaṃ ti yaṃ tesu<sup>20</sup> upasaṃkamitabbabhogesu<sup>21</sup> kusalaṃ  
anavajjaṃ pañcaagocararāhitāṃ jāneyyāsi tattha ghāsesanaṃ careyyāsīti attho,  
na ca rūpe manam kare ti parakule<sup>22</sup> mattaññū huvā bhojanaṃ bhuñjanto 20  
pi tattha itthirūpe manam mā careyyāsi<sup>23</sup>, cakkhum ummīletvā itthirūpe ni-  
mittaṃ mā ganheyyāsīti vadati, gutthimacchaṃ gharāsaṃ vā<sup>24</sup> ti yaṃ pottha-  
kesu pāṭho aṭṭhakathāyaṃ pana goṭṭhimajjakirāsaṃ vā<sup>25</sup> ti vatvā goṭṭhin ti<sup>26</sup>  
gunnam thitattāhānaṃ majjaṃ ti pānūgāraṃ kirāsaṃ ti dhuttakerāṭṭikajanaṃ<sup>27</sup>  
ti vuttaṃ, sabhāni kiranāni cā<sup>28</sup> 'ti sabhāyo ca hiraññasuvannānaṃ kara- 25  
natṭhānāni cā<sup>29</sup>. ārakā ti etāni sabbāni dūrato parivajjeyyāsi, yānivā<sup>30</sup> 'ti  
sapphiteyānena gacchanto visamaṃ maggaṃ viya.

Māṇavo pitu kathentassa<sup>31</sup> kathentass' eva satim paṭi-  
labhitvā „tāta alaṃ me<sup>32</sup> manussapathena<sup>33</sup>“ 'ti āha. Ath' assa

<sup>1</sup> Cks B/ omit so. <sup>2</sup> Bd attattho, Cks bhattattho. <sup>3</sup> Bd -kālo ca sa gahesum pa-  
saṃkame. <sup>4</sup> Bd -le. <sup>5</sup> Bd pānatthā bhodhanatthā vā. <sup>6</sup> Ck goṭṭhimajjaṃ, C<sup>s</sup>  
gutthimacchaṃ. <sup>7</sup> Bd -sañca. <sup>8</sup> Ck kiranāni, C<sup>s</sup> karanāni, Bd karanāni. <sup>9</sup> Cks  
ca. <sup>10</sup> Bd -savāsitaṃ. <sup>11</sup> Bds muṭṭhissati, Cks muṭṭhimattaṃ. <sup>12</sup> Bd rukkhā.  
<sup>13</sup> Cks add ti. <sup>14</sup> Bd bhaveyyāsi. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> Bd -so. <sup>16</sup> Bd vuttānitina catasena  
ayametta attho. <sup>17</sup> Cks bhattattho. <sup>18</sup> Bd te. <sup>19</sup> Bds -tabbesu gehesu, Ck -tabbe  
yogesu. <sup>20</sup> Bd paraloke. <sup>21</sup> Ck Bd -sīti. <sup>22</sup> so Cks; Bd goṭṭhaṃ majjaṃ kirāsaṃ.  
<sup>23</sup> Ck -kirāsicā, C<sup>s</sup> gutthimajjakirāsaṃ vā, Bd goṭṭhaṃ majjakirāsañcā. <sup>24</sup> Cks goṭṭhīti,  
Bd goṭṭhanti. <sup>25</sup> Bd vuttakerādika-. <sup>26</sup> Cks vā, Bd kāra-. <sup>27</sup> Ck tikinatṭhā-,  
C<sup>s</sup> nikinatṭhā-. Bd karanaṭṭhānaṃ <sup>28</sup> Bd omits ka-. <sup>29</sup> Bd alameva.

pitā mettādibhāvanam<sup>1</sup> ācikkhi. So tass' ovāde ṭhatvā nacirass' eva jhānābhiññam nibbattesi. Ubho pi<sup>4</sup> pitāputtā<sup>3</sup> aparihīnajjhānā<sup>4</sup> Brahmaloke nibbattiṃsu.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā sā dārikā<sup>5</sup> ayaṃ thullakumārīkā<sup>6</sup> ahosi,  
5 tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu. pitā<sup>7</sup> aham eva<sup>8</sup> 'ti. Cullā-  
nāradajātakaṃ.

### 5. Dūtajātaka.

Dūte te brahme pāhesin ti. Idam S. J. v. attano paññā-  
pasamśanam ā. k. Dh.<sup>9</sup> k. s.: „passathāvuso<sup>9</sup> Dasabalassa upāya-  
10 kosallam, Nandassa kulaputtassa<sup>10</sup> accharāgaṇam<sup>11</sup> dassetvā arahattam  
adāsi, cullapanthakassa pilotikaṃ datvā saha paṭisambhidāhi arahattam  
adāsi, kammāraputtassa padumaṃ dassetvā<sup>14</sup> arahattam adāsi, evaṃ  
nānāupāyehi satte vinetiti<sup>12</sup>. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave  
e. k. s.<sup>14</sup> ti pucchitvā „imāya nāmā<sup>14</sup> 'ti vutte „na bhikkhave Tathā-  
15 gato idān' eva 'iminā idam hotiti' upāyajānana<sup>13</sup> upāyakusalo, pubbe  
pi upāyakusalo yevā<sup>14</sup> 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. janapado ahirañño<sup>14</sup> ahosi. So hi<sup>15</sup> janapadam pīletvā dhanam<sup>16</sup> eva samkaḍḍhi. Tadā B. Kāsīgāme brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā  
20 „pacchā dhammena bhikkham caritvā ācariyadhanam āharissā-  
mīti<sup>14</sup> vatvā sippam paṭṭhapetvā niṭṭhitasippo anuyogaṃ datvā  
„ācariya tumhākaṃ ācariyadhanam āharissāmīti<sup>14</sup> āpucchitvā  
nikkhamma janapade caranto dhammena samena pariyesiṭvā  
satta nikkhe labhitvā „ācariyassa dassāmīti<sup>14</sup> gacchanto antarā-  
25 magge Gaṅgaṃ taritum<sup>17</sup> nāvaṃ abhirūhi<sup>16</sup>. Tassa tattha nāvāya  
viparivattamānāya<sup>19</sup> taṃ suvaṇṇam udaye pati<sup>20</sup>. So cintesi:  
„dullabbahirañño janapado<sup>21</sup>, puna ācariyadhane<sup>22</sup> pariyesi-

<sup>1</sup> Bā -bhāvaṃ. <sup>2</sup> Ck s omits pi. <sup>3</sup> Cs -o. <sup>4</sup> Bā adds kālam katvā. <sup>5</sup> Bā kumārīkā. <sup>6</sup> Bā omits thulla. <sup>7</sup> Bā adds pana. <sup>8</sup> Bā adds bhikkhū. <sup>9</sup> Bā -tha ā-. <sup>10</sup> Bā sakyapu-. <sup>11</sup> Ck -rāṇam, Cs -rāṇam, Bā accbare. <sup>12</sup> Bā datvā. <sup>13</sup> Ck -ne. <sup>14</sup> Bā sahi-. <sup>15</sup> Bā omits hi. <sup>16</sup> Bā janam. <sup>17</sup> Bā ota-. <sup>18</sup> Bā -rūyhi. <sup>19</sup> B s vicari-, Bā omits vipari. <sup>20</sup> Bā -titi. <sup>21</sup> Bā -bhamhiraññaṃ janapade. <sup>22</sup> Bā ācariyassatāgaṃ.

yamāne papañco bhavissati, yaṇ nūnāhaṃ Gaṅgātīre yeva nirā-  
hāro nisīdeyyaṃ, tassa me nisinnabhāvaṃ anupubbena rājā  
jānissati. tato anācce pesessati, ahaṃ tehi saddhiṃ na man-  
tessāmi<sup>1</sup>, tato rājā sayāṃ āgamissati, iminā upāyena tassa  
santikā<sup>2</sup> ācariyadhaṇaṃ labhissāmīti<sup>3</sup> so<sup>3</sup> Gaṅgātīre uttarisāṭa- 5  
kaṃ pārupitvā yaññasuttaṃ bahi ṭhapetvā rajatapattavaṇṇe  
vālukātale suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Taṃ nirāhāraṃ ni-  
sinnaṃ disvā mahājano „kasmā nisinno sīti“ pucchati. Kas-  
saci na kathesi. Punadivase dvāragāma-vāsino tassa tattha ni-  
sinnabhāvaṃ sutvā āgantvā pucchimsu, tesam pi na kathesi, 10  
te tassa kilamathaṃ<sup>4</sup> disvā paridevantā<sup>5</sup> pakkamimsu. Tatiya-  
divase nagaravāsino āgamimsu, catutthadivase nagarato issara-  
jano<sup>6</sup>, pañcamadivase rājaparisā<sup>7</sup>, chaṭṭhe divase rājā amacce  
pesesi, tehi pi saddhiṃ na kathesi. Sattame divase rājā bha-  
yappatto hutvā tassa santikaṃ gantvā pucchanto paṭhamāṃ 15  
gātham āha :

1. Dūte te brahme pāhesiṃ Gaṅgātīrasmiṃ jhāyato,  
tesaṃ puṭṭho na vyāhāsi<sup>8</sup>, dukkhaṃ guhya<sup>9</sup> mataṃ nu te. 54.

Tattha guhya<sup>10</sup> mataṃ nu te ti kin nu kho brāhmaṇa yaṃ tava<sup>11</sup>  
dukkhaṃ uppannaṃ taṃ te guhyaṇ ti mataṃ<sup>12</sup> na aññassa ācikkhitabhaṇ ti. 20

Taṃ sutvā M. „mahārāja dukkhaṃ nāma harituṃ sam-  
atthass' evācikkhitabbaṃ, na aññassā“<sup>13</sup> ti vatvā satta gāthā āha<sup>13</sup>:

2. Sace te dukkhaṃ uppajji Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana<sup>14</sup>  
mā kho no tassa<sup>15</sup> akkhāhi yo taṃ dukkhā na mocaye. 55.
3. Yo ca tathā<sup>16</sup> dukkhajātassa ekantam apī bhāsato<sup>17</sup> 25  
vipparamoceyya<sup>18</sup> dhammena kāmaṃ tassa pavedaya<sup>19</sup>. 56.
4. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ<sup>20</sup> ca vassitaṃ (= supra <sup>21</sup>/<sub>6</sub>)  
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 57.

<sup>1</sup> Ck -mīti, Bđ lapissāmīti. <sup>2</sup> Bđ -ke. <sup>3</sup> Bđ omits so. <sup>4</sup> Bđ -mantattaṃ. <sup>5</sup>  
Bđ -vitvā. <sup>6</sup> Bđ imassarajanā. <sup>7</sup> Bđ rājapūrisā. <sup>8</sup> Bđf byākāsi. <sup>9</sup> Bđf tuyhaṃ.  
<sup>10</sup> Bđ tuyhaṃ dukkhaṃ. <sup>11</sup> Bđ kiñci. <sup>12</sup> Bđ tuyhameva maṃ taṃ <sup>13</sup> Bđ abhāsi.  
<sup>14</sup> Bđf -vaḍḍhana. <sup>15</sup> Bđ mā na kho tassa. <sup>16</sup> Ck ca taṃ, C<sup>8</sup> va taṃ, Bđ tathā?  
Bf yo tassa. <sup>17</sup> Bđ ekañkhamāti āgato, Bf ekaṅgamahibhāgaso <sup>18</sup> Ck<sup>8</sup> so vi-  
Bđ vipparamuñceyya, omitting so. <sup>19</sup> Bđ -deyya, Bf mavedayaṃ <sup>20</sup> Bđ -nānaṃ.

5. Api ce maññatī poso 'nātimitto' 'sakhā' ti vā (= supra <sup>217</sup>/<sub>8</sub>)  
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate dīso. 58.
6. Yo attano dukkham anānuputtḥo  
pavedaye<sup>1</sup> jantu akālarūpe  
5 ānandino<sup>2</sup> tassa bhavant'<sup>3</sup> amittā  
hitesino tassa dukkhī bhavanti. 59.
7. Kālāñ ca nātvaṇa tathāvidhassa  
medhāvināñ ekamanāñ veditvā  
akkheyya tippāni parassa dhīro,  
10 saṇhañ girāñ atthavatiñ pamuñce. 60.
8. Sace ca<sup>4</sup> jaññā avisayhañ attano  
'nāyañ nīti'<sup>5</sup> mayha sukhāgamāya'  
eko va tippāni saheṭṭha<sup>6</sup> dhīro  
saccañ hirottappam apekkhamāno<sup>7</sup> ti. 61.
- 15 Tattha uppajjatīti sace tava uppajjeyya, mā akkhāhi<sup>8</sup> ti mā kathaṇi,  
dubbiḥānatarāñ tato ti<sup>8</sup> tiracchānagatavassitato<sup>9</sup> dubbiḥānatarāñ, tasmā  
tatvato<sup>10</sup> ajānitvā haritūñ asamatthassa attano dukkhañ na kathetshhañ devā  
'ti, api ce ti gāthāya kathitattā<sup>11</sup>, anānuputtḥo ti punappuna puttḥo<sup>12</sup>,  
pavedaye ti katheti<sup>13</sup>, akālarūpe akāle, kālāñ ti attano gūyhaṇa kathana-  
20 kālāñ<sup>14</sup>, tathāvidhassa ācikkheyya, tippānīti kharāni<sup>17</sup>, sace ti yadi<sup>18</sup>  
attano dukkhañ avisayhañ attano vā parassa vā purisakārena atikicchañ<sup>19</sup>  
jāneyyā<sup>20</sup> ti<sup>20</sup>, nīti<sup>21</sup> lokapaveni<sup>22</sup>, atthalokadhammā<sup>28</sup> ti attho, idañ vuttañ  
hoti: atha<sup>24</sup> ayañ lokapaveni<sup>22</sup> na mayhañ eva<sup>25</sup> sukhāgamāya uppannā,  
25 atṭṭhahi<sup>26</sup> lokadhammehi parimutto nāma n' atthi, evaṇi sante sukhā eva  
patthentena parassa dukkhāropanaṇi<sup>27</sup> ayuttañ, n' etañ hirottappasampanneva  
kattahhañ, atthi ca me hirottappāñ ti saccañ sañvijjamānañ attani<sup>28</sup> hiro-  
tappañ apekkhamāno<sup>29</sup> va aññassa anārocetvā eko va<sup>30</sup> tippāni saheṭṭha<sup>31</sup>  
dhīro ti.

<sup>1</sup> Cks -yañ. <sup>2</sup> Cks -dito, Bā ānindino. <sup>3</sup> Ck -tu, Bāf -ti. <sup>4</sup> Bāf va <sup>5</sup> nīti? Cks  
neti, Bā na tehi in the place of nāyañ nīti, Bā nāyañ tehi. <sup>6</sup> Bāf saheyya.  
<sup>7</sup> Cks -ppasamokkha-, Bā -ppapamokkha-. <sup>8</sup> Cks add tato. <sup>9</sup> Bā -gatassāpi.  
<sup>10</sup> Bā tattato. <sup>11</sup> Bā gāthāvuttatā. <sup>12</sup> Bā anupu-. <sup>13</sup> Bā -si. <sup>14</sup> Cks -le. <sup>15</sup>  
Cks -sañ. <sup>16</sup> Ck ekamanāñ. <sup>17</sup> Ck carāni, Bā dukkhāni. <sup>18</sup> Cks yadidañ.  
<sup>19</sup> Bā atikicca. <sup>20</sup> Cks -yyanti. <sup>21</sup> Ck ti, Cā tīnīti, Bā tehi ti teeve. <sup>22</sup> Ck  
-paveni. <sup>23</sup> Bā kā atṭṭha-. <sup>24</sup> Bā atthavidhā. <sup>25</sup> Bā evañ. <sup>26</sup> Bā uppannehi,  
omitting atṭṭhahi. <sup>27</sup> Bā adds nāma, Cks -rocanañ. <sup>28</sup> Bā -no. <sup>29</sup> Cks samekkh-.  
<sup>30</sup> Cks vā. <sup>31</sup> Bā -heyya.

Evam̃ M. sattahi gāthāhi rañño<sup>1</sup> dhammañ desetvā attano ācariyadhanassa pariyesitabhāvañ dassento catasso gāthā abhāsi:

9. Ahañ raṭṭhāni vicaranto<sup>2</sup> nigame rājadhāniyo  
bhikkhamāno mahārāja ācariyassa dhanatthiko 62. 5
10. Gahapati rājapurise mahāsāle ca brāhmaṇe  
alatthañ satta nikkhāni suvaṇṇassa janādhīpa,  
te<sup>3</sup> me naṭṭhā mahārāja, tasmā socāma<sup>4</sup> ahañ bhusaṃ<sup>4</sup>. 63.
11. Purisā te mahārāja manasānuvicintitā<sup>5</sup>  
nālañ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tesāma<sup>6</sup> na vyāharimaṃ. 64. 10
12. Tvaṃ ca kho<sup>6</sup> me mahārāja manasānuvicintito<sup>7</sup>  
alañ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tuyhañ pavedayin ti. 65.

Tattha bhikkhamāno ti ete gahapatiādayo yācamāno, te me ti satta nikkhā mama Gaṇḍam̃ tarantassa naṭṭhā, Gaṇḍāya<sup>8</sup> patitā, purisā te ti mahārāja tava dūtapurisā manasā<sup>9</sup> anucintitā ti nālañ ime maṃ<sup>10</sup> dukkhā 15 mocetuṃ ti mayā nātā, tasmā ti tena kāraṇena tesāma<sup>11</sup> attano dukkhañ nācikkhimaṃ, pavedayin ti kathesiṃ.

Rājā tassa dhammakathañ<sup>11</sup> sutvā „mā cintayi brāhmaṇa, ahañ te ācariyadhanam̃ dassam̃ti“<sup>12</sup> diguṇam̃<sup>12</sup> adāsi.

Tam atthañ pakāsento S. osānagātham āha: 20

13. Tassādāsi pasannatto<sup>13</sup> Kāsinañ raṭṭhavaddhana<sup>14</sup>  
jātarūpamaye nikkhe suvaṇṇassa catuddasā<sup>15</sup> 'ti. 66.

Tattha jātarūpamaye ti te suvaṇṇassa cuddasa nikkhe pi<sup>15</sup> jātarūpamaye yeva adāsi, na yassa vā tassa vā suvaṇṇassā<sup>16</sup> 'ti attho.

M. rañño ovādañ datvā<sup>16</sup> ācariyassa dhanam̃ datvā dānā- 25  
dīni puñṇāni katvā rājāpi<sup>17</sup> tass' ovāde ṭhito dhammena rajjañ  
kāretvā ubho pi yathākaminam̃ gatā.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> omits rañño. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> raṭṭho vaca-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> tena. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> tuyhañ. <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> -sā anu-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> tvañ jano. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> -sā anu-, B<sup>d</sup> so mayā anu-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -yañ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> omits ma-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> me in the place of ime mañ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> omits dhamma. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> dviguṇam. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> pasannacitto. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -vaḍḍhana. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> omits pi. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> natvā. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> omits pi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. upāyakusalo yevā" 'ti vatvā j. s.: Tādā rājā Ānando ahoṣi, ācariyo Sāriputto, māṇavo' aham evā" 'ti. Dūtājātakam.

### 6. Kālīṅgabodhi-jātaka.

- 5 Rājā Kālīṅgo cakkavattīti. Idam S. J. v. Anandattherena<sup>2</sup> kataṃ mahābodhipūjam ā. k. Veneyya-saṃgabattāya hi<sup>3</sup> T-te<sup>4</sup> janapadacārikam pakkante Sāvattihāsino gandhamālādihattā Jetavanam gantvā aññam pūjaniyaṭṭhānam alabbhivā gandhakuṭṭidvāre pātetvā gacchanti. Tena<sup>5</sup> ulārapāmojjā honti. Tam kāraṇam nātvā  
10 Anāthapiṇḍiko T-assa Jetavanam āgatakāle Ānandattherassa santikam gantvā „bhante ayaṃ vihāro T-te cārikam pakkante nippaccayo<sup>6</sup> hoti, manussānam gandhamālādīhi pūjaniyaṭṭhānam na hoti, sādhu bhante T-assa imam attham ārocetvā ekassa<sup>7</sup> pūjaniyaṭṭhānassa sakkuṇeyya-hhāvam vā asakkuṇeyyabhāvam vā jānāthā" 'ti. So „sādhū" 'ti sam-  
15 paṭicchitvā T-am pucchi: „kati nu kho bhante cetiyāniti". „Tīpi Ānanda" 'ti. „Katamāni bhante<sup>8</sup>.". „Sāriṅkam pāribhogikam udde-sikan" ti. „Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyam<sup>9</sup> kātun" ti. „Ananda, sāriṅkam na sakkā<sup>10</sup>, tam hi Buddhānam pari-nibbutakāle<sup>11</sup> hoti<sup>12</sup>, uddesikam avatthukam manamattakena hoti<sup>13</sup>,  
20 Buddhehi pana<sup>14</sup> paribhutto Mahāhodhi<sup>15</sup> dharantesu pi parinibbutesu pi<sup>16</sup> cetiyam evā" 'ti. „Bhante tumhesu cārikam<sup>17</sup> pakkantesu Jeta-vanamahāvihāro appatisaraṇo hoti, manussā<sup>18</sup> pūjaniyaṭṭhānam na la-bhanti<sup>19</sup>, Mahābodhito hījam āharitvā Jetavanadvāre ropemi<sup>20</sup> bhante" ti. „Sādhu Ananda, ropehi<sup>21</sup>, evam sante Jetavane mama nihaddha-  
25 vāso viya bhavissatīti". Thero Anāthapiṇḍikassa ca Viśākhāya ca rañño ca ārocetvā<sup>22</sup> Jetavanadvāre bodhiropanaṭṭhāne āvātam sodhā-petvā<sup>23</sup> Mahāmoggallānatheram āha: „bhante aham Jetavanadvāre bodhim ropessāmi<sup>24</sup>. Mahābodhito me<sup>25</sup> pakkam āharathā" 'ti. Thero „sādhū" 'ti sampaṭicchitvā ākāseṇa Bodhimandaṃ gantvā vaṇṇato<sup>26</sup>

<sup>1</sup> E<sup>2</sup> brāhmaṇa mā- <sup>2</sup> Ck E<sup>2</sup> -dathe-. <sup>3</sup> E<sup>2</sup> omits hi. <sup>4</sup> Cks -to. <sup>5</sup> E<sup>2</sup> -s te.

<sup>6</sup> E<sup>2</sup> aṭṭa-. <sup>7</sup> B<sup>2</sup> etassa. <sup>8</sup> E<sup>2</sup> adds tīni. <sup>9</sup> E<sup>2</sup> tesam. <sup>10</sup> E<sup>2</sup> adds kātun.

<sup>11</sup> E<sup>2</sup> parinibbāna-. <sup>12</sup> E<sup>2</sup> sakkā kātun <sup>13</sup> so C<sup>2</sup>; Ck manamattane hoti, E<sup>2</sup>

udissakam paribhogikaṇca sakkā hoti. <sup>14</sup> B<sup>2</sup> omits pana. <sup>15</sup> E<sup>2</sup> adds rukkho

buddhesu. <sup>16</sup> E<sup>2</sup> omits pari- pi. <sup>17</sup> B<sup>2</sup> omits cā-. <sup>18</sup> E<sup>2</sup> mahājano <sup>19</sup> B<sup>2</sup>

labhati. <sup>20</sup> E<sup>2</sup> ropessāmi. <sup>21</sup> B<sup>2</sup> -hīti. <sup>22</sup> B<sup>2</sup> -cesī. <sup>23</sup> B<sup>2</sup> khanāpetvā. <sup>24</sup>

E<sup>2</sup> -mā ti. <sup>25</sup> B<sup>2</sup> adds bodhi. <sup>26</sup> E<sup>2</sup> vandā

parigalantum<sup>1</sup> pakkam<sup>2</sup> bhūmiṃ appattam<sup>3</sup> eva cīvarena paṭicchitvā  
 āharitvā adāsi<sup>4</sup>. Ānandatthero „ajja bodhiṃ ropessāmīti“ Kosala-  
 rājānam ārocesi. Rājā sāvaṇṇasamaye mahantena parivārena sabhū-  
 pakaraṇāni<sup>5</sup> gāhāpetvā āgami<sup>6</sup>, tathā Anāthapiṇḍiko Visākhā ca añño  
 ca saddho jano<sup>7</sup>. Thero mahābodhiropanattthāne<sup>8</sup> mahantaṃ suvaṇṇa-  
 kaṭāhaṃ ṭhapetvā heṭṭhā<sup>9</sup> chiddaṃ kāretvā gandhakalalassa pūrā-  
 petvā<sup>10</sup> „idaṃ<sup>11</sup> hodhipakkaṃ ropehi mahārājā“ ‘ti raṇño adāsi. So  
 cintesi: „rajjam nāma na sabhakālāṃ amhākaṃ hatthe tiṭṭhati, idaṃ  
 mayā Anāthapiṇḍikena<sup>12</sup> ropāpetum<sup>13</sup> vaṭṭatitī“ so taṃ pakkaṃ mahā-  
 settḥissa hatthe ṭhapesi. Atha naṃ Anāthapiṇḍiko gandhakalalāṃ<sup>14</sup>  
 viyūhitvā tattha pātesi, tasmīṃ tassa<sup>15</sup> hatthato muttamatte<sup>16</sup> sabbe-  
 saṃ passantānaṃ nēva naṅgalasīsappamāṇo bodhirukkho<sup>17</sup> paṇṇāsa-  
 hatthubbedho utṭhahi, catūsu disāsu uddhaṃ cā ‘ti pañca mahāśākhā  
 paṇṇāsahatthā va<sup>18</sup> nikkhamiṃsu, iti so taṃ khaṇaṃ nēva vana-paṭi-  
 jetṭhako<sup>19</sup> hutvā atṭhāsi, mahantaṃ pāṭihāriyaṃ ahoṣi<sup>20</sup>. Rājā atṭha-  
 satamatte<sup>21</sup> suvaṇṇarajataghaṭe gandhodakapūre<sup>22</sup> nīluppalahatthakādi-  
 patimaṇḍite<sup>23</sup> mahābodhiṃ parikkhipivā punṇaghaṭapantiṃ nāma  
 ṭhapāpesi<sup>24</sup>, sattaratanaṃ vedikāṃ kāresi, suvaṇṇamissikāṃ<sup>25</sup>  
 vālukaṃ okiri, pākāraparikkhepaṃ kāresi, sattaratanaṃ dvāra-  
 koṭṭhakaṃ kāresi. Sakkāro mahā<sup>26</sup> ahoṣi. Thero T-aṃ upasaṃ-  
 kamitvā „bhante tunhehi Mahābodhimūle samāpannasamāpattiṃ mayā  
 ropitabodhimūle<sup>27</sup> nisīditvā mahājanassa hitatthāya samāpajjathā“ ‘ti.  
 „Ānanda, kiṃ kathesi, mayi Mahābodhimaṇḍe<sup>28</sup> samāpannasamāpattiṃ  
 samāpajjitvā nisīdante<sup>29</sup> añño padeso dhāretum na sakkotīti“. „Bhante  
 mahājanassa hitatthāya<sup>30</sup> imassa bhūmippadesassa vahananiyāmena<sup>31</sup>  
 samāpattisukhena taṃ bodhimūlaṃ paribhuñjathā“ ‘ti. S. ekarattiṃ  
 samāpattisukhena taṃ paribhuñji. Thero Kosalarājādīnaṃ kathetvā  
 bodhimahaṃ nāma kāresi. So pi kho Ānandattherena ropitattā  
 „Ānandabodhi“ yevā ‘ti paññāyittha<sup>32</sup>. Tadā dh. k. s.: „āvuso  
 āyasmā Ānando dharante yeva T-te bodhiṃ ropāpetvā<sup>33</sup> mahāpūjaṃ<sup>34</sup>

<sup>1</sup> Ck parigalantāni, Bd -galanta. <sup>2</sup> Cs adds pbalaṃ. <sup>3</sup> Bd asampattam. <sup>4</sup> Bd gabetvā ādāya ānandattherassa adāsi. <sup>5</sup> Bd -kāraṇi. <sup>6</sup> Bd āgacchati. <sup>7</sup> Bd sappo mahājano jāti. <sup>8</sup> Ck -dhiṃ-. <sup>9</sup> Bd omits he-. <sup>10</sup> Bd pūretvā. <sup>11</sup> Cs idha. <sup>12</sup> Bd -kassa. <sup>13</sup> Bd ropetum. <sup>14</sup> Cs tatthassa. Bd omits tassa. <sup>15</sup> Bd adds yeva. <sup>16</sup> Bd bodhikkhandhe. <sup>17</sup> Ck ca. <sup>18</sup> Bd, vanappati-. <sup>19</sup> Bd omits mahantaṃ -. <sup>20</sup> Bd aṭṭhasamatte. <sup>21</sup> so Cks; Bd -kena pūretvā. <sup>22</sup> Bd -paṭi-. <sup>23</sup> Bd -ghaṭe paṭipāṭiyā ṭhapesi. <sup>24</sup> Bd -ssa-. <sup>25</sup> Bd mahāsakkāro. <sup>26</sup> Bd ropite. <sup>27</sup> Bd -mūle. <sup>28</sup> Bd nisinne. <sup>29</sup> Bd hitasukhāya. <sup>30</sup> so Cks; Bd caniyāmena. <sup>31</sup> Bd paññāyī. <sup>32</sup> Bd ropetvā.



kāresi, aho mahāguṇo thero“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando saparivāresu<sup>1</sup> catūsu mahādīpesu manusse gahetvā bahugandhamālaṃ āharāpetvā<sup>2</sup> Mahābodhimande bodhimaham  
5 kāresi yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Kālīngaratthe<sup>3</sup> Dantapuranagare Kālīṅgo rajjāṃ  
kāresi. Tassa Mahākālīṅgo Cullakālīṅgo ti dve puttā ahesuṃ.  
Tesu<sup>4</sup> nemittā jeṭṭhaputtāṃ<sup>5</sup> „pitu accayena rajjāṃ kāressa-  
tīti“<sup>6</sup> vyākariṃsu, kaniṭṭham<sup>7</sup> pana „ayaṃ isipabbajjāṃ pabba-  
10 jitvā bhikkham<sup>8</sup> carissati, putto pan' assa cakkavattī bha-  
vissatīti“<sup>9</sup> vyākariṃsu. Aparabhāge jeṭṭhaputto pitu accayena  
rājā ahosi, kaniṭṭho<sup>9</sup> uparājā. So „putto kira me<sup>10</sup> cakka-  
vattī bhavissatīti“<sup>11</sup> puttāṃ nissāya mānaṃ<sup>11</sup> akāsi. Rājā asa-  
hanto<sup>12</sup> „Cūlakālīṅgaṃ gaṇhā“ 'ti ekaṃ atthacarakaṃ āṇāpesi.  
15 So gantvā „kumāra, rājā taṃ gaṇhāpetukāmo, tava jīvitaṃ  
rakkhā“<sup>13</sup> 'ti āha. So attano lañchanamuddikaṃ ca sukhuma-  
kambalaṃ ca khaggaṃ cā 'ti imāni tīṇi atthacarakaṃ amaccassa<sup>14</sup>  
dassetvā „imāya saṇṇāya mama puttassa rajjāṃ dadeyyāthā“  
'ti vatvā araṇṇaṃ pavisitvā ramaṇīye bhūmibhāge assamaṃ  
20 katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nadītīre vasaṃ kappesi. Madda-  
ratthe pi Sāgalanagare Maddaraṇṇo dhītā jāyi<sup>15</sup>, taṃ pi ne-  
mittikā „ayaṃ bhikkham caritvā jivissati“<sup>16</sup>, putto pan' assā  
cakkavattī bhavissatīti“<sup>17</sup> vyākariṃsu. Sakala-Jambudīpe<sup>17</sup> rā-  
jāno taṃ pavattiṃ sutvā ekappahāren' eva āgantvā nagaraṃ<sup>18</sup>  
25 rundhiṃsu. Maddarājā cintesi: „sac' āhaṃ imaṃ ekassa  
dassāmi sesarājāno kujjhissanti, mama dhītaraṃ rakkhissāmi“  
dhītaraṃ ca bhariyaṃ ca gahetvā aṇṇātakavesena<sup>19</sup> palāyitvā  
araṇṇaṃ pavisitvā Kālīṅgakumārassa<sup>20</sup> assamato<sup>21</sup> Uparigaṇṇe<sup>22</sup>

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> -re. <sup>2</sup> Eā āhari. <sup>3</sup> Eā ka - throughout. <sup>4</sup> Eā omits tesu. <sup>5</sup> Bā -putto.  
<sup>6</sup> Bā sīti. <sup>7</sup> Bā -niṭho. <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> bhikkhā, Bā bhikkhāya. <sup>9</sup> Bā adds pana. <sup>10</sup>  
Bā omits me. <sup>11</sup> Bā pana kalahaṃ. <sup>12</sup> Bā apasādentho. <sup>13</sup> Eā -āhi. <sup>14</sup> Bā  
-rikāma-. <sup>15</sup> Bā -ṇo aggamaheṣi dhītaraṃ vijāyi. <sup>16</sup> Eā vitarāṃ kappessatī.  
<sup>17</sup> Bā omits sakala. <sup>18</sup> Eā sāgalana-. <sup>19</sup> Ck<sup>s</sup> aṇṇātara-. <sup>20</sup> Bā cūlaka-. <sup>21</sup>  
Eā -mapadato. <sup>22</sup> Bā uparibhāge.

assamaṃ katvā pabbajitvā uñchācariyāya jīvikaṃ kappento  
 tattha paṭivasi<sup>1</sup>. Mātāpitaro „dhītaraṃ rakkhissāma“<sup>2</sup> 'ti taṃ  
 assamapade katvā phalāphalatthāya gacchanti. Sā tesāṃ gatakāle  
 nānāpupphāni gahetvā pupphacumbaṭakaṃ katvā - Gaṅgātīre<sup>3</sup>  
 ṭhapitasopānapantī viya jāto<sup>4</sup> supupphito ambarukkho atthi - 5  
 taṃ abhirūhitvā<sup>5</sup> kiṭṭvā pupphacumbaṭakaṃ uduke khipati. Taṃ  
 ekadivasāṃ gantvā Gaṅgāya nahāyato Kālīṅgakumārassa<sup>6</sup> sise  
 laggi. So taṃ oloketvā „idaṃ ekāya<sup>7</sup> itthiyā kataṃ, no ca  
 kho mahallikāya<sup>8</sup> taruṇakumārīkāya katakammaṃ<sup>9</sup>, taṃ vīmaṃ-  
 sissāmi tāva na“ ti kilesavasena Uparigaṅgaṃ gantvā tassā 10  
 ambarukkhe nisiditvā madhurena sareṇa gāyantiyā saddaṃ  
 sutvā rukkhamūlaṃ gantvā taṃ disvā „bhadda tvaṃ kā nāmā“  
 ti āha. „Mānusi aham<sup>10</sup> asmi sāmīti“. „Tena hi otarāhīti“.  
 „Na sakkā sāmī, ahaṃ khattiyā“ ti. „Bhadde, ahaṃ pi  
 khattiyō<sup>11</sup>, otarāhīti“. „Na sakkā sāmī, na vacanamatten' 15  
 eva<sup>12</sup> khattiyō hoti<sup>13</sup>, yadi si<sup>14</sup> khattiyō khattiyamāyaṃ kathethā“  
 'ti<sup>15</sup>. Te ubho pi aññamaññaṃ khattiyamāyaṃ kathayimāsu<sup>16</sup>.  
 Rājadhītā otarati<sup>17</sup>. Te aññamaññaṃ ajjhācarimāsu<sup>18</sup>. Sā  
 mātāpitūsu āgatesu tassa Kālīṅgarājaputtabhāvaṃ c' eva araṇ-  
 ñaṃ<sup>19</sup> pavitthakāraṇaṃ ca vitthārena tesāṃ kathesi. Te „sā- 20  
 dhū“ 'ti sampatichhitvā taṃ tassa adamsu. Tesāṃ piyaṣaṃ-  
 vāsena vasantānaṃ rājadhītā gabbhaṃ labhitvā dasamāsacca-  
 yena dhaññapuññalakkaṇaṃ<sup>20</sup> puttaṃ vijāyi, Kālīṅgo ti 'ssa  
 nāmaṃ akāmsu. So vayappatto pitu c' eva ayyakassa ca  
 santike sabbasippe nipphattiṃ pāpuni. Ath' assa pitā nak- 25  
 khattayogavasena bhātu matabhāvaṃ natvā „tāta mā tvaṃ  
 araṇṇe vasa<sup>21</sup>, peteyyo te<sup>22</sup> Mahākālīṅgo kālakato, tvaṃ  
 Dantapuraṃ gantvā kulasantakaṃ rajjaṃ<sup>23</sup> gaṇhā<sup>24</sup> 'ti vatvā

<sup>1</sup> Bā pativasati. <sup>2</sup> Cks omit gaṅgātīre <sup>3</sup> Cj jāte, Bā eko <sup>4</sup> Bā -rūyhi-. <sup>5</sup>  
 Bā vatvā gaṅgāyaṃ nahāyantaṃ cūlaka-. <sup>6</sup> Bā adds taruniyā kumārīkāya. <sup>7</sup>  
 Bā adds kataṃ. <sup>8</sup> Bā kataṃ. <sup>9</sup> Bā manussi haṃ. <sup>10</sup> Bā adds yeva. <sup>11</sup> Ck  
 vacanena matteneva. <sup>12</sup> Bā ahosi. <sup>13</sup> Bā omits si. <sup>14</sup> Cks paṭṭhāhīti. <sup>15</sup> Cks  
 paṭṭhāyimsu. <sup>16</sup> Cs Bā otari. <sup>17</sup> Bā ajjhācāraṃ carisu <sup>18</sup> Bā -a. <sup>19</sup> Ck -ṇa,  
 Bā -nasampannaṃ. <sup>20</sup> Bā vasi. <sup>21</sup> Bā mettayo rājā. <sup>22</sup> Bā sakara-. <sup>23</sup> Bā gaṇhāhi.

attanā ānītañ muddikañ ca kambalañ ca khaggañ ca datvā  
 „tāta, Dantapurānagare asukavīthiyaṃ amhākaṃ atthacarako  
 amacco atthi, tassa gehe sayanamajjhe otaritvā imāni tīpi<sup>1</sup>  
 tassa dassetvā mama pnttabhāvaṃ ācikkha, so taṃ rajje  
 5 patiṭṭhāpessatīti“ uyyojesi. So mātāpitāro ca ayyake<sup>2</sup> ca van-  
 ditvā puññamayiddhiyā ākāse<sup>3</sup> gantvā amaccassa sayana-  
 piṭṭhe yeva otaritvā „ko si tvaṃ“ ti puṭṭho „Cullakālīṅgassa  
 putto 'mhīti“ ācikkhitvā tāni ratanāni dassesi. Amacco rāja-  
 parisāya ārocesi, amaccā nagaraṃ alambārāpetvā tassa chat-  
 10 taṃ<sup>4</sup> ussāpayimsu. Ath' assa Kālīṅgabhāradvājo<sup>5</sup> nāma puro-  
 hito dasa<sup>6</sup> cakkavattivattāni ācikkhi, so taṃ vattaṃ pūresi.  
 Ath' assa paṇṇarasauposathadivase Cakkadahato cakkaratanaṃ  
 Uposathakulato<sup>7</sup> hatthiratanam Valāhassarājakulato<sup>8</sup> assarata-  
 nam Vepullato<sup>9</sup> maṇiratanam āgami<sup>10</sup>, itthigahapatiparināya-  
 15 karatanāni pātubhavimsu<sup>11</sup>. So<sup>12</sup> sakalacakkavālagabbhe rajjam  
 gaṇhitvā ekadivasam chattimsayojanāyāmaparisāya parivuto  
 sabbasetam Kelāsakūṭa-paṭibhāgam hatthim abhiruyha<sup>13</sup> ma-  
 hantena sirivilāseṇa mātāpitunnam santikaṃ payāsi. Ath' assa  
 sabbabuddhānam jayapallāṅkassa puthavinābhībhūta<sup>14</sup> Mahā-  
 20 bodhimandassa uparibhāgena gantum nāgo nāsakkhi<sup>15</sup>, rājā  
 punappuna codesi<sup>16</sup>, so nāsakkhi<sup>17</sup> yeva.

Tam attham pakāseṇa S. paṭhamam gātham āha:

1. Rājā Kālīṅgo cakkavattī  
 dhammena paṭhavim anusāsam<sup>18</sup>  
 25 agamā<sup>19</sup> Bodhisamīpam  
 nāgena mahānubhāvenā 'ti. 67.

Atha<sup>20</sup> rañño purohito raññā saddhim gacchanto „ākāse  
 āvaraṇam nāma n' atthi, kin nu kho rājā hatthim pesetum na

<sup>1</sup> Bā adds ratanāni <sup>2</sup> Bā ayyikāyakañ. <sup>3</sup> Bā -nā. <sup>4</sup> Bā setaccha-. <sup>5</sup> Bā  
 -gassa bhā-, Bā kālībhāra-. <sup>6</sup> Bā tassa. <sup>7</sup> Bā -thakusalo. <sup>8</sup> Bā valāhakakulako.  
<sup>9</sup> Bā vepūla pappatato. <sup>10</sup> Bā adds uttarakuruto. <sup>11</sup> Bā -vanti. <sup>12</sup> Bā adds ca  
<sup>13</sup> Bā āyuyha. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> jayamaṅgalassa-, Bā jayapallāṅkassa ca paṭhavi-. <sup>15</sup> Bā  
 -bhāge nāgo gantum na sakkhi <sup>16</sup> Bā -ti. <sup>17</sup> Bā na-. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> -sāyam, Bā pa-  
 thaviṃ manussāti, Bf pathavīmanussāsi. <sup>19</sup> Ck<sup>s</sup> āgamā, Bā āgamāsi, Bf āgamāsi.  
<sup>20</sup> Bā athassa

sakkoti, vīmaṁsissāmīti<sup>1</sup> ākāsa<sup>1</sup> oruyha sabbabuddhānaṁ<sup>2</sup> jayapallaṁkaṁ puthavinābhīm<sup>3</sup> Mahābodhimaṇḍaṁ<sup>4</sup> passi. Tadā kira tattha<sup>5</sup> rājakaṛisamattatṭhāne<sup>6</sup> sasakamassumattam<sup>7</sup> pi tiṇaṁ nāma n' atthi, rajatapattavaṇṇavālukaṁ vippakiṇṇā va hoti, samantā tiṇalatāvanaspatiyo<sup>8</sup> Bodhimaṇḍaṁ padakkhiṇaṁ<sup>5</sup> katvā āvattitvā bodhimaṇḍābhinukhā va aṭṭhaṁsu. Brāhmaṇo taṁ bhūmibhāgaṁ oloketva „idaṁ<sup>9</sup> sabbabuddhānaṁ sabba-kilesaviddhaṁsanatṭhānaṁ, imassa uparibhāgena<sup>10</sup> Sakkādīhi pi na sakkā gantun<sup>11</sup> i cintetvā Kālīṅgarañño santikaṁ gantvā Bodhimaṇḍassa vaṇṇaṁ kathetvā rājānaṁ „otarā“<sup>12</sup> ti āha. 10

Tam atthaṁ pakāseto S. imā gāthā āha:

2. Kālīṅgabhāradvājo<sup>11</sup> rājānaṁ Kālīṅgaṁ<sup>12</sup> samaṇakolaṇṇaṁ cakkam vattayato<sup>13</sup> pariṇetvā<sup>14</sup> pañjali idam avoca: 68.
3. Paccoroha mahārāja, bhūmibhāgo yathā samanugīto, idha anadhivaraṁ Buddhā abhisambuddhā virocanti. 69. 15
4. Padakkhiṇato āvattā<sup>15</sup> tiṇalatā asmiṁ bhūmibhāgasmiṁ, puthaviyāyaṁ maṇḍo<sup>16</sup>, iti no sutam<sup>17</sup> mahārāja. 70.
5. Sāgarapariyantāya medīniyā sabbabhūtaḍḍharāṇiyā puthaviyāyaṁ<sup>18</sup> maṇḍo<sup>19</sup>, orohitvā namo karohi. 71.
6. Ye te bhavanti nāgā<sup>20</sup> abhijātā nātito ca<sup>21</sup> pitito ca ettāvataṁ padesaṁ te nāgā n' eva-m-upayanti. 72. 20
7. Abhijāto te<sup>22</sup> nāgo, kāmam pesēhi kuñjaram dantiṁ<sup>23</sup> ettāvataṁ padeso sakkā nāgena-m-upagantum<sup>24</sup>. 73.
8. Tam sutvā rājā Kālīṅgo veyyanjanīyavaco nisāmetvā sampesesi nāgaṁ, nāssāma mayam<sup>25</sup> yathā idam<sup>26</sup> vacanam. 74. 25
9. Sampesito va<sup>27</sup> rañṇā nāgo koṇco va ānaditvā<sup>28</sup> paṭisakkitvā<sup>29</sup> nisīdi garubhāram asahamāno ti. 75.

<sup>1</sup> Bā -sato. <sup>2</sup> Bā adds yeva. <sup>3</sup> Bā pathavinābhībhūta <sup>4</sup> Bā maṇḍalabhūtaṁ bhūmibhāgaṁ. <sup>5</sup> Bā ātha. <sup>6</sup> Bā -matte thāne. <sup>7</sup> Bā kesamassu-. <sup>8</sup> Bā -va-nappa-. <sup>9</sup> Bā adds hi. <sup>10</sup> Bā -ge. <sup>11</sup> Ck kalibhā-, Bā kalīṅgo bhāradvāco ca, Bf alīṅgo bhāradvājo va. <sup>12</sup> Bā kalīṅge, Bf kalīṅga. <sup>13</sup> Bā -yatto, Bf cakkavattayato. <sup>14</sup> Bāf parigahetvā. <sup>15</sup> Cā avattā. <sup>16</sup> Ck puthaviyānaṁ-, Cā -macco, Bā pathaviyā nābhīya maṇḍo, Bā -paṇḍo. <sup>17</sup> Bāf add mante. <sup>18</sup> Bā pa-. <sup>19</sup> Cā macco. <sup>20</sup> Bā add ca. <sup>21</sup> Bā omits ca. <sup>22</sup> Bāf omit te. <sup>23</sup> Ck Bf danti, Bā pesesikuñcaranti. <sup>24</sup> Bā ettāvataṁ va padeso ca na sakkā nādena mupagantum. <sup>25</sup> Ck mayam. <sup>26</sup> Bā yathidam. <sup>27</sup> Cā ca. <sup>28</sup> Ck anādayitvā, Bā abhinaditvāna, Bf abhinitvāna. <sup>29</sup> Bf patikkamitvā.

Tattha samānakolaññan ti tāpasānaṃ puttaṃ, cakkam vattayato ti cakkam vattayamānaṃ, cakkavattin ti attho, parinetvā<sup>1</sup> 'ti bhūmibhāgaṃ vīmaṃsitvā, anugīto<sup>2</sup> ti sabbabuddhehi vaṇṇito, anadhivarā ti atulā appameyyā, virocantīti vigatasabbakilesandhakārā<sup>3</sup> taruṇasuriyo viya idha nisinnā<sup>5</sup> virocanti, tiṇalatā ti tināni ca latāni ca, maṇḍo ti catunahutādhikadviyojana-satasahassabahalāya<sup>4</sup> puthaviyā<sup>5</sup> maṇḍo<sup>6</sup> sāro nābhībhūto acalatthānaṃ, kappe santhahante paṭhamāṃ santhahati viṇassante jacchā viṇassati, 'ti no sutan ti evaṃ amhehi lakṣhanamantavaṣeṇa sutam<sup>7</sup>, orohitvā ti ākāśa otaritvā, imassa sabbabuddhānaṃ kilesapañjaravidhāṃsanatthānaṃ<sup>8</sup> namakkāraṃ<sup>9</sup> karohi, pūja-sakkāraṃ anuvīdhehi<sup>10</sup>, ye te ti ye te cakkavattirañño hatthiratanasamkhātā uposathakule nibbattā nāgā, ettāvatā ti sabbe pi te ettakaṃ padesaṃ n'eva-m-upayanti, koṭṭhiyamānāpi<sup>11</sup> na upagacchanti yeva, abhijāto ti gocariyādāni atthabattikulāni abhībhavitvā atikkamitvā uposathakule jāto, kuñjaraṃ ti uttamaṃ, ettāvatā ti ettako<sup>12</sup> padeso<sup>13</sup> sakkā<sup>14</sup> etena nāgena upagantuh, ito<sup>15</sup> uttarim na sakkā, ākaṃkhanto vajiraṃkusena<sup>14</sup> saññaṃ datvā pesehīti, veyyañ-janiyakavaco<sup>15</sup> nisāmetvā ti bhikkhave so rājā tassa lakṣhanapāthassa<sup>16</sup> veyyañjanikassa<sup>15</sup> Kālīṅga-Bhāradvājassa vaco nisāmetvā upadhāretvā ñassāma mayāṃ yathā imassa vacanaṃ yadi vā saccaṃ yadi vā alikaṃ ti vīmaṃsanto nāgaṃ pesesīti<sup>17</sup> attho, koṇeco va ānaditvā<sup>18</sup> 'ti bhikkhave so nāgo tena<sup>19</sup> rañña<sup>19</sup> vajiraṃkusena<sup>20</sup> codetvā pesito koṇecasakuno viya naditvā paṭiosakkītvā<sup>21</sup> sondaṃ ukkhipitvā gīvaṃ unūmetvā<sup>22</sup> garubhāvaṃ vaḥitūṃ asakkonto viya ākāse yeva nisīdi.

So tena punappuna vijjhiyamāno<sup>23</sup> vedanaṃ sahitaṃ asak-konto kalam akāsi. Rājā pan' assa matabbhāvaṃ ajānanto<sup>25</sup> tathā<sup>24</sup> nisinno<sup>25</sup> va ahoṣi. Kālīṅgabhāradvājo „mahārāja tava nāgo niruddho, aññaṃ hatthiṃ saṃkamā“ 'ti avoca<sup>26</sup>.

Tam atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gāthaṃ āha:

10. Kālīṅgabhāradvājo nāgaṃ khīṇāyukaṃ<sup>27</sup> viditvā  
rājānaṃ Kālīṅgaṃ taramāno ajjhabhāsīttha<sup>28</sup>:  
30. aññaṃ saṃkama<sup>29</sup> nāgaṃ, nāgo khīṇāyuko mahārājā ti. 76.

<sup>1</sup> Bā pariṇahitvā. <sup>2</sup> Bā samanagīto, B<sup>s</sup> samanuggato. <sup>3</sup> Bā -kāravīdhaṃsanā. <sup>4</sup> Bā -dhikāya divi-, B<sup>s</sup> -sahassāya ba-, Ck<sup>s</sup> -sahassāba-. <sup>5</sup> Bā -pa <sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> macco. <sup>7</sup> Bā vuttaṃ. <sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> -sañjara-, Bā<sup>s</sup> kilesavīdhaṃsanatthānaṃ <sup>9</sup> Bā<sup>s</sup> namo. <sup>10</sup> Bā karohi. <sup>11</sup> Bā koti-. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> -e. <sup>13</sup> Bā<sup>s</sup> na sakkā <sup>14</sup> Bā ati-janta jiraṅgusena. <sup>15</sup> Bā veyyañcāni-. <sup>16</sup> Bā -pātakassa. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> pesehīti, Bā pesesēti. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> ānādhi-, Bā abhinanditvā, B<sup>s</sup> abhināditvā <sup>19</sup> Ck<sup>s</sup> omits rañña. <sup>20</sup> Bā adds rañño. <sup>21</sup> Bā paṭiosakkamitvā. <sup>22</sup> Bā upanā-. <sup>23</sup> Bā vija-māno? <sup>24</sup> Bā pithe. <sup>25</sup> C<sup>s</sup> omits tathā nisinno. <sup>26</sup> Bā āha. <sup>27</sup> Ck<sup>s</sup> khīṇā-māya-, C<sup>s</sup> khīṇāmāyu-. <sup>28</sup> Bā -bhāsata. <sup>29</sup> Bā saṃgama.

Tattha nāgo khīnāyuko ti nāgo te jīvitakkayaṃ patto, yaṃ kiñci karontena pi na sakkā<sup>1</sup> hattapiṭṭhe nisinnena bodhimaṇḍamatthakena gantuṃ, aññaṃ nāgaṃ saṃkamā<sup>2</sup> 'ti.

Raṇṇo puññiddhibalena añño nāgo uposathakulato āgantvā piṭṭhiṃ upanāmesi. Rājā taṣṣa piṭṭhiyaṃ nisīdi. Tasmiṃ 5  
khaṇe matahatthi bhūmiyaṃ pati.

Tam attbaṃ pakāsento S. itaraṃ gātham āba:

11. Tam sutvā Kālīṅgo taramāno  
saṃkami<sup>3</sup> nāgaṃ, saṃkante ca<sup>4</sup> raṇṇo  
nāgo tatth' eva pati bhūmyā<sup>5</sup>, 10  
veyyañjaniyavaco yatbā tathā ahu nāgo ti. 77.

Atha rājā ākāsa<sup>6</sup> oruyha Bodhimaṇḍaṃ<sup>7</sup> oloketvā pāṭihariyaṃ disvā Bhāradvājaṣṣa thutiṃ karonto

12. Kālīṅgabhāradvājaṃ<sup>8</sup> Kālīṅgo brāhmaṇaṃ idam avoca:  
tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassāvīti. 78. 15

Brāhmaṇo taṃ anadhivāsento attānaṃ nīcatṭhāne ṭhapetvā buddhe yeva ukkhipitvā vaṇṇesi.

Tam attbaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

13. Tam vacanaṃ<sup>10</sup> anadhivāsento Kālīṅgabrahmaṇo idam avoca:  
veyyañjaniyā<sup>11</sup> mayaṃ, buddhā sabbaññuno va<sup>12</sup> mahārāja. 79. 20  
14. Sabbaññū sabbavidū ca buddhā lakkhaṇe na jānanti,  
āgamapurisā<sup>13</sup> mayaṃ, buddhā sabbaṃ pajānanti<sup>14</sup>. 80.

Tattha veyyañjanikā ti mahārāja mayaṃ vyañjanaṃ disvā vyākaraṇa-samatthā sutabuddhā nāma<sup>15</sup>, buddhā pana sabbaññū sabbavidū, buddhā bi atitādibhedāṃ sabbaṃ jānanti c' eva vadanti<sup>16</sup> ca, sabbaññūtañāpen' ete<sup>17</sup> sab- 25  
baṃ jānanti na lakkhaṇena, mayaṃ pana āgamapurisā<sup>18</sup> attano sippabalen' eva jānāma, taṃ<sup>19</sup> ekadesam eva, buddhā pana sabbaṃ pajānanti<sup>20</sup>.

Rājā Buddhagune sutvā somanassappatto hutvā sakala-cakkavāḷavāsikehi bahuṃ gandhamālaṃ āharāpetvā Mahābodhi-  
maṇḍe sattāhaṃ bodhipūjaṃ<sup>21</sup> kāresi. 30

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> karonto pi, na sakkā, B<sup>e</sup> karonte pi na-, C<sup>k</sup> karonto na hi-, C<sup>e</sup> karonte na bi.

<sup>2</sup> C<sup>e</sup> saññamā, B<sup>d</sup> saṃgammā ti. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> saṃgammī. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> sakante na, F<sup>f</sup> saṃkante va. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> bbumyā, F<sup>f</sup> patitā bhūmyā. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -sato. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> -maṇḍalaṃ.

<sup>8</sup> C<sup>k</sup> kālībhāra-, C<sup>e</sup> kālī-, B<sup>d</sup> kālīngo-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> abbāsi. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> omits va-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> veyyañjanikā bi, F<sup>f</sup> veyyañjanikā ni. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> omits va. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> āgamabalasābi.

<sup>14</sup> B<sup>d</sup> sabbapajānatāni. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> adds mahārāja. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> passanti. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> -na te.

<sup>18</sup> B<sup>d</sup> āgamabalasā ti. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> tañca. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> -titi. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -pūraṃ.

Tam atthanāṃ pakāśento S. imaṃ gāthadvayam āha:

15. Mahāyitvāna sambodhiṃ<sup>1</sup> nānāturiyehi vajjanānehi  
mālāgandhavilepanam āharitvā<sup>2</sup> pakāraparikkhepanā  
kāresi<sup>3</sup>, atha rājā pāyāsi. 81.  
5 16. Saṭṭhivāhasahassānaṃ pupphānaṃ sannipātayi  
pūjesi rājā Kālīṅgo Bodhimandam anuttaran ti. 82.

Tattha pāyāsi ti mātāpitunnaṃ santikaṃ agamāsi, so Mahābodhimande  
atthārasahattham suvaṇṇatthambhaṃ ussāpesi, tassa sattaratanamayam<sup>4</sup> vedikam<sup>5</sup>  
kāresi, ratanamissakam vālukaṃ okiritvā<sup>6</sup> pakāraparikkhepanā<sup>7</sup> kāresi, satta-  
10 ratanamamayam dvāraṇottakam kāresi, devasikam pupphānaṃ saṭṭhivāhasahassāni<sup>8</sup>  
sannipātayi, evaṃ Bodhimantaṃ pūjesi. Pāliyaṃ pana saṭṭhivāhasahassānaṃ  
pupphānaṃ ti ettakam eva vuttaṃ<sup>9</sup>.

Evaṃ Mahābodhipūjāṃ katvā gantvā<sup>10</sup> mātāpitara<sup>11</sup> ādāya  
Dantapuram eva āgantvā<sup>12</sup> dānādīni puññāni katvā Tāvatisa-  
15 bhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ” eva pubbe p’ Anando<sup>13</sup> Bodhi-  
pūjāṃ akāsi<sup>14</sup> yevā” ti vatvā j. s. „Tadā Kālīṅgo<sup>15</sup> Anando ahoṣi.  
Kālīṅgabharadvājo<sup>16</sup> pana aham evā” ti. Kālīṅgabodhijātakaṃ<sup>17</sup>.

### 7. Akittijātakaṃ.

- 20 Akittim disvāna sammatan<sup>18</sup> ti. Idam S. J. v. ekam  
Sāvattthivāsim dānapatim<sup>19</sup> ā. k. So kira S-raṃ nimantevā sattā-  
ham Buddhapamukhassa saṃghassa<sup>20</sup> mahādānaṃ datvā pariyoṣāna-  
divase ariyaṃghassa sabbaparikkhāre adasi. Ath’ assa S. parisa-  
majjhe anumodanaṃ karonto „upāsaka, mahā te pariccāgo, atidukka-  
25 raṃ<sup>21</sup> tayā kataṃ, ayaṃ hi<sup>22</sup> dānavamso nāma porāṇakapaṇḍitānaṃ  
vamso, dānaṃ nāma gihināpi pabbajitenāpi dātubham eva, porāṇaka-  
paṇḍitā<sup>23</sup> pabbajitvā araṇṇe vasantā alonadhūpanaṃ<sup>24</sup> udakamattasittam<sup>25</sup>

<sup>1</sup> Bds mamāyitvāna-, Bd tam bodhiṃ. <sup>2</sup> Bds abhiharāpetvā, Bf abharitvā. <sup>3</sup> so Cks; Bds omīti pakā - - kāresi. <sup>4</sup> Cks -ya, Bd omīti satta. <sup>5</sup> Cks vedikā. <sup>6</sup> Bds okirāpetvā. <sup>7</sup> Bd -kkhitta. <sup>8</sup> Bd -ssānaṃ. <sup>9</sup> Bds āgataṃ. <sup>10</sup> Bd omīti ga-. <sup>11</sup> Bd adda ayyākāyīke ca. <sup>12</sup> Bd ānetvā. <sup>13</sup> Bd pi ā-, Cs omīti p. <sup>14</sup> Bd kāresi. <sup>15</sup> Bd tadāpi mānavakakālīṅgo pi. <sup>16</sup> Ck kālībha-. <sup>17</sup> Bd kālīṅgajā-. <sup>18</sup> Cks sammantan. <sup>19</sup> Bd dvānapati upāsaka. <sup>20</sup> Bd bhikkhu sa-. <sup>21</sup> Bd aho dukkharāṃ. <sup>22</sup> Bd adda upāsaka. <sup>23</sup> Bd adda pana. <sup>24</sup> Bd alonakaṃ vidhūpanaṃ. <sup>25</sup> Ck udakamattasittam, Cs -mattasinnam, Bd udakasiṭṭhamattam, Bs -siṭṭhamattam.

kārapaṇṇam khādamānāpi sampattayācakānam yāvadattham datvā sayam pītisukhena yāpayimsū<sup>1</sup> 'ti vatvā „bhante idam tāva sabba-parikkhārādānam mahājanassa pākāṭam tumhehi vuttam apākāṭam, tam<sup>1</sup> no kathethā<sup>2</sup> 'ti tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahā- 5  
sālassa kule nibbatti. Akittīti<sup>3</sup> 'ssa nāman karimsu. Tassa padasāgamanakāle bhaginī jāyī<sup>2</sup>. Yasavatīti tassā<sup>3</sup> nāman karimsu. M. soḷasavassakāle Takkasilaṃ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā paccāgamāsi. Ath' assa mātāpitaro kalam akaṃsu. So tesam petakiccāni<sup>4</sup> kāretvā ratanavolokanam<sup>5</sup> karonto 10  
„asuko nāma<sup>6</sup> ettakam dhanam saṇṭhapetvā atīto, asuko ettakan<sup>7</sup> ti vacanam sutvā samviggaṃānaso hutvā „idam<sup>7</sup> dhanam eva paññāyati<sup>8</sup> na dhanassa samhārakā<sup>9</sup>, sabbe<sup>10</sup> imam dhanam pahāy<sup>7</sup> eva gatā, aham pana tam<sup>11</sup> ādāya gamissāmīti<sup>12</sup> bhaginim pakkosāpetvā „tvam imam dhanam paṭipajjā<sup>13</sup> ti. „Tuy- 15  
ham<sup>13</sup> pana ko ajjhāsayo<sup>14</sup> ti. „Pabbajitukāmo 'mhīti<sup>14</sup>, „Tāta, aham tumhehi chaḍḍitakhelam sirena na paṭicchissā-mīti<sup>15</sup>, na me iminā attho, aham pi pabbajissāmīti<sup>16</sup>. So rājānam āpucchitvā bheriṃ carāpesi: „dhanen' atthikā<sup>16</sup> paṇḍitassa<sup>17</sup> geham gacchantū<sup>17</sup> ti. So sattāham mahādānam<sup>20</sup>  
pavattetvā dhane akkhīyamāne cintesi: „mayham āyusamkhārā khīyanti, kim me dhanakīlāya, atthikā<sup>19</sup> gaṇhissantīti<sup>19</sup> nivesaua-dvāram vivaritvā „dinnaṃ űeva<sup>20</sup> harantū<sup>20</sup> 'ti sahirāññasu-vaṇṇam geham pahāya nātimanḍalassa paridevantassa bhagi-  
nim gahetvā Bārāṇasīto yena dvārena nikkhami tam Akitti- 25  
dvāram nāma jātam yena titthena nadim otiṇṇo tam pi Akitti-tittham nāma jātam. So dve tīpi yojanāni gantvā ramaṇīye thāne paṇṇasālam katvā bhagīniyā saddhim pabbaji, tassa<sup>21</sup>

<sup>1</sup> Bā omits tam. <sup>2</sup> Bā vijāyī. <sup>3</sup> Bā ssā. <sup>4</sup> Bā mata-. <sup>5</sup> Bā dhanavilo-. <sup>6</sup> Bā adds nam. <sup>7</sup> Bā imam. <sup>8</sup> Cks -yatīti. <sup>9</sup> Bā -ko. <sup>10</sup> Bā omits sa. <sup>11</sup> Cks nam? <sup>12</sup> Bā -jjāhi. <sup>13</sup> Bā tumhākam. <sup>14</sup> Bā -kāmamhiti. <sup>15</sup> Bā -tam khelam na siso sampācchamīti. <sup>16</sup> Bā -na a-. <sup>17</sup> Bā akattipaṇḍi-. <sup>18</sup> Bā āg-. <sup>19</sup> Bā adds tam. <sup>20</sup> Bā adds dhana me. <sup>21</sup> Bā omits tassa.



pabbajitakālato paṭṭhāya bahugāmanigamarājadhānivāsino pi pabbajimsu, mahāparivāro ahosi, mahālābhasakkāro nibbatti, Buddhuppādo viya pavatti<sup>1</sup>. Atha M., ayaṃ mahālābhasakkāro, atimahāparivāro pi mahanto<sup>2</sup>, mayā ekaken' eva<sup>3</sup> viharitum  
 5 vaṭṭatīti<sup>4</sup> cintetvā avelāya antamaso bhāginim pi ajānāpetvā ekako va nikkhamitvā anupubbena Damiḷaratṭham patvā Kāvīrapaṭṭanasamīpe uyyāne viharanto jhānābhīṇṇaṃ nibbatesi, tatrāpi 'ssa mahālābhasakkāro uppajji. So taṃ jigucchanto<sup>5</sup> chaḍḍetvā ākāseṇa gantvā Nāgadīpasamīpe Kāradīpe<sup>6</sup> otari. Tadā Kāradīpo Ahidīpo nāma hoti<sup>7</sup>. So tattha mahantaṃ kārarukkhāṃ upanissāya paṇṇasālaṃ māpetvā vasaṃ kappesi. Tassa tattha vasanabhāvaṃ<sup>8</sup> na koci jānāti. Ath' assa bhāginī bhātaraṃ gavesamānā anupubbena Damiḷaratṭham patvā taṃ adisvā tena vasitaṭṭhāne yeva vasi,  
 15 jhānaṃ pana<sup>9</sup> nibbattetum nāsakki<sup>10</sup>. M. appicchatāya katha<sup>11</sup>ci<sup>12</sup> agantvā<sup>13</sup> tassa rukkhassa phalakāle phalāni khādati pattakāle pattāni udakasittāni<sup>14</sup> khādati. Tassa sīlatejena Sak-kassa Paṇḍukambalasilāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho maṃ ṭhānā cāvetukāmo“ ti āvajjanto paṇḍitaṃ<sup>15</sup> disvā  
 20 „kimatthaṃ nu kho esa tāpaso sīlaṃ<sup>16</sup> rakkhati, Sakkattaṃ nu kho pattheti udāhu aññaṃ<sup>17</sup>, vīmaṃsissāmi naṃ, ayaṃ hi dukkhena jīvikaṃ kappeti, udakasittāni<sup>18</sup> kārapattāni khādati, sace Sakkattaṃ pattheti attano sittāni<sup>19</sup> pattāni<sup>20</sup> mayhaṃ dassati no ce na dassatīti“ brāhmaṇavaṇṇena tassa santikaṃ  
 25 āgami<sup>21</sup>. B. pi kārapattāni<sup>22</sup> sedetvā otāretvā „sītalabbhūtāni khādissāmīti“ paṇṇasāladvāre nisīdi. Ath' assa purato Sakko bhikkhatthāya aṭṭhāsi. M. taṃ disvā somanassappatto hutvā „lābhā vata me, yācakaṃ<sup>23</sup> passāmi, ajja mama manorathaṃ

<sup>1</sup> Bā -ttati. <sup>2</sup> Bā lābhasakkāro mahāparivāro pi mahanto. <sup>3</sup> Bā ekako va  
<sup>4</sup> Bā jigujjhivā. <sup>5</sup> Ck kārā-. <sup>6</sup> Bā ahosi. <sup>7</sup> Bā tattha tassa pasanna-  
 bhāvaṃ. <sup>8</sup> Bā omits pana. <sup>9</sup> Bā na-. <sup>10</sup> Ck kacchati. <sup>11</sup> Ck -āg-. <sup>12</sup>  
 Ck -sinnāni, Bā -sithāni. <sup>13</sup> Bā akatti paṇḍi-. <sup>14</sup> Bā sīlāni. <sup>15</sup> Bā añ-  
 ñanti. <sup>16</sup> Ck sinnāni, Bā sithāni. <sup>17</sup> Bā omits pa-. <sup>18</sup> Bā agamāsi. <sup>19</sup> Bā  
 -panṇāni. <sup>20</sup> Bā me yo haṃ yācaka.

inattakam pāpetvā dānam dassāmīti“ pakkabhājanen' evā-  
dāya<sup>1</sup> gantvā „idaṃ me dānam, sabbaññūtaññassa paccayo  
hotū“ 'ti attano asesetvā va tassa bhikkhāya<sup>2</sup> bhājane pakkhipi.  
Brāhmaṇo dānam<sup>3</sup> gahetvā thokaṃ gantvā antaradhāyi. M. pi  
tassa datvā puna apacitvā pītisukhen' eva vītināmetvā puna-  
divase pi pacitvā tatth' eva<sup>4</sup> paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko  
puna brāhmaṇavesena āgami<sup>5</sup>, puna pi tassa<sup>6</sup> datvā M. tath'  
eva vītināmesi. Tatiyadivase pi tath' eva datvā „aho<sup>7</sup> me  
lābhā, kārapattāni<sup>8</sup> nissāya mahantaṃ puññaṃ pasavāmīti“  
somaññasappatto tayo divase anāhāratāya dubbalo pi samāno  
majjhantikasamaye paṇṇasālato nikkhamitvā dānam āvajjanto<sup>10</sup>  
paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko pi cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo  
tayo divase nirāhāro hutvā evaṃ dubbalo pi dānam dento  
tuṭṭhacitto va deti, cittassa aññathattamattaṃ<sup>11</sup> n' atthi, ahaṃ  
imaṃ<sup>12</sup> 'idaṃ nāma patthetvā dānam detīti' na jānāmi,  
pucchitvā ajjhāsayam assa sutvā dānakāraṇaṃ jānissāmīti“ so  
majjhantike vītivattento mahantena sirisobhaggena<sup>13</sup> taruṇa-  
suriyo viya jalamāno āgantvā M-assa purato ṭhatvā „ambho  
tāpasa evaṃ<sup>14</sup> uṇhāvāte paharante evarūpe<sup>15</sup> loṇajalaparikkhite<sup>16</sup>  
araññe<sup>17</sup> kimatthaṃ tapokammaṃ karosīti“ pucchi. 20

Tam atthaṃ pakāseto S. paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Akittim disvā<sup>18</sup> sammataṃ<sup>19</sup> Sakko bhūtapati bravi:

kimatthiyaṃ<sup>20</sup> mahābrahme eko sammasi<sup>21</sup> ghammanīti. 83.

Tattha kimatthiyaṃ<sup>22</sup> ti kiṃ manussasampattiṃ patthento<sup>23</sup> udāhu  
Sakkasampattiādīnaṃ aññātaraṃ ti. 25

M. taṃ sutvā Sakkabhāvaṃ c' assa ñatvā „nāhaṃ etā  
sampattiyo patthemī, sabbaññūtaṃ pana patthento tapokammaṃ  
karomīti“ pakāsetuṃ dutiyaṃ gāthā āha:

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> bhājaneneva ādāya, omitting pakka. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> bhikkhā, B<sup>d</sup> omits bhi-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> taṇi. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> tatheva. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> agamāsi <sup>6</sup> B<sup>d</sup> ssa. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds vada. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -paṇ-  
ṇāni. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> pasutanti. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -jjento. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> aññatattā matthamattaṃ, B<sup>d</sup>  
aññatattampi. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> omits imaṃ. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds gaganatale. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> evarūpe. <sup>15</sup>  
B<sup>d</sup> omits evarūpe <sup>16</sup> B<sup>d</sup> kārarukkhe pari-. <sup>17</sup> so C<sup>s</sup>; C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> aññe <sup>18</sup> C<sup>s</sup>  
add na, B<sup>f</sup> has disāna. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> sammantaṃ, B<sup>d</sup> sampati. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> kimittiyaṃ,  
B<sup>d</sup> kipaṭhayaṃ. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> sampati. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> kimittiyaṃ, B<sup>f</sup> kimattiyaṃ. B<sup>d</sup> kiṃ  
paṭhayan. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> paṭhanto.

2. Dukkho punabbhavo Sakka sarīrassa ca bhedaṇaṃ,  
sammohamaṇaṇaṃ dukkhaṃ, tasmā sammāmi Vāsavā 'ti. 85.

Tattha tasmā ti yasmā punappuna jāti punappuna khandhānaṃ bhedaṇaṃ  
sammohamaṇaṇaṃ ca dukkhaṃ tasmā yatth' etāni n' atthi taṃ nibbānaṃ pat-  
5 theuto idha sammāmīti evaṃ attano nibbānajjhāsayataṃ<sup>1</sup> dīpesi<sup>2</sup>.

Taṃ sutvā Sakko tuṭṭhamānaso „sabbabhavesu kirāyaṃ  
ukkaṇṭhito nibbānatthāya araṇṇe viharatī, varam assa dassā-  
mīti“ vareṇa taṃ nimantento tatiyaṃ gātham āha:

3. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte (. p. 10, 4 etc.)  
10 varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 85.

Tattha manasīcchasīti yaṃ kiñci manasā icchasi taṃ dammi<sup>3</sup>, varam  
gaṇhāhīti.

M. varam gaṇhanto catuttham gātham āha:

4. Varam ce me ado<sup>4</sup> Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
15 yena putte ca dāre ca dhanadhaññaṃ piyāni ca  
laddhā narā na tappanti<sup>5</sup> so lobho na mayī vase ti. 86.

Tattha varam ce me ado<sup>4</sup> ti sace mayhaṃ varam desi. piyāni cā 'ti  
aññāni ca yāni piyabhaṇṇāni, na tappantīti<sup>5</sup> punappuna puttādayo patthenti  
yeva, na tittim upagacchanti<sup>7</sup>, na mayī vase ti mayī mā vasatu mā uppajjatu.

- 20 'Ath' assa Sakko tussitvā uttarim pi varam dento Mahā-  
satto ca gaṇhanto imā gāthā abhāsimsu:

5. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte  
varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 87.  
6. Varam ce me ado<sup>4</sup> Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
25 khettaṃ vatthum hiraññaṃ ca gavāssaṃ dāsaporisaṃ  
yena jātena jīyanti<sup>8</sup> so doso na mayī vase ti. 88.  
7. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 89.  
8. Varam ce me ado<sup>4</sup> Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
bālaṃ na passe na suṇe na ca bālena samvase,  
bālen' allāpasallāpaṃ<sup>9</sup> na kare na ca rocaṇe. 90.

<sup>1</sup> C<sup>k</sup> -yanam, B<sup>d</sup> -jjhānasayataṃ. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -ti. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds taṃ. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> adā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>  
laddhā nuññāni na tappenti, B<sup>f</sup> laddhā nanutappenti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> tappe-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> omits  
upa. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> kīyanti. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> bālena allāpa-.

9. Kin nu te akaraṃ<sup>1</sup> bālo<sup>2</sup>, vada Kassapa kāraṇaṃ!  
kena Kassapa bālassa dassanaṃ nābhikaṃkhasi. 91.
10. Anayaṃ nayati dummedho adhurāyaṃ niyñjati,  
dunnayo seyyaso hoti, sammā vutto pakuppati<sup>3</sup>,  
vinayaṃ so na jānāti, sādhu tassa adassanaṃ. 92. 5
11. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 93.
12. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
dhīraṃ passe suṇe dhīraṃ dhīrena saha saṃvase,  
dhīren' allāpasallāpaṃ<sup>4</sup> taṃ kare taṃ ca rocaḃe. 94.
13. Kin nu te akaraṃ<sup>1</sup> dhīro, vada Kassapa kāraṇaṃ 10  
kena Kassapa dhīrassa dassanaṃ abhikaṃkhasi. 95.
14. Nayaṃ nayati medhāvī adhurāyaṃ na yuñjati,  
sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati,  
vinayaṃ so pajānāti, sādhu tena saṃāgamo. 96.
15. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 97. 15
16. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
tato ratyā vivasane suriyass' uggamanam pati  
dibbā<sup>5</sup> bhakkhā pātubhaveyyuṃ sīlavanto ca yācakā. 98.
17. Dadato ca<sup>6</sup> me na khīyetha, datvā nānutapeyy' ahaṃ,  
dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, etaṃ Sakka varaṃ vare. 99. 20
18. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte  
varaṃ Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 100.
19. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara  
na maṃ puna upeyyāsi<sup>7</sup>, etaṃ Sakka varaṃ vare. 101.
20. Bahūhi vatacariyāhi<sup>8</sup> narā ca atha nāriyo 25  
dassanaṃ m' ābhikaṃkhanti, kin nu me dassane bhayaṃ. 102.
21. Taṃ tādīsaṃ devavaṇṇiṃ<sup>9</sup> sabbakāmasamiddhinaṃ<sup>10</sup>  
disvā tapo pamajjeyyaṃ<sup>11</sup>, etaṃ te dassane bhayaṃ ti. 103.

Tattha yena jātenā 'ti yena cittaṃ jātena kuddhā sattā pāṇavadhā-  
dīnaṃ vā katattā rājadandaḃasena viṣaṃ khādanādīhi vā attano<sup>12</sup> maraṇa- 30

<sup>1</sup> so all four MSS. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> tato. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> viku-. <sup>4</sup> C<sup>k</sup>s dhīrena allā-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -a.  
<sup>6</sup> B<sup>d</sup> omits ca. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> mameva ujhidheyaṃ. <sup>8</sup> P<sup>f</sup> vatta, B<sup>d</sup> bahu vatta-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>f  
-vaṇṇaṃ. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> -itaṃ? <sup>11</sup> all four MSS. -yya. <sup>12</sup> C<sup>k</sup>s attānaṃ.

vasena etāni kbettādīni jīyanti so doso mayi na vaseyyā 'ti yācati, na suṇe  
 ti asukaṭṭhāne nāma vasatīti pi<sup>1</sup> imehi kannehi<sup>2</sup> na suṇeyyaṃ, kinnu te  
 akaraṇa ti<sup>3</sup> tava bāleṇa mātā maritā<sup>4</sup> udāhu<sup>5</sup> pitā aññaṃ vā pana te kin  
 nāma bālo anattāṃ akaraṇi<sup>6</sup>, anayaṃ nayatīti akāraṇaṃ kāraṇaṃ ti gaṇ-  
 5 hātī<sup>7</sup>, pāpātipātādīni katvā jīvikaṃ kappessāmīti evarūpāni anattakammāni<sup>8</sup>  
 ciuteti, adhuraṇa ti saddhādhuraṇaṃ adhurapaññādhuraṇaṃ ayojetvā ayoge  
 niyuṇjati, dunnayo seyyaso hotīti dunnayo va<sup>9</sup> tassa seyyo hoti, pañca  
 dussīlakammāni samādāya vattanam eva seyyo ti gaṇhātī, hitapaṭipattiyā vā  
 dunnayo hoti<sup>10</sup> netum<sup>11</sup> asakkuṇeyyo, sammā vutto ti hetunā kāraṇeṇa  
 10 vutto pi kuppati, vinayaṃ ti evaṃ abhikkamitahvaṇa ti ādikaṃ ācārinayaṃ  
 na jānāti, ovādaṃ<sup>12</sup> na sampaticchati, sādhu tassā 'ti etehi kāraṇehi tassa  
 adassanaṃ eva sādhu, suriyassuggamaṇaṃ patīti suriyass'uggamaṇavelāya,  
 dībhā hhaṃkāhā ti dībhābhogaṇaṃ, yācaka ti tassa dībhābhogaṇassa paṭigā-  
 haka, vatacariyāhīti<sup>13</sup> dānaśīluposathakammehi. dassanaṃ mābhikaṃ-  
 15 khaṇṭīti dassanaṃ mama abhikaṃkhaṇṭīti, taṃ tādīsaṃ ti āyasmantaṃ<sup>14</sup>  
 evarūpaṃ dībhābhogaṇavibhūṣitaṃ, pamajjeyyaṃ<sup>15</sup> ti pamādaṃ apajjeyyaṃ<sup>16</sup>,  
 tava sīrasampattinī pattheyyaṃ evaṃ nibbānatthāya pavattīti tapokamme Sak-  
 kaṭṭhānaṃ patthento pamatto nāma bhavēyyaṃ, etaṃ<sup>17</sup> tava dassane<sup>18</sup> mayhaṃ  
 bhayaṃ ti.

20 Sakko „sādhu bhante, na te ito paṭṭhāya santikaṃ āga-  
 missāmīti<sup>19</sup>“ taṃ abhivādetvā khamāpetvā pakkāmi. M. yāva-  
 jīvaṃ tatth' eva vasanto brahmavīhāre bhāvetvā Brahma-loke  
 nibbatti.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Akittipañḍito<sup>20</sup>  
 25 aham evā“ 'ti. Akittijātakaṃ<sup>21</sup>.

### 8. Takkāriyajātaka.

Ahameva dubbhāsitaṃ bhāsiṃ bālo ti. Idam S. J. v.  
 Kokālikam ā. k. Ekasmim hi antovasse dve aggasāvaka gaṇaṃ  
 vihāya<sup>22</sup> vivittakāvāsaṃ<sup>23</sup> vasitukamā S-raṃ apucchitvā Kokālikaratṭhe  
 30 Kokālikassa<sup>24</sup> vasanaṭṭhānaṃ gantrā evaṃ āhaṃsu: „āvuso Kokālika

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> omits pi. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> kāraṇehi. <sup>3</sup> so all three MSS., B<sup>d</sup> adds ki nu. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> nihaṭā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> adds tava. <sup>6</sup> so C<sup>ks</sup>; B<sup>d</sup> -raṃ, B<sup>s</sup> -ri. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> akaraṇeṇa karonti gaṇhātī. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> akāraṇaṃ kammāni. <sup>9</sup> C<sup>ks</sup> ca, B<sup>d</sup> ga. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> ti. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> netaṃ. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> -daṇḍa. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> vatta-. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> omits ā-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -yyā. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -yya na. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> evaṃ. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -naṃ. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> -mā ti. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> akatti- and adda pana. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> akatti-, cfr. Morris, B. & C. p. 73. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> pahāya. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> -ttāvāsaṃ. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> -ka.

tam nissāya amhākaṃ amhe ca nissāya tav' eva<sup>1</sup> phāsuvihāre sati<sup>2</sup>  
 imam temāsam idha vaseyyamā<sup>3</sup> 'ti. „Ko panāvuso maṃ nissāya  
 tumhākaṃ phāsuvihāro“ ti<sup>3</sup>. „Sace tvaṃ āvuso 'dve aggasāvakā  
 idha viharantīti' kassaci na āroceyyāsi mayam sukhaṃ vihareyyāma,  
 ayam tam nissāya amhākaṃ phāsuvihāro“ ti. „Atha tumhe nissāya 5  
 mayham ko phāsuvihāro“ ti. „Mayam tuyham antotemāse<sup>4</sup> dham-  
 mam vācessāma dhammakatham kathessāma, esa tuyham amhe nis-  
 sāya phāsuvihāro“ ti. „Vasatha āvuso<sup>5</sup> yathājjhāsayanā<sup>6</sup> 'ti so tesam  
 pañitasenāsanam<sup>6</sup> adāsi. Te phalasamāpattisukhena sukhaṃ vasiṃsu,  
 na koci tesam tattha vasanabhāvaṃ jānāti<sup>7</sup>. Te vutthavassā pavāre- 10  
 tvā<sup>8</sup>, āvuso, tam nissāya vutth' amha, S-raṃ vanditum gacchāmā<sup>9</sup> 'ti  
 tam āpucchimsu. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā te ādāya dhura-  
 gāmaṃ<sup>8</sup> piṇḍāya carī<sup>9</sup>. Therā katabhattakiccā gāmato nikkhamimsu.  
 Kokāliko te uyyojetvā nivattitvā manussānam ārocesi: „upāsakā,  
 tumhe tiracchānasadisā, dve aggasāvake temāsam dhuravihāre vasante 15  
 na jānittha<sup>10</sup>, idāni te gatā<sup>11</sup>“ ti. Manussā „kasmā pana bhante  
 amhākaṃ na ārocayitthā<sup>12</sup>“ 'ti vatvā bahuṃ sappitelādibhesajja<sup>13</sup> c'  
 eva vatthacchādananā ca gahetvā there upasamkamitvā vanditvā „kha-  
 matha no bhante, mayam tumhākaṃ aggasāvakabhāvaṃ na jānāma,  
 ajja no Kokālikabhadantassa vacanena nātā, amhākaṃ anukampāya 20  
 imāni<sup>14</sup> bhesajjavatthacchādananāni gaṇhathā<sup>15</sup> 'ti. Kokāliko „therā  
 appicchā santuṭṭhā, imāni vatthāni attanā<sup>15</sup> agahetvā mayham dassan-  
 tīti“ cintetvā upāsakehi saddhiṃ yeva therānam santikaṃ gato. Therā  
 bhikkhuparipācitattā<sup>16</sup> tato kiñci n' eva attanā gaṇhimsu na Kokāli-  
 kassa dāpesum. Upāsakā „bhante idāni agaṇhantā<sup>17</sup> puna amhākaṃ 25  
 anuggahatthāya<sup>18</sup> idhāgaccheyyāthā<sup>19</sup>“ 'ti yācimsu. Therā adhi-  
 vetvā<sup>20</sup> Satthu santikaṃ agamimsu<sup>21</sup>. Kokāliko „ime therā attanā<sup>22</sup>  
 na<sup>23</sup> gaṇhantā mayham pi na dāpesun“ ti āghātaṃ bandhi. Therāpi  
 Satthu santike thokaṃ vasitvā attano parivāre pañcasate bhikkhū  
 ādāya bhikkhusahassena saddhiṃ cārikaṃ caramānā Kokālikarattham 30  
 pattā. Te upāsakā paccuggamanam katvā there ādāya tam eva  
 vihāram netvā devasikaṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Pahūtabhesajja-

<sup>1</sup> Bds tava, Cks tatheva. <sup>2</sup> Bds -ro bhavissati. <sup>3</sup> Cks omit ti. <sup>4</sup> Bd -sam. <sup>5</sup>  
 Bd -thāvuso. <sup>6</sup> Bd paṭirūpas-. <sup>7</sup> Bd koci nesam - - na jānāti. <sup>8</sup> Bd -me  
<sup>9</sup> Bd -ritvā. <sup>10</sup> Cks -nitvā. <sup>11</sup> Bd āga-. <sup>12</sup> Bd nārocetthā. <sup>13</sup> Bd -jje. <sup>14</sup>  
 Bd omits i-. <sup>15</sup> Bd -no. <sup>16</sup> Bd imāni bhikkhūni paṭicca dinnattā. <sup>17</sup> Bd  
 gaṇhantā, Cg ga- corr. to aga-. <sup>18</sup> Bd anukamūya. <sup>19</sup> Bd idha āg-. <sup>20</sup> Bd  
 anadhi-. <sup>21</sup> Ck āg- corr. to ag-, Bd āgamisum. <sup>22</sup> Bd -no. <sup>23</sup> Bd a

- vatthacchādanam<sup>1</sup> uppajjati<sup>2</sup>. Therehi saddhim gatahikkhū<sup>3</sup> cīvarāni vicārentā saddhim āgatabhikkhūnān nēva denti Kokālikassa na denti, therāpi tassa na<sup>4</sup> dāpenti. Kokāliko cīvaram na<sup>5</sup> lahitvā „pāpicchā Sāriputta-Moggallānā, pubbe diyyamānalāhham agahetvā idāni gaṇhanti,
- 5 pūretum na sakkā, aññam<sup>6</sup> na oloketi<sup>7</sup>“ there akkosati paribhāsati. Therā „ayam amhe nissāya akusalam pasavatiti“ saparivārā nikkhamitvā „aññam hhante katipāham vasathā“<sup>8</sup> ‘ti manussehi yāciyamānāpi nivattitum na icchimsu. Ath’ eko daharabikkhu<sup>9</sup> āha: „upāsakā, katham therā vasissanti, tumhākam kulūpakathero<sup>10</sup> imesam vāsam na
- 10 sahatiti“. Te tassa santikam gantvā „hhante, tumhe kira therānam idha vāsam<sup>11</sup> na sahatha, gacchatha, ne khamāpetvā vā<sup>12</sup> nivattetha palāyitvā vā aññattha vasathā“<sup>13</sup> ‘ti. So upāsakānam bhayena gantvā there yāci. Therā „gacchāvuso, na mayam nivattāmā“<sup>14</sup> ‘ti pakkamiṃsu. So<sup>15</sup> nivattetum asakkonto vihāram eva paccāgato, Atha
- 15 nam<sup>16</sup> upāsakā pucchiṃsu: „nivattitā te hhante therā“ ti. „Nivattetum nāsakkhiṃ“. „Kiṃ āvuso“ ti. Atha nam „imasmiṃ pāpadhamme idha vasante<sup>17</sup> pesalā bhikkhū na vasissanti, nikkaddhāma na“ ti cintetvā „bhante, mā tvam idha vasi, amhe nissāya tuyham kiñci n’ atthi“<sup>18</sup> āhaṃsu. So<sup>19</sup> tehi ahahumānakato<sup>20</sup> pattacīvaram ādāya
- 20 Jetavanam gantvā S-rānam upasamkamitvā „pāpicchā bhante Sāriputta-Moggallānā pāpakānam icchānam vāsam gatā“<sup>21</sup> ti<sup>22</sup> āha. Atha nam S. „mā h’ evam Kokālika<sup>23</sup>, pasādehi Kokālika<sup>24</sup> Sāriputta-Moggallānesu cittaṃ, ‘pesalā, bhikkhū’ ti dhārehi<sup>25</sup>“. Kokāliko „tumhe bhante tumhākam aggasāvakanānam saddahatha, aham paccakkhato
- 25 addasam, pāpicchā ete paṭicchannakammantā dussilā“ ti vatvā yāvattatiyam S-rā vārito pi tath’ eva vatvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Tassa pakkantamattass’ eva<sup>26</sup> sakalasārīre<sup>27</sup> sāsapamattā piḷakā utthahitvā anupubbena vadḍhitvā beluvapakkamattā hutvā hhiḷjitvā pubhalohitam<sup>28</sup> pagghariṃsu. So nīthananto<sup>29</sup> vedanāmatto<sup>30</sup> Jetavanadvārakoṭṭhake
- 30 nipajji. „Kokālikena dve aggasāvakā akkuṭṭhā<sup>31</sup>“ ti yāva Brahma-lokā ekakolāhalam ahosi. Ath’ assa upajjhāyo Tudū<sup>32</sup> nāma

<sup>1</sup> Cs pahūtam-, Bā bahutam-. <sup>2</sup> Bā -jji. <sup>3</sup> Bā āg-. <sup>4</sup> Bā na tassa. <sup>5</sup> Bā a. <sup>6</sup> Bā -e. <sup>7</sup> Bā robhi-. <sup>8</sup> Bā -kothe-, and adds idha. <sup>9</sup> Bā vasanam. <sup>10</sup> Bā omits vā. <sup>11</sup> Bā adds there. <sup>12</sup> Bā omits nam. <sup>13</sup> Bā vasante idha. <sup>14</sup> Bā omits so. <sup>15</sup> Bā nikkaddhito. <sup>16</sup> Bā adds ca. <sup>17</sup> Bā -lika and adds avaca. <sup>18</sup> Cs -liya. <sup>19</sup> Bā vāreti vārito pi. <sup>20</sup> Bā pakkantasseva. <sup>21</sup> Bā omits sakala. <sup>22</sup> Bā -lohikāni. <sup>23</sup> Bā nitthu-. <sup>24</sup> Bā -patto. <sup>25</sup> Bā ākuddhā. <sup>26</sup> Bā tūrisa, Bā turisa.

Brahmā taṃ kāraṇaṃ nātvā gantvā<sup>1</sup> „there khamāpessāmīti“ āgantvā ākāse thatvā „Kokālika, pharusam te kammaṃ kataṃ, aggasāvahe pasādehīti“ āha. „Ko pana tvaṃ āvuso“ ti. „Tudu<sup>2</sup> Brahmā nāma’ ahan<sup>3</sup>“ ti. „Nanu tvaṃ<sup>4</sup> āvuso Bhagavatā anāgāmīti<sup>5</sup> vyākato, anāgāmī<sup>6</sup> anāvattidhammo tasmā<sup>7</sup> lokā ti vuttaṃ<sup>8</sup>, tvaṃ saṃkāraṭṭhāne 5 yakkho bhavissasīti<sup>9</sup>“ Mahābrahmānaṃ<sup>10</sup> apasādesi. So<sup>11</sup> taṃ attano vacanaṃ gāhāpetuṃ asakkonto „tava vācāya tvaṃ eva paccassū“ ’ti<sup>12</sup> suddhavāsam eva gato. Kokālika pi kālaṃ katvā Padumaniraye uppajji. Tassa tattha nibbatta bhāvaṃ nātvā Sahanipati Mahābrahmā<sup>13</sup> Tathāgataṃ ārocesi<sup>14</sup>. S. bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū tassa 10 aggaṇaṃ kathentā dh. k. s.: „āvuso Kokālika kira Sāriputta-Moggallāne akkositvā attano mukhaṃ nissāya Padumaniraye uppanno“ ti. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ’ti vutte „na bhikkhave Kokālika idāna’ eva vacanena hatto attano mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhoti, pubbe p’ esa<sup>15</sup> 15 mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhavi<sup>16</sup> yevā“ ’ti vatvā a. ā.:

A. B. Pr. r. k. tassa purohito Piṅgalo nikkhantadāṭṭho ahoṣi. Tassa brāhmaṇī aññena brāhmaṇena saddhiṃ aticari. So pi tādiso va purohito brāhmaṇiṃ<sup>17</sup> punappuna vārento pi vāretuṃ asakkonto cintesi: „imaṃ mama verim sahatthā mā- 20 retuṃ na sakkā, upāyena naṃ māressāmīti“ so rājānaṃ upasaṃkamitvā āha: „mahārāja, tava nagaraṃ sakala-Jambudīpe agganagaraṃ, tvaṃ aggarājā, evaṃ aggarañño nāma tava dakkhiṇadvāraṃ duyuttaṃ amaṅgalaṃ<sup>18</sup>“ ti. „Ācariya idāni kiṃ katabban“ ti. „Maṅgalaṃ<sup>19</sup> katvā yojetabban“ ti. „Kiṃ 25 laddhuṃ vaṭṭatīti“. „Purāṇadvāraṃ hāretvā<sup>20</sup> maṅgalayuttāni dārūni<sup>21</sup> gahetvā nagarapariggāhakānaṃ<sup>22</sup> bhūtānaṃ balim datvā maṅgalanakkhattena paṭiṭṭhāpetuṃ<sup>23</sup> vaṭṭatīti“. „Tena hi evaṃ karoṭhā“ ’ti. Tadā B. Takkāriyo nāma māṇavo

<sup>1</sup> Bā omits ga-. <sup>2</sup> Bā turisa. <sup>3</sup> Bā nāmāhan. <sup>4</sup> Ck nabūtvam, Cs nanutvā. Bā nanu ca. <sup>5</sup> Cks -mi, Bā -miti. <sup>6</sup> all three MSS. -mi, Bā adds ca. <sup>7</sup> Bā asmā. <sup>8</sup> Bā -e-. <sup>9</sup> all three MSS. -tīti. <sup>10</sup> Bā -hmaṇ. <sup>11</sup> Bā omits so. <sup>12</sup> Bā tvaññeva paññāyissasīti vatvā. <sup>13</sup> Bā omits mahā. <sup>14</sup> Bā -tassāro-. <sup>15</sup> Bā adds attano. <sup>16</sup> Bā -bhosi. <sup>17</sup> Cks -mī, Bā -mī. <sup>18</sup> Bā duruttaṃ avama-. <sup>19</sup> Cks -le. <sup>20</sup> Bā nīhāritvā. <sup>21</sup> Cks -ruṃ, Bā -runi. <sup>22</sup> Bā paṭi-. <sup>23</sup> Bā pari-



huvā tassa santike sippam uggaṇhāti<sup>1</sup>. Purohito purāṇa-  
 dvāraṃ hāretvā<sup>2</sup> navam niṭṭhāpetvā rājānam āha: „niṭṭhitam  
 deva dvāraṃ, sve bhaddanakkhattam<sup>3</sup>, tam anatikkamitvā<sup>4</sup>  
 baliṃ katvā dvāraṃ patitṭhāpetum vaṭṭatīti<sup>5</sup>“. „Ācariya bali-  
 5 kammattāya kim laddhum vaṭṭatīti<sup>6</sup>“. „Deva mahesakkham  
 dvāraṃ mahesakkhadevatāhi<sup>7</sup> adhiggaḥitam<sup>8</sup>, ekaṃ piṅgalaṃ  
 nikkhantadāṭham ubhato visuddham brāhmaṇam māretvā tassa  
 maṃsalohitena baliṃ<sup>9</sup> katvā sarīraṃ heṭṭhā khipitvā dvāraṃ  
 patitṭhāpetabbam, evaṃ tumhākaṃ ca nagarassa ca sotthim<sup>10</sup>  
 10 bhavissatīti<sup>11</sup>“. „Sādhū ācariya, evarūpaṃ brāhmaṇam māretvā  
 dvāraṃ patitṭhāpehīti<sup>12</sup>“. So tuṭṭhamānaso „sve paccā-  
 mittassa piṭṭhiṃ passissāmīti<sup>13</sup>“ ussāhajāto attano geham gantvā  
 mukham rakkhitum asakkonto turitaturito bhariyam āha:  
 „pāpacandāli<sup>14</sup>, ito paṭṭhāya kena saddhim abhiramissasi, sve  
 15 te jāraṃ māretvā balikammaṃ karissāmīti<sup>15</sup>“. „Niraparādham  
 kimkāraṇā māressasīti<sup>16</sup>“. „Rājā ‘kaḷārapiṅgalassa brāhma-  
 ṇassa maṃsalohitena baliṃ<sup>17</sup> katvā<sup>18</sup> nagaradvāraṃ patitṭhā-  
 pehīti’ āha, jāro te kaḷārapiṅgalo, tam māretvā baliṃ<sup>19</sup>  
 karissāmīti<sup>20</sup>“. Sā jārassa santikaṃ<sup>21</sup> pāhesi: „rājā kira kaḷāra-  
 20 piṅgalaṃ brāhmaṇam māretvā baliṃ kātukāmo, sace jīvitū-  
 kāmo aṇṇe pi tayā sadise brāhmaṇe gahetvā sve<sup>22</sup> kālāss’ eva  
 palāyassū<sup>23</sup>“ ’ti. So tathā akāsi. Tam nagare pākaṭam ahosi.  
 Sakalanagarato sabbe kaḷārapiṅgalā palāyimsu<sup>24</sup>. Purohito  
 amittassa<sup>25</sup> palātabhāvaṃ ajānitvā pāto va rājānam upasaṃ-  
 25 kamitvā „deva asukatṭhāne kaḷārapiṅgalo brāhmaṇo atthi,  
 tam gaṇhāpethā<sup>26</sup>“ ’ti āha. Rājā manusse<sup>27</sup> pesesi, te apassantā  
 āgantvā „palāto kira“ ’ti ārocesum. „Aññattha upadhārethā<sup>28</sup>“

<sup>1</sup> Bā omits ug. <sup>2</sup> Bā nihā-. <sup>3</sup> Bā -ddakaṃ na-. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -kkamemitvā, C<sup>s</sup> -kkamētvā, Bā -kkhamitvā. <sup>5</sup> Bā adds āha. <sup>6</sup> Bā -kkhāhi de-. <sup>7</sup> Bā pari-.  
<sup>8</sup> Bā balikammaṃ. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> -i. <sup>10</sup> katva - - - pehīti wanting in Bā. <sup>11</sup> Bā pāpe-.  
<sup>12</sup> Bā adds sarīraṃ heṭṭhā khipetvā dvāraṃ paṭṭhātiphetabba evaṃ tumhākaṃ  
 nagarassa vuddhi bhavissatīti so sādhu ācariya evarūpaṃ brahmaṇam māretvā  
 nagaradvāraṃ patitṭhāpehīti. <sup>13</sup> Bā -ke. <sup>14</sup> Bā sa. <sup>15</sup> Bā palāyantīti. <sup>16</sup> Bā  
 paccāmi. <sup>17</sup> Bā amacce.

'ti. Sakalanagare upadhārentāpi na passimsu<sup>1</sup>. Tato „saṇi-  
kaṃ upadhārethā“ 'ti vutte „deva ṭhapetvā purohitaṃ añño  
evarūpo n' atthiti<sup>2</sup>“ vadiṃsu. Purohitaṃ na sakkā māretun-  
ti. „Deva kiṃ vadetha<sup>3</sup>, purohitassa kāraṇā ajja dvāre apa-  
tiṭṭhāpite<sup>4</sup> nagaraṃ aguttaṃ bhavissati, ācariyo kathento 'ajja<sup>5</sup> 5  
atikkametvā<sup>6</sup> ito saṃvaccharaccayena nakkhattaṃ labhissatīti'  
kathesi, saṃvaccharaṃ<sup>7</sup> nagare advārake<sup>8</sup> paccatthikānaṃ okāso  
bhavissati<sup>9</sup>, yaṃ kañci<sup>10</sup> māretvā aññena vyattena brāhmaṇena  
balikammaṃ<sup>11</sup> kāretvā dvāraṃ patitṭhāpessāmā“ 'ti. „Atthi  
pana añño<sup>12</sup> ācariyasadiṣo paṇḍito brāhmaṇo“ ti<sup>13</sup>. „Atthi 10  
deva tass' eva<sup>14</sup> antevāsī Takkāriyamāpavo nāma, tassa puro-  
hitaṭṭhānaṃ datvā dvāre<sup>15</sup> maṅgalaṃ karoṭhā“ 'ti. Rājā taṃ  
pakkosāpetvā sammānaṃ kāretvā purohitaṭṭhānaṃ datvā tathā  
kātuṃ āṇāpesi. So mahantena parivārena nagaradvāraṃ aga-  
māsi. Purohitaṃ rājānubhāvena bandhitvā ānayimsu. M. 15  
dvāraṃ patiṭṭhāpanaṭṭhāne<sup>16</sup> āvātaṃ khaṇāpetvā sāṇiṃ<sup>17</sup> parik-  
khipāpetvā<sup>18</sup> ācariyena saddhiṃ antosāṇiyaṃ aṭṭhāsi. Ācariyo  
āvātaṃ oloketvā attano patiṭṭhaṃ alabhanto „attho tāva me  
nippādito<sup>19</sup> ahosi, bālatāya pana mukhaṃ rakkhituṃ asakkonto  
vegena pāpitthiyā kathesiṃ ti attanā va me<sup>20</sup> attano vadho 20  
ābhato<sup>21</sup>“ ti M-aṃ ālapanto paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Aham eva dubbhāsitaṃ bhāsi<sup>22</sup> bālo  
bheko<sup>23</sup> v' araṇṇe ahim avhayāno<sup>24</sup>,  
Takkāriye<sup>25</sup> sobbham imaṃ patāmi<sup>26</sup>,  
na kir' eva sādhu<sup>27</sup> ativelabbhāṇīti. 104.

25

<sup>1</sup> Bā adds sadisaṃ. <sup>2</sup> Bā omits n. <sup>3</sup> Bā kathetha. <sup>4</sup> Bā -ṭhite. <sup>5</sup> Bā omits  
ajja. <sup>6</sup> Bā -mi-. <sup>7</sup> Cks -re. <sup>8</sup> Ck dvārake, Bā dvārike anīṭhite. <sup>9</sup> Bā -tīti.  
<sup>10</sup> Cks yaṃ kiñci, Bā taṃ in the place of yaṃ kañci. <sup>11</sup> Cks kamme. <sup>12</sup> Cks  
rañño. <sup>13</sup> Bā omits ti. <sup>14</sup> Bā tassa. <sup>15</sup> Bā omits dvāre. <sup>16</sup> Bā dvāratha-  
panaṭṭhāne. <sup>17</sup> Bā sāṇiya. <sup>18</sup> Bā adds āvāte. <sup>19</sup> Bā attano atthāya niyyāhyādito  
in the place of attho -. <sup>20</sup> Bā omits va me. <sup>21</sup> Ck āha-, Bā āga-. <sup>22</sup> Cks  
-siṃ. <sup>23</sup> Bā hālabhake. <sup>24</sup> Bā avhayamāno. <sup>25</sup> Cks -yo. <sup>26</sup> Bā takkāriye  
sobbhamhi ahaṃ pahāmi. <sup>27</sup> Bā -dhu ti.

Tattha dubbhāsitaṃ bhāsīti dubbhāsitaṃ bhāsīm<sup>1</sup>, bheko vā 'ti yathā araṇṇe maṇḍuko vassanto attano khādakaṃ abhiṃ<sup>2</sup> avhayamāno dubbhāsitaṃ bhāsati<sup>3</sup> nāma evaṃ aham eva dubbhāsitaṃ bhāsīm<sup>4</sup>. Takkāriye<sup>5</sup> ti tassa Takkāriyā ti itthiliṅgaṃ nāma

5 Ten' etaṃ<sup>6</sup> ālapanto gātham āha:

9. Pappoti macco ativelabhānī  
evaṃ vadhaṃ<sup>7</sup> sokapariddavaṇ<sup>8</sup> ca,  
attānaṃ yeva garahāsi ettha<sup>9</sup>  
ācera yan taṃ<sup>10</sup> nikhaṇanti<sup>11</sup> sobbhe ti. 105.

10 Tattha ativelabhānīti velātikantaṃ<sup>12</sup> pamānātikantaṃ<sup>13</sup> katvā ka-  
tanaṃ nāma na sādhu kira<sup>14</sup>, ativelabhānī puriso na sādhu 'ti pi<sup>15</sup> attho,  
sokapariddavaṇ<sup>16</sup> cā 'ti ācariya evaṃ eva<sup>17</sup> ativelabhānī puriso vadha-  
bandhanaṃ<sup>18</sup> ca sokaṇ ca mahantena saddena paridevaṇ ca pappoti, garahasīti  
param agarahitvā attānaṃ yeva garaheyyāsi<sup>19</sup>, etthā<sup>20</sup> 'ti etasmīṃ kārane,  
15 ācera yantaṃ ti ācariya<sup>21</sup> yena kāraneṇa taṃ nikhaṇanti sobbhe<sup>22</sup> taṃ tayā  
va kataṃ<sup>23</sup>, tasmā attānaṃ eva garaheyyāsīti vadati.

Evaṃ ca<sup>24</sup> naṃ vatvā „ācariya vācaṃ arakkhitvā na kevalaṃ tvam eva dukkhappatto aṇṇe pi pattā yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āharitvā dassesi.

20 Pubbe kira Bārāṇasiyaṃ Kālī nāma gaṇikā ahosi, tassā Tuṇḍilo nāma bhātā. Kālī<sup>25</sup> ekadivasaṃ sahasaṃ gaṇhāti. Tuṇḍilo pana itthidhutto surādhutto akkhadhutto va<sup>26</sup>, sā tassa dhanam deti, so laddhaṃ laddhaṃ vināseti. Sā taṃ vārentī<sup>27</sup> vāretuṃ nāsakkhi. So ekadivasaṃ dūtaparājito<sup>28</sup> nivattha-  
25 vatthāni datvā kaṭasāṭakakhaṇḍaṃ<sup>29</sup> nivāsetvā tassā gehaṃ āgami. Tāya va<sup>30</sup> dāsiyo āṇattā<sup>31</sup> honti: „Tuṇḍilassa āgata-

<sup>1</sup> Bḍ abhāsi. <sup>2</sup> Cks add avheti viya so taṃ. <sup>3</sup> Bḍ -si. <sup>4</sup> Bḍ abhāsi. <sup>5</sup> Cks -yo. Bḍ -yena. <sup>6</sup> Bḍ itthiṅganāmaṃ parivannanaṃ. <sup>7</sup> Ck evaṃ dhaṃ, Bḍ baddhaṃ taṃ. <sup>8</sup> Bḍ sokaṃ-. <sup>9</sup> Cks etto. <sup>10</sup> Bḍ ācariyataṃ. <sup>11</sup> Ck nikhaṇ-, Bḍ nikkhaṇ- <sup>12</sup> Ck -ta, Bḍ -nīti hhaṇanto ti velato atikkantaṃ, Ck -tikkanṇaṃ. <sup>13</sup> Ck has added pa-, Bḍ omits it. <sup>14</sup> Bḍ omits kira. <sup>15</sup> Bḍ omits pi. <sup>16</sup> Bḍ sokaṃ-, Cks -vā, omitting cā. <sup>17</sup> Cks etaṃ. <sup>18</sup> Bḍ vadhaṃ-. <sup>19</sup> Ck -yyāsīti, Ck -yya <sup>20</sup> Cks etto. <sup>21</sup> Cks ācari. <sup>22</sup> Bḍ adds ti <sup>23</sup> Bḍ tam tathā kataṃ re. <sup>24</sup> Bḍ adds pana. <sup>25</sup> Bḍ sā. <sup>26</sup> Bḍ omits va. <sup>27</sup> Cks -ti, Bḍ omits vā-. <sup>28</sup> Bḍ jato parā-. <sup>29</sup> Ck -sāraṇḍaṃ, Ck -sāraṇḍaṃ, Bḍ -sāṭakakhaṇḍā. <sup>30</sup> Bḍ ayaṇ ca in the place of tāya va. <sup>31</sup> Ck ānanta, Bḍ ānāpesi.

kāle kiñci<sup>1</sup> adatvā gīvāya naṃ gahetvā nīhareyyāthā<sup>2</sup> 'ti. Tā<sup>2</sup> tathā karimsu. So dvāramūle rodanto atṭhāsi. Ath' eko setṭhiputto niccakālaṃ Kāliyā sahaṣsaṃ āharanto<sup>3</sup> taṃ divasaṃ taṃ disvā „kasmā Tuṇḍila rodasīti“ pucchi. „Sāmi, jūte<sup>4</sup> parājito mama bhaginiyā santikaṃ āgato 'mhi, taṃ<sup>5</sup> maṃ<sup>5</sup> dāsiyo gīvāya gahetvā nīharimsū“ 'ti. „Tena hi<sup>6</sup> tiṭṭha, bhaginiyā te kathessānūti“ so gantvā<sup>7</sup> „bhātā te kaṭasātakakhaṇḍaṃ<sup>8</sup> nivāsetvā ṭhito, vatthāni 'ssa<sup>9</sup> kimatthaṃ na desīti“ āha. „Ahaṃ tāva<sup>10</sup> na demi, sace<sup>11</sup> pana te sineho atthi tvaṃ dehi<sup>12</sup>ti“. Tasmim̐ pana gaṇikāghare<sup>13</sup> idaṃ<sup>13</sup> cārittaṃ: ābhataṃ<sup>10</sup> sahaṣsato, pañca satāni gaṇikāya honti<sup>1</sup>, pañca satāni vatthagandhamālāmūlaṃ<sup>15</sup> honti, āgatapurisā<sup>16</sup> tasmim̐ ghare laddhavatthāni nivāsetvā rattiṃ vasitvā punadivase gacchantā<sup>16</sup> nivāsetvā<sup>17</sup> ābhatavatthān' eva<sup>18</sup> nivāsetvā gacchanti<sup>19</sup>. Tasmā so setṭhiputto tāya dinnam̐ vatthaṃ<sup>20</sup> nivāsetvā attano sātaka<sup>15</sup> Tuṇḍilassa dāpesi. So nivāsetvā nadanto gantvā surāgehaṃ pāvisi. Kālī pi dāsiyo ānāpesi: „sve etassa gamanakāle vatthāni acchindeyyāthā“ 'ti. Tā tassa nikkhamanakāle ito c' ito ca upadhāvitvā vilumpamānā viy' assa<sup>21</sup> sātaka gahetvā „idāni yāhi kumārā“ 'ti naggam̐ katvā vissajjesuṃ. So naggo<sup>20</sup> va nikkhami, jano parihāsaṃ karoti, so lajjitvā „mayā v' etaṃ<sup>22</sup> kataṃ, aham̐ eva attano mukhaṃ rakkhituṃ nāsakkhin' ti paridevi. Idaṃ tāva dassetuṃ tatiyaṃ gātham̐ āha:

a. Kim ev' ahaṃ<sup>23</sup> Tuṇḍilam̐ āupuccheyyaṃ<sup>24</sup>

Kareyya<sup>25</sup> saṃ<sup>26</sup> bhātaraṃ Kālikā yaṃ<sup>27</sup>,

25

naggo v' ahaṃ<sup>28</sup> vatthayugaṇ ca jīno<sup>29</sup>,

ayam̐ pi attho bahu tādiso vā 'ti. 106.

<sup>1</sup> Cks ka-. <sup>2</sup> Ck Bā tāta. <sup>3</sup> Bā -rāpento. <sup>4</sup> Cks dūte, Bā jute. <sup>5</sup> Bā i. <sup>6</sup> Bā so pi in the place of tena hi. <sup>7</sup> Bā āg-. <sup>8</sup> Cks -sārakhaṇḍam̐, Bā -sāṭarakakhaṇḍam̐. <sup>9</sup> Cks yassā. <sup>10</sup> Ck va. Bā omits tāva. <sup>11</sup> Bā avi ca, omitting pana. <sup>12</sup> Bā -kāyagha-. <sup>13</sup> Bā inam̐. <sup>14</sup> Ck hotīti, Cs hoti. <sup>15</sup> Bā vattamālāmūlāni. <sup>16</sup> Bā -o <sup>17</sup> so Cks; Bā, taṃ thapetvā in the place of ni-. <sup>18</sup> Cks āgata-. <sup>19</sup> Bā -ati. <sup>20</sup> Bā dinnavatthāni. <sup>21</sup> Bā omits viyassa. <sup>22</sup> Cks cetam̐. <sup>23</sup> all three MSS. evāhaṃ. <sup>24</sup> Bā anupuccham̐. <sup>25</sup> Cs kareyyam̐. <sup>26</sup> Bā ta. <sup>27</sup> Bā kālikāya, Ck kālikālaya, Cs kālikāliya. <sup>28</sup> Bā vāhaṃ. <sup>29</sup> Cks jito, Bā vattayuggaṇca jano.

Tattha bahu tādiso vā 'ti seṭṭhiputto pi<sup>1</sup> hi attanā katen' eva<sup>2</sup> dukkham<sup>3</sup> patto, tvaṃ pi<sup>4</sup> tasmā ayam pi tuyham dukkhupattitī<sup>5</sup> attho bahūhi kāranehi tādiso va<sup>6</sup>.

Aparo pi: Bārāṇasiyaṃ ajapālānaṃ pamādena gocara-  
 5 bhūmiyaṃ dvīsu meṇḍesu yujjhantesu eko kulīṅgasakuno<sup>7</sup> „ime  
 idāni bhinnehi sīsehi marissanti, vāressāmi vata no“<sup>8</sup> „mātula  
 mā yujjhathā“<sup>9</sup> 'ti vāretvā tesam<sup>9</sup> katham agahetvā yujjhantānaṃ  
 yeva piṭṭhiyaṃ<sup>10</sup> pi sise pi nisīditvā yācitvā vāretum asakkonto  
 „tena hi maṃ māretvā yujjhathā“<sup>11</sup> 'ti ubhinnaṃ<sup>11</sup> sisamantaraṃ<sup>12</sup>  
 10 pāvīsi. Te aññamaññaṃ paharimsu yeva. So saṇhakaraniyaṃ<sup>13</sup>  
 pimsito<sup>14</sup> viya attanā katen' eva vināsaṃ patto. Idam<sup>15</sup> aparaṃ  
 kāraṇaṃ dassento<sup>16</sup> cattuthaṃ gātham āha:

4. Yo yujjhamānānaṃ ayujjhamāno  
 meṇḍantaraṃ accupatī kulīṅko  
 15 so pimsito meṇḍasirehi tattha,  
 ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 107.

Tattha meṇḍantaraṃ ti meṇḍānaṃ antaraṃ, accupatitī<sup>17</sup> atigantvā  
 uppati, ākāse sīsānaṃ vemajjhe atthāsītī attho, pimsito ti pīlito.

Aparo pi: Bārāṇasivāsino va<sup>18</sup> gopālakapālitaṃ<sup>19</sup> tāla-  
 20 rukkhaṃ disvā ekaṃ phalattāya<sup>20</sup> rukkhaṃ āropesum, tasmim  
 phalāni pātente eko kaṇhasappo vammikā nikkhamitvā tālaṃ  
 abhirūhi<sup>21</sup>, heṭṭhā ṭhitā daṇḍādīhi paharantāpi taṃ vāretum  
 nāsakkhimsu. Te „sappo tālaṃ abhirūhatitī<sup>22</sup>“ itarassa ācik-  
 kkhimsu, so<sup>23</sup> bhīto mahāvīravam viraviḷ, heṭṭhā ṭhitā ekaṃ  
 25 thirasāṭakaṃ catūsu kaṇṇesu gahetvā „inasmim sātake patā“  
 'ti taṃ āhaṃsu. So parigalitvā<sup>24</sup> catuunam pi autare sāṭaka-  
 majjhe pati, tassa vātavegena sandhāretum asakkontā añña-

<sup>1</sup> Bā omits pi. <sup>2</sup> Bā katena. <sup>3</sup> Bā dukkha. <sup>4</sup> Bā adds hi. <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> -ppatitū, Bā dukkha; atto ti. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> ca. <sup>7</sup> Bā adds nāma. <sup>8</sup> Bā vāriśāmitī, omitting vata no. <sup>9</sup> Bā adds taṃ. <sup>10</sup> Bā piṭhe. <sup>11</sup> Bā adds pi. <sup>12</sup> Bā sisanta-. <sup>13</sup> C<sup>ks</sup> -ṇiyaṃ, Bā saṇhakaraniyaṃ. <sup>14</sup> Bā pisito, C<sup>ks</sup> pimsato. <sup>15</sup> Bā idampi. <sup>16</sup> Bā dassetum. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> adds accūpatatitī, C<sup>k</sup> accuppatatitī accuppatati. <sup>18</sup> Bā omits va. <sup>19</sup> C<sup>k</sup> gopālakapālitaṃ, C<sup>k</sup> gopālitaṃ, Bā gopālakāphalīnaṃ. <sup>20</sup> Bā tāla pha-. <sup>21</sup> Bā āruya. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> -hīṭī, Bā -hitī. <sup>23</sup> Bā puriso. <sup>24</sup> C<sup>k</sup> -gilivā, C<sup>k</sup> -gilivā, Bā patanto.

maññaṃ sīsehi paharitvā bhinnehi sīsehi jīvitakkhayaṃ pattā.  
Idaṃ kāraṇaṃ dassento pañcamaṃ gātham āha:

5. Caturo janā potthakaṃ aggahesum,

ekaṃ ca posaṃ anurakkhamānā

sabbe va te bhinnasirā sayimsu,

5

ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 108.

Tattha potthakan ti ghanasātakaṃ<sup>1</sup>, sabbeva te ti te pi cattāro janā  
attanā katen' eva bhinnasirā sayimsu.

Apare: Bārāṇasivāsino eḷakacorā rattiṃ ekaṃ ajaṃ thene-  
tvā<sup>2</sup> „araññe khādissāmā“ 'ti tassā avassanattāya mukhaṃ 10  
bandhitvā veḷugumbe ṭhapesum. Punadivase taṃ khāditaṃ  
gacchantā āvudhaṃ pammussitvā<sup>3</sup> agamaṃsu. Te „ajaṃ māretvā  
maṃsaṃ pacitvā khādissāma, āharathāvudhan“ ti ekassāpi hatthe  
āvudhaṃ adisvā „vinā āvudhena etaṃ māretvāpi maṃsaṃ ga-  
hetum na sakkā“ ti<sup>4</sup> „vissajjetha naṃ<sup>5</sup>, puññaṃ<sup>6</sup> assa 15  
atthīti“ vissajjesum. Tadā eko veḷukāro<sup>7</sup> veḷum gahetvā „puna  
pi āgantvā gahessāmīti“ nalakārasatthiṃ veḷupattantare ṭha-  
petvā pakkāmi. Ajā „mutt' amhīti“<sup>8</sup> tussitvā veḷumūle kīla-  
mānā<sup>9</sup> pacchimapādehi paharitvā taṃ satthiṃ pātesi. Corā  
satthisaddaṃ sutvā upadhāretvā taṃ disvā tuṭṭhamānasā ajaṃ 20  
māretvā maṃsaṃ khādīmsu<sup>10</sup>. Iti sāpi ajā<sup>11</sup> attanā katen' eva  
matā ti idaṃ dassetum chaṭṭhamaṃ gātham āha:

6. Ajā yathā veḷugumbasmiṃ baddhā

avekkhipantī asik' ajjhagañchi<sup>12</sup>

ten' eva tassā galak' āvakantaṃ<sup>13</sup>,

25

ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 109.

Tattha avekkhipantīti<sup>14</sup> kīlamānā pacchimapāde khipantī.

<sup>1</sup> Ck saṇāsā-, Cs ghana-, Bd omits ghana. <sup>2</sup> Bd adds divā. <sup>3</sup> Bd pamusetvā.  
<sup>4</sup> Bd omits ti. <sup>5</sup> Cks add aññaṃamaññaṃssa. <sup>6</sup> Cks puññaṃ. <sup>7</sup> Bd nalakāro. <sup>8</sup>  
Bd -o muttomhiti. <sup>9</sup> Bd -no. <sup>10</sup> Bd khādanti bhūjanti kira. <sup>11</sup> Cks -j. <sup>12</sup> Cks  
-gañji, Bd -penti asimacche gacchi, Bf asimajjhagacchi. <sup>13</sup> Cs -kāvantam, Bd  
-kāvikanti, Bs -kāyavikanti, Bf galayāyavikanti. <sup>14</sup> Bd -penti.

Evañ ca pana vatvā „attano vacanam rakkhitvā mitabhā-  
ṇino nāma maraṇadukkhā muccantīti“ dassetvā kinnaravatthum  
āhari:

- Bārāṇasivāsī kir' eko luddaputto<sup>1</sup> Himavantam gantvā eken'  
5 upāyena jayampatike dve kinnare gahetvā ānetvā rañño adāsi.  
Rājā adiṭṭhapubbe kinnare disvā<sup>2</sup> „ludda imesam ko guṇo“ ti  
pucchi. „Deva, ete madhurena sarena<sup>3</sup> gāyanti, manuññam  
naccanti, manussā evam gāyituñ ca naccituñ ca na jānantīti“.  
Rājā luddassa bahum dhanam datvā kinnare „gāyatha naccathā“  
10 'ti āha. „Sace<sup>4</sup> mayam gāyantā vyañjanam paripuṇnam kātum  
na sakkissāma duggitāṃ hoti<sup>5</sup>, amhe garahissanti vadhissanti,  
bahum kathentānañ ca pana musāvādo hotīti“ musāvāda-  
bhayena rañño punappuna vuttāpi na bhāsimsu na naccimsu.  
Rājā kujjhivā „ime māretvā maṃsam pacitvā āharathā“ 'ti  
15 āṇāpento sattamam gātham āha:

∴ Na-y-ime<sup>7</sup> devā na pi gandhabbaputtā,  
migā ime atthavasābhatā<sup>8</sup> ime,  
ekañ ca nam sāyamāse pacantu  
ekañ ca nam<sup>9</sup> pātarāse pacantū 'ti. 110.

- 20 Tattha migā ime ti sace devā vā gandhabbā vā bhaveyyum nacceyyum  
c'eva gāyeyyum ca, ime pana migā tiracchānagatā, atthavasābhatā<sup>10</sup> ime ti  
attham paccūṣimsantena luddenānītattā<sup>11</sup> atthavasena mama ābhatā<sup>12</sup>, etesu  
ekam sāyamāse ekam pātarāse pacantū ti.

- Kinnarī cintesi: „rājā kuddho, nissamsayam māressati,  
25 idāni kathetum kālo“ ti anantaram gātham āha:

∴ Sataṃ sahaṣsam<sup>13</sup> dubbhāsītānaṃ  
kalam pi nāgghanti<sup>14</sup> subhāsitassa,  
dubbhāsitaṃ saṃkamāno kilesa,  
tasmā tuṇhī kimpurisā, na balyā<sup>15</sup> ti. 111.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> luddako. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> adds tusitvā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> saddena. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> gāye - - nacce-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>  
kinnarā sace. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> koti, B<sup>d</sup> dugitake ti, B<sup>s</sup> duggitake ti. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> na i-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup>  
-vasagatā, B<sup>f</sup> vasāgathā. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> omit nam, all three MSS. add puna. <sup>10</sup> C<sup>k</sup>  
-sābatā, B<sup>d</sup> -sam gatā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -na anivattā ca. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> ābatā. B<sup>d</sup> hattham gatā.  
<sup>13</sup> B<sup>s</sup> sahaṣsāni, B<sup>d</sup> sattam māsāmi. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> naggh-. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> kimpuriso balyā, C<sup>s</sup>  
kimpurise na balyā, B<sup>d</sup> kimpurisā nalyā.

Tattha saṃkamāṇo kilesa ti kadāci ahaṃ bhāsamāno dubbhāsitaṃ bhāseyyan ti<sup>1</sup> evaṃ dubbhāsitaṃ saṃkamāṇo<sup>2</sup> kilissati<sup>3</sup> kilamati, tasmā ti tena kāraṇena tumbhakaṃ nāgāyinaṃ na<sup>4</sup> bālabbāvenā<sup>5</sup> 'ti.

Rājā kinnariyā tussitvā anantaram gātham āha:

9. Yā mēsā vyāhāsi<sup>6</sup> pamuñcath' etaṃ<sup>7</sup>,  
giriṇ ca naṃ<sup>8</sup> Himavantaṃ nayantu,  
imaṇ ca kho dentu mahānasāya  
pāto ca naṃ pātārāse pacantū 'ti. 112.

Tattha yā mēsā ti yā me esā, dentū 'ti mahānasatthāya dentu.

Kinnaro rañño vacanaṃ sutvā „ayaṃ maṃ akathentaṃ<sup>9</sup> avassaṃ māressati, idāni kathetuṃ vaṭṭatīti“ itaraṃ gātham āha:

10. Pajjunnānāthā pasavo, pasunāthā ayaṃ pajā,  
tvamñātho<sup>10</sup> 'smi<sup>11</sup> mahārāja, nātho 'haṃ bhariyāya ca<sup>12</sup>,  
dvinnam aññataram ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti. 113.

Tattha pajjunnānāthā ti tiṇṇabhakkhā pasavo meghanāthā<sup>13</sup> nāma,<sup>15</sup>  
pasunāthā ti ayaṃ pana manussapajā pañcagorasena upajīvanta<sup>14</sup> pasunāthā  
pasupatitthā, tvamñātho<sup>15</sup> smīti<sup>16</sup> ahaṃ pana tvamñātho, tvam mama pa-  
tiṭṭhā<sup>17</sup>, nātho haṃ ti<sup>18</sup> mama pana bhariyāya<sup>19</sup> ahaṃ<sup>20</sup> nātho<sup>21</sup>, ahaṃ assā  
patiṭṭhā<sup>22</sup>, dvinnamaññataram ñatvā mutto gaccheyya pabbatan ti  
ambhakaṃ dvinnam autare eko<sup>23</sup> ekaṃ mataṃ ñatvā sayam<sup>24</sup> maraṇato mutto  
pacchā<sup>25</sup> Himavantaṃ gaccheyya, jivamānā pana mayaṃ aññamaññaṃ na jābāma,  
tasmā sace si<sup>26</sup> imaṃ Himavantaṃ pesetukāmo paṭhamam maṃ māretvā  
pacchā pesēhīti.

Evaṇ ca pana vatvā „mahārāja, na mayaṃ tava vacanaṃ  
akātnkāmatāya tuṇhī ahoṣimha<sup>27</sup>, kathāya pana dosaṃ disvā<sup>28</sup>  
na kathayimhā“ 'ti dīpento imaṃ gāthadvayam āha:

11. Na ve nindā suparivajjayā ce<sup>29</sup>  
nānā janā sevittabbā janinda,

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -yyaṃ, omitting ti. <sup>2</sup> B<sup>d</sup>s bhāsamānā. <sup>3</sup> C<sup>k</sup>s kile-. <sup>4</sup> C<sup>k</sup>s nāgāyinaṃ, B<sup>d</sup> bhāsi na ambhakaṃ in the place of nā-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>s byākāsi. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> pamuñcathetu. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> omits vaṃ, B<sup>d</sup> reads giriṇ ravaṃ, B<sup>s</sup> giriṃ varam. <sup>8</sup> C<sup>k</sup>s taṃ- <sup>9</sup> B<sup>d</sup>s si <sup>10</sup> C<sup>s</sup> mama nāthā mama bhariyā mama nāthā in the place of nāthohaṃ - -, C<sup>k</sup> only mama bhariyā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> meghā-, B<sup>s</sup> megho-. <sup>12</sup> C<sup>k</sup>s -to, B<sup>d</sup>s uppajjanato. <sup>13</sup> C<sup>k</sup>s tuṃ- <sup>14</sup> B<sup>d</sup>s sīti. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -tiṭṭho <sup>16</sup> C<sup>k</sup>s mama nāthā ti. <sup>17</sup> C<sup>k</sup>s bhariyā. <sup>18</sup> C<sup>k</sup>s mama. <sup>19</sup> C<sup>k</sup>s nāthā. <sup>20</sup> C<sup>k</sup>s -ttho, B<sup>d</sup>s tvam mama patiṭṭho asi nātho hanti mama bhariyāya ahaṃ nātho ahamassa patiṭṭho in the place of ahaṃ pana - -. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> omits eko. <sup>22</sup> B<sup>d</sup>s ahaṃ. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> omits pa-. <sup>24</sup> B<sup>d</sup>s pi. <sup>25</sup> C<sup>k</sup> ahe-simha, B<sup>d</sup>s ahumha. <sup>26</sup> so C<sup>k</sup>s; B<sup>d</sup>s -jjayetha.



yen' eva eko labhate pasaṃsaṃ  
ten' eva añño labhate ninditāraṃ. 114.

12. Sabbo loko paracitto<sup>1</sup> acitto<sup>2</sup>,  
sabbo loko cittavasamhi<sup>3</sup> citto<sup>4</sup>,  
5 paccekacittā puthu sabbasattā,  
kass' idha cittassa vase na vatte ti<sup>5</sup>. 115.

Tattha suparivajjayā ce<sup>6</sup> ti mahārāja nindā nāma sukhena parivaj-  
jetuṃ na sakkā, nānā janā ti nānā chandajanā, yenevā 'ti yena sīlādiguṇen'  
eko pasaṃsaṃ labhati ten' eva añño ninditāraṃ labhati, ambhakaṃ<sup>7</sup> kinnarānaṃ  
10 antare akathanena pasaṃsaṃ labhati, manussānaṃ antare nindaṃ, iti nindā  
nāma dupparivajjayā, sv-āhaṃ kathaṃ tava santikā pasaṃsaṃ labhiṣṣāmi<sup>8</sup>,  
sabbo loko paracitto<sup>9</sup> acitto<sup>10</sup> ti mahārāja asappuriso<sup>11</sup> hi pāpātipātādi-  
cittena sappuriso pāpātipātā veramanīdicittena acitto ti<sup>12</sup>, evaṃ sahho loko  
paracittena acitto<sup>13</sup> ti attho, cittavasamhi citto<sup>14</sup> ti sahho pana<sup>15</sup> attano  
15 hīnena vā paṇītena vā cittena cittaṃ jānāti<sup>16</sup>, evaṃ paccekacittā ti<sup>17</sup> pāṭi-  
yekacittā puthuppabbhedā sabbe sattā, tesu kass' ekassa tava<sup>18</sup> vā aññassa vā  
citte na<sup>19</sup> mādiso vā añño vā vatteyya, tasmā ayaṃ<sup>20</sup> mama cittavasena na  
vattatīti<sup>21</sup> mā mayhaṃ kujjhī, sabbasattā hi attano cittavase na gacchanti devā  
'ti kimpuriso rañño dhammaṃ desesi.

- 20 Rājā „sabhāvam eva katheti, paṇḍito kinnaro“ ti soma-  
nassappatto hutvā osānagātham āha:

13. Tuṇhī ahū kimpuriso sabhariyo<sup>22</sup>,  
yo dāni vyāhāsi<sup>23</sup> bhayassa bhīto  
so dāni mutto sukhito arogo,

- 25 vācā kir' ev' atthavatī narānaṃ ti. 116.

Tattha vācā kirevatthavatī narānaṃ ti vācā kir' eva imesaṃ sattā-  
naṃ atthavatī hitāvahā hotīti attho.

- Rājā kinnare<sup>24</sup> suvaṇṇapaṇjare nisīdāpetvā tam eva luddaṃ  
pakkositvā<sup>25</sup> „gacch' ime<sup>26</sup> gahitaṭṭhāne yeva vissajjehitī“  
30 vissajjāpesi.

<sup>1</sup> Ck -citte, Cs -citto corr. to -e, Bd<sup>s</sup> paricitto. <sup>2</sup> Ck amitto, Bd aticitto. <sup>3</sup> Cks  
-vā-. <sup>4</sup> Ck citte, Cs citto? Bd patto. <sup>5</sup> Bd kariyā dha cittavasena vattīti. <sup>6</sup>  
Cs omits ce; Bd<sup>s</sup> -yethā. <sup>7</sup> Bd adds bi. <sup>8</sup> Bd<sup>s</sup> -mīti. <sup>9</sup> Bd pari-. <sup>10</sup> Bd omits  
a-. <sup>11</sup> Bd adds nāma. <sup>12</sup> Bd<sup>s</sup> va. <sup>13</sup> Bd paracitto atīci-. <sup>14</sup> Cks citte, Bd  
patto. <sup>15</sup> Bd<sup>s</sup> adds loko. <sup>16</sup> so Bd: Cks cittena vā nāma in the place of cittaṃ  
jānāti. <sup>17</sup> Cks -citta, omitting ti. <sup>18</sup> Bd nātassa in the place of kass-. <sup>19</sup>  
Bd adds vā kinnarā vā. <sup>20</sup> Bd<sup>s</sup> ahaṃ. <sup>21</sup> Bd -vase na vattissāmitī. <sup>22</sup> Bd añ-  
gāhīni. <sup>23</sup> Bd<sup>s</sup> byākāsi. <sup>24</sup> Ck rājākinnaro, Cs rājākinnaro. <sup>25</sup> Bd -sāpetvā.  
<sup>26</sup> Bd gaccha bhāne.

M. pi „passācariya<sup>1</sup>, evaṃ kinnarā<sup>2</sup> vācaṃ rakkhitvā pattakāle kathitena sabhāsiten<sup>3</sup> eva muttā<sup>2</sup>, tvaṃ pana dukkathitena mahādukkhaṃ patto<sup>4</sup>“ ti idaṃ udāharapaṇaṃ das-setvā „ācariya, mā bhāyi, jīvitaṃ te dassāmīti<sup>5</sup>“ assāsesi, „api<sup>3</sup> kho pana tumhe maṃ rakkheyyāthā<sup>6</sup>“ 'ti vutte „na tāva 5 nakkhattayogo labbhatīti<sup>5</sup>“ divasaṃ vītināmetvā majjhima-yāmasamanantare mataṃ eḷakaṃ āharāpetvā „brāhmaṇa yattha katthaci gantvā jīvāhīti<sup>6</sup>“ kiñci ajānāpento<sup>6</sup> uyyojetvā eḷakamaṃsena balim katvā dvāraṃ patitthāpesi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān<sup>7</sup> eva pubbe pi Kokāliko vācā- 10 hato yevā<sup>7</sup>“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kaḷārapiṅgalo Kokāliko ahosi, Takkāriyapaṇḍito<sup>8</sup> ahaṃ evā<sup>8</sup>“ 'ti. Takkāriyajātakam.

### 9. Rurujātaka.

Kassa<sup>9</sup> gāmaṃvaram dammiti. Idaṃ S. Veḷuvane v. 15 Devadattaṃ ā. k. So kira bhikkhu „bahūpakāro te āvuso Devadatta S., tvaṃ Tathāgataṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, tñi piṭakāni uggaṇhi, lābhasakkāraṃ pāpuṇīti<sup>10</sup>“ vutto<sup>10</sup> „āvuso S-rā mama tiṇagga-matto pi upakāro na kato, ahaṃ sayam eva pabbajim sayam tñi piṭakāni uggaṇhim sayam lābhasakkāraṃ pāpuṇim<sup>11</sup>“ ti kathesi. Bhik- 20 khū dh. k. s.: „akataññū āvuso Devadatto akatavedīti<sup>11</sup>“ S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā<sup>12</sup>“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān<sup>7</sup> eva akataññū pubbe pi akataññū yeva, pubbe p' esa mayā jivite dinne pi mama guṇamattaṃ na jānātīti<sup>13</sup>“ vatvā a. ā. 25

A. B. Br. r. k. eko asītikoṭivibhavo seṭṭhi puttāṃ labhitvā Mahādhanako ti 'ssa nāmaṃ katvā „sippaṃ uggaṇhanto me putto kilamissatīti<sup>14</sup>“ kiñci sippaṃ na uggaḥāpesi<sup>12</sup>. So gītanaccakhādanabhojanato uddhaṃ na kiñci aññāsi. Taṃ vayappattaṃ patirūpena dārena saṃyojetvā mātāpitaro kalam akamsu. So 30 tesāṃ accayena itthidhuttasurādhuttaakkhadhuttādīhi<sup>13</sup> parivuto

<sup>1</sup> Bā omit pass. <sup>2</sup> Bā -o. <sup>3</sup> Bā adds ca. <sup>4</sup> Cks -yyathā. <sup>5</sup> Bā adds taṃ. <sup>6</sup> Bā -petvā. <sup>7</sup> Cs -hatevā, Bā vācārahato yevā. <sup>8</sup> Bās adds pana. <sup>9</sup> Cfr. Morris, B. & C. p. 87. <sup>10</sup> Bās tassa. <sup>11</sup> Bā -e. <sup>12</sup> Bā adds tasseva agunakathaṃ katha-suṃ. <sup>13</sup> Bā uggaṇhā-. <sup>14</sup> Cks -suradhuttāhi.

nānāvyaśanamukhehi sabbaṃ dhaṇaṃ viddhaṃsetvā iṇaṃ ādāya taṃ dātuṃ asakkonto iṇāyikehi codiyamāno cintesi: „kiṃ mayhaṃ jīvitenā, ten' ev' amhi<sup>1</sup> attabhāvena añño viya jāto, mataṃ seyyo“ ti so iṇāyike āha: „tumbhākaṃ iṇapaṇṇāni gahetvā  
5 āgacchatha, Gaṅgātīre me nihitaṃ kulasantakaṃ dhaṇaṃ atthi, taṃ vo dassāmīti“. Te tena saddhiṃ agamaṃsu. So „idha dhaṇaṃ idha dhaṇaṃ“ ti nidhiṭṭhānaṃ ācikkhanto viya „Gaṅgāya patitvā marissāmīti“ palāyitva Gaṅgāya pati. So caṇḍa-  
10 sotena vuyhanto kāruṇṇaravaṃ viravi. Tadā M. rurumiga-  
yoniyaṃ nibbattitvā parivāraṃ chaḍḍetvā ekako va Gaṅgani-  
vattane ramaṇīye sālamissake supupphitambavane vasati<sup>2</sup>, tassa sarīracchavi sumajjitakaṇḍanapattavaṇṇo<sup>3</sup> ahoṣi, hatthapādālakkhā parikkamakatā viya<sup>4</sup>, naṅguṭṭhaṃ camarinaṅguṭṭhaṃ<sup>5</sup> viya, siṅgāni rajatadāmaṇṇāni<sup>6</sup>, akkhini sumajjitamaṇigulikā viya,  
15 mukhaṃ odahitvā ṭhapitarattakambalabheṇḍukā<sup>7</sup> viya<sup>8</sup>. So adḍharattasamaye tassa karuṇasaddhaṃ sutvā „manussasaddo sūyati, mā mayi dharante maratu, jīvitaṃ assa dassāmīti“ cintetvā sayanaḡumbā uṭṭhāya nadītīraṃ gantvā „ambho purisa, mā bhāyi, jivitaṃ te dassāmīti“ assāsetvā sotaṃ chindanto<sup>9</sup>  
20 gantvā taṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā tīraṃ pāpetvā attano vasaṇaṭṭhānaṃ netvā<sup>10</sup> palāphalāni datvā dvīhatihaccayena „bho purisa, ahaṃ taṃ ito araṇṇā<sup>11</sup> nīharitvā Bārāṇāsimagge ṭhapessāmi, tvaṃ sotthinā gamissasi, api kho pana ‘asukaṭṭhāne nāma kaṇḍanamigo vasatīti’ dhanakāraṇā maṃ raṇṇo vā rājamahā-  
25 mattassa vā mā ācikkhā<sup>12</sup>“ ti āha. So „sādhū sāmīti“ sam-  
paṭicchhi. M. tassa paṭiṇṇaṃ gahetvā taṃ attano piṭṭhe āro-  
petvā Bārāṇāsimagge otāretvā nivatti. Tassa Bārāṇasim pavi-  
sanadivase yeva Khemā nāma raṇṇo aggamaheṣi paccūsakāle supinantaṇa suvaṇṇavaṇṇaṃ migam attano dhammaṃ desentaṃ

<sup>1</sup> Bā etenamhi. <sup>2</sup> Bā adds uposāthaṃ upavuṭṭhāya. <sup>3</sup> Bā sumajjhitakaṇḍa-  
nakaphalakavanno <sup>4</sup> Bā rasaparikkammagatāpi. <sup>5</sup> Bā cā-. <sup>6</sup> Bā -dāmasadisāni.  
<sup>7</sup> Bā -lakenḍu. <sup>8</sup> Bā adds evarūpaṃ tassa rūpaṃ ahoṣi. <sup>9</sup> Bā adds viya. <sup>10</sup>  
Bā adds assāsetvā. <sup>11</sup> Bā -ato. <sup>12</sup> Bā -asīti. <sup>13</sup> Bā -iyaṃ.

disvā cintesi: „sace evarūpo migo na<sup>1</sup> bhaveyya nāhaṃ supinaena passeyyam, addhā bhavissati<sup>2</sup>, rañño ārocessāmīti“ sā rājānaṃ upasāṃkamitvā „mahārāja, ahaṃ suvaṇṇapaṇṇassa migassa dhammaṃ sotukāmā, labhissāmi ce jīvissāmi, no ce n<sup>3</sup> atthi me jīvitan“ ti āha. Rājā naṃ assāsetvā „sace ma-  
 nussaloke atthi labhissasīti“ vatvā brāhmaṇe pakkosāpetvā „suvaṇṇapaṇṇamigā nāma hontīti“ pucchitvā „āma deva hontīti“ sutvā alaṃkatahatthikkhandhe suvaṇṇacaṇḍake sahas-satthavikaṃ ṭhapetvā yo suvaṇṇamigaṃ ācikkhissati tassa sad-dhiṃ sahas-satthavikasuvaṇṇacaṇḍakehi<sup>3</sup> taṃ ca hatthiṃ tato  
 va uttarim dātukāmo hutvā suvaṇṇapaṭṭe gātham likhāpetvā ekaṃ amaccaṃ pakkositvā<sup>4</sup> „ehi tvaṃ tāta, mama vacanena imaṃ gātham nagaravāsīnaṃ kathehīti“ imasmiṃ jātaka paṭhamam gātham āha:

1. Kassa<sup>5</sup> gāṃavaraṃ daṃmi nāriyo ca alaṃkatā. 15

ko me taṃ migam akkhāti migānaṃ migam uttaman ti. 117.

Amacco suvaṇṇapaṭṭam gahetvā sakalanagare vācāpesi. Atha so seṭṭhiputto Bārānasim pavisanto va taṃ katham sutvā amaccassa santikaṃ gantvā „ahaṃ rañño evarūpam migam ācikkhissāmi, maṃ rañño dasshehīti“ āha. Amacco hatthito  
 otaritvā taṃ rañño santikaṃ netvā „ayaṃ kira deva taṃ migam ācikkhissatīti“ dassesi. Rājā „saccaṃ bho purisā“ ti pucchi. So „saccaṃ mahārāja, tvaṃ etaṃ yasaṃ mayhaṃ dassasīti“  
 vadanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Mayhaṃ gāṃavaraṃ dehi nāriyo ca alaṃkatā, 25

ahaṃ te migam akkhissam migānaṃ migam uttaman ti. 118.

Taṃ sutvā rājā tassa mittadūbhissa tussitvā „ambho kuhiṃ so migo vasatīti“ pucchitvā „asukaṭṭhāne nāma deva“ ti vutte taṃ eva maggadesakaṃ katvā mahantena parivārena taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Atha naṃ so mittadūbhī „senam deva  
 30

<sup>1</sup> Ck omits na, Cs evarūpe na <sup>2</sup> Bd -tīti <sup>3</sup> Cks -vikaṃsu-, Bd -kenaca. <sup>4</sup> Bd -sāpetvā, <sup>5</sup> Bd s tassa-. <sup>6</sup> Cks -tīti, Bd dehīti.

sannisīdāpehīti<sup>14</sup> vatvā<sup>2</sup> sannisinnāya<sup>3</sup> senāya „eso<sup>4</sup> so deva  
suvannamigo etasmim̐ thāne<sup>5</sup> vasatīti<sup>6</sup>“ hattham̐ pasāretvā  
ācikkhanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Etasmim̐ vanasaṇḍasmim̐ ambā sālā ca pupphitā  
5 indagopakasañchannā, etth' eso<sup>6</sup> titṭhati<sup>7</sup> migo ti. 119.

Tattha indagopakasañchannā ti etassa vanasandassa bhūmi indago-  
pakavannāya rattāya sukhasamphassāya tinajātiyā sañchannā tivassikasasakassa<sup>8</sup>  
kucchi viya mudukā, ettha evaṃ<sup>9</sup> ramanīye vanasaṇḍe so titṭhatīti dassesi.

- Rājā tassa vacanam̐ sutvā amacce āpāpesi: „tassa mi-  
10 gassa palāyituṃ adentā khippam̐ āvudhahatthehi purisehi sad-  
dhiṃ vanasaṇḍam̐ parivārethā“ 'ti. Te tathā katvā unna-  
dim̐su. Rājā katīhi<sup>10</sup> pi jānehi<sup>11</sup> saddhiṃ ekamante atṭhāsi.  
So pi 'ssa<sup>12</sup> puriso avidūre atṭhāsi. M. tam̐ saddam̐ sutvā  
cintesi: „mahato balakāyassa saddo, tamhā me<sup>13</sup> purisā bha-  
15 yena uppannena bhavitabban“ ti so utṭhāya sakalaparisam̐  
oloketvā rañño thitattṭhauam̐ disvā „rañño thitattṭhāne yeva me  
sotthim̐ bhavissati, etth' eva mayā gantum̐ vaṭṭatīti“ cintetvā  
rājābhimukho pāyāsi. Rājā tam̐ āgacchantam̐ disvā „nāga-  
balo migo avattharanto<sup>14</sup> āgaccheyya<sup>15</sup>, saram̐ sannahitvā  
20 imam̐ migam̐ santāsetvā sace palāyati vijjhivā<sup>16</sup> dubbalam̐  
katvā gaṇhissāmīti“ dhanum̐ āropetvā bodhisattābhimukho  
va ahosi:

Tam̐ attham̐ dassento S. gāthadvayam āha:

1. Dhanum̐ adejjham̐<sup>17</sup> katvāna usum̐ sandhāy' upāgami<sup>18</sup>, (III <sup>274</sup>/<sub>12</sub>)  
25 migo ca disvā rājānam̐ dūrato ajjhabhāsatha: 120.  
5. Āgamehi mahārāja, mā me vijjhi rathesabha,  
ko nu te idham̐<sup>19</sup> akkhāsi: etth' eso titṭhatī migo ti. 121.

<sup>1</sup> Bā saṇnipātehi. <sup>2</sup> Bā omits va. <sup>3</sup> Bā adds ca. <sup>4</sup> Bā ehiṭi vatvā in the place of eso. <sup>5</sup> Bā vane. <sup>6</sup> C<sup>2</sup> Bā etthaso. <sup>7</sup> Bā vasati. <sup>8</sup> Bā only sasa. <sup>9</sup> Bā etasmim̐. <sup>10</sup> C<sup>2</sup> katihi. <sup>11</sup> Bā katipayehi. <sup>12</sup> Bā omits ssa. <sup>13</sup> Bā omits me. <sup>14</sup> Bā adds viya. <sup>15</sup> Bā -yyā ti. <sup>16</sup> Bā visajjhivā <sup>17</sup> Bā sarejjham̐. <sup>18</sup> Bā sannāy-. <sup>19</sup> so all three MSS.

Tattha adejjhan<sup>1</sup> ti jiyāya ca sarena ca saddhim ekam eva katvā, sandhāyā<sup>2</sup> 'ti saudahitvā<sup>3</sup>, āgamehīti titttha mahārāja mā mañ vijjhi jīvāgāham eva mañ gaṇhā 'ti madhurāya manussavācāya abhāsi.

Rājā tassa madhurakathāya bajjhitvā<sup>4</sup> dhanuñ otāretvā gāravena aṭṭhāsi. M. pi rājānañ upasamkamitvā madhura-  
patisanthārañ katvā ekamantañ aṭṭhāsi. Mahājano pi sabbā- 5  
vudhāni chaḍḍetvā āgantvā rājānañ parivāresi. Tasmiñ khane M. suvannakimkīṇikam cāleno viya madhurassarena rājānañ pucchi: „ko nu te idham akkhāsi: etth' eso tiṭṭhati migo" ti. Tasmiñ khane so pāpapuriso thokañ paṭikkamitvā<sup>5</sup> 10  
sotapathe aṭṭhāsi. Rājā „iminā me tvam dassito" ti kathento chaṭṭhañ gātham āha:

6. Esa pāpacaro<sup>5</sup> poso samma tiṭṭhati ārakā,  
so hi me idham akkhāsi: etth' eso tiṭṭhate migo ti. 122.

Tattha pāpacaro<sup>5</sup> ti viṣaṭṭhācāro<sup>6</sup>. 15

Taṃ sutvā M. tañ mittadūbhiñ garahitvā raññā saddhim sallapanto sattamañ gātham āha:

7. Saccañ kir' evam āhañsu: narā ekacciya idha, (I, 328)  
kaṭṭhañ viplāvitāñ<sup>7</sup> seyyo na tv-ev' ekacciyo naro ti. 123.

Tattha viplāvitāñ<sup>8</sup> ti uttāntāñ<sup>9</sup>, ekacciyo ti ekacco pana mitta- 20  
dūbhī pāpappuggalo udaye patanto<sup>10</sup> pi uttārito<sup>9</sup> na tv-eva seyyo, kaṭṭhañ hi nānappakārena upakāraya samvattati, mittadūbhī pana vināsāya, tasmā tato<sup>11</sup> kaṭṭhañ eva varatarān<sup>12</sup> ti porāṇakapaṇḍitā kathayimāsu, mayā pana na tesāñ vacanañ katan ti.

Taṃ sutvā rājā itarañ gātham āha: 25

8. Kin nu<sup>13</sup> rurū<sup>14</sup> garahasī<sup>15</sup> migānañ  
kiñ pakkhinañ<sup>16</sup> kiñ pana mānusānañ,

<sup>1</sup> Bā sarejja katvānā. <sup>2</sup> Ck sandhiyā, Bā omits sandhāyā ti. <sup>3</sup> Bā sanhayitvā.  
<sup>4</sup> Bā handhetvā. <sup>5</sup> so Bā; Ck pādaoro, C<sup>s</sup> pādacaro. <sup>6</sup> Bā viṣaṭṭhācāro. <sup>7</sup> Ck vipalā-, Bā nipubbhavitāñ? B<sup>s</sup> viplapatam. <sup>8</sup> Ck viphalā-, C<sup>s</sup> vipalā-, Bā nipalavi-, B<sup>s</sup> viplapatam. <sup>9</sup> Bā uddharī. <sup>10</sup> Ck maranto. <sup>11</sup> Bā tesāñ. <sup>12</sup> Bā varan. <sup>13</sup> Bā adds tvam. <sup>14</sup> Ck rūru, C<sup>s</sup> rurū, Bā nunu. <sup>15</sup> Ck -si, Bā garaha  
<sup>16</sup> Ck pakkhinañ, Bā pakkhina.

bhayaṃ<sup>1</sup> hi maṃ vindati napparūpaṃ  
sutvāna taṃ mānuṣiṃ bhāsamānaṃ. 124.

Tattha migānaṃ ti migānaṃ aññataraṃ garahasi udāhu pakkhīnaṃ ādu<sup>2</sup>  
manussānaṃ ti puechi, bhayaṃ<sup>3</sup> maṃ vindatīti bhayaṃ maṃ patilabhati.  
5 ahaṃ attani<sup>4</sup> anissaro bhayasantako viya homi, anapparūpaṃ ti mahantaṃ.

Tato M. „mahārāja, na migāṃ na pakkhīṃ garahāmi,  
manussaṃ pana garahāmīti“ dassento navamaṃ gātham āha:

9. Yaṃ uddhariṃ vāhane vuyhamānaṃ  
mahodake salile sīghasote  
10 tatonidānaṃ bhayaṃ āgataṃ mama.  
dukkho have rāja asaṃbhī saṅgamo ti. 125.

Tattha vāhane ti patitapatite<sup>5</sup> vahitūṃ samatthe Gaṅgāvahe<sup>6</sup>, mahodake salile ti mahāudake<sup>7</sup> mahāsalile ti attho, uhhayenāpi Gaṅgāvahassa<sup>8</sup> eva<sup>9</sup> mahūdakataṃ dasseti, tatonidānaṃ ti mahārāja yo mayhaṃ tayā dassito puriso<sup>9</sup> mayā<sup>10</sup> Gaṅgāya vuyhamāno aḍḍharattasamaye karunaṃ<sup>11</sup> viravanto uttārito<sup>12</sup> tatonidānaṃ me va<sup>13</sup> idam aḍḍha<sup>14</sup> bhayaṃ āgataṃ, asappuri-sehi samāgamo nāma dukkho mahārāja 'ti

Taṃ sutvā rājā tassa kujjhitvā „evaṃ bahūpakārassa  
nāma guṇaṃ na jāni<sup>15</sup>, vijjhitvā naṃ jīvitakkhayaṃ pāpessā-  
20 mīti“ dasamaṃ gātham āha:

10. So 'haṃ catuppattaṃ idaṃ<sup>16</sup> vihaṅgamaṃ  
tanucchidaṃ hadaye ossajāmi,  
hanāmi mittadduṃ<sup>17</sup> akiccekāriṃ  
yo tādisaṃ kammakataṃ na jānātīti. 126.

25 Tattha catuppattaṃ ti 'catūhi vājapattehi<sup>18</sup> samannāgataṃ, vihaṅgaman ti ākāsagāmiṃ, tanucchidaṃ ti sarīrachindanaṃ, ossajāmīti etassa hadaye vissajjemi.

Tato M. „mā esa maṃ nissāya nassatū“ 'ti cintetvā ekādasamaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Cks -yā. <sup>2</sup> Cs āhu, Bđ ca. <sup>3</sup> Cks omit bhayaṃ. <sup>4</sup> Bđ attano. <sup>5</sup> Bđ omits patita. <sup>6</sup> Ck gaṅgāyavahe. <sup>7</sup> Cks omit salile ti mahāudake. <sup>8</sup> Cks vahasso va omitting gaṅgā, Bđ gaṅgāvatassa ca. <sup>9</sup> Bđ adds eso. <sup>10</sup> Bđ mahā. <sup>11</sup> Bđ kāruṇārava. <sup>12</sup> Bđ uddhirito. <sup>13</sup> Cs omits va. <sup>14</sup> l'd omits idamaḍḍha. <sup>15</sup> Bđ jānāti. <sup>16</sup> Ck idaṃma, Bđ imam. <sup>17</sup> Bđ tam mittadubbhi. <sup>18</sup> Bđ omits vāja.

11. Dhī-r-assa bālassa have janinda,  
santo vadhañ na-ppasañsanti jātu<sup>1</sup>,  
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,  
yañ c' assa bhaṭṭhañ tad etassa dehi,  
ahañ ca te kāmakaro bhavāmīti. 127.

5

Tattha kāmañ ti kāmena yathāruciya attano gharañ gacchatu. yañcassa bhaṭṭhañ<sup>2</sup> tadetassa dehīti yañ c' assa idam nāma te dassāmīti tayā kathitañ tassa dehi, kāmakaro<sup>3</sup> ti icchākaro, yañ icchasi tañ karohi mañsañ vā me khāda kilāmiḡam vā karohi, sabbattha te<sup>4</sup> anukūlavattanī bhaviṣṣāmiti attho.

10

Taṃ sutvā rājā tuṭṭhamānaso M-assa thutiñ karonto anantarañ gātham āha:

12. Addhā rurū aññataro satañ so<sup>5</sup>  
yo dūbhaṭo<sup>7</sup> mānussa<sup>8</sup> na` dubbhi,  
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,  
yañ c' assa bhaṭṭhañ tad<sup>9</sup> etassa dammi,  
ahañ ca te kāmācārañ<sup>10</sup> dadāmīti. 128.

15

Tattha satañ so<sup>11</sup> ti addhā tvaṃ satañ paṇḍitānañ aññataro, kāmācārañ<sup>12</sup> ti ahañ tava dhammakathāya<sup>13</sup> paṇḍitvā tuyhañ<sup>14</sup> kāmācārañ<sup>15</sup> abhayañ dadāmi, ito patthāya tumhe nibbhaya yathāruciya vibharathā<sup>16</sup> ti M-assa varam adāsi.

20

Atha nañ M. „mahārāja, manussā nāma aññañ mukhena bhaṇanti<sup>17</sup> aññañ karontiti“ parigaṇhanto<sup>18</sup> dve gāthā abhāsi:

13. Suvijānañ sigālānañ sakuntānañ<sup>19</sup> ca vassitañ, (=supra<sup>20</sup><sub>27</sub>)  
manussavassitañ rāja dubbijānatarañ tato. 129.

25

14. Api ce maññatī poso 'ñātimitto<sup>21</sup> 'sakhā' ti vā (= supra<sup>22</sup><sub>1</sub>)  
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso ti. 130.

Taṃ sutvā rājā „migarāja, mā mañ evaṃ maññi, ahañ hi rajjañ jahanto pi tuyhañ dinnavarañ na vijahissañ, saddaha<sup>23</sup>

<sup>1</sup> Bā kātum. <sup>2</sup> Bā bhattam. <sup>3</sup> Cās kāmāñ. <sup>4</sup> Cks to. Bā tenu. <sup>5</sup> Cks sey. <sup>6</sup> Bā dubbalo. <sup>7</sup> Bā manussa; read: mānussa dūbhaṭo? <sup>8</sup> Bā omits na. <sup>9</sup> Ck Bā dad. <sup>10</sup> Bā gāmavarañ. <sup>11</sup> Ck satañ, Cs satam se. <sup>12</sup> Bā gāmavarañ. <sup>13</sup> Bā dhammañ. <sup>14</sup> Bā tamhākañ. <sup>15</sup> Bā gāmavarañ ca. <sup>16</sup> Bā bhāsanti. <sup>17</sup> Bā parigga-. <sup>18</sup> Bā sakuntānañ. <sup>19</sup> Cks -tta, Bā -ttā. <sup>20</sup> Bā saddhahatha.



mayhan“ ti varaṃ adāsi. M. tassa santikā varaṃ gaṇhanto  
attānaṃ ādiṃ katvā sabba-attānaṃ abhayadānaṃ varaṃ gaṇhi.  
Rājāpi taṃ varaṃ<sup>1</sup> datvā B-aṃ nagaraṃ netvā nagaraṃ ca  
M-aṃ ca alaṃkārapetvā deviyā dhammaṃ desāpesi. M. devīṃ  
5 ādiṃ katvā raṇṇo ca rājapari-āya ca madhurāya manussa-  
bhāsāya dhammaṃ desetvā rājānaṃ dasahi rājadhammehi  
ovaditvā mahājanaṃ anusāsetvā araṇṇaṃ pavisitvā miga-  
gaṇaparivuto vāsaṃ kappesi. Rājā „sabbasattānaṃ<sup>2</sup> abhayaṃ  
dammīti“ nagare bheriṃ carāpesi. Tato paṭṭhāya migapakkhī-  
10 naṃ koci hatthaṃ pasāretuṃ samattho nāma na hosi. Miga-  
gaṇo manussānaṃ sassāni khādanti, koci vāretuṃ na sakkoti<sup>3</sup>.  
Mahājano rājāṇagaṇaṃ<sup>4</sup> gantvā upakkosi<sup>5</sup>.

Tam atthaṃ pakāseto S.<sup>6</sup> imaṃ gātham āha :

15. Samāgatā jānapadā<sup>7</sup> negamā ca samāgatā :  
15 migā dhaṇṇāni khādanti, tam devo paṭisedhatu<sup>8</sup> 'ti. 131.

Tattha taṃ devo ti tam migaganam devo patisedhetu.

Taṃ sutvā rājā gāthadvayaṃ āha :

16. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu,  
na tv-evāhaṃ ruruṃ dubbhe datvā abhayadakkhiṇaṃ. 132.  
20 17. Mā me janapado āsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu<sup>9</sup>,  
na tv-evāhaṃ migarājassa varaṃ datvā musā bhāṇe ti. 133.

Tattha māsi ti kāmaṃ mayham janapado mā<sup>10</sup> mā hotu<sup>11</sup>, ruruṃ ti na  
tv-eva ahaṃ suvaṇṇavannassa ruruṃ migarājassa abhayaṃ datvā dubbhissāmi.

Mahājano raṇṇo vacanaṃ sutvā kiñci vattuṃ avisahanto  
25 paṭikkāmi<sup>12</sup>. Sā kathā vitthārikā<sup>13</sup> ahosi. Taṃ sutvā M.  
migagaṇaṃ sannipādetvā<sup>14</sup> „ito paṭṭhāya manussānaṃ sassāni<sup>15</sup>  
mā khāditthā<sup>16</sup>“ 'ti ovaditvā „attano khettesu paṇṇasaṇṇaṃ

<sup>1</sup> Bā omits t v. <sup>2</sup> Bā sabbesaṃ sa-. <sup>3</sup> Bā khādanto kenaci nivāretuṃ na sakkhissasi. <sup>4</sup> Bā -ne. <sup>5</sup> Bā -sisu. <sup>6</sup> Bā omits satthā. <sup>7</sup> Bā ja-. <sup>8</sup> Ck mā maṃ janapado ahuṃ in the place of mā maṃ -. <sup>9</sup> Ck vā, Bā omits one mā. <sup>10</sup> Bā hosi. <sup>11</sup> Bā paṭipakkāmi. <sup>12</sup> Ck vitthārikatā, C<sup>s</sup> -kathā, Bā vitthāritā. <sup>13</sup> Bā -pātāpetvā. <sup>14</sup> Bā sassāni. <sup>15</sup> Bā -dathā.

bandhantū“ 'ti manussānaṃ pesesi. Manussā tathā karimsu<sup>1</sup>.  
Tāya saññāya migā yāvaṃ ajjakālā<sup>2</sup> sassam na khādanti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva<sup>3</sup> Devadatto akataṇṇū yevā“  
'ti vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhiputto Devadatto ahosi, rājā Ānando, ruru-  
migo<sup>4</sup> aham evā“ 'ti. Rurumigajātakaṃ.

5

### 10. Sarabhamigajātaka.

Asimsetheva puriso ti. Idam S. J. v. attanā<sup>1</sup> saṅkhittena  
pucchitassa pañhasa dhammasenāpatino<sup>6</sup> vitthārena vyā-  
karaṇaṃ ā. k. Tadā pana S. theram saṅkhittena pañham pucchi.  
Devorohaṇe tatrāyaṃ saṅkhepato anupubbikathā: Rājagahe seṭṭhino  
hi santike candanapatte<sup>7</sup> āyasmatā Piṇḍola-Bhāradvājena iddhiyā  
gahite S. bhikkhūnaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ paṭikkhipi. Tadā tit-  
thiyā „paṭikkhittam samaṇena Gotamena iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ, idāni  
sayam pi na karissatī“ cintevā maṅkubbūtehi attano sāvakahi  
„kiṃ bhante iddhiyā pattam na gaṇhitthā“ ti vuccamānā „n' etaṃ“  
āvuso ambhākaṃ dukkaraṃ, chavassa pana dāruppattass' atthāya<sup>10</sup>  
attano saṇhasukhumaguṇaṃ<sup>11</sup> ko gihīnaṃ pakāsesatī<sup>12</sup> na gaṇ-  
himha<sup>13</sup>, samaṇā pana Sakyaputtiyā lolabālatāya<sup>14</sup> iddhiṃ dassetvā  
gaṇhimsu, mā 'ambhākaṃ iddhikaraṇaṃ bhāro' ti cintayittha. mayam  
hi. tiṭṭhantu samaṇassa Gotamassa sāvakā. ākaṃkhamānā pana  
samaṇena Gotamen' eva saddhim iddhiṃ pi dassēyyāma, sace  
hi<sup>15</sup> samaṇo G. ekaṃ pāṭihāriyaṃ karissati mayam<sup>16</sup> duguṇaṃ<sup>17</sup>  
karissāmā<sup>18</sup> 'ti kathayimsu. Tam sutvā<sup>19</sup> bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ:  
„bhante titthiyā kira pāṭihāriyaṃ karissantīti“. Satthā<sup>19</sup> „bhik-  
khave“<sup>20</sup>, karontu, aham pi karissāmīti<sup>21</sup>. Tam sutvā Bimbisāro  
āgantvā Bhagavantaṃ pucchi: „bhante pāṭihāriyaṃ<sup>22</sup> karissathā“ 'ti.  
„Āma mahārājā“ 'ti „Nanu bhante sikkhāpadaṃ paññattan“ ti. „Mahā-  
rāja, taṃ mayā sāvakānaṃ paññattam, Buddhānaṃ pana sikkhāpadaṃ

15

20

25

<sup>1</sup> Bā phassaññānaṃ bandhāpetvā manussānaṃ ghoṣāpesi te tathā bandhimsu.

<sup>2</sup> Bā yāvajjatanāya. <sup>3</sup> Bā adds pubbe pi <sup>4</sup> Bā -migarājā. <sup>5</sup> Bā omits attanā.

<sup>6</sup> Ck -nā. <sup>7</sup> Bā -o. C<sup>s</sup> -ttena pucchitassa <sup>8</sup> Bā gaṇhitthā <sup>9</sup> Bā natam <sup>10</sup>  
Bā dāruppattattāya <sup>11</sup> Bā -na <sup>12</sup> Bā pakāsesatī. <sup>13</sup> Cks gaṇhimahā. Bā gaṇ-  
hāma <sup>14</sup> Bā omits bāla. <sup>15</sup> Bā pi <sup>16</sup> Cks add dve karissāma tatiyaṃ sa-  
mano G. karissati <sup>17</sup> Bā dviguṇaṃ <sup>18</sup> Cks omit sutvā <sup>19</sup> Cks vissatthā.

<sup>20</sup> Bā sace karonti <sup>21</sup> Bā adds āha. <sup>22</sup> Bā adds kira

nāma n' atthi, yathā hi mahārāja tava uyyāne pupphaphalaṃ aṇṇe-  
 sam<sup>1</sup> cāritam<sup>2</sup> na tava evaṃ sampadam idaṃ datṭhabban<sup>3</sup> ti. „Ka-  
 ham<sup>3</sup> pana bhante pāṭihāriyaṃ karissathā<sup>4</sup> ti. „Sāvattihinagare gaṇ-  
 ḍambarukkhamaṇṇe<sup>5</sup> ti. „Amihehi<sup>6</sup> tattha kiṃ kattabban<sup>7</sup> ti. „Na  
 5 kiñci mahārājā<sup>8</sup> ti. Punadivase S. katabbhattakicco cārikam pakkāmi.  
 Manussā „kuhiṃ bhante S. gacchatīti<sup>9</sup> pucchanti. „Sāvattihināgara-  
 dvāre gaṇḍambarukkhamaṇṇe titthiyamaddanaṃ<sup>10</sup> yamakapāṭihāriyaṃ  
 kātun<sup>11</sup> ti tesam bhikkhū kathayanti<sup>12</sup>. Mahājano „acchariyarūpaṃ<sup>13</sup>  
 kira<sup>14</sup> pāṭihāriyaṃ bhavissati<sup>15</sup>, passissāma nan<sup>16</sup> ti gharadvārāni chaḍ-  
 10 detvā Satthārā saddhiṃ nēva ugamaṃsi. Aṇṇatitthiyā „mayan pi  
 samaṇassa G-assa pāṭihāriyakaraṇaṭṭhāne pāṭihāriyaṃ karissāma<sup>17</sup> ti  
 upaṭṭhakehi saddhiṃ S-am eva anubaudhiṃsu. S. anupubbea pana  
 Sāvattihin gantvā raṇṇā<sup>18</sup> „pāṭihāriyaṃ kira bhante karissathā<sup>19</sup> ti  
 pucchito „karissāmiti<sup>20</sup> vatvā „kadā bhante<sup>21</sup> ti vutte „ito sattame  
 15 divase, ā-āhipuṇṇamāsiyan<sup>22</sup> ti āha<sup>23</sup>. „Maṇḍapaṃ karomi bhante<sup>24</sup>  
 ti. „Alaṃ mahārāja, mama pāṭihāriyakaraṇaṭṭhāne Sakko<sup>25</sup> dvādasā-  
 yojanikaṃ ratanamāṇḍapaṃ karissatīti<sup>26</sup>. „Etaṃ kāraṇaṃ nagare  
 ugghosāpemi bhante<sup>27</sup> ti. „Ugghosāpeli mahārājā<sup>28</sup> ti. Rājā dhamma-  
 ghosakaṃ alaṃkatahatthipitthiṃ āropetvā „S.<sup>29</sup> kira Sāvattihidvāre  
 20 gaṇḍambarukkhamaṇṇe titthiyamaddanaṃ pāṭihāriyaṃ karissati ito sat-  
 tame<sup>30</sup> divase<sup>31</sup> ti devasikaṃ ghosanaṃ kareti<sup>32</sup>. Titthiyā „gaṇḍam-  
 barukkhamaṇṇe kira karissatīti<sup>33</sup> sāmikānaṃ dhanam datvā<sup>34</sup> Sāvatthi-  
 sāmante ambarukkhe chindāpayiṃsu. Dhammaghosuko puṇṇamadivase<sup>35</sup>  
 „pāto va ajja<sup>36</sup> pāṭihāriyaṃ bhavissatīti<sup>37</sup> ugghosesi<sup>38</sup>. Devatānu-  
 25 bhāvena sakala-Jambudīpe dvāre thatvā ugghositaṃ viya ahosi, ye ye  
 gantuṃ cittaṃ uppādeti te te Sāvattihin pattam<sup>39</sup> eva attānaṃ pas-  
 siṃsu, dvādasāyojanikā parisā ahosi. S. pāto va Sāvattihin piṇḍava  
 pavasitum nikkhami. Gaṇḍo nāma<sup>40</sup> rājuyyānapālo piṇḍipakkam eva  
 kumbhappanāpam mahantaṃ ambapakkam raṇṇo haranto S-raṃ nagara-  
 30 dvāre disvā „idaṃ T-ass<sup>41</sup> eva anucchavikaṃ<sup>42</sup> ti<sup>43</sup> adāsi. S. paṭigga-  
 hetvā<sup>44</sup> tatth<sup>45</sup> eva ekamante<sup>46</sup> nisimmo paribhūjītvā<sup>47</sup> „Ānanda, imaṃ  
 atthiṃ<sup>48</sup> uyyānapālassa imasmiṃ thāne ropanatthāya dehi, esa gaṇ-

<sup>1</sup> Bā aṇṇam. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> Bā vāri- <sup>3</sup> Bā kaṭṭha. <sup>4</sup> Bā omits a-. <sup>5</sup> Bā -na. <sup>6</sup> Bā  
 thesam bhikkhūnaṃ katham sutvā. <sup>7</sup> Bā anacchariyaṃ evarūpaṃ <sup>8</sup> Bā omits kira.  
<sup>9</sup> Bā -tīti <sup>10</sup> C<sup>s</sup> raṇṇo, Bā araṇṇā. <sup>11</sup> Bā ahaṃ. <sup>12</sup> Bā adds devarājā. <sup>13</sup> Bā  
 bhagavā <sup>14</sup> Bā -ma. <sup>15</sup> Bā -si. <sup>16</sup> Bā adds sāmikā. <sup>17</sup> Bā punadivase. <sup>18</sup>  
 Bā bhagavato <sup>19</sup> Bā -ti. <sup>20</sup> C<sup>s</sup> pattham, Bā sāvatthipattam. <sup>21</sup> Bā pana. <sup>22</sup>  
 Bā adds tam. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> -ggahāpetvā. <sup>24</sup> Bā -tam. <sup>25</sup> Bā -janto <sup>26</sup> Bā ampathi.

dāmba nāma bhavissatīti<sup>1</sup> āha. Thero tathā akāsi. Uyyānapālo  
 paṃsum viyūhītvā ropesi. Taṃ khaṇaṃ nēva aṭṭhīm<sup>2</sup> bhijjītvā mūlāni  
 otarīṃsu, naṅgalisappamāno rattamkuro uṭṭhahi<sup>3</sup>, mahājanassa olo-  
 kentass' eva paṇṇāsahattbakkhandho paṇṇāsahatthasākhā<sup>4</sup> ubbedhena  
 ca hatthasatiko ambarukkho sampajji<sup>5</sup>, tāvad ev' assa pupphāni ca  
 phalāni ca uṭṭhahīṃsu. so madhukaraparivuto<sup>6</sup> suvaṇṇavaṇṇaphala-  
 bharito<sup>7</sup> nabhaṃ pūretvā aṭṭhāsi, vātappaharaṇakāle madhukara-  
 pakkāni<sup>8</sup> patīṃsu, pacchā āgacchanta bhikkhū paribhuñjītvā va āga-  
 mīṃsu<sup>9</sup>. Sāyaṇhasamaye devarāja āvajjanto „sattaratanamaṇḍapakara-  
 ṇaṃ<sup>10</sup> ambhākaṃ bhāro<sup>11</sup> kato<sup>12</sup> ti nātvā Vissakammaṃ pesetvā dvādasas-  
 10 yojanikaṃ nīluppalasañchannaṃ sattaratanamaṇḍapaṃ kāresi. Evaṃ  
 dasasahassacakkaḥaladevatā sannipatīṃsu. S. tithiyamaddanaṃ asā-  
 dhāraṇaṃ sāvahehi yamakapāṭihāriyaṃ katvā bahuno<sup>13</sup> janassa pasanna-  
 bhāvaṃ nātvā oruyha Buddhāsane ni-inno dhammaṃ desesi. Visati-  
 pāṇakoṭṭiyo amatapānaṃ pivīṃsu. Tato „purimabuddhā pana pāṭi-  
 15 hāriyaṃ katvā kattha gacchantīti<sup>14</sup> āvajjanto „Tāvatiṃsabhavaṇaṃ<sup>15</sup> ti  
 nātvā Buddhāsaṇā uṭṭhāya dakkhiṇapādaṃ Yugandharamuddhāni tṭha-  
 petvā vāmapādena Sinerumatthakaṃ akkanītvā Pāricchattakamūle  
 Paṇḍukambala-silāya vassaṃ upagantvā antotemāsaṃ devānaṃ Abhi-  
 dhammakathaṃ<sup>16</sup> katheti<sup>17</sup>. Parisā Satthu gataṭṭhānaṃ ajānanti<sup>18</sup>  
 20 disvā<sup>19</sup> va „gamissāmi<sup>20</sup> ti tatth' eva temāsaṃ vasi. Upakaṭṭhāya  
 pavāraṇāya Mahāmoggallānatthero gantvā Bhagavato ārocesi. Atha  
 naṃ S. pucchi: „khaṃ pana etarahi Sāriputto<sup>21</sup> ti. „Esa bhante  
 pāṭihāriye pasidītvā pabbajītehi pañcahi bhikkhusatehi saddhīm Saṃ-  
 kassanagare<sup>22</sup> vasatīti<sup>23</sup>. „Moggallāna, ahaṃ ito sattame divase Saṃ-  
 25 kassanagaradvāre otarissāmi, Taṃ datṭhukāmaṃ Saṃkassanagare samni-  
 patantū<sup>24</sup> ti. Thero „sādhū<sup>25</sup> ti paṭisunītvā āgantvā<sup>26</sup> parisāya āro-  
 cetvā<sup>27</sup> sakalapariasaṃ Sāvattitho tiṃsayojanaṃ Saṃkassanagaraṃ eka-  
 muhuttaṇ<sup>28</sup> eva pāpesi. S. vutthavasso<sup>29</sup> pavāretvā „mahārāja manussa-  
 lokaṃ gamissāmi<sup>30</sup> Sakkassa ārocesi. Sakko Vissakammaṃ āmantetvā<sup>31</sup>  
 30 „Dasabalassa manussalokagamaṇaṭṭhāya sopānaṃ<sup>32</sup> karohīti<sup>33</sup> āha. So  
 Sinerumatthake sopānasāsaṃ Saṃkassanagaradvāre dhurasopānaṃ katvā  
 majjhe maṇimayaṃ ekasmiṃ passe rajatamayaṃ ekasmiṃ passe so-

<sup>1</sup> Ck Bā -1 - Ck<sup>s</sup> utthahītvā <sup>2</sup> so all three MSS <sup>3</sup> Bā sampajjettvā

<sup>4</sup> Bā madhurapattaṇṇapunnā. <sup>5</sup> Bā -bhā- <sup>6</sup> Bā madhura-? <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> sathāra-  
 maṇḍapaṃ-, C<sup>s</sup> sathāraṇamaṇḍapaṃ-, Bā sathuratanamaṇḍapaṃ-. <sup>8</sup> Bā kāro,  
 omitting kato <sup>9</sup> Bā bahu. <sup>10</sup> Bā -maṇḍitakam <sup>11</sup> Bā -si <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> -ti, Bā -tā

<sup>13</sup> Bā adi-. <sup>14</sup> Bā radvāre. <sup>15</sup> so all three MSS. <sup>16</sup> Bā -cesi. <sup>17</sup> Bā vuttha-  
 vasso, Ck<sup>s</sup> omit vu- <sup>18</sup> Bā tiṃ sopānaṃ

vaṇṇamayan ti tiṇi sopānāni māpesi. sattaratanamayā vedikāparikkhepā  
 ti<sup>1</sup>. S. lokavivarāṇaṃ pāṭihāriyaṃ katvā majjhe maṇimayena sopā-  
 nena otari. Sakko pattacivaram aggahesi. Suyāmo vālavijaihi. Sa-  
 hampati Brahmā<sup>2</sup> chattaṃ dhāre-si, dasasahassacakkavāladevatā dibba-  
 5 gandhamālādīhi pūjayiṃsu. S-ram dhurasopāne patitṭhitam<sup>3</sup> paṭhamam  
 eva Sāriputtatthero vandi. pacchā sesaparisa Tasmim samāgame S.  
 cintesi: „Moggallāno iddhiṃvā ti pākaṭo. Upāli vinayadharo ti. Sāri-  
 puttassa pana mahāpaṇṇāguṇo na pākaṭo. ṭhapetvā<sup>4</sup> mam<sup>5</sup> añño etena  
 sadiso samapaṇṇo<sup>6</sup> nāma n' atthu. paṇṇāgunam assa pākaṭam karissā-  
 10 miti<sup>7</sup> paṭhamam tāva puthujjanapaṇṇam<sup>8</sup> pucchi. tam puthujjanā va  
 kathayiṃsu<sup>9</sup>. Tato sotāpannānaṃ visaye paṇṇam pucchi. tam pi  
 sotāpannā va kathayim-su. puthujjanā na jāniṃsu. Evam<sup>10</sup> sakadā-  
 gāmivisaye anāgāmivisaye khīṇā-savavi-saye mahā-sāvukavī-saye ca paṇ-  
 ṇam pucchi. tam pi heṭṭhimā heṭṭhimā<sup>11</sup> na jāniṃsu. uparimā upari-  
 15 mā<sup>12</sup> kathayiṃsu<sup>13</sup>. aggasāvukavīsaye puṭṭhapaṇṇam pi aggasāvukā  
 va kathayiṃsu<sup>14</sup>. aññe na jāniṃsu. Tato Sāriputtattherassa visaye  
 paṇṇam pucchi, tam therō va kathesi. aññe na jāniṃsu. Manussā  
 „ko nāma esa therō S-īā saddhim kathesi-itr<sup>15</sup>“ pucchitvā „dhamma-  
 -enāpati Sāriputto nāma<sup>16</sup>“ ti sutvā „aho mahāpaṇṇo“ ti vadim-su.  
 20 Tato puṭṭhāya devamanu-ssānaṃ antare therassa mahāpaṇṇāguṇo pā-  
 kaṭo jāto. Atha naṃ S.

Ye ca saṃkhatadhammāse ye ca sekhā puthū idha  
 tesam m nipako iriyam puṭṭho pabrūhi mārisā<sup>17</sup> ti  
 Buddhavisaye paṇṇam pucchitvā „ima-ssa nu kho Sāriputta saṃkhattena  
 25 bhāsītassa katham vitthārena attho datṭhabbo“ ti āha. Thero paṇ-  
 ṇam<sup>18</sup> oloketvā „S. maṃ sekhā-ekhanāni<sup>19</sup>“ bhikkhūnaṃ āgamanapaṭi-  
 padaṃ pucchati<sup>20</sup> „paṇṇe nikkamkho<sup>21</sup> hutvā „āgamanapaṭipadaṃ<sup>22</sup>  
 nāma khandhādivasena bahūhi mukhehi sakkā kathetum, katarākāreṇa<sup>23</sup>  
 nu kho kathento Satthu ajjhāsayam gaṇhitum sakkhissāmi“ ajjhāsaye  
 30 kamkhi<sup>24</sup>. S. „Sāriputto paṇṇe nikkamkho. ajjhāsaye pana me kam-  
 khati. mayā naye adinne kathetum na sakkhissati. nayam assu

<sup>1</sup> Bđ parikkemā, omitting ti <sup>2</sup> Bđ mahābra-. <sup>3</sup> Bđ patiṭṭhitam. <sup>4</sup> Bđ adds  
 kira <sup>5</sup> Bđ sammā-ambuddham <sup>6</sup> Bđ sārīputtaterassa paṇṇā pāpūntu sa-  
 mattho in the place of etena - - <sup>7</sup> Bđ -jjanānaṃ visaye paṇṇam <sup>8</sup> Bđ patha-  
 maṃ tāva puthujjanā kath- <sup>9</sup> Bđ tato <sup>10</sup> Bđ only one he-. <sup>11</sup> Bđ only one  
 u- <sup>12</sup> Bđ sakathe-sam. <sup>13</sup> puthujjanā - - kathayim-su wanting in C<sup>s</sup>. <sup>14</sup> Bđ  
 so therō-. <sup>15</sup> Bđ satthāra brūhi mārisā ti <sup>16</sup> C<sup>s</sup> pucchati <sup>17</sup> Bđ makkhā.  
<sup>18</sup> C<sup>s</sup> -dā <sup>19</sup> Bđ katham kena kārāṇena <sup>20</sup> C<sup>s</sup> -i

dassāmīti<sup>1</sup> nayaṃ dassento<sup>1</sup> ..bhūtam idan ti<sup>2</sup>, Sāriputta samanupassā<sup>3</sup>, 'ti āha, Evam kir' assa ahosi, ..Sāriputto mam' ajjhāsayāṃ gahetvā kathento khandhavasena kathessatīti<sup>4</sup> therassa saha naya-dānena so pañho nayasatena nayasahassena upatthāsi<sup>5</sup>, so S-rā dinnanaye<sup>6</sup> thatvā Buddhavisaye pañhaṃ kathesi, S. dvādasayojanikāya 5  
pariāya dhammaṃ de-esi, tiṇṣapāṇakoṭiyo amatapāṇaṃ pivimsu, S.<sup>6</sup> parisam uyyojetvā cārkaṃ caranto anupubbena Sāvattihim<sup>7</sup> gantvā punadivase Sāvattihyam piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto bhikkhūhi vatte dassite gandhakuṭim pāvisi, Sāyaṇhasamaye bhikkhū therassa guṇakatham kathentā dhammasabbhāyaṃ nisīdīmsu: ..mahāpaṇḍo āruso 10  
Sāriputto puthupaṇḍo javanapaṇḍo tikkhapaṇḍo mbeddhikapaṇḍo, Dasabalena saṃkhitena pucchitapaṇhaṃ vitthārena kathesi<sup>8</sup>ti, S. āgantvā ..kāya nu 'ttha bhikkhave e, k, s, ti pucchitvā ..imāya nāmā<sup>9</sup> 'ti vutte ..na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa saṃkhitena bhāsitaṃ vitthāren' atthaṃ katheti<sup>10</sup> yeva<sup>11</sup> 'ti vatvā u, ā, 15

A. B. Br. r. k. Bo. sarabhamigayoniyaṃ nibbattitvā<sup>9</sup> araṇṇe paṭivasati<sup>10</sup>, Rājā migavittako ahosi thāmasampanno, aññaṃ manussaṃ manusso ti pi<sup>11</sup> na ganeti<sup>12</sup>, So ekadivasam migavaṃ gantvā amacce āha: „yassa passena migo palāyati ten' eva so daṇḍo<sup>13</sup> dātabbo<sup>14</sup> ti, Te cintayīmsu: „kadāci 20  
gehamajjhe thitāpi koṭṭhakaṃ virajjhanti<sup>15</sup>, utthitamigam<sup>16</sup> yena kenaci upāyena raṇḍo thitattthānam eva āropessāmā<sup>17</sup> 'ti cintetvā<sup>18</sup> ca pana katikaṃ<sup>19</sup> katvā raṇḍo dhoramaggaṃ adāmsu, Te mahantaṃ gumbaṃ parikkhipitvā muggarādīhi bhūmim hanāpesum<sup>20</sup>, Paṭhamam eva sarabhamigo utthāya tikkhattum gum- 25  
baṃ anuparigantvā<sup>21</sup> palāyanokāsaṃ olokeno sesadisāsu manusse bāhāya bāhaṃ dhanunā dhanum āhacca nirantare<sup>22</sup> thite disvā raṇḍo thitattthāne yeva okāsaṃ addasa, So ummīlitesu<sup>23</sup>

<sup>1</sup> Bā dadanto <sup>2</sup> Bā idam, omitting ti <sup>3</sup> Ck -passasī, Cs passasī. <sup>4</sup> Bā upatthāpesi. <sup>5</sup> Bā -yena, Cs -yena corr. to -ye. <sup>6</sup> Bā devalokato otaritvā saṅkassanagaradvāre thito sathā <sup>7</sup> Cks -iyam <sup>8</sup> Bā -rena kathesi <sup>9</sup> Ck Bā -etvā. <sup>10</sup> Bā omits pati. <sup>11</sup> Bā añña manusse, omitting manusso ti pi <sup>12</sup> Cks bhaneti. <sup>13</sup> Cks omits dando <sup>14</sup> so Cs; Ck virajjhanti, Bā vemajhe thitamigavaṃ virajjhanti, Bā vemajjhe thitagavaṃ virajjhanti. <sup>15</sup> Bā uruddhitam pi. <sup>16</sup> Bā -entā. <sup>17</sup> Bā kathitam <sup>18</sup> Bā pothayisu. <sup>19</sup> Bā anuvivaranto, Bā anuparicaranto. <sup>20</sup> Bā nicarante. <sup>21</sup> Bā ummīlitvā tesam.

akkhīsu vālukam khipamāno viya rājānam abhimukho agamāsi. Rājā tam lahusampattam<sup>1</sup> disvā saram khipitvā virajjhi. Sarabhamigā nāma saram vañcetum chekā honti: sare abhimukham āgacchante vegam gāhāpetvā<sup>2</sup> tiṭṭhanti, pacchato āgacchante  
 5 vegena purato va<sup>3</sup> javanti<sup>4</sup>, uparibhāgenāgacchante<sup>5</sup> piṭṭhiṃ nāmenti, passenāgacchante thokam apagacchanti, kucchimajjham<sup>7</sup> sandhāyāgacchante<sup>8</sup> parivattitvā patanti, sare atikkante vātacchinnavalāhakavegena palāyanti. So pi rājā tasmim parivattitvā patite „sarabho me viddho“ ti nādam muñci. Sarabho utthāya  
 10 vātavegena palāyi balamaṇḍalam bhijjitvā, ubhosu passesu ṭhitā<sup>9</sup> amaccā sarabham palāyamānam disvā ekato hutvā pucchimsu: „migo kassa“<sup>10</sup> ṭhitatṭhānam abhirūhīti<sup>11</sup>“. „Rañño ṭhitatṭhānan“ ti. „Rājā ‘viddho me’ ti vadati, ko nena“<sup>12</sup> viddho ti, nibbiraajho<sup>13</sup> bho ambakam rājā, bhūmi nena<sup>14</sup> viddho<sup>14</sup>“ ti iti tenā-  
 15 nappakārena raññā saddhiṃ kelim karimsu. Rājā cintesi: „ime maṃ parihāsanti“<sup>15</sup>, mama pamānam na jānantīti“ gāham nivāsetvā pattiko va khaggaṃ ādāya „sarabham gaṇhissāmīti“ vegena pakkhandi. Atha nam disvā tīṇi yojanāni anubandhi. Sarabho araṇṇam pāvisi, rājāpi pāvisi yeva. Tattha<sup>16</sup> sara-  
 20 bhamigassa gamanamagge saṭṭhihatthamatto<sup>17</sup> mahāpūtipādanarakāvāto<sup>18</sup> atthi, so tim-sahatthamattam<sup>19</sup> udakena puṇṇo tiṇehi<sup>20</sup> paṭicchanno. Sarabho udakagandham ghāyitvā va āvātabhavam<sup>21</sup> ūtvā thokam osakkitvā gato<sup>22</sup>. Rājā pana ujukam eva āgacchanto tasmim papati. Sarabho tassa pada-  
 25 saddam asuṇanto nivattitvā tam apassanto „narakāvāte patito bhavissatīti“ ūtvā āgantvā<sup>23</sup> olokeno nam gambhīraudake appatiṭṭham kilamantaṃ disvā tena kataṃ aparādham hadaye

<sup>1</sup> Bā phalasampanna. <sup>2</sup> Bā khapetvā vijhi. <sup>3</sup> Bā hāpetvā. <sup>4</sup> Bā omits puratova

<sup>5</sup> Bā jahanti. <sup>6</sup> Bā -gena. <sup>7</sup> C\* kucchima ajjham, Bā only kucchi. <sup>8</sup> Bā sanyāgacchante. <sup>9</sup> Bā -ta. <sup>10</sup> Bā adds passe <sup>11</sup> Bā -ruyhi. <sup>12</sup> Bā tena.

<sup>13</sup> Bā nibbiraajho <sup>14</sup> Bā viddhā, C\* vijjho. <sup>15</sup> so all three MSS. <sup>16</sup> Bā so tattha.

<sup>17</sup> Bā sathimattahatto. <sup>18</sup> C\* -kaāvāto, Bā -pādakāpāto <sup>19</sup> Bā -hatthapatto. <sup>20</sup> Pā adds ca <sup>21</sup> Bā avātam <sup>22</sup> Bā okkami in the place of o. g.

<sup>23</sup> Pā omits ā.

akatvā sañjātakāruṇṇo „mā mayi passante va rājā<sup>1</sup> nassatu,  
 imambhā naṃ dukkhā mocessāmīti“ āvāṭṭire t̥hito „mā bhāyi  
 mahārāja, ahaṃ taṃ dukkhā mocessāmīti“ vatvā attano piya-  
 puttaṃ uddharitum ussāhaṃ karonto viya tass' uddharaṇatthāya  
 silāya yoggaṃ<sup>2</sup> katvā va „vijjhissāmīti“ āgataṃ<sup>3</sup> rājānaṃ sat̥thi- 5  
 hatthā narakā uddharitvā assāsetvā piṭṭhiṃ āropetvā araṇṇā  
 niharitvā senāya avidūre otāretvā ovādam assa datvā pañcasu  
 sīlesu patit̥thāpesi. Rājā M-am vihāya gantum<sup>4</sup> asakkonto  
 āha: „sāmi sarabharāja<sup>5</sup>, mayā saddhiṃ Bārānasiṃ ehi, dvāda-  
 sayojanikāya te<sup>6</sup> Barānasiyā<sup>7</sup> rajjaṃ dammi. taṃ karohīti“<sup>8</sup>. 10  
 „Mahārāja, mayāṃ tiracchānagatā, na no rajjen' attho. sace te mayi  
 sineho atthi mayā diṇṇāni sīlāni rakkhanto rat̥thavāsino pi sīlaṃ<sup>9</sup>  
 rakkhāpehīti“ taṃ ovaditvā araṇṇaṃ eva pāvīsi. So assu-  
 punnehi nettehi tassa guṇe saranto va senaṃ sampāpunitvā  
 senaṅgaparivuto nagaraṃ gantvā „ito paṭṭhāya sakalarat̥thavāsino 15  
 pañcasīlāni rakkhantū“<sup>10</sup> u dhammabheriṃ carāpesi. M-ena paṇa  
 attano katagūṇaṃ kassaci akathetvā sāyaṃ nānaggarasabhojanaṃ  
 bhuñjitvā alaṃkatasayane<sup>11</sup> sayitvā paccūsakāle M-assa guṇaṃ  
 saritvā ut̥thāya sayanapiṭṭhe pallaṃkena nisiditvā pītipunṇena  
 hadayena chahi gāthāhi udānaṃ udānesi: 20

1. Āsinseth' eva<sup>11</sup> puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 267.)  
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu. 134.
2. Āsinseth' eva<sup>11</sup> puriso, na nibbindeyya paṇḍito,  
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 135.
3. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 450.) 25  
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchiṃ tathā ahu. 136.
4. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 268.)  
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 137.
5. Dukkhūpanīto pi naro sapaṇṇo  
 āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya, 30

<sup>1</sup> Cks add ko    <sup>2</sup> Bā silayogaṃ.    <sup>3</sup> Bā āgantvā.    <sup>4</sup> Bā vinā vasitum    <sup>5</sup> Bā  
 -bhamigarāja.    <sup>6</sup> Bā tam    <sup>7</sup> Cks -siyam.    <sup>8</sup> Bā karēhiti    <sup>9</sup> Cks pañcasīlaṃ.  
<sup>10</sup> Bā -nena.    <sup>11</sup> Bā āsisattheva.



bahū hi phassā ahitā hitā ca.

avitakkitā macceṇ upabbajanti. 138.

6. Acintitam pi bhavati, cintitam pi vinassati,

na hi cintāmayā bhogā itthiyā purisassa vā ti. 139.

- 5 Āsimessehevā<sup>1</sup> 'ti āsacchedakakammaṃ akatvā attano kamme āsaṇi ka-  
roth' eva, na ukkantheyya, yathā icchin ti ahum hi satthihathā narakā  
uṭṭhānaṃ icchin, so 'mhi tath' eva jāto, tato utthito yevā 'ti dīpeti, ahitā  
hitā cā 'ti dukkhaphassā ca sukhaphassā ca maranaphassā ca jīvītapassā cā  
'ti pi attho<sup>2</sup>, sattānaṃ hi maranaphasso ahito jīvītapasso hito, tesāṃ avitakkito  
10 acintito pi<sup>3</sup> maranaphasso<sup>4</sup> va āgacchatīti dasseti, acintitampīti mayā āvāte  
patissāmīti na cintitāṃ, sarabhaṃ māressāmīti cintitāṃ, idāṇi pana me cintitāṃ  
naṭṭhaṃ, acintitāṃ eva jātaṃ, bhogā ti yasaparivāra, ete cintāmayā na honti.  
tasmā nānavatā viriyam eva kātabbaṃ, viriyavato hi acintitāṃ pi hoti yeva.

Tass' evaṃ udānentass' eva arunaṃ uṭṭhahi. Purohito

- 15 pāto va sukhasēyyapucchanatthaṃ āgantvā dvāre<sup>5</sup> thito tassa  
udānagītasaddhaṃ sutvā cintesi: „rājā hiyo nigavaṃ agamāsi,  
tatha sarabhamigaṃ viraddho bhavissati, tato amaccehi ava-  
hasiyamāno „māretvā taṃ ānessāmīti<sup>6</sup>“ khattiyamānen' eva  
taṃ anubandhanto satthihatthe narake patito bhavissati, da-  
20 yālunā sarabharājena rañño dosāṃ acintetvā rājā<sup>7</sup> uddhaṭo<sup>8</sup>  
bhavissati, tena maññe udānaṃ udānetīti<sup>9</sup>“. Evaṃ brāh-  
maṇassa rañño paripuṇṇavyañjanaṃ udānaṃ sutvā sumajjite  
ādāse mukhaṃ olokentassa chāyā viya raññā ca sarabhena ca  
katakāraṇaṃ<sup>10</sup> pākataṃ ahoṣi. So nakhaggena dvāraṃ koṭ-  
25 thesi<sup>11</sup>. Rājā „ko eso“ ti pucchi. „Ahaṃ deva purohito“ ti.  
Ath' assa dvāraṃ vivaritvā „ito eh' ācariyā<sup>12</sup>“ 'ti āha. So  
pavisitvā rājānaṃ jayāpetvā ekamantaṃ thito „ahaṃ mahārāja  
tayā araññe katakāraṇaṃ jānāmi, tvaṃ ekaṃ sarabhamigaṃ  
anubandhanto narake patito, atha naṃ so sarabho silāya yoggaṃ<sup>13</sup>

<sup>1</sup> Bā āsisatthevā. <sup>2</sup> Bā pi pātho attho. <sup>3</sup> Bā upamaranaphasena ahitā jīvīta-  
maranena hitā tesāṃ vitakkito pi cintito in the place of sattānaṃ ---. <sup>4</sup> Bā  
-ssā. <sup>5</sup> Bā rājadvāre. <sup>6</sup> Bā āharissāmīti. <sup>7</sup> Cā rājānaṃ. <sup>8</sup> Bā uddharittho  
<sup>9</sup> Bā -nesīti. <sup>10</sup> Bā katakammaṃ. <sup>11</sup> Bā C? ākoṭesi. <sup>12</sup> Bā ito evatha ā-. <sup>13</sup>  
Bā silāyogaṃ.

katvā narakato uddhari, so tvaṃ tassa guṇaṃ saritvā<sup>1</sup> udānaṃ  
udānesīti<sup>2</sup> vatvā dve gathā abhāsi:

7. Sarabhaṃ giriduggasmiṃ yaṃ tvaṃ anusarī pure  
alīnacittassa tuvaṃ<sup>3</sup> vikkantaṃ anujīvasi<sup>4</sup>. 140.

8. Yo taṃ viduggā narakā samuddhari<sup>5</sup> 5  
silāya yoggaṃ<sup>6</sup> sarabho karitvā  
dukkhūpanītaṃ maccumukhā pamocayi  
alīnacittaṃ ta miḡaṃ vadesīti<sup>7</sup>. 141.

Tattha anusarīti<sup>8</sup> anubandhi, vikkantaṃ ti uddharanattāya<sup>9</sup> kata-  
parikammaṃ, anujīvasīti<sup>10</sup> upajīvasi<sup>11</sup>, tassānubhāvena tayā<sup>12</sup> jīvitāṃ laddhaṃ 10  
ti attho, samuddharīti<sup>13</sup> uddhari<sup>14</sup>, ta miḡaṃ vadesīti<sup>15</sup> taṃ suvan-  
sarabhamiḡaṃ idha sīrisayane nisīno vasesi.

Taṃ sutvā rājā „ayaṃ mayā saddhiṃ na<sup>16</sup> miḡavaṃ  
āgato<sup>17</sup> sabbaṃ pavattim jānāti, kathaṃ nu kho jānāti<sup>18</sup>, pve-  
chissāmi na<sup>19</sup>“ ti cintetvā navamaṃ gātham āha: 15

9. Tvaṃ nu<sup>20</sup> tatth<sup>21</sup> eva<sup>22</sup> tadā ahosi  
udāhu te koci naṃ<sup>23</sup> etad akkhā<sup>24</sup>,  
vivattacchaddo<sup>25</sup> nu si sabbadassī,  
ñāṇaṃ nu te brāhmaṇa bhīṃsarūpaṃ ti. 142.

Tattha bhīṃsarūpaṃ ti kiṃ nu te<sup>26</sup> ñāṇaṃ balavajātikaṃ<sup>27</sup>, ten<sup>28</sup> 20  
etaṃ<sup>29</sup> jānāsīdi.

Brāhmaṇo „nāhaṃ sabbaññū Buddhō, vyañjanaṃ amakkhe-  
tvā<sup>30</sup> tayā kathita-gāthānaṃ pana mayhaṃ attho upaṭṭhātī<sup>31</sup>“  
dīpento dasamaṃ gātham āha:

10. Na c' ev' ahaṃ tattha tadā ahosiṃ. 25  
na cāpi me koci naṃ etad akkhā,

1 Bā anussaretvā 2 Ck<sup>s</sup> tvaṃ, Bā tuva 3 Bā -taṃ jivitaṃ labhi. 4 Ck<sup>s</sup> ya  
uddhari, C<sup>s</sup> uddhari only. 5 Bā yoggaṃ. 6 Bā tamevadesīti in the place  
of ta - . 7 Bā anussasariṭi. 8 Bā uttara- 9 Bā jivita labhissatīti. 10  
Bā omits u-. 11 Bā tava. 12 Bā -rinti, Ck<sup>s</sup> uddharīti. 13 Bā uttāresi.  
14 Ck<sup>s</sup> add ca 15 Bā gato 16 Bā omits kathaṃ - . 17 Bā kiṃ tvaṃ, 18  
Ck<sup>s</sup> taḷava? Bā tatheva. 19 Bā ta. 20 Ck<sup>s</sup> akkho 21 Bā vivaṭacchādo, C<sup>s</sup> vi-  
vattacchaddā 22 Bā bhīsarūpaṃ tava in the place of kiṃnute. 23 Ck<sup>s</sup> -jāni-  
taṃ. 24 Bā kenetaṃ. 25 Bā samekkhitvā. 26 Bā -hiti.

gāthāpadānañ ca subhāsītānañ

atthañ tad ānenti janinda dhīrā ti. 14.

Tattha subhāsītānañ ti vyañjanañ amakkhetvā<sup>1</sup> sutthu bhāsītānañ.  
atthañ tadānenti<sup>2</sup> so tesañ attho, tañ ānenti<sup>3</sup> upadhārenti

- 5 Rājā tassa tussitvā bahun dhanāñ adāsi. Tato paṭṭhāya  
ca dānādipuññābhirato ahosi, manussāpi<sup>4</sup> puññābhiratā hutvā  
matamatā saggapadam eva pūrayimsu. Ath' ekadivasāñ rājā  
„lakkhañ vijjhissāmīti“ purohitāñ ādāya uyyānañ gato. Tadā  
Sakko devarājā bahū<sup>5</sup> nave deve ca<sup>6</sup> devakaññāyo ca<sup>7</sup> disvā  
10 „kin nu kāraṇaṇ“ ti āvajjanto sarabhamigena narakā uddha-  
ritvā rañño sīlesu patitṭhāpitabhāvañ<sup>8</sup> ūtvā „rañño ānubhāvena  
mahājano puññāni karoti, tena devaloko paripūrati, idāni kho  
pana rājā lakkhañ vijjhituñ uyyānañ gato“ ti<sup>9</sup> vīmaṃsitvā  
„sihanādañ nadāpetvā sarabhamigassa gūnañ kathāpetvā attano  
15 ca Sakkabhāvañ jānāpetvā ākāse ṭhito dhammañ desetvā  
mettāya c' eva pañcannañ ca silānañ gūnañ kathāpetvā<sup>10</sup> āga-  
missāmīti“ cintetvā uyyānañ agamāsi. Rājāpi „lakkhañ vijjhissā-  
mīti“ dhanuñ āropetvā sarañ sandaḥi<sup>11</sup>. Tasmiñ khape Sakko  
rañño ca lakkhassa ca antare attano ānubhāvena sarabhañ  
20 dassesi. Rājā tañ disvā sarañ na muñci. Atha nañ Sakko  
purohitassa sarīre adhimuccitvā<sup>12</sup> gāthāya ajjhabhāsi<sup>13</sup>:

11. Ādāya pattin<sup>14</sup> paraviriyaḥhātini<sup>15</sup>

cāpe sarañ kiñ vicikicchase tuvañ,

nunno<sup>16</sup> saro sarabhañ hantu khippaṇ,

- 25 annaṇ hi etañ varapañña rañño ti. 144.

Tattha pattin<sup>16</sup> ti vājapattehi<sup>17</sup> samannāgatañ, paraviriyaḥhātini ti  
paresaṇ viriyaḥhātakañ, cāpe sarañ ti etañ pattisaṇkhātani<sup>18</sup> sarañ cāpe  
ādāya sammahitvā<sup>19</sup> idāni tvañ vicikicchasi, hantu ti tayā vissatṭho hutvā esa

<sup>1</sup> Bđ apekkitvā. <sup>2</sup> Bđ tesam atthañ jānanti in the place of so tesam --. <sup>3</sup> Cks -ssāhi, Bđ omits puññā -. <sup>4</sup> Cs -u <sup>5</sup> Ck na vedo ce va, Bđ pahu pāhuna ke deve. <sup>6</sup> Bđ omits deva-. <sup>7</sup> Bđ patitṭhita- <sup>8</sup> Bđ pi, Cks tañ. <sup>9</sup> Bđ kathetvā.  
<sup>10</sup> Bđ saṇhayi. <sup>11</sup> Bđ -muñjitvā. <sup>12</sup> Bđ gūthā abhāsi. <sup>13</sup> Bđ paṭṭam. <sup>14</sup> Bđ ghāti. <sup>15</sup> Ck nunno, Cs nunne. Bđ tunho, Bs tunne. <sup>16</sup> Bds pattan. <sup>17</sup> Bđ vāca-. <sup>18</sup> Bđ paṭṭasahitam <sup>19</sup> Cs sammahitvā, Bđ saṇhayitvā.

saro khippam̐ imam̐ sarabham̐ hantu<sup>1</sup>, annam̐ hi etaṇ ti varapañña ma-  
hārāja sarabho nāma rañño āhāro bhakkho ti attho

Tato rājā gātham āha:

12. Addhā pajānāmi aham pi etaṇ:

annam̐ migo brāhmaṇa khattiyassa,

5

pubbe kataṇ ca apacāyamāno,

tasmā migam̐ sarabham̐ no hanāmīti. 145.

Tattha pubbekatañcā<sup>1</sup> 'ti brāhmaṇa aham etaṇ<sup>2</sup> ekasūsenā jānāmi yathā  
migo khattiyassa annam̐, pubbe pana iminā mayham̐ katagunam̐ pūjemi, tasmā  
na hanāmīti

10

Tato Sakko gāthadvayam āha:

13. N' eso<sup>3</sup> migo mahārāja, asur' eso<sup>4</sup> disampati,

etaṇ hantvā manussinda bhavassu amarādhipo. 146

14. Sace ca<sup>5</sup> rāja<sup>6</sup> vicikicchase tuvaṇ

hantum̐ migam̐ sarabham̐ 'sahāyakam̐ me'

15

saputtadāro nara viriyasetṭha

gantā tuvaṇ<sup>7</sup> Vetaraṇim̐ Yamassā 'ti. 147.

Tattha asuro<sup>8</sup> eso<sup>9</sup> ti asuro esa<sup>9</sup> asurajetṭhako Sakko<sup>10</sup> eso ti adhippā-  
yena vadati, amarādhipo ti tvaṇ etaṇ Sakkaṇ māretvā sayam̐ Sakko deva-  
rājā hohīti vadati. Vetaraṇim̐ Yamassā ti sace etaṇ sahāyo me ti cintetvā<sup>11</sup>  
na hanissasi<sup>12</sup> saputtadāro<sup>13</sup> Yamassa Vetaraṇim̐ nirayaṇ<sup>13</sup> gato<sup>14</sup> bhavissa-  
sīti<sup>15</sup> tam̐<sup>16</sup> tāsēsīti.

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

15. Kāmaṇ aham̐ jānapadā ca sabbe

puttā ca dārā ca sahāyasaṃghā

25

gacchemu tam̐ Vetaraṇim̐ Yamassa

na tv-eva hañño<sup>17</sup> yo mama pāṇad' assa<sup>18</sup>. 148.

<sup>1</sup> Bā hanatu. <sup>2</sup> Bā petam̐. <sup>3</sup> Bā naso. <sup>4</sup> Cks -roso. <sup>5</sup> Ck va. <sup>6</sup> Bā -jā. <sup>7</sup>  
Bā gantvā, Cks gantvā tvaṇ. <sup>8</sup> Cks -roso. <sup>9</sup> Bā eso. <sup>10</sup> Bā omits sakko <sup>11</sup>  
Bā māressasi. <sup>12</sup> Bā -rena. <sup>13</sup> Ck -ṇi nirayaṇ, C\* -nī-, Bā -raniyaṇ. <sup>14</sup> Bā  
gantvā. <sup>15</sup> all three MSS. -tīti. <sup>16</sup> Bā nam̐. <sup>17</sup> Bā hañhi. <sup>18</sup> Bā pāṇadado.

16. Ayaṃ migo kicchagatassa<sup>1</sup> mayhaṃ  
ekassa kattā vivanasmiṃ<sup>2</sup> ghore<sup>3</sup>,  
taṃ tādisaṃ pubbakiccaṃ saranto  
jānaṃ mahābrahme<sup>4</sup> kathaṃ haneyyaṃ<sup>5</sup> ti. 149.

5 Tattha yo mama pāṇadassā<sup>6</sup> 'ti brāhmaṇa yo mama pāṇado<sup>6</sup> assa  
yena me piyaṃ<sup>7</sup> jīvitāṃ dīnaṃ narakāṃ pavisantenāpi mayā so<sup>8</sup> na tv-eva  
hañño<sup>9</sup> na hantabbo<sup>10</sup>, avajjho eso ti vadati, ekassa kattā vivanasmiṃ<sup>11</sup>  
ghore ti dārune araṇṇe paecatthikassa<sup>12</sup> sato ekassa asahāyassa<sup>13</sup> mama kattā  
kāraḷo jīvitassa dāyako, sv-āhaṃ taṃ iminā kataṃ<sup>14</sup> tādisaṃ pubhekiccaṃ  
10 saranto taṃ guṇaṃ jānanto yeva kathaṃ haneyyaṃ<sup>15</sup>

Atha Sakko purohitassa sarīrato apagantvā<sup>16</sup> Sakkatta-  
bhāvaṃ māpetvā ākāse ṭhatvā rañño guṇaṃ pakāsento

17. Mittābhirādhi<sup>17</sup> ciraṃ eva<sup>18</sup> jīva,  
rajjaṃ imaṃ<sup>19</sup> dhammaguṇe<sup>20</sup> pasāsa<sup>21</sup>,  
15 nārīgaṇehi paricārayanto  
modassu ratṭhe tidive Vāsavo. 150.

18. Akkodhano niccapasannacitto  
sabbātithiyācayogo [ca] bhavitvā<sup>22</sup>  
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ  
20 anindito saggam upehi ṭhānaṃ ti 151.  
gāthadvayaṃ āha.

Tattha mittābhirādhi<sup>23</sup> mitte ārādhento toseno tesu adubbhamaṇo,  
sahhātithi<sup>24</sup> sabbe dhammikasamanābhāmane<sup>25</sup> atithipāhunake yeva katvā  
pariharanto<sup>26</sup> yācitabbayuttako<sup>27</sup> hutvā, anindito ti dānādini puñṇāni<sup>28</sup> ka-  
25 rapena pamudito devalokena<sup>29</sup> abhinandito<sup>30</sup> hutvā saggatṭhānaṃ upehiti<sup>31</sup>.

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> kicchā-, B<sup>d</sup> kicchākatassa. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> vivarasmiṃ. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> -rā <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -ma. <sup>5</sup>  
C<sup>k</sup> bhaṇe-, C<sup>s</sup> bhane-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -dado. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> piya. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> yo. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> hañṇe, B<sup>d</sup>  
tatheva <sup>10</sup> B<sup>d</sup> haṇi, omitting na. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> piva-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> pavithassa. <sup>13</sup> B<sup>d</sup>  
-yakassa. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> add tam <sup>15</sup> C<sup>k</sup> haneyyaṃ, C<sup>s</sup> bhaneyya, B<sup>d</sup> pāhaneyyaṃ.  
<sup>16</sup> B<sup>d</sup> -gato <sup>17</sup> C<sup>s</sup> -dhi. C<sup>k</sup> mittābhirādhi, B<sup>d</sup> mittādhirāvi. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> ciname,  
<sup>19</sup> B<sup>d</sup> rajjavimaṃ, C<sup>s</sup> rajjamimam. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> imassagane? <sup>21</sup> B<sup>d</sup> vassāsā. <sup>22</sup>  
B<sup>d</sup> -tittiṭṭhāhunake katvāni <sup>23</sup> B<sup>d</sup> mittādhirā. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> -tittiti. <sup>25</sup> B<sup>d</sup> -ṇā, C<sup>k</sup>  
-ṇo. <sup>26</sup> B<sup>d</sup> paricārayanto. <sup>27</sup> B<sup>d</sup> sāmicitabba-. <sup>28</sup> C<sup>s</sup> puñṇa-. <sup>29</sup> C<sup>k</sup> meva-  
lokena, C<sup>s</sup> cadeva-, B<sup>d</sup> parato ceva loke ca <sup>30</sup> B<sup>d</sup> anindito <sup>31</sup> B<sup>d</sup> upetiti.

Evam vatvā Sakko devarājā „aham mahārāja tam parigaṇhitum āgato, tvaṃ attānaṃ parigaṇhitum<sup>1</sup> nādāsi, appamatto hohīti“ tam ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Sāriputto saṃkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṃ jānāti yevā“ 'ti vatvā j. s.: 5  
„Tadā rājā Anando ahosi, purohito Sāriputto, sarabho<sup>2</sup> aham evā“ 'ti. Sarabhamigajātakaṃ<sup>3</sup>. Terasanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā<sup>4</sup>.

---

<sup>1</sup> Cs pariggahi-, B<sup>d</sup> pariggahetabbaṃ. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -bhamigo pana. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds dasamaṃ yattha yattha bhava jāto puriso homi paṇḍito abhirūpo mahāpaṇḍito dhāremi piṭakattayaṃ labhivāna metteyo karaṇaṃ bhavēyyaṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> omits terasa - -.

## XIV. PAKIṆṆAKANIPĀTA.

### 1. Sālikedārajātaka.

Sampannam sālakedāran ti. Idam S. J. v. mātiposaka-  
bhikkhum<sup>1</sup> ā. k. Vatthum<sup>2</sup> Sāmājātake āvibhavissati. S. pana  
tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ bhikkhu gihī<sup>3</sup> pose-  
sīti“ pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kin te hontīti“<sup>4</sup> „mātā-  
pitaro<sup>5</sup> bhante“ ti vutte „sādhu bhikkhu porāṇakapaṇḍitā tiracchānā  
hutvā<sup>6</sup> suvaṇṇiyaṃ<sup>7</sup> nibbattitvāpi<sup>8</sup> jīṇṇake<sup>9</sup> mātāpitaro kulāvake ni-  
pajjāpetvā mukhatuṇḍakena gocaram<sup>10</sup> āharitvā po-esun<sup>11</sup>“ ti  
10 vatvā a. ā.:

A. Rājagahe Magadharājā nāma rajjam kāreti<sup>12</sup>. Tadā  
nagarato pubbuttarāya<sup>13</sup> disāya Sālindiyo<sup>14</sup> nāma brāhmaṇa-  
gāmo ahosi. Tassa pubbuttaradisāya Magadhakhettaṃ<sup>15</sup>.  
Tattha Kosiyagotto nāma Sālindiyavāsi<sup>16</sup> brāhmaṇo sahassa-  
15 karīsamattaṃ khettaṃ gahetvā sālīm vapāpesi<sup>17</sup>. Uṭṭhite<sup>18</sup>  
sasse<sup>19</sup> vatim thiram kāretvā kassaci pannāsakarīsamattaṃ  
kassaci saṭṭhikarīsamattan ti evaṃ pañcakarīsasatamattaṃ<sup>20</sup>  
kattikhettaṃ<sup>21</sup> attano purisānañ ñeva ārakkhatthāya datvā

<sup>1</sup> Bds mātu- <sup>2</sup> Bd paccuppannam vatthu. <sup>3</sup> Bd gihino. <sup>4</sup> Cks honti. <sup>5</sup> Bd  
adds me <sup>6</sup> Bd hutvāpi <sup>7</sup> Bd suvakayo- <sup>8</sup> Ck nibbattitvāpi, Bd nippattitvā  
<sup>9</sup> Bd jinnā <sup>10</sup> Bd adds āharam. <sup>11</sup> Bd posisu. <sup>12</sup> Bd -si <sup>13</sup> Bd -ra. <sup>14</sup>  
Bd sāliddi-. <sup>15</sup> Bds add atthi <sup>16</sup> Ck -si, Bd sāliddiyavāsi. <sup>17</sup> Bd vappesi.  
<sup>18</sup> Bd adds ca pana. <sup>19</sup> Ck vasse <sup>20</sup> Bds pañcasatakarīsamattam. <sup>21</sup> Ck  
kanti-, Bd omits katti.

sesaṃ pañcakarīsasatamattam<sup>1</sup> bhatim katvā<sup>2</sup> ekassa bhata-  
 kassa adāsi, so tattha kuṭim katvā rattimdivaṃ vasati. Khet-  
 tassa pana pubbuttarabhāge<sup>3</sup> ekasmiṃ sānupabbate mahantaṃ  
 simbalivanaṃ<sup>4</sup>, tattha<sup>5</sup> anekāni suvasatāni vasanti. Tadā B.  
 tasmiṃ suvasaṃghe suvaraṇṇo putto hutvā nibbatti, so va- 5  
 yappatto abhirūpo thāmaṃ<sup>6</sup>, sakataṇābhippamāṇo sariro ahosi.  
 Ath' assa pitā mahallakakāle „aham idāni dūraṃ gantum na  
 sakkomi, tvaṃ imaṃ gaṇaṃ pariharā“<sup>7</sup> 'ti rajjam<sup>8</sup> niyyādesi.  
 So punadivasato paṭṭhāya mātāpitunnaṃ gocarathāya gantum  
 nādāsi, suvaṇaṇaparivuto<sup>9</sup> Himavantaṃ gantvā sayamjāta- 10  
 sālivane<sup>10</sup> yāvadatthaṃ sālim khādītva āgamanakāle mātā-  
 pitunnaṃ pahonakaṃ gocaraṃ ādāya gantvā<sup>11</sup> mātāpitaro  
 poseti<sup>12</sup>. Ath' assa ekadivasaṃ suvā ārocesuṃ: „pubbe  
 imasmiṃ kāle Magadhakhette sāli paccati<sup>13</sup>, idāni kin nu kho  
 jātan ti<sup>14</sup> tena hi jānāthā“<sup>15</sup> 'ti dve suve pahinimsu. Suvā<sup>16</sup> 15  
 gantvā Magadhakhette otarantā tassa bhatiyā rakkhaṇaka-  
 purisassa khetto otarivā<sup>17</sup> sālim khādītva ekaṃ sālisīsaṃ  
 ādāya simbalivanaṃ gantvā<sup>18</sup> sālisīsaṃ M-assa pādamūle pā-  
 tetvā<sup>19</sup> „evarūpā tattha<sup>20</sup> sāli“ vadimsu. So punadivase  
 suvaṇaṇaparivuto tattha gantvā tasmiṃ khetto otari. So<sup>21</sup> 20  
 puriso suve sālim khādante<sup>22</sup> ito c' ito ca dhāvītva vārento pi  
 vāretum na sakkoti. Sesā suvā<sup>23</sup> sālim khādītva tucchamukhā  
 va gacchanti<sup>24</sup>, suvarājā pana bahūni sālisīsāni ekato katvā  
 haritvā<sup>25</sup> mātāpitunnaṃ deti. Suvā punadivasato paṭṭhāya  
 tatth' eva sālim khādimsu. Atha so puriso<sup>26</sup> „sace ime 25

<sup>1</sup> C<sup>1</sup> tesam - -, C<sup>2</sup> sesam añcakarīsamattam. B<sup>1</sup> sesapañcasatakarīsamattam  
 khettaṃ attano purisosaṇam. <sup>2</sup> C<sup>2</sup> datva. <sup>3</sup> B<sup>1</sup> -radisā bhāge <sup>4</sup> C<sup>1</sup> sibba-,  
 B<sup>1</sup> sippa- and adds atthi <sup>5</sup> B<sup>1</sup> attha <sup>6</sup> B<sup>1</sup> thāmasampanno. <sup>7</sup> B<sup>1</sup> omits  
 rajjam <sup>8</sup> B<sup>1</sup> -gaṇaṃ pariharanto. <sup>9</sup> C<sup>2</sup> jātassaresusāli-, B<sup>1</sup> sayamjātasālivane.  
<sup>10</sup> B<sup>1</sup> āharitvā in the place of ā g <sup>11</sup> B<sup>1</sup> -si <sup>12</sup> B<sup>1</sup> paccanti <sup>13</sup> C<sup>2</sup> kathanti.  
<sup>14</sup> B<sup>1</sup> te <sup>15</sup> B<sup>1</sup> otarisu. <sup>16</sup> B<sup>1</sup> āg- <sup>17</sup> B<sup>1</sup> thapetvā <sup>18</sup> B<sup>1</sup> tattha evarūpā.  
<sup>19</sup> B<sup>1</sup> adds pana <sup>20</sup> B<sup>1</sup> adds disva <sup>21</sup> B<sup>1</sup> adds yāvadatthaṃ. <sup>22</sup> B<sup>1</sup> gac-  
 chisu <sup>23</sup> B<sup>1</sup> tehi parivuto hutvā āharitvā. <sup>24</sup> B<sup>1</sup> adds suve sāli khādente  
 disva ito cito ca dhāvītva vārento pi vāretum nasakki



aññaṃ katipāhaṃ evaṃ khādissanti kiñci na bhavissati, brāhmaṇo sāliṃ agghāpetvā mayhaṃ iṇaṃ karissati, gantvā tassa ārocemīti<sup>1</sup> so sālimuṭṭhinā saddhiṃ tathārūpaṃ paṇṇā-kāraṃ gahetvā<sup>2</sup> brāhmaṇaṃ passitva vanditvā<sup>3</sup> ekamantaṃ  
5 t̥hito „kiṃ bho purisa sampannaṃ sālikhettan“ ti putt̥ho „āma brāhmaṇa sampannan“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

1. Sampannaṃ sālikedāraṃ, suvā bhuñjanti Kosiya,  
paṭivedemi<sup>4</sup> te brahme; na naṃ<sup>5</sup> vāretum nssahe. 1.
2. Eko va<sup>6</sup> tattha sakūṇo, so<sup>7</sup> tesaṃ sabbasundaro  
10 bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchatīti. 2.

Tattha sampannan ti paripuṇṇaṃ avikalaṃ<sup>8</sup>, kedāraṇ ti khettaṃ, sabbasundaro ti sabbehi koṭṭhāsehi sundaro rattatundo jīṇjukasanni-bhakkhi rattapādo<sup>9</sup> t̥hi rājīhi parikkhittagīvo mahāmayūrapamāno so yāva-datthaṃ sāliṃ khādittvā aññaṃ<sup>10</sup> tuṇḍena gahetvā gacchatī<sup>11</sup>.

15 Brāhmaṇo tassa kathaṃ sutvā suvarāje sinehaṃ uppādetvā khettapālaṃ pucchi: „ambho purisa pāsāṃ oḍḍetum jānāsīti“ „Āma jānāmīti“. Atha naṃ gāthāya ajjhabhāsi:

- a. Oḍḍentu<sup>12</sup> vālapāsāni yathā bajjheṭṭha<sup>13</sup> so diyo,  
jīvaṇ ca naṃ gahetvāna ānayeṭṭha<sup>14</sup> mam' antike ti. 3.

20 Tattha oḍḍentū<sup>15</sup> 'ti oḍḍayantu, vālapāsānīti assavālādīrajjumayā pāsā, jīvaṇ ca naṃ ti jīvaṇtaṃ nēva ca<sup>16</sup>.

Taṃ sutvā khettapālo sāliṃ agghāpetvā iṇassa akata-bhāvena tuṭṭho gantvā assavāle<sup>17</sup> vaṭṭetvā „ajja imasmiṃ t̥hāne otarissatīti“ sutvā suvaraṇṇo otaraṇaṭṭhānaṃ sallakkhetvā  
25 punnadivase pāto va cātippamaṇaṃ pañjaraṃ<sup>18</sup> katvā pāsāṃ<sup>19</sup> oḍḍetvā suvānaṃ āgamaṇaṃ olokento kuṭiyaṃ nisīdi. Suvarā-jāpi snvagaṇaparivuto āgantvā aloluppacārātāya hiyyo<sup>20</sup>

<sup>1</sup> Bḍ -cessāmiti. <sup>2</sup> Bḍ adds sāliddhiyagāmaṃ gantvā. <sup>3</sup> Bḍ paṇṇākāraṃ datvā.

<sup>4</sup> Bḍ -va-. <sup>5</sup> Bḍ taṃ. <sup>6</sup> Bḍ ca. <sup>7</sup> Bḍ yo. <sup>8</sup> Bḍ avekallaṃ. <sup>9</sup> Cks -sanni-bhakkhi, Bḍ -sannibho bhakkhi. <sup>10</sup> Bḍ aññe. <sup>11</sup> Bḍ -titi. <sup>12</sup> Bḍ ujhantu. <sup>13</sup> Bḍ bajheyya. <sup>14</sup> Bḍ -yehi. <sup>15</sup> Bḍ ujhantū. <sup>16</sup> Bḍ adds ānayeṭṭhi ānehi. <sup>17</sup> Bḍ -laṃ. <sup>18</sup> Cks -se vāṭappahāre tesaṃ caraṇakāṃ. <sup>19</sup> Bḍ -saṇca. <sup>20</sup> Bḍ vi-hiyo, Cks bhiyyo, Cks hiyyo.

khāditatṭhāne odḍitapāse<sup>1</sup> pādaṃ<sup>2</sup> pavesento va otari. So attano baddhabhāvaṃ ūatvā cintesi: „sac’ āhaṃ<sup>3</sup> idān’ eva baddharāvaṃ ravissāmi nātakā<sup>4</sup> bhayatajjitā gocaraṃ agahetvā va palāyissanti, yāva etesaṃ gocaragahaṇaṃ<sup>5</sup> adhivāsessāmīti“ so tesam suhitabhāvaṃ ūatvā maraṇabhayatajjito hutvā tik-  
khattuṃ baddharāvaṃ ravi. Sabbe<sup>6</sup> palāyimsu. Suvarājā  
„ettakesu me<sup>7</sup> nātisu<sup>8</sup> nivattitvā olovento pi n’ atthi, kin nu kho mayā<sup>9</sup> pāpaṃ<sup>10</sup> katan“ ti vilapanto

4. Ete bhutvā ca<sup>11</sup> pītvā ca pakkamanti vihaṅgamā,  
eko baddho ’smi pāsena, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā ti 4. 10  
gātham āha. Khetṭapālo suvarājassa baddharāvaṃ suvānaṃ  
ca ākāse pakkhandanasaddaṃ sutvā „kin nu kho“ ti kuṭṭito<sup>12</sup>  
oruyha pāsattṭhānaṃ gantvā suvarājānaṃ<sup>13</sup> disvā „yass’ eva  
me<sup>14</sup> pāso odḍito so eva<sup>15</sup> baddho“ ti tuṭṭhamānaso suvarā-  
jānaṃ pāsato mocetvā dve pāde ekato<sup>16</sup> bandhitvā<sup>17</sup> Sālindiya- 15  
gāmaṃ gantvā suvapotaṃ brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo<sup>18</sup>  
balavasinehena M-aṃ ubhohi hatthehi daḥhaṃ gahetvā aṃke  
nisīdāpetvā tena saddhiṃ sallapanto dve gāthā abhāsi:

5. Udaraṃ nūna aññesaṃ suva accodaraṃ tava,  
bhutvā sālīṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchasi<sup>19</sup>. 5. 20  
6. Koṭṭhan nu tattha pūresi, suva veran nu te mayā,  
puṭṭho me samma akkhāhi: kuhiṃ sālīṃ nidhīyasīti<sup>20</sup>. 6.

Tattha udaraṃ nūnā ’ti aññesaṃ udaraṃ udaram eva maññe tava  
udaraṃ pana atīdaraṃ, tatthā ’ti tasmiṃ simbalivane, pūresīti vassā-  
rattatthāya pūresi, nidhīyasīti nidhesi. 25

Taṃ sutvā suvarājā madhurāya manussabhāsāya sattamaṃ  
gātham āha:

<sup>1</sup> Bā odḍiyaṃ. <sup>2</sup> Bā pāsaṃ pāse. <sup>3</sup> Bā sace haṃ. <sup>4</sup> Bā adds me. <sup>5</sup> Bā -pā-  
tāva. <sup>6</sup> Bā atha sabbe te suvā. <sup>7</sup> Bā omits me. <sup>8</sup> Bā nātakesu. <sup>9</sup> Bā me.  
<sup>10</sup> Bā paramapā-. <sup>11</sup> Bā pi <sup>12</sup> Bā -ṭiyā. <sup>13</sup> Cks -jā. <sup>14</sup> Bā omits me. <sup>15</sup>  
Bā sveva. <sup>16</sup> Bā adds katvā. <sup>17</sup> Bā adds daḥhaṃ ādāya. <sup>18</sup> Bā adds taṃ  
disvā. <sup>19</sup> Cks -ti. <sup>20</sup> Bā nidayāsīti. Cks -tīti.

7. Na me veraṃ tayā saddhiṃ, koṭṭho mayhaṃ na vijjati,  
 iṇaṃ muñcāmi' iṇaṃ<sup>1</sup> dammi sampatto koṭṭisimbaliṃ,  
 nidhiṃ pi tattha nidahāmi, evaṃ jānāhi Kosiya' ti. 7.

Tattha iṇaṃ muñcāmināṃ dammīti<sup>2</sup> tava sālīṃ haritvā iṇaṃ muñ-  
 5 cāmi c' eva<sup>3</sup> dadāmi ca 'ti vadati<sup>4</sup>. nidhimpīti ekam tattha simbalivane  
 anugāmikanidhiṃ pi nidahāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo pucchi:

8. Kīdisan te iṇadānaṃ, iṇamokkho te kīdiso,  
 nidhiṃnidhānaṃ akkhāhi, atha pāsā pamokkhasīti. 8.

10 Tattha iṇadānaṃ ti iṇassa dānaṃ, nidhiṃnidhānaṃ ti nidhino  
 nidhānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇena puṭṭho suvarājā tassa vyākaroṇto  
 catasso gāthā abhāsi:

9. Ajātapakkhā taruṇā puttakā mayha Kosiya,  
 15 te maṃ tathā<sup>5</sup> bharissanti, tasmā tesāṃ iṇaṃ dade. 9.  
 10. Mātāpitā ca me vuddhā<sup>6</sup> jiṇṇakā gatayobbanā,  
 tesāṃ tuṇḍena<sup>7</sup> hātūna muñce<sup>8</sup> pubbakataṃ<sup>9</sup> iṇaṃ. 10.  
 11. Aññe pi tattha sakunā khīṇapakkhā sudubbala,  
 tesāṃ puññatthiko dammi, taṃ nidhiṃ āhu paṇḍitā. 11.  
 20 12. Edisam<sup>10</sup> me iṇadānaṃ, iṇamokkho me ediso<sup>11</sup>,  
 nidhiṃnidhānaṃ akkhātaṃ<sup>12</sup>, evaṃ jānāhi Kosiya' ti. 12.

Tattha hātūnā 'ti haritvā, taṃ nidhiṃ ti taṃ puññakammam paṇḍitā  
 anugāmikanidhiṃ nāma kathenti, nidhiṃnidhānaṃ ti nidhino nidhānaṃ.  
 nidhānanidhiṃ<sup>13</sup> ti pi pātho, ayam eva attho

- 25 Brāhmaṇo M-assa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto dve  
 gāthā abhāsi:

13. Bhaddako vat' ayaṃ<sup>14</sup> pakkhī<sup>15</sup> dijo paramadhammiko,  
 ekaccesu manussesu ayaṃ dhammo na vijjati. 13.

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> -mīnaṃ, B<sup>d</sup> muñjāmīna. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> -mi naṃ. B<sup>d</sup> muñjāmīnaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds  
 iṇaṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> omits va- <sup>5</sup> C<sup>k</sup> te ma hātā, C<sup>s</sup> te maṃ bhātā. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> vuḍḍhā.  
<sup>7</sup> C<sup>s</sup> tutthēna. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> pubbe ca, B<sup>d</sup> pañce. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> pubbe-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> idisaṃ. <sup>11</sup>  
 B<sup>d</sup> ca idiso. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> akkhāmi <sup>13</sup> so B<sup>d</sup>; C<sup>k</sup> nidhiṃnidhānaṃ for nidhīni-?  
<sup>14</sup> B<sup>d</sup> vatāya <sup>15</sup> all three MSS. -i.

14. Bhuñja sālīm yathākāmaṃ saha sabbehi nātibhi<sup>1</sup>,  
puna pi suva passemu, piyaṃ me tava dassanan ti. 14.

Tattha bhuñja sālīm ti ito paṭṭhāya nibbhayo hutvā bhuñjā<sup>2</sup> 'ti karisa-  
saba'ssau pi tass' eva niyyādentō evaṃ āha, passemū 'ti attano ruciya āgataṃ  
aññesu divasesu taṃ passeyyāma ti

Evam<sup>3</sup> M-am yācitvā piyaputtaṃ viya muducittena olo-  
kento pādato bandhanaṃ mocetvā satapākātēna pāde mak-  
khetvā bhaddapīṭhe nisīdāpetvā kañcanatattake madhulāje  
khādāpetvā sakkharodakam<sup>4</sup> pāyesi. Ath' assa suvarājā  
„appamatto hohi brāhmaṇa“ 'ti vatvā ovaḍanto

15. Bhuttaṃ ca pītaṃ ca tav' assamamhi  
ratī<sup>5</sup> ca no Kosiya te sakāse,  
nikkhattadaṇḍesu dadāhi dānaṃ,  
jiṇṇe ca mātāpitāro bharassū 'ti gātham āha. 15.

Tattha tavassamamhīti tava nivesane, ratīti abhirati.

- Taṃ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhahadayo<sup>6</sup> udānaṃ udānento  
16. Lakkhī vata me uḍapādi aṇṇa  
yo<sup>7</sup> addasāsīm pavaraṃ diṇṇaṃ,  
suvassa sutvāna subhāsītāni  
kāhāmi puññāni anappakānīti gātham āha. 16.

Tattha lakkhīti sirī pi puññaṃ pi paññāpi.

M. brāhmaṇena attano dinnam karīsasahassam paṭikkhi-  
pitvā aṭṭhakarīsamattam eva gaṇhi. Brāhmaṇo thambhe  
nikkhattvā tassa taṃ khettaṃ niyyādetvā añjalim paggayha  
„gaccha sāmi, assumukhe matāpitāro assāsehi“ vatvā<sup>8</sup> taṃ  
uyyoesi. So tuṭṭhamānaso sālīsisaṃ ādāya gantvā mātā-  
pitunnam purato nikkhipitvā „amma tāta uṭṭhetha“ 'ti āha.  
Te assumukhā va bhāsamānā<sup>9</sup> uṭṭhahiṃsu. Tāvad eva suva-

<sup>1</sup> Ck -hi. <sup>2</sup> Bđ -jāhiti. <sup>3</sup> Bđ adds brāhmaṇo <sup>4</sup> Bđ sakkāro- <sup>5</sup> Cks ratiṃ.  
Bđ ratti <sup>6</sup> Bđ tuṭṭhamānaso. <sup>7</sup> Cks so. <sup>8</sup> Cks assāsetvā, Bđ niyyādetvā  
gandhamālādihi pūjetvā khamāpetvā pacchāmi suvarājā ti assumukhe rodamāne  
mātāpitāro assāsehi. <sup>9</sup> C<sup>9</sup> hasamāuā, Bđ rodamānā

gaṇā sannipatitvā „kathaṃ mutto si devā“<sup>1</sup> 'ti pucchimsu<sup>1</sup>. So nesam<sup>2</sup> sabbam vitthārato kathesi. Kosiyo pi suvaraṇṇo ovādam datvā tato paṭṭhāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānam mahādānam paṭṭhapesi.

- 5 Tam atthaṃ pakāsento S. osānagātham āha:  
 17. So Kosiyo attamano udaggo  
 annaṃ ca pānaṃ ca bhisam karitvā  
 annena pānena pasannacitto  
 santappayī samaṇe<sup>3</sup> brāhmaṇe cā 'ti. 17.

- 10 Tattha santappayīti gahitāni bhājanāni pūrento santappesi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhu mātāpitiposanam<sup>4</sup> nāma paṇḍitānam vamsa“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā suvagaṇo<sup>5</sup> Buddhaparisā ahoṣi<sup>6</sup>, mātāpitaro mahārājakulāni, khetṭapālo Channo, brāhmaṇo Anando, suva-  
 15 rāja aham evā“ 'ti. Sālikedārajātakaṃ<sup>7</sup>.

## 2. Candakinnarajātaka.

- Upanīyatīdam maññe ti. Idam S. Kapilapuram<sup>8</sup> nissāya nigrodhārāme viharanto rājanivesane Rāhulamātaram ā. k. Idam pana jātakam Dūrenidānato paṭṭhāya kathetabbam. Sā pan'esā Nidāna-  
 90 kathā yāva<sup>9</sup> Laṭṭhivane Uruvelakassapassa sīhanādā<sup>10</sup> Apaṇṇakajātake kathitā, tatoparam yāva Kapilavattugamanā Vessantarajātake āvi-  
 hāvissati. S. pana pītu nivesane nisīditvā antarabhattachasamaye Mahā-  
 dhammapālajātakaṃ kathetvā katabhattakicco „Rāhulamātu vasanaṭ-  
 ṭhāne<sup>11</sup> nisīditvā tassā<sup>12</sup> guṇam vaṇṇento<sup>13</sup> Candakinnarajātakaṃ<sup>14</sup> ka-  
 95 thessāmīti“ rājānam pattam gāhāpetvā dvihi aggasāvakehi saddhim Rāhulamātu vasanaṭṭhānam pāyāsi. Tadā tassā pamukhe<sup>15</sup> cattālisasa-  
 hassā<sup>16</sup> nātakittiyo vasanti, tāsu<sup>17</sup> khattiyakaññānaṃ nēva navutiadhi-  
 kasahassam. Sā T-assa āgamanam nātvā „sahbā<sup>18</sup> kāsāvaṇ' eva<sup>19</sup>  
 nivāsentū“ 'ti tāsam ārocāpesi, tā tathā karimsu. S. āgantvā paññattā-

<sup>1</sup> Bā -isu, Cks -i. <sup>2</sup> Bā te-. <sup>3</sup> Cks -ṇa. <sup>4</sup> Cs -tupo-, Bā -tūnam po-. <sup>5</sup> Bā -nā.

<sup>6</sup> Bā ahesum. <sup>7</sup> Bā kedāra-. <sup>8</sup> Bā -lavatthupu-. <sup>9</sup> Cks omit yāva. <sup>10</sup> Bā -dam.

<sup>11</sup> Bā nivesane. <sup>12</sup> Bā omits tassā. <sup>13</sup> Bā gune kathento. <sup>14</sup> Bā -ri-. <sup>15</sup> Bā

-khā. <sup>16</sup> Bā -ssa. <sup>17</sup> Bā tāsam. <sup>18</sup> Bā sabba. <sup>19</sup> Ck -vaneva, Bā -sāve

sane nisīdi. Atha tā<sup>1</sup> sabbāpi ekappahāren' eva viravimsu, mahā  
 paridevasaddo ahoṣi. Rāhulamātā<sup>2</sup> paridevitvā sokaṃ vinodetvā S-raṃ  
 vanditvā rājagatena<sup>3</sup> bahumānena sagāravena nisīdi. Rājā tassā<sup>4</sup>  
 guṇakathaṃ ārabhi: „bhante mama suṇhā 'tumhehi kāsāvāni nivatthā-  
 nīti' sutvā kāsāvān' eva nivāsesi, 'mālādīni pariccattānīti' sutvā<sup>5</sup> mālā- 5  
 dīni pariccajītvā bhūmisayanā va jātā<sup>6</sup> tumhākaṃ pabbajitakāle vidhavā  
 hutvā aññehi rājūhi pesitaṃ paṇṇākāraṃ na gaṇhi, evaṃ tumhesu  
 asaṃhīracittā esā<sup>7</sup> ti nānappakārehi tassā guṇakathaṃ kathesi. S.  
 „anacchariyaṃ mahārāja yaṃ esā idāni mama pacchime attabhāve  
 mayi sasnehā<sup>8</sup> asaṃhīracittā anaññaneyyā<sup>9</sup> bhaveyya<sup>9</sup>, sā<sup>10</sup> tiracchā- 10  
 nayoniyāṃ nibbattāpi mayi asaṃhīracittā anaññaneyyā<sup>11</sup> ahoṣīti“ vatvā  
 tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. Himavantapadese kinnara yoniyāṃ  
 nibbatti. Candā nām' assa bhariyā. Te ubho pi Candanā-  
 make<sup>12</sup> rajatapabbate vasimsu. Tadā Bārāṇasirājā amaccānaṃ 15  
 rajjaṃ niyyādetvā dve kāsāvāni nivāsetvā sannaddhapañcā-  
 vudho ekako va Himavantaṃ pāvīsi. So migamaṃsaṃ khā-  
 danto ekaṃ khuddakanadiṃ anussaranto<sup>13</sup> uddhaṃ abhirūhi<sup>14</sup>.  
 Candapabbatavāsino kinnarā vassārattasamaye<sup>15</sup> anotaritvā  
 pabbate yeva vasanti, nidāghe<sup>16</sup> otaranti. Tadā<sup>17</sup> so Canda- 20  
 kinnaro attano bhariyāya saddhiṃ otaritvā tesu tesu thānesu  
 gandhe vilimpanto<sup>18</sup> pupphareṇuṃ khādanto<sup>19</sup> pupphapaṭe<sup>20</sup>  
 nivāsento pārumpanto latādolāhi<sup>21</sup> kīlanto madhurassarena  
 gāyanto taṃ khuddakanadiṃ patvā ekasmim<sup>22</sup> nivattaṭṭhāne<sup>23</sup>  
 otaritvā uduke pupphāni vikiritvā udakakīlaṃ kīlitvā puppha- 25  
 paṭe<sup>20</sup> nivāsetvā pārupitvā rajatapattāvannaṃ vālukāya puppha-  
 sayanaṃ<sup>24</sup> paññāpetvā ekaṃ veṇudaṇḍaṃ<sup>25</sup> gahetvā sayane

<sup>1</sup> C\* Bā sā. <sup>2</sup> Bā -rāpi. <sup>3</sup> Bā rājagehe, B\* rājagehe <sup>4</sup> C\* Bā tassa <sup>5</sup> C\* omits mālādīni - - - <sup>6</sup> so Ck\*; Bā pariccajji bhūmiyaṃ sayatīti sutvā bhūmisayanāvajātā <sup>7</sup> Ck\* -ho, Bā sīnehā. <sup>8</sup> C\* anaññeyya, C\* ānaññeyya, Bā ānaññaneyyā, B\* anaññaneyyā. <sup>9</sup> C\* omits bhaveyya. <sup>10</sup> C\* esā, Bā omits sā. <sup>11</sup> C\* ān-. <sup>12</sup> C\* candānāmā, C\* candānāmāya. <sup>13</sup> Bā anusañcaranto. <sup>14</sup> Bā -ruyhi. <sup>15</sup> C\* vassa-, Bā vassavutthāsa- <sup>16</sup> Bā -ghasamaye. <sup>17</sup> Bā adds ca. <sup>18</sup> Bā adds tesu tesu thānesu <sup>19</sup> C\* omits pukhā-. <sup>20</sup> Bā -paṭakena. <sup>21</sup> Ck\* -lābhi, Bā -lādihi. <sup>22</sup> C\* eta-. <sup>23</sup> Bā nivattanathāne. <sup>24</sup> Bā pupi āsanaṃ. <sup>25</sup> Bā veludaṇḍakaṃ.

nisīdimṣu<sup>1</sup>. Tato Candakinnaro veṇuṃ<sup>2</sup> vādentō madhura-  
saddena<sup>3</sup> gāyi. Candakinnari muduke hatthe<sup>4</sup> nāmetvā tassā-  
vidūre ṭhitā nacc' eva<sup>5</sup> gāyi ca. So rājā tesam saddam sutvā  
padasaddam asāvento saṇikam āgantvā<sup>6</sup> paṭicchanne ṭhatvā te  
5 kinnare disvā kinnariyā<sup>7</sup> paṭibaddhacitto hutvā „tam kinnara-  
ram vijjhivā jīvitaṭṭhayaṃ pāpetvā innāya saddhim sainvāsam  
kappessāmīti“ cintetvā<sup>8</sup> Candakinnaram vijjhi. So vedanā-  
matto<sup>9</sup> paridevamāno catasso gāthā āha<sup>10</sup>:

1. Upanīyatīdam<sup>11</sup> maññe, Cande lohitamadena<sup>12</sup> majjāmi<sup>13</sup>,
- 10 vijahāmi<sup>14</sup> jīvitam, paṇā me Cande<sup>15</sup> nirujjhanti. 18.
2. Osadhi<sup>16</sup> me, dukkham me<sup>17</sup>, hadayaṃ me dayhate, nitammāmi  
tava Candiyā socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 19.
3. Tiṇam iva vanam iva miyyāmi<sup>18</sup> nadi<sup>19</sup> aparipuṇṇiyā va sussāmi  
tava Candiyā socantiyā na naṃ aññehi sokehi. 20.
- 15 4. Vassam va sare<sup>20</sup> pabbatapāde<sup>21</sup> imāni assūni vattare mayham  
tava Candiyā socantiyā na naṃ aññehi sokehīti. 21.

Tattha upanīyati<sup>22</sup> santativicchedam upanīyati<sup>23</sup> idan ti jīvan.  
pānā me ti bhadde Cande mama jīvitapānā<sup>24</sup> nirujjhanti, osadhi<sup>16</sup> me ti  
jīvitam me osadhi, nitammāmi<sup>13</sup> atikilamāmi, tava Candiyā ti idam mama  
20 dukkham, na naṃ aññehi sokehīti<sup>25</sup> atha kho tava Candiyā socantiyā  
sokahetu, yasma tvaṃ mama viyogena socissasi<sup>26</sup> tasmā ti attho, tiṇam iva  
vanam iva<sup>18</sup> ti tattha pāsāne khittatīnam iva mūle chinnavanam iva ca millā-  
yāmīti vadati, sare pabbatapāde<sup>27</sup> ti yathā nāma pabbatapāde patitam  
vassam saritvā acchinnaḍḍhāram vattati

- 25 M. imāhi catūhi gāthāhi paridevitvā pupphasayaṃ<sup>28</sup> ni-  
panno<sup>29</sup> va satim vissajjetvā parivattitvā sayi<sup>30</sup>, rājā paṭiṭṭhito<sup>31</sup>  
va, itarā Mahāsatte paridevante pi attano ratiyā mattā hutvā

<sup>1</sup> Bā nisidimṣu. <sup>2</sup> Bā veṇu. <sup>3</sup> Bā mauuñña-. <sup>4</sup> Bā mudukhatthena. <sup>5</sup> Bā nicci  
ceva. <sup>6</sup> Bā gantvā <sup>7</sup> Cks -riyaya <sup>8</sup> Bā ṭhatvā. <sup>9</sup> Bā -patto <sup>10</sup> l'd abbāsi.  
<sup>11</sup> Ck Bā -tidam. <sup>12</sup> Bā -maddane <sup>13</sup> Bā paññāmi <sup>14</sup> Bā jahāmi. <sup>15</sup> Cks  
-do. <sup>16</sup> so Cks; Bā osadhi. <sup>17</sup> Bā omits me. <sup>18</sup> Bā millāyāmi <sup>19</sup> Cks  
nadiṃ. Bā nadi <sup>20</sup> Bā vassam va, omitting sare <sup>21</sup> Bā pabbate-, Cks omit  
pabbata <sup>22</sup> Cks -yanti. <sup>23</sup> Bā upaniyyati, Cks niyyāsi <sup>24</sup> Bā -te-. <sup>25</sup> Bā  
-hiti, Cks -hi. <sup>26</sup> Cks -ti. <sup>27</sup> Bā pabbatarepāde, Cks omit pabbata. <sup>28</sup> Bā  
pabbāsane <sup>29</sup> Bā nisanno. <sup>30</sup> Bā omits sayi <sup>31</sup> Bā paṭiṭṭhito, Cks pi ṭhito.

tassa viddhabbhāvaṃ na jānāti, visaññaṃ pana naṃ<sup>1</sup> parivattitvā nipannaṃ disvā „kin nu kho me sāmikassa<sup>2</sup> dukkhan“ ti upadhārentī<sup>3</sup> pahāramukhato<sup>4</sup> paggharantaṃ lohitaṃ disvā piyasāmike uppannaṃ<sup>5</sup> balavasokaṃ sandhāretuṃ asakkonti mahāsaddena paridevi. Rājā „kinnaro mato bhavissatīti“<sup>6</sup> 5 nikkhamitvā attānaṃ dassesi. Candā taṃ<sup>7</sup> disvā „iminā me corena piyasāmiko viddho bhavissatīti“ kampamānā palāyitvā pabbatamatthake thatvā rājānaṃ aribhāsenti<sup>8</sup> pañca gāthā āha<sup>9</sup>:

5. Pāpo kho<sup>10</sup> rājaputto yo me icchitapatiṃ varākiyā vijjhi<sup>11</sup> vanamūlasmiṃ<sup>12</sup>, so yaṃ<sup>13</sup> viddho chamā seti<sup>14</sup>. 22.
6. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimuñcatu rājaputta tava mātā yo mayhaṃ hadayasoko<sup>15</sup> kimpurisaṃ apekkhamānāya<sup>16</sup>. 23.
7. Imaṃ mayhaṃ hadayasokaṃ paṭimuñcatu<sup>17</sup> rājaputta tava jāyā yo mayhaṃ hadayasoko kimpurisaṃ apekkhamānāya<sup>18</sup>. 24. 15
8. Mā ca putte mā ca patiṃ addakkhi rājaputta tava mātā yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi<sup>19</sup>. 25.
9. Mā ca putte<sup>20</sup> mā ca patiṃ<sup>21</sup> addakkhi<sup>22</sup> rājaputta tava jāyā yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhīti. 26.

Tattha varākiyā ti kapaṇāya, paṭimuñcatu<sup>23</sup> ti paṭilabhatu phusatu<sup>24</sup> pāpuṇātu, mayhaṃ kāmāhīti mayham kāmēna.

Rājā naṃ<sup>25</sup> pañcahi gāthāhi paridevitvā<sup>26</sup> pabbatamatthake ṭhitaṃ yeva assāsento

10. Mā tuvaṃ<sup>27</sup> Caude rodi<sup>28</sup>, mā soci vanatimīramattakkhi,

mama tvaṃ hohisi bhariyā rājakule pūjitā nārīti 27. 25

gāthāṃ āha.

<sup>1</sup> Ck pannaṃ. <sup>2</sup> Bā piya sā-. <sup>3</sup> all three MSS. -ti <sup>4</sup> Bā mahāsattassa dukkhatō. <sup>5</sup> Cks -nna. <sup>6</sup> Ck naṃ. <sup>7</sup> Bā abhāsī <sup>8</sup> Bā adds si. <sup>9</sup> Bā vijjhasi. <sup>10</sup> Ck cinamū-, Bā thanamū-. <sup>11</sup> Bā yāha in the place of so yaṃ <sup>12</sup> Bā sesi. <sup>13</sup> Cks -kaṃ. <sup>14</sup> Cks ave-. <sup>15</sup> Cks -muccatu, Bā -muñjatu <sup>16</sup> this verse is wanting in Bā. <sup>17</sup> Bā -aṃ <sup>18</sup> Bā putti. <sup>19</sup> Bā tamayī. <sup>20</sup> Cks -muccatū, Bā muñjatū <sup>21</sup> Bā taṃ. <sup>22</sup> Bā paribhāsetvā <sup>23</sup> Bā tvaṃ. <sup>24</sup> Ck rucci, Cks ruci.



Tattha Cande ti M-assa paridevanakāle nām<sup>1</sup> assā<sup>1</sup> sutattā evaṃ āha, vanatimiramattakkhīti vanatimirapupphasamānakkhī<sup>2</sup>, pūjitā ti solasaṇṇaṃ itthisahassāṇaṃ jethikā aggamaheṣī<sup>3</sup> hessasi.

Candā tassa vacanaṃ sutvā „tvam<sup>4</sup> kim mam<sup>4</sup> vadesīti<sup>5</sup>“  
5 sīhanādaṃ nadantī anantaraṃ gātham āha:

11. Api nūnāhaṃ marissaṃ na ca panāhaṃ rājaputta tava hessaṃ  
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhīti. 28.

Tattha api nūnāhaṃ ti api ekamsen<sup>6</sup> eva ahaṃ marissam.

So tassā vacanaṃ sutvā nicchandarāgo hutvā itaraṃ  
10 gātham āha:

12. Api bhīruke api jīvitukāmike kimpurisi gaccha Himavantaṃ,  
tālissatagarabhojane<sup>6</sup> araṇṇe taṃ<sup>7</sup> migā ramissantīti<sup>8</sup>. 29.

Tattha api bhīruke ti bhīrujātike<sup>9</sup>, tālissatagarabhojane<sup>10</sup> ti tvam  
tālissapattatagarabhojanā<sup>11</sup> migā<sup>12</sup>, tasmā araṇṇe taṃ migā va<sup>13</sup> ramissantī, na  
15 tvam<sup>14</sup> rājakulārāhā<sup>14</sup>, gacchā<sup>15</sup> 'ti nam<sup>15</sup> avaca

Vatvā ca pana nirapekkho hutvā pakkāmi. Sā tassa  
gatabhāvaṃ ñatvā oruyha M-aṃ āliṅgitvā pabbatamatthakaṃ  
āropetvā pabbatatale nipajjāpetvā sīsam assa attano ūrusu katvā  
balavaparidevaṃ<sup>16</sup> paridevamānā dvādasa gāthā abhāsi:

20 15. Te pabbatā tā<sup>17</sup> ca kandarā tā ca<sup>18</sup> giriguhāyo,  
tattha taṃ<sup>19</sup> apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsā<sup>20</sup>. 30.

14. Te paṇṇasanthatā<sup>21</sup> ramaṇīyā vāḷamigeḥi anuciṇṇā,  
tattha<sup>22</sup> taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsā<sup>20</sup>. 31.

15. Te pupphasanthatā<sup>23</sup> ramaṇīyā vāḷamigeḥi anuciṇṇā,  
25 tattha taṃ -pe-<sup>24</sup>. 32.

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> nāmassa. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> -pupphamānakkhī, C<sup>s</sup> -pupphapamānakkhī, B<sup>d</sup> -samānā  
akkhī. <sup>3</sup> all three MSS -si. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> kimam, B<sup>d</sup> kin, omitting mam. <sup>5</sup> Ck<sup>s</sup>  
-hīti. <sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> -no, C<sup>s</sup> -nagarabhojano, B<sup>d</sup> tālissatagarabhojanātasamā <sup>7</sup> B<sup>d</sup> tvam.  
<sup>8</sup> Ck<sup>s</sup> rasminti, C<sup>s</sup> ramissantī, B<sup>d</sup> ramissantīthi. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> atibhirukajā-, B<sup>s</sup> api  
atibhīru-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> tālissatagarabhojanā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> tālissapattatagarapattabho-. <sup>12</sup>  
B<sup>d</sup> sīti <sup>13</sup> B<sup>d</sup> omits va. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -le arahā. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> omits nam. <sup>16</sup> Ck<sup>s</sup> omit  
paridevaṃ. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> omits tā. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> omits tā ca <sup>19</sup> B<sup>d</sup> yo ca tattheva tiṭṭhanti  
tattheva taṃ <sup>20</sup> B<sup>d</sup> akāsi. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -sandātā? <sup>22</sup> B<sup>d</sup> tattheva. <sup>23</sup> Ck<sup>s</sup> -santha,  
C<sup>s</sup> -santharā, B<sup>d</sup> -saṇṭhatā. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> tattheva taṃ apassantaṃ kimpurisa kathaṃ  
ahaṃ akāsi.

16. Acchā<sup>1</sup> savanti giricaranadiyo<sup>2</sup> kñsumābhikiṇṇasotāyo,  
tattha -pe-<sup>3</sup>. 33.
17. Nīlāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni<sup>4</sup>,  
tattha -pe-<sup>3</sup>. 34.
18. Pītāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni<sup>4</sup>, 5  
tattha -pe-<sup>3</sup>. 35.
19. Tambāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni<sup>4</sup> -pe-. 36.
20. Tuṅgāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni<sup>4</sup> -pe-. 37.
21. Setāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni<sup>4</sup> -pe-,  
tattha -pe-. 38. 10
22. Citrāni Himavato -pe-. 39.
23. Yakkhaganasevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,  
tattha taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsaṃ. 40.
24. Kimpurisasēvite Gandhamādane osadhehi sañchanne,  
tattha taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsaṃ ti. 41. 15

Tattha te pabbatā ti yesu mayaṃ ekato<sup>6</sup> abhiramimhā<sup>7</sup> ime te pabbatā  
tā ca kandarū tā ca giriguhāyo, tatth' eva<sup>8</sup> tthitā tesu ahaṃ idāni taṃ apassantī<sup>9</sup>,  
kathaṃ kāsaṃ ti<sup>10</sup> kim karissāmi, tesu pupphaphaṭṭapallavādisobhaṃ taṃ<sup>11</sup>  
apassantī<sup>12</sup> kathaṃ adhiṇāsetuṃ sakkhissāmi<sup>13</sup> paridevati, paṇṇasanthatā<sup>14</sup>  
ti tālisaṭṭadīgandhapannasantharā<sup>15</sup>, acchā ti passanodakā<sup>16</sup>, nīlāniti 20  
maṇimayāni, pītāniti soṇamamāyāni, tamhāniti manosilāmāyāni, tuṅgā-  
niti uccāni tikkhapaṇṇāni, setāniti rajatamayāni, citrāniti<sup>17</sup> sattaratana-  
missakāni, yakkhaganasevite ti bhummadevatāsevite<sup>17</sup>.

Iti sā dvādasahi gāthāhi paridevitvā M-assa ure hatthaṃ  
ṭhapetvā santāpabhāvaṃ nātvā „Cando jīvati yeva, tāvad 25  
eva<sup>18</sup> ujjhānakammaṃ<sup>19</sup> katvā jīvitaṃ assa dassāmi<sup>20</sup>“ cintetvā  
„kin nu kho lokapālā nāma n' atthi, udāhu vippavutthā ādu

<sup>1</sup> Bā accā. <sup>2</sup> Bā girivananadiyo. <sup>3</sup> Bā tattheva taṃ ete <sup>4</sup> Bā -niyāni. <sup>5</sup> Bā  
tattheva taṃ etc. <sup>6</sup> Bā adds va. <sup>7</sup> Bā -ruhimhā <sup>8</sup> Ck natheva. <sup>9</sup> Bā ta-  
theva. <sup>10</sup> all three MSS. -ti <sup>11</sup> Ck kathaṃ tāsaṃ <sup>12</sup> Ck -bhaṃ, omitting  
taṃ, Bā -bhantaṃ taṃ <sup>13</sup> Ck passanti, Bā apassanti <sup>14</sup> Bā -sanhatā. <sup>15</sup>  
Bā -gandharasadaṇṇasantharā. <sup>16</sup> Bā vippasannodakā. <sup>17</sup> Ck vici-. <sup>18</sup> Ck  
bhumma - - tā, Bā -tāhi sevite. <sup>19</sup> Bā devatāni in the place of tāvadeva, Bā  
devatā <sup>20</sup> Bā uccāna-.

matā me<sup>1</sup> piyasāmikaṃ na rakkhantīti<sup>2</sup> devujjhānakammaṃ<sup>3</sup> akāsi. Tassā sokavegena Sakkassāsanaṃ<sup>4</sup> uḥhaṃ ahoṣi. So<sup>5</sup> āvajjanto taṃ kāraṇaṃ ñatvā brāhmaṇavaṇṇenāgantvā<sup>6</sup> kuṇḍi-  
kato<sup>7</sup> udakaṃ gahetvā M-aṃ siñci<sup>8</sup>. Tāvad eva visaṇi<sup>9</sup> an-  
5 taradhāyi, vaṇṇo rūhi, „inasmim̐ ṭhāne viddho“ ti pi<sup>10</sup> na  
paññāyi<sup>11</sup>, M. sukhito utṭhāsi<sup>12</sup>. Candā arogaṃ piyasāmikaṃ  
disvā somanassappattā Sakkassa pāde vandantī anantaram  
gātham āha:

25. Vande te ayirabrahme<sup>13</sup> yo me icchitapatiṃ<sup>14</sup> varākiyā  
10 amatena abhisin̐ci samāgatasmim̐ piyatamenā<sup>15</sup> 'ti. 42.

Tattha amatenā<sup>16</sup> 'ti udakaṃ amataṃ maññamānā<sup>17</sup> evaṃ āha, piya-  
tamenā<sup>18</sup> 'ti piyatarena, ayaṃ eva vā pātho.

Sakko tesam̐ ovādam adāsi: „ito patṭhāya Candapabba-  
tato<sup>19</sup> oruyha manussapathaṃ mā gamittha, idh' eva vasathā“  
15 'ti evaṇ ca pana ovaditvā sakatṭhānam eva gato. Candāpi  
„kin no sāmi iminā paripanthatṭhānena<sup>20</sup>, ehi Candapabba-  
tam eva gacchāmā<sup>21</sup>“ 'ti vatvā osānagātham āha:

26. Vicarāma<sup>22</sup> dāni girivaranadiyo<sup>23</sup> kusumābhikiṇṇasotāyo<sup>24</sup>  
nānādumasavanāyo<sup>25</sup> piyamvadā aññamaññassā<sup>26</sup> 'ti. 43.  
20 S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe p' eṣā mayi asamhīracittā  
anaññaneyyā yevā<sup>27</sup>“ 'ti vatvā j. s. „Tadā rājā Anuruddho ahoṣi<sup>28</sup>.  
Candā Rāhulāmātā, kinnaro aham evā<sup>29</sup>“ 'ti. Candakinnara-  
jātakaṃ<sup>30</sup>.

### 3. Mahānakkusajātaka.

25 Ukkā milācā<sup>31</sup> bandhantīti. Idam̐ S. J. v. Mitta-  
gandhakaupāsakaṃ<sup>32</sup> ā. k. So kira Sāvattiyaṃ<sup>33</sup> pariṇṇa-

<sup>1</sup> C's tename <sup>2</sup> B'd devatā uccānā-. <sup>3</sup> B'd -ssa ās-. <sup>4</sup> B'd sakko <sup>5</sup> B'd -na  
āg-. <sup>6</sup> B'd tuṇhigato. <sup>7</sup> B'd āsañci <sup>8</sup> B'd adds nivattetvā <sup>9</sup> B'd omits pi. <sup>10</sup>  
B'd -yati <sup>11</sup> B'd adds pi. <sup>12</sup> B'd ayyare-. <sup>13</sup> B'd -taṃ a-. <sup>14</sup> C's candā-. <sup>15</sup>  
C's imināya, C's paripatta-, C's parinata-, B'd paripanhā- <sup>16</sup> C's gacchā. <sup>17</sup>  
C's B'd vīvarāma. <sup>18</sup> C's -diyā, B'd girivananadiyo. <sup>19</sup> B'd -sotayo, C's -sotāye.  
<sup>20</sup> B'd -dumasavanāyo. <sup>21</sup> B'd evā. <sup>22</sup> B'd rājā devadatto ahoṣi sakko anuruddho.  
<sup>23</sup> B'd -rī-. <sup>24</sup> C's vī-, B'd ci-. <sup>25</sup> B'd mittabandha-.

kulassa putto sahāyāṃ pesetvā aññataram kuladhītarāṃ vārāpetvā  
 „atthi pan' assa uppannakiccaṃ<sup>1</sup> nittharaṇasamattho mitto vā sahāyo  
 vā“ ti „n' atthīti<sup>2</sup>“ „tena hi mitte tāva ganthetū<sup>3</sup>“ 'ti rutte tasmiṃ  
 ovāde tathavā paṭhamāṃ tāva catūhi dovārikehi saddhiṃ mettiṃ akāsi.  
 Athānupubbena nagaraguttikagaṇakamahāmattādihi<sup>4</sup> saddhiṃ mettiṃ 5  
 katvā senāpatināpi uparājenāpi saddhiṃ<sup>5</sup>, tehi pana saddhiṃ ekato  
 hutvā raññā saddhiṃ akāsi, tato asītiyā mahātherehi<sup>6</sup> Anandattherena<sup>7</sup>  
 saddhiṃ ekato hutvā T-ena saddhiṃ mettiṃ<sup>8</sup> akāsi. Atha nam S.  
 saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhāpesi, rājāpi 'ssa issariyam adāsi, so  
 Mittagandhako<sup>9</sup> yevā 'ti pākaṭo jāto. Ath' assa rājā mahantaṃ 10  
 gehaṃ datvā āvahaṃgalāṃ kāresi. rājānaṃ ādiṃ katvā mahājano  
 paṇṇākāre<sup>10</sup> pahīni. Ath' assa bhariyā raññā pahitaṃ paṇṇākāraṃ  
 uparājassa uparājena pahitaṃ senāpatissā 'ti eten' upāyena sakala-  
 nagaravāsino ābandhitvā gaṇhi. Sattame divase mahāsakkāraṃ  
 katvā<sup>11</sup> Dasabalaṃ nimantetvā pañcasatasamkhātassa<sup>12</sup> Buddha- 15  
 pamukhassa saṃghassa<sup>13</sup> mahādānaṃ datvā bhattakiccāvasāne S-rā  
 katānumodanaṃ<sup>14</sup> sutvā ubho pi jayampatikā sotāpatti-phale paṭiṭṭha-  
 himsu. Dh. k. s.: „āvuso Mittagandhakaupāsako<sup>15</sup> attano bhariyāṃ  
 nissāya tassā vacanaṃ sutvā<sup>16</sup> sabbehi mettiṃ<sup>17</sup> katvā rañño santikā  
 makāsakkāraṃ labhi, S-rā<sup>18</sup> saddhiṃ pana mettiṃ katvā ubho pi 20  
 jayampatikā sotāpatti-phale paṭiṭṭhitā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha  
 bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti rutte „na bhik-  
 khave idān' ev' esa etaṃ<sup>19</sup> mātugāmaṃ nissāya mahantaṃ yasaṃ  
 patto, pubbe<sup>20</sup> tiracchānayaṇiyaṃ nibbatto pi pan' esa etissā vaca-  
 nena bahūhi saddhiṃ<sup>21</sup> mettiṃ<sup>22</sup> katvā puttāsokato mutto“ ti 25  
 vatvā<sup>23</sup> a. ā.:

A. B. Br. r. k. eke<sup>24</sup> paccantavāsino yattha yattha<sup>25</sup>  
 bahūṃ maṃsaṃ labhanti tattha tattha gāmaṃ nivesetvā<sup>26</sup>  
 araṇṇe vicaritvā<sup>26</sup> migādayo māretvā maṃsaṃ āharitvā

<sup>1</sup> Cs Bā -nnaṃ-. <sup>2</sup> Bā natthīti <sup>3</sup> Bā bandhetū. <sup>4</sup> Bā omit sgaṇaka. <sup>5</sup> Bā adds  
 mitti, Bā metti. <sup>6</sup> Bā adds saddhiṃ <sup>7</sup> Bā adds pi. <sup>8</sup> Bā mitti. <sup>9</sup> Bā mid-  
 dhaban-. <sup>10</sup> Bā -raṃ. <sup>11</sup> Bā ābandhitvā bho jayampatitā sotāpatti-phale paṭi-  
 tthavā in the place of ābandhitvā gaṇhi - - katvā. <sup>12</sup> Bā pañca satassa. <sup>13</sup>  
 Bā -pamukha bhikkhusaṃghassa. <sup>14</sup> Bā kathitaṃ anu-. <sup>15</sup> Bā -bandhaka-. <sup>16</sup>  
 Bā katvā. <sup>17</sup> Bā mittam <sup>18</sup> Bā tathāgatena. <sup>19</sup> Bā ekaṃ. <sup>20</sup> Bā adds pi.  
<sup>21</sup> Cs omit sa-. <sup>22</sup> Bā mitti. <sup>23</sup> Bā tehi yacito. <sup>24</sup> Bā ekacce. <sup>25</sup> Bā  
 nivā-. <sup>26</sup> Bā omits vi.

puttadāraṃ<sup>1</sup> posenti. Tesāṃ gāmato avidūre mahājātassaro<sup>2</sup>,  
 tassa dakkhiṇapasse eko senasakuṇo pacchimapasse ekā sena-  
 sakuṇī uttarapasse sīho migarājā pācīnapasse ukkusasakuṇa-  
 rājā vasati. jātassaramajjhe pana unnatattḥāne kacchapo vasati.  
<sup>5</sup> Tadā so seno seniṃ „bhariyā me hohīti“ vāresi<sup>3</sup>. Atha naṃ  
 sā āha: „atthi pana te koci mitto“ ti. „N’ atthi bhadde“ ti.  
 „Amhākaṃ uppannabhayaṃ vā dukkhāṃ vā haraṇasamatthaṃ<sup>4</sup>  
 sahāyakam<sup>5</sup> laddhum vaṭṭati, mitte tāva gaṇḍhāhīti“. „Kena<sup>6</sup>  
 saddhim mettīm<sup>7</sup> karomi bhadde“ ti. „Pācīnapasse vasa-  
<sup>10</sup> tena ukkusarājena uttarapasse sīhena jātassaramajjhe kaccha-  
 pena saddhim<sup>8</sup> karohīti“. So tassā vacanaṃ sampañcchitvā  
 tathā akāsi. Tadā te ubho saṃvāsaṃ kappetvā - tasmīṃ yeva  
 sare ekasmiṃ dīpake kalambarukkho<sup>9</sup> atthi samantā udakena  
 parikhitto tasmīṃ - kulāvakaṃ katvā paṭivasimsu. Tesāṃ  
<sup>15</sup> aparabhāge dve potakā jāyimsu, tesāṃ pakkhesu asaṃjātesu  
 yeva ekadivasaṃ te jānapadā divasaṃ<sup>10</sup> araṇṇe carantā<sup>11</sup>  
 kiñci alabhivā „na sakkā tucchahatthehi gharaṃ gantum, mac-  
 che vā kacchape vā gaṇḍhissāmā<sup>12</sup> ’ti“ saraṃ otarivā taṃ dīpakaṃ  
 gantvā tassa kalambassa<sup>12</sup> mūle nipajjitvā makasādīhi khajja-  
<sup>20</sup> mānā tesāṃ palāpanatthāya<sup>13</sup> araṇṇiṃ manthetvā<sup>14</sup> aggim nib-  
 battetvā<sup>15</sup> dhūmaṃ karimsu. Dhūmo uggantvā<sup>16</sup> sakuṇe pa-  
 hari<sup>17</sup>, sakuṇapotakā viravimsu. Jānapadā taṃ sutvā  
 „ambho sakuṇapotakānaṃ saddo, utṭhetha ukkā bandhatha,  
 chātā sayitum na sakkoma, sakuṇamaṃsaṃ khādītva va sa-  
<sup>25</sup> yissāmā“ ’ti vatvā aggim jāletvā<sup>18</sup> ukkā bandhimsu. Sakuṇikā  
 tesāṃ saddaṃ sutvā „ime amhākaṃ potake khādītukāmā,  
 mayaṃ evarūpassa bhayassa haraṇatthāya mitte gaṇḍhimha,  
 sāmikaṃ ukkusarājassa santikaṃ pesessāmīti“ cintetvā „gaccha

<sup>1</sup> Bā -re. <sup>2</sup> Bā adds atthi. <sup>3</sup> Bā vadati. <sup>4</sup> Bā nītharaṇa-. <sup>5</sup> Bā mittam vā  
 sahāyaṃ vā. <sup>6</sup> Bā kehi. <sup>7</sup> Bā mittim. <sup>8</sup> Bā adds mitti. <sup>9</sup> Bā kadappa-. <sup>10</sup>  
 Bā tisam. <sup>11</sup> Bā caritvā. <sup>12</sup> Bā kadappassa. <sup>13</sup> Ck palāyana-, Bā palā-  
 panatthā. <sup>14</sup> Ck mante-, Bā bandhitvā. <sup>15</sup> Bā adds na sakkā tuccha. <sup>16</sup>  
 Bā dhume uggatte. <sup>17</sup> Bā omits s. p. <sup>18</sup> Ck jalitvā.

sāmi, puttānaṃ no uppannabhayaṃ ukkusarājassa ārocehīti<sup>1</sup>  
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ukkā milācā<sup>2</sup> bandhanti dīpe<sup>3</sup>,  
pajā mamaṃ<sup>4</sup> khādituṃ patthayanti,  
mittaṃ sahāyaṇ ca vadehi<sup>5</sup> senaka<sup>6</sup>,  
ācikkha nātivyaśanaṃ dijaṇaṃ ti. 44.

Tattha milācā<sup>7</sup> ti jānapadā, dīpe ti dīpakambhi, pajā mamaṃ ti  
mama puttake, senakā 'ti senakasakunaṃ nāmenaḷapati, nātivyaśanaṃ ti  
puttaāya vyasaṇaṃ, dijaṇaṃ ti ambākaṃ nātinaṃ dijaṇaṃ, idaṃ<sup>9</sup> vyasaṇaṃ  
ukkusarājassa santikaṃ gantvā ācikkhāhīti vadati. 10

So vegena tassa vasaṇaṭṭhānaṃ gantvā vassitvā<sup>10</sup> attano  
āgatabhāvaṃ jānāpetvā katokāso upasaṃkamitvā vanditvā  
„kiṃkāraṇā āgato sīti“ puṭṭho<sup>11</sup> dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Dijo dijaṇaṃ pavaro si pakkhi<sup>12</sup>,  
ukkusarāja saraṇaṃ taṃ upemi,  
pajā mamaṃ khādituṃ patthayanti  
luddā milācā<sup>13</sup>, bhava me sukhāyā 'ti. 45.

Tattha dijo ti tvaṃ dijo c' eva dijo<sup>14</sup> pavaro ca.

Ukkusarājā senakaṃ „mā bhāyīti“ assāsetvā tatiyaṃ  
gāthāṃ āha: 20

3. Mittaṃ sahāyaṇ ca karonti paṇḍitā  
kāle akāle sukham āsayānā<sup>15</sup>,  
karomi te senaka etaṃ atthaṃ,  
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 46.

Tattha kāle akāle ti divā ca rattiṇ ca, ariyo ti idha ācāraariyo 25  
adhippeto, ācārasaṃpanno hi ācārasaṃpannassa kiccaṃ karotv-eva, kiṃ ettha  
ācariyaṃ<sup>16</sup> ti vadati.

<sup>1</sup> Bā adds vatvā. <sup>2</sup> Bā cilābha, Bc ci-. <sup>3</sup> Bā rathādīpe. <sup>4</sup> Bā mama. <sup>5</sup>  
Cks parehi. <sup>6</sup> Bā -kaṃ. <sup>7</sup> Bā tilācā, Bc ci-. <sup>8</sup> Bā mamā. <sup>9</sup> Bā imaṃ. <sup>10</sup>  
Bds vassetvā. <sup>11</sup> Bā āgatakaranaṃ dassento. <sup>12</sup> Ck pakkhira, Bā pakkhima.  
<sup>13</sup> Bā cilā. <sup>14</sup> Cks dije, Bā dijaṇaṃ. <sup>15</sup> Bā esamānaṃ. <sup>16</sup> Bā karaṇiyaṃ.

Atha naṃ pucchi: „kiṃ samma rukkhaṃ āruḷhā<sup>1</sup> milācā<sup>2</sup>“  
 ti. „Na tāva abhirūhanti<sup>3</sup>, ukkā yeva bandhantīti“<sup>4</sup>. „Tena hi tvaṃ  
 sīghaṃ gantvā<sup>4</sup> mama sahāyikaṃ assāsetvā mama āgama-  
 bhāvaṃ ācikkhā“<sup>5</sup> 'ti. So tathā akāsi. Ukkusarājāpi gantvā<sup>5</sup>  
 5 kalambassāvidūre<sup>6</sup> milācānaṃ<sup>2</sup> abhirūhanaṃ olokeno ekasmiṃ  
 rukkhagge nisīditvā ekassa milācassa<sup>2</sup> abhirūhanakāle tasmim  
 kulāvakassa avidūraṃ<sup>7</sup> abhirūḷhe sare nimujjitvā pakkhehi ca  
 mukhehi ca udakaṃ āharitvā ukkāya upari āsiñci, sā nibbāyi.  
 Milācā „imaṃ ca senakasakuṇaṃ<sup>8</sup> potake c' assa<sup>9</sup> khādissāmā“  
 10 'ti otaritvā puna ukkaṃ jalāpetvā<sup>10</sup> abhirūhimsu<sup>11</sup>, puna ukkuso  
 vijjhāpesi<sup>12</sup>. Eten' upāyena baddhabaddhaṃ<sup>13</sup> vijjhāpentass'  
 ev' assa<sup>12</sup> aḍḍharatto jāto. So ativiya kilami<sup>14</sup>, heṭṭhā udare  
 kilomakaṃ tanuttagataṃ<sup>15</sup>, akkhīni ratāni jātāni. Taṃ disvā  
 sakuṇikā sāmikaṃ āha: „sāmi atikilanto<sup>16</sup> ukkusarājā, etassa  
 15 thokaṃ vissamanatthāya gantvā kacchaparājassa kathehīti“<sup>17</sup>.  
 So tassā vacanaṃ sutvā ukkusaṃ upasaṃkamitvā gāthāya  
 ajjhabhāsi:

4. Yaṃ hoti kiccaṃ anukampakena  
 ariyassa ariyena kataṃ tava-y-idaṃ<sup>17</sup>,  
 20 attānurakkhī bhava mā aḍayha,  
 lacchāma putte tayi jīvamāne ti. 47.

Tattha kataṃ tavayidan<sup>18</sup> ti tayā idaṃ, ayam eva vā pāṭho.

So tassa vacanaṃ sutvā sīhanādaṃ nadanto pañcamam  
 gātham āha:

25 1. Tav' eva<sup>19</sup> rakkhāvaraṇaṃ karonto  
 sarīrabhedāpi na santasāmi,  
 karonti h' ete<sup>20</sup> sakhinaṃ<sup>21</sup> sakhāro:  
 pāṇaṃ cajanti, satān' esa<sup>22</sup> dhammo ti. 48.

<sup>1</sup> Bā abbirulā. <sup>2</sup> Ck Bā ci-. <sup>3</sup> Bā -ruḷā. <sup>4</sup> Bā katvā. <sup>5</sup> Bā āg-. <sup>6</sup> Bā kad-.  
<sup>7</sup> Bā -re. <sup>8</sup> Bā senaka sakuṇa, Ck kārana sakuna. <sup>9</sup> Bā ca. <sup>10</sup> Bā jā-. <sup>11</sup>  
 Bā abhiruhi, Ck abhiharimsu. <sup>12</sup> C vijjha-, B vijjā-. <sup>13</sup> C baddhaṃbaddha,  
 Bā bandhabandha. <sup>14</sup> Bā -mati. <sup>15</sup> Bā aṇukaṃgataṃ. <sup>16</sup> Bā ativiya kilamanto.  
<sup>17</sup> so Ck for tavēdaṃ, Bā tayidaṃ. <sup>18</sup> Bā tayidan. <sup>19</sup> Bā tameva. <sup>20</sup> so Ck  
 for etaṃ? Bā heke. <sup>21</sup> Ck Bā -naṃ. <sup>22</sup> Ck satañimesa.

Cattham pana S. abhisambuddho hutvā tassa guṇaṃ vaṇṇento āha :

6. Sudukkaraṃ kammam akā aṇḍaj' āyaṃ vibaṅgamo  
atthāya kuraro<sup>1</sup> putte<sup>2</sup> aḍḍharatte anāgate ti. 49.

Tattha kuraro<sup>3</sup> ti ukkuraṇā<sup>4</sup>, putte<sup>2</sup> ti senassa putte<sup>5</sup> rakkhanto  
tesaṃ atthāya aḍḍharatte anāgate<sup>6</sup> yāva diyaḍḍhayāmaṃ vāyāmaṃ karonto 5  
dukkaraṃ akāsi.

Seno pi „ukkusa<sup>7</sup> thokaṃ vissamāhi sammā“ 'ti vatvā  
kacchapassa santikaṃ gantvā taṃ utthāpetvā „kiṃ samma  
āgato sīti“ vutte „evārūpaṃ nāma bhayaṃ uppannaṃ, ukkusa-  
rāṇā paṭhamayāmato paṭṭhāya vāyamanto kilami, ten' amhi 10  
tava santikaṃ āgato“ ti vatvā sattamaṃ gātham āha :

7. Cutāpi eke<sup>8</sup> khalita-ssakammunā  
mittānukampāya paṭiṭṭhahanti,  
puttā mam' aṭṭā<sup>9</sup>, gatim āgato 'smi,  
atthaṃ caretha<sup>10</sup> mama vārichannā<sup>11</sup> 'ti. 50. 15

Tass' attho: sāmi ekaccehi yasato vā dhanato vā cutāpi sakammanā<sup>12</sup>  
khalitāpi<sup>13</sup> mittānaṃ anukampāya paṭiṭṭhahanti, mamaṃ ca puttā aṭṭā<sup>14</sup> āturā,  
tenāhaṃ<sup>15</sup> taṃ gatim patisaraṇaṃ<sup>16</sup> katvā āgato<sup>17</sup>, puttānaṃ jīvitadānaṃ  
dadanto atthaṃ me carāhīti<sup>18</sup>.

Taṃ sutvā kacchapo itaraṃ gātham āha: 20

8. Dhanena dhaññena ca attanā va  
mittaṃ sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā,  
karomi te senaka etam atthaṃ,  
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 51.

Ath' assa putto avidūre nipanno pitu vacanaṃ sutvā „mā 25  
me pitā kilamatu, ahaṃ pitu kiccaṃ karissāmīti“ cintetvā  
navamaṃ gātham āha :

9. Appossukko tāta tuvaṃ nisīda,  
putto pitu caratī<sup>19</sup> atthacariyaṃ<sup>20</sup>,

<sup>1</sup> Bā guruyo. <sup>2</sup> Ck's putto. <sup>3</sup> Bā gururo, C's kurare. <sup>4</sup> C's -ja. <sup>5</sup> Ck's putto.  
<sup>6</sup> Bā adds ti. <sup>7</sup> Bā -saṃ. <sup>8</sup> Ck's ete, Bā heke. <sup>9</sup> Bā mapatṭā, Ck's mamajja.  
<sup>10</sup> Bā caratha. <sup>11</sup> Ck's -jananā, Bā -caratī. <sup>12</sup> Bā -mmunā. <sup>13</sup> Bā cali-. <sup>14</sup>  
Ck's ajja. <sup>15</sup> Bā tenaneva. <sup>16</sup> Bā omits paṭi. <sup>17</sup> Bā adds smiṃ. <sup>18</sup> Bā caretha  
vāricarātī. <sup>19</sup> Ck's aratī. <sup>20</sup> Bā omits caratī attha.



aham carissāmi tav' etam<sup>1</sup> attham  
senassa putte paritāyamāno ti. 52.

Atha nam pitā gāthāya ajjhabhāsi:

10. Addhā hi tāta satān' esa dhammo  
5 putto pitu yaṁ<sup>2</sup> caretha atthacariyaṁ,  
app-eva maṁ disvā pavaddhakāyaṁ<sup>3</sup>  
senassa puttā na viheṭhayeyyūn<sup>4</sup> ti. 53.

Tattha satānesa dhammo ti paṇḍitānaṁ esa dhammo, puttā nā 'ti<sup>5</sup>  
senassa putte milācā<sup>6</sup> na bheṭhayeyyūn<sup>7</sup>.

- 10 Evaṁ vatvā mahākacchapo „samma mā bhāyi, tvaṁ purato  
gaccha, idān' aham āgamiṣṣāmi<sup>8</sup>“ taṁ uyyojetvā udaye pa-  
titvā<sup>9</sup> kalalaṇ ca saṁkaḍḍhitvā<sup>10</sup> ādāya dīpakaṁ gantvā aggiṁ  
pajjhāpetvā<sup>11</sup> nipajji. Milācā<sup>6</sup> „kiṁ no senapotehi<sup>12</sup>, inam  
kāṇakacchapaṁ<sup>13</sup> parivattetvā māressāma, ayaṁ no sabbesaṁ  
15 pahossatīti<sup>14</sup>“ valliyo uddharitvā jjiyā<sup>15</sup> gahetvā nivatthapiloti-  
kāpi<sup>16</sup> mocetvā tesu ṭhānesu bandhitvā kacchapaṁ parivatte-  
tuṁ na sakkonti. Kacchapo te ākaḍḍhanto gantvā<sup>17</sup> gam-  
bhīraṭṭhāne udaye pati. Te pi kacchapalobhena tena<sup>18</sup> saddhiṁ  
yeva patitvā udakapunnāya kucchiyā kilantā<sup>19</sup> nikkhamitvā  
20 „bho ekena<sup>20</sup> no ukkusena yāva aḍḍharattā ukkā vijjhāpitā,  
idāni iminā kacchapena udaye pātetvā<sup>21</sup> udakaṁ pāyetvā  
mahodarā kat' amhā<sup>22</sup>, puna aggiṁ karitvā aruṇe uggate pi  
ime senapotake khādissāma<sup>23</sup>“ 'ti aggiṁ kātunā ārabhiṁsu.  
Sakunikā tesam saddam<sup>24</sup> sutvā „sāmi, ime yāya<sup>25</sup> kāyaci  
25 velāya<sup>26</sup> amhākaṁ puttake khādītva gamissanti, sabhāyassa no  
sihassa santikaṁ<sup>27</sup> gacchā<sup>28</sup>“ 'ti āha. So taṁ khaṇaṁ ñeva

<sup>1</sup> Ck tametam, Bā tatheva. <sup>2</sup> Bā nam. <sup>3</sup> Ck paṇcaddha-. Bā vavaḍḍha-. <sup>4</sup> so Ck; Bā puttāni na hedayeyyūn. <sup>5</sup> all three MSS. paṇḍitāni. <sup>6</sup> Ck Bā ci-.  
<sup>7</sup> Bā nabodaye-. <sup>8</sup> Ck nāgami-. Bā idānāhāgami-. <sup>9</sup> Bā pavattetvā. <sup>10</sup> Bā  
vallyo uddharitvā vallikālaṁ laṇḍasevā lhaṇḍa saḍhitvā in the place of kala-  
laṇḍa -. <sup>11</sup> Bā vijjhā-. <sup>12</sup> Bā -takehi. <sup>13</sup> Bā kāla-. <sup>14</sup> so Ck; Ck piyā,  
Bā vallitoṭṭiyo. <sup>15</sup> Bā -kāhi. <sup>16</sup> Bā omits ga-. <sup>17</sup> Bā omits tena. <sup>18</sup> Ck  
-to, Bā kilamanto. <sup>19</sup> Ck etena. <sup>20</sup> Bā patitvā. <sup>21</sup> Bā gakatādhama. <sup>22</sup> Bā  
katham. <sup>23</sup> Bā sāya. <sup>24</sup> Bā -yam. <sup>25</sup> Bā -ke

tassa santikaṃ gantvā „kiṃ avelāya āgato sīti“ vutte<sup>1</sup> ādito  
paṭṭhāya taṃ pavattiṃ ārocetvā ekādasamaṃ gātham āha:

11. Pasū manussā mīgaviriyasetṭha  
bhayadditā setṭham upabbajanti<sup>2</sup>,  
puttā mam' attā<sup>3</sup>, gatim āgato 'smi,  
tvan no si rājā, bhava me sukhāyā 'ti. 54. 5

Tattha pasū ti sabbatiracchāne āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sāmi migesu  
viriyena setṭha<sup>4</sup>, lokasmiṃ hi sabbatiracchānāpi manussāpi bhayatajjitā<sup>5</sup>  
huvā setṭham upagacchanti<sup>6</sup>, mama ca puttā attā<sup>7</sup>, sv-āhaṃ taṃ va gatim<sup>8</sup> katvā  
āgato 'mhi<sup>9</sup>, tvaṃ amhākaṃ rājā, sukhāya me bhavā 'ti<sup>10</sup>. 10

Taṃ sutvā sīho gātham āha:

12. Karomi te seuaka etaṃ attham,  
āyāma te taṃ disataṃ<sup>11</sup> vadhāya,  
kathaṃ hi viññū bahu sampajāno  
na vāyame attajauassa guttiyā<sup>12</sup> ti. 55. 15

Tattha taṃ disataṃ<sup>13</sup> ti taṃ disasamūhaṃ<sup>14</sup>, taṃ tava paccatthikaṃ  
ganaṃ<sup>15</sup> ti attho, bahū ti aṇitte<sup>16</sup> haṇtuṃ samattho, sampajāno ti mit-  
tassa bhayappattam<sup>17</sup> jānanto<sup>18</sup>, attajauassa<sup>19</sup> ti attasamassa<sup>20</sup> aṅgasamassa<sup>20</sup>  
mittassā 'ti attho.

Evaṃ ca pana vatvā „gaccha tvaṃ, putte samassāsehitī“<sup>21</sup> 20  
taṃ uyyojetvā mapivappaṃ udakaṃ maddamāno pāyāsi. Milācā  
taṃ<sup>22</sup> āgacchantam disvā „kurarena“<sup>23</sup> tāva amhākaṃ ukkā  
vijjhāpitā<sup>24</sup>, kacchapena amhākaṃ<sup>25</sup> nivatthapilotikānam pi  
assāmikā katā, idāni pana natṭh' amhā, sīho no jīvitakkhayaṃ  
eva pāpessatīti“ maraṇabhayatajjitā yena vā tena vā<sup>26</sup> pāla- 25  
yiṃsu. Sīho āgantvā rukkkhamūle na kiūci addasa. Atha naṃ

<sup>1</sup> Bḍ . o    <sup>2</sup> Bḍ -gacchanti.    <sup>3</sup> Cks mamaṃja.    <sup>4</sup> Bḍ -o.    <sup>5</sup> Ck -tvā, Bḍ apatti-  
titā.    <sup>6</sup> Bḍ upajanti.    <sup>7</sup> Bḍ attā atuyā. Cks addhā.    <sup>8</sup> Bḍ gatim, omitting va,  
Cks va hatim.    <sup>9</sup> Ck omits mhi.    <sup>10</sup> Ck sukhāyamevāti, Bḍ sukhāyamebhavā-  
hiti; tattha pasūti - - - wanting in C.    <sup>11</sup> Bḍ dipakam    <sup>12</sup> Bḍ vu-.    <sup>13</sup> Bḍ  
dipakan.    <sup>14</sup> Bḍ verasamoham.    <sup>15</sup> Ck ganhan.    <sup>16</sup> Bḍ samitte    <sup>17</sup> Bḍ bhayup-  
patti.    <sup>18</sup> Bḍ ajā-    <sup>19</sup> Ck attham samatthassa, Bḍ attasamassa    <sup>20</sup> Bḍ adds  
jānassa.    <sup>21</sup> Ck milānaṃ, Cs milāmatam, Bḍ cilātatan.    <sup>22</sup> Bḍ kuruyena.    <sup>23</sup>  
Bḍ adds tathā.    <sup>24</sup> Cks -penambhāti    <sup>25</sup> Cks omit vā.

kuraro<sup>1</sup> ca kacchapo ca seuo ca upasāṃkamitvā vandimsu.  
So tesam mittānisaṃsaṃ kathetvā „ito paṭṭhāya mittadhammaṃ  
abhiniditvā appanattā hothā“<sup>2</sup> ti ovaditvā pakkāmi. Te pi sa-  
kaṭṭhānāni<sup>3</sup> gatā. Senasakuṇikā attano putte oloketvā „mitte  
5 nissāya aṃhehi dārakā laddhā“<sup>4</sup> ti sukhasamaye<sup>5</sup> senena saddhim  
sallapantī mittadhammaṃ pakāsamānā cha gāthā abhāsi:

13. Mittaṇ ca kayirātha sakhāgharaṇ ca<sup>6</sup>,  
ayiraṇ ca kayirātha sukhehi ayiro<sup>7</sup>.  
nivatthakojo va sare 'bhiantvā<sup>8</sup>  
10 modāma puttehi samaṇgibhūtā. 56.  
14. Sakamittassa kammena sahāyassāpalāyino<sup>9</sup>  
kūjantaṃ upakūjanti lomasā<sup>10</sup> hadayaṇṇamaṃ. 37.  
15. Mittaṃ sahāyaṃ adhigamma paṇḍito  
so bhuñjatī puttapaśuṃ dhanam vā,  
15 ahaṇ ca puttā ca patī ca mayhaṃ  
mittānukampāya samaṇgibhūtā. 58.  
16. Rājāvatā sūravatā ca attho<sup>11</sup>,  
samppannasakkhissa bhavanti h' ete,  
yo<sup>12</sup> mittavā yasavā uggatatto<sup>13</sup>  
20 asmiṇ ca loke modati<sup>14</sup> kāmakāmi<sup>15</sup>. 59.  
17. Karaṇīyāni mittāni daliddenāpi senaka,  
passa mittānukampāya samagg' amhā sa ṇātake<sup>16</sup>. 60.  
18. Sūrena balavantena yo mettiṃ<sup>17</sup> kurute diḍḍha  
evaṃ so sukhito hoti yathāham tvaṇ ca senakā 'ti. 61.

25 Tattha mittānā ca 'ti yaṃ kañci<sup>18</sup> attano mittāṇ ca suhajjāṇ ca suhadaya-  
sahāyaṇ ca sāmitthānikam<sup>19</sup> ayiraṇ ca karoth' eva<sup>20</sup>, nivatthakojo va sare bhi-  
hantvā<sup>21</sup> ti ettha kojo ti kavacaṃ<sup>22</sup>, yathā nāma paṭimukkaṃ<sup>23</sup> kavacaṃ sare  
abhihanti<sup>24</sup> nivāreti evaṃ mayaṃ<sup>25</sup> mittahaleṇa paccatthike abhihantvā puttehi

<sup>1</sup> Bā kakkuro <sup>2</sup> Bā yathāthā-. <sup>3</sup> Bā suhanisinnasamaye. <sup>4</sup> so C<sup>s</sup>; C<sup>k</sup> -garañca, Bā suhadayañca. <sup>5</sup> Bā sukhāgamāya. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> hi-. <sup>7</sup> C<sup>k</sup>s yassam-  
palāyino. <sup>8</sup> Bā lomahaṃsa. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> attā, C<sup>s</sup> atthā. <sup>10</sup> Bā so. <sup>11</sup> Bā upaga-.  
<sup>12</sup> so C<sup>k</sup>s for lokasmi cā modati? Bā asmi dha loke dati. <sup>13</sup> Bā -kāsi. <sup>14</sup>  
C<sup>k</sup>s si nā-. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> mittiṃ, Bā mittāṃ. <sup>16</sup> all three MSS. kiñci. <sup>17</sup> Bā sāpisa-  
kaṃsaṃkhāta <sup>18</sup> Bā karoteva <sup>19</sup> C<sup>s</sup> Bā sarehiantvā. <sup>20</sup> Bā vajo. <sup>21</sup> Bā  
paṭimutta. <sup>22</sup> C<sup>s</sup> Bā -hanati. <sup>23</sup> Bā add pi.

saddhīm modāmā 'ti vadati, sakamittassa kammenā 'ti sakassa mittassa parakkamena, sahāyassāpalāyino<sup>1</sup> ti sahāyassa apalāyino migarājassa, lomassā<sup>2</sup> ti pakkhino, amhākaṃ puttakā mañ ca<sup>3</sup> tañ ca kūjantā<sup>4</sup> hada-yaṅgamaṃ madhurassaraṃ nicchāretvā upakūjanti. samaṅgibhūtā ti ekaṭṭhāne ṭhita, rājāvata sūravatā ca attho ti yassa sīhasadiso rājā ukkusakacchapa-  
sadisā ca sūrā mittā ca<sup>5</sup> honti tena rājavatā sūravatā ca<sup>6</sup> attho sakkā pāpuṇi-  
tuni, bhavanti hete ti yo<sup>7</sup> ca sampannasakhī<sup>8</sup> paripunnamittadhammo tassa  
te<sup>9</sup> sahāyā bhavanti<sup>10</sup>, uggatatto ti sirisobhaggena uggatabhāvo. asmiṇ ca  
loke ti idhalokasaṃkhathe asmiṇ ca loke modati, kāmakāṃ itī sāmikaṃ āla-  
pati, so hi kāme kāmanato<sup>11</sup> kāmakāṃ nāma, samaggamhā<sup>12</sup> ti samaggā<sup>13</sup>  
jāt' ambā, sañātake ti<sup>14</sup> nātakehi puttakehi<sup>15</sup> saddhūm

Evam sā chahi gāthāhi mittadhammassa guṇaṃ kathesi.  
Te sabbe pi sahāyakā mittadhammaṃ abhinditvā va yāvatā-  
yukaṃ thatvā yathākammaṃ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva sa<sup>16</sup> bhariyaṃ nissāya su-  
khappatto pubbe pi sukhappatto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā seno ca  
senī ca jayampatikā ahesum<sup>17</sup>, puttakacchapo Rāhulo, pitā Mog-  
gallāno, ukkuso Sāriputto<sup>18</sup>, sīho pana aham evā“ 'ti. Mahā-  
ukkusajātakaṃ.

## 4. Uddālakajātaka.

20

Kharājīnā<sup>19</sup> jaṭilā paṃkadantā ti. Idam S. J. v. ekaṃ  
kuhakaṃ<sup>20</sup> ā. k. So hi niyyānikasāsane pabbajitvāpi catupacca-  
yatthaṃ<sup>21</sup> tividhaṃ kuhakavatthuṃ<sup>22</sup> pūresi. Ath' assa aguṇaṃ  
pakāsentā bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe  
niyyānike Buddhasāsane<sup>23</sup> pabbajitvā kuhanam<sup>24</sup> nissāya jīvikaṃ kappe-  
tīti<sup>25</sup>“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā  
„imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa  
kuhako yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

<sup>1</sup> Cks -ssamapala-. <sup>2</sup> Bā lomassā <sup>3</sup> Bā puttakānañca. <sup>4</sup> Ck kuñj-. <sup>5</sup> Cks omit  
ca. <sup>6</sup> Cs Bā omit ca. <sup>7</sup> Ck so. <sup>8</sup> Ck -sakkhī, Cs -sakkhi, Bā -sakhā. <sup>9</sup> Bā  
tassete. <sup>10</sup> Bā saubha-. <sup>11</sup> Bā rato. <sup>12</sup> Cks -mhāsī. <sup>13</sup> Ck samaggamhā. <sup>14</sup>  
Cks omit sañātake ti. <sup>15</sup> Ck omits pu-; Bā reads puttehi. <sup>16</sup> Bā so. <sup>17</sup> Ck  
ahosi. <sup>18</sup> Ck adds ahosi. <sup>19</sup> Cks -dinā. <sup>20</sup> Bā adds bhikkhu. <sup>21</sup> Cs Bā -ttāya.  
<sup>22</sup> Cs kuhana-, Bā kuhaṇa-? <sup>23</sup> Bā -nikasāsane, omitting buddha <sup>24</sup> Ck Bā  
kuhakaṃ. <sup>25</sup> Bā -sīti.

A. B. Br. r. k. Bo. tassa purohito ahosi paṇḍito vyatto. So ekadivasam uyyānakīlaṃ gato ekaṃ abhirūpaṃ gaṇikaṃ disvā paṭibaddhacitto tāya saddhiṃ saṃvāsaṃ kappesi. Sā taṃ paṭicca gabbhaṃ paṭilabhi, paṭiladdhabhāvaṃ<sup>1</sup> ñatvā  
 5 taṃ āha: „sāmi gabbho me paṭiṭṭhito, jātakāle nāmaṃ karontī ayyakassa<sup>2</sup> nāmaṃ karomīti“. So „vaṇṇadāsiyā kucchismiṃ nibbattassa na sakkā kulanāmaṃ kātun“ ti cintetvā „bhadde, ayaṃ vātaghātarukkho<sup>3</sup> Uddālo nāma, idha paṭiladdhattā ‘Uddālako’ ti ‘ssa nāmaṃ kareyyāsīti“ vatvā aṅgulimuddikaṃ  
 10 adāsi: „sace dhītā hotu<sup>4</sup> imāya naṃ poseyyāsi, sace putto atha naṃ vayappattaṃ mayhaṃ dasseyyāsīti“. Sā aparabhāge puttaṃ vijāyitvā Uddālako ti ‘ssa nāmaṃ akāsi. So vayap-  
 patto mātaraṃ pucchi: „amma ko me pitā“ ti. „Purohito tātā“ ti. „Yadi evaṃ vede uggaṇhissāmīti“ mātu hatthato  
 15 muddikaṃ ca ācariyabhāgaṃ ca gaḥetvā Takkaṣilaṃ gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa<sup>5</sup> santike sippaṃ uggaṇhanto ekaṃ tāpasagaṇaṃ disvā „imesaṃ santike varasippaṃ bhavissati, taṃ uggaṇhissāmīti“ sippalobhena pabbajitvā tesāṃ vattapaṭi-  
 vattaṃ katvā „ācariyā maṃ tumhākaṃ jānanasippaṃ<sup>6</sup> sikkhā-  
 20 pethā“ ti āha. Te attano jānananiyāmena taṃ sikkhāpesuṃ. Pañcannaṃ tāpasasatānaṃ eko pi etena<sup>7</sup> atirekapaṇṇo nāhosi, so yeva<sup>8</sup> tesāṃ paṇṇāya aggo, atha te sannipatitvā ācari-  
 yaṭṭhānaṃ adāsu. Atha ne so āha: „mārisā tumhe niccaṃ vanamūlaphalāhārā araṇṇe yeva vasatha, manussapathaṃ  
 25 kasmā na gaḥcathā“ ti. „Mārisa, manussā nāma dānaṃ<sup>9</sup> datvā anumodanaṃ kārāpentī<sup>10</sup> dhammakathaṃ<sup>11</sup> kathāpentī paṇhaṃ pucchanti, mayhaṃ tena bhayena tattha na gaḥcāma“. „Mārisā sace pi cakkavattirājā bhavissati maṃ<sup>12</sup> gaḥetvā kathanaṃ nāma mayhaṃ bhāro, tumhe uā bhāyathā“ ti vatvā  
 30 tehi saddhiṃ cārikaṃ caramāno anupubbena Bārāṇasiyaṃ<sup>13</sup>

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> gabbhassa paṭiṭṭhitabhāvaṃ <sup>2</sup> B<sup>d</sup> assā kūtī in the place of ayyakassa <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -ghāta- <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -ti. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -mokkhācariyassa <sup>6</sup> C<sup>k</sup> jānasi-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> tena <sup>8</sup> B<sup>d</sup> sveva <sup>9</sup> B<sup>d</sup> mahādā-. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> karontī. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> dhamma, B<sup>d</sup> dhammikatham. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> manāṃ, C<sup>k</sup> manāṃ. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -sī.

patvā rājuyyāne vasitvā punadivase sabbehi saddhiṃ dvāra-  
gāme bhikkhāya cari. Manussā mahādānaṃ adaṃsu. Tāpasā  
punadivase nagaraṃ pavisimsu. Manussā mahādānaṃ adaṃsu.  
Uddālakatāpasō anumodanaṃ<sup>1</sup> karoti maṅgalaṃ vadati pañhaṃ  
vissajjeti. Manussā pasīditvā bahupaccaye adaṃsu. Sakala-  
nagaraṃ „paṇḍito gaṇasatthā dhammikatāpasō āgato“ ti saṃ-  
khubhi. Taṃ rañño pi kathayimsu. Rājā „kuhiṃ vasantīti“  
pucchitvā „uyyāne“ ti sntvā „sādhū ajja nesaṃ“<sup>2</sup> dassanāya  
gamissāmīti<sup>3</sup> āha. Eko<sup>4</sup> gantvā „rājā kira vo passitum  
āgacchatīti“ Uddālakassa kathesi. So<sup>5</sup> isigaṇaṃ āmantetvā<sup>6</sup> 10  
„mārisā, rājā āgamissati, issare<sup>7</sup> ca nāma ekadivasaṃ ārā-  
dhetvā yāvajīvaṃ<sup>8</sup> alaṃ hotīti“. „Kiṃ pana kātappaṃ āca-  
riyā“<sup>9</sup> ti. So evaṃ āha: „tumhesu ekacce vaggulivataṃ<sup>10</sup>  
carantu ekacce ukkuṭṭikappadhānaṃ anuyuñjantu ekacce kaṇ-  
ṭakapassayikā<sup>11</sup> bhavantu ekacce pañcatapaṃ<sup>12</sup> tapantu ekacce 15  
udakorohanakammaṃ<sup>13</sup> karontu ekacce tattha tattha mante  
sajjhāyāntu“<sup>14</sup> ti. Te tathā karimsu. Sayāṃ pana aṭṭha  
vā dasa vā paṇḍite vādine<sup>15</sup> gahetvā manohare<sup>16</sup> ādhārake ra-  
maṇīyaṃ potthakaṃ ṭhapetvā antevāsikaparivuto paññatte  
sāpassaye<sup>17</sup> āsane nisīdi. Tasmiṃ khaṇe rājā purohitaṃ ādāya 20  
mahantena parivārena uyyānaṃ āgantvā<sup>18</sup> te micchātapaṃ ca-  
rante disvā „apāyabhayehi<sup>19</sup>“ muttā<sup>20</sup> ti pasīditvā Uddālakassa  
santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekamante<sup>21</sup> nisinno tuṭṭha-  
mānaso purohiteṇa saddhiṃ sallapanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kharājīnā jaṭilā paṃkadantā (Jāt. III. p. 236-37.)

25

dummukharūpā<sup>19</sup> ye 'me<sup>20</sup> japanti

kaccim<sup>21</sup> nu te mānusaḥ payoge

idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 62.

<sup>1</sup> Bā dānānu-. <sup>2</sup> Bā te-. <sup>3</sup> Bā gamissāmi sveva gamissāmā ti. <sup>4</sup> Bā addh  
puriso <sup>5</sup> Bā addh pi <sup>6</sup> Bā -ro. <sup>7</sup> Bā addh jivitum <sup>8</sup> Bā -vattam. <sup>9</sup> Bā  
kaṇḍikesayikā <sup>10</sup> Bā pañcā-. <sup>11</sup> Bā udakaro-. <sup>12</sup> Bā paṇḍitapādino. <sup>13</sup> Bā  
manorame. <sup>14</sup> Bā omits sā-. <sup>15</sup> Id gantvā. <sup>16</sup> Bā -yamhā. <sup>17</sup> Bā mutto, C<sup>s</sup>  
vuttā. <sup>18</sup> Bā -taṃ. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> rummakharupā, C<sup>s</sup> rupā. <sup>20</sup> Bā mantāṃ. <sup>21</sup> C<sup>k</sup>  
kacca, Bā kicci.

Tattha kharājīnā ti kharehi<sup>1</sup> ajīnacammehi samannāgatā, paṁka-  
dantā ti dantakatthassa akhādanena malaggahitadantā<sup>2</sup>, dummukharūpā<sup>3</sup>  
ti anañjītakkhā<sup>4</sup> amanditarūpā lūkkhasaṅghāṭidharā<sup>5</sup>, mānusake payoge ti  
manussehi kattabbakiriye, idaṁ vidū ti idaṁ tapakaraṇaṁ<sup>6</sup> ca mantajjhānaṁ  
5 ca jānantā<sup>7</sup>, apāyā ti kacci ācariya<sup>8</sup> ime<sup>9</sup> catūhi apāyehi muttā ti pucchati

Taṁ sutva purohito „ayaṁ rājā aṭṭhāne pasanno, tuṇhī  
bhavītum na vaṭṭatīti“ cintetvā dutiyaṁ gātham āha:

9. Pāpāni kammāni karotha rāja  
bahussuto ce na careyya dhammaṁ,  
10 saḥassavedo pi na taṁ paṭicca  
dukkhā pamuñce caraṇaṁ apatvā ti. 63.

Tattha bahussuto ce ti sace mahārāja<sup>10</sup> bahussuto<sup>11</sup> pagunātivado<sup>12</sup>  
dasakusalakammaṁ<sup>13</sup> na careyya tīhi dvārehi 1-āpāṇ' eva kareyya, tiṭṭhantu tayo  
vedā saḥassavedo<sup>14</sup> pi samāno<sup>15</sup> taṁ<sup>16</sup> bāhusaccaṁ paṭicca aṭṭhasamāpatti-  
15 saṁkhātāni caraṇaṁ apatvā apāyadukkhato na muñceyyā<sup>17</sup> ti.

Tassa vacanaṁ sutvā Uddālako cintesi: „rājā yathā vā  
tathā vā isigaṇassa pasīdi, ayaṁ pana brāhmaṇo aticarantaṁ<sup>17</sup>  
goṇaṁ tuṇḍe<sup>18</sup> paharati<sup>19</sup>, vaḍḍhitabhatte<sup>20</sup> kacavaraṁ nipatati<sup>21</sup>,  
kathessāmi tena saddhiṁ“ ti so<sup>22</sup> tena saddhiṁ<sup>23</sup> kathento  
20 tatiyaṁ gātham āha:

3. Saḥassavedo pi na taṁ paṭicca  
dukkhā pamuñce caraṇaṁ apatvā,  
maññāmi: vedā aphaḷā bhavanti,  
sasaṇṇamaṇi<sup>24</sup> caraṇaṁ<sup>25</sup> ñeva saccaṁ ti. 64.

25 Tattha aphaḷā<sup>26</sup> ti tava vedā ca sesasippāni ca aphaḷāni āpajjanti, tāni  
kasmā uggauhanti, silasaṇṇamena saddhiṁ caraṇaṁ<sup>25</sup> ñeva ekaṁ saccaṁ  
āpajjattīti

<sup>1</sup> Bā pakhurehi. <sup>2</sup> kharājīnā -- dantā wanting in Ck. <sup>3</sup> Ck rummakkharūpā.  
<sup>4</sup> Bā -tamukkhā. <sup>5</sup> Bā lukhacivarasaṅghāti-. <sup>6</sup> Bā imaṁ pañcātapacaraṇaṁ. <sup>7</sup>  
Bā mantasajjhāyananti pañcaparimuttā apāyānantā. <sup>8</sup> Ck -yaṁ. <sup>9</sup> Ck Bā imehi.  
<sup>10</sup> Bā adds aham. <sup>11</sup> Bā adds mhihi. <sup>12</sup> Bā paguṇamanto pi. <sup>13</sup> Bā -kamma-  
pathadhammaṁ. <sup>14</sup> Bā -bedāpi. <sup>15</sup> Bā -nā. <sup>16</sup> Bā adds bedaṇca. <sup>17</sup> Bā  
caṇḍaṁ in the place of ati --. <sup>18</sup> Bā dandena. <sup>19</sup> Bā -ranto viya. <sup>20</sup> Bā  
viddhi-. <sup>21</sup> so C; Ck nipati, Bā khipanto viya in the place of nipatati. <sup>22</sup>  
Ck omits so. <sup>23</sup> Bā na in the place of so --. <sup>24</sup> C sasaṇṇa-. <sup>25</sup> C -naṇ.  
<sup>26</sup> Ck -lāyi

Tato purohito catuttham<sup>1</sup> gātham āha:

1. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti,  
 asaṃyamaṃ<sup>2</sup> caranaṃ<sup>3</sup> ñeva<sup>4</sup> saccaṃ,  
 kittiṃ hi<sup>5</sup> pappoti adhicca vede,  
 santiṃ pun' eti<sup>6</sup> caraṇena danto ti. 65.

5

Tattha na heva 'ti nāhaṃ vedā aphaḷā ti vadāmi, api<sup>7</sup> kho pana asaṃyamaṃ caraṇaṃ saccam eva sabhāyabbhūtaṃ uttamaṃ, tena hi sakkā dukkhā muccitum<sup>8</sup>, santiṃ punetīti<sup>9</sup> samāpattisaṃkhātena caraṇena danto hadaya-santikaraṃ nibbānaṃ pāpunāti<sup>10</sup>.

Taṃ sutvā Uddālako „na sakkā iminā saddhiṃ paṭi- 10  
 pakkhavasena ṭhātum<sup>11</sup>, 'putto tavā<sup>12</sup>' ti vutte sinehaṃ akaronto  
 nāma n' atthi, puttabhāvam assa kathessāmi<sup>13</sup>“ cintetvā pañca-  
 maṃ gātham āha:

2. Bhaccā mātāpitā bandhū,  
 yena jāto sa<sup>13</sup> yeva so,  
 Uddālako ahaṃ bhoto  
 sotthiyākulavaṃsako ti. 66.

15

Tattha bhaccā ti mātāpitā ca sesabandhū<sup>14</sup> ca bharitabbā nāma, yena pana jāto so yeva<sup>15</sup> so hoti. attā yeva hi attano jāyati, ahaṃ ca tayā va Uddālarukkhamaṃ jāto<sup>16</sup>, tayā vuttam eva nāmaṃ kataṃ. Uddālako ahaṃ 20  
 bho ti<sup>17</sup>.

So „ekaṃsena tvaṃ<sup>18</sup> Uddālako“ ti vutte<sup>19</sup> „āmā“ 'ti  
 vatvā „mayā te mātu saññānaṃ<sup>20</sup> dinnam, taṃ kuhin“ ti „idaṃ  
 brāhmaṇā“ 'ti muddikaṃ tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo  
 muddikaṃ sañjānitvā „nicchayena tvaṃ<sup>21</sup> brāhmaṇo<sup>22</sup>, brāh- 25  
 maṇadhamme<sup>23</sup> pana<sup>24</sup> jānāsīti“ vatvā brāhmaṇadhamme<sup>23</sup>  
 pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Cks omit catuttham. <sup>2</sup> Cs -naṃ <sup>3</sup> Cks -lāyī. <sup>4</sup> Bā yeva. <sup>5</sup> Bā kittiṃca.  
<sup>6</sup> Bā punāti. <sup>7</sup> Bā adds ca. <sup>8</sup> Bā muñji-. <sup>9</sup> Bā punāti. <sup>10</sup> Bā -tīti. <sup>11</sup> Bā  
 vāretum. <sup>12</sup> Bā adds tavā. <sup>13</sup> Bā sva. <sup>14</sup> Bā -dhuno. <sup>15</sup> Cks eva. <sup>16</sup> Bā  
 janito. <sup>17</sup> Cks hoti, Bā bhotīti <sup>18</sup> Ck omits tvaṃ. <sup>19</sup> Bā vutto. <sup>20</sup> Bā  
 saññam. <sup>21</sup> Cks taṃ. <sup>22</sup> Bā omits brā-. <sup>23</sup> Bā -am. <sup>24</sup> Bā omits pana.



6. Kathaṃ bho brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,  
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 67.  
Uddālako pi tassa ācikkhanto sattamaṃ gātham āha:
7. Niraṃkatvā aggim ādāya brāhmaṇo  
5 āpo sijaṃ yajaṃ usseti<sup>1</sup> yūpaṃ,  
evaṃkaro brāhmaṇo hoti khemi,  
dhamme ṭhitaṃ tena amāpayimsū<sup>2</sup> 'ti. 68.

Tattha niraṃkatvā aggimādayā ti niraṃkaraṃ katvā aggim<sup>3</sup> gahetvā  
paricarati, āpo sijaṃ yajaṃ usseti<sup>1</sup> yūpaṃ ti abhisecanakammaṃ<sup>4</sup>  
10 karonto sammāpāsaṃ vājapeyyaṃ<sup>5</sup> vā niraggalaṃ vā yajanto suvaṇṇayūpaṃ  
ussāpeti, khemiṃti khemappatto, amāpayimsū<sup>6</sup> 'ti ten' eva ca naṃ<sup>7</sup> kāraṇena  
dhamme ṭhitaṃ kathaṃti<sup>8</sup>.

Taṃ sutvā purohito tena kathitaṃ brāhmaṇadhammaṃ  
garahanto aṭṭhamaṃ gātham āha:

- 15 8. Na suddhī<sup>9</sup> secanen' atthi<sup>10</sup> na pi<sup>11</sup> kevali<sup>12</sup> brāhmaṇo  
na<sup>13</sup> khanti na pi<sup>14</sup> soraccaṃ, na pi<sup>15</sup> so parinibbuto ti. 69.

Tattha secanena<sup>16</sup> 'ti tena vuttasu brāhmaṇadhammesu ekaṃ dassetvā  
sabbaṃ patikkhipati, idaṃ vuttaṃ hoti: aggiparicarana<sup>17</sup> vā udakaseṇa  
vā pasughātayaṇṇena vā<sup>18</sup> suddhī<sup>19</sup> nāma n' atthi, na pi<sup>15</sup> ettakena brāhmaṇo  
20 kevalaparipunno hoti, na adhivāsana<sup>20</sup> na pi<sup>15</sup> kilesa-  
parinibbāna<sup>21</sup> parinibbuto nāma hotīti.

Tato naṃ Uddālako „yadi evaṃ brāhmaṇo<sup>22</sup> na hoti atha  
kathaṃ hotīti“ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Kathaṃ so brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,  
25 kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 70.

<sup>1</sup> C<sup>k</sup> dasseti, C<sup>s</sup> dassesi, B<sup>d</sup> āpo siṇja yajaṃ usseti <sup>2</sup> B<sup>d</sup> samāpassisū. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> jotaggi. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> abhisekaka-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> vāca-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> samāpayimsu. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> neva  
ca in the place of tenevacanam. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> kathayimsu. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> suddhiṃ, C<sup>k</sup> B<sup>d</sup>  
suddhi. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> secane navā atthi. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> omits na pi; B<sup>d</sup> has nāpi. <sup>12</sup> C<sup>k</sup>  
-lī <sup>13</sup> B<sup>d</sup> sace <sup>14</sup> B<sup>d</sup> omits napi. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> nāpi. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> secanena atthi. <sup>17</sup>  
B<sup>d</sup> aggiṣṣa pa-. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> -ghāṭa-, C<sup>s</sup> omits pa --. <sup>19</sup> C<sup>s</sup> suddhiṃ, B<sup>d</sup> -i. <sup>20</sup>  
B<sup>d</sup> -ti, C<sup>k</sup> -tiṇ. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> omits pari -- <sup>22</sup> B<sup>d</sup> adds kevaliparipunno.

Purohito tassa<sup>1</sup> kathento itaraṃ gātham āha:

10. Akhettabandhū amamo nirāso  
nillobhapāpo bhavalobhakhīṇo  
evaṃkaro brāhmaṇo hoti<sup>2</sup> ikhemī,  
dhamme ṭhitaṃ tena amāpayimsū<sup>3</sup> 'ti. 71.

5

Tattha akhettabandhū ti akhetto abandhū<sup>3</sup> khattavattugāmanigama-  
pariggahena c' eva nātibandhavagottabandhavamittabandhavasahāyabandhava-  
sippabandhavapariggahena ca rahito, amamo ti sattasamkhāresu tanhādittḥi-  
mamāyanārahito, nirāso ti lābhadhanaputtajīvitāsāviraḥito, nillobhapāpo ti  
pāpalobhena visamalobhena rahito, bhavalobhakhīṇo ti<sup>4</sup> khīṇabbavarāgo. 10

Tato Uddālako gātham āha:

11. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā<sup>5</sup> caṇḍālapukkusā  
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,  
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ atthi seyyo va pāpiyo ti. 72.

Tattha atthi seyyo va pāpiyo ti ete khattiyādayo sabbe pi hi soraccā- 15  
dīhi samannāgatā honti, evambhūtānaṃ pana tesāṃ ayaṃ seyyo ayaṃ pāpiyo  
ti evaṃ hīnukkaṭṭhatā atthi n' atthīti pucchati.

Ath' assa „arahattapattito paṭṭhāya hīnukkaṭṭhatā nāma  
n' atthīti“ dassetuṃ brāhmaṇo gātham āha:

12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā<sup>5</sup> caṇḍālapukkusā  
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,  
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va pāpiyo ti. 73.  
Atha naṃ garahanto Uddālako gāthadvayam āha:

20

13. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusā  
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,  
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va<sup>6</sup> pāpiyo.  
panaṭṭhaṃ<sup>7</sup> carasi brāhmaṇānaṃ sotthiyākulavaṃsatan  
ti<sup>8</sup>. 74.

25

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> pissa. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> sammāpayisu. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> akhettabandhukena. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> add te. <sup>5</sup>  
C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> suddhā. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> a. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> vana-. B<sup>d</sup> paraṭṭha <sup>8</sup> C<sup>k</sup> sotthiyākulavaṃs-  
sananti; pana - - satanti wanting in C<sup>s</sup>.

Tass' attho: yadi etehi guṇehi samannāgatānaṃ viśeso n' atthi eko va vaṇṇo hoti, evaṃ sante taṃ<sup>1</sup> ubhatosujātabhāvānaṃ nāsento panaṭṭhaṃ<sup>2</sup> carasi brāhmaṇānaṃ<sup>3</sup> caṇḍālasamo hosi sotthiyakulavamsaṃ<sup>4</sup> nāsesīti<sup>5</sup>.

Atha naṃ purohito upamāya saññāpento gāthadvayam aha:

- 5 14. Nānārattehi vatthehi vimānaṃ bhavati chāḍitaṃ,  
na tesāṃ chāyā vatthānaṃ, so rāgo anupajjatha. 75.  
15. Evamevaṃ<sup>6</sup> manussesu sadā sujjhanti mānavā<sup>7</sup>,  
na tesāṃ jātīnaṃ pucchanti dhammaṃ aññāya subbatā ti. 76.

Tattha vimānaṃ ti gehaṃ vā mandapaṃ vā, chāyā ti tesāṃ vatthānaṃ  
10 chāyā, so nānāvidho<sup>8</sup> rāgo na hoti<sup>9</sup>, sabbachāyā ekavannā va hoti, eva-  
evaṃ<sup>10</sup> ti manussesu pi evamevaṃ<sup>6</sup> ekacce aññānā brāhmaṇā akāraṇaṃ<sup>11</sup> eva  
cātuvanne<sup>12</sup> suddhiṃ paññāpenti, esā atthīti mā gāhi, yadā pana ariyamaggena  
mānavā<sup>13</sup> sujjhanti tadā tehi pavitthaṃ<sup>14</sup> nibbānadharmānaṃ jānitvā subbatā  
silavanto paṇḍitapurisā tesāṃ jātīnaṃ me pucchanti<sup>15</sup>, nibbānappattito patthāya  
15 jātī nāma niraṭṭhakā ti.

Uddālako pana<sup>16</sup> paccāharitum na<sup>17</sup> sakkonto appaṭibhāno  
nisīdi<sup>18</sup>. Atha brāhmaṇo rājānaṃ āha: „sabbe ete mahārāja  
kuhakā, sakala-Jambudīpaṃ kohaññeṇ' eva nāsessanti, Uddā-  
lakaṃ uppabbajāpetvā upapurohitaṃ<sup>19</sup> karoṭha, sese uppabbā-  
20 jetvā phalakāvudhāni datvā sevakā karoṭhā“ 'ti. „Sādhu  
ācariyā“ 'ti rājā tathā kāresi<sup>20</sup>. Te rājānaṃ upaṭṭhahantā  
va<sup>21</sup> gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṇ' eva pubbe p' esa kuhako yevā“  
'ti j. s.: „Tadā Uddālako kuhakabhikkhu ahoṣi, rājā Ānando, purohito  
25 aham evā“ 'ti. Uddālaka jātakaṃ<sup>21</sup>.

### 5. Bhisajātakaṃ.

Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpan ti. Idam S. J. v. uk-  
kaṇṭhitabhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātaka āvibhavissati.

<sup>1</sup> Bā tvaṃ. <sup>2</sup> Bā sethaṃ, C<sup>s</sup> pānaṭṭhaṃ. <sup>3</sup> all three MSS. brah-. <sup>4</sup> Bā -sataṃ.  
<sup>5</sup> Bā -setitī. <sup>6</sup> Eā -va. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> Eā -na-. <sup>8</sup> Bā add. citro. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> na upeti, Bā  
rāgo pi na hoti. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -vā. <sup>11</sup> Eā -a. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> Bā -ṇa-. <sup>13</sup> Bā paṭividdhaṃ.  
<sup>14</sup> Bā sujhati. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> puna. <sup>16</sup> Bā a. <sup>17</sup> Bā -dati. <sup>18</sup> Bā omits upa. <sup>19</sup>  
Bā akāsi. <sup>20</sup> Eā yathākammaṃ. <sup>21</sup> C<sup>s</sup> uddālajā-. 5. Morris, B & C. p. 94.

Tadā pana S. „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“<sup>1</sup> ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kiṃ paṭicca“<sup>2</sup> ti „kilesaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kasmā kilesaṃ paṭicca ukkaṇṭhasi“<sup>3</sup>, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe bāhirapabbajjāṃ pabbajitvā vatthukāmakilesakāme ārabha uppajjanakasaññaṃ sa- 5 pathaṃ katvā harimsū“<sup>4</sup> ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahāsālassa<sup>5</sup> putto hutvā nibbatti, Mahākaṇcanakumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Ath' assa padasāpi<sup>6</sup> caraṇakāle aparo pi putto jāyi<sup>7</sup>, Upakaṇcanakamāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. Evaṃ paṭipāṭiyā<sup>8</sup> 10 satta puttā ahesuṃ. Sabbakaniṭṭhā pan' ekā dhītā, tassā Kaṇcanadevīti nāmaṃ karimsu. Mahākaṇcanakumāro vayap-  
patto Takkasilato sabbasippāni uggaḥetvā<sup>9</sup> āgañchi<sup>10</sup>. Atha naṃ mātāpitāro gharāvāsena bandhitukāmā „attanā<sup>11</sup> samāna-  
jāṭiyakulato te dārikaṃ ānema“<sup>12</sup>, gharāvāsaṃ saṇṭhapehīti“<sup>13</sup> 15 vadimsu. „Amma tāta na mayhaṃ gharāvāsen' attho, mayhaṃ hi tayo bhavā ādittā viya sappatibhayā bandhanāgāraṃ viya palibuddhā<sup>14</sup> ukkārabhūmi viya jegucchā hutvā upaṭṭhahanti,  
mayā supineṇa pi methunadhammo na diṭṭhapubbo, aññe<sup>15</sup> vo puttā atthi, te gharāvāsena nimantethā“<sup>16</sup> ti vatvā punappuna<sup>17</sup> 20 yācito pi<sup>18</sup> sahāye pesetvā tehi yācito pi na icchi. Atha naṃ sahāyā „samma kiṃ pana tvaṃ patthento kāme pari-  
bhūñjitum na icchasīti“<sup>19</sup> pucchiṃsu. So tesāṃ nekkhammajjhā-  
sayataṃ<sup>20</sup> ārocesi<sup>21</sup>. Taṃ sutvāssa<sup>22</sup> mātāpitāro sesaputte  
nimantesuṃ, te pi na icchiṃsu. Kaṇcanadevī pi na icchi 25 yeva. Aparabhāge mātāpitāro kālam akaṃsu. Mahākaṇcana-  
paṇḍito mātāpitunnāṃ kattabbakiccaṃ katvā asītikoṭidhanena  
kapaṇḍiddhikānaṃ mahādānaṃ datvā cha bhātāro bhaginiṃ ekaṃ  
dāsaṃ ekaṃ dāsīṃ ekaṃ sahāyaṃ ca ādāya mahābhiniikkha-

<sup>1</sup> Bā adds sī. <sup>2</sup> Cks -ṭhāsī, Bā -ṭhito. <sup>3</sup> Bā -sālakusalassa <sup>4</sup> Cks -sāhi.

<sup>5</sup> Bā vijāyi <sup>6</sup> Bā uggaṇṭhitvā. <sup>7</sup> Bā āgacchā. <sup>8</sup> Bā adds ca. <sup>9</sup> Bā ānessāmi.

<sup>10</sup> Bā balibandhanā <sup>11</sup> Cks aññaṃ. <sup>12</sup> yācantāpi na lasu. <sup>13</sup> Bā nikkhama-

<sup>14</sup> Bā adds sādhu samma sahāya bodhisattassa kathitameva kathesīti. <sup>15</sup> Bā omits ssa.

manam nikkhamitvā Himavantam pāvisi. Te tattha paduma-  
 saram nissāya ramaṇiye bhūmibhāge assamam katvā pabba-  
 jitvā vanamūlaphalāhārehi<sup>1</sup> yāpayimsu. Te araṇṇam gac-  
 chantā ekato va gantvā yatth' eko phalam vā pattam vā  
 5 passati tattha itare pi pakkositvā diṭṭhasutāni kathentā ucci-  
 nanti, gāmassa kammantatṭhānam viya hoti. Athācariyo  
 Mahākaṇṇatāpaso cintesi: „amhākam asītikoṭṭidhanam chaḍ-  
 detvā pabbajitānam evam loluppavasena<sup>2</sup> phalāphalass' atthāya  
 vicaraṇam nāma appatirūpaṃ, ito paṭṭhāya aham eva phalā-  
 10 phalam āharissāmīti“ so assamam patvā sabbe pi te sā-  
 yaṇhasamaye sannipādetvā tam attham ārocetvā „tumhe idh'  
 eva samaṇadhammam karontā acchatha. aham phalāphalam  
 āharissāmīti“ āha. Atha nam Upakaṇṇanādayo „mayam  
 ācariya tumhe nissāya pabbajitā. tumhe idh' eva samaṇa-  
 15 dhammam karoṭha, bhaginī pi no idh' eva hotu, dāsī pi tassā  
 santike acchatu, mayam atṭha janā varena phalāphalam āha-  
 rissāma, tumhe pana tayo vāramuttakā<sup>3</sup> hothā“ 'ti vatvā  
 paṭiṇṇam gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya atṭhasu janesu ekeko  
 varena phalāphalam āharati, sesā attano attano pāpuṇa-  
 20 koṭṭhāsam ādāya vasanaṭṭhānam gantvā attano paṇṇasālāyam  
 eva hontī, akāraṇena ekato bhavitum na labhanti. Vārappatto  
 phalāphalam āharitvā - eko mālako atthitatta<sup>4</sup> - pāsāṇaphalake  
 ekādasakoṭṭhāse katvā gaṇḍisaṇṇam datvā attano koṭṭhāsam  
 ādāya vasanaṭṭhānam pavisati<sup>5</sup>, sesā gaṇḍisaṇṇāya nikkha-  
 25 mitvā ullolam<sup>6</sup> akatvā gāravaparihārena gantvā attano attano  
 pāpuṇanakoṭṭhāsam ādāya vasanaṭṭhānam gantvā paribhuñjitvā  
 samaṇadhammam karonti. Te aparabbhāge bhisāni āharitvā  
 khādantā<sup>7</sup> tattatapā ghoratapā parimāritindriyā kasiṇapari-  
 kaminam karontā viharimsu. Atha tesam silatejena Sakka-  
 30 bhavanam kampi. Sakko pi<sup>8</sup> „kāma<sup>9</sup> vimuttā<sup>10</sup> nu kho ime

<sup>1</sup> Ck - rāya    <sup>2</sup> Bā loluppacārasena.    <sup>3</sup> Bā - muttāva.    <sup>4</sup> Bā tassa.    <sup>5</sup> Bā  
 - thānam gantvā bhuñjitvā pativasati.    <sup>6</sup> Bā loluppaṃ.    <sup>7</sup> Bā adantā    <sup>8</sup> Bā  
 adds āvajjanto tam kāraṇam natvā.    <sup>9</sup> Ck kāpikāma.    <sup>10</sup> Bā dhimuttā.

isayo no<sup>1</sup> ti saññā<sup>2</sup> karoti yeva, so „ime tāva isayo pariggaṇhissāmīti“ cintetvā attano ānubhāvena M-assa koṭṭhāsam tayo divase antaradhāpesi. So paṭhamadivase koṭṭhāsam adisvā „mama koṭṭhāso<sup>3</sup> pammutṭho<sup>4</sup> bhavissatīti“ cintesi<sup>5</sup>, dutiyadivase „mama dosena<sup>6</sup> bhavitabbam, paṇāmanavasena<sup>7</sup> mama koṭṭhāsam na paṭṭhapesi, maññe<sup>8</sup> ti cintesi, tatiyadivase „kena nu kho kāranena mayham koṭṭhāsam na paṭṭhapenti<sup>9</sup>, sace me doso bhavissati<sup>10</sup> khamāpessāmīti“ sāyaṇhasamaye gaṇḍikasaññā<sup>11</sup> adāsi. Sabbe<sup>12</sup> sannipatitvā „kena gaṇḍisaññā<sup>13</sup> dinnā“ ti āhamsu. „Mayā tātā<sup>14</sup> ti. „Kena kāra-<sup>15</sup> nena ācariyā“ ti<sup>16</sup>. „Tātā tatiyadivase kena phalāphalam ābhatan“ ti. Eko utṭhāya „mayā ācariyā“ ti vanditvā atṭhāsi. „Koṭṭhāse karontena te<sup>17</sup> mayham koṭṭhāso kato“ ti. „Āma ācariya. jeṭṭhakoṭṭhāso me<sup>18</sup> kato“ ti. „Hiyyo kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya „mayā“ ti vanditvā atṭhāsi.<sup>19</sup> „Maṃ<sup>20</sup> anussarīti“. „Tumhākaṃ me jeṭṭhakoṭṭhāso ṭhapito“ ti<sup>21</sup>. „Ajja kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya vanditvā atṭhāsi. „Koṭṭhāsam karonto maṃ anussarīti“. „Tumhākaṃ<sup>22</sup> jeṭṭhakoṭṭhāso kato“ ti. „Tātā, ajja mayham koṭṭhāsam alabhan-tassa tatiyo divaso<sup>23</sup>, paṭhamadivase<sup>24</sup> koṭṭhāsam adisvā<sup>25</sup> 20 ‘koṭṭhāsam karonto maṃ pammutṭho<sup>26</sup> bhavissatīti’ cintesiṃ, dutiyadivase ‘mama koci doso bhavissatīti’ cintesiṃ, ajja pana ‘sace me doso atthi khamāpessāmīti’ cintetvā gaṇḍikasaññāya<sup>27</sup> 25 tumhe sannipātesim<sup>28</sup>, ‘ete bhisakoṭṭhāse<sup>29</sup> tumhe karimhā’ ti vadatha, aham na labhāmi, etesaṃ thenetvā khādakaṃ nātuṃ<sup>30</sup> 25 vaṭṭati<sup>31</sup>, kāme pahāya pabbajitānaṃ bhisamattaṃ thenaṃ<sup>32</sup> 27 nāma appatirūpan“ ti. Te tassa katham sutvā „aho sāha-

<sup>1</sup> Bā āsaṅka. <sup>2</sup> Cks -sam. <sup>3</sup> Bā pamutho. <sup>4</sup> Bā -tetvā. <sup>5</sup> Ck dāsena, Bā dosana. <sup>6</sup> Bā tena. <sup>7</sup> Ck -tṭhā-. <sup>8</sup> Ck bhavitabbassati, Bā atthi te. <sup>9</sup> Bā gaṇḍisañ- <sup>10</sup> Bā adds te. <sup>11</sup> Cks -aṃ <sup>12</sup> Bā tāta katā. <sup>13</sup> Bā adds vanditvā aṭṭhamsu. <sup>14</sup> Bā -te, Cks Bā omit te. <sup>15</sup> Bā mayā <sup>16</sup> Bā karonto maṃ. <sup>17</sup> Cks pi. <sup>18</sup> Bā adds me. <sup>19</sup> Bā tayo divaso, Cks tatiyadivase. <sup>20</sup> Ck omits pa-. <sup>21</sup> Bā omits ko- ad-. <sup>22</sup> Bā pamutho. <sup>23</sup> Bā gaṇḍisañ-. <sup>24</sup> Bā -temi. <sup>25</sup> Ck hi-. <sup>26</sup> Cks -titi. <sup>27</sup> Bā thenanam.

sikakamman“ ti sabbe va ubbegappattā<sup>1</sup> ahesum. Tasmiñ<sup>2</sup> assamapade vanajetthakarukkhe nibbattadevatāpi<sup>1</sup> otarivā āgantvā tesañ ñeva santike nisīdi. Ānañjakāraṇaṃ<sup>3</sup> kāriyamāno<sup>4</sup> dukkhaṃ adhivāsetum asakkonto ālānaṃ<sup>5</sup> bhinditvā  
 5 palāyitvā araññaṃ pavittho eko vāraṇo kālena kālaṃ isigaṇaṃ vandati, so pi āgantvā ekamantaṃ atthāsi. Sappakiḷāpanako<sup>6</sup> eko vānaro ahikuṇḍikassa<sup>7</sup> hatthato muñcitvā araññaṃ pavisitvā tatth’ eva assame vasati, so pi taṃ divasaṃ isigaṇaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sakko „isigaṇaṃ parigaṇhissā-  
 10 mīti“ tesaṃ santike adissamānakāyo” atthāsi. Tasmiñ khape B-assa kaniṭṭho Upakañcanatāpaso utthāyāsanaṃ B-aṃ vanditvā sesānaṃ apacitiṃ dassetvā „ācariya ahaṃ aññe apatthapetvā” attānañ ñeva sodhetum labhāmīti“<sup>8</sup> pucchi. „Āma labhasīti”. So isigaṇamajjhe thatvā „sace te mayā bhisāni khādītāni eva-  
 15 rūpo nāma homīti“ sapathaṃ karonto paṭhamaṃ gāthanaṃ āha:

1. Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātarūpaṃ  
 bhariyañ ca so idha labhataṃ mauāpaṃ  
 puttehi dārehi samañgi<sup>10</sup> hotu  
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 77.

20 Tattha assaṃ gavaṃ ti idaṃ so yattakāni<sup>11</sup> piyavatthūni honti tehi vippayoge<sup>12</sup> tattakāni sokadukkhāni uppajjanūti vatthukāme garahanto āhā<sup>13</sup> ‘ti vedītabbaṃ<sup>14</sup>.

Taṃ sutvā isigaṇo „mārisa<sup>15</sup> mā evaṃ kathetha<sup>16</sup>. atibhāriyo te sapatho<sup>17</sup>“ ti kaṇṇe pidahi. Bo. pi naṃ „tāta, atibhāriyo te sapatho, na tvaṃ khādasi, tava pattāsane nisīdā”  
 25 ‘ti āha. Tasmiñ<sup>18</sup> sapathaṃ katvā nisinne dutiyo pi bhātā<sup>19</sup> utthāya M-aṃ vanditvā sapathena attānaṃ sodhento dutiyaṃ gātham āha:

<sup>1</sup> Bā ubbigga-. <sup>2</sup> Bā asmiñ. <sup>3</sup> Bā āṇ-. <sup>4</sup> Bā ka-. <sup>5</sup> Ck ālānaṃ, C<sup>s</sup> alānaṃ, Bā alāhanaṃ, B<sup>s</sup> ālāhaṇaṃ. <sup>6</sup> Bā sabbakiḷā-. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> -guṇṭhi-, Bā -kuṇḍa-. <sup>8</sup> Bā -kārena. <sup>9</sup> Bā aññesaṃ apanāpetvā. <sup>10</sup> Ck samaggi. <sup>11</sup> Ck ettha-, C<sup>s</sup> etta-. <sup>12</sup> Bā -gehi. <sup>13</sup> Bā abhāsi. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> -bbo. <sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> -sā. <sup>16</sup> Ck<sup>s</sup> mā kathayaṃ ti. <sup>17</sup> Bā adds kato. <sup>18</sup> Bā adds pathamaṃ. <sup>19</sup> Ck<sup>s</sup> bhātu, Bā adds sahasa.





8. So gāmaṇī hotu sahāyamajjhe  
 naccehi gītehi pamodamāno  
 mā<sup>1</sup> rājato vyasanam alattha kiñci  
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 84.
9. Yaṃ ekarājā paṭhaviṃ vijetvā<sup>2</sup>  
 itthīsaḥassa<sup>3</sup> ṭhapetu aggaraṃ  
 sīmantinīnaṃ pavarā bhavātu  
 bhisāni te brāhmaṇa yo<sup>4</sup> ahāsi. 85.
10. Dāsīnaṃ hi sā<sup>5</sup> sabbasamāgatānaṃ  
 bhuñjeyya sāduṃ avikampamānā  
 carātu lābhena vikatthamānā  
 bhisāni te brāhmaṇa yo<sup>6</sup> ahāsi. 86.
11. Āvāsiko<sup>7</sup> hotu mahāvihāre  
 navakammiko hotu Kajaṇḍalāyaṃ  
 ālokaśandhim divasā<sup>8</sup> karotu  
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 87.
12. So bajjhatū<sup>9</sup> pāsasatehi chambhī<sup>10</sup>  
 rammā vanā uyyatu rājadhāniṃ  
 tuttehi so haññatu pācanehi  
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 88.
13. Alakkamālī tipukannaṭṭhiddho<sup>11</sup>  
 latṭhīhato sappamukhaṃ upetu  
 sakkacca baddho visikhaṃ carātu  
 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 89.
25. Tattha tatiyena vuttagāthīya kasimā ti sampannakasikammo, putte  
 gihī dhanimā sabbakāme ti putte labhatu gihī hotu sattavidhena ratana-  
 dhanena dhanimā hotu rūpādibhede sabbakāme labhatu, vāyaṃ apassaṃ ti  
 mahallakakāle pabbajjānuruṇṇam pi attano vāyaṃ apassanto pañcakāmagunaṃ<sup>12</sup>  
 samiddhagharam eva āvasatū 'ti, idaṃ so pañcakāmagunaṭṭhiddhā<sup>13</sup> kāmaguna-  
 30 vippayogena mahāvināsaṃ pāpunantīti<sup>14</sup> dassetuṃ kathesi, catutthena vutta-
- <sup>1</sup> Bā so. <sup>2</sup> Bā vijetvā. <sup>3</sup> Bā -ssānaṃ. <sup>4</sup> so all three MSS. <sup>5</sup> Bā dāsīnaṃ  
 hisā, Cks isīnaṃ bhisā <sup>6</sup> Bā yā? <sup>7</sup> Ck -sa-. <sup>8</sup> Bā -santidivasāṃ. <sup>9</sup>  
 Ck bajjhatuṃ, C<sup>s</sup> -taṃ, Bā -tu. <sup>10</sup> Cks jambhī, Bā samhhi. <sup>11</sup> Cks -napitthe  
<sup>12</sup> Bā -kāma. <sup>13</sup> Ck -gunāṭṭhiddhā, Bā -gunagiddho, C<sup>s</sup> omits gāmagunaṭṭhiddhā.  
<sup>14</sup> Bā -nātīti

gāthāya rājābhirājā<sup>1</sup> ti rājūnaṃ antare atirājā ti, idaṃ so issarānaṃ nāma  
 issariye<sup>2</sup> parigalite mahantaṃ dukkhaṃ uppajjati<sup>3</sup> rajje dosaṃ dassento kathesi,  
 pañcamena vuttagāthāya avītarāgo ti purobitatthānatanbhāya satanho<sup>3</sup>, idaṃ  
 so purohitassa purobitatthāne parigalite<sup>4</sup> mahantaṃ domanassaṃ uppajjati<sup>5</sup>  
 dassetuṃ kathesi. chatthena vuttagāthāya tapassinan ti tapasilasampanno ti 5  
 naṃ maññatu, idaṃ so lābhasakkārāpagame<sup>5</sup> mahantaṃ domanassaṃ uppajjati<sup>6</sup>  
 lābhasakkāragarabāvasena kathesi, sahāyutāpasena<sup>6</sup> vuttagāthāya catussadan ti  
 ākinnamanussatāya manussehi pabūṭadhaññatāya dhaññena sulabbadārutāya<sup>7</sup>  
 dārūhi sampannodakatāya udakenā<sup>7</sup> ti catūhi ussannaṃ catussadasamanuāgatan  
 ti attho, Vāsavenā<sup>7</sup> ti Vāsavena dinnam viya acalam Vāsavato laddhavarānu- 10  
 bhāven<sup>7</sup> ekam rājānaṃ ārabhetvā tena dinnam ti pi attho, avītarāgo ti kad-  
 dame sūkaro viya kāmāpamke nūmuggo va hutvā, iti so pi kāmānaṃ ādīnavam  
 eva kathento evam āha, dāsena vuttagāthāya gāmaññi gāmajettako, ayam pi  
 kāme garahanto yeva evam āha, Kañcanadeviyā vuttagāthāya yaṇ ti yaṇ itthiṃ ti<sup>8</sup>  
 attho, ekarājā ti aggarāja, itthi<sup>8</sup> saha<sup>8</sup> assa<sup>8</sup> ti vacana<sup>8</sup> mātattāya vuttaṃ, soḷa- 15  
 sannaṃ itthisahassānaṃ agga<sup>8</sup> tthāne tthapetū<sup>8</sup> ti attho, sīmantinīnaṃ ti sī-  
 mantadharānaṃ itthi<sup>8</sup> naṃ ti attho, iti sā itthibbāve tthavāpi duggandhaṃ gūtha-  
 rāsiṃ viya kāme garahantī yeva evam āha, dāsiyā vuttagāthāya saha<sup>8</sup> samāga-  
 tānaṃ ti saha<sup>8</sup> saṃ saṃpatitānaṃ majjhe nisīditvā akaupamānū anosakka-  
 mānā sādurasāṃ bhuñjatū<sup>8</sup> ti attho, dāsīnaṃ kira sāmikassa santike nisīditvā 20  
 bhuñjanaṃ nāma appiyaṃ, iti sā attano appiyattā va evam āha<sup>9</sup>, caratu lā-  
 bhena vikatthamānā ti lābhahetu kubanakkammaṃ karonti lābhasakkāraṃ  
 uppādenā caratū<sup>9</sup> ti attho, iminā sā dāsibhāve<sup>10</sup> thitāpi kilesavattum eva<sup>11</sup> garahati,  
 devatāya vuttagāthāya āvāsiko ti āvāsajaggaṇako, Kajaṅgalāyaṇ ti evaṇi-  
 nāmake nagare, tattha kira dabbasambhārā sulabhā, āloka<sup>11</sup> sandhim divasā 25  
 ti ekadivaseṇ<sup>11</sup> ekam eva vārapānam karotu. so kira devaputto Kassapabuddha-  
 kāle Kajaṅgalanagaraṃ nissāya yojanike jinna<sup>11</sup> mahāvihāre āvāsikasamghatthero  
 hutvā jinnavihāre nava<sup>11</sup> kammaṃ karonto va mahādukkham anubhavi, tasmā tad  
 eva dukkhaṃ ārabha evam āha, hatthi<sup>11</sup> nā vuttagāthāya pāsasatehīti bahūhi  
 pāsehi, cha<sup>11</sup> mhhīti<sup>12</sup> catusu pādesu gīvāya kaṭṭbhāge cā ti chasu thānesu, 30  
 tutte<sup>11</sup> hīti dvikaṇṭakehi dīghalatthi<sup>11</sup> hi, pāca<sup>11</sup> uehīti dasapācanehi<sup>13</sup> amkusakehi  
 vā, so kira attanā auubbūtadukkhaṃ nēva ārabha evam āha, vānarena vutta-  
 gāthāya alakkamālīti ahigunṭhikena kaṇṭhe parikkhipitvā tthapitāya alakkamālāya  
 samanuāgato, tipukanna<sup>13</sup> vid<sup>13</sup> dho ti tipupilandhanena pilandhakap<sup>14</sup>no<sup>14</sup>, latthi<sup>13</sup>-  
 hato ti sappakīlāṃ sikkhāpiyamāno<sup>15</sup> latthi<sup>13</sup> yāpi hato hutvā eso pi abi- 35  
 gunṭhikahatthe<sup>16</sup> attanā anubbūtadukkham sandhāy<sup>16</sup> evam āha:

<sup>1</sup> Bā rājādhi-. <sup>2</sup> Bā adds hi. <sup>3</sup> Bā saṃtāpāti. <sup>4</sup> Bā purobitatthāne hi pari-  
 galite, C<sup>s</sup> purohite galite. <sup>5</sup> Bā -mena <sup>6</sup> Bā sahāyakena pana. <sup>7</sup> Bā su-  
 bhadā-. <sup>8</sup> Bā yantiyaṃ itthi<sup>8</sup> ti? C<sup>s</sup> santitāṃ itthi<sup>8</sup> ti. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> adds catūti, C<sup>s</sup> has  
 evamaññarātūti <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -bhāge. <sup>11</sup> Bā kilesakāma<sup>11</sup> vatthukāme. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> jamhīti.  
<sup>13</sup> C<sup>s</sup> rasa-. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> tipukannapitthe ti tipupilandhanena pilandhakanne. <sup>15</sup>  
 C<sup>s</sup> sappam kīlāṃ sikkhāpa-. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> -attho.

Evam tehi terasahi janehi sapathe kate M. cintesi: „kadāci ime ‘ayaṃ anattḥam eva natṭhan ti kathetīti’ mayi āsaṃkaṃ kareyyum, aham pi sapaṭhaṃ karomīti“. Atha naṃ karonto cuddasamaṃ gātham āha:

- 5        14. Yo ve anattḥaṃ natṭhan ti cāha  
              kāme va so labhataṃ bhuñjatan ca  
              agāramajjhe maraṇaṃ upetu  
              yo vā<sup>2</sup> bhonto saṃkati kañcid evā<sup>3</sup> 'ti. 90.

Tattha bhonto ti ālapanā, idaṃ vuttaṃ hoti: bhonto yo anattḥa-  
 10 kotṭhāsaṃ natṭhaṃ me ti vadati yo vā tumhesu kañci āsaṃkati so pañcakāma-  
 guṇe labhatu c' eva bhuñjatu ca ramaṇiyaṃ pabbajjaṃ alabbhitvā agāramajjhe  
 yeva<sup>3</sup> maratū 'ti.

Isīhi pana sapathe kate Sakko „mā bhāyittha, ahaṃ ime  
 vīmaṃsanto bhisāni antaradhāpesiṃ, ime ca chadditakhela-  
 15 piṇḍaṃ viya kāme garahantā<sup>4</sup> sapaṭhaṃ karonti, kāmagara-  
 hanakāraṇaṃ te pucchissāmi<sup>5</sup>“ cintetvā dissanānarūpo B-aṃ  
 vanditvā pucchamāno anantaragātham āha:

15. Yad esaṃānā<sup>6</sup> vicaranti loke  
              iṭṭhaṃ ca kantaṃ ca bahunnam etaṃ  
 20        piyaṃ manuññaṃ idha jīvaloke,  
              kasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 91.

Tattha yadesaṃānā<sup>6</sup> ti yaṃ vatthukāmaṃ kilesakāmaṃ ca kaṣigorakkhā-  
 dihi samavisaṃsammehi pariyesaṃānā<sup>6</sup> sattā loke vicaranti etaṃ bahunnam  
 devamanussānaṃ iṭṭhaṃ ca kantaṃ ca piyaṃ ca manuññaṃ ca, kasmā isayo na-  
 25 ppasaṃsanti<sup>7</sup> attho, kāme ti imiṇā taṃ vatthuṃ sarūpato dasseti.

Ath' assa pañhaṃ vissajjento M. dve gāthā abhāsi:

16. Kāmesu ve haññare bajjhare ca,  
              kāmesu dukkhaṃ ca bhayaṃ ca jātaṃ,  
              kāmesu bhūtādhipatī paṃattā  
 30        pāpāni kamināni karonti mohā. 92.  
              17. Te pāpadhammā pasavetva<sup>7</sup> pāpaṃ  
              kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti,

<sup>1</sup> Cks -entīti.    <sup>2</sup> Cs vo, Bds yaṃ.    <sup>3</sup> Ck -jjheneva    <sup>4</sup> Cks -tāya.    <sup>5</sup> Cks sad-.  
<sup>6</sup> Ck -nāya.    <sup>7</sup> Ck Bd -tvā.

ādinavaṃ kāmagaṇesu disvā (Suttanipāta v. 50.)

tasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 93.

Tattha kāmesū 'ti kāmahetu kāme nissāya kāyaduccaritādini karontiti  
attho, haññare ti daṇḍādīhi haññanti, bajjhare ti rajjubandhādīhi bajjhanti.  
dukkhaṃ ti kāyikacetasiḃaṃ asātaṃ, bhayaṃ ti attānuvādādiḃaṃ sabhaṃ pi 5  
bhayaṃ, bhūtādhipatitī Sakkaṃ ālapati, ādinavaṃ ti evarūpaṃ dosaṃ, so  
pan' esa ādinavo Dukkhaḃkhandhādīhi suttehi dīpetabbo

Sakko M-assa kathaṃ sutvā saṃviggamānaso anantaraṃ  
gāthaṃ āha:

18. Vīmaṃsamāno isino bhisāni 10  
tīre gaheṭvāna thale nidhesiṃ,  
suddhā apāpā isayo vasanti,  
etāni te brahmacāri bhisānīti. 94.

Tattha vīmaṃsamāno ti bhante ahaṃ ime isayo kāmādhimuttā vā no  
vā ti vīmaṃsanto, isino ti tava mahesino santakāni bhisāni, tīre gaheṭvānā 15  
'ti tīre nikkhittāni gaheṭvā thale ekamante nidhesiṃ, suddhā ti idāni mayā  
tumhākaṃ upatthakīriyāya nātaṃ: ime isayo suddhā apāpā hutvā vasantīti.

Taṃ sutvā Bo. gāthaṃ āha:

19. Na te naṭā no pana kīlaneyyā  
na bandhavā no pana te sahāyā, 20  
kismiṃ paratthambha sahaṣsanetta  
isihi tvaṃ<sup>1</sup> kīlasi devarājā 'ti. 95.

Tattha na te naṭā ti devarāja mayaṃ tava naṭā vā kīlitaḃbayuttakā vā<sup>2</sup>  
kenaci na homa na pi tava nātakā na sahāyā, aha tvaṃ<sup>3</sup> kismiṃ<sup>4</sup> parattham-  
bhaṃ kiṃ upatthambhaṃ katvā kiṃ nissāya isihi saddhiṃ kīlasīti attho. 25

Atha naṃ Sakko khāmapento vīsatiṃ gāthaṃ āha:

20. Ācariyo me si pitā va mayhaṃ,  
esā patitṭhā khalitassa brahme,  
ekāparādhaṃ khama bhūripaṇṇa,  
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 96. 30

Tattha esā patitṭhā ti esā tava paṭicceyā<sup>5</sup> ajja mama khalitassa aparā-  
dhassa patitṭhā hotu, kodhabalā ti paṇḍitā nāma khaṇṭibalā bhavanti na  
kodhabalā ti.

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> Bā tuvaṃ. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> -baṃyuttakāsā. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> taṃ. <sup>4</sup> Bā kivā. <sup>5</sup> so C<sup>ks</sup>; Bā pādacchāyā.

M. ca Sakkassa devarañño khamitvā sayam isiganam  
khamāpento itaram gātham āha :

21. Suvositam isinam ekarattam  
yam Vāsavam bhūtapat' addasāma,  
5 sabbe va bhonto sumanā bhavantu  
yam brāhmaṇo paccapādi<sup>1</sup> bhisāniti. 97.

Tattha suvositam isinam ekarattam ti āyasmantaṇaṃ isinam eka-  
rattam pi inasmim araṇṇe vasitaṃ suvasitaṃ eva, kiṃkāraṇā: yam Vāsavam  
bhūtapatiṃ addasāma, sace hi mayam nagare avasimhā na imam addasāma.  
10 bhonto ti bhavanto sabbe pi sumanā bhavantu tussantu Sakkassa devarañño  
khamantu, kiṃkāraṇā: yam brāhmaṇo paccapādi<sup>1</sup> bhisānīti<sup>2</sup> yasmā tum-  
hākaṃ ācariyo bhisāni patilabhiti.

Sakko isiganam vanditvā devalokam eva gato. Isigano  
pi jhānābhīṇṇam nibbattevā Brahmaloṇṇaṃ ahoṣi.

- 15 S. i. d. ā. ..evam<sup>1</sup> bhikkhū porāṇakapaṇḍitā sapatham katvā kilese  
jahimsū<sup>2</sup> 'ti vatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-  
bhikkhu sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahi. Jātakam samodhānento<sup>3</sup> tisso  
gāthā abhāsi:

21. Ahañ ca Sāriputto ca Moggallāno ca Kassapo  
20 Anuruddho Puṇṇo Anando tadāsum satta bhātaro. 98.  
22. Bhagini Uppalavaṇṇā<sup>4</sup>, dāsi Khujjuttarā tadā,  
Citto gahapati dāso, yakkho Sātāgiro tadā. 99.  
24. Pārileyyo<sup>5</sup> tadā nāgo, Madhuvāsetṭhavanaro<sup>6</sup>,  
Kāḷudāyi tadā Sakko, evaṃ dhāretha jātakan ti 100.  
25 Bhisajātakam.

## 6. Surucijātaka.

- Mahesi Rucino bhariyā ti. Idam S. Sāvattim<sup>7</sup> upa-  
ni-sāya Migāramātu pāsāde viharanto Visākhāya mahāupāsikāya  
laddhe aṭṭha vare ā. k. Sā hi ekadivasam Jetavane dhammakatham  
30 sutvā Bhagavantaṃ saddhim bhikkhusaṃghena svātanāya nimantevā  
pakkāmi. Tassā pana rattiya accayena cātuddīpako mahāmegho

<sup>1</sup> Bā paccapādi. <sup>2</sup> Cks -sāni. <sup>3</sup> Cks omit evam. <sup>4</sup> Bā paja-. <sup>5</sup> Bā adds  
puna satthā. <sup>6</sup> Fā adds ca. <sup>7</sup> Bā pālile- <sup>8</sup> so Cks: Bā pothapādo ca vanayo.  
<sup>9</sup> Bā -iyam.

vassi. Bhagavā bhikkhū āmantetvā „yathā bhikkhave Jetavane vassati evaṃ catūsu dīpesu vassati, ovassāpetha<sup>1</sup> bhikkhave kāyaṃ, ayaṃ pacchimako me<sup>2</sup> cātuddīpako mahāmegho“ ti vatvā ovassāpitakāyehi<sup>3</sup> bhikkhūhi saddhim<sup>4</sup>iddhibalena Jetavane antarahito Visākhāya koṭṭhake pātur ahoṣi. Upāsikā „acchariyaṃ vata bho, abbhutaṃ vata bho, T-assa mahiddhikatā mahānubhāvata yatra hi nāma jaṇṇukamattakesu<sup>4</sup> pi oghesu vattamānesu kaṭimattesu pi oghesu vattamānesu na hi nāma ekabhikkhussa<sup>5</sup> pi pādā vā cīvarāni vā allāni bhavissanti“ haṭṭhā udaggā Buddha-pamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ parivisittvā katabhattakiccaṃ Bhagavantaṃ etad avoca: „addhāhaṃ bhante Bhagavantaṃ varāni yācāmi“ „Atikkantavarā kho Visākhe<sup>6</sup> Tathāgata“ ti. „Yāni ca bhante kappanti yāni ca anavajjāniti“ „Vadehi Visākhe“ ti. „Icchāṃ ahaṃ bhante bhikkhusaṃghassa yāvajjivaṃ vassikasāṭhikaṃ dātuṃ āgantukabhattaṃ dātuṃ gamikabhattaṃ dātuṃ<sup>7</sup> gilānabhattaṃ dātuṃ gilānupaṭṭhākabhattaṃ dātuṃ gilānabhesajjaṃ<sup>8</sup> 15 dātuṃ dhuvayāguṃ dātuṃ bhikkhunisaṃghassa yāvajjivaṃ udakasāṭhikaṃ dātuṃ“ ti. S. „kaṃ pana tvaṃ Visākhe atthavaṣaṃ“ sampassamānā T-aṃ aṭṭha varāni yācasīti“ pucchitvā tāya varānisamse<sup>10</sup> kathite „sādhū sādhū Visākhe, sādhū kho tvaṃ Visākhe imaṃ ānisaṃsaṃ sampassamānā T-aṃ aṭṭha varāni yācasīti“<sup>11</sup> vatvā 20 „anujānāmi<sup>12</sup> Visākhe aṭṭha varāni“<sup>13</sup> aṭṭha vare datvā anumodanaṃ katvā pakkāmi. Ath' ekadivaṃ Satthari pubbārāme viharante<sup>14</sup> dh. k. s.: „āvuso Visākhā mahāupāsikā mātugāmabhāve<sup>15</sup> tathā<sup>16</sup> Dasabalassa santikā aṭṭha vare labhi, aho mahāguṇā“ ti. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya 25 nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Visākhā idān' eva mama santikā vare labhi. pubbē pi<sup>17</sup> labhi yevā“ ti vatvā a. ā.:

Atīte Mithilāyaṃ Suruci nāma rājā rajjaṃ karento puttaṃ paṭilabhittvā tassa Surucikumāro t-eva<sup>18</sup> nāmaṃ akāsi. So veyappatto „Takkasilāya<sup>19</sup> sippaṃ uggaṇhissāmīti“<sup>20</sup> gantvā 30 uagaradvāre sālāyaṃ nisīdi. Bārānasiraṇṇo pi<sup>21</sup> putto Brah-

<sup>1</sup> C<sup>k</sup> ossāpetha. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits me. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> ossāpita- <sup>4</sup> B<sup>d</sup> jaṇṇkamattesu. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -ssā. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> -khā, C<sup>s</sup> -khā corr. to -khe. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> omits g. d. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> salākabhattaṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> athavarānisāṃsaṃ. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -saṃghe. <sup>11</sup> pucchitvā - - yācasīti wanting in C<sup>s</sup>. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds tē. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> adds satthā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adds bhikkhu. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -gāmattabhāve. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> pesā. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> tveva. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> -yaṃ. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> omits ug. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> omits pi.

- madattakumāro nāma tath' eva gantvā Surucikumārassa nisinnaphalake yeva nisīdi. Te aññamaññāṃ pucchitvā vissāsikā hutvā ekato va ācariyassa santikaṃ gantvā ācariyabhāgaṃ datvā sippaṃ paṭṭhapetvā nacirass' eva niṭṭhāpitasippā' ācari-
- 5 yam āpucchitvā thokaṃ maggaṃ ekato va gantvā dvedhāpathe' thitā aññamaññāṃ āliṅgitvā mittadhammānurakkhanatthaṃ katikaṃ akamsu<sup>3</sup>: „sace mama putto jāyati tava dhītā tava putto<sup>4</sup> mama dhītā tesam āvāhavivāhaṃ karissāmā“ 'ti. Tesu rajjaṃ karentesu' Surucimahārājassa putto jāyi<sup>6</sup>, Surucikumāro t' ev' assa<sup>7</sup> nāmaṃ kariṃsu. Brahmadattassa dhītā jāyi<sup>6</sup>, Sumedhā ti 'ssā<sup>8</sup> nāmaṃ kariṃsu. Surucikumāro va-
- yappatto Takkasilaṃ gantvā sippaṃ uggahetvā<sup>9</sup> āgañchi<sup>10</sup>. Atha naṃ pitā rajje abhisiṅcitukāmo<sup>11</sup> „sahāyassa kira me Bārāṇasirañño dhītā atthi, tam ev' assa aggamaheṣiṃ karissā-
- 15 mīti“ tassā atthāya bahum paṇṇākāraṃ datvā anacce pesesi. Tesam anāgatakāle yeva Bārāṇasirājā devīm pucchi: „bhadde mātugāmassa nāma kiṃ atirekadukkhā“ ti. „Sapattirosa-
- dukkhaṃ<sup>12</sup> devā“ 'ti. „Tena hi bhadde amhākaṃ ekadhitaraṃ Sumedhadevīm<sup>13</sup> tamhā dukkhā mocetvā yo etaṃ ekikaṃ eva
- 20 gaṇhissati tassa dassāmā<sup>14</sup>“ 'ti āha. So tehi amaccehi āgantvā tassā nāme gaḥite<sup>15</sup> „tātā kāmaṃ mayā pubbe va mayhaṃ sahāyassa paṭiññātā<sup>16</sup> dārikā, imaṃ pana mayam na itthighaṭṭāya<sup>17</sup> antare khipitukāmā, yo etaṃ<sup>18</sup> ekikaṃ eva gaṇhāti tassa dātukāmaṃ amhā“ 'ti āha. Te rañño santikaṃ pahipiṃsu.
- 25 Rājā<sup>19</sup> „amhākaṃ mahantaṃ rajjaṃ sattayojanikaṃ Mithilana-
- garam tīṇi yojanasatāni rajjapariccheda<sup>20</sup>, heṭṭhimantena soḷasa itthisahassāni laddhum vaṭṭatīti“ vatvā na rocesi. Surucikumāro pana Sumedhāya rūpasampadaṃ sutvā savanasam-

<sup>1</sup> Bā niṭṭhita-, Ck -sippo. <sup>2</sup> Ck omits pathe. <sup>3</sup> Bā kariṃsu. <sup>4</sup> Bā adds vā.

<sup>5</sup> Bā karon-. <sup>6</sup> Bā vij-. <sup>7</sup> Bā tveva. <sup>8</sup> Ck tissa. <sup>9</sup> Bā uggahitvā. <sup>10</sup> Bā

āgañchi. <sup>11</sup> Bā add hutvā. <sup>12</sup> Bā sampattirosaṃ-. <sup>13</sup> Bā -dhamdevi. <sup>14</sup>

Bā -mī. <sup>15</sup> Ck nāmagahito, C nāmeḥito. <sup>16</sup> Bā paṭiññātā, omitting

dārikā. <sup>17</sup> Bā -gaṭṭāya. <sup>18</sup> Bā ekam. <sup>19</sup> Bā add pana. <sup>20</sup> Bā paṭṭha-.

saggena bajjhītvā „ahan taṃ ekikam eva gaṇhissāmi, na mayhaṃ itthighaṭṭāya<sup>1</sup> attho, taṃ yeva<sup>2</sup> ānetū<sup>3</sup>“ ti mātāpitunnaṃ pesesi. Te tassa manaṃ abhīnditvā bahuṃ dhanāṃ pesetvā mahantena parivārena taṃ ānāpetvā<sup>4</sup> kumārassa agga-mahesiṃ katvā ekato va abhiśiñciṃsu. So Surucimahārājā 5 nāma hutvā dhammena rājāṃ karento tāya saddhiṃ piyasaṃvāsaṃ vasi. Sā pana dasavassasahassāni tassa gehe vasanti n' eva puttaṃ na dhītaraṃ alattha<sup>5</sup>. Atha<sup>6</sup> nāgarā sannipatitvā rājāṅgaṇe upakkositvā<sup>7</sup> „kiṃ etan“ ti vutte „aṇṇo<sup>8</sup> doso u' atthi vaṃsānupālako vo<sup>9</sup> putto n' atthi<sup>10</sup>, tumbhākaṃ 10 ekā va<sup>11</sup> devī, rājakulaṃ<sup>12</sup> nāma heṭṭhimantena soḷasahi itthisahassemi bhavitabbam, itthighaṭṭaṃ gaṇha deva, ekā<sup>13</sup> puṇṇavati puttaṃ labhissatiti“ vatvā „tātā, kiṃ kathetha, ‘ahaṃ aṇṇaṃ na gaṇhissāmi’“ paṭiñṇaṃ datvā mayā esā ānīta,<sup>14</sup> na sakkā musāvādaṃ kātuṃ, na mayhaṃ itthighaṭṭāya attho“ ti 15 raṇṇā paṭikkhittā pakkamiṃsu. Sunedhā taṃ kathaṃ sutvā „rājā tāva saccavādītāya aṇṇā itthiyo na āneti<sup>15</sup>, ahaṃ eva paṇ' assa ānessāmi“ raṇṇo mātu samabhariyāya<sup>16</sup> thāne thātvā attano ruciya<sup>17</sup> khattiyakaṇṇānaṃ sahasaṃ amacca-kaṇṇānaṃ sahasaṃ gahapatikaṇṇānaṃ sahasaṃ sabbasama- 20 yanāṭakittinaṃ<sup>18</sup> sahasaṃ ti cattāri itthisahassāni ānesi. Tāpi dasavassasahassāni rājakule vasitvā n' eva puttaṃ na dhītaraṃ labhiṃsu. Eten' ev' upāyena aparāni tikkhattuṃ cattāri cattāri sahasāni ānesi. Tāpi n' eva puttaṃ na dhītaraṃ labhiṃsu. Ettāvata soḷasa itthisahassāni ānesuṃ. Cattālīsa vassahassāni 25 atikkamiṃsu, tāni tāya<sup>19</sup> ekikāya vutthehi<sup>20</sup> dasahi saddhiṃ pañṇāsa vassasahassāni honti. Atha nāgarā sannipatitvā puna upakkositvā „kiṃ nāṃ' etan“ ti vutte „deva tumbhākaṃ

<sup>1</sup> Cks -gatāya. <sup>2</sup> Bā tameva. <sup>3</sup> Bā ānetū. <sup>4</sup> Bā ānetvā. <sup>5</sup> Bā labhi. <sup>6</sup> Bā add naṃ. <sup>7</sup> Bā -sinisu. <sup>8</sup> Bā raṇṇo. <sup>9</sup> Bā nāma pana te in the place of vo. <sup>10</sup> Bā na vijjati. <sup>11</sup> Bā omīti va. <sup>12</sup> Bā -le ca. <sup>13</sup> Bā devā ti addhā tāsū. <sup>14</sup> Bā -haṇca. <sup>15</sup> Bā -si. <sup>16</sup> Bā -riyā. <sup>17</sup> Bā add va. <sup>18</sup> Bā sabbesavassanāta-, Bā sabbesamassanā-, Bā sabbesavassanā-. <sup>19</sup> Bā add ānītāya. <sup>20</sup> all three MSS. vutthehi. <sup>21</sup> Bā kimetaṃ.



itthiyo<sup>1</sup> puttāṃ patthetum āṇāpethā<sup>2</sup> 'ti vadiṃsu. Rājā  
 „sādhū<sup>3</sup> 'ti sampatīcchitvā „bhadde<sup>4</sup> puttāṃ patthethā<sup>5</sup> 'ti  
 āha. Tā tato paṭṭhāya puttāṃ patthayamānā<sup>6</sup> nāuā devatā  
 namassanti nānā vatāni caranti<sup>7</sup>, putto n' uppajjat' eva. Atha  
 5 rājā Sumedham āha: „bhadde puttāṃ patthehi<sup>8</sup>. Sā „sādhū<sup>9</sup>  
 'ti<sup>10</sup> pannarasuposathe aṭṭhaṅgasamannāgataṃ uposathaṃ samā-  
 dāya sirigabbhe sīlāni āvajjamānā kappiyamañcake nisīdi. Sesā  
 ajavaṭagovatā hutvā<sup>11</sup> uyyānaṃ agamaṃsu<sup>12</sup>. Sumedhāya sīlate-  
 jena Sakkabhavanaṃ kampi. Sakko āvajjitvā<sup>13</sup> „Sumedhā put-  
 10 taṃ pattheti, puttam assā dassāma<sup>14</sup>, na kho pana sakkā yaṃ  
 vā taṃ vā dātuṃ, anucchavikam assā puttāṃ upadhāressāmīti<sup>15</sup>  
 upadhārento Naḷakāradevaputtāṃ passi. So hi puññasam-  
 panno satto purimattabhāve Bārāṇasiyaṃ vasanto vappakāle<sup>16</sup>  
 khettaṃ gacchanto ekaṃ paccekabuddhaṃ disvā dāsakamma-  
 15 kare<sup>17</sup> „vapathā<sup>18</sup> 'ti pahīnitvā sayāṃ nivattitvā pacceka-  
 buddhaṃ gehaṃ netvā bhojetvā puna Gaṅgātīraṃ<sup>19</sup> netvā  
 puttena saddhiṃ ekato hutvā udumbarabhittipādaṃ<sup>20</sup> naḷabhitti-  
 kaṃ paṇṇasālaṃ katvā dvāraṃ yojetvā caṃkamaṃ katvā  
 paccekabuddhaṃ tattha<sup>21</sup> temāsāṃ vasāpetvā vutthavassaṃ dve  
 20 pi pitāputtā ticīvarena acchādetvā uyyojayimsu<sup>22</sup>. Eteu' eva  
 niyāmena satta<sup>23</sup> paccekabuddhe tāya paṇṇasālāya vasāpetvā  
 ticīvarāni adamsu. Dve pi pitāputtā naḷakārā hutvā Gaṅgātīre  
 veḷuṇ upadhārentā paccekabuddhaṃ disvā evaṃ akamsū 'ti pi  
 vadanti yeva. Te kālāṃ katvā Tāvatisabhavane nibbattitvā<sup>24</sup>  
 25 chasu kāmāggesu<sup>25</sup> anulomapaṭilomena<sup>26</sup> mahantaṃ devissa-  
 riyaṃ<sup>27</sup> anubhavantā<sup>28</sup> vicaranti. Te tadā<sup>29</sup> cavitvā uparideva-  
 loke nibbattitukāmā<sup>30</sup>. Sakko Tathāgatabhāvaṃ ñatvā tesu

<sup>1</sup> Bds deviyā. <sup>2</sup> Bds tumhe. <sup>3</sup> Cks patthi-. <sup>4</sup> Bds vattāni paricaranti. <sup>5</sup> Bds  
 add sampatīcchi. <sup>6</sup> Bds add puttāṃ alabhitvā. <sup>7</sup> Cs āg-. <sup>8</sup> Bds -jjaṇto. <sup>9</sup>  
 Cs -mi, Bds -mīti. <sup>10</sup> Cks vappakāle. <sup>11</sup> Ck -karo, Cs -kammare. <sup>12</sup>  
 Bds gacchathā. <sup>13</sup> Bds -re. <sup>14</sup> B -pāram. <sup>15</sup> Bds tattheva. <sup>16</sup> Bds -jesuṃ.  
<sup>17</sup> Ck -e, Bs tassa, Bā sattaṭṭha. <sup>18</sup> all three MSS. nibbatte-? <sup>19</sup> Bds kāmā-  
 vacarasa-. <sup>20</sup> B anulomena. <sup>21</sup> Bds omit dev. <sup>22</sup> Bds -ti. <sup>23</sup> Bds tato. <sup>24</sup>  
 Bds add honti.

ekassa viuānadvāraṃ gantvā taṃ āgantvā vanditvā ʒhitam āha: „mārisa tayā manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti“. „Mahā-rāja. manussaloko nāma jeguccho paṭikkūlo, tattha ʒhitā dānā-dīni puññāni katvā devalokaṃ patthenti, tatra gantvā kiṃ karissāmīti“. „Mārisa devaloke paribhuñjitabbam sampattiṃ 5 manussaloke paribhuñjissasi<sup>1</sup> pañcavīsatiyojanubbedhe<sup>2</sup> ratana-pāsāde vasissasi<sup>3</sup>. adhivāsehiṭi“. So adhivāsesi. Sakko tassa paṭiññam gaheṭvā isivesena<sup>4</sup> rājuyyānam gantvā tasmaṃ itthīnam upari ākāse camkamanto attānam dassetvā „kassā<sup>5</sup> puttavaram demī, kā puttavaram ganhatīti“ āha. „Bhante, mayham dehi, 10 mayham dehīti“ hatthasahassāni ukkhipiṃsu. Tato<sup>7</sup> āha: „aham sīlavatīnam<sup>8</sup> puttam dammi, tumhākaṃ kiṃ sīlam ko ācāro“ ti. Tā ukkhittahatthe sammiñjetvā „sace sīlavatīyā dātukāmo Sumedhāya santikaṃ gacchā“<sup>9</sup> ti vadīṃsu. So ākāse yeva gantvā tassā vāsāgāre<sup>9</sup> sīhapañjare aṭṭhāsi. Ath' assā<sup>10</sup> 15 ārocaṃsu: „etha devī, eko devarājā 'tumhākaṃ puttavaram dassāmīti' ākāsenāgantvā sīhapañjare ʒhito“ ti. Sā garupari-hārenāgantvā sīhapañjaram ugghāṭetvā „saccam kira bhante tumhe sīlavatīyā puttavaram dethā“<sup>11</sup> ti āha. „Āma demīti“. „Tena hi mayham dethā“<sup>12</sup> ti. „Kiṃ pana te sīlam, kathehi<sup>13</sup>, 20 sace me ruccissati<sup>12</sup> dassāmi te varan“ ti. Sā tassa vacanam sutvā „tena hi suñāhīti“<sup>14</sup> vatvā attano sīlaguṇam<sup>13</sup> kathenti pannarasa gāthā abbāsi:

1. Mahesī Rucino bhariyā ānītā paṭhamam aham,  
dasavassasahassāni yaṃ maṃ Suruci-m-ānaya. 101. 25
2. Sāham brāhmaṇa rājānam Vedeham Mithilaggaham  
nābhijānāmi kāyena vācāya uda cetasā,  
Suruciṃ atimaññittha<sup>14</sup> āvīm vā yadi vā raho. 102.

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> -sīti, B<sup>d</sup> -tīti. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> add atthayojanavittāre. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> -ti <sup>4</sup> B<sup>s</sup> -se. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> kassāham. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> gaṇhissatīti <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adū sakko. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -vantānam. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> pāsādadvāre <sup>10</sup> B<sup>d</sup> add tā itthiyo <sup>11</sup> C<sup>k</sup> -si, B<sup>d</sup> -hīti. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> ruccati. <sup>13</sup> B<sup>s</sup> omits sīla. <sup>14</sup> so B<sup>d</sup> = atimaññi ttha? B<sup>d</sup> -maññattho, C<sup>k</sup> -maññittho.

5. Etena saccavajjena putto uppajjatan<sup>1</sup> ise,  
musā me<sup>2</sup> bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā. 103.
4. Bhattu manāpassa<sup>3</sup> pitā mātā cāpi suvāmino<sup>4</sup>  
te maṃ brahma<sup>5</sup> vinetāro yāva aṭṭhaṃsu jīvite. 104.
5. Sāhaṃ ahimsāratinī kāmasā dhammacārini<sup>6</sup>  
sakkaccaṃ te upatṭhāsīm rattindivam atanditā. 105.
6. Etena saccavajjena -pe-. 106.
7. Soḷasitthisahassāni sahabhāriyāni<sup>7</sup> brāhmana  
tāsu issā vā kodho vā nāhu mayhaṃ kudācanam. 107.
8. Hitena tāsam nandāmi, na ca me kāci<sup>8</sup> appiyā,  
attānam vānukampāmi<sup>9</sup> sadā sabbā sapattiyo. 108.
9. Etena saccavajjena -pe-. 109.
10. Dāse kammakare pesse<sup>9</sup> ye c' aññe anujīvino  
posemi saha dhammena sadā pamuditindriyā. 110.
11. Etena saccavajjena -pe-. 111.
12. Samaṇe brāhmaṇe cāpi aññe cāpi vanibbake  
tappemi annapānena sadā payatapāṇini. 112.
13. Etena saccavajjena -pe-. 113.
14. Cātuddasiṃ<sup>10</sup> panoarasim<sup>10</sup> yāva pakkhassa aṭṭhamim<sup>10\*</sup>  
pāṭihāriyapakkhaṇ ca aṭṭhaṅgasusamāhitam  
uposatham upavasāmi<sup>11</sup> sadā silesu samvutā. 114.
15. Etena saccavajjena putto uppajjatan<sup>1</sup> ise,  
musā me bhaṇamānāya muddhā phalatu sattadhā ti. 115.

Tattha mahesīti aggamahesī. Rucino ti Surucirañño, pathaman ti  
25 soḷasannam itthisahassānam sabbapaṭhamam, yaṃ man ti yasmiṃ kālā maṃ<sup>12</sup>  
Suruci ānaya tato paṭṭhāyāham<sup>13</sup> dasavassasahassāni ekikā va imasmiṃ gehe  
vasiṃ, a ti maññitthā<sup>14</sup> ti muhuttam pi sammukhā vā parammukhā vā atimaññin  
ti<sup>15</sup> idaṃ atikkamitvā maññamānam<sup>16</sup> na jānāmi na sarāmi, ise ti taṃ ālapati,  
te man ti sasuro ca sassu cā 'ti te ubho maṃ, vinetāro ti tehi vinīt' amhi.

<sup>1</sup> Cks -nain. <sup>2</sup> Cks ce. <sup>3</sup> Cs manussa, Bđ bhattu maman sassu. <sup>4</sup> Bds cāpi  
ca sassurā. <sup>5</sup> Cs Bđ -me. <sup>6</sup> Cks -yāti. <sup>7</sup> Cks kañci. <sup>8</sup> Cks attānam va anu-  
B<sup>8</sup> atthānam vānammāmi? <sup>9</sup> Bđ pose. <sup>10</sup> Cks Bđ -ī. \* (Min., Gram. Palie  
XXIV, v. 24, Morris Therig. p. 125, Dh. p. 404). <sup>11</sup> Bđ -vasi. <sup>12</sup> Bds add  
sukhasamvāsāya <sup>13</sup> Bds paṭṭhāya sāham. <sup>14</sup> Cks -ittho. <sup>15</sup> Bds -maññati. <sup>16</sup>  
Cks maññanam.

te me yāva jīvinisu tāva ovādam adamsu, ahimsāratinīti ahimsāsambhātāya  
 ratiyā samannāgatā, mayā hi kunthakipilliko<sup>1</sup> pi na himsitapubbo, kāmasā ti  
 ekanten' eva, dhammacārinīti dasakusalakammapathe pūremi<sup>2</sup>, upaṭṭhāsin  
 ti pādaparikkammādīni kiccāni karontī upaṭṭhahim<sup>3</sup>, sahabbariyānīti mayā  
 saha ekasāmikassa bhariyābhūtāni, nāhū 'ti kilesaṃ nissāya issādammo vā  
 kodhadhammo vā mayhaṃ na bhūtapubbo, hītenā 'ti yaṃ tāsāṃ hitaṃ ten' eva  
 naudāmi, ure<sup>4</sup> vutthā<sup>5</sup> dhītaro viya tā disvā tussāmi, kācīti<sup>6</sup> tāsū ekāpi  
 mayhaṃ apjiyā nāma n' atthi, sabbā piyavādītāy' eva<sup>7</sup> anukampāmīti  
 muducittena sabbā solasasahassāpi tā<sup>8</sup> attānaṃ viya anukampāmi, saha  
 dham'menā 'ti nayena<sup>9</sup> kāraṇena, yo yaṃ kātuma sakkoti taṃ tasmīṃ kamme  
 yojemīti<sup>10</sup> attho, pamuditindriyā ti<sup>11</sup> pesenti ca niccaṃ pamuditindriyā  
 va hutvā pesenti, are dutṭhadāsa idan nāma karohīti evaṃ kujjibitvā na me  
 koci kathāci pesitapubbo, payatapāninīti dhotabattā pasāritahattā va  
 hutva, pātikārikapakkañcā 'ti<sup>12</sup> atthamicātuddasīpannarasiṇaṃ<sup>13</sup> pac-  
 cuggamanānuggamanavasena cattāro divase<sup>14</sup>, sadā ti niccakāle<sup>15</sup> pañcasu  
 sīlesu saṃvutā tehi<sup>16</sup> pihitagopitattabhāvā va bomiti

Evam tassā gāthāsatenā pi sahasseṇa pi vaṇṇiyamānānaṃ  
 guṇānaṃ pamāṇan nāma n' atthi, tāya pana paṇṇarasahi  
 gāthāhi attano guṇānaṃ vaṇṇitakāle yeva Sakko attano  
 bahukaraṇīyatāya tassā kathāṃ avicchinditvā „pahūtā abbhutā  
 yeva te guṇā“ ti taṃ pasaṃsanto gāthadvayam āha:

16. Sabbe va te dhammaguṇā rājaputti yasassini

saṃvijjanti tayi bhadde ye tvaṃ kittesi attani. 116.

17. Khattiyo jātisampanno abhijāto yasassimā

dhammarājā Videhānaṃ putto uppajjate tavan ti. 117. 25

Tattha dhammaguṇā ti sabhāvagūṇā bhūtaguṇā, saṃvijjantīti ye  
 tayā vuttā te sabbe va tayi upalabbhanti, abhijāto ti atijāto<sup>17</sup>, yasassimā  
 ti yasasampannena parivāreṇa samannāgato, uppajjati evarūpo tava putto  
 uppajjissati, mā cintayīti.

Sā tassa vacanaṃ sutvā somanassajātā taṃ pucchanti  
 dve gāthā abhāsi:

<sup>1</sup> Ck kunta-. B<sup>3</sup> -kādrko pi <sup>2</sup> Ck sūremi. <sup>3</sup> B<sup>3</sup> upatṭhemi. <sup>4</sup> Ck vure. <sup>5</sup>  
 B<sup>3</sup> vuṭṭha. <sup>6</sup> Ck<sup>3</sup> kāmīti. <sup>7</sup> B<sup>3</sup> piyakāyeva. <sup>8</sup> B<sup>3</sup> -sabassānipti, B<sup>3</sup> sabba  
 sahasāni pi. <sup>9</sup> B<sup>3</sup> yena. <sup>10</sup> B<sup>3</sup> payo-. <sup>11</sup> Ck<sup>3</sup> omit ti. <sup>12</sup> B<sup>3</sup> add pañ-  
 camī. <sup>13</sup> Ck<sup>3</sup> -dasapaṇṇarasānaṃ. <sup>14</sup> Ck<sup>3</sup> -sā, B<sup>3</sup> divase labhati. <sup>15</sup> B<sup>3</sup>  
 -laṃ. <sup>16</sup> Ck<sup>3</sup> te. <sup>17</sup> Ck<sup>3</sup> abhijāto, B<sup>3</sup> atijāto suddhajāto.

18. Rummī<sup>1</sup> rajojalladharo aghe vehāsayaṇ ṭhito  
manuññam bhāsasi<sup>2</sup> vācam yaṁ mayhaṁ hadayaṁ gamam. 118.  
19. Devatā nu si saggamhā isi vāsi<sup>3</sup> mahiddhiko,  
ko vāsi tvaṁ anuppatto, attānam me pavedayā 'ti. 119.

5 Tattha rummiti<sup>4</sup> auañjītamañḍito, Sakko āgacchanto ramañiyena tā-  
pasavesenāgato, pabbajitavesenāgatattā pana sā evam āha, aghe ti appatighe  
thāne, yaṁ mayhan ti yaṁ etaṁ<sup>5</sup> mayhaṁ manuññavācam bhāsasi taṁ  
bhāsamāno tvaṁ devatā nu si saggamhā idhāgato isi vāsi mahiddhiko ti  
yakkhādisu ko vā tvaṁ asi idhānuppatto attānam me pavedaya yathābhūtaṁ  
10 kathehīti vadati.

So tassā kathento cha gāthā āha:

20. Yaṁ devasaṁghā vadanti Sudhammāyaṁ samāgatā  
so 'haṁ Sakko saḥassakkho āgato 'smi tav' antike<sup>6</sup>. 120.  
21. Itthi yā<sup>7</sup> jīvalokasmiṁ yā hoti<sup>8</sup> samacārīnī  
15 medhāvinī sīlavatī sassudevāpatibbatā<sup>9</sup>. 121.  
22. Tādisāya sumedhāya sucikammāya nāriyā  
devā dassanam āyanti mānusiya amānusa. 122.  
23. Tvaṁ bhadde<sup>10</sup> sucinṇena pubbesucaritena ca  
idha rājakule jātā sabbakāmasamiddhinī. 123.  
20 24. Ayaṁ ca te rājaputti ubhayattha kaṭaggaho  
devalokūpapattī ca kittī ca idha jīvite. 124.  
25. Ciraṁ sumedhe sukhinī dhammam attani pālaya,  
esāhaṁ Tidivaṁ yāmi, piyam me tava dassanam ti. 125.

Tattha saḥassakkho ti atthasaḥassassa<sup>11</sup> taṁ muhuttaṁ dassanavasena  
25 saḥassakkho, itthi yā<sup>12</sup> ti itthī, samacārīnīti tīhi dvārehi samacariyāya  
samannāgatā, tādisāya<sup>13</sup> 'ti yathārūpāya, sumedhāya 'ti supaññāya, ubha-  
yatthakaṭaggaho ti ayaṁ tava<sup>14</sup> imasmiṁ ca attabhāve anāgate ca jayaggāho.  
tesu<sup>15</sup> anāgatesu<sup>16</sup> devalokūpapatti<sup>17</sup> idha jīvite pavattamāne<sup>18</sup> kitti cā<sup>19</sup> 'ti  
ayaṁ ubhayattha kaṭaggāho nāma, dhamman ti evaṁ sahhāvagunaṁ ciraṁ  
30 attani pālaya, esāhan ti eso ahaṁ, piyam me ti mayhaṁ tava dassanaṁ  
piyam.

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> dummi. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -se. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> cāpi <sup>4</sup> B<sup>d</sup> dummiti. <sup>5</sup> B<sup>s</sup> evaṁ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> bha-  
vantike. <sup>7</sup> B<sup>s</sup> atthiyo, B<sup>d</sup> itthiyo. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> honti. <sup>9</sup> so all three MSS. <sup>10</sup> C<sup>k</sup>  
bhante, B<sup>s</sup> tvaṁ ca bhadde <sup>11</sup> C<sup>k</sup> atthasaḥassa, B<sup>s</sup> atthahi saḥassassa cīntitaṁ.  
<sup>12</sup> B<sup>d</sup> yo. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> tādisiyyā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> tāva <sup>15</sup> B<sup>s</sup> adds idhalokaparalokesu. <sup>16</sup>  
B<sup>d</sup> -te. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> add ca. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> pamatta- <sup>19</sup> C<sup>k</sup> mā.

„Devaloke pana me kiccakaraṇīyaṃ atthi, tasmā gacchāmi, tvaṃ appamattā hohīti“ tassā ovādaṃ datvā pakkāmi. Naḷakāradevo<sup>1</sup> paccūsakāle cavitvā tassā kucchimhi paṭisandhim gaṇhi. Sā<sup>2</sup> ñatvā rañño ārocesi. Rājā gabbhaparihāraṃ adāsi. Sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyi, Mahāpanādo ti<sup>3</sup> 'ssa nāmaṃ karimsu. Ubhayaṛaṭṭhavāsino „sāmi puttassa no khīramūlan“ ti ekekaṃ kahāpanaṃ rājaṅgaṇe khipimsu, mahārāsi ahosi. Raññā paṭikkhattāpi ca „sāmi puttassa vadḍhitakāle paribbayo bhavissatīti“ agahetvā va pakkamimsu. Kumāro mahāparivārena vadḍhitvā vayappatto soḷasavassa-<sup>10</sup> kāle yeva sabbasippe nipphattiṃ pāpuṇi. Rājā puttassa vayaṃ oloketvā devīm āha: „bhadde puttassa me rajjābhisekakāle ramaṇīyaṃ assa pāsādaṃ kāretvā abhisekaṃ kāressāmā“ 'ti. Sā „sādhū deva“ 'ti sampaṭicchhi. Rājā vatthuvijjācariye pakkosāpetvā „tātā vadḍhakiṃ gahetvā am-<sup>15</sup> hākaṃ nivesanato avidūre puttassa me pāsādaṃ māpetha, rajjena naṃ abhisinācissāmā“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti bhūmippadesaṃ vīmaṃsanti. Tasmim̐ khaṇe Śakkassāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā Vissakammaṃ āmantetvā „gaccha tāta Mahāpanādakumārassa āyāmaṇḍita-<sup>20</sup> rato<sup>3</sup> adḍhayaṇikaṃ<sup>4</sup> ubbedhena pañcaviṣatiyojanaṃ<sup>5</sup> ratana-pāsādaṃ māpehīti“ pesesi. So vadḍhakivesena vadḍhakīnaṃ santikaṃ āgantvā „tumhe pātarāsaṃ bhuñjitvā ethā“ 'ti te pesetvā daṇḍakena bhūmiyaṃ pahari, tāvad eva vuttappakāro sattabhūmiko pāsādo utṭhahi. Mahāpanādassa pāsādamaṇ-<sup>25</sup> galaṃ<sup>6</sup> chattamaṅgalaṃ āvāhamaṅgalan ti tīṇi maṅgalāni<sup>7</sup> ekato va ahesuṃ. Maṅgalaṭṭhāne ubhayaṛaṭṭhavāsino sannipatitvā maṅgalacchaṇena sattavassāni vītināmesuṃ, n' eva ne rājā uyyojeti<sup>8</sup>; tesam̐ vatthālaṃkārakhādaniyabhojani-

<sup>1</sup> Eds -devaṇutto pana. <sup>2</sup> B<sup>s</sup> adds gabbhapatiṭṭhitabhāvaṃ, B<sup>d</sup> patiṭṭhitabhāvaṃ.

<sup>3</sup> Eds āyāmena yojanaṃ vitthārato. <sup>4</sup> B<sup>s</sup> atṭhaya-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>s -jamkaṃ <sup>6</sup> C<sup>k</sup> B<sup>s</sup> -daṃ. <sup>7</sup> C<sup>k</sup>s omīti maṅgalāni. <sup>8</sup> B<sup>s</sup> -si, B<sup>d</sup> -suṃ

yādim<sup>1</sup> sabbam rājakulasantakam űeva ahosi. Te sattasam-  
 vaccharaccayena upakkositvā Surucimahārājena „kim etan“ ti  
 puṭṭhā „mahārāja amhākam maṅgalam bhuñjantānam satta-  
 vassāni gatāni<sup>2</sup>, kadā maṅgalassa osānam bhavissatīti“  
 5 āhaṃsu. Tato rājā<sup>3</sup> „tātā puttena me ettakam kalam na  
 hasitapubbam, yadā so hasissati tadā gamissathā“ 'ti.  
 Atha<sup>4</sup> mahājano bheriṇ carāpetvā naṭe sannipātesi. Naṭasa-  
 hassāni<sup>5</sup> sannipatitvā satta koṭṭhāsā hutvā naccantā rājānam  
 hasāpetum nāsakkhimsu. Tassa hi dibbanātakānam diṭṭhattā  
 10 tesam naccam amanuñnam ahosi. Tadā Bhaṇḍukaṇṇa-  
 Paṇḍukaṇṇā<sup>6</sup> nāma dve nātakā chekā<sup>7</sup> „mayam rājānam hasā-  
 pessāmā“ 'ti. Bhaṇḍukaṇṇo<sup>8</sup> nāma<sup>9</sup> rājadvāre mahantaṁ  
 Atulam nāma ambaṁ māpetvā suttaguḷam khipitvā tassa  
 sākḥāya laggāpetvā suttena Atulambaṁ<sup>10</sup> abhirūhi. Atulambo  
 15 pi<sup>11</sup> kira<sup>12</sup> Vessavaṇaambo<sup>13</sup>. Ath tam pi<sup>14</sup> Vessavaṇassa  
 dāsā gahetvā aṅgapaccaṅgāni chinditvā pātesum. Sesanaṭā  
 tāni<sup>15</sup> samodhānetvā udakena siñciṃsu<sup>16</sup>. So<sup>17</sup> pupphapaṭam  
 nivāsetvā ca pārupitvā ca naccanto va uṭṭhahi. Mahāpanādo  
 tam pi disvā n' eva hasi. Paṇḍukaṇṇanaṭo<sup>18</sup> rājaṅgaṇe dāru-  
 20 citakam kāretvā attano parisāya saddhim aggim pāvisi.  
 Tasmim nibbuta citakam udakena siñciṃsu. So sapariso  
 pupphapaṭam nivāsetvā ca pārupitvā na naccanto va uṭṭhahi.  
 Tam pi disvā rājā n' eva hasi. Iti tam hasāpetum asakkontā<sup>19</sup>  
 manussā upaddutā ahesum. Sakko tam kāraṇam natvā  
 25 „gaccha tāta, Mahāpanādam hasāpetvā ehīti“ devanaṭakam  
 pesesi. So āgautvā rājaṅgaṇe ākāse ṭhatvā upaddharaṅgam<sup>20</sup>

<sup>1</sup> Ck Bd -di. <sup>2</sup> Ck gatā ti, Cs -vassāni dvitīyāmesum nevano gatā ti. <sup>3</sup> Ck  
 omit tato rājā. <sup>4</sup> Bd athassa. <sup>5</sup> Ck panathata- corr. to panata-, Cs janata-.  
<sup>6</sup> B -kaṇḍo ca- kando ca. Bd -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. <sup>7</sup> Cs nāṭakajekā, Bd  
 -kajethakā. <sup>8</sup> B -kaṇḍo, Bd -kaṇḍo <sup>9</sup> Bd tāva. <sup>10</sup> hi dibba - - - atulambaṁ  
 wanting in Ck. <sup>11</sup> Ck ti. <sup>12</sup> Ck kī. <sup>13</sup> B -sse ambo? <sup>14</sup> Bd tam hi.  
<sup>15</sup> Cs tāti, B -natakāti, Bd sesanātakā <sup>16</sup> Bd abhisi-. <sup>17</sup> Ck adds saparisa  
<sup>18</sup> B -kaṇḍo naṭo, Bd -kaṇḍo naṭo. <sup>19</sup> Ck Bd -to, Cs -te, B -tā? <sup>20</sup> Bd  
 upaddha āgam.

nāma dassesi, eko va hattho eko va pādo ekaṃ akkhiṃ ekā dāṭhā<sup>1</sup> naccati<sup>2</sup> calati<sup>3</sup> phandati, sesaṃ niccalaṃ ahosi. Taṃ disvā Mahāpanādo thokaṃ sitaṃ akāsi. Mahājano pana hasanto hasanto hassaṃ dhāretuṃ satim<sup>4</sup> paccupaṭṭhāpetuṃ<sup>5</sup> asakkonto aṅgāni vissajjetvā rājaṅgaṇe yeva papati<sup>6</sup>. Tasmim<sup>5</sup> kāle maṅgalaṃ niṭṭhitaṃ. Sesam ettha

Panādo nāma so rājā

yassa yūpo suvaṇṇayo<sup>7</sup> (II, 334, Therag. p. 22)

ti Mahāpanādajātakena<sup>8</sup> vaṇṇetabbaṃ. Rājā Mahāpanādo dānādīni puññāni katvā āyupariyosāne devalokaṃ eva gato. 10

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave Visākhā pubbe pi mama santikā varaṃ labhi yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Mahāpanādo Bhaddaji ahosi. Sumedhā devī Visākhā. Vissakamma Anando, Sakko<sup>9</sup> aham evā“ 'ti. Suruciajātakam.

## 7. Pañcūposathajātaka.

15

Appossukko dāni tvaṃ kapoṭā 'ti. Idam S. j. v. uposathike pañcasate upāsake ā. k. Tadā hi S. dhammasabhāyaṃ catuparisamajjhe alaṃkatābuddhāsane nisīditvā muducittena parisaṃ oloketvā „ajja upāsakānaṃ kathaṃ paṭicca desanā samuṭṭhahissatīti“  
 ūtvā upāsake āmantetvā „uposathik' attha upāsakā“ ti pucchitvā 20  
 „āma bhante“ ti vutte „sādhu vo kataṃ, uposatho nāma esa porāṇa-  
 kapanditānaṃ vaṃso, porāṇakapanditā hi rāgādikilese niggahatthaṃ  
 uposathavāsaṃ vasiṃsū“ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

Atīte Magadharatṭhādīnaṃ tiṇṇaṃ raṭṭhānaṃ antare aṭavi ahosi. Bo. Magadharatṭhe brāhmaṇamahāsālakule 25  
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya nikkhamitvā taṃ aṭaviṃ  
 pavisitvā assamaṃ katvā vāsaṃ kappesi. Tassa pana assa-  
 massa avidūre ekasmiṃ veṇugahane attano bhariyāya saddhim

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> ṭhitā, C<sup>s</sup> dāṭhikā, B<sup>s</sup> dāṭha? B<sup>d</sup> dādhi. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> kaccati <sup>3</sup> B<sup>d</sup> add upa-  
 dham. <sup>4</sup> Ck<sup>s</sup> hāsaṃtiṇ, B<sup>s</sup> patiṃ? B<sup>d</sup> sati. <sup>5</sup> B<sup>s</sup> paccupaṭṭhetuṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup>  
 patati. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -ṇamayo. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -ke. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> add pana.



kapoṭasakuṇo vasati, ekasmiṃ vammike ahi<sup>1</sup>, ekasmiṃ vana-  
gumbe sigālo, ekasmiṃ vanagumbe accho. Te cattāro pi  
kālena kālaṃ isiṃ upasaṃkamitvā dhammaṃ supanti. Ath'  
ekadivasam kapoto bhariyāya saddhiṃ kulāvakā nikkhamitvā  
5 gocarāya pakkāmi. Tassa pacchato gacchantiṃ kapotiṃ eko  
seno gahetvā palāyi. Tassā viravasaddaṃ sutvā kapoto  
nivattitvā olokeno taṃ tena hariyamamaṇaṃ passi. Seno pi  
taṃ viravantiṃ yeva māretvā khādi. Kapoto tāya viyogena  
rāgapariḷāhena pariḍayhamāno cintesi: „ayaṃ rāgo maṃ ati-  
10 viya kilameti, na dāni imaṃ aniggahetvā gocarāya pakka-  
missāmīti“ so gocarapathaṃ pacchinditvā tāpasassa santikaṃ  
gantvā rāganiggahāya<sup>2</sup> uposathaṃ samādiyitvā ekamante ni-  
pajji. Sappo pi „gocaraṃ pariyessāmīti“ vasanaṭṭhānā  
nikkhamitvā paccantagāme gāvīnaṃ caraṇaṭṭhāne gocaraṃ  
15 pariyesati. Tadā gāmaabhojakassa sabbaseto maṅgalausabho  
gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ vammikapāde jaṇṇunā patiṭṭhāya  
siṅgehi mattikaṃ gaṇhanto kīlati. Sappo gāvīnaṃ pada-  
saddena bhūto taṃ vammikaṃ pavisitum pakkhanto. Atha  
naṃ usabho pādena akkami, so taṃ kujjhितvā ḍasi, usabho  
20 tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto. Gāmaavāsino „usabho kira  
mato“ ti sutvā sabbe ekato va āgantvā kanditvā taṃ gandha-  
mālādīhi pūjetvā āvāte nikhaṇitvā pakkamiṃsu. Sappo  
tesaṃ gatakāle nikkhamitvā „ahaṃ kodhaṃ nissāya imaṃ  
jīvitā voropetvā mahājanassa hadaye sokaṃ pavesesiṃ, ua  
25 dāni imaṃ kodhaṃ aniggahetvā gocarāya pakkamissāmīti“  
nivattitvā assamaṃ gantvā kodhaniggahāya uposathaṃ sam-  
ādiyitvā ekamante nipajji. Sigālo pi gocaraṃ pariyesanto  
ekaṃ matahatthiṃ disvā „mahā me gocarō laddho“ ti tutṭho  
gantvā soṇḍāya ḍasi, thambhe<sup>3</sup> daṭṭhakālo viya ahosi, tattha  
30 assādaṃ alabhitvā dante ḍasi, pāsāne<sup>4</sup> daṭṭhakālo viya ahosi,  
kucchiyaṃ ḍasi, kusūle<sup>5</sup> daṭṭhakālo viya ahosi, naṅgutṭhe ḍasi,

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> āsiviso. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> rāgādini. <sup>3</sup> B<sup>s</sup> -bho. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> -sāno. <sup>5</sup> cfr. J I, 502; B<sup>d</sup> kapāle.

ayathāle<sup>1</sup> daṭṭhakālo viya ahosi, vaccamagge ḍasi, ghatapūve<sup>2</sup> daṭṭhakālo viya ahosi. So lobhavasena khādanto antokucchiyam pāvisi, tattha chātakāle<sup>3</sup> māmsaṃ khādati pipāsita-kāle lohitaṃ pivati nipajjanakāle antāni ca papphāsaṃ ca avattharitvā nipajjati. So „idh' eva me annapānaṃ ca sayanaṃ ca 5 nipphannaṃ, aṇṇattha kiṃ karissāmīti“ cintetvā tatth' eva abhirato bahi anikkhamitvā antokucchiyam yeva vasi. Aparabhāge vātātapena hatthikuṇape sukkhante karīsamaggo pihito. Sigālo antokucchiyam upapacciyamāno<sup>4</sup> appamaṃsalohito paṇḍusarīro hutvā nikkhamanamaggaṃ na passi. Ath' eka- 10 divasaṃ akālamegho vassi, karīsamaggo temiyamāno mudu<sup>5</sup> hutvā vivaraṃ dassesi. Sigālo chiddaṃ disvā „aticiraṃ kilanto iminā chiddena palāyissāmīti“ karīsamaggaṃ sīsena pahari. Tassā<sup>6</sup> sambādhatṭhānena<sup>7</sup> vegena nikkhantassa<sup>8</sup> siṇṇasarīrassa<sup>9</sup> sabbāni lomāni karīsamagge laggāni, tālak- 15 khandho<sup>10</sup> viya nillomasarīro hutvā nikkhami. So „lobhaṃ nissāya mayā idaṃ dukkhaṃ anubhūtaṃ, idāni imaṃ aniggahetvā gocaraṃ na gaṇhissāmīti“ cintetvā taṃ assamaṃ gantvā lobhaniggahāya uposathaṅgaṃ samādiyitvā ekamante nipajji. Accho pi araṇṇā nikkhamitvā atricchābhībhūto Malaratṭhe<sup>11</sup> 20 paccantaḡamaṃ gato. Gāma-vāsino „accho kirāgato“ ti dhanudaṇḍādihattā nikkhamitvā tena pavitṭhaṃ gumbaṃ parivāresuṃ. So mahājanena parivāritabhāvaṃ ṇatvā nikkhamitvā palāyi, palāyantam eva ca naṃ dhanūhi c' eva daṇḍena<sup>12</sup> ca pothesuṃ. So bhinnena sīsena lohiteṇa galantena<sup>13</sup> 25 attano vasanaṭṭhānaṃ gantvā „idaṃ dukkhaṃ mama atricchālobhavasena uppannaṃ, na dāni naṃ<sup>14</sup> aniggahetvā gocaraṃ gaṇhissāmīti“ taṃ assamaṃ gantvā atricchāniggahāya uposathaṃ

<sup>1</sup> Bds ayakapāle. <sup>2</sup> Bs ghaṇa-, Bđ ghana-. <sup>3</sup> Cs jāta-, Ck natthachānakāle. <sup>4</sup> Bds uppajjamāno. <sup>5</sup> Cks muduṃ. <sup>6</sup> Bs tassa, Bđ tassa pa. <sup>7</sup> Ck sambāda-. Cs sambādṭṭhānena, Bs -ṭṭhāne? Bđ sampādṭṭhāne. <sup>8</sup> Bds nikkhamantassa. <sup>9</sup> Cks sinna-. Bs bhinna-, Bđ bhinnaṃ-. <sup>10</sup> Bs kāla-, Bđ kālakanto. <sup>11</sup> Bđ mallakaratṭhe, Bs malaya-. <sup>12</sup> Bds daṇḍādīhi. <sup>13</sup> Cs gaḷ-. <sup>14</sup> Cks nā -, Bđ na idāni imaṃ

samādiyivā ekamante nipajji. Tāpaso pi attano jātim nissāya mānavasiko hutvā jhānaṃ uppādetuṃ na sakkoti. Ath' eko paccekabuddho tassa mānanissitabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ na lāmakasatto<sup>1</sup>, Buddhamkuro esa, imasmiṃ yeva kappe sab-

5 baññūtaṃ pāpuṇissati, imassa mānaniggahaṃ katvā samāpattinibbattanākāraṃ karissāmīti“ tasmiṃ paṇṇasālāya nisinne yeva Uttarahimavantato āgatvā tassa pāsānaphalake nisīdi. So nikkhamitvā taṃ attano āsane nisinnaṃ disvā mānanissitabhāvena anattamano<sup>2</sup> hutvā<sup>3</sup> taṃ upasamkamitvā accharaṃ

10 paharitvā „nassa<sup>4</sup> vasala kālakaṇṇi muṇḍa samaṇaka, kimatthaṃ mama nisīdanaphalake nisinna sīti“ āha. Atha naṃ so<sup>5</sup> „sappurisa kasmā mānanissito si, ahaṃ paṭividdhapacceka-bodhiññaṃ, tvaṃ imasmiṃ yeva kappe sabbaññubuddho bhavissasi, Buddhamkuro si, pāramitā<sup>6</sup> pūretvā āgato aññaṃ<sup>7</sup>

15 ettakaṃ nāma kālāṃ atikkamitvā Buddho bhavissasi, Buddhat-tabhāve<sup>8</sup> Siddhattho nāma bhavissasīti<sup>9</sup>“ nāmaṃ ca gottaṃ ca kulaṃ ca aggasāvakaḍḍayo ca sabbe ācikkhitvā „kimatthaṃ mānanissito hutvā pharusso hosi, na-y-idaṃ tavānucchavikaṃ“ ti ovādam adāsi. So tena evaṃ vutte pi n' eva naṃ vandi

20 n' eva „kadā ahaṃ Buddho bhavissāmīti“ ādīni pucchi. Atha naṃ paccekabuddho „tava jātiyā<sup>10</sup> mama guṇānaṃ<sup>11</sup> mahantabhāvaṃ jāna<sup>12</sup>, sace sakkosi ahaṃ viya ākāse vicārāhīti“ vatvā ākāse uppatitvā attano pādapaṃsuṃ tassa jaṭamaṇḍale viki-ranto Uttarahimavantam eva gato. Tāpaso tassa gatakāle

25 samvegappatto hutvā „ayaṃ samaṇo ,evaṃgarusarīro vāta-mukhe khittatūlapicu viya ākāse pakkhanto, ahaṃ jātimānena evarūpassa paccekabuddhassa n' eva pāde vandim n' eva kadā<sup>13</sup> Buddho bhavissāmīti“ pucchim, jāti uāṃ' esā kiṃ karissati, imasmiṃ loke silacaranam eva mahantaṃ, ayaṃ kho

<sup>1</sup> Ck - karisatto. <sup>2</sup> Cks ananta-. <sup>3</sup> Ck sutvā. <sup>4</sup> Cks tassa. <sup>5</sup> Eds add āha. <sup>6</sup> B<sup>s</sup> pāramiyo, B<sup>d</sup> pāramiro. <sup>7</sup> Cks aññā. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> adds thito. <sup>9</sup> Cks -tīti. <sup>10</sup> Cks add vā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> adds neva. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> jānāsi. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> kadāhaṃ.

pana me māno vaḍḍhanto nirayaṃ upanessati, na dāni imaṃ  
 mānaṃ aniggahetvā phalāphalatthāya gamissāmīti“ paṇṇasālam  
 pavisitvā mānaniggahāya uposathaṃ samādāya kaṭṭhattharikāya  
 nisinno mahāñāṇo kulaputto mānaṃ niggahetvā kaṣiṇaṃ bhā-  
 vetvā<sup>1</sup> abhiññāsamāpattiyo nibbattetvā nikkhamitvā caṃkamana- 5  
 koṭṭiyāṃ pāsāṇaphalake nisīdi. Atha naṃ kapoṭādayo upa-  
 samkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. M. kapoṭaṃ  
 pucchi<sup>2</sup> „tvaṃ aṇṇesu divasesu na imāya velāya āgacchasi,  
 gocaraṃ pariyesasi, kiṃ nu ajja uposathiko jāto sīti“. „Āma  
 bhante“ ti. Atha naṃ „kena kāraṇeṇā“<sup>3</sup> ti pucchanto<sup>3</sup> pa- 10  
 ṭhamāṃ gāthā āha:

1. Appossukko dāni tuvaṃ<sup>4</sup> kapoṭa,  
 vihaṇḡama<sup>5</sup> na tava bhojanattho,  
 khudāṃ pipāsaṃ adhivāsayaṃto  
 kasimā bhavaṃ posathiko kapoṭo ti. 126. 15

Tattha appossukko ti<sup>6</sup> nirālayo<sup>6</sup>, bhojanattho ti<sup>7</sup> kiṃ<sup>8</sup> ajja tava  
 bhojanena attho n' atthi

Taṃ sutva kapoṭo dve gāthā abhāsi:

2. Ahaṃ pure giddhigato kapoṭiyā  
 asmiṃ padesasmim ubho ramāma, 20  
 ath' aggahī sākuṇiko kapoṭim,  
 akāmakō tāya vinā ahoṣim. 127.
3. Nānābhavā<sup>9</sup> vippayogena tassā  
 manomayaṃ vedanaṃ vediyāmi,  
 tasmiṃ ahaṃ posathaṃ pālayāmi, 25  
 rāgo mamaṃ mā punar āgamāsīti. 128.

Tattha ramāmā<sup>9</sup> 'ti imasmim bhūmibhāge kāmaratīyā ramāma, sākuṇiko  
 ti senasakuno

<sup>1</sup> Eds vaḍḍhetvā. <sup>2</sup> Cks pucchitvā. <sup>3</sup> Bs -taṃ. <sup>4</sup> Ck tvaṃ. <sup>5</sup> so all three  
 MSS. <sup>6</sup> Eds add nivātasuttī. <sup>7</sup> Cks nattho ti, Eds omit bhojanattho ti, Cs  
 ki. <sup>8</sup> Bā kaṃ. <sup>9</sup> Eds -bhāvā

Kapoṭena attano uposathakamme<sup>1</sup> vaṇṇite M. sappādisu ekamekaṃ pucchi. Te pi yathābhūtaṃ vyākariṃsu:

4. Anujjugāmi<sup>2</sup> uraga-ddujivha<sup>3</sup>  
dāḥāvudho<sup>4</sup> ghoraviso si sappa<sup>5</sup>,  
5 khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayingto  
kasmā bhavaṃ posathiko nu dīgho<sup>6</sup>. 129.
5. Usabho ahū balavā gāmikassa  
calakkakū vaṇṇabalūpapanno.  
[so] maṃ akkamī, taṃ kupito aḍassim<sup>8</sup>,  
10 dukkhābhitunnō<sup>9</sup> maraṇaṃ upāgami. 130.
6. Tato janā nikkhamitvāna gāmā  
kanditva roditva upakkamiṃsu,  
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,  
kodho mamaṃ mā punar āgamāsi. 131.
- 15 7. Matāna<sup>10</sup> maṃsāni bahū susāne,  
manuññārūpaṃ tava bhojan' etaṃ,  
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayingto  
kasmā bhavaṃ posathiko sigālo. 132.
8. Pavissaṃ<sup>11</sup> kucchiṃ mahato gajassa  
20 kuṇape rato hatthimaṃse pagiddho<sup>12</sup>,  
uṇho ca vāto tikkhiṇā ca<sup>13</sup> rasmiyo  
te sosayum tassa karīsamaggaṃ. 133.
9. Kiso ca paṇḍū ca ahaṃ bhadante,  
na me ahuṃ nikkhamanāya<sup>14</sup> maggo.  
25 mahā ca meggho sahasā pavassi,  
so temayi tassa karīsamaggaṃ. 134.
10. Tato ahaṃ nikkhamissaṃ bhadante  
Cando yathā Rāhumukhā pamutto,

<sup>1</sup> Ck B<sup>s</sup>-ena. <sup>2</sup> Cks -ī, B<sup>d</sup> anuṭṭagāmi. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -gadu-, B<sup>d</sup> urādujivha. <sup>4</sup> Cks -dhā, B<sup>d</sup> dādhāvudho. <sup>5</sup> B<sup>s</sup> samma. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> dīgha. <sup>7</sup> Cks B<sup>d</sup> -ī. <sup>8</sup> Cks aḍajim, B<sup>s</sup> aḍassi, B<sup>d</sup> adassi. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> dukkhāritunnō. <sup>10</sup> Cks B<sup>d</sup> -naṃ. <sup>11</sup> so all three, MSS. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> pahittho, B<sup>d</sup> sugiddho, Ck pagiddhe. <sup>13</sup> Cks va. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -maṇassa.

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,  
lobho mamaṃ mā punar āgamāsi. 135.

11. Vammikathūpasmiṃ kipillikāni  
nippothayanto tuvaṃ pure carāsi,  
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayaṃto  
kasmā bhavaṃ posathiko nu accho<sup>1</sup>. 136.

12. Sakan niketaṃ atihīlayāno<sup>2</sup>  
atricchatāya Malataṃ<sup>3</sup> agañchiṃ<sup>1</sup>,  
tato janā nikkhamitvāna gāmā  
kodaṇḍakena paripothayimsu maṃ. 137.

13. So bhinnasīso ruhirakkhitaṅgo<sup>5</sup>  
paccāgamāsiṃ sakaṃ<sup>6</sup> niketaṃ,  
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,  
atricchatā mā punar āgamāsīti. 138.

Tattha anujjagāmi ti ādhi taṃ ālapati, calakkakū ti calamānaka-  
kudho, dukkhābhītunno ti so usabbo dukkhena abhītunno āturo hutvā,  
bahū ti bahūni, pavissan ti pāvisiṃ, rasmiyo ti suriyarasmiyo, nikkha-  
missan ti nikkhamiṃ, kipillikāni<sup>7</sup> upacikāyo<sup>8</sup>, nippothayanto ti  
khādamāno, atihīlayāno<sup>9</sup> ti atimaññanto<sup>10</sup> garahanto, kodaṇḍakenā<sup>11</sup> ti  
dhanudandehi c' eva muggarehi ca. 20

Evam te cattāro pi attano<sup>12</sup> uposathakammaṃ vaṇṇetvā  
uṭṭhāya M-aṃ vanditvā „bhante tumhe aṇṇesu divasesu imāya  
velāya phalāphalatthāya gacchatha, ajja agantvā kasmā uposa-  
thik' atthā“ 'ti pucchantā<sup>13</sup> gātham āhaṃsu:

14. Yan no<sup>14</sup> apucchittha tuvaṃ bhadante<sup>15</sup>  
sabbe va vyākariṃhā yathāpajānaṃ<sup>16</sup>,  
mayam pi pucchāma<sup>17</sup> tuvaṃ bhadante<sup>18</sup>:  
kasmā bhavaṃ posathiko va<sup>19</sup> brahme ti. 139.

<sup>1</sup> B<sup>s</sup> accha, B<sup>d</sup> ajja. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> atipolayāno. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> malanaṃ, B<sup>s</sup> mallayanaṃ, B<sup>d</sup> mahalla ayaṃ taṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> agacchi. <sup>5</sup> so C<sup>ks</sup> for - aṇṇitaṅgo? B<sup>d</sup> rukiramakhi-  
taṅgo. <sup>6</sup> so all three MSS. for mamaṃ? <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> - nanti. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> - kādayo. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> atipolayāno. <sup>10</sup> B<sup>s</sup> adās nindanto, B<sup>d</sup> niddanto. <sup>11</sup> B<sup>s</sup> kāda-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup>,  
repeat attano. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> B<sup>s</sup> -to, <sup>14</sup> C<sup>k</sup> to, C<sup>s</sup> te. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> bhaddante. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup>  
-jānanaṃ. <sup>17</sup> C<sup>ks</sup> tucchāma. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> ea, B<sup>d</sup> nu.

So pi nesaṃ vyākāsi:

15. Anūpalitto mama assamamhi  
paccekabuddho muhuttaṃ nisīdi,  
so maṃ avedī gatim āgatiṃ ca<sup>1</sup>  
nāmaṃ ca gottaṃ caranaṃ ca sabbam. 140.
16. Eṃvaṃ p' ahaṃ na-ggahe<sup>2</sup> tassa pāde,  
na cāpi naṃ mānagatena pucchim,  
tasmā ahaṃ posatham pālayāmi,  
māno mamaṃ mā punar āgamāsīti. 141.
- 10 Tattha yanno<sup>3</sup> ti yaṃ atthaṃ tvam amhe pucchī, yathāpajānan<sup>4</sup> ti  
attano pajānananiyāmena<sup>5</sup> taṃ mayam vyākariṃha, anupalitto ti sabbakile-  
sehi alitto<sup>6</sup>, so maṃ avediti so manā idāni gattabbatthānaṃ ca gataṭṭhānaṃ  
ca<sup>7</sup> anāgate tvam evaṃnāmo nāma<sup>8</sup> Buddho bhavissasi evaṃgotto evaṃupam te  
sīlacaranaṃ<sup>9</sup> bhavissatīti<sup>10</sup> evaṃ nāmaṃ ca gottaṃ ca caranaṃ ca sabbam maṃ  
15 avedī jānāpesi kathesi me ti attho, evaṃ paṇaṃ<sup>11</sup> naggāhe ti<sup>12</sup> evaṃ  
kathentassāpi tassāham<sup>13</sup> attano mānaṃ nissāya pāde na vandiṃ.

Evaṃ M. attano uposathakaraṇaṃ<sup>14</sup> kathetvā te ovaḍitvā  
uyyojetvā paṇṣasālaṃ pāvīsi, itare pi yathāṭṭhānāni gamimsu<sup>15</sup>.  
M. aparihīṇajjhāno Brahmālokaparāyano ahoṣi, itare ca<sup>16</sup> tass'  
20 ovāde ṭhatvā saggaparāyanā ahesuṃ.

S. i. d. ā. „evaṃ upāsakā uposatho nāma<sup>17</sup> esa porāṇakapaṇḍitānaṃ  
vaṃso, vasitabbo posathavāso“ ti<sup>18</sup> j. s.: „Tadā kapoṭo Anuruddho  
ahoṣi. accho Kassapo, sigālo Moggallāno, sappo Sāriputto, tāpaso<sup>19</sup>  
aham evā“ ti. Pañcūposathajātakaṃ.

25

### 8. Mahāmorajātakā.

Sace hi tyāhaṃ dhanahetu gahito ti. Idam S. J. v. ekam  
ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ā. k. Tam<sup>20</sup> hi<sup>21</sup> bhikkhuṃ S. „saccaṃ kira

<sup>1</sup> Eḍ gatim māgatiṃca <sup>2</sup> Es navandi <sup>3</sup> C's yanto <sup>4</sup> Eḍs -jānanan <sup>5</sup> C's  
pajāyatta-, Eḍ pajānani- <sup>6</sup> Bḍs anupalitto. <sup>7</sup> C's omit gataṭṭhānaṃ ca. <sup>8</sup> Bḍ  
omits nāma. <sup>9</sup> Es sīlaṃ te caranam, C's sīlāca-, Eḍ sīlamcaranaṃ <sup>10</sup> C's  
-sīti. <sup>11</sup> Bḍs evampāhaṃ <sup>12</sup> Eḍ naṃ gandhiṭti. <sup>13</sup> Es tassa ahaṃ, C's katha-  
tassāhaṃ. <sup>14</sup> Bḍs -kā- <sup>15</sup> Es āg-, Bḍ ag-. <sup>16</sup> C's itarā, omitting ca. <sup>17</sup> Bḍs  
add ca vatvā <sup>18</sup> Bḍs add pana. S. Cfr. V Fausböll's Ten Jātakas p. 141.  
<sup>19</sup> C's tan. <sup>20</sup> Bḍ omits hi.

tvam ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, ayaṃ nandirāgo tādisaṃ kiṃ nāma nāloṇissati<sup>1</sup>, na hi Sineru-uppā-  
ṭanakavāto sāmante<sup>2</sup> purāṇapaṇṇassa lajjati, pubbe sattavassasatāni  
antokilesasamudācāraṃ vāretvā<sup>3</sup> viharante<sup>4</sup> visuddhasatte<sup>5</sup> p’ esa<sup>6</sup>  
āloṇesi<sup>7</sup> yevā“ ti vatvā a. ā.:

5

A. B. Br. r. k. Bo. paccantapadese mora sakunīyā kucchis-  
miṃ paṭisandhiṃ aggahesi. Gabbhe paripākagate mātā go-  
carabhūmiyaṃ aṇḍaṃ pātetvā pakkāmi. aṇḍaṃ ca<sup>8</sup> nāma mātu  
ārogabhāve sati aññasmiṃ dīghajātikādiparipantho avijjamāne  
na nassati<sup>9</sup>, tasmā taṃ aṇḍaṃ kaṇikāramakulaṃ viya suvaṇṇa- 10  
vaṇṇaṃ hutvā pariṇatakāle attano dhammatāya bhijji. suvaṇṇa-  
vaṇṇo moracchāpo nikkhami, tassa dve akkhini jīṇjukaphala-  
sadīsāni, tuṇḍaṃ pavāḷavaṇṇaṃ, tisso rattarājiyo gīvaṃ  
parikkhipitvā piṭṭhimajjhena agamaṃsu. So vayappatto bhaṇḍa-  
sakaṭamattasarīro abhirūpo ahoṣi, taṃ sabbe nīlamorā sanni- 15  
patitvā rājānaṃ katvā parivārayiṃsu. So ekadivasaṃ udaka-  
sonḍiyaṃ pāṇiyaṃ pivanto attano rūpasampattiṃ disvā cintesi:  
„ahaṃ sabbamorehi atirekarūpasobho<sup>10</sup>, sac’ āhaṃ imehi sad-  
dhiṃ manussapathe vasissāmi paripantho me uppajjissati<sup>11</sup>,  
Himavantaṃ gantvā eka<sup>12</sup> va phāsukaṭṭhāne vasissāmīti“ so<sup>13</sup> 20  
rattibhāge moresu patisallīnesu<sup>14</sup> kaṇci ajānāpetvā<sup>15</sup> Hima-  
vantaṃ pavisitvā tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya<sup>16</sup>  
-ekasmim araṇṇe padumasañchanno mahājātassaro, tassāvidūre<sup>16</sup>  
ekaṃ pabbataṃ nissāya ṭhito mahānigrodharukkho atthi, tassa  
sākhāya - nīliyi. Tassa pana pabbatassa vemajjhe manāpā 25  
guhā<sup>17</sup> atthi, so tattha vasitukāmo hutvā tassā<sup>18</sup> pamukhe  
pabbatatale nīliyi. Taṃ pana ṭhānaṃ n’ eva beṭṭhābhāgena  
abhirūhituṃ na uparibhāgena otarituṃ sakkā, pakkhibhīlā-

<sup>1</sup> so Ck; Cs nālāṇissati, Bā nālōṇissati. <sup>2</sup> Bds mahanto. <sup>3</sup> Bds add ācāretvā, Bā ācāretvā. <sup>4</sup> Bds -to. <sup>5</sup> Bds -satto. <sup>6</sup> Bds pi. <sup>7</sup> Cs āloṇisilesi, Bds lolesi.  
<sup>8</sup> Bs aṇḍajā, Bā aṇḍā ca. <sup>9</sup> Bds -nti. <sup>10</sup> Bā -sobhaggo. <sup>11</sup> Bā -titi. <sup>12</sup> Bā  
add kira. <sup>13</sup> Bā pati-. <sup>14</sup> Bds add uppattitvā. <sup>15</sup> Bds add pabbatarājiyā. <sup>16</sup>  
Bā tassāpi avi-. <sup>17</sup> Bds -po guho. <sup>18</sup> Bā tassa.



dīghajātikamanussabhayehi vimuttam<sup>1</sup>. So „idaṃ me phāsu-  
 katthānan“ ti taṃ<sup>2</sup> divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase  
 pabbataguhato utthāya pabbatamatthake puratthābhimukho ni-  
 sinno udentam<sup>3</sup> suriyamaṇḍalam disvā attano divārakkhā-  
 5 varanattthāya<sup>4</sup> „udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā“ ti parittam  
 katvā gocarabbhūmiṃ otarivā gocaraṃ gahetvā sāyaṃ āgantvā  
 pabbatamatthake pacchābhimukho nisinno atthamentam<sup>5</sup> suriya-  
 maṇḍalam disvā rattirakkhāvaranattthāya<sup>6</sup> „apet' ayaṃ cak-  
 khumā ekarājā“ ti parittam katvā eten' upāyena vasati. Atha  
 10 naṃ ekadivasaṃ eko luddaputto araṇṇe vicaranto pabbata-  
 matthake nisinnam<sup>7</sup> disvā attano nivesanaṃ āgantvā maraṇa-  
 kāle<sup>8</sup> puttam āha: „tāta catutthāya pabbatarājiyā araṇṇe su-  
 vaṇṇavaṇṇo moro atthi, sace rājā pucchati ācikkheyyāsīti“. Ath'  
 ekasmiṃ divase Bārāṇasiraṇṇo Khemā nāma aggamaheṣi  
 15 paccūsakāle supinaṃ passi, evarūpo supino ahoṣi: suvaṇṇa-  
 vaṇṇo moro dhammaṃ desesi, sā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ  
 suṇāti, moro dhammaṃ desetvā utthāya pakkāmi, sā „mora-  
 rājā gacchati“<sup>9</sup>, gaṇhatha naṃ“ ti vadanti<sup>10</sup> yeva pabujjhi,  
 pabujjhivā<sup>11</sup> pana supinabhāvaṃ ñātvā „supino ti vutte rājā  
 20 na ādaraṃ“<sup>12</sup> karissati, dohaḷo me ti vutte karissatīti“ cintetvā  
 dohaḷinī viya<sup>13</sup> hutvā nipajji. Atha naṃ rājā upasaṃkamitvā  
 pucchi: „bhadde kin te aphāsukaṃ“ ti. „Dohaḷo me uppanno“  
 ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Suvannaṇaṇṇassa morassa  
 dhammaṃ sotum devā“<sup>14</sup> 'ti. „Bhadde kuto tādisaṃ“<sup>15</sup> moram  
 25 lacchāmā<sup>16</sup> 'ti. „Deva sace na labhāmi jīvitam me n' atthīti“. „Bhadde, mā cintayi, sace katthaci atthi labhissasīti“ rājā<sup>17</sup>  
 naṃ<sup>18</sup> assāsetvā gantvā<sup>18</sup> rājāsane nisinno amacce pucchi:  
 „ambho, devī suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmā,

<sup>1</sup> Bā vinimu-. <sup>2</sup> Ck omits taṃ. <sup>3</sup> Bā udayanta. <sup>4</sup> Bds divārakkhaṇattthāya.  
<sup>5</sup> Bds attham gamitam. <sup>6</sup> Bā rattirakkhaṇattthāya. <sup>7</sup> Bā adds moram. <sup>8</sup> Bā  
 -nāsannakāle. <sup>9</sup> Bds morarājāni gacchantam disvā. <sup>10</sup> all three MSS. -ti. <sup>11</sup>  
 Bds add ca. <sup>12</sup> Bā rājā anāda-. <sup>13</sup> Bā dohaliyaṃ, Ck omits viya. <sup>14</sup> Bds eva-  
 rūpaṃ. <sup>15</sup> Bā -mi. <sup>16</sup> Bds omits rājā. <sup>17</sup> Bds taṃ. <sup>18</sup> Bā omits ga-.

morā nāma suvaṇṇavaṇṇā hontīti<sup>1</sup>. „Brāhmaṇā jānissanti devā“<sup>2</sup> 'ti. Rājā brāhmaṇe<sup>3</sup> pucchi. Brāhmaṇā evaṃ āhaṃsu: „mahārāja, 'jalajesu macchā kacchapā kakkātakā, thalajesu migā haṃsā morā tittirā, ete tiracchānagatā manussā ca suvaṇṇavaṇṇā hontīti' amhākaṃ lakkhaṇamantesu āgatan“<sup>4</sup> ti. 5 Rājā attano vijite luddaputte sannipātapetvā „suvaṇṇavaṇṇo moro vo diṭṭhapubbo“<sup>5</sup> ti pucchi. Sesā „na diṭṭhapubbo“<sup>6</sup> ti āhaṃsu. Yassa pana pitarā ācikkhitaṃ so āha: „mayāpi na diṭṭhapubbo, pitā ca pana me 'asukatṭhāne nāma suvaṇṇavaṇṇo moro atthīti' kathesi“<sup>7</sup>. Atha naṃ rājā „samma mayhaṃ ca 10 deviyā ca jīvitaṃ dinnāṃ bhavissati, gantvā taṃ bandhitvā ānehīti“<sup>8</sup> bahuṃ<sup>9</sup> dhanaṃ datvā uyyojesi. So puttadārassa dhanāṃ datvā tattha gantvā M-aṃ disvā pāse oḍḍetvā „ajja<sup>10</sup> bajjhissati, ajja bajjhissatīti“<sup>11</sup> abandhitvā<sup>12</sup> va mato. Devī patthanāṃ alabhanti matā. Rājā „taṃ me moraṃ nissāya 15 piyabhariyā<sup>13</sup> matā“<sup>14</sup> ti kujjhivā veravasiko<sup>15</sup> hutvā „Himavante catutthāya pabbatarājiyā suvaṇṇavaṇṇo moro carati, tassa maṃsaṃ khādinvā ajarāmarā hontīti“<sup>16</sup> suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā paṭṭaṃ sārāmañjūsāyaṃ<sup>17</sup> ṭhapetvā kālaṃ akāsi. Ath' añño rājā ahosi, so paṭṭe akkharāṇi disvā „ajarāmaro bhavissamīti“<sup>18</sup> 20 tassa gahaṇatthāya ekaṃ luddaṃ<sup>19</sup> pesesi. so pi tatth' eva mato. Evaṃ cha rājaparivattā<sup>20</sup> gatā, cha luddaputtā Hima-vante eva<sup>21</sup> matā. Sattamena<sup>22</sup> pana rañṇā pesito sattamo luddo „ajja ajj' evā“<sup>23</sup> 'ti satta saṃvaccharāṇi bandhitaṃ<sup>24</sup> 25 asakkonto cintesi: „kin nu kho imassa morarājassa pāde<sup>25</sup> pāsassa asaṇcaraṇakāraṇaṃ<sup>26</sup>“<sup>26</sup> ti. Atha naṃ parigaṇhanto sāyaṃpātāṃ<sup>27</sup> parittaṃ karontaṃ disvā<sup>28</sup>, „inasmim' ṭhāne añño moro n' atthi, iminā brahmacārinā<sup>29</sup> bhavitabbaṃ, brahma-

<sup>1</sup> Bds add pakkosāpetvā. <sup>2</sup> Bd -u <sup>3</sup> C's a <sup>4</sup> Bd abajjhivā. <sup>5</sup> Bd omits me.

<sup>6</sup> Bd adds me. <sup>7</sup> Bd kodha va-. <sup>8</sup> Bd sārāññāyaṃ <sup>9</sup> Bd luddakaputtaṃ, P's luddaputtaṃ. <sup>10</sup> Bds -vattaṃ katvā himavantaṃ. <sup>11</sup> Bd yeva <sup>12</sup> Bd -me

<sup>13</sup> Bd hajhi-. <sup>14</sup> Bds abajjhaukā-. <sup>15</sup> Cs -pānaṃ, Ck -pānaṃ. <sup>16</sup> Bds -cariyena.

cariyānubhāvena c' eva parittānubhāvena c' assa pādo pāse<sup>1</sup>  
na bajjhatīti<sup>2</sup>“ nayato pariggahetvā paccantajanapadam gantvā  
ekam morim bandhitvā yathā sā<sup>3</sup> accharāya pahaṭāya<sup>4</sup> vassati  
pānimhi pahaṭe naccati evam sikkhāpetvā ādāya gantvā B-assa  
5 parittakaraṇato puretaram eva pāsam oḍdetvā accharam pa-  
haritvā morim vassāpesi. Moro tassā saddam suṇi, tāvad ev'  
assa<sup>4</sup> satta vassasatāni sannisinnaḥkilesa<sup>5</sup> phanam katvā pa-  
haṭāsiviso viya uṭṭhahi, so kilesāturo hutvā parittam kātum  
asakkunitvā vegena tassā santikam gantvā pāde pāsam<sup>6</sup> pave-  
10 sento yeva ākāsā otari, satta vassasatāni asaṇcaraṇapāso<sup>7</sup> tam  
khaṇam yeva saṇcaritvā pādam bandhi. Atha nam luddaputto  
laṭṭhiagge<sup>8</sup> olambantam disvā cintesi: „imam morarājānam cha  
luddā bandhitum na sakkhimsu, aham pi sattavassāni nā-  
sakkhim, ajja pan' esa imam morim nissāya kilesāturo hutvā  
15 parittam kātum asakkunitvā āgama pāse baddho heṭṭhāsīsako  
olambati, evarūpo me sīlavā kilamito, evarūpam aññassa<sup>9</sup>  
paṇṇākārattthāya netum ayuttam, kim me raññā dinnena sakkā-  
rena, vissajjessāmi nan“ ti. Puna cintesi: „ayam nāgabalo  
thāmasampanno, mayi upasamkamante<sup>10</sup> ‘esa mam māretum  
20 āgacchatiti’ maraṇabhayatajjito hutvā<sup>11</sup> phandamāno<sup>12</sup> pādam  
vā pakkham vā bhindeyya, anupagantvā va nam<sup>13</sup> paṭicchanno  
ṭhatvā khurappen' assa pāsam chindissāmi<sup>14</sup>, tato sayam eva  
yathāruciya gamissatīti<sup>15</sup>“ so paṭicchanno<sup>15</sup> ṭhatvā dhanum āro-  
petvā khurappam sandahitvā<sup>16</sup> kaḍḍhi<sup>17</sup>. Moro pi „ayam  
25 luddo mam kilesāturam katvā baddhabhāvam me ṇatvā na  
nirussukko<sup>18</sup> acchissati<sup>19</sup>, kham<sup>20</sup> nu kho so“ ti cintetvā ito  
c' ito ca oloketvā<sup>21</sup> dhanum āropetvā ṭhitam disvā „mam

<sup>1</sup> Bā pādena pāso, Bā pādo pāso? <sup>2</sup> Bās omit sā <sup>3</sup> Bā -tāya <sup>4</sup> Bā sunanto  
tāvadeva <sup>5</sup> Bās -sinno-. <sup>6</sup> Bās i āse pādam. <sup>7</sup> Bās -nakapā- <sup>8</sup> Bā yaṭhi-  
<sup>9</sup> Bās rañño. <sup>10</sup> Cās -to. <sup>11</sup> Bā omits hutvā. <sup>12</sup> Bā bandha-. <sup>13</sup> Bā pa na  
<sup>14</sup> Bās -mīti. <sup>15</sup> Bā -e, Bā -am. <sup>16</sup> Bās sannaḥhitvā. <sup>17</sup> Bās ākaḍḍhi. <sup>18</sup>  
Bās nirāsamko <sup>19</sup> Bās āgacchissati. <sup>20</sup> Bās kham. <sup>21</sup> Bās vilo-.

māretvā ādāya gantukāmo bhavissatīti<sup>1</sup> maññamāno maraṇa-  
bhayatajjito hutvā jīvitam yācanto paṭhamam gātham āha:

1. Sace hi ty-āham dhanahetu gāhito<sup>1</sup>  
mā maṁ vadhī. jīvagāham gahetvā  
rañño va<sup>2</sup> maṁ samma upanti nehi<sup>3</sup>, 5  
maññe dhanam lacchasi napparūpan ti. 142.

Tattha sace hi tyāhan ti sace hi te aham, upantinehīti<sup>4</sup> upantikam  
nehi, lacchasi napparūpan ti lacchasi anapparūpan.

Tam sutvā luddaputto cintesi: „morarājā ayam ‘maṁ  
vijjhitukāmatāya khurappam sandahīti<sup>5</sup>’ maññeti<sup>6</sup>, assāsessāmi 10  
naṁ“ ti so assāsento dutiyam gātham āha:

2. Na me ayam tuyha<sup>7</sup> vadhāya ajja  
samāhito cāpavare khurappo,  
pāsāṁ ca ty-āham adhipātayissam,  
yathāsukham gacchatu morarājā ‘ti. 143. 15

Tattha adhipātayissan ti chindayissan

Tato moro dve gāthā abhāsi:

3. Yaṁ<sup>8</sup> sattavassāni mam ānubandhi<sup>9</sup>  
rattimdivam khuppi-pāsāṁ sahanto  
atha kissa maṁ pāsavas’ ūpanītam 20  
pamuttave<sup>10</sup> icchasi bandhanasmā. 144.
4. Pāṇātipātā virato nu s’ ajja,  
abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,  
yam maṁ tuvaṁ pāsavas’ ūpanītam  
pamuttave<sup>11</sup> icchasi baudhanasmā ti. 145. 25

Tattha yaṁ ti yasmā maṁ ettakam kālam tvaṁ anubandhi tasmā tvaṁ  
pucchāmi: atha kissa maṁ pāsavasam<sup>12</sup> ūpanītam bandhanasmā pamocetuṁ  
icchasīti attho, virato nu sajjā ‘ti virato nu si ajja, sabbabhūtesu<sup>13</sup> ‘ti  
sabbasattānam.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> gahito, C<sup>s</sup> gahito, C<sup>k</sup> gahito. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup>s ca. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> upantikam nehi. <sup>4</sup>  
B<sup>d</sup>s upantikam ne- <sup>5</sup> B<sup>d</sup>s sannayhīti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup>s maññati. <sup>7</sup> B<sup>d</sup>s -am. <sup>8</sup> C<sup>k</sup>s  
sam. <sup>9</sup> C<sup>k</sup>s -im. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> pamuttame, B<sup>d</sup>s pamuñcare. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> pamuttaṁ va, B<sup>d</sup>s  
pamuñcare. <sup>12</sup> B<sup>d</sup>s -vase. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> su, omitting ti.

Itoparam<sup>1</sup>:

3. Pāṇātipātā viratassa brūhi  
abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:  
- pucchāmi taṃ morarāja<sup>2</sup> tam attham -  
5 ito cuto<sup>3</sup> kiṃ labhate sukhaṃ so. 146.
6. Pāṇātipātā viratassa brūmi  
abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:  
diṭṭhe va dhamme labhate pasaṃsaṃ  
saggaṇ ca so yāti sarirabhedā. 147.
- 10 7. Na santi devā, iccāhu eke,  
idh' eva jīvo vibhavaṃ upeti.  
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ.  
dattupaññattaṇ ca<sup>4</sup> vadanti dānaṃ.  
tesaṃ vaco arahataṃ saddahāno  
15 tasmā ahaṃ sakune bādhayāmi. 148.

Ima uttānasambandhā<sup>5</sup> gāthā pālinayen' eva veditabbā. tattha iccāhu  
eke te ekacce samānabrāhmaṇā evaṃ kathenti. tesam vaco arahataṃ  
saddahāno ti tassa kira kulūpakā ucchedavādino naggasamanakā, te taṃ  
paccekabodhiññānassa upanissayasampannam pi sattam<sup>6</sup> ucchedavādaṃ gaṇhā-  
20 pesuṃ, so tesam<sup>7</sup> samsaggena kusalākusalaṃ<sup>8</sup> n' atthiti gahetvā sakune māreti,  
evaṃ mahāsāvajjā esa<sup>9</sup> asappurisasavanā<sup>10</sup> nāma, te yeva cāyaṃ<sup>11</sup> arahanto ti  
maññamāno evaṃ āha.

Taṃ sutvā M. „tass' eva<sup>12</sup> paralokassa atthibhāvaṃ ka-  
thessamīti<sup>13</sup>“ pāsalaṭṭhiyaṃ<sup>14</sup> adhosiro olambāno va

- 25 8. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā  
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,  
imassa lokassa parassa vā te,  
kathaṃ nu te āhu manussaloke ti gātham āha. 149.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> adds vacanasambandho veditabbo, B<sup>s</sup> vacanapativacanaṃ sambandho veditabbo. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -je. <sup>3</sup> C<sup>ks</sup> cito. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> dutthu-, B<sup>s</sup> datthu-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -a. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> santam. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> s tehi. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> s -laphalaṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> s -vajjo esa. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> asappurusevanā. B<sup>d</sup> asappurisasava sevā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> ayaṃ, B<sup>s</sup> tayaṃ. <sup>12</sup> C<sup>ks</sup> tayāva. <sup>13</sup> C<sup>ks</sup> kathāpessamīti. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> pāsāyathiyam.

Tattha imassā 'ti kiṃ nu te imassa lokassa santakā<sup>1</sup> udāhu paralokassā  
'ti bhummatthe vā<sup>2</sup> sāmivacanāṃ, kathan nu te ti tesuvimānesu candasuriya-  
devaputte<sup>3</sup> kathan nu kathenti, kiṃ atthīti<sup>4</sup> udāhu n' atthīti kiṃ vā devā ti<sup>5</sup>  
udāhu manussā ti vā

Luddaputto gātham āha :

5

9. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā  
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,  
parassa lokassa na te imassa,  
devā ti te āhu manussaloke. 150.

Atha naṃ<sup>6</sup> M. āha :

10

10. Etth' eva te nihatā<sup>7</sup> hīnavādā  
ahetukā ye na vadanti kammaṃ  
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ  
dattupaññattaṃ<sup>8</sup> ye ca vadanti dānaṃ ti. 151.

Tattha ettheva te nihatā ti sace candasuriyā devaloke tthitā na ma- 15  
nussaloke sace ca te devā na manussā etth' eva<sup>9</sup> etthake vyākaraṇe te tava<sup>10</sup>  
kulūpakā hīnavādā nihatā honti, ahetukā ti visuddhiyā vā saṃkilesassa vā  
herubhūtakammaṃ<sup>11</sup> n' atthīti evaṃvādā, dattupaññattan<sup>12</sup> ti ye ca<sup>13</sup>  
dānaṃ lālakehi<sup>14</sup> paññattan ti vadanti

So M-tte kathente sallakkhetvā gāthadvayaṃ āha :

20

11. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,  
kathaṃ hi dānaṃ aphalaṃ vadeyya.  
tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ,  
dattupaññattaṃ<sup>12</sup> ca kathaṃ bhaveyya. 152.  
12. Kathaṃkaro kintikaro kim ācaraṃ<sup>15</sup>  
kim sevamāno kena tapogūḍena.  
akkhāhi me morarāja<sup>16</sup> tam atthaṃ  
yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyaṃ ti. 153.

25

<sup>1</sup> Bds santikā <sup>2</sup> Bd adds etaṃ <sup>3</sup> Bds ti etesu candimasuriyadevaputtesu. <sup>4</sup>  
Bd adds kathenti <sup>5</sup> Bds omit ti. <sup>6</sup> Bd atthassa. <sup>7</sup> Cks nī-. <sup>8</sup> Bd datthu-,  
Bs datthu-. <sup>9</sup> Bd ettho <sup>10</sup> Bds omit tava <sup>11</sup> Bd -taṃka-. <sup>12</sup> Bd datthu-.  
<sup>13</sup> Cs se ca. Bd yaṃ ca <sup>14</sup> Cs lāka-. Bds lūma- <sup>15</sup> Bds kimsamācāraṃ. <sup>16</sup>  
Cks -je, Bd -jā

Tattha dattupaṇṇattaṇcā<sup>1</sup> 'ti dānaṇ ca dattupaṇṇattaṇ<sup>1</sup> nāma kathaṇ  
bhaveyyā 'ti attho, kathamkaro ti katarāṇ kammaṇ karonto<sup>2</sup> ahaṇ nirayaṇ  
na gaccheyyaṇ, itarāṇi tass' eva vevacanāṇi.

Taṇ sutvā M. „sac' ahaṇ' imāṇ paṇhaṇ kathessāmi  
5 manussaloko tuccho viya kato<sup>4</sup> bhavissati, tatth' ev' dhammi-  
kānaṇ samaṇabrāhmaṇaṇaṇ atthibhāvaṇ kathessāmīti“ cintetvā  
dve gāthā abhāsi:

12. Ye keci atthi samaṇā pathavyā  
kāśāvavatthā<sup>5</sup> anagāriyā te,  
10 pāto va piṇḍāya caranti kāle,  
vikālacariyāviratā hi santo. 154.  
14. Te tattha kālen' upasaṇkamitvā  
pucchehi sante<sup>6</sup> manaso pi yaṇ siyā,  
te te<sup>7</sup> pavakkhanti yathāpajānaṇ  
15 imassa lokassa parassa c' atthan ti. 155.

Tattha santo ti santapāpā paṇḍitā paccekabuddhā, yathāpajānaṇ ti  
te tuyhaṇ attano jānaṇaniyāmena<sup>9</sup> vakkhanti, kaṇkkhaṇ te chinditvā kathessanti,  
parassa catthan ti iminā nāma kammaṇa manussaloke nibbantaṇi iminā  
devaloke iminā nirayādisū 'ti evaṇ imassa ca parassa ca lokassa atthaṇ  
20 ācikkhissanti, te pucchā 'ti.

Evaṇ ca pana vatvā nirayabhayena tajjesi. So pana  
pūritapāraṇipaccekabodhisatto suriyarasmisaṇphassaṇ<sup>9</sup> olo-  
ketvā ṭhitaṇ pariṇatapadumaṇ viya pariṇākagataṇāno vicarati.  
So tassa dhammakathaṇ suṇanto ṭhitapaden' eva ṭhito saṇ-  
25 khāre pariṇaṇhitvā tilakkhaṇaṇ sammasanto paccekabodhiṇā-  
ṇaṇ paṭivijjhi. Tassa paṭivedho ca M-assa pāsato mokkha  
ca ekakkhaṇe yeva ahosi. Paccekabuddho sabbakilese padā-  
letvā bhavapariyante ṭhito udānaṇ udānento

<sup>1</sup> Bā dathu- <sup>2</sup> Bās add kintikaro ti kena kāraṇena karonto. <sup>3</sup> Cks svāhaṇ.  
<sup>4</sup> Bā jāto. <sup>5</sup> Bās kāśāya. <sup>6</sup> Cks pucchesi sante, Bā pucchāhi yaṇ te. <sup>7</sup> Bās  
taṇ. <sup>8</sup> Ck jānaniyā-, Bā jājanani-. <sup>9</sup> Bā adds parassa ca.

15. Tacaṃ va jīṇaṃ urago purānaṃ  
paṇḍūpalāsaṃ harito dumo va  
esa-ppahīno mama luddabhāvo,  
pajahāṃ' ahaṃ' luddakabhāvam ajjā 'ti 156.

gātham āha.

5

Tass' attho: yathā jīṇaṃ purānaṃ<sup>2</sup> tacam urago jahāti yathā ca harito sampajjamāno nilapatto dumo katthaci katthaci<sup>3</sup> thitaṃ paṇḍūpalāsaṃ jahāti<sup>4</sup> evaṃ ahaṃ pi ajja luddabhāvaṃ dārunabhāvaṃ pajahitvā thito<sup>5</sup>, so<sup>6</sup> dāni esa pahīno mama luddabhāvo, sādhu vata pajahāṃ' ahaṃ luddakabhāvam ajjā 'ti<sup>7</sup>, pajahāmaṃ ahaṃ ti pajahim ahaṃ ti attho<sup>7</sup>. 10

So<sup>8</sup> imaṃ udānaṃ udānetvā „ahaṃ tava sabbakilesa-bandhanehi mutto, nivesane pana<sup>9</sup> bandhitvā me<sup>10</sup> thapitā bahū sakunā atthi, te kathaṃ mocessāmīti“ cintetvā M-aṃ pucchi: „morarāja, nivesane me bahū sakunā baddhā atthi, te kathaṃ mocessāmā“ 'ti<sup>11</sup>. Paccekabuddhato pi<sup>12</sup> sabbaññū- 15  
Bodhisattānaṃ ñeva upāyapariggahaññaṃ mahantataraṃ hoti, tena taṃ<sup>13</sup> āha: „yaṃ vo maggena<sup>14</sup> kilese khaṇḍetvā paccekabodhiññaṃ paṭividdhaṃ taṃ ārabba saccakiriyaṃ karoṭha, sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma<sup>15</sup> na bhavissatīti“. So B-ttena dinnaṇayadvāre<sup>16</sup> thatvā saccakiriyaṃ karonto 20

16. Ye cāpi me sakunā atthi baddhā  
satāni nekāni nivesanasmiṃ  
tesam p' ahaṃ jīvaṃ ajja dammi  
mokkhaṃ ca, te pattā<sup>17</sup> sakaṃ niketan ti 157.

gātham āha.

25

Tattha mokkhaṇa ne patto ti sv-āhaṃ<sup>18</sup> mokkhaṃ patto paccekabodhiññaṃ paṭivijjhātvā thito te satte jīvitadāneṇa anukampāmi, etena saccena sakaṃ niketan ti sabbe pi te sattā attano<sup>19</sup> vasaṇaṭṭhānaṃ gacchanti 'ti vadati

<sup>1</sup> Bā ja- <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -na <sup>3</sup> Bā only one ka- <sup>4</sup> all three MSS. jahati. <sup>5</sup> Bā niṭṭhito. <sup>6</sup> Bā omits so. <sup>7</sup> Bā ajja naṃ luddakabhāvaṃ pajahāmi ahaṃ ti attho in the place of pajahāmaṃ ahaṃ ti. <sup>8</sup> Bā evaṃ so. <sup>9</sup> Bā add me. <sup>10</sup> Bā omit me <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> -māti. <sup>12</sup> Bā hi. <sup>13</sup> Bā naṃ. <sup>14</sup> Bā yaṃ yena bodhimagge, Bā āha yena bodhimaggena <sup>15</sup> Bā pana. <sup>16</sup> Bā -nayaṭṭhāne. <sup>17</sup> so Bā; C<sup>ks</sup> ne patto, Bā te patto. <sup>18</sup> Bā sacāhaṃ. <sup>19</sup> Bā repeats attano.



Ath<sup>1</sup> assa saccakiriya<sup>2</sup> akālam eva sabbe<sup>3</sup> bandhanā  
 muccitvā<sup>4</sup> tutharāvaṃ<sup>5</sup> ravantā sakatthānam eva gamiṃsu.  
 Tasmiṃ pana khaṇe tesam tesam gehesu biḷāle ādiṃ katvā  
 sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma nāhosi. Pacceka-  
 5 buddho hattham ukkhipitvā sisam parāmasi, tāvad eva gihi-  
 liṅgam antaradhāyi, pabbajitaliṅgam pātur ahoṣi. So satthi-  
 vassathero<sup>6</sup> viya ākappasampanno aṭṭhaparikkhāradharo hutvā  
 „tvam me mahatī<sup>7</sup> patitthā ahoṣī“ morarājassa añjalim pag-  
 gayha padakkhiṇam katvā ākāse uppatitvā Nandamūlaka-  
 10 pabbhāram agamāsi. Morarājāpi latthiaggato<sup>8</sup> uppatitvā go-  
 caram gahetvā attano vasanaṭṭhānam eva gato.

Idāni luddassa sattavassāni pāsahatthassa caritvāpi<sup>9</sup> morarājānam  
 nissāya dukkhā muttabhāvaṃ pakāseto S. osānagātham āha :

17. Luddo carī pāsahattho araṇṇe  
 15 bādhetum<sup>10</sup> morādhipatim yasassim,  
 bandhitva morādhipatim yasassim  
 dukkhā pamuñci yathāham<sup>11</sup> pamutto ti. 158.

Tattha bādhetum ti haretum<sup>12</sup>, ayam eva vā pātho, bādhitvā ti<sup>13</sup>  
 tassa dhammakatham sūtvā patiladdhasamvego hutva ti attho, yathāham<sup>14</sup> ti  
 20 yathā aham sayambhūnateva mutto evam eva so pi mutto ti.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-  
 bhikkhu arabattam pāpuṇi): „Tadā morarājā aham eva ahoṣi“ ti.  
 Mahāmorajātakam.

#### 9. Tacchasūkarajātaka.

25 Yadesamūnā<sup>15</sup> vicarimhā<sup>16</sup> ti. Idam S. J. v. dve ma-  
 hallakatthere ā. k. Mahākosalo kira<sup>17</sup> Bumbisārassa dhītaram  
 deuto dhītu nahāṇiyamūlatthāya<sup>18</sup> Kāsīgānam adāsi. Pasenadirājā<sup>19</sup>

<sup>1</sup> C<sup>1</sup> saccakiriya<sup>2</sup> amakila<sup>3</sup> eva sabbe, C<sup>2</sup> -yasamakila<sup>3</sup> eva sabbe, B<sup>4</sup> -yāya san-  
 antarameva, B<sup>5</sup> -yāya samantara, B<sup>6</sup> mocetva, B<sup>7</sup> tuthiravaṃ, B<sup>8</sup> -  
 vassikatthero, B<sup>9</sup> tvameva mama, B<sup>10</sup> yathā-, B<sup>11</sup> -retvāpi, so C<sup>12</sup>  
 tor-tu, B<sup>13</sup> haretum, C<sup>14</sup> -et yathā aham, B<sup>15</sup> pamotiyavattham, C<sup>16</sup> bādhe-  
 tunti bādhetum, B<sup>17</sup> haretum ti bādhetum in the place of bādhetum ti haretum,  
<sup>18</sup> B<sup>18</sup> adds bandhi, C<sup>19</sup> yathā aham, C<sup>20</sup> Cfr Jāt vol II, p 404, C<sup>21</sup>  
 yamola-, B<sup>22</sup> adds raṇṇo, B<sup>23</sup> nānāya, B<sup>24</sup> kosalap.-

Ajātasattunā pitari mārīte<sup>1</sup> tam gāman accchindi. Tesu tass' atthāya yujjhantesu paṭhamam Ajātasattussa jayo ahoṣi. Kosalarājā parājayappatto amacce pucchī: „kena nu kho upāyena Ajātasattum gaṇheyyāma”<sup>2</sup> ti. „Mahārāja. bhikkhū nāma mantakusalā honti, carapurise pesetvā vihāre bhikkhūnam katham parigaṇhitum vaṭṭatīti”<sup>3</sup>. 5 Rājā „sādhū” ti paṭissuṇtvā „etha, tumhe vihāram gantvā paṭicchannā hutvā bhadantānam katham parigaṇhathā”<sup>4</sup> ti puri-e<sup>5</sup> payojesi. Jetavaue pi bahū rājapurisā pabbajitā honti, tesu dve mahallakatherā vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti, eko Dhanuggahatisatthero nāma, eko Mantidattatthero nāma. Te sabbarattim supitvā paccūsakāle pa- 10 bujjhimsu. Tesu Dhanuggahatisatthero aggim jāletvā āha: „bhante Dattattherā”<sup>6</sup> ti. „Kim bhante” ti. „Niddāyatha tumhe” ti. „Na<sup>7</sup> niddāyāmi<sup>8</sup>, kim kātabbha” ti. „Bhante lālako<sup>9</sup> vatāyam Kosalarājā, cātummattam bhojanam eva bhuñjitum jānātīti”. „Atha<sup>10</sup> kim” bhante” ti. „Attano kucchumbi pānakamattena Ajātasattunā parājito”<sup>11</sup> ti<sup>12</sup>. 15 „Kim<sup>13</sup> pana bhante kātum vaṭṭatīti”. „Bhante Dattatthera<sup>14</sup>, yuddham nāma sakaṭabyūhacakkabyūhapadumabyūhavaṣena tividham, tesu<sup>15</sup> Ajātasattum gaṇhantena sakaṭabyūham katvā gaṇhitum vaṭṭatīti, asukasum nāma pabbatakhandaṇḍhi<sup>16</sup> dvīsu passesu sūrapuri-e ṭhapetvā purato balaṁ dassetvā antopaviṭṭhaḥḥāvaṁ ñatvā 20 naditvā vagutvā kumbe pavuṭṭhamaḥḥam viya antomūṭṭhiyam katvā va naṁ gaḥetum sakkā” ti<sup>17</sup>. Payogitapurisā tam katham sutvā rañño ārocesum. Rājā mahatīyā senāya gantvā tathā katvā Ajātasattum gaḥetvā samkhakkalandhanena bandhitvā katipāham nimmadam<sup>18</sup> katvā „puna evarūpam mā karīti”<sup>19</sup> assāsetvā mocetvā dhītaraṁ 25 Vajirakumārīkam nāma tassa datvā mahantena parivārena vissajjesi. „Kosalarāṇṇā Dhanuggahatisattherassa samvuddhānena Ajātasattu gaḥito” ti bhikkhūnam antare kathā samuṭṭhahi, dhammasabbhāyam pi tath' eva katham samuṭṭhāpesum. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya saṁsiṁṇā” ti pucchitvā „māya nāma” ti 30 vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhasamvuddhāne cheko yevā” ti vatvā a. ā..

<sup>1</sup> C<sup>1</sup> te, B<sup>1</sup> pitara mate, B<sup>2</sup> pitari mate. <sup>2</sup> B<sup>1</sup> caraka pu- <sup>3</sup> B<sup>2</sup> mantidatta-  
<sup>4</sup> C<sup>1</sup> B<sup>1</sup> omnt niddāyatha tumhe ti na. <sup>5</sup> B<sup>2</sup> -matī. <sup>6</sup> C<sup>1</sup> lala-, C<sup>2</sup> lila-, B<sup>2</sup>  
balato, B<sup>2</sup> lālako. <sup>7</sup> C<sup>1</sup> and naṁ. <sup>8</sup> C<sup>1</sup> omnt kim. <sup>9</sup> C<sup>1</sup> and rāja for 'parā-  
jito'. <sup>10</sup> C<sup>1</sup> and vadapeti, etc. <sup>11</sup> B<sup>2</sup> kim. <sup>12</sup> B<sup>1</sup> mantida- <sup>13</sup>  
B<sup>2</sup> add bhagineyyam. <sup>14</sup> B<sup>2</sup> pabbatakathe. <sup>15</sup> B<sup>2</sup> -sakkotit. <sup>16</sup> B<sup>2</sup> nim-  
madhanam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ nagarassa dvāragāmaṃvāsī<sup>1</sup> eko  
vaddhaki dāruatthāya araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ ekaṃ  
sūkarapotakaṃ disvā ānetvā tacchasūkarō<sup>2</sup> ti 'ssa nāmaṃ katvā  
posesi. So tassa upakārako ahosi: tuṇḍena rukke parivatte-  
5 tvā deti, dāṭhāya veṭhetvā kālasuttaṃ kaḍḍhati, mukhena  
ḍasitvā vāsinihādanamuggare āharati. So vuddhippatto<sup>3</sup>  
mahābalo mahāsarīro ahosi. Vaddhaki<sup>4</sup> tasmiṃ puttapeṇaṃ  
paccupaṭṭhāpetvā „imaṃ idha vasantaṃ koci eva hinseyyā“  
'ti araṇṇe vissajjesi. So cintesi: „ahaṃ imasmiṃ araṇṇe ekako  
10 vasitum na sakkhissāmi, nātake pariyesitvā tehi parivuto  
vasissāmīti“ so vanaghaṭṭāya sūkare pariyesanto bahusūkare  
disvā tussitvā tisso gāthā abhāsi:

1. Yad esaṃānā<sup>5</sup> vicarimha pabbatāni vauāni ca  
anvesaṃ vicariṃ<sup>6</sup> nātī te 'me adhigatā mayā. 159.
- 15 2. Bahum idaṃ<sup>7</sup> mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako,  
rammā c' inā girinadiyo, phāsu vāso bhavissati. 160.
3. Idh' evāhaṃ vasissāmi saha sabbehi nātibhi  
appossukko nirāsaṃki<sup>8</sup> asoko akutobhayo ti. 161. (= p. 371).

Tattha yadesaṃānā ti yaṃ nātiganaṃ pariyesantā mayā vicarimha,  
90 anvesan ti ciraṃ vata anvesanto vicariṃ, te me ti te ime, bhakko ti sv-eva  
vanamūlaphalasamkhāto<sup>9</sup> bhakkho, appossukko ti anussusuko hutvā.

Sūkarā tassa kathaṃ<sup>10</sup> sutvā catutthaṃ gātham āhaṃsu:

4. Aññaṃ hi<sup>11</sup> lenaṃ<sup>12</sup> pariyesa, sattu no idha vijjati,  
so taccha sūkare hanti idhāgantvā varaṃ varan ti. 162.
- 95 Tattha tacchā 'ti tam uṇṇenālapati, varaṃ varan ti<sup>13</sup> hananto ca<sup>14</sup>  
thūlamanāsaṃ varaṃ varan nēva hanti<sup>15</sup>, itoparaṃ uttānasambandhagāthā  
Pālinayen' eva veditabbā.

5. Ko n' amhākaṃ<sup>16</sup> idha sattu, ko nātī susamāgate  
appadhamse<sup>17</sup> padhamseti, tam me akkhātha<sup>18</sup> pucchitā<sup>19</sup>. 163.

<sup>1</sup> all three MSS. -si. <sup>2</sup> Bds tacchakasū- <sup>3</sup> Bds vaḍḍhi- <sup>4</sup> Bds atha vaddhaki  
pi. <sup>5</sup> Cks yaṇḍesa-. <sup>6</sup> Bds vipulaṃ, Bds vipule <sup>7</sup> Cs bahūcidaṃ, Bds babu-  
cidaṃ. <sup>8</sup> Bds -ko. <sup>9</sup> Cks svetamū-, Cs srevatamū- <sup>10</sup> Bds vacanaṃ. <sup>11</sup> Bds  
aññaṃhi. <sup>12</sup> Cs -naṃ <sup>13</sup> Bds add sūkare. <sup>14</sup> Bds omits ca. <sup>15</sup> Bds hanati.  
<sup>16</sup> Bds numhā- <sup>17</sup> Cs appadhamse, Bds duppadhamse. Bds duppadamse, Cks omits  
appadhamse. <sup>18</sup> Cks -ta. Bds -āhi. <sup>19</sup> Bds -to

6. Uddhaggarāji unigarājā balī dāṭhāvudho migo,  
so taccha sūkaram<sup>1</sup> hanti idhāgantvā varam varam. 164.  
7. Na no dāṭhā na vijjanti, balaṃ kāye samūhataṃ<sup>2</sup>,  
sabbe samaggā hutvāna vasam kāhāma ekakaṃ. 165.  
8. Hadayaṅgamaṃ kaṇṇasukhaṃ vācam bhāsasi tacchaka,  
yo pi yuddhe palāyetha<sup>3</sup> tam pi pacchā hanāmase ti. 166.

Tattha ko namhākaṃ<sup>4</sup> ti aham<sup>5</sup> tumhe disvā va ime sūkara appa-  
maṃsalohitā bhayena tesam<sup>6</sup> bhavitabban ti cintesiṃ, tasmā no<sup>7</sup> ācikkhatha:  
ko nu<sup>8</sup> ambhakaṃ idha sattū, uddhaggarājīti uddhaggāhi sarīrarājīhi sa-  
mannāgato, vyaggham sandhāy<sup>9</sup> evam āhaṃsu, yo pīti yo ambhakaṃ antare eko  
pi palāyissati tam pi mayaṃ pacchā hanissāmā<sup>10</sup> ti

Tacchasūkarō sabbe sūkare ekacitte katvā pucchi: „kāya  
velāya vyaggho āgamiṣṣatīti“. „Ajjā pāto va ekaṃ gahetvā  
gato, sve pāto va āgamiṣṣatīti“. So yuddhakusalo „imasmim  
ṭhāne ṭhiteṇa<sup>10</sup> sakkā jetuṃ“ ti bhūmisīsaṃ jānāti<sup>11</sup>. tasmā  
ekaṃ padesaṃ sallakkhetvā rattim eva sūkare gocaraṃ gāhā-  
petvā balavapaccūsato<sup>12</sup> paṭṭhāya „yuddhaṃ nāma sakaṭa-  
vyuhādivasena tividhaṃ hotīti“ vatvā padumavyūhaṃ samvi-  
dahi<sup>13</sup>: majjhaṭṭhāne khīrapāke<sup>14</sup> sūkarapotake ṭhapesi<sup>15</sup>, te  
parivāretvā tesam mātaro, tā parivāretvā vaṃjhasūkariyo<sup>16</sup>,  
tāsaṃ anantarā sūkarapotake, tesam anantarā makuladāṭhe  
taruṇasūkare, tesam anantarā mahādāṭhe<sup>17</sup>, tesam anantarā jarā-  
sūkare<sup>18</sup>. Tato tattha tattha<sup>19</sup> dasavaggaṃ vīsativaggaṃ tiṃ-  
savaggaṃ ca<sup>20</sup> katvā balagumbhaṃ ṭhapesi. Attano atthāya ekaṃ  
āvātaṃ vyagghassa patanattāya ekaṃ suppasatthānaṃ pab-  
bhāraṃ katvā khaṇāpesi, dvinnam āvātānaṃ antare attano  
ṭhānatthāya<sup>21</sup> pīṭhakaṃ kāresi. So thāmasampanne<sup>22</sup> yodha-  
sūkare gahetvā tasmim tasmim ṭhāne sūkare assāsento vicari.

<sup>1</sup> Bds -re. <sup>2</sup> Bs samo-, Bd sahatum. <sup>3</sup> Bd -seyya. <sup>4</sup> Bd num-. <sup>5</sup> Bds ayam

<sup>6</sup> Bd ne- <sup>7</sup> Bds me. <sup>8</sup> Bd paṇa <sup>9</sup> Bd māriṣṣāmā. <sup>10</sup> Bd -to. <sup>11</sup> Bd pajā-

<sup>12</sup> Cks balaca, Bd phalava. <sup>13</sup> Bd -dahati. <sup>14</sup> Bd khīrapivake, Bs bisivake. <sup>15</sup>

Bd vasāpesi. <sup>16</sup> Bds vajjhā-. cfr J II 496 <sup>17</sup> Ck omits mahā. Bd tesam -

dāṭhe. <sup>18</sup> Bds jinnasū- <sup>19</sup> Bd only one ta- <sup>20</sup> Bd -vaggaṃ vīsavaggaṃ-

<sup>21</sup> Bd vasanattāya <sup>22</sup> Ck Bd -o

Tass' evaṃ karontass' eva suriyo uggañchi<sup>1</sup>. Atha vyaggha-  
 rājā kūṭajaṭiḷassa assamapadā<sup>2</sup> nikkhamitvā pabbatatale aṭṭhāsi.  
 Tam disvā sūkarā „āgato no bhante veritī“ vadiṃsu. „Mā  
 bhāyatha, yaṃ esa karoti taṃ sabbaṃ paṭipakkham<sup>3</sup> hutvā  
 5 karoṭhā“<sup>4</sup> ti. Vyaggho sarīraṃ vidhūnitvā osakkanto<sup>5</sup> viya passā-  
 vam<sup>6</sup> akāsi. sūkarāpi tath' eva karimisu, vyaggho sūkare olo-  
 kento<sup>7</sup> mahānādaṃ nadi, te pi tath' eva karimisu. So tesam  
 kiriyaṃ disvā cintesi: „na ime pubbasadisā<sup>8</sup>, ajja mayham<sup>9</sup>  
 paṭisattuno hutvā vaggavagga<sup>10</sup> ṭhitā, saṃvidahako tesam<sup>11</sup> senā-  
 10 nāyako pi atthi. ajja mayā etesaṃ santikaṃ gantuṃ na vaṭṭa-  
 tīti“ maranabhayaabhīto va nivattitvā kūṭajaṭiḷassa santikaṃ  
 gato. Atha naṃ so tucchahattham disvā navamaṃ gā-  
 tham āha:

„Pāṇātipātā virato nu ajja,  
 15 abhayaṃ nu te sabbabhūtesu dinnam,  
 dāṭhā nu te miga viriyaṃ<sup>12</sup> na santi  
 yo<sup>13</sup> saṃghapatto kapaṇo va<sup>14</sup> jhāyasitī. 167.

Tattha saṃghapatto ti yo tvaṃ sūkarasaṃghaṃ patto<sup>15</sup> hutvā kiñci  
 locaram alabhivā kapaṇo viya jhāyasi

20 Atha vyaggho tisso gāthā abhāsi:  
 10. Na me dāṭhā na vijjhanti, balaṃ kāye saṃūhataṃ<sup>16</sup>.  
 ñātī ca disvāna samañgi<sup>17</sup> ekato  
 tasmā<sup>18</sup> jhāyāmi vanamhi ekako. 168.  
 11. Im' assudaṃ yanti disodisaṃ pure (= II  $\frac{107}{12}$ )  
 25 bhayadditā lenagavesino<sup>19</sup> puthu,  
 te dāni saṅgaṃma rasanti<sup>20</sup> ekato,  
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja<sup>21</sup> te mayā. 169.

<sup>1</sup> Bā uggaçchati <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -dena <sup>3</sup> Bā sabbapaṭipakkhā. <sup>4</sup> C<sup>l</sup> B<sup>s</sup> osakkanto. <sup>5</sup>  
 C<sup>ks</sup> passāvam. <sup>6</sup> Bā -ketvā. <sup>7</sup> Bā pubbe-. <sup>8</sup> Bā mayam <sup>9</sup> Bā ne- <sup>10</sup>  
 so C<sup>ks</sup> for migaviriya? Bā vathaya, B<sup>s</sup> vadhāya. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> so. <sup>12</sup> Bā -ṇā va,  
 C<sup>l</sup> karano va? <sup>13</sup> Bā -saṅghapatto. <sup>14</sup> Bā samo- <sup>15</sup> Bā<sup>s</sup> sāmaggi. <sup>16</sup> add  
 va? <sup>17</sup> Bā lenam- <sup>18</sup> C<sup>ks</sup> saranti, Bā saṅga rasanti <sup>19</sup> Bā -sahacca

12. Parīṇāyakasampannā sahitā ekavādino<sup>1</sup>

te maṃ samaggā himseyyūṃ, tasmā nesaṃ apatthave<sup>2</sup> ti, 170.

Tattha samaṇgi<sup>3</sup> ekato ti sahite<sup>4</sup> hutvā ekato t̥hite<sup>5</sup>. imassudan ti ime sudan mayā<sup>6</sup> akkhīni ummiletvā olokitamattā va pubbe disā<sup>7</sup> gacchanti, 5  
puthū 'ti visuṃ visum, yattha t̥thitā ti yasmiṃ bhūmibhāge t̥hitā, parinā-  
yakasampannā ti senānāyakena sampanna, tasmā nesaṃ apatthave<sup>2</sup>  
ti tena kāraṇena etesaṃ na patthemī<sup>8</sup>

Taṃ sutvā kūtajaṭilo

## 13. Eko va Indo asure jināti,

10

eko va seno hanti dije pasayha,

eko va vyaggho migasaṃghapatto

varam varam hanti, balaṃ hi tādīsaṃ ti 171

gātham āha.

Tattha migasaṃghapatto ti migaganam patto hutvā varam varam 15  
migaṃ hanti, balaṃ hi tādīsaṃ ti tādīsaṃ hi<sup>9</sup> tassa balaṃ.

Atha vyaggho

14. Na h' eva Indo na<sup>10</sup> seno na pi vyaggho migādhīpo

samagge sahite nātī vyagghe ca<sup>11</sup> kurute vase ti 172.

gātham āha.

20

Tattha vyagghe cā<sup>12</sup> 'ti vyaggasadiṣe<sup>13</sup> hutvā sarīraviddhūnanādīni kaṭvā  
t̥hite vase na kurute, attano vasena<sup>13</sup> vattīpetuṃ na sakkoti ti attho.

Puna jaṭilo taṃ ussāhento dve gāthā abhāsi:

## 15. Kumbhīlakā sakunakā saṃghino gaṇacārino

sammodamānā ekajjham uppatanti dayanti<sup>14</sup> ca. 173.

25

16. Tesā ca dayamānānaṃ<sup>15</sup> ek' ettha apavattati<sup>16</sup>.

taṃ seno nitāleti<sup>17</sup>, veyyagghi yeva sā gatīti<sup>18</sup>. 174.

<sup>1</sup> Bds -cārino <sup>2</sup> so Cks; Ed apathave, Bs apatthapesi. <sup>3</sup> Bds sāmaggi. <sup>4</sup> Cs Bd -to. <sup>5</sup> Bds -to. <sup>6</sup> Cks masā, Bd mahā. <sup>7</sup> Bds disodisaṃ. <sup>8</sup> Bd varam varam hantuṃ etesaṃ na patthemī, Bs varam varam hantisa na patthemī. <sup>9</sup> Cks omit tā-. <sup>10</sup> Cks na pi. <sup>11</sup> Bd na byaggho. <sup>12</sup> Cs vyaggho cā, Bd byaggho. <sup>13</sup> Bd vase. <sup>14</sup> so Cks for dayanti? Bd dayanti, Bs upasanti. <sup>15</sup> Cks dayamā-. Bd dayamā-. <sup>16</sup> Bs apasakkati, Bd ekettha apasakkati <sup>17</sup> Ck titāletim, Cs nitāletim. <sup>18</sup> Cks hatīti.

Tattha kumbhīlakā ti evaṃnāmakā khuddakasakunā. uppatantīti gocare<sup>1</sup> carantā uppatanti, dayanti<sup>2</sup> cā 'ti gocaraṃ gahetvā ākāseṇa gacchanti, ekettha apavattatīti<sup>3</sup> eko etesu<sup>4</sup> osakkivā<sup>5</sup> ekappaṣṣeṇa<sup>5</sup> visuraṃ gacchati, nitāletīti<sup>6</sup> paharivā<sup>7</sup> ganhati. veyyagghi yeva sā gatīti vyagghānaṃ<sup>8</sup> esā ti veyyagghi. samagganam gacchantānaṃ pi esā, evarūpā gati vyagghānaṃ<sup>9</sup> gati yeva nāma hoti, na hi sakkā sahbehi<sup>10</sup> ekato gantuṃ, tasmā yo evaṃ tattha eko gacchati tam ganhāti<sup>11</sup>.

Evaṃ ca pana vatvā „vyaggharāja, tvaṃ attano balaṃ na jānāsi, mā bhāyi. kevalaṃ tvaṃ uaditvā pakkhanda<sup>12</sup>, dve ekato gacchantā nāma na bhavissantīti“ ussāhesi. So<sup>14</sup> tathā akāsi.

Tam atthaṃ pakāseṇa S.<sup>14</sup>

17. Ussāhito jaṭilena<sup>15</sup> luddenāmisacakkhunā

dāṭhī dāṭhisu pakkhandi maññamāno yathā pure ti 175.

15 gātham āha.

Tattha dāṭhīti sayam dāṭhāvudho itaresu dāṭhāvudhesu pakkhandi, yathā pure ti yathā pubbe maññeti tath' eva<sup>16</sup> maññamāno.

So kirāgantvā<sup>17</sup> pabbatatale tāva aṭṭhāsi. Sūkarā „punā-gato sāmi coro“ ti tacchakassa ārocesuṃ. So „mā bhāyitthā“  
20 'ti te assāsetvā utṭhāya dvinnāṃ āvātānaṃ antare pīṭhikāya aṭṭhāsi. Vyaggho vegaṃ janetvā tacchasūkaraṃ sandhāya pakkhandi. Tacchasūkaro parivattitvā pacchā mukho purima-āvāṇe pati. Vyaggho<sup>18</sup> vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto gantvā suppapabbhāre āvāṇe patitvā puñjakito<sup>19</sup> aṭṭhāsi. Tacchasūkaro  
25 vegen' utṭhāya<sup>20</sup> tassa antarasatthimhi dāṭhaṃ otāretvā yāva hadayā phārento<sup>21</sup> gantvā<sup>22</sup> maṃsaṃ khādītva mukhena ḍasitvā bahiāvāṇe pātetvā „gaṇhath' imaṃ dāsaṃ' ti āha. Paṭhamā-

<sup>1</sup> Bā -raṃ. <sup>2</sup> so Ck's; Bā dayanti. <sup>3</sup> Bā ekatte apasakkatīti <sup>4</sup> Bā tesu. <sup>5</sup> C's Bā add vā. <sup>6</sup> Bā -le-. <sup>7</sup> Bā tassa pa- <sup>8</sup> Ck's -na. <sup>9</sup> Bā gatīti byagghānaṃ samaggāvāsānaṃ gacchantānaṃ pi esā evarūpā gati byagghāna. <sup>10</sup> Bā's sabbeva <sup>11</sup> Bā's -bhāṇīti <sup>12</sup> Bā -ditvā. <sup>13</sup> Bā adds pi. <sup>14</sup> Bā omits satthā and adds āha. <sup>15</sup> Ck's -lakena. <sup>16</sup> Ck's pubbe vāti maññati tameva. <sup>17</sup> Bā kirāgantvā. <sup>18</sup> Bā adds ca. <sup>19</sup> C's puñchakito, Bā pañchaliko, B's puñchaliko. <sup>20</sup> Bā vegena āvātā utṭhāya. <sup>21</sup> Ck pārento, C's phārento, Bā phāletvā. <sup>22</sup> Bā omits ga-

gatā ekavāram eva tuṇḍotāraṇamattam eva labhiṃsu, pacchā  
 āgatā „vyagghamaṃsaṃ nāma kīdisan“ ti vadiṃsu. Taccha-  
 sūkaro āvātā uttaritvā sūkare oloketvā „kin nu kho na suṭṭhu  
 tussathā“ 'ti āha. „Sāmi, eko tāva vyaggho gahito, añño<sup>1</sup>  
 pan' eko dasavyagghanāyako<sup>2</sup> atthīti“. „Ko nām' eso“<sup>3</sup> 5  
 ti. „Vyagghena ābhatābhatamaṃsakhādako kūṭajaṭilo“ ti.  
 „Tena hi etha, gaṇhissāma nan“ ti tehi saddhiṃ vegena  
 pakkhandi. Jaṭilo „vyaggho cirāyatīti“ tassa āgamanamaggaṃ  
 olokento sūkare<sup>4</sup> āgacchante disvā „ime vyagghaṃ māretvā  
 mam māraṇatthāya āgacchanti maññe“ ti palāyitvā ekaṃ<sup>5</sup> 10  
 udumbaraṃ abhirūhi<sup>6</sup>. Sūkarā „ekaṃ<sup>7</sup> rukkhaṃ ārūḷho“ ti  
 vadiṃsu. „Kiṃ rukkhaṃ“ ti<sup>8</sup>. „Udumbararukkhaṃ“ ti<sup>9</sup>. „Tena  
 hi mā cintayittha, idāni naṃ gahessāma“<sup>10</sup> 'ti taruṇasūkare  
 pakkositvā<sup>11</sup> rukkhamūlato paṃsuṃ apabyūhāpesi, sūkarihi  
 mukhapūraṃ udakaṃ āharāpesi, ekaṃ ujukaṃ<sup>12</sup> otiṇṇamūlaṃ<sup>13</sup> 15  
 eva atthāsi. Tato sesasūkare „tumhe apethā“ ti ussāretvā  
 jaṇṇukehi<sup>14</sup> patitṭhahitvā dāthāya mūlaṃ pahari. pharasunā  
 pahaṭaṃ viya chinditvā gataṃ, rukkho parivattitvā pati<sup>15</sup>,  
 kūṭajaṭilaṃ patantam eva paṭicchinditvā<sup>16</sup> maṃsaṃ bhakkhe-  
 suṃ. Taṃ acchariyaṃ disvā rukkhadevatā 20

18. Sādhū sambahulā nātī<sup>17</sup> api rukkhā araṇṇajā,

sūkarehi samaggehi vyaggho ekāyane hatō ti 176.

gātham āha.

Tattha ekāyane hatō ti ekagamanasmīṃ yeva hatō.

Ubhinnaṃ pi pana tesāṃ hatabhāvaṃ pakāseto S. itaraṃ 25  
 gātham āha:

19. Brāhmaṇaṃ c' eva vyagghaṃ ca ubho hantvāna sūkarā  
 ānandino pamuditā mahānādam anādīsū<sup>18</sup> ti. 177.

<sup>1</sup> Cks -ā. <sup>2</sup> Bā añño ko byagghanaṃyako, Cks vyagghagghanaṃyako, cfr II 408  
 11

<sup>3</sup> Bā bahusū-. <sup>4</sup> Bā -ruyhi. <sup>5</sup> Bā etaṃ. <sup>6</sup> Cks omīti <sup>7</sup> Bā omīti udu-

<sup>8</sup> Bā gaṇhissāmi. <sup>9</sup> Bā -osāpetvā <sup>10</sup> Cks ujū- <sup>11</sup> Bā otīnnaṃ. <sup>12</sup> Bā jī-

<sup>13</sup> Cs pati, Bā pati taṃ. <sup>14</sup> Bā sampāṭicchitvā, Cs paṭicchitvā. <sup>15</sup> all three  
 MSS. -ti <sup>16</sup> Bā anādīsū, Bā panadīsu.



Puna tacchasūkaro pucchi: „añño<sup>1</sup> pi vo amitto<sup>1</sup> atthîti“. Sūkārā „n<sup>2</sup> atthi sāmīti“ vatvā „taṃ abhisiñcivā<sup>2</sup> rājānaṃ karissāmā“<sup>3</sup> 'ti udakaṃ pariyesantā jaṭilassa pāṇīyasamkhaṃ disvā taṃ dakkhiṇāvattasamkharatanaṃ<sup>3</sup> pūretvā udakaṃ  
 5 āharitvā<sup>4</sup> tacchakaṃ<sup>5</sup> udumbararukkhamūle yeva abhisiñcimsu. abhisekaudakaṃ<sup>6</sup> āsittam, sūkarim yev' assa aggamaheṣim karimsu. Tato paṭṭhāya udumbarabhaddapīṭhake<sup>7</sup> nisidāpetvā dakkhiṇāvattasamkhena abhisekakaraṇaṃ pavattam.

Tam pi attham pakāsento S. osānagātham āha:

10 20. Te su udumbaramūlasmin sūkārā susamāgatā  
 tacchakaṃ abhisiñcimsu: tvaṃ no rājāsī<sup>8</sup> issaro ti. 178.

Tattha te su udumbaramūlasmin ti te sūkārā, sukāro<sup>9</sup> nīpatamattam, udumbaramūlasmin ti udumbarassa mūle

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān<sup>10</sup> eva<sup>10</sup> pubbe pi Dhanuggahatisso  
 15 yuddhasamvidahanaccheke<sup>11</sup> yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kūṭajaṭilo Devadatto ahoṣi. tacchasūkaro Dhanuggahatisso. rukkhadevatā aham evā“ 'ti. Tacchāsūkarajātakaṃ.

#### 10. Mahāvāṇijajātaka.

Vāṇijā samitiṃ katvā ti. Idam S. J. v. Sāvattvivāsino  
 20 vāṇije ā. k. Te kira vohāratthāya gacchantā Satthu mahādānaṃ datvā saraṇesu ca sīlesu ca patitṭhāya „bhante sace ārogā<sup>12</sup> āga-  
 missāma puna tumhākaṃ pāde vandissāmā“ 'ti vatvā pañcamattehi sakaṭasatehi nikkhamitvā kantāraṃ patvā maggaṃ asallakkhetvā  
 25 maggamūlā nirūḍake nirābhāre araṇṇe vicarantā ekaṃ nāgaparigga-  
 hitaṃ nigrodharukkhaṃ disvā sakaṭāni mocetvā rukkhāmūle nisidimsu. Te tassa udakatintāni viya<sup>13</sup> siniddhāni pattāni udakapunnāni viya ca sākhaṇi disvā cintayimsu: „imasmim rukkhe udakaṃ sañcarantaṃ viya paṇṇāyati, imassa puratthimasākhaṃ chindāma, pāṇīyaṃ no dassatīti“.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -ā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> add no. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -vaṭṭam-. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> abhiha-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -kasūkaraṃ.  
<sup>6</sup> C<sup>k</sup> -kaṃ ud-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -pithe. <sup>8</sup> C<sup>d</sup> rājā ti. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> sūkāre, C<sup>s</sup> sukaro. <sup>10</sup>  
 all three MSS. omit idāneva. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -ne cheko. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> a-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> add nīlāni.

Ath' eko<sup>1</sup> rukkhāṃ abhirūhivā sākhaṃ chindi<sup>2</sup>. tālakkhandhappamāṇā  
 udakadhārā pavatti<sup>3</sup>, tam nahāyivā<sup>4</sup> ca pivitvā ca dakkhiṇasākhaṃ<sup>5</sup>  
 chindiṃsu, tato nānaggarasabhojanam nikkhami. tam bhuñjitvā pac-  
 chimasākhaṃ chindiṃsu. tato alanikataitthiyo nikkhamiṃsu, tāhi  
 saddhiṃ abhiramitvā uttarasākhaṃ chindiṃsu, tato satta ratanāni nik- 5  
 khamiṃsu. tāni gahetvā pañca sakatasatāni pūretvā Sāvattiṃ paccā-  
 gantvā dhanam saṃgopetvā gandhamālādihattā Jetavanam gantvā  
 S-ram vanditvā pūjetvā ekamantaṃ nisiṇṇā dhammakatham sutvā<sup>6</sup>  
 punadivase mahādānam datvā „bhante imasmiṃ dāne amhākaṃ dha-  
 dāyikāya rukkhadevatāya pattiṃ demā“ 'ti pattiṃ adāsiṃsu. S. niṭ- 10  
 ṭhitabhattakicco „katararukkhadevatāya pattiṃ dethā“ 'ti pucchi.  
 Vāṇijā nigrodharukkhe dhanassa laddhākāram<sup>7</sup> T-tassa ārocayīsiṃsu<sup>8</sup>.  
 S. „tumhe tāva mattaṇṇutāya taṇhāvasikā abutvā dhanam labhittha<sup>9</sup>.  
 pubbe pana amattaṇṇū taṇhāvasikā dhanā ca jīvitaū ca jīyīsiṃsu<sup>10</sup>.  
 'ti vatvā teli yācito a. ā.:

A. Bārāṇasīnagaram (add: nissāya?) tam eva<sup>11</sup> pana  
 kantāram sv-eva nigrodho. Vāṇijā maggamūlā hutvā tam  
 eva nigrodham passiṃsu.

Tam attham S. abhisambuddho hutvā kathento

1. Vāṇijā samitiṃ katvā nānaraṭṭhāto<sup>14</sup> āgatā 20  
 dhanahārāya<sup>13</sup> pakkamiṃsu ekam katvāna gāmaṇiṃ. 179.
2. Te<sup>14</sup> tam kantāram āgama appabhakkhaṃ anodakaṃ  
 mahānigrodham addakkhuṃ sītacehāyaṃ manoramaṃ. 180.
3. Te ca<sup>15</sup> tattha nisīditvā tassa rukkhassa chādiyā<sup>16</sup>  
 vāṇijā samacintesuṃ bālā mohena pārutā: 181. 25
4. Addāyate<sup>17</sup> ayaṃ rukkho api vāri ca<sup>18</sup> sandati.  
 imgh' assa purimaṃ sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 182.
5. Sā ca chinnā<sup>19</sup> va pagghari acchaṃ vāriṃ anāvilam,  
 te tattha nahātvā<sup>20</sup> ca pivitvā ca yāvat' icchiṃsu<sup>21</sup> vāṇijā 183.
6. Dutiyam samacintesuṃ bālā mohena pārutā: 30  
 imgh' assa dakkhiṇam sākhaṃ mayam chindāma vāṇijā. 184.

<sup>1</sup> Bā atha ko, B s atha kho. <sup>2</sup> Bā add tato <sup>3</sup> Bā -ttati. <sup>4</sup> so Cks; Bā te  
 tattha nahātvā. <sup>5</sup> Cks -ñāyasākhaṃ <sup>6</sup> Bā add nimantetvā. <sup>7</sup> Bā laddhakāraṇam.  
<sup>8</sup> Bā -tassārocesuṃ. <sup>9</sup> Bā al- <sup>10</sup> Bā vijahīsiṃsu <sup>11</sup> Bā -sīyam nagare tadeva.  
<sup>12</sup> C s Bā -ato. <sup>13</sup> Bā -rā. <sup>14</sup> Bā allāyate <sup>15</sup> Bā pi <sup>16</sup> Bā chāriyā <sup>17</sup> Bā  
 allāyate. <sup>18</sup> Bā abhivāṇva. C āpi cārica. <sup>19</sup> Bā sū ca chindā. <sup>20</sup> Bā  
 nahātvā <sup>21</sup> Bā ta-.

7. Sā ca chinuā<sup>1</sup> va pagghari sālinaṃsodanaṃ bahū  
appodavaṇṇe kunnāse singiṃ bidalasūpiyo<sup>2</sup>. 185.
8. Te tattha bhutvā ca pivitvā<sup>3</sup> ca yāvat<sup>4</sup> icchimsu vāṇijā  
tatiyaṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā: 186.
9. Imgh<sup>5</sup> assa pacchimaṃ sākhaṃ mayaṃ chindāma vāṇijā.  
sā ca chinuā<sup>6</sup> va pagghari nāriyo samalaṃkatā 187.
10. Vicitravatthābharanā āmuttamaṇikuṇḍalā  
api su vāṇijā ekā nāriyo paṇṇavīsati<sup>7</sup>. 188.
11. Samantā parikariṃsu<sup>8</sup> tassa rukkhassa chādiyā<sup>9</sup>:  
te tāhi parivāretvā<sup>10</sup> yāvat<sup>11</sup> icchimsu vāṇijā 189.
12. Catutthaṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā:  
imgh<sup>12</sup> assa uttaraṃ sākhaṃ mayaṃ chindāma vāṇijā. 190.
13. Sā ca chinuā<sup>13</sup> va pagghari muttā veḷuriyā bahū  
rajataṃ jātārūpaṃ ca kuttiyo paṭiyāni ca 191.
14. Kāsikāni<sup>14</sup> ca vatthāni uddiyāne ca<sup>15</sup> kambale:  
te tattha bhāre bandhitvā yāvat<sup>16</sup> icchimsu vāṇijā 192.
15. Pañcamāṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā:  
imgh<sup>17</sup> assa mūlaṃ chindāma. api bhiyyo labhāmase. 193.
16. Ath<sup>18</sup> uṭṭhahi<sup>19</sup> satthavāho yācamāno katañjali:  
nigrodho kiṃ aparajjhati<sup>20</sup> vāṇijā, bhaddam atthu te. 194.
17. Vāridā purivā sākha, annapānaṃ ca dakkhiṇā,  
nāridā pacchimā sākha, sabbakāme ca<sup>21</sup> uttarā,  
nigrodho kiṃ aparajjhati<sup>22</sup> vāṇijā, bhaddam atthu te. 195.
18. Yassa rukkhassa chāyāya nisideyya sayeyya vā  
na tassa sākhaṃ bhañjeyya<sup>23</sup>, mittadūbho hi pāpako. 196.
19. Te ca tassa anādiyitvā<sup>24</sup> ekassa vacanaṃ bahū  
nisitāhi kuṭhārīhi mūlato taṃ upakkamun ti 197.
- imā gāthā ūha<sup>25</sup>.

Tattha samitṭim katvā ti Bārānasiyaṃ samāgamaṃ katvā, bahū ekato  
hutvā ti attho, pakkamiṃsu<sup>26</sup> u pañcahi sakatasatehi Bārāṇasīyakaṃ bhaṇ-  
ḍam<sup>27</sup> ādāya pakkamiṃsu, gāmaṃ ti ekaṃ pañṇavantaṃ satthavāhaṃ

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> sācchintā, B<sup>d</sup> sāvachindā <sup>2</sup> B<sup>d</sup> sīṅgaveraḷa- <sup>3</sup> B<sup>d</sup> khādītva. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> sācchinnā, B<sup>d</sup> sā ca chindā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> pañca-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> paricāriṃsu. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> chādiya, B<sup>d</sup> chāriyā, B<sup>s</sup> chāriya. <sup>8</sup> so C<sup>s</sup> for -vāritā? B<sup>d</sup> paricāretvā. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> sācchintā, C<sup>s</sup> sā ca chintā? B<sup>d</sup> sā va chindā. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -yāni. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -yāni ca. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> atu-  
thehi, B<sup>s</sup> athutthehi. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> marathati. C<sup>s</sup> āvarujjhati. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> va. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> āva-  
rujjhati, C<sup>s</sup> avirujjhati, B<sup>s</sup> aparajjhatta. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> bhinde-. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> auāditvā, B<sup>d</sup>  
te tassa anādiyitvā. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> avoca. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> hārāṇasito sakatabhaṇḍam.

katvā, chādiyā ti chāyāya, addāyate<sup>1</sup> ti udakabharito<sup>2</sup> viya addo<sup>3</sup> hutvā  
 paññāyati. chinnā va paggharīti eko rukkhārohanakusalo abhirūhitvā taṃ  
 chindi, sū<sup>4</sup> chinnamattā va paggharīti dasseti, parato pi es' eva nayo, appo-  
 davanne kummāse ti appodakapāyāsasadiṣe kummāse, siṅgin<sup>5</sup> ti siṅgi-  
 verādikaṃ uttaribhaṅgaṃ, bidalasūpiyo ti muggasūpādayo, vāṇijā ekā ti 5  
 ekekassa vāṇijakassa, yattakā vā tattha<sup>6</sup> vāṇijā tesu ekekassa ekakā va, satthavāhassa  
 pana sautike pañcaviṣati<sup>7</sup> thitā ti pi attho<sup>8</sup>, parikariṃsu<sup>9</sup> 'ti parivāresuṃ, tāhi  
 pana saddhiṃ nēva nāgānubhāvena sānivitānasayanādīni pagghariṃsu, kuttiyo  
 ti hatthattharādayo, patiyāniti unṇāmayapaccattharanāni setakambalāni<sup>10</sup> pi  
 vadanti yeva, uddiyāneca kambale ti<sup>11</sup> uddiyā nāma kambalā atthi, te 10  
 tattha bhāre<sup>12</sup> bandhitvā ti yāvatakaṃ icchiṃsu tāvatakaṃ gahetvā pañca-  
 sakaṭasatāni pūretvā ti attho, vāṇijā bhaddamatthu te ti ekekaṃ vāṇi-  
 jaṃ ālapanto bhaddan te atthū 'ti āha, annapānañcā<sup>13</sup> 'ti annaṃ ca pānaṃ ca  
 adāsi, sabbakāme cā 'ti sabbakāme ca adāsi, mittadūbho hīti mittānaṃ  
 dūbhanapuriso hī pāpako lāmakko nāma, anādiyitvā ti<sup>14</sup> agahetvā, upa- 15  
 kamun ti<sup>15</sup> chinditum ārabhissu.

Atha ne chindanattāyā rukkkhamūlam upagate<sup>16</sup> disvā  
 nāgarājā cintesi: „ahaṃ etesaṃ pipāsītānaṃ pāṇīyaṃ dāpesiṃ,  
 tato dibbabhojanaṃ, atho<sup>17</sup> sayanāni c' eva paricārikā<sup>18</sup> ca  
 nāriyo, tato pañcasakaṭasatapūraṃ<sup>19</sup> ratanaṃ, idāni pana me 20  
 rukkkhaṃ mūlato chindissāmā 'ti vadanti, ativiya luddhā, ṭhapetvā  
 satthavāhaṃ sese<sup>20</sup> māretum vaṭṭatīti“ so „ettakā sannaddha-  
 yodhā nikkhamantu, ettakā va<sup>21</sup> dhanuggahā, ettakā vammīno“  
 ti sēnaṃ vicāresi<sup>22</sup>.

Tam atthaṃ pakāseto S.

25

90. Tato nāgā nikkhamiṃsu sannaddhā paṇṇaviṣati<sup>23</sup>

dhanuggahānaṃ tisatā cha sahaṣṣā ca vammīno ti 198.  
 gātham āha.

Tattha sannaddhā ti suvaṇṇarajatādivamamakavacikā<sup>24</sup>, dhanugga-  
 hānaṃ tisatā ti meṇḍavisāṇadhanudharānaṃ tīpi satāni<sup>25</sup>, vammīno ti 30  
 ketakaphalakahatthā<sup>26</sup> chasabhaṣṣā.

<sup>1</sup> Bds allā-. <sup>2</sup> Bd -tā <sup>3</sup> Cks -ā, Bd allā <sup>4</sup> Cks yā. <sup>5</sup> Bd siṅgavarān <sup>6</sup> Bd omits vā tattha. <sup>7</sup> Bd pañcaviṣatikā ti attho. <sup>8</sup> Cks upari-, Bd parivāyissu, B<sup>s</sup> parivārayissu. <sup>9</sup> Cks -baloti. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> -neva-, Bd uddiyāni ca kammalāniti. <sup>11</sup> Cks raṃ. <sup>12</sup> Bd adda tassa vacanam. <sup>13</sup> Bds add mohā va. <sup>14</sup> Ck upagato, C<sup>s</sup> upagato. <sup>15</sup> Bd atha. <sup>16</sup> Cks -rakā <sup>17</sup> Bd sakatamarāṃ satta. <sup>18</sup> Bd ave-  
 sese. <sup>19</sup> Bd omits va. <sup>20</sup> Bd -ti. <sup>21</sup> Bd pañca <sup>22</sup> Ck -vammagavacchikā,  
 C<sup>s</sup> -vammagavacchika, Bd vammikavacchitā. <sup>23</sup> Cks add ca <sup>24</sup> Bd chekada-  
 caranaphalakahatthā.

21. Ete hanatha bandhatha, mā vo muccittha<sup>1</sup> jīvitam,  
 ṭhapetvā satthavāham<sup>2</sup> sabbe bhasmaṃ<sup>3</sup> karotha ne ti 199.  
 ayaṃ nāgarājena vuttagāthā.

Tattha mā vo<sup>4</sup> muccittha<sup>5</sup> jīvitam ti kassaci ekassa pi jīvitam mā  
 5 muccittha<sup>5</sup>.

Nāgā tathā katvā uttarattharaṇādīni pañcasu sakaṭasatesu  
 āropetvā satthavāham gahetvā sayam tāni sakaṭāni pāpentā  
 Bārāṇasim gantvā sabbadhanaṃ tassa gehe paṭisāmetvā taṃ  
 āpucchitvā attano nāgabHAVANAM eva gatā.

- 10 Tam atthaṃ viditvā S. ovādasena gāthadvayam āha:  
 22. Tasmā hi paṇḍito poso sampassam attham attano  
 lobhassa na vasaṃ gacche haneyyārisakam<sup>6</sup> manam. 200.  
 23. Etam<sup>7</sup> ādinavaṃ ṇatvā taṇhā dukkhassa sambhavam  
 vitataṇho anādāno sato bhikkhu paribbaje. 201.

- 15 Tattha tasmā ti yasmā lobhavasagā<sup>8</sup> mahāvināsam pattā satthavāho  
 uttamasampattim tasmā haneyyārisakam<sup>9</sup> manam ti auto<sup>10</sup> uppajjamā-  
 nānam nānāvīdhānam lobhasattūnam<sup>11</sup> santakaṃ manam lobhasampayuttacittam<sup>12</sup>  
 haneyyā 'ti attho, etamādinavaṃ<sup>13</sup> ti evaṃ lobhe ādinavaṃ jñitvā, taṇhā  
 dukkhassa sambhavam ti jānādidukkhassa ca taṇhā<sup>14</sup> sambhavo tato etam  
 20 dukkhaṃ nibbattati evam taṇhā va<sup>15</sup> dukkhassa sambhavam ṇatvā vitataṇho  
 anādānena anādāno<sup>16</sup> maggena āgatāya satiyā<sup>17</sup> sato hutvā bhikkhu paribbaje<sup>18</sup>  
 iriyetha vattethā 'ti arahattena kūtam gauhi.

- Imaṃ ca pana dhammadesanam āharitvā „evam upāsakā pubbe  
 lobhavasikā vāṇijā mahāvināsam pattā, tasmā lobhavasikena na bhavi-  
 25 tabban“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne te vāṇijā  
 sotāpatti-phale patitṭhitā): „Tadā nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāho  
 aham eva“ 'ti. Mahāvāṇijajātakam.

<sup>1</sup> Bā te muñjittha. <sup>2</sup> Bā add va. <sup>3</sup> B<sup>s</sup> bhasmī, Bā tasmiṃ. <sup>4</sup> B<sup>s</sup> te. <sup>5</sup> Bā  
 muñjittha. <sup>6</sup> Ck haneyya disatam, C<sup>s</sup> haneyyā disatam, Bā haneyyārisakam.  
<sup>7</sup> Bā evam. <sup>8</sup> Bā -vasikā. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> -yyādisatam. <sup>10</sup> Bā attano. <sup>11</sup> Bā -sutthu-  
 nam. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> -cittā, Bā -yuttam manam. <sup>13</sup> Bā evamā-. <sup>14</sup> Bā bhavataṇhā.  
<sup>15</sup> Bā omits va. <sup>16</sup> Bā anādāno ti tathāanādāno in the place of anādāneua-.  
<sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> sati, Bā omits satiyā. <sup>18</sup> Bā adds ti

## 11. Sādhīnajātaka.

Abbhuto vata lokasmin ti. Idam S. J. v. uposathike  
upāsake ā. k. Tadā hi S. „upāsakā porānakapaṇḍitā attano upo-  
sathakammaṃ nissāya manussasarīren' eva devalokaṃ gantvā ciraṃ  
vasimsū“ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.

5

A. Mithilāyaṃ Sādhīno nāma rājā dhammena r. kāresi.  
So catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-  
sālā<sup>1</sup> kāretvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-  
dānaṃ pavattesi. Devasikaṃ cha satasahassāni vayakaraṇaṃ<sup>2</sup>  
gacchanti, pañca sīlāni rakkhati nposathaṃ upavasati<sup>3</sup>, ratṭha- 10  
vāsino pi tassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā mata-  
matā va devanagare yeva nibbattanti<sup>4</sup>. Sudhammadevasabhaṃ  
pūretvā nisinnā devaraṇṇo sīlācārādiguṇaṃ eva vaṇṇayanti.  
Taṃ sutvā sesadevāpi rājānaṃ datṭhukāmā ahesuṃ. Sakko  
devarājā tesāṃ manāṃ viditvā āha: „Sādhīnarājānaṃ datṭhu- 15  
kam' atthā“ 'ti. „Āma devā“ 'ti. So Mātaliṃ āṇāpesi:  
„gaccha<sup>5</sup> Vejayantaṃ rathaṃ yojetvā Sādhīnaṃ ānehīti<sup>6</sup>. So  
„sādhū“ 'ti paṭisunītvā<sup>7</sup> rathaṃ yojetvā Videharatṭhaṃ aga-  
māsi. Tadā puṇṇamadivaso<sup>8</sup> hoti<sup>9</sup>. Mātali manussānaṃ  
sāyamāsaṃ bhuñjitvā dvāresu sukhakathāya nisinnakāle canda- 20  
maṇḍalena saddhīṃ rathaṃ pesesi. Manussā „dve candā  
utṭhitā“ ti vadantā candamaṇḍalaṃ pahāya<sup>9</sup> rathaṃ āgac-  
chantāṃ disvā „nāyaṃ cando, ratho esa<sup>10</sup>, devaputto<sup>11</sup> paññā-  
yati, kass' etaṃ<sup>12</sup> manomayasindhavaynttaṃ dibbarathaṃ āneti,  
na aññassa ambhākaṃ rañño bhavissati, rājā hi no dhammiko 25  
dhammarājā“ ti somanassajātā hutvā añjaliṃ paggayha ṭhitā  
paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Abbhuto vata lokasmiṃ uppajji lomahaṃsano:  
dibbo ratho pātur ahu Vedehassa yasassino ti. 202.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -lāyo. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> veyyākāraṇaṃ. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -tīti. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -imsu. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> adds tvaṃ.  
<sup>6</sup> B<sup>d</sup> sampañchitvā. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -mi-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> ahosi. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> ohāya. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> eso. <sup>11</sup>  
B<sup>d</sup> adds pi. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> kassesa etaṃ, B<sup>d</sup> kassa ekaṃ.

Tass' attho: abbhuto vata tesam amhākaṃ jāto<sup>1</sup> lokasimhi lomahaṃsano  
upajji yassa dibbo ratho pātur ahoṣi Vedeḥassa yasassino ti.

Mātali pi rathaṃ ānetvā manussesu gandhamālādihi<sup>2</sup>  
pūjentesu tikkhattum nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā rañño nive-  
5 sanadvāraṃ gantvā rathaṃ nivattetvā pacchābhāge<sup>3</sup> sihapāñ-  
jarummāre<sup>4</sup> ṭhapetvā ārohanasajjaṃ katvā atṭhāsi. Tam  
divasaṃ rājāpi dānasālā<sup>5</sup> oloketvā „iminā niyāmena dānaṃ  
dethā“ ti āṇāpetvā uposathaṃ samādāya<sup>6</sup> divasaṃ vītina-  
metvā amaccaganaparivuto alaṇikata mahātale pācīnasihapañ-  
10 jarābhimukho dhammayuttakaṃ<sup>7</sup> kathento nisinna hoti. Atha  
naṃ Mātali rathābhirūhanatthaṃ<sup>8</sup> nimantesi<sup>9</sup>, nimantetvā ādāya  
agamāsi.

Tam attham pakāseto S. imā gāthā āha:

2. Devaputto mahiddhiko Mātali devasārathi  
15 nimantayittha rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ: 203.
3. Ihi<sup>1</sup> mmaṃ rathaṃ āruya<sup>11</sup> rā aseṭṭha disampati,  
devā dassanakānā te tāvatimsā sandakā,  
aramānā hi te devā Sudhammāyaṃ samacchare. 204.
1. Tato ca rājā Sādhino<sup>1</sup> pamukho rathaṃ āruhi,  
20 sahassayuttam āruya<sup>13</sup> agā devāna santike. 205.
5. Tam devā paṇinandiṃsu disvā rājānaṃ āgataṃ:  
svāgatan te mahārāja attho te adurāgataṃ,  
nisīda dāni rājasi<sup>14</sup> devarājassa santike. 206.
6. Sakko pi paṇinandittha Vedehaṃ Mithilaggahaṃ,  
25 nimantayī ca<sup>15</sup> kāmehi āsanena ca Vāsavo. 207.
7. Sādhū kho<sup>16</sup> si anuppatto āvāsaṃ vasavattinam,  
vasa deveṣu<sup>17</sup> rājasi<sup>18</sup> sabhakāmasamiddhisi,  
tāvatimsesu deveṣu bhuñja kāme amānuse ti. 208.

Tattha samacchare ti acchanti, agā devāna santike ti devānaṃ  
10 santikam agamāsi. Tasmiṃ hi rathaṃ abhirūhitvā<sup>18</sup> thite ratho ākāsaṃ pak-  
khandi, so mahājānassa oloketass' eva antaradhāyi. Mātali rājānaṃ devalokaṃ

<sup>1</sup> so B<sup>d</sup>. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> vatesamhākaṃ rāja. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> -dim. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -yena. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -pañca-  
raṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -layo. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -dayitva. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -yuttakahaṃ. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> -na-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> omits  
ni-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -abbāsi. <sup>12</sup> so all three MSS for āruha? <sup>13</sup> B<sup>d</sup> add vedeḥo  
mithilaggaho. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> abhiruyha. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> rājasi. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> ma. B<sup>d</sup> -tayittha. <sup>17</sup>  
C<sup>k</sup> ko. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> devaṣu. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> abhiruyha.

nesi, tam disvā devatā ca Sakkō ca hatthatuṭṭhā paccuggamanam katvā pati-santhāram karimsu Tam attham dassetuṃ tam devā ti ādi vuttam Tattha paṭinandiṃsū 'ti punappuna nandimsu, āsaneṃ ca 'ti rājanam ālingitvā idha nisidā 'ti attano Pandukambalāsaneṃ ca kāmehi ca nimantesi, upaddha-  
 rajjam katvā ekāsane nisidāpesīti attho.

5

Tassa Sakkena devaraññā dasayojanasahassam devana-garam adḍhatiyā ca accharakoṭiyo Vejayantapāsādaṃ ca majjhe<sup>1</sup> bhinditvā dinnam sampattiṃ anubhavantassa manussagaṇanāya sattavassasatāni atikkantāni, ten' attabhāvena devaloke va sakam<sup>2</sup> puññam khīṇam, anabhirati uppannā, tasmā Sakkena  
 saddhiṃ sallapanto

8. Aham pure saggagato ramāmi

naccehi gītehi ca vāditehi,

so dāni ajja na ramāmi sagge,

āyuna<sup>3</sup> nu khīno<sup>4</sup>, maraṇam nu santike

15

udāhu mūlho 'sini janindasetṭhā<sup>5</sup> 'ti gātham āha. 209.

Tattha āyuna nu khīno ti kin nu manā sarasena<sup>6</sup> jīvītindriyam khīnam udāhu upachedakakammavasena maraṇam santike jātan ti pucchati. janinda-setṭhā 'ti janindānam devānam setṭhā 'ti<sup>7</sup>

Atha nam Sakko āha:

20

9. Na cāyu<sup>8</sup> khīṇam<sup>9</sup>, maraṇam te dūre,

na cāpi mūlho naraviriyasetṭha,

tavañ ca<sup>10</sup> puññāni parittakāni

sesam vipākam idha vedayato<sup>11</sup>. 210.

10. Vasa devānubhāvena rājasetṭha disampati,

25

tāvatiṃsesu devesu bhuñja kāme amānuse ti. 211.

Tattha parittakāniti idam ten attabhāvena<sup>12</sup> devaloke vipākadayakāni puññāni sandhāya vuttam, itarāni pi tassa<sup>13</sup> rañño puññāni pathaviyam pamsu viya appamāṇam, vasa devānubhāvenā 'ti aham te<sup>14</sup> attano puññāni majjhe bhinditvā dassāmi manānubhāvena vasa 'ti nam<sup>15</sup> samasaāsento āha.

30

Bd māṇeamajhe. <sup>2</sup> Bd<sup>s</sup> vasanākam in the place of va sakam. <sup>3</sup> Bd āyu <sup>4</sup> C<sup>s</sup> khīnam. B<sup>s</sup> khīno. <sup>5</sup> Bd janindānam devānam sethā <sup>6</sup> so C<sup>s</sup>; B<sup>s</sup> sarire. <sup>7</sup> gāthamāha - - - setṭhā ti wanting in Bd <sup>8</sup> C<sup>s</sup> nāyu. C<sup>s</sup> tāyu. <sup>9</sup> Bd<sup>s</sup> -o <sup>10</sup> Bd tathe. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> vedhayittho, C<sup>s</sup> vedayittho <sup>12</sup> Bd tena att- <sup>13</sup> Bd paṇassa. <sup>14</sup> C<sup>s</sup> tena. <sup>15</sup> Bd tam



Atha nam patikkhipanto M. āha:

11. Yaīhā yācītakam yānam yathā yācītakam dhanam  
evaṃsampadam ev' etaṃ yam<sup>1</sup> parato dānapaccayā. 212.
12. Na cāham etaṃ icchāmi yam<sup>1</sup> parato dānapaccayā,  
5 sayamkatāni puññāni tam<sup>2</sup> me āveṇiyam<sup>3</sup> dhanam. 213.
13. So 'haṃ gantvā manussesu kāhāmi kusalam bahum  
dānena samacariyāya saṃyamena damena ca  
yam katvā sukhito hoti na ca pacchānutappatīti. 214.

Tatha yam parato dānapaccayā ti yam parena dinnattā labhati<sup>4</sup> tam  
10 yācītasadisam<sup>5</sup> eva hoti, yācītakam hi tuṭṭhakāle denti tuṭṭhakāle<sup>6</sup> acchinditvā  
ganhantīti<sup>7</sup> vadati, samacariyāyā 'ti kāyādīhi pāpassa akaranena, saṃya-  
menā 'ti sīlasaṃyamena, damenā 'ti indriyadamanena, yam katvā ti yam  
karitvā sukhito c' eva hoti na ca pacchā anutappati, tathārūpam eva kammaṃ  
karissāmīti.

- 15 Ath' assa vacanam sutvā Sakko Mātalim ānāpesi: „gac-  
cha<sup>8</sup>, Sādhīnarājānam Mithilam netvā uyyāne otārehīti“. So  
tathā akāsi. Rājā uyyāne camkamati, uyyānapālo disvā puc-  
chitvā gantvā<sup>9</sup> Nāradaṇṇo ārocesi. So<sup>10</sup> raṇṇo āgatabhāvaṃ  
suttvā „tvam purato gantvā<sup>11</sup> tassa ca mayhaṃ ca dve āsanāni  
20 paññāpehīti“ uyyānapālam uyyojesi. So tathā akāsi. Atha  
nam rājā pucchi: „kassa dve āsanāni paññāpesīti“. „Ekam  
tumbhākam, ekam amhākam raṇṇo“ ti. Atha<sup>12</sup> rājā „ko aṇṇo  
satto mama santike āsane nisīdissatīti“ vatvā ekasmiṃ nisī-  
ditvā ekasmiṃ pāde ṭhapesi. Nāradaṇṇā āgantvā tassa pāde  
25 vanditvā ekamantaṃ nisīdi, so kir' assa sattamo pana nattā<sup>13</sup>,  
tadā kira vassasatāyukakālo va hoti<sup>14</sup>. M. pana attano  
puññabalena ettakam kālam vītināmeti<sup>15</sup>. So Nāradaṃ hatthe  
gahetvā uyyāne vicaranto tisso gāthā abhāsi:

14. Imāni tāni khattāni imam nikkham sukkaḍḍalam  
30 imā tā haritānopā imā najjo savantiyo 215.

<sup>1</sup> Bā yam. <sup>2</sup> Bā tam. <sup>3</sup> Ck āvenim-, C\* āveni-, Bā āvenitam. <sup>4</sup> Ck\* labbhati.

<sup>5</sup> Bā yācītakasa-. <sup>6</sup> Bā atuṭṭhakāle. <sup>7</sup> Ck\* gaṇhatīti. <sup>8</sup> Bā adds tāta. <sup>9</sup> Bā āg-.

<sup>10</sup> Bā adds rājā. <sup>11</sup> Bā adds uyyānam samajjhetvā. <sup>12</sup> Bā adds nam. <sup>13</sup> C\*  
patanattā, Bā\* panatto. <sup>14</sup> Bā ahoṣi. <sup>15</sup> Bā -si.

15. Imā [tā] pokkharāṇiyo rammā cakkavākūpakūjitā  
mandālakehi<sup>1</sup> sañchannā padumuppalakehi ca —  
y' ass' imāni mamāyimsu kin nu te disataṃ gatā<sup>2</sup>. 216.
16. Tānīdha<sup>3</sup> khattāni so bhūmibhāgo  
te ārāmā te vana 'me pacārā<sup>4</sup> —  
tam eva mayhaṃ janataṃ apassato  
suññaṃ va<sup>5</sup> me Nārada khāyate disā<sup>6</sup> ti. 217.

Tattha khattānīti bhūmibhāge sandhāyāha, imaṃ nikkhan ti imaṃ  
tādisaṃ eva udakaniddhamanaṃ<sup>7</sup>, sukundalaṃ ti sobhanena<sup>8</sup> musalapavesana-  
kundalena<sup>9</sup> samannāgataṃ, haritānopā<sup>10</sup> ti udakaniddhamanassa ubhosu<sup>10</sup>  
passesu haritatiṇasañchannā<sup>11</sup> anupabbhūmiyo<sup>12</sup>, yassināni mamāyimsu<sup>13</sup> ti  
tāta Nārada ye mama upaṭṭhākā ca orodhā ca imasmim uyyāne mahantena ya-  
sena mayā saddhiṃ vicarantā imāni ṭhānāni mamāyimsu piyāyimsu katarān nu  
te disataṃ<sup>14</sup> gatā kattha te pesitā, tānīdha khattānīti imasmim uyyāne  
tāva<sup>14</sup> etāni uparopakavirūhanatṭhānāni<sup>15</sup>, te vana me pacārā<sup>16</sup> ti ime te<sup>15</sup>  
yeva vanapacārā<sup>17</sup>, vane vihārabhūmiyo ti attho.

- Atha naṃ Nārado āha: „deva tumhākaṃ devalokaṃ  
gatānaṃ idāni sattavassasatāni, ahaṃ vo sattamo nattā<sup>18</sup>,  
tumhākaṃ upaṭṭhākā<sup>19</sup> sabbe<sup>20</sup> maraṇamukhaṃ pattā, idaṃ  
vo attano santakaṃ rajjaṃ, anubhavatha nan<sup>21</sup>“ ti. Rājā<sup>20</sup>  
„tāta Nārada, nāhaṃ idhāgacchanto rajjatthāya āgato, puñña-  
karaṇatthāy' amhi āgato, ahaṃ puññaṃ eva karissāmīti“ vatvā
17. Diṭṭhā mayā vimānā<sup>22</sup> obhāsenta<sup>23</sup> catuddisā  
sammukhā devarājassa tidasānaṃ ca sammukhā. 218.
18. Vuttham<sup>24</sup> me bhavanaṃ dibbaṃ bhuttā kāmā amānusa<sup>25</sup>  
tāvatiṃsesu devesu sabbakāmasamiddhisu. 219.
19. So 'haṃ etādisaṃ disvā puññāy' amhi idhāgato,  
dhammam eva carissāmi, nāhaṃ rajjena atthiko. 220.

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> maddā-. <sup>2</sup> so Ck; C<sup>s</sup> kinnu te disatāgatā, B<sup>d</sup> kin nu te tādisaṃ gatā.  
<sup>3</sup> B<sup>d</sup> tāni ca. <sup>4</sup> C<sup>s</sup> vanime-, B<sup>d</sup> te yeva ārāme vaname sañcarā, B<sup>s</sup> te vaname  
sañcarā. <sup>5</sup> so Ck<sup>s</sup> for suñña va? B<sup>d</sup> suññaṃ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> me nāya nāyate disā.  
<sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> -niddhanaṃ. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> -nēna. <sup>9</sup> B<sup>s</sup> puññapavesana-, B<sup>d</sup> omits musalapa-  
vesana. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -nupā. <sup>11</sup> Ck<sup>s</sup> -tāṇasañchanno. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> anupā-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> katarān  
te idāni satta dāni sattavassasatāni disaṃ. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> tāneva. <sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> -kā-. <sup>16</sup>  
B<sup>d</sup> sañcarā. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> caua-, B<sup>d</sup> vanañcarā. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> panatto. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> add ca orodhā  
ca. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> omits sa-. <sup>21</sup> B<sup>d</sup> anussāsā. <sup>22</sup> add va? B<sup>d</sup> vimānāni. <sup>23</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup>  
-to. <sup>24</sup> Ck<sup>s</sup> vuttaṃ, B<sup>d</sup> vutthaṃ.

20. Adañḍāvacaram maggam Sammāsambuddha-desitam  
tam maggam paṭipajjissam yena gacchanti subbatā ti āha. 220.

Tattha vuttham<sup>1</sup> me bhavanam dibban ti Vejayantam sandhāyāha, soham etādisan ti tāta Nārada so aham Buddhañānena aparicchindaniyam<sup>2</sup>  
5 evarūpaṃ kāmāgunasampattiṃ paḥāya puññakaramatthāya idhāgato, adañḍāva-  
caram ti adañḍehi nikkhattadandasatthehi<sup>3</sup> avacaritabbam<sup>4</sup> sammāditthipurekkhā-  
ram aṭṭhaṅgikamaggaṃ, subbatā ti yena maggena subbatā sabbaññū Buddhā  
gacchanti aham pi agatapubbam disaṃ gantum bodhitale nisīditvā tam eva  
maggaṃ paṭipajjissāmīti.

10 Evam M. imā gāthā<sup>5</sup> sabbaññutañānena<sup>6</sup> saṃkhipitvā<sup>7</sup> ka-  
thesi. Atha nam Nārado puna pi āha: „rajjam deva anusāsā“  
'ti. „Tāta na me rajjen' attho, satta vassasatāni<sup>8</sup> niṭṭhita-  
dānam<sup>9</sup> pana sattāhen' eva dātukāṃ' amhīti<sup>10</sup>. Nārado  
„sādhū“ 'ti tassa vacanam sampatiṇṇhitvā mahādānam paṭi-  
15 yādesi. Rājā sattāham dānam datvā sattame divase kālam  
katvā Tāvatisabbhavane<sup>11</sup> nibbatti.

S. i. dhammadesanam ā. „evam vasitabbayuttakam uposatha-  
kammaṃ nāmi“ 'ti dassetvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne  
upāsakesu keci sotāpattiphale keci sakadāgāmiphale<sup>12</sup> paṭiṭṭhahimsu):  
20 „Tadā Nāradarājā Anando ahosi, Sakko Anuruddho, Sādhinarājā aham  
evā“ 'ti. Sādhinajātakaṃ.

## 12. Dasabrāhmaṇajātaka.

Rājā ayoca Vidhūran<sup>13</sup> ti. Idam S. J. v. asadisadānam  
ā. k. Tam Aṭṭhanipāte Sucirajātake<sup>14</sup> vitthāritam eva. Rājā kira  
25 tam dānam dadanto S-ram jeṭṭhakam katvā pañca bhikkhusatāni vi-  
cinitvā gaṇhitvā mahākhīṇāsavānam ōeva adāsi. Ath' assa guṇam<sup>15</sup>  
kathentā „āvuso rājā asadisadānam dento<sup>16</sup> vicinitvā mahāphalattṭhāne  
adāsīti“ dh. k. s. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti  
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „anacchariyāni bhikkhave yam

<sup>1</sup> Bā vuttham, Ck vuttam. <sup>2</sup> Ck -ecchitāniyam, Cs -ecchitāniyam, Bā -ecchindani-  
yam. <sup>3</sup> Bās -hatthehi. <sup>4</sup> Ck paritabbam, Cs pharitabbam. <sup>5</sup> Bā -āyo. <sup>6</sup> Ck  
-ne, Cs -no? <sup>7</sup> Cks khipitvā. <sup>8</sup> Cks -satā. <sup>9</sup> Bās vigatam dānam <sup>10</sup> Bā  
-momhiti. <sup>11</sup> Bā adds yeva. <sup>12</sup> Bā adds keci anāgāmiphale. <sup>13</sup> Bā vidū-.  
<sup>14</sup> so Cks; Bā vidūrajā-. <sup>15</sup> Bā guṇakatham. <sup>16</sup> Cks dento, Bā dadanto.

Kosalarājā nādisassa Buddhassa upaṭṭhāko hutvā viceyyadānaṃ deti<sup>1</sup>,  
porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe pi viceyyadānaṃ dadamsū<sup>2</sup> 'ti  
vatvā a. ā.:

A. Kururaṭṭhe Indapatta nagare Yuddhiṭṭhilagotto Ko-  
ravayarājā<sup>3</sup> r. kāresi. Tassa Vidhūro<sup>4</sup> nāma amacco atthañ 5  
ca dhammaṃ ca anusāsi. Rājā sakala-Jambudīpaṃ kho-  
bhento<sup>5</sup> mahādānaṃ deti, taṃ gahetvā bhuñjantesu eko pi  
pañcasīlamattaṃ rakkhanto nāma n' atthi, sabbe dussīlā va,  
dānaṃ rājānaṃ na toseti. Rājā „viceyyadānaṃ<sup>6</sup> mahapphalan“  
ti sīlavantānaṃ dātukāmo hutvā cintesi: „Vidhūrapaṇḍitena“ 10  
saddhiṃ mantayissāmīti“ so taṃ upaṭṭhānaṃ āgataṃ āsane  
nisīdāpetvā pañhaṃ pucchi.

Tam atthaṃ pakāsento S. upaḍḍhagāthaṃ āha. Parato rañño  
ca Vidhūrassa ca vacanapaṭivacanaṃ<sup>7</sup> hoti.

1. Rājā avoca Vidhūraṃ dhammakāmo Yuddhiṭṭhilo: (III, 401.) 15  
brāhmaṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 222.
2. Virate methunā dhammā ye<sup>8</sup> me bhuñjeyyu<sup>9</sup> bhojanaṃ.  
dakkhiṇaṃ samma dassāma<sup>10</sup>  
yattha dinnaṃ mahapphalaṃ. 223.
3. Dullabhā brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā 20  
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu<sup>11</sup> bhojanaṃ. 224.
4. Dasa khalu<sup>12</sup> mahārāja yā tā<sup>13</sup> brāhmaṇajātiyo,  
tesaṃ vibhaṇṇaṃ<sup>14</sup> vicayaṃ<sup>15</sup> vitthārena suṇohi me. 225.
5. Pasibbake gahetvāna puṇṇe mūlassa saṃvute  
osadhikāyo<sup>16</sup> ganthenti nahāyanti<sup>17</sup> japanti ca 226. 25
6. Tikicchakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 227.

<sup>1</sup> Cks denti. <sup>2</sup> Bā adamsū <sup>3</sup> Bā korabyo nāma rājā. <sup>4</sup> Bā vidū - throughout.

<sup>5</sup> Bā -etvā. <sup>6</sup> Bā add katamaṃ. <sup>7</sup> Bā -naṃ pa-. <sup>8</sup> Cks yo. <sup>9</sup> Ck Bā -yyum.

<sup>10</sup> Bā -mi. <sup>11</sup> Cks Bā -yyum. <sup>12</sup> Cks add mā. <sup>13</sup> Bā yathā, Cks omit yā tā.

<sup>14</sup> Bā vibhagaṃ, Bā vihhāvaṃ. <sup>15</sup> Bā vicissaṃ. <sup>16</sup> Bā -ye. <sup>17</sup> Bā nahāyanti.

7. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>1</sup>, [iti rājā<sup>2</sup> Koravyo]  
 na te<sup>3</sup> vuccanti brāhmaṇā,  
 aññe<sup>4</sup> Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 228.
8. Virate<sup>5</sup> methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
 5 dakkhiṇam samma dassāma yattha dinnam mahapphalam. 229.
9. Kimkanikāyo gahetvāna ghosenti purato pi te,  
 pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu sikkhare, 230.
10. Paricārakasamā<sup>6</sup> rāja<sup>7</sup>, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 231
- 10 11. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>8</sup>, [iti rājā<sup>2</sup> Koravyo]  
 na te vuccanti brāhmaṇā,  
 aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 232.
12. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
 dakkhiṇam samma dassāma yattha dinnam mahapphalam. 233.
- 15 13. Kamaṇḍalum gahetvāna vaṃkadaṇḍaṇ ca<sup>9</sup> brāhmaṇā  
 paccupessanti rājāno gāmesu nigamesu ca, 234.
14. 'Nādinne vuṭṭhahissāma<sup>10</sup> gāmanhi ca vanamhi ca<sup>11</sup>,  
 niggāhakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 235.
- 10 15. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>1</sup>, [iti rājā<sup>2</sup> Koravyo]  
 na te vuccanti brāhmaṇā,  
 aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 236.
16. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
 dakkhiṇam samma dassāma yattha dinnam mahapphalam. 237.
- 25 17. Parūḷhakacchanakhalomā<sup>12</sup> paṃkadantā rajassirā  
 okiṇṇā rajareṇūhi<sup>13</sup> yācakā vicaranti te, 238.
18. Khāṇughātasamā<sup>14</sup> rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 239.

<sup>1</sup> Ck brahmaṇṇā, Bā brahmaṇṇā. <sup>2</sup> Bā adds ca. <sup>3</sup> Bā te na. <sup>4</sup> Cks -o  
<sup>5</sup> Bā -tā. <sup>6</sup> Bā -rasamā <sup>7</sup> Ck cārāra, Bā carā. <sup>8</sup> Cks brahmaṇṇā, Bā  
 brahmaṇṇā. <sup>9</sup> Bā paṃkadatanaṇca. <sup>10</sup> Ck -hessāmi, Bā vuṭṭhahissāma. <sup>11</sup>  
 Bā gāme vā nigamamhi vā <sup>12</sup> Bā -kacchanakhā-. <sup>13</sup> Cks -rāja-. <sup>14</sup> Bā  
 khāṇunaghāṭa-.

19. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>1</sup>, [iti rājā<sup>2</sup> Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 240.
20. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
dakkhiṇam samma dassāma 5  
yattha dinnam mahapphalam. 241.
21. Harītakam<sup>3</sup> āmalakam<sup>3</sup> ambajambuvibhītakam<sup>4</sup>  
labujam<sup>5</sup> dantaponāni beluvā padarāni ca 242.
22. Rājāyatanam ucchupuṭam dhūmanettaṃ madhuanñjanam  
uccāvacaṇi paṇiyāni vipaṇenti<sup>6</sup> janādhipa, 243. 10
23. Vāṇijakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 244.
24. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>1</sup>, [iti rājā<sup>2</sup> Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 245. 15
25. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalam. 246.
26. Kasim vāṇijjam kārenti, posayanti ajeḷake,  
kumāriyo pavecchanti, vivāhant<sup>9</sup> āvahanti ca, 247. 20
27. Samā Ambaṭṭhavessehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 248.
28. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>10</sup>, [iti rājā Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 249. 25
29. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalam. 250.

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> brabmanṇā, B<sup>d</sup> brabmanā. <sup>2</sup> B<sup>d</sup>s add ca. <sup>3</sup> C<sup>ks</sup> -kā, B<sup>d</sup> haritakam. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> ambajambuvibhokam. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> pulapujam. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> vipaṇenti, B<sup>d</sup> tikiṇanti, B<sup>s</sup> kiṇanti. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> brabmaṇṇā. <sup>8</sup> B<sup>d</sup>s add ca throughout. <sup>9</sup> so C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> for vivāhent? C<sup>k</sup> vibāuata. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> brabmanṇā, B<sup>d</sup> brabmanāṇṇā.

30. Nikkhanatabhikkham<sup>1</sup> bhuñjanti gāmesv-eke purohitā,  
bahū te paṭipucchanti<sup>2</sup> aṇḍacchedā<sup>3</sup> tilañchakā<sup>4</sup>, 251.
31. Pasū pi tattha haññanti mahisā sūkarā ajā,  
goghātakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
5 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 252.
32. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>5</sup>, [iti rājā Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 253.
33. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
10 dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalam. 254.
34. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā  
vessapathesu<sup>6</sup> tiṭṭhanti, sattham abbāhayanti<sup>7</sup> pi, 255.
35. Samā gopanisādehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
15 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 256.
36. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>5</sup>, [iti rājā Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute<sup>8</sup> 257.
37. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
20 dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalam. 258.
38. Araññe kuṭikam katvā kuṭāni kārayanti te,  
sasabīlāre<sup>9</sup> bādhenti ā godhā<sup>10</sup> macchakacchapam, 259.
39. Luddakā te mahārāja<sup>11</sup>, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
25 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 260.
40. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>5</sup>, [iti rājā Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 261.

<sup>1</sup> so Cks; Bā nikkhitta-. <sup>2</sup> Bā bahū jano pari-. <sup>3</sup> Bā antache-. <sup>4</sup> Ck nil-, C<sup>s</sup> nilañji-, Bā nilañca-. <sup>5</sup> Ck brahmaṇṇā, Bā brahmaṇṇā. <sup>6</sup> Cks vessā-, Bā cessa-. <sup>7</sup> Cks abbhā-. <sup>8</sup> apetā - - bahussute wanting in C<sup>s</sup>. <sup>9</sup> Bā sasam, Bā pīlāram. <sup>10</sup> Cks agodhā, Bā agodha. <sup>11</sup> Bā te luddakasamā rāja.

1. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalaṃ. 262.
42. Aññe dhanassa<sup>1</sup> kāmāhi heṭṭhā mañce pasakkhitā',  
rājāno upari nahāyanti somayāge upaṭṭhite, 263. 5
43. Malamajjanasamā<sup>3</sup> rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,  
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 264.
44. Apetā te brāhmaṇṇā<sup>4</sup>, [iti rājā Koravyo]  
na te vuccanti brāhmaṇā,  
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 265. 10
45. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,  
dakkhiṇam samma dassāma  
yattha dinnam mahapphalaṃ ti. 266.

Tattha sīlavante ti maggenāgatasile, bahussute ti paṭivedhabahussute.  
dakkhiṇau ti dānam, ye te ti ye dhammikā<sup>5</sup> samaṇabrāhmaṇā tava dānam 15  
bhuñjeyyum te dullabhā, brāhmaṇajātiyo<sup>6</sup> ti brāhmaṇakulāni, tesam vi-  
bhaṅgam vicayan ti<sup>7</sup> tesam brāhmaṇānam vibhāgam<sup>8</sup> mama paññāya vicita-  
bhāvam<sup>9</sup> vitthārena sunohi, samvute<sup>10</sup> ti baddhamukhe<sup>11</sup>, osadhikāyo<sup>12</sup>  
ganthentīti idam imassa rogassa bhesajjam<sup>13</sup> idam imassā<sup>14</sup> 'ti evam pilo-  
tike<sup>15</sup> bandhitvā manussānam denti, nahāyantīti<sup>16</sup> nahāpanam<sup>17</sup> nāma 20  
karonti, japanti cā 'ti bhūtavijjam parivattenti, tikicchakasamā ti vejja-  
sadisā, te pi vuccantīti te pi brāhmaṇā vā mayam abrahmanā vā ti ajānitvā  
va vejjakammena jivikam kappentā vohārena brāhmaṇā ti vuccanti, akkhātā  
te ti ime te mayā vejjabrāhmaṇā nāma akkhātā, nipatāmase ti vadehi dāni,  
kim tādise brāhmaṇe nipatāma nimantanatthāya upasamkamāma, attbi te etehi 25  
attho ti pucchati<sup>18</sup>, brāhmaṇṇā<sup>19</sup> ti brāhmaṇadhammato<sup>20</sup>, na te<sup>21</sup> vuc-  
cantīti te bāhitapāpatāya brāhmaṇā nāma na vuccanti, kim kanikāyo<sup>22</sup> ti  
mahārāja apare brāhmaṇā attano brāhmaṇadhammam chaddetvā jivikattāya  
rājārājamabāmattānam purato kaṇṇsatāle gahetvā vādentā gāyantā gacchanti,  
pesanāni pīti dāsakammakarā viya pesanāni pi gacchanti, ratbacariyāsū 30  
'ti rathasippan sikkhanti, paricārakasamā<sup>23</sup> ti dāsakammakarasadisā, daṇ-

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> dhanasā. <sup>2</sup> so C<sup>ks</sup>; B<sup>d</sup> -mañje vamaṇkhitā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -majjasamā. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup>  
brahmaṇṇā, B<sup>d</sup> brahmaṇṇā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -ka. <sup>6</sup> C<sup>ks</sup> -ṇā jātiyā. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> vibhāgā-,  
B<sup>d</sup> vibhaṅga vicinissanti. B<sup>s</sup> vicinissanti <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> -gañca, B<sup>d</sup> vibhaṅgam. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>  
vicinitvā bhāvam. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> -to, B<sup>d</sup> -vutte. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> bandhana-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> ye. <sup>13</sup>  
C<sup>ks</sup> -jjā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> imassa rogassa bhesajjam. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> silokena. <sup>16</sup> C<sup>k</sup> nahāpay-,  
C<sup>s</sup> nabāy- corr to nabāpay-, B<sup>d</sup> nāpayantīti <sup>17</sup> B<sup>d</sup> nabāpanam. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> pucchī.  
<sup>19</sup> C<sup>ks</sup> brahmaṇṇā, B<sup>d</sup> brahmaṇṇā <sup>20</sup> B<sup>d</sup> add aññā. <sup>21</sup> C<sup>ks</sup> omit te. <sup>22</sup>  
C<sup>ks</sup> kimkha-. <sup>23</sup> all three MSS. -rika-



dan ti vaṃkadanḍakattham<sup>1</sup>, paṇḍapessanti rājāno ti rājarājamahāmatte  
 paṭicca āgama sandhāya paṇḍapessanti<sup>2</sup>, gāmesu nigamesu cā 'ti tesam  
 nivesanadavāre nisīdanti, niggaḥhakasamā ti niggaḥhakakārahehi balisādhaka-  
 rājapurisehi samā yathā te purisā agahetvā na gamissāmā 'ti niggaḥhaṃ katvā  
 5 gaṇhanti yeva tathā gāme vā vane vā aladdhā<sup>3</sup> marantāpi<sup>4</sup> na vuttahissāmā  
 'ti upavasanti, te pīti te pi balisādhakasadisā pāpadhammā, rajarenūhīti  
 rajena<sup>5</sup> ca paṃsūhi ca okinnā, yācakā ti dhanayācakā, khānughātasamā<sup>6</sup>  
 ti malinasarīratāya jhāmakhettakhānughātehi<sup>7</sup> bhūmīm khaṇitvā jhāmakhānuka-  
 uddharanakamanussehi samānā agahetvā na gamissāmā 'ti niccalabhāvena thitattā  
 10 nikhaṇitvā thapitavatikhānu<sup>8</sup> viyā 'ti pi attho, te pīti te pi tathā laddham<sup>9</sup>  
 dhanam vadḍhiyā payojetvā puna tath'eva thitattā<sup>10</sup> dussīlabrahmaṇā<sup>11</sup>, uccu-  
 puṭan ti uccuṇṇu c'eva phāṇitaputaṇ<sup>12</sup> ca, madhuanājanan ti madhuṇ ca  
 añjanā ca, uccāvacānīti mahagghasamagghāni<sup>13</sup> paṇiyānīti<sup>14</sup> bhaṇḍāni,  
 vipanentīti<sup>15</sup> vikkinanti, te pīti te pi imāni ettakāni vikkinītvā jīvīkakappa-  
 15 kavāṇijakabhāmanā, poseṇtīti gorasavikkayena jīvīkakappanattam poseṇti, pa-  
 vecchanṭīti<sup>16</sup> attano dhītarō hiraññasuvannaṃ gahetvā paresaṃ denti, te evam  
 paresaṃ dadamānā vivāhanti<sup>17</sup> attano puttānaṃ atthāya gāhamānā āvāhanti nāma  
 ambuṭṭhavessehi kutumbikehi c'eva gahapatīhi ca samānā te pi vohārasena  
 brāhmaṇā ti vuccanti, nikkhanta bhikkhaṇ<sup>18</sup> ti gāmapurohita<sup>19</sup> hutvā attano  
 20 atthāya nibaddhabhikkham, bahū te<sup>20</sup> ti bahujanā te gāmapurohite nakkhatta-  
 muhuttamaṅgalāni<sup>21</sup> pucchanti, aṇḍacchedātīlañchakā<sup>22</sup> ti bhaṭṭim gahetvā  
 halivaddadānaṃ aṇḍacchedakā c'eva tisulādānaṃ kakaranena<sup>23</sup> lañchakā ca<sup>24</sup> lak-  
 khaṇakārakā<sup>25</sup> ti attho, tathā 'ti tesam gāmapurohitānaṃ geheṣu maṃsavikkīṇa-  
 nattham ete pasuādayo pi haññanti, te pīti te pi goghātakasamā<sup>26</sup> brāhmaṇā 'ti  
 35 vuccanti, asīcannaman ti asilatthiṇ c'eva<sup>27</sup> kaṇḍavāranaṃ ca, vessapathesū 'ti  
 vāṇijānaṃ gamauamagesu, sattham ābhāyanti<sup>28</sup> satthavāhānaṃ batthato  
 satam pi sahasam pi gahetvā satthe coraṇṇaṃ atihēhenti<sup>29</sup>, gopaniśā-  
 dehīti gopālākehi c'eva nisādehi<sup>30</sup> ca gāmaghātakacorehi<sup>31</sup> samā ti vuttaṃ,  
 te pīti evarūpā brāhmaṇā ti vuccanti, kuṭṭāni kārayanti te ti kutapāsādāni  
 30 ropenti, sasabilāre<sup>32</sup> ti sase ca bilāre ca, etena thalacare<sup>33</sup> mige dasseti, ā  
 godhā<sup>34</sup> macchakacchapan ti thalajesu tāva ā godhato<sup>35</sup> mahante ca  
 khuddake ca paṇyo<sup>36</sup> bādhenti mārenti jalajesu macchakacchape, te pīti te pi

<sup>1</sup> Bā paṇkadanḍanti dantakatham, Bs tamkadanḍanti dantakattham. <sup>2</sup> Bā upa-  
 sevanti. <sup>3</sup> Ck aladdha, Cs aladdhe. <sup>4</sup> Bā mando pi. <sup>5</sup> Bā -ehi. <sup>6</sup> Bā -ghāṭa-  
 kasamā. <sup>7</sup> Bā -khettegghāṭakāhi. <sup>8</sup> Bā -ṇukā. <sup>9</sup> Bā -a. <sup>10</sup> Bā vicarantā. <sup>11</sup> Bā  
 -lā-. <sup>12</sup> Bā phalāṇita-. <sup>13</sup> Bā mahagghaappagghāni. <sup>14</sup> Ck paṇiyā-, Cs paṇi-,  
 Bā paṇi-. <sup>15</sup> Ck -vipanotīti, Bā vikkīṇantīti. <sup>16</sup> Cks pavēgacchanṭīti. <sup>17</sup> ao  
 Cks for vivāhenti? Bā vivāhantīti. <sup>18</sup> Cks -tā-, Bā nikkhitta-. <sup>19</sup> Bā to,  
 Cks gāme purohito. <sup>20</sup> Bā bahujanā, Es bahujane, Cks bahūne. <sup>21</sup> Cks  
 -ttamūhuttamā-. <sup>22</sup> Ck nilacchi-, Cs nilaccha-, Bā nilañchakā. <sup>23</sup> Bā sulādāna-  
 gākāraṇena-. <sup>24</sup> Bā omits la-ca <sup>25</sup> Bā lancanākāraṇā. <sup>26</sup> Cks goghātakasamaṇa.  
<sup>27</sup> Bā asisattāṇ ceva. <sup>28</sup> Cks āvāhantīti omitting sattham. <sup>29</sup> Bā sattham corā  
 aṭavi āvāhanti. <sup>30</sup> Bā ne-. <sup>31</sup> Bā adds ca. <sup>32</sup> Cks -rā, Bā sasam hīlāraṇ. <sup>33</sup> Bā  
 vanacare. <sup>34</sup> Cks agodha. <sup>35</sup> Bā agodhato pathāya. <sup>36</sup> Ck paṇayo, Bā paṇāyo.

luddakasamā brāhmaṇā ti vuccanti, aññe dhanassa kāmāhīti apare brāhmaṇā dhanam patthentā<sup>1</sup>, heṭṭhāmañce pasakkhitā<sup>2</sup> ti kalim pavāha-kammañ<sup>3</sup> kāressamā 'ti ratanamayañ<sup>4</sup> mañcam kāretvā tassa heṭṭhā nipannā acchanti, atha tesam<sup>5</sup> sonayāge utthite rājāno upari nahāyanti<sup>6</sup>, te kira yāge<sup>7</sup> niṭṭhite āgantvā tasmim mañce nisīdanti. atha ne aññe brāhmaṇā kalim pavā-  
hessamā 'ti<sup>8</sup> nahāpenti<sup>9</sup>, ratanamayañco c' eva<sup>9</sup> rañño rājālamkāro ca sabbo<sup>10</sup>  
heṭṭhā nipannass' eva hoti<sup>11</sup>, te pīti te pi malamajjanehi<sup>12</sup> nahāpītehi<sup>6</sup> sadisā  
brāhmaṇā ti vuccanti.

Evañ c' ime vohāramattabrāhmaṇe<sup>13</sup> dassetvā idāni paramatthabrāhmaṇe dassento dve gāthā abhāsi: 10

46. Atthi kho brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā  
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu bhojanañ. 267.  
47. Ekañ ca bhattaṃ bhuñjanti na ca majjañ pivanti te,  
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase ti. 268.

Tattha sīlavanto ti ariyasīlena samannāgatā, bahussutā ti pativedha- 15  
bāhusaccena samannāgatā, tādise ti evarūpe bhāhitapāpe paccekabuddhabrāhmaṇe  
nimantauatthāya upasamkamāmā 'ti.

Rājā tassa kathaṃ sutvā pucchi: „samma Vidhūra evarūpā  
aggadakkhiṇeyyā brāhmaṇā kahaṃ vasantīti“. „Uttara-Hima-  
vante Nandamūlakapabbhāre mahārājā“ 'ti. „Tena hi paṇḍita 20  
tava balena mayhaṃ te brāhmaṇe pariyesa“ 'ti tuṭṭhamānaso

48. Ete [kho] brāhmaṇā Vidhūra sīlavanto bahussutā,  
ete Vidhūra pariyesa, khippañ ca te<sup>14</sup> nimantayā 'ti 269.  
gātham āha. M. „sādhū“ 'ti tassa vacanaṃ sampatiçchitvā  
„tena hi mahārāja 'nagaraṃ alamkārapetvā sabbe nagara- 25  
vāsino dānaṃ datvā uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnañ sīlā  
hontū' 'ti bheriñ carāpetvā tumhe pi saddhiṃ pariñjana  
uposathaṃ samādiyathā“ 'ti vatvā sayam pāto va bhuñjitvā  
uposathaṃ samādaya sāyaṇhasamaye jātipupphavaṇṇaṃ sa-  
muggaṃ<sup>15</sup> āharāpetvā<sup>16</sup> raññā saddhiṃ pañcapatiṭṭhitaṃ 30

<sup>1</sup> Bđ patthenti <sup>2</sup> Bđ mavekitā or malakitā <sup>3</sup> Bđ kalipavāhanakammañ. <sup>4</sup> Bđ tenamayañ. <sup>5</sup> Bđ ne-. <sup>6</sup> Bđ nhā-. <sup>7</sup> Bđ soma-. <sup>8</sup> Bđ -mā ti. <sup>9</sup> Bđ adda vattābhāraṇaṃ, Bs vatthābhārane. <sup>10</sup> Bđ -e. <sup>11</sup> Bđ honti. <sup>12</sup> Ck -maccha-.  
<sup>13</sup> Bđ -tte-. <sup>14</sup> Bđ ne. <sup>15</sup> Ck sumu-, Bđ suvaṇṇasamu-. <sup>16</sup> Bđ āhā-.

patiṭṭhahitvā<sup>1</sup> paccekabuddhānaṃ guṇe anussaritvā vanditvā  
 „Uttara - Himavante Nandamūlakapabbhāre vāsino pañca  
 paccekabuddhasatāni<sup>2</sup> sve amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū“<sup>3</sup> 'ti  
 nimantetvā ākāse atṭha pupphamutṭhiyo vissajjesi. Tadā  
 5 tattha pañcasatā paccekabuddhā vasanti, pupphāni gantvā  
 tesāṃ upari patimsu, te āvajjantā naṃ<sup>3</sup> kāraṇaṃ ñatvā  
 „mārisā Vidhūrapaṇḍitena nimantit' amhā, na kho paṇ' esa  
 ittarasatto, Buddhamkuro esa, imasmiṃ ñeva kappe Buddho  
 bhavissati<sup>4</sup>, karissāma assa saṅghaṇa“<sup>5</sup> ti nimantanāṃ adhi-  
 10 vāsayaṃsu. M. pupphānaṃ anāgamanasaññāya adhvāsita-  
 bhāvaṃ ñatvā „mahārāja sve paccekabuddhā āgamissanti,  
 sakkārasammānaṃ karohīti“ āha. Rājā punadivase mahā-  
 sakkāraṃ katvā mahātale mahārahāni āsanāni paññāpesi.  
 Paccekabuddhā Anotattadahe katasarīrapaṭṭijagganāvelaṃ sal-  
 15 lakkhetvā ākāsenāgantvā rājaṅgaṇe otariṃsu. Rājā ca B. ca  
 pasannamānasā tesāṃ hatthato pattāni gaḥetvā pāsādaṃ āro-  
 petvā nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā pañītena khādaniya-  
 bhojanīyena parivisiṃsu. Bhattakiccapariyosāne ca puna-  
 divasatthāyā 'ti evaṃ satta<sup>5</sup> divase nimantetvā mahādānaṃ  
 20 datvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṃsu. Te<sup>6</sup> anumo-  
 danaṃ katvā ākāse na tatth' eva gatā, parikkhārāpi<sup>7</sup> tēhi  
 saddhiṃ yeva gamiṃsu<sup>8</sup>.

S. i. dhammadesanāṃ ā. „anacchariyaṃ bhikkhave Kosala-  
 rañño mama upaṭṭhākaṃ sato viceyyadānaṃ dātuṃ, porāṇaka-  
 25 paṇḍitā anuppanne pi Buddhe adaṃsu yevā“<sup>1</sup> ti vatvā j. s.: „Tadā  
 rājā Anando ahosi. Vidhūrapaṇḍito aham evā“<sup>2</sup> ti. Dasabrāh-  
 maṇajātakaṃ.

<sup>1</sup> Bā -ṭhapetvā. <sup>2</sup> Bā pañcasatā paccekabuddhā. <sup>3</sup> Bās taṃ. <sup>4</sup> Cks -vissatīti.  
<sup>5</sup> Cks sattame. <sup>6</sup> Bā tena. <sup>7</sup> Cks -rā bi pi. <sup>8</sup> Bā parikkhārāpi sapaṇḍitā mahā-  
 dānaṃ datvā āyuhapariyosāne saggaṇḍitā pūrayiṃsu.

## 13. Bhikkhāparamparajāta.

Sukhumālarūpaṃ disvā ti. Idam S. J. v. aññataram kuṭumbikaṃ ā. k. So kira saddho<sup>1</sup> ahosi pasanno, T-tassa c' eva saṃghassa ca nibaddhaṃ mahāsakkāraṃ karoti. Ath' ekadivasaṃ cintesi: „ahaṃ Buddharatanassa c' eva saṃgharatanassa ca paṇitabhojanāni<sup>2</sup> 5 c' eva sukhumavattthāni ca dento niccaṃ mahāsakkāraṃ karomi, idāni dhammaratanassāpi karissāmi, kin<sup>3</sup> nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban“ ti. So bahuṃ gandhamālādīṃ<sup>4</sup> ādāya Jetavanaṃ gantvā S-ram vāditvā pucchi: „ahaṃ bhante dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo<sup>5</sup>, kin<sup>3</sup> nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban“ ti. 10 Atha nam S.<sup>6</sup> „sace<sup>7</sup> dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo dhammabhaṇḍāgārikassa Ānandassa sakkāraṃ karohīti“ āha. So „sādhū“ 'ti paṭisunivā theram nimantetvā punadivase<sup>8</sup> theram mahantena sakkārena attano geham netvā mahārahāsane nisīdāpetvā gandhamālādīhi pūjetvā nānaggarasabhojanaṃ datvā mahagghe ticīvarapahonake sātāke 15 adāsi. Thero pi „ayaṃ sakkāro dhammaratanassa kato na mayham anucchaviko, aggassa<sup>9</sup> dhammasenāpatissa anucchaviko“ ti cintetvā piṇḍapātāṃ ca vatthāni ca vihāraṃ haritvā Sāriputtattherassa adāsi. So pi „ayaṃ sakkāro dhammaratanassa kato ekantena dhammasāmi-Sammāsambuddhass' eva<sup>10</sup> anucchaviko“ ti cintetvā Dasabalassa adāsi. 20 S. attano uttaritaram adisvā piṇḍapātāṃ paribhūñji, cīvarasātāke agga-besi. Bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma kuṭumbiko 'dhammaratanassa sakkāraṃ karomīti' dhammabhaṇḍāgārika-Ānandattherassa<sup>11</sup> dānam adāsi, thero 'na mayham anucchaviko' ti dhammasenāpatino adāsi, so pi 'nāyaṃ mayham anucchaviko' ti T-tassa adāsi, T. aññam uttari- 25 taram apassanto attano dhammasāmitāya 'mayham ev' eso<sup>12</sup> anucchaviko' ti tam piṇḍapātāṃ paribhūñji, cīvarasātāke gaṇhi, evam so piṇḍapāto yathānucchavikatāya<sup>13</sup> sāmīno<sup>14</sup> va pādamūlam gato“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto paramparāyathā- 30 nucchavikaṃ gacchati. pubbe anuppaṇne Buddhē agamāsi yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

<sup>1</sup> Bḍ saddhāsampanno. <sup>2</sup> Bḍ paṇitāni khādaniyabhojanīyāni. <sup>3</sup> Bḍs katham. <sup>4</sup> Bḍ bahugandhamālādīni. <sup>5</sup> Bḍ adds mhi. <sup>6</sup> Bḍ adds āha. <sup>7</sup> Bḍ adds pi. <sup>8</sup> Bḍ places punadi- after patisunivā. <sup>9</sup> Bḍ aggasāvākassa. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> -buddho tasseva. <sup>11</sup> Bḍ -kassa ā-. <sup>12</sup> Ck dhammasāmināmaheveso, C<sup>s</sup> -sāmitāmaveso, Bḍ -sāmitāya mayā vesoso. <sup>13</sup> Bḍ yathā a-. <sup>14</sup> Bḍ dhammasā-.

A. B. Brahmadatto <sup>1</sup> agatigamanam pahāya dasa rājadhamme akopento dhammena r. kāresi. Evaṃ sante pi 'ssa vinicchayo' <sup>2</sup> suñño viya ahosi. Rājā attano aguṇagavesako <sup>3</sup> hutvā antoni-vesanādini <sup>4</sup> parigaṇhanto antopure ca antonagare ca dvāra-  
 5 gāmesu ca attano aguṇam kathentaṃ adisvā „janapade gave-sissāmīti“ amaccānam rajjam niyyādetvā purohitena saddhim aññātakavesena Kāsiraṭṭhe caranto kañci aguṇam kathentaṃ adisvā paccante ekaṃ nigamaṃ patvā bahidvārasālāya nisīdi. Tasmim khaṇe nigamavāsī <sup>5</sup> asīti koṭivibhavo kuṭumbiko mahan-  
 10 tena parivārena nahānatitthaṃ gacchanto sālāya nisinnam suvaṇṇavaṇṇam sukhumālasarīram rājānam disvā uppannasineho sālāṃ pavisitvā <sup>6</sup> „idh' eva hothā“ 'ti vatvā gehaṃ gantvā nānaggarasabhojanam sampādāpetvā mahantena parivārena bhattabhājanāni gāhāpetvā agamāsi. Tasmim khaṇe Hima-  
 15 vantavāsī <sup>5</sup> pañcābhinnātāpaso <sup>7</sup> āgantvā tatth' eva nisīdi. Nandamūlakapabbhārato paccekabuddho pi āgantvā <sup>8</sup> tatth' eva nisīdi. Kuṭumbiko rañño hatthadhovanam <sup>9</sup> datvā nānaggarasehi sūpavyañjanehi bhattapātīm sajjetvā rañño upanesi. Rājā tam <sup>10</sup> gahetvā purohitabrāhmaṇassa <sup>11</sup> adāsi. Brāhmaṇo <sup>12</sup> gahetvā tāpasassa adāsi. Tāpaso paccekabuddhassa santikaṃ gantvā <sup>13</sup> vāmahatthena bhattapātīm <sup>14</sup> dakkhiṇahatthena kamaṇḍalum ga-  
 20 hetvā dakkhiṇodakaṃ datvā patte bhattam pakkhipi. So kañci <sup>15</sup> animantetvā anāpucchitvā paribhuñji. Tassa bhattakiccapari-yosāne kuṭumbiko cintesi: „mayā rañño bhattam dinnaṃ rañña <sup>16</sup> brāhmaṇassa brāhmaṇena tāpasassa tāpasena paccekabuddhassa,  
 25 paccekabuddho kañci <sup>17</sup> anāpucchitvā va bhuñji <sup>18</sup>, kin nu kho imesaṃ ettakaṃ <sup>19</sup> dānakāraṇam, kiṃ imassa kañci <sup>17</sup> aññ-

<sup>1</sup> C's brahmadatte rajjam, Bd -datte rajjam kārente. <sup>2</sup> Cs vicchayo, Bds anucchaviko na hoti in the place of vi-. <sup>3</sup> Ck rājā guṇa-, Cs rājā aguna-, both omitting attano. <sup>4</sup> Cks attano ni-. <sup>5</sup> all three MSS. -si. <sup>6</sup> Bds add patisanthāram katvā. <sup>7</sup> Cs -ñña-, Bd -ñño-. <sup>8</sup> Cks gantvā. <sup>9</sup> Bds -naudakam. <sup>10</sup> Bd nam. <sup>11</sup> Bd -tassa-. <sup>12</sup> Bd adds pi. <sup>13</sup> Bd āg-. <sup>14</sup> Bd adds gahetvā. <sup>15</sup> all three MSS. kiñci. <sup>16</sup> Cks -o. <sup>17</sup> Bd ki-. <sup>18</sup> Bd paribh-. <sup>19</sup> Bd -kāraṇam.

pucchitvā va bhuñjanakāraṇaṃ, anupubbena<sup>1</sup> pucchissāmīti<sup>2</sup> so ekekaṃ upasaṃkamitvā vanditvā pucchi, te pi 'ssa kathesum:

1. Sukhumālarūpaṃ disvāna ratthā vīvanaṃ āgataṃ  
kūṭāgārarūpetāṃ mahāsayaṇaṃ upocitaṃ 269.
2. Tassa te<sup>3</sup> pemakenāhaṃ adāsīm<sup>4</sup> baddham<sup>5</sup> odanaṃ 5  
sālīnaṃ vīcitaṃ bhattaṃ suciṃ maṃsūpasēcanaṃ<sup>6</sup>, 270.
3. Taṃ tvaṃ bhattaṃ<sup>7</sup> patiggayha brāhmaṇassa adāpayi<sup>8</sup>  
attanā<sup>9</sup> anasitvāna<sup>10</sup>, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 271.
4. Ācariyo brāhmaṇo mayhaṃ kiccākiccesu vyāvaṇo  
garu ca āmantanīyo<sup>11</sup> ca, dātum arahāmi bhojanaṃ. 272. 10
5. Brāhmaṇaṃ dāni pucchāmi Gotamaṃ rājaṇapūjitaṃ:  
rājā te bhattaṃ pādāsi suciṃ maṃsūpasēcanaṃ<sup>12</sup>, 273.
6. Taṃ tvaṃ bhattaṃ<sup>13</sup> patiggayha isissa bhojanaṃ adā,  
akhettaññū si<sup>14</sup> dānassa, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 274.
7. Bharāmi putte dāre ca gharesu gathito ahaṃ, 15  
bhuñja<sup>15</sup> mānusaṃ kāme anusāsāmi rājino. 275.
8. Āraññakassa<sup>16</sup> isino cīrarattaṃ<sup>17</sup> tapassino  
vaddhassa<sup>18</sup> bhāvitattassa dātum arahāmi bhojanaṃ. 276.
9. Isiṇ ca dāni pucchāmi kisaṃ dhamanisanthataṃ<sup>19</sup>  
parūḷhakacchanakhalomaṃ paṃkadantaṃ rajassiraṃ: 277. 20
10. Eko araññe viharasi<sup>20</sup>, nāvakaṃkhasi<sup>21</sup> jīvitaṃ,  
bhikkhu kena tayā seyyo yassa tvaṃ bhojanaṃ adā. 278.
11. Khaṇant' ālukalambāni<sup>22</sup> bilālitaḥkaḷāni<sup>23</sup> ca  
dhunaṃ sāmākanīvāraṃ saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ<sup>24</sup> 279.
12. Sākaṃ bhisaṃ madhum<sup>25</sup> maṃsaṃ badarāmalakāni ca 25  
tāni ābhatva<sup>26</sup> bhuñjāmi, atthi me so pariggaho. 280.

<sup>1</sup> Bā adds te <sup>2</sup> Bā tass eva. <sup>3</sup> all three MSS. -si. <sup>4</sup> Bā vadḍham. <sup>5</sup> Cks  
-sevanaṃ. <sup>6</sup> Bā sattaṃ, Cks pattaṃ. <sup>7</sup> Bā adāsayaṃ. <sup>8</sup> Bā attānaṃ. <sup>9</sup> Bā  
anayitvāna, Cā anavaṃsitvā. <sup>10</sup> Bā āpanantiyo. <sup>11</sup> all three MSS. suci, Ck  
-sevanaṃ. <sup>12</sup> Cā pattaṃ. <sup>13</sup> Cks -aññāsi. <sup>14</sup> so all three MSS. for bhuñjaṃ?  
<sup>15</sup> Bā araññi-. <sup>16</sup> Cks -a. <sup>17</sup> Bā vuddhassa. <sup>18</sup> Bā s kissaṃ dhamanisanthataṃ.  
<sup>19</sup> Bā s vihāsi. <sup>20</sup> Cks nāvakaṃ-. <sup>21</sup> Bā khaṇamālu-. <sup>22</sup> Bā bilāli-, Cks hilāni-.  
<sup>23</sup> Bā saṃghāriya pasāriyaṃ, Cks saṃghāṭiyaṃ pasāṭiyaṃ. <sup>24</sup> Bā -u. <sup>25</sup> so Cks;  
Bā āharitvā.

13. Pacanto apacantassa<sup>1</sup> amamassa sakiñcano<sup>2</sup>  
anādānassa sādāno dātum arahāmi bhojanam. 281.
14. Bhikkhuñ ca dāni pucchāmi tuñhīm āsīna subbatam:  
isi<sup>3</sup> te bhattam pādāsi suciṃ maṃsūpasecanam<sup>4</sup>, 282.
- 5 15. Tam tvaṃ bhattam patiggayha tuñhī bhuñjasi ekako,  
nāññamkañci<sup>5</sup> nimantesi, ko 'yam dhammo, nam' atthute. 283.
16. Na pacāmi na pācemi na chindāmi na chedaye.  
tam maṃ akiñcanam ñatvā sabbapāpehi āratam<sup>6</sup> 284.
17. Vāmena bhikkham ādāya dakkhiṇena kamaṇḍalum  
10 isi me bhattam pādāsi suciṃ maṃsūpasecanam<sup>4</sup>. 285.
18. Ete hi dātum arahanti<sup>7</sup> samamā sapariggahā,  
paccanīkam abam maññe yo dātāram nimantaye ti. 286.

Tattha vivānan<sup>3</sup> ti nirūdakasadisam<sup>9</sup> imam paccantam āgataṃ, kūtā-  
gāravarūpetan<sup>10</sup> ti kūtāgāravare<sup>11</sup> upazatam ekaṃ<sup>12</sup> vaiakūtāgāravāsīnan<sup>13</sup>  
15 ti attho, mahāsayanamupocitan ti tatth'eva supaññattam sirisayanam<sup>14</sup>  
upocitam, tassa te ti evarūpam taṃ<sup>15</sup> disvā abam pemam akasīm<sup>16</sup>, tassa  
tava pemakena baddhamodanan<sup>17</sup> ti uttamam odanam<sup>18</sup>, vicitan ti apa-  
gatakhamakālakehi vicittatanūlehi katam, adāpayīti<sup>19</sup> adāsi<sup>20</sup>, attānan ti  
attanā<sup>21</sup>, ayam eva vā pātho, anasitvānā<sup>22</sup> 'ti abhuñjitvā, ko yaṃ dhammo  
20 ti mahārāja ko esa tuṃhākam sabbhāvo, namatthu te ti namo tava atthu yo  
tvaṃ attanā<sup>21</sup> abhuñjitvā parassa adāsi, ācariyo ti kuṭumbiya esa mayhaṃ  
ācārasikkhāpako ācariyo, vyāvaṇṇo ti uyyutto, āmantaniko<sup>23</sup> ti āmantetabba-  
yuttako, mayā dinnam<sup>24</sup> gahetum anurūpo, dātum arahamīti tasmā ahaṃ  
evarūpassa ācariyassa bhojanam dātum arahamīti rājā brāhmaṇassa gunam  
25 vānesi. akhettaṃñūsīti<sup>25</sup> nāham tam dānassa khettaṃ mayi<sup>26</sup> dinnam  
mahapphalam na<sup>27</sup> hoti evam attānam dānassa akhettaṃ jānāsi<sup>28</sup> maññe ti<sup>29</sup>,  
anusāsāmiti attano attham pahāya<sup>30</sup> rañño attham ca dhammañ ca anusā-  
sāmi, evam attano agunam kathetvā<sup>31</sup> āraññakassā<sup>32</sup> 'ti isiṇo gunam kathesi.  
isiṇo ti silādiguṇapariyesakassa, tapassino ti tapanissitakassa, vaddhassā<sup>33</sup>

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> paccanto apaccassa. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> kiñcīno, C<sup>k</sup> kisañcano, B<sup>s</sup> akiñcano. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> -ñ.  
<sup>4</sup> C<sup>k</sup> suciṃmaṃsūpasevanam, B<sup>d</sup> suci-. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> kiñci. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> -nam, B<sup>d</sup> arakam. <sup>7</sup>  
B<sup>d</sup> -ati. <sup>8</sup> C<sup>k</sup> vicīnan, C<sup>s</sup> vica-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> nirudakaraññasa-. <sup>10</sup> C<sup>k</sup> -varun, C<sup>s</sup>  
-carun. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -rena. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> okam, B<sup>s</sup> evam. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> omits vara. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> -na.  
<sup>15</sup> B<sup>d</sup> omits tam. <sup>16</sup> all three MSS -si <sup>17</sup> B<sup>d</sup> vadḍha-. <sup>18</sup> B<sup>d</sup> uttamod-.  
<sup>19</sup> C<sup>k</sup> -yanti, B<sup>d</sup> -yiti. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> -sim <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -no. <sup>22</sup> C<sup>k</sup> anayi-. <sup>23</sup> so C<sup>k</sup>;  
wanting in B<sup>d</sup>. <sup>24</sup> B<sup>d</sup> adds bhattam <sup>25</sup> B<sup>d</sup> -ñūsiti. <sup>26</sup> B<sup>d</sup> mayā. <sup>27</sup> B<sup>d</sup>  
omits na. <sup>28</sup> C<sup>k</sup> -nasi <sup>29</sup> C<sup>k</sup> maññesiti. <sup>30</sup> B<sup>d</sup> atthāya. omitting pahāya  
<sup>31</sup> B<sup>d</sup> gahetvā <sup>32</sup> B<sup>d</sup> araññi-. <sup>33</sup> B<sup>d</sup> vadḍh-.

ti paṇḍitassa gunavaddhassa<sup>1</sup>, nāvakaṃkhasīti<sup>2</sup> sayāṃ dullabbabhojano  
 hutvā evarūpaṃ bhojanam aññassa<sup>3</sup> desi<sup>4</sup>. kiṃ attano jīvitaṃ na kaṃkhasi,  
 bhikkhu kenā<sup>5</sup> ti ayaṃ bhikkhu katarena gunena tayā setthataro, khaṇa-  
 mālukalambānīti<sup>6</sup> khaṇanto ālukalambāni ālūni c' eva tālakandāni<sup>7</sup> ca,  
 hilālatakkalāni<sup>8</sup> cū<sup>9</sup> ti hilālikandatakkalakandāni ca, dhunnaṃ ti sāmākaṇ<sup>10</sup> 5  
 ca nīvāraṇaṃ ca dhunivā, saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ<sup>11</sup> ti ete sāmākanivāre<sup>12</sup>  
 dhunanto saṃsāretvā<sup>13</sup> puna sukkhāpīte pasāretvā<sup>14</sup> suppena pappotetvā koṭṭe-  
 tvā taṇḍule adāya pacitvā bhuñjāmīti vadati, sākaṇaṃ ti yaṃ kiñci sūpeyya-  
 pannaṃ, maṃsaṃ ti sīhaviḅhāsādimaṃsaṃ, tāni āharitvā ti tāni sākādini  
 āharitvā, amanaṃsa<sup>15</sup> ti taṇhādittimamattarahitassa<sup>16</sup>, sakiñcana<sup>17</sup> ti sapali- 10  
 bodho<sup>18</sup>, auāḍānassa<sup>19</sup> ti niggaṇassa, dātumaarahāmi<sup>20</sup> evarūpassa<sup>21</sup>  
 paccekabuddhassa attana<sup>22</sup> laddhabhojanaṃ dātumaarahāmi, tuṇhīmāsinaṃ  
 ti kiñci avatvā nisīnaṃ, akiñcanaṃ ti rōgakiñcanādihi<sup>23</sup> rahitaṃ, ārataṃ  
 ti virataṃ sabbapāpāni pahāya thitaṃ, kamaṇḍalaṃ ti kamaṇḍalum, ete hīti  
 ete rājādayo taṇḍulo janā ti hatthaṃ pasāretvā te niddisanto<sup>24</sup> evaṃ āha, dātu- 15  
 maraṇanti uāḍisassa dātumaarahanti, paccanikaṃ ti paccanikapatipadaṃ  
 āyākassa nimantanaṃ, ekavīsatiyā anesaṇāsu aṇṇatarāya<sup>25</sup> pinda-patipinḍa-  
 pariyesanāya<sup>26</sup> jīvika-kappanasaṃkhātā micchājīva-patipatti nāma hoti.

Tassa<sup>27</sup> vacanaṃ sutvā kuṭumbiko attamano dve osāna-  
 gāthā abhāsi:

20

19. Atthāya vata me ajja idhāgacchi rathesabho,  
 ito pubbe na jānāmi<sup>28</sup> yattha dinnam mahapphalaṃ. 287.  
 20. Ratthesu giddhā rājāno, kiccākiḅcesu brāhmaṇā<sup>29</sup>,  
 isī<sup>30</sup> mūlaphale giddhā<sup>31</sup>, vippamuttā ca bhikkhavo ti. 288.

Tattha rathesabho ti rājānaṃ sandhāyāha, kiccākiḅcesu<sup>32</sup> ti rañño 25  
 kiḅcakaṇḍiye<sup>33</sup>, bhikkhavo ti paccekabuddhā, bhikkhavo pana sabhābhāvehi<sup>34</sup>  
 vippamuttā

30

Paccekabuddho tassa dhammam desetvā sakatthānaṃ eva  
 gato, tathā tāpaso. Rājā pana katipāhaṃ tassa santike va-  
 sitvā Bārāṇasim eva gato.

<sup>1</sup> Bā -vuddh-. <sup>2</sup> Cks na ca-. <sup>3</sup> Bā desiti. <sup>4</sup> Cs naṃtā-, Bds khaṇamālu-. <sup>5</sup>  
 Bā latātantaṃ. <sup>6</sup> Bā pilāli-. <sup>7</sup> Cks sāma-. <sup>8</sup> Bā saṃghāriyapāsāriyaṃ, Cks  
 -ghāriyaṃ pasāriyaṃ. <sup>9</sup> so Bā for saṃghāretvā? Cks saṃsāvetvā <sup>10</sup> Ck  
 pasācetvā, Cs -vetvā. <sup>11</sup> Cks -mamanta-? Bā -mamā-. <sup>12</sup> Ck kiñcana, Bds  
 akiñcana. <sup>13</sup> Bds apa-. <sup>14</sup> Bā adds auāḍānassa, Bds adānassa. <sup>15</sup> Bā -no. <sup>16</sup>  
 Ck rāha-, Cs rājā. <sup>17</sup> Cs naddisanto, Bds nindayauto. <sup>18</sup> Cks -rā <sup>19</sup> Bā  
 pinḍapātapi-. <sup>20</sup> Bā adds taṃ. <sup>21</sup> Bds yo haṃ ajja pajānāmi. <sup>22</sup> Cks -no.  
<sup>23</sup> Cs isī, Bā isī? <sup>24</sup> Bā -o. <sup>25</sup> Bds -yesu <sup>26</sup> Cks -ve.



- S. i. dhammadesanaṃ ā. „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto  
yathānucchavikaṃ gacchati, pubbe pi gato yevā" 'ti vatvā j. s.:  
„Tadā kuṭumbiko' dhammaratanassa sakkāra kuṭumbiko ahosi. rājā  
Ānando, purohito Sāriputto, hemavatako" tāpaso aham evā" 'ti.  
5 Bhikkhāparamparajātakaṃ. Pakiṇṇkavaggavaṇṇanā niṭ-  
ṭhitā .

---

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> dhamapujitaku-. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -kā, B<sup>d</sup> himavanta-. <sup>3</sup> pakinnaka - - wanting  
in B<sup>d</sup>

## XV. VĪSATINIPĀTA.

### 1. Mātāṅgajātaka.

Kuto nu āgacchasi rummavāsiti<sup>1</sup>. Idam S. J. v. Udena-  
vaṃsarājānaṃ sandhāya kathesi. Tasmim hi kāle āyasmā Piṇḍola-  
bhāradvājo Jetavanato ākāseṇa gantvā yebhuyyena Kosambiyaṃ 5  
Udenassa raṇṇo uyyānaṃ divāvihārāya gacchati. Thero kira puri-  
mabhava rajjaṃ karonto dīgham addhānaṃ tasmim uyyāne mahāpari-  
vāro sampattim<sup>2</sup> anubhavi. So tena pubbāciṇṇena yebhuyyena tatth'  
eva divāvihāraṃ nisīditvā phalasamāpattisukhena<sup>3</sup> vitināmeti. Tasmim  
ekadivasaṃ tattha gantvā supupphitasālamūle nisinne<sup>4</sup> Udeno sattāhaṃ 10  
mahāpānaṃ pivitvā „uyyānakīlaṃ<sup>5</sup> kīlissāmi<sup>6</sup>“ mahantena parivāreṇa  
uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpaṭṭe aññatarāya itthiyā amke nipanno  
surāmadamattatāya niddaṃ okkami. Gāyantaṃ nisinnitthiyo turiyāni  
chaddetvā uyyānaṃ pavisitvā pupphaphalādīni viciuantiyo therāṃ disvā  
gantvā vanditvā nisīdimasu. Thero<sup>7</sup> dhammakathaṃ kathento nisīdi, 15  
Itarāpi itthi amkaṃ<sup>8</sup> cāletvā rājānaṃ pabodhetvā „kuhiṃ tā vasaliyo  
gatā“ ti rutte „ekaṃ samaṇaṃ parivāretvā nisinnā“ ti āha. So  
kuddho gantvā therāṃ akkositvā<sup>9</sup> paribhāsivā „handā ca taṃ samaṇaṃ  
tambakipillakehi<sup>10</sup> khādāpessāmi<sup>11</sup>“ kodhavasena therassa sarīre tamba-  
kipillakapuṭaṃ<sup>12</sup> bhindāpesi. Thero ākāse ṭhatvā tass' ovādaṃ datvā 20  
Jetavane gandhakuṭṭidvāre yeva otaritvā Tathāgatena „kuto āgato siti“  
puṭṭho<sup>13</sup> tam atthaṃ ārocesi. S. „na kho Bhāradvāja Udeno idān'  
eva pabbajite viheṭṭheti, pubbe pi viheṭṭhay' eva<sup>14</sup>“ 'ti vatvā<sup>15</sup> tena  
yācito a. ā.:

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> du. <sup>2</sup> B<sup>d</sup>s -iyo. <sup>3</sup> B<sup>d</sup>s add vasitvā divasam. <sup>4</sup> C<sup>k</sup>s -o. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>s -likaṃ.

<sup>6</sup> B<sup>d</sup> adds tāsaṃ. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> aṅgaṃ <sup>8</sup> B<sup>s</sup> pa-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> tampakimili-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> adds  
thero. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> vihesi yevā, B<sup>s</sup> viheṭṭhesiyevā <sup>12</sup> B<sup>d</sup>s add tuṅṅhi ahoṣi.

A. B. Br. r. k. M. bahinagare caṇḍalayoniyaṃ nibbatti,  
 Mātaṅgo ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Aparabhāge viññūtaṃ patto  
 Mātaṅgapaṇḍito ti pākaṭo ahosi. Tadā Bārāṇasiseṭṭhino dhītā  
 Diṭṭhamaṅgalikā nāma ekamāsadvemāsavārena mahāparivārā  
 5 uyyānakīlikā<sup>1</sup> gacchati. Ath' ekadivasaṃ M. kenaci kam-  
 mena nagaraṃ pavisanto antaradvāre Diṭṭhamaṅgalikaṃ disvā  
 ekamantaṃ apagantvā allīyitvā atṭhāsi. Diṭṭhamaṅgalikā sāṇi-  
 antarena olokeṇti taṃ disvā „ko eso“ ti pucchitvā „caṇḍālo  
 ayye“ ti vutte „adiṭṭhapubbayuttakaṃ vata passānā“ 'ti gan-  
 10 dhodakena akkhīni dhovitvā tato nivatti. Tayā saddhiṃ nik-  
 khantajano „are' duṭṭha caṇḍāla, ajja taṃ nissāya ambhākaṃ  
 amūlakaṃ surābhataṃ naṭṭhan“ ti kodhābhibhūto Mātaṅga-  
 paṇḍitaṃ hatthehi ca pādehi ca pothetvā<sup>3</sup> asaṇṇā<sup>4</sup> katvā  
 pakkāmi. So muhuttaṃ vitināmetvā paṭiladdhasaṇṇo cintesi:  
 15 „Diṭṭhamaṅgalikāya pariṇāso maṃ niddosaṃ akāraṇena pothesi,  
 Diṭṭhamaṅgalikaṃ labhitvā va utṭhahissāmi no<sup>5</sup> alabhitvā“ ti  
 adhiṭṭhāya gantvā tassā pitu nivesanadvārena nipajji. So  
 „kena kāraṇena nipanno sīti“ vutte „aṇṇāṃ kāraṇaṃ n' atthi:  
 Diṭṭhamaṅgalikāya me attho“ ti āha. Eko divaso atīto, tathā  
 20 dutiyo tatiyo catuttho pañcama chaṭṭho ca. Bodhisattānaṃ  
 adhiṭṭhānaṃ nāma samijjhati<sup>6</sup>, tasmā sattame divase Diṭṭha-  
 maṅgalikaṃ nīharitvā tassa adāmsu. Atha naṃ sā „utṭhehi  
 sāmi, tumhākaṃ gehaṃ gacchāma“ 'ti āha. „Bhadde tava  
 pariṇāso amhi supothito<sup>7</sup>, dubbalo, maṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ  
 25 āropetvā<sup>8</sup> ādāya gacchā<sup>9</sup>“ 'ti. Sā tathā katvā nagaravāsīnaṃ  
 passantānaṃ nēva nagarā nikkhamitvā caṇḍālagāmaṃ<sup>10</sup> gatā.  
 Atha naṃ M. jātisambhedavītikkamaṃ akatvā va katipāhaṃ  
 gehe vasāpetvā cintesi: „aham eva taṃ lābhaggaṃ vasāggaṃ  
 taṃ<sup>11</sup> karonto pabbajitvā va kātuṃ sakkhissāmi<sup>12</sup> na itarathā<sup>13</sup>“

<sup>1</sup> Eds -naṃ kilītaṃ. <sup>2</sup> Bā hare. <sup>3</sup> I'd podhe-. <sup>4</sup> Eds vis-. <sup>5</sup> Cks add ce.  
<sup>6</sup> Bā -icchatī. <sup>7</sup> Cks supoth-, Bā pothito. <sup>8</sup> so Bā; Cs āropeta, Ck āropeti  
 for āropenti? <sup>9</sup> Bā gacchāhi. <sup>10</sup> Bā -makāṃ. <sup>11</sup> C's -ttā. <sup>12</sup> Cks -mīti. <sup>13</sup>  
 Cks irathā.

ti. Atha naṃ āmantetvā „bhadde mayi araṇṇato kiñci anā-  
 harante<sup>1</sup> amhākaṃ jīvikaṃ na-ppavattati<sup>2</sup>, yāva mamāgamanā  
 mā ukkaṇṭhi, ahaṃ araṇṇaṃ gamissāmi<sup>3</sup>“ vatvā gehavāsino<sup>3</sup>  
 pi „imaṃ mā pamajjitthā“<sup>4</sup> ti ovaditvā araṇṇaṃ gantvā sa-  
 maṇakapabbajjam<sup>4</sup> pabbajitvā appamatto sattame divase aṭṭha 5  
 samāpattiyo pañca abhiññā<sup>5</sup> uppādetvā „idāni Diṭṭhamaṅgali-  
 kāya<sup>6</sup> avassayo bhavitum sakkhissāmi<sup>7</sup>“ iddhiyā gantvā caṇḍāla-  
 gāmadvāre otaritvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehadvāraṃ agamāsi.  
 Tassāgamanam sutvā<sup>7</sup> nikkhamitvā „sāmi kasmā maṃ anāthaṃ  
 katvā pabbajito sīti“ paridevi. Atha naṃ „bhadde, mā cin- 10  
 tayi, tava porāṇakayasato idāni mahantataraṃ yasaṃ karissāmi.  
 api<sup>8</sup> kho pana ‘na’ mayhaṃ Mātāṅgo<sup>10</sup> sāmiko, Mahābrahmā  
 me sāmiko’ ti ettakaṃ parisamajjhe vattum sakkhissasīti<sup>9</sup>.  
 „Āma sāmi sakkhissāmi<sup>10</sup>“. „Tena hi ‘idāni te sāmiko kuhin’  
 ti puṭṭhā ‘Brahmalokaṃ gato’ ti vatvā ‘kadā āgamissatīti’ 15  
 vutte ‘ito sattame divase punṇamāya<sup>11</sup> candaṃ bhinditvā āga-  
 missatīti’ vadeyyāsīti<sup>12</sup>“ naṃ vatvā<sup>13</sup> Himavantam eva gato.  
 Diṭṭhamaṅgalikāpi Bārāṇasiyaṃ mahājanamajjhe<sup>14</sup> tesu tesu  
 ṭhānesu tathā kathesi. Mahājano „aho<sup>15</sup> Mahābrahmā samāno  
 Diṭṭhamaṅgalikaṃ na gacchati. evaṃ etaṃ bhavissatīti“ sad- 20  
 dahi. B. pi punṇamadvase candassa gamanamajjhe ṭhitakāle  
 Brahmattabhāvaṃ māpetvā sakalaṃ Kāsiraṭṭhaṃ dvādasa-  
 yojanikaṃ Bārāṇasinagaraṃ ca ekobhāsaṃ katvā candaṃ bhin-  
 ditvā otaritvā Bārāṇasiyā<sup>16</sup> uparupari tikkhattum paribbha-  
 mitvā mahājanena gandhamālādīhi pūjyamāno<sup>17</sup> caṇḍālagāmā- 25  
 bhīmukho ahosi. Brahmabhaddā sannipatitvā caṇḍālagāmakaṃ<sup>18</sup>  
 gantvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehaṃ suddhavatthehi chādetvā  
 bhūmiṃ ca<sup>19</sup> catujātiyagandhehi opuñchetvā<sup>20</sup> pupphāni vikiritvā

<sup>1</sup> Ck anārabhante <sup>2</sup> Bđ -ttantiti <sup>3</sup> Bds -nam. <sup>4</sup> Bđ tāpasapa-. <sup>5</sup> Bđ -āyo.  
<sup>6</sup> Ck -kā. <sup>7</sup> Bds add gehato. <sup>8</sup> Bds add ca <sup>9</sup> Bds omit na. <sup>10</sup> Bđ -gapan-  
 -lito. <sup>11</sup> Bđ -yam <sup>12</sup> Ck -sīti iti, Bđ -si iti. <sup>13</sup> Bđ adds mahāsatto. <sup>14</sup> Bđ  
 -janassa-. <sup>15</sup> Bđ amhākaṃ. <sup>16</sup> Cks -yam <sup>17</sup> Ck pūjaya-. Cs pūjemāno. <sup>18</sup> Cks  
 -ikam. <sup>19</sup> Cks -iyam, Bds -mica. <sup>20</sup> Cks oḷ uñjetvā, Bds upalimpitvā

- dhūmaṃ datvā celavitānaṃ pasāretvā mahāsayaṇaṃ paññāpetvā gandhatelehi dīpaṃ jāletvā dvāre rajatapattavannaṇṇalukaṃ<sup>1</sup> okiritvā pupphāni vikiritvā dhaje bandhiṃsu. Evaṃ alaṃkate gehe M. otaritvā anto pavisitvā thokaṃ sayanapiṭṭhe nisīdi.
- 5 Tadā Diṭṭhamaṅgalikā utunī hoti<sup>2</sup>, ath' assā<sup>3</sup> aṅguṭṭhakena nābhiṃ parāmasi. kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi. Atha naṃ M. āmantetvā „bhadde gabbho te patitṭhito, tvaṃ puttaṃ vijāyissasi, tvaṃ pi putto pi te lābhaggaṃsaggappattā bhavissatha, tava pādadhovanaudakaṃ<sup>4</sup> sakala-Jambudīpe rājūnaṃ abhiseka-
- 10 udakaṃ<sup>5</sup> bhavissati, naḥānodakaṃ pana te amatosadhaṃ bhavissati, ye naṃ<sup>6</sup> sīse āsiṃcissanti te sabbadā<sup>7</sup> rogehi muccissanti, Kāḷakaṇṇiṃ<sup>8</sup> parivajjessanti, tava pādapiṭṭhe sīsaṃ ṭhapetvā vandantā sahaṃsaṃ dassanti, tathā savanaṭṭhāne ṭhatvā vandantā sataṃ dassanti, cakkhupathe ṭhatvā vandantā ekaṃ
- 15 kaḥāpaṇaṃ datvā vandissanti, appamattā hohīti“ naṃ ovaḍitvā gehā nikkhamitvā mahājanassa passantass' eva uppatitvā candamaṇḍalaṃ pāvisi. Brahmaḥhattā sannipatitvā ṭhitakā va rattiṃ vītināmetvā pāto va Diṭṭhamaṅgalikaṃ suvaṇṇasivikaṃ āropetvā sīsen' ukkhipitvā nagaraṃ pavisiṃsu. Mahābrahma-
- 20 bhariyā ti naṃ upasaṃkamitvā mahājano gandhamālādīhi pūjesi, pādapiṭṭhe sīsaṃ ṭhapetvā vanditūṃ labhantā sahaṃsatthavikaṃ denti, sotapathe ṭhatvā vanditūṃ labhantā sataṃ denti, cakkhupathe vanditūṃ labhantā ekaṃ kaḥāpaṇaṃ denti, evaṃ dvādaśojaṇikaṃ Bārāṇasīṃ gahetvā vicarantā atṭhārasakoṭidhanaṃ
- 25 labhiṃsu. Atha naṃ nagaraṃ pariharitvā ānetvā nagaramajjhe mahāmaṇḍapaṃ katvā sāṇiṃ<sup>9</sup> parikkhipitvā<sup>10</sup> mahantena siri-sobhaggena tattha vasāpesuṃ. Maṇḍapasantike yeva satta-dvāraakoṭṭhakaṃ sattaḥkūṇakapāsādaṃ<sup>11</sup> kātuṃ ārabhiṃsu, mahantaṃ navakammaṃ ahosi. Diṭṭhamaṅgalikā maṇḍape yeva
- 30 puttaṃ vijāyi. Ath' assa nāmagahaṇadivase brāhmaṇā

<sup>1</sup> B<sub>d</sub> -vaṇṇam-. <sup>2</sup> B<sub>d</sub> ahosi. <sup>3</sup> C<sub>ks</sub> B<sub>d</sub> assa. <sup>4</sup> C<sub>s</sub> B<sub>d</sub> -naṃ uda-. <sup>5</sup> B<sub>d</sub> -sekodakam. <sup>6</sup> C<sub>s</sub> ye nā, C<sub>l</sub> B<sub>d</sub> ye na. <sup>7</sup> B<sub>d</sub> sabba. <sup>8</sup> C<sub>ks</sub> -ī, B<sub>d</sub> -i. <sup>9</sup> B<sub>d</sub> sāṇiyā. <sup>10</sup> B<sub>d</sub> add mahāsayaṇaṃ paññāpetvā. <sup>11</sup> B<sub>d</sub> -bhūmikaṃ.

sannipatitvā maṇḍape jātattā Maṇḍavyakumāro<sup>1</sup> ti<sup>2</sup> nāmañ  
karimsu. Pāsādo pana dasahi māsehi niṭṭhito. Tato paṭṭhāya<sup>3</sup>  
mahantena yasena tasmim vasati. Maṇḍavyakumāro pi ma-  
hantena parivārena vaddhati, tassa sattatṭhavassakāle yeva  
Jambudīpatale uttamācariyā sannipatimsu, te tañ tayo vede<sup>5</sup>  
ugghanhāpesuñ, soḷasavassakālato<sup>4</sup> paṭṭhāya brāhmaṇānañ bhat-  
tañ<sup>5</sup> paṭṭhapesi. nibaddhañ soḷasa brāhmaṇasahassāni ca<sup>6</sup>  
bhūñjanti, catutthe dvārakoṭṭhake brāhmaṇānañ dānañ diyañ.  
Ath' ekasmim mahāmahadivase<sup>7</sup> gehe bahuñ pāyāsañ paṭiyā-  
desuñ, soḷasa brāhmaṇasahassāni catutthe dvārakoṭṭhake nisī-  
ditvā suvaṇṇarasavannena<sup>8</sup> navasappinā pakkamadhukhaṇḍa-  
sakkharāhi<sup>9</sup> ca abhisamkhatañ pāyāsañ paribhūñjanti, kumāro  
pi sabbālaṃkārapatimaṇḍito suvaṇṇapāḍukā<sup>10</sup> āruya hatthena  
kañcanakadaṇḍaṃ<sup>11</sup> gahetvā „idha sappim detha, idha madhū“  
ti vicārento carati. Tasmim khane Mātāṅgapaṇḍito Himavante<sup>15</sup>  
assamaṇapade nisinno „ko<sup>12</sup> nu kho Diṭṭhamaṅgalikāya puttassa  
pavattiti“ olokeno tassa atitthena pakkhantabhāvañ disvā  
„ajj“ eva gantvā māṇavañ dametvā yattha diṇṇaṃ mahapphalañ  
hoti tattha dānañ dāpetvā āgamissāmīti“ cintetvā ākāseṇa  
Anotattadahañ gantvā mukhadhovanādīni katvā manosilātale<sup>20</sup>  
ṭhito rattadupaṭṭam<sup>13</sup> nivāsetvā kāyabandhanañ bandhitvā pañ-  
sukūlasamghāṭiñ pārnpitvā<sup>14</sup> mattikāpattañ ādāya ākāseṇa  
gantvā catutthe dvārakoṭṭhake dānagge yeva otarivā eka-  
mantañ aṭṭhāsi. Maṇḍavyo<sup>15</sup> ito c' ito ca olokeno tañ disvā  
„evaṃvirūpo<sup>16</sup> saṃkārayakkhasadiso<sup>17</sup> ayañ pabbajito imañ<sup>18</sup>  
ṭhānañ āgacchanto kuto<sup>19</sup> āgacchasīti“ tena saddhim salla-  
panto paṭhamañ gātham āha:

<sup>1</sup> Bā -ḍappa-. <sup>2</sup> Bā adds ssa. <sup>3</sup> Bā adds sā. <sup>4</sup> Bā so sola-. <sup>5</sup> Bā adds  
divase gehe. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> Bā omit ca. <sup>7</sup> Bā mahāsamaya-. <sup>8</sup> Bā suvaṇṇarasakena.  
<sup>9</sup> Bā sakkārapakka-. <sup>10</sup> Bā -kāni. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> laṇṇaka-, C<sup>k</sup> lañcanaka-. <sup>12</sup> so all  
three MSS. <sup>13</sup> Bā omits ratta. <sup>14</sup> Bā pārumpetvā. <sup>15</sup> Bā adds kumāro. <sup>16</sup>  
Bā evarūpo. <sup>17</sup> C<sup>ks</sup> saṃkhāra-. Bā saṅkararukkha-, B<sup>s</sup> saṅkārarukkha-. <sup>18</sup>  
Bā idaṃ pi. <sup>19</sup> Bā adds nu.

1. Kuto nu āgacchasi rummavāsi<sup>1</sup>  
 otallako paṃsupisācako va  
 saṃkāracolaṃ paṭimucca<sup>2</sup> kaṇṭhe,  
 ko re tuvaṃ hohisi adakkhineyyo ti. 1.

5 Tattha rummavāsi<sup>1</sup> anañjitaamanditaghattitasamghātipilotikavasano<sup>3</sup>,  
 otallako ti lāmako olambavilambanautakadharo<sup>4</sup> vā. paṃsupisācako vā 'ti  
 saṃkāratthāne pisāco viya. saṃkāracolaṃ ti saṃkāratthāne laddhapilotikam,  
 paṭimucca<sup>5</sup> 'ti paṃmuñcitsvā<sup>6</sup>, adakkhineyyo ti tvam adakkhineyyo ime-  
 sam paramadakkhineyyānaṃ nisinnatthānam eko<sup>7</sup> hutvā<sup>8</sup> āgato.

- 10 Tam sutvā M. muducitten<sup>9</sup> eva tena saddhiṃ sallapanto  
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Annaṃ tava idaṃ<sup>9</sup> pakataṃ yasassi,  
 taṃ khajjare bhuñjare piyyare ca,  
 jānāsi<sup>10</sup> tvaṃ paradattūpajīvaṃ,  
 15 uttiṭṭha, piṇḍaṃ labhataṃ sapāko ti. 2.

Tattha pakataṃ ti paṭiyattam<sup>11</sup>, yasassiti parivārasampanna<sup>12</sup>, taṃ  
 khajjare ti tam khajjanti<sup>13</sup> c eva bhuñjanti<sup>14</sup> ca, piyyare ti<sup>15</sup> pivanti<sup>16</sup> ca.  
 kimkāraṇā mayhaṃ kujjhasi, uttiṭṭha piṇḍaṃ ti upatiṭṭhitvā labhitabbaṃ  
 piṇḍaṃ utthāya thitebi vā diyyamānaṃ hetthā thatvā labhitabbaṃ piṇḍaṃ  
 20 labhataṃ, sapāko ti sapākacandālo<sup>17</sup> pi<sup>18</sup> labhatu. Jātisampannā hi yattha  
 kattabaci labhanti, sapākacandālassa pana ko deti<sup>19</sup>, dullabbapinḍo abhaṃ, tasmā  
 me jīvitapavattanattham bhojanaṃ dāpehi kumārā 'ti.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

3. Annaṃ mama idaṃ<sup>20</sup> pakataṃ brāhmaṇānaṃ<sup>21</sup>  
 25 attatthāya saddahato mama idaṃ<sup>22</sup>.  
 apehi ettho, kim idhaṭṭhito si,  
 na mādisā tuyhaṃ dadanti jammā 'ti. 3.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> du-. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -muñca. <sup>3</sup> so C<sup>s</sup>; C<sup>k</sup> -ghaṭṭisamvaseno. B<sup>d</sup> anañcitomandite  
 samghātitaṃ pilo - - corr. to anañcitamanditaghattitasamghātipilo -, B<sup>s</sup> anañ-  
 jinomaṇḍi - - <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -bananantakasuttadharo corr to -bakanantaka-, B<sup>s</sup> -ba-  
 kuttakadharo. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -muñcā <sup>6</sup> C<sup>k</sup>s -mucci-. <sup>7</sup> B<sup>s</sup> -ttbāna ko. <sup>8</sup> B<sup>d</sup>s add kuto.  
<sup>9</sup> so C<sup>s</sup> for tavēdaṃ, B<sup>d</sup> tava yidaṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> C<sup>s</sup> add maṃ. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> pari-. <sup>12</sup>  
 all three MSS. -nnaṃ. <sup>13</sup> C<sup>k</sup>s omit ti taṃ khajjanti. <sup>14</sup> C<sup>k</sup>s -ati. <sup>15</sup> C<sup>k</sup>s  
 omit piyyareti. <sup>16</sup> C<sup>k</sup>s piyyanti. <sup>17</sup> C<sup>k</sup>s sā-. <sup>18</sup> C<sup>k</sup>s hi pi. <sup>19</sup> B<sup>s</sup> vadati. <sup>20</sup>  
 so C<sup>k</sup>s for mamēdaṃ, B<sup>d</sup> mama yidaṃ <sup>21</sup> so all three MSS. for brahmānaṃ?  
<sup>22</sup> so all three MSS. for mamēdaṃ.

Tattha attatthāyā ti attano vadḍhiatthāya<sup>1</sup>. a pehi ettho ti imambhī  
thānā apagaccha. na mādisā ti mādisā jātisampaññanā<sup>2</sup> udiceabrāhmaṇānā<sup>3</sup>  
denti na tuyham<sup>4</sup> candālassa. gaccha jammā 'ti

Tato M. gātham āha:

4. Thale ca ninne ca vapanti bijaṃ 5  
anūpakhetṭe phalam āsasānā<sup>5</sup>.  
etāya saddhāya dadāhi dānaṃ,  
app-eva ārādhaye dakkhiṇeyye ti. 4.

Tass' attho: kumāra sassaphalam āsimsamānā tisu pi khettesu bijaṃ  
vapanti, tattha ativuṭṭhikāle thale sassam sampajjati ninne pūtikam hoti ātape<sup>6</sup> 10  
nadiṃ ca talākaṇṇa ca nissāya kataṃ oghena vuyhati, mandavuṭṭhikāle thale khetṭe  
vipajjati ninne thokam sampajjati anūpe<sup>7</sup> sampajjat' eva samavuṭṭhikāle thale  
khetṭe<sup>8</sup> thokam sampajjati itaresu sampajjat' eva, tasmā yathā phalam āsim-  
samānā tisu pi khettesu vapanti tathā tvam pi etāya phalasaddhāya<sup>9</sup> āgatā-  
gatānaṃ sabbesam heva dānaṃ dehi<sup>10</sup>, app-eva nāma evam dadanto dakkhiṇeyye 15  
ārādheyyāsi labheyyāsi.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

5. Khettāni mayham viditāni loke  
yes' āhaṃ bījāni patitṭhapemi,  
ye brāhmaṇā jātimantūpapannā 20  
tānūdha<sup>11</sup> khettāni supesalānīti. 5.

Tattha yesāhaṃ ti yesu ahaṃ, jātimantūpapannū ti jātiyā ca  
mantehi ca upapannā

Tato M. dve gāthā abhāsi:

6. Jātīmodo<sup>12</sup> ca atimānitā ca 25  
lobho ca doso ca mado ca moho  
ete agunā yesu va<sup>13</sup> santi<sup>14</sup> sabbe  
tānūdha khettāni apesalāni. 6.  
7. Jātīmodo<sup>14</sup> ca atimānitā ca  
lobho ca doso ca mado ca moho 30

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> vuḍhi-. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> mādisā-. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds dānaṃ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup>s tuyhanti. <sup>5</sup> B<sup>d</sup>  
āsīṅkhamānā corr to āsamānā, B<sup>s</sup> āsasamānā? <sup>6</sup> B<sup>d</sup>s anupakhetṭe. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> anu-  
pakhetṭe. <sup>8</sup> C<sup>k</sup>s -aṇi. <sup>9</sup> C<sup>k</sup>s -sandhāya. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> deha, B<sup>d</sup>s deti. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> tāni ca.  
<sup>12</sup> all three MSS. jāti-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> ca. <sup>14</sup> C<sup>k</sup> panti.



ete aguṇā yesu na santi sabbe  
tānīdha<sup>1</sup> khetṭāni supesalānīti. 7.

Tattha jātimādo ti aham asmi jātisampanno ti evaṃ uppannamado<sup>2</sup>,  
atimānītā eā 'ti<sup>3</sup> añño mayā saddhim jātiādīhi sadiṣo n' atthīti atikkamma  
5 pavattamāno, atilobhādayo<sup>4</sup> lubbhanadussanamaḍḍanamuyhanamattā<sup>5</sup> ca, a pe-  
salānīti evarūpā hi puggalā āsīvisabharitā viya vammikā appiyasīlā hontī, eva-  
rūpānam dinnadānaṃ<sup>6</sup> na mahapphalam hoti, tasmā mā<sup>7</sup> etesaṃ pesalakkhettabhāvaṃ  
maññītho<sup>8</sup>, na hi jātimaṇṇa saggaḍāyaka, ye pana jātimānūādirahitā ariyā tāni  
khetṭāni supesalāni tesu dinnam mahapphalam te saggaḍāyaka hontīti.

10 Iti so M-tte punappuna kathente kujjhitvā „ayaṃ ativiya  
bahum vippalapati, kuhiṃ gatā ime dovārikā, na imaṃ<sup>9</sup> caṇ-  
ḍālam nīharantīti“ gātham āha:

9. Katth' eva bhaṭṭhā<sup>10</sup> Upajotiyo ca  
Upajjhāyo athavā Bhaṇḍakucchi<sup>11</sup>,  
15 imassa dandaṇ ca vadhaṇ ca datvā (= supra p. 205.)  
gale gahetvā khalayātha<sup>12</sup> jamman ti. 8.

Tattha kattheva<sup>13</sup> bhaṭṭhā<sup>14</sup> ti imesu tisu dvāresu ṭhapitā Upajotiyo<sup>15</sup>  
ca Upajjhāyo ca Bhaṇḍakucchi<sup>16</sup> eā ti tayo dovārikā kva gatā ti attho.

Te pi tassa vacanaṃ sutvā vegenāgantvā vanditvā „kiṃ  
20 karoma devā“ 'ti āhaṃsu. „Ayaṃ vo jammo caṇḍālo diṭṭho“  
ti. „Na passāma deva, kutoci āgatabhāvaṃ na jānāma“ 'ti.  
„Ko p' esa<sup>17</sup> māyākāro vā vijjādharo vā<sup>18</sup> bhavissatīti“. „Idāni  
kiṃ piṭṭhathā“ 'ti. „Kiṃ karoma devā“ 'ti. „Imassa mukham  
eva pothetvā bhindantā dandavelupesikāhi piṭṭhiṃ<sup>19</sup> uppātentā<sup>20</sup>  
25 vadhaṇ ca datvā gale gahetvā etaṃ jamman khalayātha<sup>12</sup>,  
ito nīharathā“ 'ti. M. tesu attano santikaṃ anāgatesv-eva<sup>21</sup>  
uppatitvā ākāse ṭhito gātham āha:

<sup>1</sup> Ed tāni ca <sup>2</sup> Cks uppannamāno, Bd uppannamaddo, Cs uppannamāno mano  
<sup>3</sup> Cks -māntāni <sup>4</sup> Bd omits ati. <sup>5</sup> Bs rañjana, Bd rañcana in the place of  
majjana. <sup>6</sup> Bds dinnam-. <sup>7</sup> Cks omit mā. <sup>8</sup> Ck mā nītho <sup>9</sup> Bd yimaṃ.  
<sup>10</sup> Ck kattham hatthā, Cs kattha hatthā, Bds kvattha gatā. <sup>11</sup> Bds gaṇḍa-. <sup>12</sup>  
Bds gala-. <sup>13</sup> Cs katthe, Bds kvattha. <sup>14</sup> Cs hatthā. Bds gatā. <sup>15</sup> Cks upa-  
yojito. <sup>16</sup> Bds gaṇḍa-. <sup>17</sup> Bds cesa. <sup>18</sup> Bd adds coro vā. <sup>19</sup> Bds piṭṭhi  
cammam. <sup>20</sup> Bd uppādentō, Bs uppātantō, Cks uddhaṇtā. <sup>21</sup> Cks -gateyeva

9. Girin nakhena<sup>1</sup> khaṇasi ayo dantena<sup>2</sup> khādasi  
jātavedaṃ padahasi yo isiṃ paribhāsasīti. 9.

Tattha jātavedaṃ padahasīti aggaṃ gilituṃ vāyamasī.

Imaṇ ca pana gāthaṃ vatvā M. passantass' eva māṇa-  
vassa ca brāhmaṇānaṃ ca ākāse pakkhandi. 5

Tam atthaṃ pakāsento S. gāthaṃ āha:

10. Idaṃ vatvāna Mātāṅgo isi saccaparakkamo  
antalikkhasmiṃ pakkāmi brāhmaṇānaṃ udikkhatan ti. 10.

Tattha saccaparakkamo ti sabhāvaparakkamo.

So pācīnadisābhimukho gantvā ekāya vīthiyā otaritvā 10  
„padavalaṇṇajaiṃ<sup>3</sup> paññāyatū“ 'ti adhiṭṭhāya pācīnadvārasamipe  
piṇḍāya caranto missakabhattaṃ saṃkaḍḍhitvā ekissā<sup>4</sup> sālāya  
nisīditvā missakabhattaṃ paribhuñji. Nagaradevatā<sup>5</sup> „ayaṃ  
amhākaṃ ayyaṃ viheṭhetvā kathetīti“ asahamaṇā āgamiṃsu.  
Ath' assa jeṭṭhakayakkho gīvaṃ gahetvā parivattesi, sesade- 15  
vatā sesabrāhmaṇānaṃ<sup>6</sup> gīvaṃ gaṇhitvā parivattesuṃ. B-tte  
muducittatāya pana „tassa putto“ ti taṃ<sup>7</sup> na mārenti kevalaṃ  
kilamenti<sup>8</sup> yeva. Maṇḍavyassa sīsaṃ parivattitvā<sup>9</sup> piṭṭhipassā-  
bhimukhaṃ jātāṃ, hatthapādā ujukā thaddhā va aṭṭhaṃsu.  
akkhīni kālakatassēva viparivattiṃsu, so thaddhasarīro va 20  
nipajji. Sesabrāhmaṇā mukhena kheḷaṃ vamaṇtā aparāparaṃ  
parivattanti<sup>10</sup>. „Ayye puttassa te kiñci<sup>11</sup> jātan“ ti Diṭṭha-  
maṅgalikāya ārocayiṃsu<sup>12</sup>. Sā vegenāgantvā puttāṃ disvā  
āha<sup>13</sup> „kiṃ etan“ ti vatvā gāthaṃ āha:

11. Āveṭṭhitāṃ<sup>14</sup> piṭṭhito uttamaṅgaṃ,

25

bāhaṃ pasāreti akammaneyyaṃ,

setāni<sup>15</sup> akkhīni yathā matassa,

ko me imaṃ puttāṃ akāsi evan ti. 11.

<sup>1</sup> Ck girantakhena, Cs girannakhena, Pds girinakhena <sup>2</sup> Pds -tehi <sup>3</sup> Ck -lan-  
jaṃ, Cs -lañchaṃ. <sup>4</sup> Bd -āya <sup>5</sup> Cks -re-. <sup>6</sup> Cks sesaṃ-. <sup>7</sup> Bd naṃ. <sup>8</sup> Bds  
-manti. <sup>9</sup> Pd -etvā <sup>10</sup> Bd add's māpavā. <sup>11</sup> Bd kiñ. <sup>12</sup> Ck ācorayiṃsu. <sup>13</sup>  
Pds omit āha. <sup>14</sup> Bd āveli-. <sup>15</sup> Cks so-.

Tattha āvethitaṃ<sup>1</sup> ti parivattitaṃ

Ath' assā tasmim̐ ṭhāne ṭhitajano ārocetum̐ gātham āha:

12. Idhāgamā samaṇo rummavāsī<sup>2</sup>

otallako paṇḍupisācako va<sup>3</sup>

5 saṃkāracolaṃ paṭimucca kaṇṭhe,

so te imaṃ<sup>4</sup> puttam̐ akāsi evaṃ<sup>5</sup> ti. 12.

Sā taṃ sutvā cintesi: „aṇṇass' etaṃ balaṃ n' atthi, nis-  
saṃsayam̐ Mātāṇḍapaṇḍito bhavissati<sup>6</sup>, sampannamettābhāvano  
kho pana dhīro na ettakam̐ janam̐ kilametvā gamissati, kataran  
10 nu kho disaṃ gato bhavissatīti“ tato pucchantī gātham āha:

13. Katanam̐ disaṃ agamā bhūripaṇṇo,

akkhātha me māṇavā etaṃ attham̐,

gantvāna taṃ paṭikaremu<sup>7</sup> accayam̐.

app-eva naṃ puttam̐ labhemu jīvitam̐ ti. 13.

15 Tattha gantvānā<sup>8</sup> ti tassa sautikam̐ gantvā, taṃ paṭikaremu<sup>7</sup> acca-  
yan ti<sup>9</sup> accayam̐ paṭikarissāma desessāma khamāpessāma naṃ ti. puttam̐ la-  
bbhemu jīvitam̐ ti app-eva nāma puttassa jīvitam̐<sup>9</sup> labheyyāma

Ath' assā tattha ṭhitā māṇavā<sup>10</sup> evam̐<sup>11</sup> āhaṃsu:

14. Vebhāsayaṃ agamā bhūripaṇṇo

20 pathaddhuno pannarase va cando,

api cāpi so purimaṃ disaṃ agaṇṇhi

saccappaṭiṇṇo isi sādthurūpo ti. 14.

Tattha pathaddhuno<sup>12</sup> ti ākūsapathasaṃkhātassa addhuno majhe ṭhito  
pannarase<sup>13</sup> cando viya, api cāpi so ti api ca kho pana so<sup>14</sup> puratthimaṃ  
25 disaṃ gato.

Sā tesam̐ vacanam̐ sutvā „mama sāmim̐<sup>15</sup> upadhāressā-  
mīti“ suvaṇṇakalasaṃvaṇṇasarakāṇi gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā  
tena padavalaṇṇassa<sup>16</sup> adhiṭṭhitatṭhānam̐ patvā tenānusārena  
gacchantī tasmim̐ piṭṭhikāya nisīditvā bhuñjamāne tassa<sup>17</sup> santikam̐

<sup>1</sup> Bā āveli-. <sup>2</sup> Bā du-. <sup>3</sup> Bā ca. <sup>4</sup> Bā idaṃ. <sup>5</sup> Cks etan. <sup>6</sup> Bā -titi. <sup>7</sup> Cks  
paṭikiriyeṃ. <sup>8</sup> Bā add taṃ. <sup>9</sup> Cks -tuṃ. <sup>10</sup> Ck -vakā. <sup>11</sup> Bā kathentā  
gātham. <sup>12</sup> Ck paccuthaddhuno. <sup>13</sup> Bā -sa. <sup>14</sup> Cks omit so. <sup>15</sup> Bā -ikaṃ. <sup>16</sup>  
Bā -laṇṇassa <sup>17</sup> Cks bhuñjamānassa.

gantvā vanditvā atṭhāsī. So<sup>1</sup> tam disvā thokaṃ odanaṃ patte  
ṭhapesī. Diṭṭhamaṅgalikā suvaṇṇakalasena tassa udakaṃ adāsī.  
So tatth' eva<sup>2</sup> hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhālesi. Atha  
naṃ sā „kena me puttassa vo vippakāro kato“ ti pucchantī  
gātham āha:

15. Āveṭhitam<sup>3</sup> piṭṭhito uttamaṅgaṃ,  
bāhaṃ pasāreti akammaṇeyyaṃ,  
setāni akkhīni yathā matassa,  
ko me imaṃ puttam akāsi evaṃ ti. 15.

Tatoparā<sup>4</sup> tesam vacanapaṭivacanagāthā<sup>5</sup> honti:

16. Yakkhā have santi mahānubhāvā  
anvāgatā isayo sādthurūpā,  
te duṭṭhacittaṃ kupitaṃ viditvā  
yakkhā hi te puttam akaṃsu evaṃ. 16.

17. Yakkhā ca me puttam akaṃsu evaṃ,  
tvaṃ nēva me mā kuddho brahmacāri,  
tumhe va<sup>6</sup> pāde saraṇaṃ gatāsmi  
anvāgatā<sup>7</sup> puttasokena bhikkhu. 17.

18. Tad eva hī<sup>8</sup> etarahī<sup>9</sup> ca mayhaṃ  
manopadoso mama n' atthi<sup>10</sup> koci,  
putto ca te vedamadena matto  
atthaṃ na jānāci adhicca vede. 18.

19. Addhā have bhikkhu muhuttakena  
sammuyhat' eva<sup>10</sup> purisassa saññā<sup>11</sup>,  
ekāparādhā<sup>12</sup> khama bhūripaṇṇā, (supra p. 318.)  
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 19.

Tattha yakkhā ti nagarapariggahakā<sup>13</sup> yakkhā, anvāgatā ti anugatā<sup>14</sup>  
isayo sādthurūpā guṇasampannā ti evaṃ jānamānā ti attho, te ti te isīnaṃ  
guṇaṃ nātva<sup>15</sup> puttāṃ duṭṭhacittaṃ kupitacittaṃ disvā<sup>16</sup>, tvaṃ nēva me ti

<sup>1</sup> Cks omit so. <sup>2</sup> Bd tasveva. <sup>3</sup> Cks avedhi-, Bd āveli-. <sup>4</sup> Bd -raṃ. <sup>5</sup> Bd  
adds nāma. <sup>6</sup> Cs ca. <sup>7</sup> Cks addhā- <sup>8</sup> all three MSS. -i <sup>9</sup> Cks na matthi.  
<sup>10</sup> Bds -te ca. <sup>11</sup> Cks -aṃ. <sup>12</sup> Bds etā-. <sup>13</sup> Cs -ggā-, Bd -ggahaka. <sup>14</sup> Cks  
omit anu-. <sup>15</sup> Bds guṇaṇṇūtava <sup>16</sup> Bds viditvā.

sace yakkhā kupitā evam akamsu karontu<sup>1</sup>, devatā nāma pāṇiyaulumka-  
 mattena<sup>2</sup> santappetuṃ sakkā, tasmāham tesam na bhāyāmi, kevalam tvam ñeva  
 me puttassa mā kujjhi, anvāgatā ti āgatā sāmi<sup>3</sup>. bhikkhū 'ti M-am ālapantī  
 puttassa jīvitadānaṃ<sup>4</sup> yāceti, taḍeva hīti Diṭṭhamaṅgalike<sup>5</sup> tadā tava puttassa  
 5 maṃ akkosanakkāle ca mayhaṃ manopadoso n' atthi etarahi ca taya<sup>6</sup> yācamānāya  
 pi mama tasmiṃ manopadoso n' atthi yeva, vedamadenā 'ti tayo me vedā  
 uggahitā ti madena, adhiccā 'ti te<sup>7</sup> vede uggahetvāpi<sup>8</sup> atthānattham na jānāti.  
 muhuttakenā 'ti yaṃ kiñci uggahetvā<sup>9</sup> muhuttan' eva

Evam tāya<sup>9</sup> khamāpiyamāno M. ..tena hi tesam<sup>10</sup> yakkhā-  
 10 naṃ palāyanatthāya<sup>11</sup> amatosadham dassāmiti<sup>12</sup> vatvā gā-  
 tham āha:

20. Idaṃ ca mayhaṃ uttittṭhapiṇḍaṃ<sup>12</sup>  
 Maṇḍavyo<sup>13</sup> bhuñjatu<sup>14</sup> appapañño,  
 yakkhā ca te naṃ<sup>15</sup> na vihetṭhayeyyūṃ,  
 15 putto ca te hohiti so arogo ti. 20.

Tattha uttittṭhapiṇḍaṃ ti ucchittṭhakaṃ<sup>16</sup> piṇḍan ti pi pāṭho.

Sā M-assa vacanaṃ sutvā „detha sāmi amatosadham“ ti  
 suvaṇṇasarakam upanāmesi<sup>17</sup>. M. ucchittṭhakaṇḍjikaṃ<sup>18</sup> tattha  
 āsiñcitvā „paṭhamam ñeva ito upaḍḍham tava puttassa mukhe  
 20 opitvā<sup>19</sup> sesam cāṭiyam udakena missetvā sesabrāhmaṇānaṃ  
 mukhe opehi<sup>20</sup>, sabbe pi<sup>21</sup> nirogā bhavissantiti“ vatvā up-  
 patitvā Himavantam eva gato. Sāpi taṃ sarakam sīsenādāya  
 „amatosadham me laddham“ ti vadantī<sup>22</sup> nivesanaṃ gantvā  
 paṭhamam puttassa mukhe kañjīm<sup>23</sup> opi<sup>24</sup>. Yakkho palāyi,  
 25 itaro paṃsum puñchanto<sup>25</sup> utṭhāya „amma kim etan“ ti āha.  
 „Tayā kataṃ tvam eva jānissasi, ehi tāta<sup>26</sup> dakkhiṇeyyānaṃ  
 te<sup>27</sup> vippakāraṃ passā<sup>28</sup>“ 'ti. So te disvā vippaṭisārī ahosi.

<sup>1</sup> Ck -to, Cs -tā. <sup>2</sup> Cks pāṇiyam-, Bā -ulluṅga-, B<sup>s</sup> -ulluṅka-. <sup>3</sup> Bds smi. <sup>4</sup> Cks -nañca. <sup>5</sup> Cks add na. <sup>6</sup> Cs tasi, Bds tati. <sup>7</sup> Bā omits te. <sup>8</sup> Bā -hi-  
<sup>9</sup> Bā tāyaṃ. <sup>10</sup> Cks te. <sup>11</sup> so all three MSS. for palāpa-? <sup>12</sup> Bā uttittā-. <sup>13</sup> Ck taṃ man-, Cs ta man-, Bds tava man-. <sup>14</sup> Cks bhuñjitu. <sup>15</sup> Cks saṃ. <sup>16</sup> Cks ucci-, Bā uccitā piṇḍam ucchittṭha. <sup>17</sup> Cks -kāmesi. <sup>18</sup> Ck ucci-, Cs  
 uddhiṭṭha-, Bā uccittṭhakiñciyabbhattaṃ. <sup>19</sup> Bā ośañcitvā, B<sup>s</sup> ośitvā. <sup>20</sup> Bā  
 ośañcāpehi, B<sup>s</sup> ośiñcāpehi. <sup>21</sup> Bā va. <sup>22</sup> Bā omits va-. <sup>23</sup> Bā kiñcikaṃ. <sup>24</sup> Bā  
 ośiñci. <sup>25</sup> Bā puñc-, Cks puñj-. <sup>26</sup> Bā adds tava. <sup>27</sup> Bds taṃ. <sup>28</sup> Bā passāhi.

Atha nam mātā „tāta Maṇḍavya, tvaṃ<sup>1</sup> bālo, dānassa mahapphalatṭhānaṃ na jānāsi, dakkhiṇeyyā nāma evarūpā na honti. Mātāṅgapaṇḍita-sadisā va honti, ito paṭṭhāya mā etesaṃ dussilānaṃ dānam adāsi, silavantānaṃ dehīti“ vatvā<sup>2</sup>

21. Maṇḍavya bālo si parittapaṇṇo 5

yo puṇṇakhattānaṃ akovidō si<sup>3</sup>,

mahakkasāvesu dadāsi<sup>4</sup> dānaṃ

kiliṭṭhakammesu asaṇṇatesu. 21.

22. Jaṭā ca kesā ajināni vatthā

jarūdapānaṃ va<sup>5</sup> mukhaṃ parūḷhaṃ. 10

pajaṃ imaṃ passatha rommarūpiṃ<sup>6</sup>.

na jaṭājinaṃ tāyati<sup>7</sup> appapaṇṇaṃ. 22.

23. Yesaṃ rāgo ca doso ca avijjā ca virājitā

khīṇāsavā arahanto tesu dinnāṃ mahapphalān 23.

ti āha. 15

Tattha mahakkasāvesu 'ti mahākasāvesu<sup>8</sup> mahantehi rūgakasāvādhi<sup>9</sup> samannāgatesu, jaṭā ca<sup>10</sup> kesā ti tāta Maṇḍavya<sup>11</sup> dakkhiṇeyyesu ekaccānaṃ kesā jaṭā<sup>12</sup> katvā baddhā<sup>13</sup>, ajināni vatthā ti sakburāṇi sammāni vatthāni, jarūdapānaṃ vā 'ti tinazahanena<sup>14</sup> jiṇṇakūpe<sup>15</sup> viya mukhaṃ dīghamassutāya<sup>16</sup> parūḷhaṃ<sup>17</sup>, pajaṃ imaṃ ti imaṃ evarūpaṃ anaṇṇitūmananditaṃ<sup>18</sup> lūkbavesaṃ<sup>19</sup> 20 pajaṃ passatha, na jaṭājinaṃ ti etaṃ jaṭājinaṃ imaṃ appapaṇṇaṃ pajaṃ tāyituṃ na sakkoti, silāṇāneva<sup>20</sup> tapokammāṇ' eva imesaṃ sattānaṃ paṭiṭṭhā<sup>21</sup> honti, yesaṃ ti tasmā<sup>22</sup> yesaṃ ete raṇṇau dussanamyahanasablūvā<sup>23</sup> rūgādayo atthavattukā ca<sup>24</sup> avijjā virājitā vigatā vigatattā yeva ca etesaṃ kilesānaṃ ye khīṇāsavā arahanto tesu dinnāṃ mahapphalān 25

„Tasmā tvaṃ tāta ito paṭṭhāya evarūpānaṃ dussilānaṃ adatvā loke aṭṭhasamāpattilābhino pañcābhīṇṇādhammika-samaṇabrāhmaṇā ca paccekabuddhā ca (add: ye?) santi tesāṃ dānaṃ dehi, ehi tāta tava kulūpake amatosadhaṃ pāyevā

<sup>1</sup> Cks tan. <sup>2</sup> Bd adds imaṃ gāthamāha. <sup>3</sup> Ck -kocidoyi. Cs akocidosi. <sup>4</sup> Cks dadāhi. <sup>5</sup> Ck Bd -ca. Cs charūpadānaṃ ca. <sup>6</sup> Bds du-. <sup>7</sup> Cks -te. <sup>8</sup> Cks -kā-. <sup>9</sup> Cks sa. <sup>10</sup> Bd adds tava. <sup>11</sup> Cks kesa jaṭā. Bd na kesā jaṭānaṃ. <sup>12</sup> Bd baddhāya. <sup>13</sup> Cs -ne. Ck -no. <sup>14</sup> Bd -kūpo. <sup>15</sup> Bd adds ca. <sup>16</sup> Bd parulakesā. <sup>17</sup> Cks aniṇṇita-. <sup>18</sup> Bd silapaṇṇāna, Ck silāṇāne. <sup>19</sup> Bd -āni. <sup>20</sup> Bd yasmā. <sup>21</sup> Cks rajjena - -. Bd rañjana - -. <sup>22</sup> Cks va.

aroge karissāmīti<sup>1</sup> vacanaṃ vatvā uccitṭhakañjikaṃ<sup>1</sup> gāhāpetvā  
 ndakacāṭiyaṃ pakkhipitvā soḷasannaṃ brāhmaṇasahassānaṃ  
 mukhesu<sup>2</sup> āsiñcāpesi. Ekeko paṃsum puñchanto<sup>3</sup> va utṭhahi<sup>4</sup>.  
 Atha te brāhmaṇā „imehi caṇḍālucchitṭhakaṃ<sup>5</sup> pītan<sup>6</sup>“ ti  
 5 abrahmaṇe karimsu. Te lajjitā Bārāṇasito nikkhamitvā Mejjha-  
 ratṭham<sup>6</sup> gantvā Mejjharañño<sup>6</sup> santike vasimsu. Maṇḍavyo  
 pana tatth<sup>7</sup> eva vasi. Tadā Vettavatīnagaraṃ upanissāya  
 Vettavatīnadītīre Jātimanto nām<sup>8</sup> eko brāhmaṇo pabbajito jātīm  
 nissāya mahantaṃ mānaṃ akāsi. M. „etassa mānaṃ bhindissā-  
 10 mīti<sup>9</sup>“ taṃ ṭhānaṃ āgantvā tassāsanne uparisote vasaṃ kappesi.  
 So ekadivasaṃ dantakaṭṭhaṃ khāditvā inam dantakaṭṭhaṃ  
 „Jātimantassa jaṭṭasu laggatū“<sup>10</sup> 'ti adhiṭṭhāya nadiyaṃ pātesi,  
 taṃ<sup>11</sup> tassa udakaṃ ācamantassa<sup>12</sup> jaṭṭasu laggi. So taṃ disvā  
 va „nassa vasalā“<sup>13</sup> 'ti vatvā „kuto ayaṃ kālakaṇṇī āgatā“,  
 15 upadhāressāmi nan<sup>14</sup> ti uddhasotaṃ gacchanto M-aṃ disvā  
 „kiṃjātiko sīti“<sup>15</sup> pucchi. „Caṇḍālo 'smīti“. „Tayā nadiyā  
 dantakaṭṭhaṃ pātitan<sup>16</sup>“ ti. „Āma mayā“ ti. „Nassa vasala  
 caṇḍāla kālakaṇṇī, mā idha vasi, heṭṭhāsote vasa“<sup>17</sup> ti vatvā  
 heṭṭhāsote vasantenāpi tena pātite dantakaṭṭhe paṭisotaṃ  
 20 āgantvā jaṭṭasu laggante<sup>18</sup> so<sup>19</sup> „nassa vasala, sace idha va-  
 sissasi sattame divase sattadhā muddhaṃ phalissatīti“ āha.  
 M. „sac<sup>20</sup> āhaṃ etassa kujjhissāmi sīlaṃ me arakkhitaṃ bha-  
 vissati, upāyen<sup>21</sup> ev<sup>22</sup> assa mānaṃ bhindissāmīti“<sup>23</sup> sattame divase  
 suriyuggauanaṃ uivāresi. Manussā ubbāḷhā<sup>24</sup> Jātimautāṃ<sup>25</sup>  
 tāpasāṃ upasāṃkamitvā „bhante tumhe suriyuggamanaṃ na  
 dethā“<sup>26</sup> 'ti pucchimsu. So āha: „na me taṃ kammaṃ, nadītīre  
 pan<sup>27</sup> eko caṇḍālo vasati, tass<sup>28</sup> etaṃ kammaṃ bhavissatīti“.   
 Manussā M-aṃ upasāṃkamitvā „tumhe bhante suriyass<sup>29</sup> ug-

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> ucci-, B<sup>d</sup> -gañcitāṃ corr. to -kañcitāṃ. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> mukhe. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> puñe-, C<sup>ks</sup> puñj-. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> utṭhi <sup>5</sup> C<sup>k</sup> -lusiṭṭhakaṃ, C<sup>s</sup> -lucci-, B<sup>d</sup> -lucciṭṭhakaṃ corr. to -lucchi- <sup>6</sup> B<sup>d</sup> majha-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> adds anusotaṃ gantvā. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> ācap-, C<sup>s</sup> ācar- corr to ācam-. <sup>9</sup> all three MSS. -to. <sup>10</sup> B<sup>ds</sup> -esu <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> omit so. <sup>12</sup> all three MSS. ubba- <sup>13</sup> C<sup>k</sup> -tā, C<sup>s</sup> -ta.

gantum<sup>1</sup> na dethā“ ’ti pucchimsu. „Āmāvuso“ ti. „Kim-  
kāraṇā“. „Tumhākaṃ kulūpakatāpasō<sup>2</sup> maṃ niraparādhāṃ  
abhisapi, tasmim āgantvā khamāpanatthāya mama pādesu patite  
suriyaṃ vissajjessāmīti“. Te gantvā taṃ kaḍḍhantā ānetvā  
M-assa pādamūle nipajjāpetvā khamāpetvā āhaṃsu: „suriyaṃ<sup>3</sup>  
vissajjetha bhante“ ti. „Na sakkā vissajjetum, sac’ āhaṃ  
vissajjessāmi inassa sattadhā muddhā phalissatīti“. Atha<sup>4</sup>  
„bhante kim karomā“ ’ti. So „mattikāpiṇḍaṃ<sup>5</sup> āharathā“ ’ti  
āharāpetvā<sup>6</sup> „imaṃ tāpasassa sīse ṭhapetvā tāpasam otāretvā  
udake ṭhapethā“ ’ti ṭhapāpetvā suriyaṃ vissajjesi Suriyasmiṃ<sup>7</sup>  
hi paṭaṃmatte mattikāpiṇḍo sattadhā bhijji, tāpasō udake  
nimujji. M. taṃ dametvā „kahan nu kho<sup>8</sup> soḷasa brāhmaṇa-  
sahassāni vasantīti“ upadhārento „Mejjharaṇṇo santike“ ti  
ñatvā „te damessāmīti“ iddhiyā gantvā nagarasāmaṇṇe otaritvā  
pattam ādāya nagare piṇḍāya carī<sup>9</sup>. Brāhmaṇā taṃ disvā<sup>10</sup>  
„ayaṃ idha ekadvedivase vasanto pi amhe appatitṭṭhe karissa-  
tīti“ vegena gantvā „mahārāja māyākāro<sup>11</sup> eko vijjādharo<sup>12</sup> āgato,  
gaṇhāpetha naṃ“ ti raṇṇo ārocesum. Rājā „sādhū“ ’ti sam-  
paṭicchī. M. pi missakabhattaṃ ādāya aññataraṃ kuḍḍaṃ  
missāya pīṭhikāya nisinnō bhuṇjati. Atha naṃ<sup>13</sup> aññavihitakaṃ<sup>14</sup>  
āhāraṃ paribhuṇjamānaṃ eva raṇṇā pahitapurisā asinā<sup>15</sup> pa-  
haritvā jīvitakkhayaṃ pāpesum. So kālaṃ katvā Brahmaloke  
nibbatti. Inasmim kira jātake B. koṇḍadamako ahoṣi, so ten’  
eva paratantiyuttabhāvena<sup>16</sup> jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Devatā  
kujjhivā sakalam eva Mejjharatṭhaṃ<sup>17</sup> uṇhakallavassaṃ<sup>18</sup> vassā-  
petvā<sup>19</sup> ratṭhaṃ aratṭhaṃ akaṃsu. Tena vuttaṃ<sup>20</sup>:

24. Upahaṇṇamāne<sup>21</sup> Mejjhā<sup>22</sup> Mātāṅgasmim yasassine  
sapārisajjo<sup>23</sup> ucchinno Mejjharaṇṇaṃ<sup>24</sup> tadā ahū<sup>25</sup> ti. 24.

<sup>1</sup> Bḍ sūriyuggamaṇaṃ. <sup>2</sup> Bḍ -pako-. <sup>3</sup> Bḍ adds naṃ. <sup>4</sup> Bḍ -ka-. <sup>5</sup> Ck āhā-.  
<sup>6</sup> Bḍ adds dāni, Bḍ tāni. <sup>7</sup> Bḍ carati. <sup>8</sup> Ck -karo. <sup>9</sup> Ck -dhārā, Cḥ -dhara.  
<sup>10</sup> Cks omit atha naṃ. <sup>11</sup> Bḍ adds gīvaṃ. <sup>12</sup> Cḥ -sattabhāvena, Bḍ maritanti-  
ayutta-. <sup>13</sup> Bḍ majharattha. <sup>14</sup> Bḍ uṇhakukkulavassaṃ. <sup>15</sup> Bḍ vasitvā <sup>16</sup> Cks  
omit t v. <sup>17</sup> Bḍ -no, Ck upahaṇḍamaṇaṃ, Cḥ upahaṇḍavanaṃ. <sup>18</sup> so Ck; Cḥ  
-o. Bḍ majho. <sup>19</sup> Cḥ -jje. <sup>20</sup> so Ck Bḍ for -rājā? Cḥ mejjheraṇṇaṃ. <sup>21</sup> Cks  
tadāhu, Bḍ tadā āhū.



S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe pi Udeno pabbajite<sup>1</sup> vihettheti<sup>2</sup> yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Maṇḍavyo Udeno ahosi. Mātāṅgapāṇḍito<sup>3</sup> aham evā“ 'ti. Mātāṅgajātakaṃ.

## 2. Citta-Sambhūta-jātaka.

5 Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ ti. Idam S. J. v. āyasmato Mahākassapassa piyasamvāse dve saddhivihārake<sup>4</sup> ā. k. Te kira aññaṃaññaṃ appaṭivibhattabhogā paramavissāsikā ahesuṃ, piṇḍāya carantāpi ekato va gacchanti ekato va āgacchanti, vinābhavituṃ na sakkonti. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū tesam yeva vissāsaṃ vanṇa-  
10 yamāṇā<sup>5</sup> nisīdīmsu. S. āgantvā „kāya uu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave imesaṃ ekasmiṃ attabhāve vissāsikattaṃ<sup>6</sup>, porāṇakapaṇḍitā tīṇi cattāri bhavantarāni gacchantāpi mittabhāvaṃ<sup>7</sup> na vijahīmsu yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Avantiraṭṭhe Ujjeniyaṃ<sup>8</sup> Avantimahārājā nāma  
15 r. kāresi. Tadā Ujjeniyā<sup>9</sup> bahi caṇḍālagāmaḥ hoti<sup>10</sup>. M. tattha nibbatti. Aparo pi satto tass' eva mātucchāputto hutvā nibbatti. Tesu eko Citto nāma ahosi, eko Sambhūto nāma<sup>11</sup>. Te ubho pi vayappattā caṇḍālavamsadhopanaṃ nāma sippaṃ uggaṇhitvā ekadivasaṃ „Ujjeninagaradvāre<sup>12</sup> sippaṃ dasses-  
20 sāmā<sup>13</sup>“ 'ti eko uttaradvāre sippaṃ dassesi eko pācīnadvāre<sup>14</sup>. Tasmiṃ<sup>15</sup> ca nagare dve dīṭṭhamaṇḍalikāyo ahesuṃ ekā setthidhītā ekā purohitadhītā. Tā<sup>16</sup> bahukkhādaniyabhojanīyamālā-gandhādīni<sup>17</sup> gāhāpetvā „uyyānakīlikāṃ kilīssāma“ 'ti ekā uttaradvārena nikkhami ekā pācīnadvārena<sup>18</sup>. Tā te caṇḍāla-  
25 putte sippaṃ dassente disvā „ke ete“ ti pucchitvā „caṇḍāla-puttā“ ti sutvā „apassitabbayuttakaṃ vata passimbā“ 'ti

<sup>1</sup> Ck -to. <sup>2</sup> Ck pihetthako, Cs vihetthako, Bđ vihedhate corr to vihedheti <sup>3</sup> Bđ add's pana <sup>4</sup> Bđs -ike. <sup>5</sup> Bđ vannayantā <sup>6</sup> Cks vissāsikāṃ <sup>7</sup> Ck mittā-, Cs mittā- corr. to mitta-. <sup>8</sup> Bđ -yanagare. <sup>9</sup> Cs uddeniyam. <sup>10</sup> Bđs ahosi. <sup>11</sup> Bđ add's ahosi <sup>12</sup> Bđ -resu. <sup>13</sup> Cks -mī. <sup>14</sup> Ck -rena, Cs -rena corr. to -re <sup>15</sup> Cks tasmiṃ, Bđ tasmi <sup>16</sup> Cs dhīnā tā, Bđ dhītā corr. to dhītā tā, Bs dhīnā tā corr to dhītā <sup>17</sup> Ck bahum - - di. <sup>18</sup> Cs bahukkhādaniyabhojanīyam mālāgandhādīhi, Bđ bahukkhādaniyāmbhojanīyam - - corr. to -yabhojanīya - - <sup>19</sup> Cks add nikkhami.

gandhodakena akkhīni dhovivā<sup>1</sup> nivattiṃsu. Mahājano<sup>2</sup> „are<sup>3</sup>  
 dutṭhacaṇḍāla, tumhe nissāya mayam amūlakāni surābhataḍḍhīni  
 na labhinhā“<sup>4</sup> 'ti te ubho pi bhātike pothetvā anavavyasanam  
 pāpesi<sup>5</sup>. Te paṭiladdhasaññā utṭhāya aññamaññassa santikaṃ  
 gacchantā ekasmiṃ ṭhāne samāgantvā aññamaññassa tam<sup>6</sup>  
 dukkhupattim ārocetvā roditvā paridevitvā<sup>7</sup> „kin ti karissāmā“<sup>8</sup>  
 'ti cintetvā<sup>9</sup> „imaṃ<sup>10</sup> amhākaṃ jātim nissāya dukkham uppan-  
 nam. caṇḍalakammaṃ kātuṃ na sakkhissāma<sup>11</sup>, jātim paṭicchā-  
 detvā brāhmaṇamānavavaṇṇena<sup>12</sup> Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ  
 uggaṇhissāmā“<sup>13</sup> 'ti sannitṭhānaṃ katvā tattha gantvā dham-<sup>14</sup>  
 mantevāsikā disāpāpamokkhācariyassa santike sippaṃ paṭṭha-  
 pesuṃ. Jambudīpatale dve kira caṇḍalā jātim paṭicchādetvā<sup>15</sup>  
 sippaṃ uggaṇhantīti sūyittha. Tesu Cittapaṇḍitaṃ sippaṃ  
 nitṭhitaṃ, Sambhūtaṃ na tāva nitṭhāti<sup>16</sup>. Ath' ekadivasam  
 eko gāmaṃvāsi<sup>17</sup> „brāhmaṇavācānakaṃ<sup>18</sup> karissāmīti“<sup>19</sup> ācariyaṃ<sup>20</sup>  
 nimantesi. Tam eva<sup>21</sup> rattiṃ devo vassitvā<sup>22</sup> magge kanda-  
 ḍini pūresi. Ācariyo pāto va Cittapaṇḍitaṃ pakkosāpetvā  
 „tāta ahaṃ gantuṃ na sakkhissāmi, tvaṃ māṇavehi saddhiṃ  
 gantvā māṇalaṃ vatvā tumhehi laddhaṃ bhuñjitvā amhehi  
 laddhaṃ āharā“<sup>23</sup> 'ti pesesi. So „sādhū“<sup>24</sup> 'ti māṇavake<sup>25</sup> ga-  
 hetvā gato. Yāva māṇavā nahāyanti c' eva mukhāni ca dho-  
 vanti tāva manussā pāyasaṃ vadḍhetvā „nibbātū“<sup>26</sup> 'ti ṭha-  
 pesuṃ. Māṇavā tasmiṃ anibbute yeva āgantvā nisīdiṃsu.  
 Manussā dakkhiṇodakaṃ datvā tesaṃ purato pātiyo ṭha-  
 pesuṃ. Sambhūto muddhādhātuko<sup>27</sup> viya hutvā sitalo ti saññāya pā-  
 yāsaṇḍaṃ ukkhipitvā<sup>28</sup> mukhe ṭha-  
 pesi, so tassa ādittaayogulo  
 viya mukhaṃ dahi<sup>29</sup>, so kampamāno satim anupaṭṭhāpetvā  
 Cittapaṇḍitaṃ oloketvā caṇḍalabhāsāya „evam<sup>30</sup> khalu<sup>31</sup>“<sup>32</sup> ti

<sup>1</sup> Bā adds va. <sup>2</sup> Ck -nā. <sup>3</sup> Bā hare. <sup>4</sup> Bā -sum. <sup>5</sup> Bā adds bhāḍika. <sup>6</sup> Bā  
 mantetvā. <sup>7</sup> Ck idam. <sup>8</sup> Bā -mā ti. <sup>9</sup> Ck -vavattena. <sup>10</sup> Bā adds brahmaṇa  
 mānavavaṇṇena takkaṣilaṃ gantvā. <sup>11</sup> Ck titṭhāti, Bā nitṭhitaṃ. <sup>12</sup> all three  
 MSS. -i. <sup>13</sup> Bā -nikaṃ. <sup>14</sup> C tasmiṃ. <sup>15</sup> C vasi. <sup>16</sup> Ck māna. <sup>17</sup> C  
 muddhaṃ-, Bā luddha-. <sup>18</sup> Ck ukkhitvā. <sup>19</sup> Bā dahati. <sup>20</sup> Bā eva. <sup>21</sup> C  
 khalu, Bā khalu khalu. Ck kalu?

āha. So pi tath' eva satim anupaṭṭhāpetvā caṇḍalabhāsāya<sup>1</sup>  
 „niggala<sup>2</sup> niggala<sup>3</sup>“ ti āha. Māṇavā aññamaññaṃ oloketvā  
 „kimbhāsā nān' esā“ ti vadimsu. Cittapaṇḍito maṅgalaṃ  
 abhāsi. Māṇavā<sup>4</sup> nikkhamitvā vaggavaggā hutvā tattha tattha<sup>5</sup>  
 5 nisiditvā bhāsaṃ sodhentā „caṇḍalabhāsā“<sup>6</sup> ti ṇatvā „are  
 duṭṭhacaṇḍalā, ettakaṃ kālaṃ 'brāhmaṇa v' amhā“<sup>7</sup> ti vatvā  
 vañcayitthā<sup>8</sup> „ti ubho pi ne“<sup>9</sup> pothayimsu. Ath' eko sappuriso  
 „apethā“<sup>10</sup> 'ti vāretvā „ayaṃ tumhākaṃ jātiyā doso, gacchatha,  
 katthacid eva<sup>11</sup> pabbajitvā jīvathā“<sup>12</sup> 'ti te uyyojesi. Māṇavā  
 10 tesam caṇḍalabhāvaṃ ācariyassa ārocesuṃ. Te pi araññaṃ  
 pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā nacirass' eva<sup>13</sup> tato cavitvā  
 Nerañjarāya tīre miḍiyā kucchismiṃ nibbattimsu. Te mātu-  
 kucchito nikkhauta kālato paṭṭhāya ekato vicaranti, vinābhavi-  
 tuṃ na sakkonti. Te ekadivasam gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ  
 15 rukkhamūle sīsena sīsaṃ siṅgena siṅgaṃ tuṇḍena tuṇḍam  
 alliyāpetvā romanthayamāne<sup>14</sup> ṭhite disvā eko luddo<sup>15</sup> satim  
 khipitvā ekappahāren' eva jivitā voropesi. Tato cavitvā  
 Nammadātīre<sup>16</sup> ukkusayoniyaṃ nibbattimsu. Tatrāpi te vud-  
 dhippatte<sup>17</sup> gocaraṃ gahetvā sīsena sīsaṃ tuṇḍena tuṇḍam  
 20 alliyāpetvā ṭhite disvā eko yaṭṭhiluddako ekappahāren' eva  
 bandhitvā vadhi. Tato pana cavitvā Cittapaṇḍito<sup>18</sup> Kosambi-  
 yaṃ purohitassa putto hutvā nibbatti<sup>19</sup>. Sambhūta-  
 paṇḍito Uttarapañcālarañño putto hutvā nibbatti. Te nāmagahaṇa-  
 divasato paṭṭhāya attano jātīm sarimsu. Tesu<sup>20</sup> Sambhūta-  
 25 paṇḍito nirantaram sarituṃ asakkonto catuttham caṇḍalajātīm eva  
 anussarati, Cittapaṇḍito paṭipāṭiyā catasso pi<sup>21</sup>, (add: so?) soḷasa-  
 vassakāle nikkhamitvā Himavantam pavisitvā isipabbajjam

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> adda eva, B<sup>s</sup> evam. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits niggala. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> niggila niggilā, B<sup>s</sup> niggilī

<sup>4</sup> B<sup>d</sup> adds bahi. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> only one tattha. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> caṇḍalakabhāsan. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> camhā,

B<sup>d</sup> brahmaṇāmhā. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> vañcithā. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> te. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> ese. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> cirasseneva, C<sup>s</sup>

cirassaneva. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> romaṇa-. B<sup>d</sup> romadhayamāne corr to romandha-, B<sup>s</sup>

romayamāne. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> luddako. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> rammadānādītīre. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> vuḍhi- <sup>16</sup> C<sup>k</sup>

adds pana vitva, C<sup>s</sup> pana cavitvā cittapaṇḍito <sup>17</sup> C<sup>k</sup> omit nibbatti <sup>18</sup> B<sup>d</sup>

omits tesu. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> tiaso jātiyo in the place of pi.

pabbajitvā jhānābhiññam<sup>1</sup> nibbattetvā jhānasukhena vītinā-  
mento<sup>2</sup> vasi. Sambhūtapapaṇḍito pitu accayena chattam<sup>3</sup> ussā-  
petvā chattamaṅgaladivase<sup>4</sup> yeva mahājanamajjhe maṅgala-  
gītāṃ katvā udānavasena dve gāthā abhāsi. Tam sutvā „am-  
hākaṃ raṇṇo maṅgalagītaṃ“ ti orodhāpi gandhabbāpi tam eva 5  
gītāṃ gāyanti, anukkamena „raṇṇo piyagītaṃ“ ti sabbe pi  
nagaravāsino tam eva gāyanti. Cittapaṇḍito Himavantapadese  
vasanto yeva „kin nu kho mama bhātikena Sambhūtena chat-  
tam laddham udāhu na tāvā“<sup>5</sup> ti upadhārento laddhabhāvaṃ  
ñatvā „navarajjam<sup>6</sup> tāva idāni<sup>7</sup> bodhetum na<sup>8</sup> sakkhissāmi“, 10  
mahallakakāle nam upasamkamitvā dhammaṃ kathetvā pabbā-  
jessāmīti“ cintetvā paṇṇāsa vassāni agantvā<sup>9</sup> raṇṇo putta-  
dhitāhi vadḍhitakāle iddhiyā gantvā uyyāne otaritvā maṅgala-  
silāpatte suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Tasmim<sup>10</sup> khaṇe eko  
dārako<sup>11</sup> tam gītāṃ gāyanto dārūni uddharati. Cittapaṇḍito 15  
tam pakkosi. So āgantvā vanditvā<sup>12</sup> aṭṭhāsi. Atha nam āha:  
„tvam<sup>13</sup> pāto paṭṭhāya imam eva gītāṃ gāyasi, kim<sup>14</sup> aññānaṃ na  
jānāsīti“. „Bhante aññāni pi bahūni jānāmi, imāni pana me<sup>15</sup>  
raṇṇo piyagītāni, tasmā iuān<sup>16</sup> eva gāyāmīti“. „Atthi pana  
raṇṇo gītassa paṭigītaṃ gāyanto“ ti. „N<sup>17</sup> atthi bhante“ ti. 20  
„Sakkhissasi pana tvam<sup>18</sup> paṭigītaṃ gāyitum“ ti. „Jānanto  
sakkhissāmīti“. „Tena hi tvam<sup>19</sup> raṇṇā<sup>20</sup> dvīsu gītesu gāyitesu<sup>21</sup>  
idam<sup>22</sup> tayena<sup>23</sup> katvā gāyassū<sup>24</sup> ‘ti gītāṃ datvā<sup>25</sup> „gantvā<sup>26</sup> raṇṇo  
santike gāyi<sup>27</sup>, rājā te pasīditvā mahantaṃ issariyaṃ dassa-  
tīti“ uyyojesi. So sīghaṃ mātu santikaṃ gantvā attānaṃ 25  
alaṃkārapetvā rājadvāraṃ gantvā „eko kira dārako tumhehi  
saddhim<sup>28</sup> paṭigītaṃ gāyissatīti“ raṇṇo ārocāpetvā „āgacchatū“  
‘ti vutte gantvā vanditvā<sup>29</sup> „tvam<sup>30</sup> kira tāta paṭigītaṃ gāyissa-

<sup>1</sup> Bā -ññā. <sup>2</sup> Bā -metvā. <sup>3</sup> -galika-. <sup>4</sup> Bā no vā. <sup>5</sup> Bā neva-. <sup>6</sup> Bā adds  
gantvāpi. Bā gantvāpi. <sup>7</sup> Bā nā, Ck omit na. <sup>8</sup> Ck -mi. <sup>9</sup> Cā āg-. <sup>10</sup>  
Bā adds raṇṇo. <sup>11</sup> Bā dve. <sup>12</sup> Ck raṇṇo. <sup>13</sup> Ck omit gāyitesu. <sup>14</sup> Ck na-  
yena. Cā taya, Bā tatiyam. <sup>15</sup> Ck gayissā. Cā gāyissa. Bā gāyissū. <sup>16</sup> Ck  
bhatvā. <sup>17</sup> Ck adds satto. <sup>18</sup> so all three MSS for gāhi or gāyissasi. <sup>19</sup>  
Bā ekamantaṃ atthāsi.

siti“ puṭṭho „āma deva, sabbaṃ rājapariśaṃ sannipātāpetha“  
 'ti sannipatitāya pariśāya rājānaṃ āha: „tunhe tāva deva  
 tumbhākaṃ gītaṃ gāyatha. athahaṃ paṭigītaṃ<sup>1</sup> gāyissāmīti“.  
 Rājā<sup>2</sup>

1. Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,  
 na kammanā<sup>3</sup> kiñcana<sup>4</sup> moghaṃ atthi,  
 passāmi Sambhūtaṃ mahānubhāvaṃ  
 sakammanā<sup>5</sup> puññaphalūpapannaṃ. 25.  
 2. Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,  
 na kammanā<sup>3</sup> kiñcana<sup>4</sup> moghaṃ atthi,  
 kaccin nu<sup>6</sup> Cittassa<sup>7</sup> pi evaṃ eva  
 iddho mano tassa yathāpi mayhan ti 26.  
 gāthadvayam āha.

Tuttha na kammanā<sup>3</sup> kiñcana<sup>4</sup> moghamatthi sukata dukkatesu  
 15 kammesu kiñcana<sup>7</sup> ekakammaṃ pi mogham nāma u' atthi nipphalam na hoti,  
 vipākaṃ datvā va<sup>8</sup> nasatitū aparīpariyavedaniyakammaṃ<sup>9</sup> sandhāyāha, Sam-  
 bhūtaṃ ti passāmi<sup>10</sup> aham āyasmantaṃ sambhūtaṃ sakena kammanā<sup>10</sup> puñña-  
 phalūpapannaṃ<sup>11</sup>, sakammaṃ nissīya puñña, harena upapannaṃ tam passāmīti  
 attho, kaccin nu<sup>4</sup> Cittassa<sup>6</sup> pīti mayam hi dve janā ekato hutvā naciram  
 20 sīlaṃ rakkhīma, aham tāva tassa phīlena mahantaṃ yasaṃ patto, kacci nu<sup>12</sup>  
 kho me bhātikassa Cittassāpi evaṃ eva mano iddho samiddhoti.

Tassa gītāvasāne dārako gāyānto tatiyaṃ gātham āha:

3. Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ suciṇṇaṃ,  
 na kammanā<sup>12</sup> kiñcana<sup>4</sup> moghaṃ atthi,  
 25 Cittaṃ vijānāhi tath' eva deva.  
 iddho mano tassa yathāpi tuyhan ti. 27.

Tam sutvā rājā catutthaṃ gātham āha:

4. Bhavaṃ nu Citto, sutam aññato te,  
 udāhu te koci naṃ<sup>14</sup> etad akkhā,  
 30 gāthā sugītā, na maṃ<sup>15</sup> atthi kaṃkhā,  
 dadāmi te gāmavaraṃ sataṇ cā 'ti. 28.

<sup>1</sup> Bā omits gītam. <sup>2</sup> Bās add āha <sup>3</sup> Bā -unā. <sup>4</sup> Bā kiñcinu. <sup>5</sup> Bā kiñci nu.  
<sup>6</sup> Bā -ssā. <sup>7</sup> Cks -nā, Bā kiñcinu. <sup>8</sup> Bā vi <sup>9</sup> Bā -paravedaniya- <sup>10</sup> Bā  
 kammena. <sup>11</sup> Bā -nanti <sup>12</sup> Bā unā. <sup>13</sup> read: nam?

Tattha sutamaññato<sup>1</sup> ti ahañ Sambhūta bhātā Citto nāmā 'ti vaddantassa Cittass' eva nu te santikā sutan ti attho, koci nan ti udāhu mayā Sambhūtarāñño bhātā Citto diutto ti koci te etam attham ācikkhī<sup>2</sup>, sugītā ti sabbathāpi ayañ gāthā sugītā, n' atth' ettha mama kammhā, gāṃvaram satañca 'ti gāṃvarānam te satañ dadāmi ti vadāmi

5

Tato dārako pañcamam gātham āha:

5. Na cāham<sup>3</sup> Citto<sup>4</sup>, sutam aññato me,

isi<sup>5</sup> ca me etam attham asamsi,

gantvāna rañño paṭigāhi gātham.

api te varam<sup>6</sup> attamano dadeyyā 'ti. 29.

10

Tattha etamattam n tumbākam uyyāne nisinnā eko isi mayham etam attham ācikkhī

Tam sutvā rājā „so mama bhātā Citto bhavissati. idān' eva nam gantvā passissāmi“ purise ānāpento gāthadvayam āha:

15

6. Yojentu ve rājarathe sukate cittasibbane,

kaccham nāgānam bandhatha, gīveyyam paṭimūcatha. 30.

7. Āhaññarum<sup>7</sup> bherimudiṅgasamkhe.

sīghāni yānāni ca yojayantu,

ajj' ev' aham<sup>8</sup> assamam tam gamissam

20

yatth' eva dakkhissam<sup>9</sup> isim nisinnan ti. 31.

Tattha āhaññarun ti āhaññantu<sup>10</sup>, assamam tan ti tam assamam

So evam vatvā vararatham<sup>11</sup> abhiruyha sīgham gantvā uyyānadvāre ratham ṭhapetvā Cittapaṇḍitam upasamkamitvā vanditvā ekamantam nisinnā tuṭṭhamānaso aṭṭhamam gātham āha.

25

8. Suladdhalābhā<sup>12</sup> vata me ahosi

gāthā sugītā parisāya majjhe,

so<sup>13</sup> 'ham isim silavatūpapannam

disvā patīto sumano 'ham asmīti. 32

30

<sup>1</sup> Bds add te. <sup>2</sup> all three MSS. -kkhīn <sup>3</sup> Cks vāham <sup>4</sup> Cks etto. <sup>5</sup> Ck Bā -i.

<sup>6</sup> Bā api nu vo dhanam. api nu te dhanam <sup>7</sup> Bā āhaññantu. <sup>8</sup> Bds ajje-

vāham. <sup>9</sup> read: -ssam? <sup>10</sup> Bā āhaññantū ti āhanantu. <sup>11</sup> Ck varatham, Ck

vaparatham. <sup>12</sup> Bds -bho. <sup>13</sup> Ck yo.

Tass' attho: suladdhalābho vata<sup>1</sup> mayhañ chattamaṅgaladivase parisāya majjhe, gītagāthā sugītā vata ahosi, sv-āhañ ajja sīlavatasampannañ isin̄ disvā pītisomanassappatto jāto ti

So Cittapaṇḍitassa diṭṭhakālato paṭṭhāya somanassap-  
5 patto „bhātikassa me pallaṃkaṃ attharathā“ 'ti ādini āṇā-  
pento navamañ gātham āha:

9. Āsanañ udakañ pajjañ<sup>2</sup> patigaṇhātu<sup>3</sup> no bhavañ,  
agghe bhavantañ pucchāma, aggañ kurutu no bhavañ ti. 33.

Tattha agge ti atithino dātabbayuttakasmīñ agge bhavantañ āpucchāma,  
10 kurutu no ti imañ no aggañ bhavañ patigaṇhātu<sup>4</sup>.

Evañ madhuraṭṭhisanthārañ katvā rajjañ majjhe bhin-  
ditvā dento itarañ gātham āha:

10. Rammañ ca te āvasathañ karontu,  
nārīgaṇehi paricārayassu<sup>5</sup>,  
15 karohi okāsaṃ anuggahāya,  
ubho p' imañ issariyañ karomā 'ti. 34.

Tattha issariyañ ti Kampillaraṭṭhe<sup>6</sup> Uttarapañcālanagare rajjañ majjhe  
bhinditvā dve pi janā karoma anubhavāma.

Tassa tañ vacanañ sutvā Cittapaṇḍito dhammañ desento  
20 cha gāthā abhāsi:

11. Disvā phalañ duccaritassa rāja  
atho suciṇṇassa mahāvīpākāñ  
attānaṃ eva<sup>7</sup> paṭisaññamissañ,  
na paṭthaye<sup>8</sup> puttañ pasuñ dhaṇaṃ vā. 35.  
25 12. Das' ev' imā vassadasā maccānañ idha jīvitañ,  
appattañ űeva<sup>9</sup> tañ odhiñ nalo chinno va sussati. 36.  
13. Tattha kā nandikā khiddā kā rati kā dhanesaṇā,  
kim me puttehi dārehi, rāja mutto 'smi bandhana. 37.  
14. So ahañ su-ppajānāmi<sup>10</sup>, maccu me na-ppamajjati,  
30 antakenādhipannassa kā rati kā dhanesaṇā. 38.

<sup>1</sup> Bā adds me ti. <sup>2</sup> Bā majjañ. <sup>3</sup> Bā pati- <sup>4</sup> Bā omits pati. <sup>5</sup> Bās pari-  
cāri-, Cks parivāra-. <sup>6</sup> Bās Kapila- <sup>7</sup> Cks evaṃ <sup>8</sup> Cks -yemi. <sup>9</sup> Cks appattañ  
űeva, Bā appattañeva. <sup>10</sup> Bā so hametañ pa-

## 15. Jāti narāṇaṃ adhamā janinda

caṇḍālayonī dipadākanitṭhā<sup>1</sup>,

sakehi kammehi supāpakehi

caṇḍālagabbhe avasimha pubbe. 39.

16. Caṇḍālāhumha Avantīsu<sup>2</sup> migā Nerañjaram pati

ukkusā Nammadātīre . ty-ajja brāhmaṇakhattiyā. 40.

5

Tattha duccaritassā ti mahārāja tvaṃ sucaritass' eva phalaṃ jānāsi,  
 ahaṃ pana duccaritassāpi phalaṃ passāmi yeva, mayā<sup>4</sup> ubho duccarita-  
 phalena ito catutthe attabhāve caṇḍālayoniyaṃ nibbattā, tattha naciraṃ sīlaṃ  
 rakkhitvā tassa phalena tvaṃ khattiyakule nibbatto ahaṃ brāhmaṇakule, ev'  
 āhaṃ<sup>5</sup> duccaritassa<sup>6</sup> phalaṃ sucinnassa ca mahāvīpākāṃ disvā attānaṃ eva  
 silasaññaṃ paṭisaññaṃ sīlaṃ, puttāṃ vā pasuṃ vā dhaṇaṃ vā na paṭṭhehi,  
 dasevīmā vassadasā ti mahārāja mandadasakaṃ khiddādasakaṃ vanna-  
 dasakaṃ baladasakaṃ paññādasakaṃ hānidasakaṃ<sup>7</sup> pabbhāradasakaṃ vānika-  
 dasakaṃ<sup>8</sup> momūhadasakaṃ sayanadasakaṃ ti imesaṃ hi dasaṃsaṃ dasakānaṃ  
 vasena das' eva vassadasā imesaṃ<sup>9</sup> maccānaṃ idha<sup>10</sup> manussaloke jīvitaṃ, tayi-  
 dan niyāmena<sup>10</sup> sabbā<sup>11</sup> ekādasā<sup>12</sup> pāpunāti, atha kho appattaṃ ñeva taṃ  
 odhiṃ nalo chinuo va sussati. ye pi sakalam vassasataṃ jīvanti tesam pi  
 mandadasake pavattarūpā<sup>13</sup> rūḍadhammā<sup>14</sup> chinditvā<sup>15</sup> ātape khittanaṃ viya  
 tatth eva sussanti antaradhāyanti, taṃ odhiṃ atikkamitvā khiddādasakaṃ na  
 pāpunāti, tathā khiddādasakādīsu pavattā vannaadasakādīni, tatthā 'ti tasmiṃ  
 evaṃ sussamāne jīvite kāmāṃ ca kāmāgūṇe nissāya abhinandana<sup>16</sup> kā kāyakīlā-  
 vasena<sup>17</sup> khiddā kā somanassavasena rati kā dhaṇesaṇā. kim me puttehi kiṃ  
 dārehi<sup>18</sup>, mutto 'smi etamhā puttadārabandhanā ti attho. antakenādhi-  
 panassā 'ti jīvitantakarena maccunā abhibhūtassa, dipadā<sup>19</sup> kanitṭhā ti  
 dipadānaṃ<sup>19</sup> antare lāmakā, avasimhā ti dve pi mayāṃ vasimha, caṇḍālā-  
 humhā 'ti mahārāja ito pubbe catutthajāti<sup>20</sup> Avantiratṭhe Ujjeninagare caṇḍālā  
 ahumhā<sup>21</sup>. Tato cavitvā Nerañjaraṃ pati<sup>22</sup> Nerañjarātīre<sup>23</sup> ubho migā ahumhā,  
 tattha dve pi amhe ekaśmiṃ rukkhamūle aññaṃaññaṃ nissāya thite eko lud-  
 dako eken' eva sattippahārena jīvita voropesi Tato cavitvā<sup>24</sup> Nammadānadi-  
 tīre<sup>25</sup> kurarā ahumhā<sup>26</sup>, tatrāpi<sup>27</sup> no nissāya thite eko nesādo ekaṃ pahāren'  
 eva bandhitvā jivitakkhayaṃ pāpesi. Tato cavitvā tyajja brāhmaṇakhattiyā

30

<sup>1</sup> Bā dvi- <sup>2</sup> Bā -humhā avantī <sup>3</sup> Bā ramma- <sup>4</sup> Bā adds hi <sup>5</sup> Bā etāhaṃ.<sup>6</sup> phalaṃ jānāsi - - - duccaritassa wanting in C<sup>s</sup> <sup>7</sup> C<sup>s</sup> omit dasakaṃ. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> pavāṇka-. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> imaṃ <sup>10</sup> so C<sup>k</sup>; C<sup>s</sup> tasidaṃ na niyāmena, Bā naṃ niyāmena corr. to na ni- <sup>11</sup> Bā adds eva <sup>12</sup> Bā -dasā corr. to dasa. <sup>13</sup> Bā -ttā- <sup>14</sup> C<sup>s</sup> rūpā-.<sup>15</sup> Bā vich-. <sup>16</sup> Bā nanditā. <sup>17</sup> Bā -kilidivasena. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> adds murehi <sup>19</sup> Bā dvi-. <sup>20</sup> so both MSS. <sup>21</sup> C<sup>k</sup> ahumhā. <sup>22</sup> Bā -riti <sup>23</sup> Bā -rānādītīre.<sup>24</sup> Bā adds ukkusā. <sup>25</sup> Bā rammadātīre. <sup>26</sup> Bā ukkussāhumhā. <sup>27</sup> Bā tatthāpi.



ti te mayam ajja brāhmaṇakhattiyā jātā, ahaṃ Kosambiyam brāhmaṇakule nibbatto, tvam idha rājā jāto ti.

Evam assa<sup>1</sup> atīte<sup>2</sup> lāmakajātiyo pakāsetvā idāni imissāpi jātiyā āyusaṃkhārapparittatam<sup>3</sup> dassetvā puññassa<sup>4</sup> ussāham  
 5 janento catasso gāthā abhāsī:

17. Upanīyati<sup>5</sup> jīvitam appamāyu,  
 jarūpanītassa na santi tñā,  
 karoḥi Pañcāla mami<sup>6</sup> eta<sup>6</sup> vākyam,  
 mā kāsi kammāni dukkhudrayāni<sup>7</sup>. 41.
18. Upanīyati<sup>5</sup> jīvitam appamāyu,  
 jarūpanītassa na santi tñā,  
 karoḥi Pañcāla mam<sup>6</sup> eta<sup>6</sup> vākyam,  
 mā kāsi kammāni dukkhapphalāni. 42.
19. Upanīyati<sup>5</sup> jīvitam appamāyu,  
 15 jarūpanītassa na santi tñā,  
 karoḥi Pañcāla mam<sup>6</sup> eta<sup>6</sup> vākyam,  
 mā kāsi kammāni rajassirāni. 43.
20. Upanīyati<sup>5</sup> jīvitam appamāyu<sup>8</sup>,  
 vaṇṇam jarā hanti narassa jīyato  
 20 karoḥi Pañcāla mam<sup>6</sup> eta<sup>6</sup> vākyam,  
 mā kāsi kammam<sup>10</sup> nirayūpapattiyā<sup>11</sup> ti. 44.

Tattha upanīyatīti mahārāja idāni jīvitam maraṇam upagacchati<sup>12</sup>, idam  
 hi imesaṃ sattānaṃ appamāyuraṃ saṃkhārapparittatāya pi tthitiparittatāya pi<sup>13</sup>  
 parittam suriyuggamane tiuagge ussāvabindusadisam, na santi tñā ti na hi  
 25 jarāmaranaṃ upanītassa puttādayo tñā nāma honti, mameta<sup>14</sup> vākyan ti  
 mama etaṃ vacanaṃ. mā kāsīti mā rūpādikāmaguṇe<sup>15</sup> hetu pamādaṃ āpajjitvā  
 nirayādisu dukkhavaḍḍhanāni kammāni kari, dukkhapphalānīti dukkha-  
 vipākāni, rajassirānīti kilesarajena okiṇṇasāsāni, vannaṃ ti jīramānassa  
 narassa sariravannaṃ jarā hanti, nirayūpapattiyā ti nirassāde niraye up-  
 30 pajjanatthāya<sup>16</sup>.

<sup>1</sup> Bā evam tassa <sup>2</sup> Bā -tā <sup>3</sup> Ck -tā, Bā -kaṃ <sup>4</sup> Bā puññesu. <sup>5</sup> both MSS. -ti <sup>6</sup> Bā eva <sup>7</sup> so Ck; Bā dukkhindriyāni. <sup>8</sup> both MSS. eva. <sup>9</sup> Bā -yura. <sup>10</sup> Bā -ani <sup>11</sup> Bā nirayupapattiyā. Ck nirayupattiyā. <sup>12</sup> Ck -gacchi. <sup>13</sup> Ck sarasaparipattitāya tthitipariyantitāya in the place of saṃkhāra - - -. <sup>14</sup> Bā eva. <sup>15</sup> so Ck; Bā -ṇā for nānaṃ <sup>16</sup> Ck -yana.

M-tte kathente rājā tussitvā<sup>1</sup> tisso gāthā abhāsi:

21. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,  
yathā isi<sup>7</sup> bhāsasi evaṃ etaṃ,  
kāma ca me santi anapparūpā,  
te duccajā<sup>3</sup> mādisakena bhikkhu. 45. 5
22. Nāgo yathā paṇkamajjhe vyasanno<sup>4</sup>  
passaṃ thalaṃ nābhisambhoti<sup>5</sup> gantuṃ  
evaṃ p' ahaṃ<sup>6</sup> kāmapaṇke vyasanno<sup>4</sup>  
na bhikkhuno maggaṃ anubbajāmi. 46.
23. Yathāpi mātā ca<sup>7</sup> pitā ca<sup>7</sup> puttāni  
anusāsare kinti sukhī bhaveyya<sup>8</sup>  
evaṃ pi maṃ tvaṃ anusāsa bhante  
yaṃ ācāraṃ<sup>9</sup> pecca sukhī bhaveyyan ti. 47. 11

Tattha anapparūpā ti aparittajātikā bahū aparimittā, te duccajā<sup>10</sup> mādisakenā<sup>11</sup> 'ti bhātika tvaṃ kilese pahāya thito, ahaṃ pana kāmapaṇke<sup>12</sup> nimuggo, tasmā mādisakena<sup>13</sup> te kāma duccajā. Nāgo yathā ti iminā attano kāmapaṇke nimuggabhāvassa upamaṃ dasseti, tattha vyasanno<sup>14</sup> ti visanno<sup>15</sup> anupaviṭṭho<sup>16</sup>, ayam eva vā pātho, maggaṃ ti tumhākaṃ ovādānusāsanimaggaṃ nānubbajāmi pabbajitūni na sakkoma, idh' eva pana me thitassa ovādaṃ dethā<sup>17</sup> 'ti, anusāsare ti anusāsanti 20

Atha naṃ M. āha:

24. No ce tvaṃ<sup>18</sup> ussabase<sup>19</sup> janinda  
kāme ime mānusaḥ pahātuṃ  
dhammaṃ<sup>20</sup> balaṃ paṭṭhapayassu<sup>21</sup> rāja  
adhammakāro ca<sup>22</sup> te mā hu raṭṭhe. 48. 25
25. Dūtā vidhāvantu<sup>23</sup> disā catasso  
nimantakā<sup>24</sup> samaṇabrāhmaṇānaṃ,  
te annapānena<sup>25</sup> upaṭṭhahassu  
vatthena senāsanapaccayena ca. 49.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> bujhivā. <sup>2</sup> both MSS -l. <sup>3</sup> C<sup>k</sup> duccakā <sup>4</sup> C<sup>k</sup> vyasanto, B<sup>d</sup> byasanno.

<sup>5</sup> B<sup>d</sup> -sabbhotu. <sup>6</sup> C<sup>k</sup> evaṃ-, B<sup>d</sup> evamabāṃ. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> va <sup>8</sup> taṃ odhūṃ atikkamitvā - - - sukhī bhaveyya wanting in C<sup>s</sup>. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>s yathā ciraṃ. <sup>10</sup> C<sup>k</sup>s omit te duccajā. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> -sena <sup>12</sup> C<sup>s</sup>s vyasanto, B<sup>d</sup> byasanno. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> visante, C<sup>s</sup> visanne, B<sup>d</sup> visannova <sup>14</sup> C<sup>s</sup> pavitṭho. <sup>15</sup> C<sup>k</sup>s tvaṃ. <sup>16</sup> all three MSS. ussā-

<sup>17</sup> B<sup>d</sup> dbammi. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> -pasassu, C<sup>s</sup> -passu, B<sup>d</sup> upathayassu. <sup>19</sup> C<sup>k</sup>s omit ca

<sup>20</sup> B<sup>d</sup> -ti <sup>21</sup> B<sup>d</sup> -ti-. <sup>22</sup> C<sup>k</sup>s sanna-.

26. Annena pānena pasannacitto  
 santappaya samanabrāhmaṇe ca,  
 datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ  
 anindito saggam upeti tṭhānaṃ. 50.
- 5 27. Sace ca taṃ<sup>1</sup> rāja mado saheyya  
 nārīgaṇehi<sup>2</sup> paricārayantaṃ<sup>3</sup>  
 imaṃ eva gāthaṃ manasīkarohi  
 bhāsehi c' enaṃ<sup>4</sup> parisāya majjhe: 51.
28. Abbhokāsasayo jantu vajantiyā<sup>5</sup> khīrapāyito  
 10 parikiṇṇo supāṇehi sv-ājja<sup>6</sup> rājā ti vuccatīti. 52.
- Tattha<sup>7</sup> dhammam<sup>8</sup> balin ti dhammena sameva anātirittabalini gaha  
 'ti attho, adhammakāro ti porāṇakarājūhi thapitaṃ vinicchayadhammaṃ  
 bhūditvā pavattā<sup>9</sup> adhammakiriya, niraṇṭakā<sup>10</sup> ti dhammikasamanabrāhmaṇe  
 nimantetvā pakkosakā, yathānubhāvaṃ ti yathābalaṃ yathāsattiṃ, imaṃ eva  
 15 gāthan ti idāni vattabbaṃ sandhāyāha, tatrāyaṃ adhippāyo: mahārāja sace  
 taṃ mado abhihhaveyya sace te nārīgaṇaparivutassa rūpādayo vā<sup>11</sup> kāmagine  
 rājasukhaṃ vā ārabha māno uppajjeyya ath' evaṃ<sup>12</sup> cinteyyāsi: ahaṃ pure  
 caṇḍālayoniyam nibbatto chaṃassa tinakutimattassa<sup>13</sup> abhāvā abbhokāsasayo aho-  
 siṃ. tadā hi me<sup>14</sup> mātā caṇḍālī araṇṇam<sup>15</sup> dūrupaṇṇādīnaṃ atthāya<sup>16</sup> gacchantī  
 20 maṃ kukkuraṇaṃsa majjhe abbhokāse upajjāpetvā attano khīraṃ pāyetvā  
 gacchati, so 'haṃ kukkurehi parivārito tehi yeva saddhimi sunakhiyā khīraṃ  
 pivitvā vaddhito, evaṃ nīcājacco hutvā ajja rājā nāma jāto ti. Iti kho tvaṃ<sup>17</sup>  
 mahārāja iminā attheva attānaṃ ovaṇto yo<sup>18</sup> pubbe abbhokāsasayo jantu  
 araṇṇam<sup>15</sup> vajantiyā caṇḍāliya ito c' ito ca anusaṃcarantiyā<sup>19</sup> sunakhiyā ca<sup>20</sup>  
 25 khīraṃ pāyito supāṇehi<sup>21</sup> parikiṇṇo<sup>22</sup> vaddhito so ajja rājā ti vuccatīti<sup>23</sup> imaṃ  
 gāthaṃ bhāseyyāsi.

Evaṃ M. tass' ovādaṃ<sup>24</sup> datvā „dinno te mayā ovādo,  
 idāni tvaṃ pabbaja vā mā vā attanā va attano kammaṃsa<sup>25</sup>  
 vipākam paṭisevissāmiti<sup>26</sup>“ vatvā ākāse uppatitvā tassa mat-  
 30 thake pādarajam<sup>27</sup> pātento Himavantaṃ eva gato. Rājāpi taṃ

<sup>1</sup> C's sace taṃ? B'd sace taṃ <sup>2</sup> all three MSS -ri-. <sup>3</sup> B'd -riyantaṃ. <sup>4</sup> Ck  
 bhāsehi me naṃ <sup>5</sup> Ck echantiā. C's echanajatyā corr. to echanatyā. <sup>6</sup> B'ds  
 svajja. <sup>7</sup> B'd adds ussahase ti ussāhasi. <sup>8</sup> B'd dhammi. <sup>9</sup> Ck -tta. <sup>10</sup> B'd -ti-.  
<sup>11</sup> B'd omits vā <sup>12</sup> C's athenam <sup>13</sup> B'd -ssāpi. <sup>14</sup> C's marū. <sup>15</sup> B'd -ññe.  
<sup>16</sup> Ck -paṇṇamakaviādīnaṃ ādāya, C's makaci ādīnaṃ ādāya. <sup>17</sup> C's taṃ. <sup>18</sup>  
 B'd yoso, C's so <sup>19</sup> B'd -samsar-. <sup>20</sup> B'd omits ca. <sup>21</sup> C's -ṇe, B'd sunakhehi  
<sup>22</sup> C's -ṇṇa <sup>23</sup> B'd vuccati <sup>24</sup> B'd tassa o-. <sup>25</sup> C's kammaṃ. <sup>26</sup> C's -vissa-  
 miti, B'd -vissatīti. <sup>27</sup> B'd pādāmarajam, C's rājām

disvā uppannasamvego jeṭṭhaputtassa rajjam datvā balakāyam  
nimantetvā Himavantābhimukho pāyāsi. M. tassa gamanam<sup>1</sup>  
ñatvā isigaṇaparivuto āgantvā tam<sup>2</sup> ādāya gantvā pabbājetvā  
kaṣiṇaparikkammaṃ ācikkhi. So jhānābhiññam nibbatesi. Iti  
te ubho pi Brahmālokūpagā ahesum. 5

S. i. d. ā. „evam bbikkhave porāṇakapaṇḍitā tīṇi cattāri bba-  
vantarāṇi gacchantāpi<sup>3</sup> daḍbavissasā va abesun“ ti vatvā j. s.: „Tadā  
Sambhūtaṇḍito Ānando ahoṣi, Cittapaṇḍito abam evā“ 'ti. Citta-  
Sambhūta-jātakaṃ.

### 3. Sivijātaka.

10

Dūre apassanthero ti. Idam S. J. v. asadisadānam ā. k.  
Tam Aṭṭhanipāte Sovirajātake<sup>4</sup> vitthāritam eva. Tadā pana rājā  
sattame divase sabbaparikkhāre datvā anumodanam yāci. S. akatvā<sup>5</sup>  
va pakkāmi. Rājā bhuttapātārāso vihāram gantvā „kasmā bhante  
anumodanam akatthā“ ti āba. S. „asuddhā mahārāja parisā“ ti 15  
vatvā „na ve kadariyā devalokaṃ vajantīti“ gāthāya dhammam desesi.  
Rājā pasāditvā sahasasagghanakena<sup>7</sup> siveyyakena uttarāsamghena  
T-tam pūjetvā nagaram pāvisi. Punadivase dh. k. s.: „āvuso Kosala-  
rājā asadisadānam datvā tādiseṇāpi dānena atitto Dasabalena dbamme  
desite puna satasahasagghanakam<sup>8</sup> siveyyakavattham adāsi, yāva 20  
atitto vatāvuso<sup>9</sup> dānena rājā“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-  
khaye e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte<sup>9</sup> „bbikkhave  
bābirabhaṇḍam nāma sudinnaṃ<sup>10</sup>, porāṇakapaṇḍitā sakala-Jambudīpam  
unnaṃgalam katvā devasikam<sup>11</sup> chasatasahasapariccāgena dānam  
dadamānā bāhiradānena atittā 'piyassa dātā piyam labhatīti<sup>12</sup> sam- 25  
pattānam<sup>13</sup> yācakānam akkbīni uppāṭetvā adamsū“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Siviratthe Ariṭṭhapuranagare Sivimahārāje r.  
kārente M. tassa putto hutvā nibbatti. Sivikumāro ti 'ssa  
nāmam karimsu. So vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā uggahita-

<sup>1</sup> l'd tassāga-. <sup>2</sup> Ck nam, Bd omits tam. <sup>3</sup> Bds gantvāpi. <sup>4</sup> Cfr. Cariyāpi-  
ṭaka p. 77. <sup>5</sup> so Cks, see vol. III, 469; Bd sivrājātake. <sup>6</sup> Ck katvā, Bds avatvā.  
<sup>7</sup> so Cks; Bd na karitthā, Bs na katvāritthā. <sup>8</sup> Bds satasahasagghani- <sup>9</sup> C  
atittāvuso, Bd atitto vata ā-. <sup>10</sup> Bds add na. <sup>11</sup> Cks suddam. <sup>12</sup> Bd repeats de-  
<sup>13</sup> Cks -ntīti. <sup>14</sup> Bd -tta.

sippo āgantvā pitu sippaṃ dassetvā uparajjaṃ labhivā aparabhāge pitu accayena rājā hutvā agatigamaṇaṃ pahāya dasarājadhamme akopetvā dhammena r. kārento catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre<sup>1</sup> ti cha dānasālā<sup>2</sup> kāretvā devasikaṃ chasatasahassapariccāgena mahādānaṃ pavattesi, atṭhamicātuddasapannarasesu<sup>3</sup> niccaṃ dāuasālaṃ gantvā dānaṃ olokesi. So ekadā puṇṇamadivase pāto va samussittasetachatte rājapallaṃke nisinno attanā<sup>4</sup> dinnadānaṃ āvajjanto bāhira-  
 5 vatthum attanā adinnaṃ nāma adisvā „mayā bāhira-  
 vatthum attanā adinnaṃ nāma n' atthi, na maṃ bāhira-  
 10 dānaṃ toseti, aham  
 ajjhattikadānaṃ dātukāno, aho vat' ajja nama<sup>5</sup> dānasālagata-  
 kālā<sup>6</sup> kocid' eva<sup>7</sup> yācako bāhira-  
 vatthum ayācittvā<sup>8</sup> ajjhattikassa  
 nāmaṃ gaṇheyya, sace<sup>9</sup> me koci hadayamaṃsassa nāmaṃ  
 gaṇheyya kaṇayena<sup>10</sup> uraṃ paharivā pasannaudakato sanālaṃ  
 15 padumaṃ uddharanto viya lohita-  
 bindūni paggharantaṃ<sup>11</sup> hada-  
 yaṃ niharitvā dassāmi, sace sarīramaṃsassa nāmaṃ gaṇheyya  
 avalekhanasatthena<sup>12</sup> lekhe<sup>13</sup> viya sarīramaṃsaṃ otāretvā  
 dassāmi, sace me koci<sup>14</sup> lohita-  
 20 sassa nāmaṃ gaṇheyy' antamukhe  
 pakkhipitvā<sup>15</sup> upanītabhājanaṃ pūretvā lohitaṃ dassāmi, sace  
 vā pana koci 'gehe me kammaṃ na-ppavattati<sup>16</sup>, gehe me  
 dāsakammaṃ karohīti' vadeyya rājavesaṃ apantvā bahiṭhatvā<sup>17</sup>  
 attānaṃ<sup>18</sup> sāvetvā dāsakammaṃ karissāmi, sace me<sup>19</sup> koci ak-  
 khīnaṃ nānaṃ gaṇheyya tālamiṇjaṃ<sup>20</sup> niharanto viya akkhīni  
 uppādetvā dassāmīti<sup>21</sup> cintesi. Iti so<sup>21</sup>

25 Yaṃ kiñci mānusaṃ dānaṃ adinnaṃ me na vijjati  
 yo pi yāceyya maṃ cakkhum dadeyyaṃ avikampito ti  
 cintetvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi nahātvā sabbālaṃkāra-  
 paṭimaṇḍito nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā alaṃkatahatthik-

<sup>1</sup> Bds add eā. <sup>2</sup> Bds -lāyo. <sup>3</sup> Bds -catuddasipannarasesu. <sup>4</sup> Bds -no. <sup>5</sup> Cks mayi. <sup>6</sup> C<sup>s</sup> lā -laṅga-. <sup>7</sup> Cks kodeva. <sup>8</sup> Ck āy-. <sup>9</sup> Bds adds hi. <sup>10</sup> Ck kanasena. C<sup>s</sup> kanasena. <sup>11</sup> Ck repeats pa-. <sup>12</sup> Bds -sattakena. <sup>13</sup> Cks lekhe<sup>13</sup> viya. <sup>14</sup> Bds omits me koci. <sup>15</sup> Bds pakkhanditvā. <sup>16</sup> Bds -vatti. <sup>17</sup> Bds bāhiraṃ katvā, Ck bahiṭhatvā. <sup>18</sup> Cks atta-. <sup>19</sup> Bds omits me. <sup>20</sup> Bds -bijaṃ. <sup>21</sup> Bds adds āha.

khandhavaragato dānaggaṃ agamāsi. Sakko tassa ajjhāsayaṃ  
 viditvā „Sivirājā ‘ajja sampattayācakānaṃ cakkhūni uppāṭetvā  
 dassāmīti’ cintesi, sakkhissasi nu kho dātuṃ udāhu uo“ ti  
 tassa vīmaṃsanatthāya jarāpatto andhabrahmaṇo viya hutvā  
 rañño dānaggaṃ gamanakāle ekasmiṃ unnatapadese hatthaṃ 5  
 pasāretvā rājānaṃ jayāpetvā aṭṭhāsi. Rājā tadabhimukhaṃ  
 vāraṇaṃ pesetvā „brahmaṇa kiṃ vadesīti“ pucchi. Atha naṃ  
 Sakko „mahārāja tava dānajjhāsayaṃ nissāya samuggagatena  
 kittighosena sakalalokasannivāso nirantaro<sup>1</sup>, ahañ ca andho,  
 tvaṃ dvicakkhū“ ‘ti vatvā cakkhuṃ yācanto paṭhamāṃ gā- 10  
 tham āha:

1. Dūre apassan therō va<sup>2</sup> cakkhuṃ yācitum āgato,  
 ekanettā bhavissāma, cakkhum me dehi yācito ti. 53.

Tattha dūre ti ito dūre vasanto, therō<sup>3</sup> ti jarājino<sup>3</sup>, therō<sup>4</sup>, ekanettā  
 ti ekaṃ nettaṃ mayhaṃ dehi, evaṃ dve pi<sup>5</sup> ekanettā bhavissāma<sup>6</sup>. 15

Taṃ sutvā M. „idān’ evāhaṃ pāsāde<sup>7</sup> nisīno cintetvā  
 āgato, aho me lābhā<sup>8</sup>, ajja vata me manoratho matthakaṃ  
 pāpuṇissati, adinnapubbādānaṃ dassāmīti“ tuṭṭhamānaso duti-  
 yaṃ gātham āha:

2. Kenānusiṭṭho idha-m-āgato si 20  
 vanibbaka cakkhupathāni yācitum,  
 suduccajaṃ yācasi uttamaṅgaṃ  
 yaṃ āhu nettaṃ purisena duccajan ti. 54.

Tattha vanibbakā ‘ti taṃ ālapati, cakkhupathāni<sup>9</sup> cakkhūnaṃ<sup>9</sup>  
 etaṃ<sup>10</sup> nāmaṃ, yamāhū ‘ti yaṃ paṇḍitā duccajan ti kathanti. Itoparam 25  
 uttānasambandhā<sup>11</sup> gāthā Pālinayen’ eva vedittabbā<sup>12</sup>.

3. Yaṃ āhu devesu Sujampatīti  
 Maghavā ti naṃ āhu manussaloke,

<sup>1</sup> Bds taraṇi phuto. <sup>2</sup> Cks omit va. <sup>3</sup> Bd omits jarā. <sup>4</sup> Bd adds viya. <sup>5</sup>  
 Bd omits pi <sup>6</sup> Bd -miti, Bs -māti <sup>7</sup> Bd -dehi. <sup>8</sup> Bds -bho. <sup>9</sup> all three  
 MSS. -unam. <sup>10</sup> Bd eva. <sup>11</sup> Bd -a <sup>12</sup> Cks -am, Bd -o.

tenānūsittḥo idha-m-āgato 'smi  
vanibbako cakkhupathāni yācitum. 55.

1. Vanibbako mayha vaṇim<sup>1</sup> anuttaram:  
dadāhi me cakkhupathāni yācito,  
5 dadāhi me cakkhupatham anuttaram  
yam āhu nettaṃ purisena duccayaṃ<sup>2</sup>. 56.
5. Yena atthena<sup>3</sup> āgañchi<sup>4</sup> yam attham abhipatthayaṃ  
te te ijjhantu saṃkappā: labha cakkhūni brāhmaṇa. 57.
6. Ekan te yācamānassa ubhayāni dadāmi<sup>5</sup> ahaṃ,  
10 sa<sup>6</sup> cakkhumā gaccha janassa pekkhato,  
yad icchase<sup>6</sup> tvaṃ tan te<sup>7</sup> samijjhatū 'ti. 58.

Tattha vanibbako ti yācan,<sup>8</sup> tassa vaṇin ti yācanaṃ, te te<sup>8</sup> ti te tava  
tassa atthassa<sup>9</sup> saṃkappā, sa cakkhumā ti so tvaṃ mama cakkhūhi cakkhumā  
huvā, yadicchase<sup>10</sup> tvaṃ tan te<sup>11</sup> samijjhatū 'ti yam tvaṃ mama san-  
15 tikā icchasi taṃ te samijjhatu

Rājā ettakaṃ kathetvā „idh' eva mayā akkhīni uppāṭetvā  
dātum asāruppan“ ti cintetvā brāhmaṇaṃ ādāya antepuraṃ  
gantvā rājāsane<sup>12</sup> nisīditvā Sīvakaṃ<sup>13</sup> nāma vejjaṃ pakkosā-  
petvā „akkhim me sodhehi“ āha. „Amhākaṃ kira rājā  
20 akkhīni uppāṭetvā brāhmaṇassa dātukāmo“ ti sakalanagare  
ekakolāhalam ahoṣi. Atha senāpatiādayo rājavallabhā ca  
nāgarā<sup>14</sup> ca orodhā ca sabbe sannipatitvā rājānaṃ vārentā  
tisso gāthā avocum:

1. Mā no deva adā cakkhum, mā no sabbe parākari<sup>15</sup>,  
25 dhanam dehi mahārāja muttā veḷuriyā bahū. 59.
8. Yutte deva rathe dehi ājāniye c' alamkate<sup>16</sup>,  
nāge dehi mahārāja hemakappanavāsase<sup>17</sup>. 60.

<sup>1</sup> Ck vaṇi, Bā vani; read: vanibbino mayha vaṇim anuttaram? <sup>2</sup> Bā add rājā  
āha. <sup>3</sup> Ck annena. <sup>4</sup> Ck -ji, Bā āgacchati <sup>5</sup> Ck sama. <sup>6</sup> Bā -si. <sup>7</sup>  
Ck dada te in the place of tan te. <sup>8</sup> Ck only one te <sup>9</sup> Bā andhassa <sup>10</sup>  
Bā -si. <sup>11</sup> Ck natadāte in the place of yad - - te, C. tadate. <sup>12</sup> Bā rājanive-  
sane. <sup>13</sup> Bā sīvakaṃ. <sup>14</sup> Ck Bā na <sup>15</sup> Bā parakka-. <sup>16</sup> Bā omits c. <sup>17</sup>  
Ck -kappaṇa-, Bā -kaḥ paṇi-.

9. Yathā taṃ Sivayo<sup>1</sup> sabbe sayoggā sarathā sadā<sup>2</sup>  
samantā parikareyyuṃ<sup>3</sup> evaṃ dehi rathesabhā 'ti. 61.

Tattha parākīrīti<sup>4</sup> pariccaji, akkhīsu hi dinnesu tvaṃ r. na kāressasi, añño rājā bhavissati, evaṃ tayā mayāṃ paricattā nāma bhavissamā 'ti adhippā-  
yen' evaṃ āhaṃsu, parikareyyuṃ<sup>3</sup> ti parivāreyyuṃ, evaṃ dehīti yathā taṃ 5  
avikalacakkhuṃ<sup>5</sup> Sivayo<sup>6</sup> parivāreyyuṃ evaṃ bāhiradhanam<sup>7</sup> ev' assa dehi mā  
akkhīni, akkhīsu<sup>8</sup> dinnesu na taṃ Sivayo<sup>6</sup> parivāressantīti.

Atha rājā tisso gāthā abhāsi:

10. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano  
bhūmyā<sup>9</sup> so patitaṃ pāsam<sup>10</sup> gīvāya<sup>11</sup> paṭimuṇṇati. 62. 10  
11. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano  
pāpā pāpataro hoti sampatto Yamasādanam<sup>12</sup>. 63.  
12. Yaṃ<sup>13</sup> hi yāce taṃ<sup>14</sup> hi dade, yaṃ na yāce na taṃ dade,  
sv-āhaṃ tam eva dassāmi yaṃ maṃ yācati brāhmaṇo ti. 64.

Tattha patimuṇṇatīti paveseti, pāpā 'pāpataro ti lāmakāpi lāma- 15  
kataro nāma hoti, sampatto Yamasādanam<sup>12</sup> ti Yamassa āṇāpavattīttihā-  
nam, Ussadanīrayaṃ esa-ppatto yeva nāma hoti, yaṃ hi yāce ti yaṃ yācako  
yāceyya dāyako pi tam eva dadeyya na ayācitaṃ. ayaṃ ca brāhmaṇo maṃ  
cakkhuṃ yācati na muttādikaṃ<sup>15</sup> dhanam, tad ev' assāhaṃ<sup>16</sup> dassāmīti vadati.

Atha naṃ amaccā „kiṃ patthetvā cakkhūni desīti“ 20  
pucchantā

13. Āyū nu vaṇṇan nu sukhaṃ balan nu  
kiṃ patthayāno nu janinda desi,  
kathaṃ<sup>17</sup> hi rājā Sivinaṃ<sup>18</sup> anuttaro  
cakkhūni dajjā parolokahetū 'ti gātham āhaṃsu. 65. 25

Tattha parolokahetū ti mahārāja kathaṃ nāma tumhādiso paṇḍita-  
puriso sandīttihikaṃ<sup>19</sup> issariyaṃ pahāya parolokaketu cakkhūni dadeyya<sup>20</sup> 'ti.

<sup>1</sup> Cs sīvayo, Bđ siviyo, Bs sīghayo. <sup>2</sup> Cks saha. <sup>3</sup> Cks -ki-. <sup>4</sup> Bđ pa-  
rakka-. <sup>5</sup> Bđ -kalla-. <sup>6</sup> Bds sivi-. <sup>7</sup> Cks dehidhanam. <sup>8</sup> Bđ adds hi. <sup>9</sup> Bđ  
bhūmyam. <sup>10</sup> Cks pāyam. <sup>11</sup> Bđ -yam. <sup>12</sup> all three MSS. -dhanam. <sup>13</sup> Bđ  
yaṃ. <sup>14</sup> Bđ taṃ, Ck na. <sup>15</sup> Bds omit kaṃ. <sup>16</sup> Bđ eva svāham. <sup>17</sup> Bđ kathaṃ.  
<sup>18</sup> Ck -vī-. <sup>19</sup> Cks -ttha-. <sup>20</sup> Bds -yyāthā



Atha nesaṃ kathento rājā gātham āha:

14. Na v' āham etaṃ yasasā<sup>1</sup> dadāmi,  
na puttam icche na dhanam na raṭṭham,  
sataṃ ca dhammo carito purāṇo,

5 icc-eva dāne ramate<sup>2</sup> mano maman<sup>3</sup> ti. 66.

Tattha na vāhan ti na ve ahaṃ, yasasā<sup>1</sup> ti dihbassa vā mānusassa vā yasassa kāraṇā<sup>4</sup>. na puttamicche ti imassa cakkhūdanassa<sup>5</sup> phaleṇa n' evāhaṃ puttam icchāmi na dhanam na raṭṭham, api ca sataṃ paṇḍitānaṃ sahaññūboddhisattānaṃ esa ācinnō samācinnō<sup>6</sup> porāṇakamaggo yadidaṃ pāramipūraṇaṃ  
10 nāma, na hi pāraṇiyo pūretvā<sup>7</sup> bodhitale<sup>8</sup> sabaññūtaṃ pāpuṇitum samattho nāma n' atthi<sup>9</sup>, ahaṃ ca pāraṇiyo pūretvā Buddho bhavitukāmo, icc-eva hi dāne ramate<sup>10</sup> mano maman<sup>11</sup> ti iminā<sup>12</sup> kāraṇeṇa mama mano dāne yeva nīrato<sup>13</sup> ti vadati

Sammāsambuddho pi dhammasenāpati-Sāriṭṭattherassa pana<sup>14</sup> Cariyā-  
15 piṭṭakaṃ desento, mayhaṃ dvīhi akkhīhi pi sabbaññūtañānaṃ eva piyatarā<sup>15</sup> ti dīpetum

Na me dessā uḥho cakkhū, attānaṃ uḥ me na dessiyaṃ<sup>16</sup>, (Cariyāp p 78 16) sabbaññūtaṃ piyaṃ mayhaṃ, tasmā cakkhūṃ adās' ahaṃ ti āha

Mahāsattassa pana katham sutvā amacesu appaṭibhānes

20 M. Sīvakejjam<sup>15</sup> gāthāya ajjhabhāsi:

11. Sakhā ca mitto ca mamāsi Sīvaka<sup>17</sup>  
susikkhito, sādhu karohi me vaco,  
laddhatvaṃ<sup>18</sup> cakkhūni mamaṃ jigimsato<sup>19</sup>  
hatthesu ṭhāpehi<sup>20</sup> vanibbakassā<sup>21</sup> 'ti. 67.

25 Tass' attho: samma Sīvaka tvaṃ mayhaṃ sahāyo ca mitto ca vejjasippe<sup>22</sup> cāsi<sup>23</sup> susikkhito, sādhu me vacanaṃ karohi, mama jigimsato<sup>24</sup> upadhārentassa olokentass' eva tālamuñjam<sup>25</sup> viya me akkhīni uddharitvā imassa yācakassa hatthesu ṭhāpehīti.

Atha naṃ Sīvako āha: „cakkhūdanam nāma bhāriyam,

30 upadhārehi<sup>26</sup> devā<sup>27</sup> 'ti. „Sīvaka. upadhāritam mayā, tvaṃ mā

<sup>1</sup> Cks yasasā. <sup>2</sup> Bā -ti. <sup>3</sup> Bā mamā. <sup>4</sup> Cks -naṃ. <sup>5</sup> Cks -dāna. <sup>6</sup> Bā omits sa- <sup>7</sup> Bā apū-. <sup>8</sup> Bā bodhipallaṅke <sup>9</sup> Bā atthi <sup>10</sup> Cks -ti, Bā -ti <sup>11</sup> Bā mamā <sup>12</sup> Cks add me. <sup>13</sup> Bā omits ni. <sup>14</sup> Bā omits pana. <sup>15</sup> Cs desi-, Bā desiya, Bā vedasiyo? <sup>16</sup> Bā sīvakam vajjam. <sup>17</sup> Bā -vi-. <sup>18</sup> so Cks for uddhatva? Bā uddharetvā <sup>19</sup> Cs jīhim-, Bā mama jigimsato. <sup>20</sup> so Bā for ṭhāpehi? Cks āvesi. <sup>21</sup> all three MSS. vaṇi- <sup>22</sup> Ck adds cāsiṭṭe. <sup>23</sup> Bā omits cāsi. <sup>24</sup> Cks jīhim-, Bā jigimsato. <sup>25</sup> Bā -bījam. <sup>26</sup> Cks -hīti

papañcam karohi, mā mayā saddhim bahum kathehīti<sup>1</sup>. So cintesi: „ayuttam mādisassa susikkhitavejjassa<sup>2</sup> rañño akkhīsu satthapātanan<sup>3</sup>“ ti so nānābhesajjāni ghaṃsitvā bhesajjacuṇṇena nīluppale<sup>4</sup> paribhāvetvā<sup>5</sup> dakkhiṇaakkhim<sup>6</sup> upasiṃghāpesi, akkhi<sup>7</sup> parivatti<sup>8</sup>, dukkhā vedanā uppajji. „Sallakkhehi mahārāja, 5 paripākakaraṇam mayham bhāro“ ti. „Apehi tāta, mā papañcam karīti“. So paribhāvetvā puna upasiṃghāpesi, akkhi akkhikūpato muñci<sup>9</sup>, balavatarā vedanā udapādi. „Sallakkhehi mahārāja, sakkom<sup>10</sup> aham paṭipākatikam<sup>11</sup> kātun<sup>12</sup>“ ti. „Mā papañcam karīti“. So tatiyavāre kharataram paribhāvetvā 10 upanāmesi, akkhi<sup>13</sup> osadhabalena paribbhamitvā akkhikūpato nikkhamitvā nahārusuttana<sup>14</sup> olambamānam aṭṭhāsi. „Sallakkhehi narinda, punapākatikakaraṇam mayham balan ti. „Mā papañcam karīti“. Adhimattā vedanā udapādi<sup>15</sup>, lohitaṃ pagghari, nivatthasātakā<sup>16</sup> lohiteṇa temimsu. Orodhā ca amaccā 15 ca rañño pādamūle patitvā „deva akkhīni mā dehīti“ mahāparidevaṃ paridevimsu. Rājā vedanam adhivāsetvā „tāta mā papañcam karīti“ āha. So „sādhu devā“ ti vāmahatthena akkhiṃ dhāretvā<sup>17</sup> dakkhiṇahatthena satthakam ādāya akkhisuttakam chinditvā akkhiṃ gahetvā M-assa hatthe ṭhapesi. 20 So vāmaakkhinā dakkhiṇakkhiṃ oloketvā vedanam adhivāsetvā „ehi brāhmaṇa“ ti brāhmaṇam pakkosivā<sup>18</sup> „mama ito akkhito sataguṇena saḥassaguṇena<sup>19</sup> sabbaññūtañāṇakkhim eva piyaṃ, tassa me idaṃ<sup>20</sup> paccayo hoti“ ti brāhmaṇassa<sup>21</sup> adāsi. So taṃ ukkhipitvā attano akkhiṃhi ṭhapesi, taṃ tassānubhāvena 25 vikasitanīluppalam viya hutvā patiṭṭhāsi. M. vāmaakkhinā tassa taṃ akkhiṃ disvā „aho sudinnaṃ mayā akkhiḍḍanan“ ti<sup>22</sup>

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -tassa vejjassa. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> satthāyapātanan, B<sup>d</sup> satthapātun. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -lam <sup>4</sup> all three MSS. -vi- <sup>5</sup> C<sup>s</sup> -iñ. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -ttitvā. <sup>7</sup> so B<sup>d</sup>; C<sup>s</sup> muñci for muccei? <sup>8</sup> C<sup>k</sup> -pākakam, C<sup>s</sup> -pākkakam <sup>9</sup> C<sup>k</sup> -ī. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> nahārusuttakena. <sup>11</sup> C<sup>k</sup> adds salakkhehi, C<sup>s</sup> salla-. <sup>12</sup> B<sup>d</sup> -kānam. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> akkhīni dhoitvā. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -sāpetvā. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> adds sataḥassaguṇena. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> piyataram tassa idaṃ me. <sup>17</sup> B<sup>d</sup> adds akkhiṃ. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> akkhīni and C<sup>s</sup> akkhīni in the place of akkhiḍḍananti

autosamuggatāya pītiyā<sup>1</sup> nirantaram putṭho<sup>2</sup> hutvā itaram pi akkhiṃ adāsi. Sakko tam pi attano akkhiṃhi ṭhapetvā rāja-nivesanā nikkhamitvā mahājanassa olokontass' eva nagarā nikkhamitvā devalokam eva gato.

5 Tam atthaṃ pakāsento S. diyaḍḍhaṃ gātham āha:

16. Codito Sivirājena Sīvako<sup>3</sup> vacanaṃkaro

rañño cakkhūni uddhatvā<sup>4</sup> brāhmaṇass' upanāmaḃe,  
sacakkhu brāhmaṇo āsi, andho rājā upāvisīti. 68.

Rañño nacirass' eva akkhīni rūhiṃsu, ruyhamānāni<sup>5</sup> ca  
10 āvāṭabhāvaṃ<sup>6</sup> appatvā<sup>7</sup> kambalagendukena<sup>7</sup> viya uggatena maṃsa-  
pindena pūretvā cittakammaarūpakassa viya akkhīni ahesuṃ,  
vedāu pacchijji. Atha M. katipāham pāsāde vasitvā „kiṃ  
andhassa rajjenā 'ti, amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā uyyānaṃ  
gantvā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissāmiti“ cintetvā amacce  
15 pakkosāpetvā tesam tam atthaṃ ārocetvā „eko mukhadho-  
vanādidāyako kappiyakārako ca mayhaṃ santike bhavissati,  
sarīrakiccaṭṭhānesu pi me rajjukam bandhathā“ 'ti vatvā sā-  
rathim āmantetvā „ratham yojehīti“ āha. Amaccā pan' assa  
rathena gantum adatvā suvaṇṇasivikāya naṃ netvā pokkha-  
20 raṇīti<sup>8</sup>re nisīdāpetvā ārakkhaṃ saṃvidhāya paṭikkamiṃsu.  
Rājā pallaṃkena<sup>9</sup> nisinno attano dānaṃ āvajjesi<sup>9</sup>. Tasmiṃ  
khaṇe Sakkassa āsanaṃ uḥhaṃ ahosi, so āvajjanto<sup>10</sup> tam  
kāraṇaṃ disvā „mahārājassa varaṃ datvā cakkhu paṭipāka-  
tikaṃ karissāmiti“ cintetvā tattha gantvā<sup>11</sup> M-assa avidūre  
25 aparāparaṃ caṃkami.

Tam atthaṃ pakāsento S.<sup>12</sup>

17. Tato so katipāhassa uparūḥhesu cakkhusu

sūtaṃ<sup>13</sup> āmantayī rājā Sivinaṃ raṭṭhavaddhano: 69.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> omits pī-. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> phurtho, B<sup>d</sup> phutho <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -vi- <sup>4</sup> B<sup>d</sup> uddharitvā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> ruha- <sup>6</sup> B<sup>d</sup>s pakatibhā-. <sup>7</sup> C<sup>ks</sup> -hendu-, B<sup>d</sup> -gandu- <sup>8</sup> B<sup>d</sup> pallaṃke <sup>9</sup> so all three MSS. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> āvajjento. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> āg- <sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds āha <sup>13</sup> all three MSS su-.

18. Yojehi sārathi yānaṃ. yuttañ ca paṭivedaya,  
 uyyānabhūmiṃ gacchāma pokkharāññe<sup>1</sup> vanāni ca. 70.

19. So ca pokkharāṇiyā tīre pallāṃkena upāvisi,  
 tassa Sakko pātūr ahū devarājā Sujampatīti 71.

imā gāthā āha.

5

Sakko pi<sup>2</sup> M-ttena padasaddaṃ sutvā „ko eso“ ti vutte

20. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,  
 varaṃ varassu rājīsi<sup>3</sup> yaṃ kiñci manas' icchasīti 72.

gātham āha.

Evam vutte rājā gātham āha:

10

21. Pahūtam<sup>4</sup> me dhanam Sakka balaṃ<sup>5</sup> koso c' anappako<sup>6</sup>,  
 andhassa me sato dāni maraṇaṃ nēva<sup>7</sup> ruccatīti. 73.

Tattha maraṇamūneva ruccatīti devarāja idāni mayhaṃ andhabhāvena  
 maraṇam eva ruccati<sup>8</sup>, tam me dehīti.

Atha naṃ Sakko āha: „Sivirāja kiṃ pana tvaṃ maritu- 15  
 kāmo hutvā maraṇaṃ rocesi udāhu andhabhāvenā“ 'ti.  
 „Andhabhāvena devā“ 'ti. „Mahārāja dānaṃ nāma na keva-  
 laṃ, samparāyattham eva dīyati<sup>9</sup>, diṭṭhadhammatthāya<sup>10</sup> pi pac-  
 cayo hoti, tvaṃ ca ekaṃ<sup>11</sup> cakkhuṃ yācito dve adāsi, tena  
 saccakiriyaṃ karohīti“ gātham<sup>12</sup> samuṭṭhāpetvā 20

22. Yāni saccāni dipadinda<sup>13</sup> tāni bhāsassu khattiya.

saccan te bhaṇamānassa puna cakkhuṃ bhavissatīti āha. 74.

Taṃ sutvā M. „Sakka, sace si<sup>14</sup> mama cakkhuṃ dātu-  
 kāmo aññaṃ upāyaṃ mā kari, mama dānanissanden' eva me<sup>15</sup>  
 cakkhuṃ uppajjatū<sup>16</sup>“ 'ti vatvā Sakkena „mahārāja<sup>17</sup>, ahaṃ<sup>18</sup> 25  
 Sakko<sup>19</sup> ahaṃ devarājā ti na<sup>20</sup> paresaṃ cakkhuṃ dātuṃ sak-  
 komi, tayā dinnassa<sup>21</sup> dānassa phalen' eva te cakkhuṃ  
 uppajjissatīti“ vutte „tena hi mayā dānaṃ sudinnan“ ti vatvā  
 saccakiriyaṃ karonto<sup>22</sup>

<sup>1</sup> Bđ -raññā. B' -rañña <sup>2</sup> Bds sakkassa, omitting pi <sup>3</sup> Bds -isi <sup>4</sup> Bđ pahu-.

<sup>5</sup> Bđ phalaṃ? <sup>6</sup> Bđ omits c <sup>7</sup> Bds -nañceva. <sup>8</sup> Cks ruccatīti <sup>9</sup> Ck jiyati,  
 Cs ji-. Bđ diyati <sup>10</sup> Cks -ttāya <sup>11</sup> Cks eka <sup>12</sup> Bds kathaṃ <sup>13</sup> Bđ dvi-. <sup>14</sup>  
 Bđ pi <sup>15</sup> Bđ omits me <sup>16</sup> Bđ upapa-. <sup>17</sup> Cks -jena <sup>18</sup> Cks nevāhaṃ. <sup>19</sup>  
 Cks omit ahaṃ. <sup>20</sup> Cks omit na. <sup>21</sup> Bđ dinna. <sup>22</sup> Bđ adds gāthamāha.

23. Ye mañ<sup>1</sup> yācitum āyanti nānāgottā vanibbakā  
 yo<sup>2</sup> pi mañ yācate tattha so pi me manaso piyo,  
 etena saccavajjena cakkhum me upapajjathā 'ti 75.  
 gātham āha.

5 Tattha so pi me ti<sup>3</sup> ye<sup>4</sup> mañ yācitum āgacchanti yo<sup>5</sup> pi so pi tesu<sup>6</sup> āga-  
 tesu<sup>7</sup> mañ<sup>8</sup> yācati so pi me manaso piyo. etenā 'ti sace mama sabbe pi  
 yācakā piyā saccam ev' etam mayā vuttam etena me saccavacanena ekam<sup>9</sup>  
 cakkhum upapajjetha<sup>10</sup> upapajjati<sup>11</sup> 'ti āha

Ath' assa vacanānantaram eva paṭhamam cakkhum uda-  
 10 pādi. Tato dutiyassa uppajjanatthāya'

24. Yam mañ so yācitum āgā<sup>13</sup> dehi cakkhum ti brāhmaṇo  
 tas-sa cakkhūni pādāsīm brāhmaṇassa vanibbāno<sup>14</sup>. 76.

25. Bhiyyo mañ āvisi pīti somanassañ c' anappakaṃ.  
 etena saccavajjena dutiyaṃ me upapajjathā 'ti 77.  
 15 gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ mañ ti yo mañ<sup>15</sup>, so ti so cakkhuvikalabrāhmaṇo<sup>16</sup> dehi  
 me cakkhum ti yācitum āgato, vanibbāno<sup>17</sup> ti yācantassa, bhiyyo mañ  
 āvisi ti brāhmaṇassa cakkhūni datvā andhakūlato<sup>18</sup> tasmiṃ andhakāle tathā-  
 20 vipam<sup>19</sup> vedanam āganetvā aho sudannam me dānam ti paricavekkhantam mañ  
 bhiyyo atirekatārā pīti āvisi mama hadiyam pavittā, somanassañ ca me<sup>20</sup>  
 anantaṃ aparimānam upajjati<sup>21</sup>, etenā 'ti sace mama tadā anappakaṃ jīti-  
 somanassam uppannam<sup>22</sup> saccam ev' etam mayā vuttam etena me sacca-  
 vacanena dutiyaṃ pi cakkhum upapajjati<sup>23</sup> 'ti āha

Tam khaṇam ñeva dutiyam pi cakkhum udapādi, tāni pan'  
 25 assa cakkhūni n' eva pākatikāni na dībbāni, Sakkabrāhmaṇassa<sup>24</sup>  
 hi dinnacakkhūni<sup>25</sup> puna pākatikaṃ kātuṃ na sakkā, upahata-  
 vatthuno<sup>26</sup> ca dībbacakkhūni nāma na upapajjati<sup>23</sup>, tāni pan'

<sup>1</sup> Ck sam, Cs samimā - Cks so. <sup>2</sup> Bd ye manti. <sup>3</sup> Cs yo. <sup>4</sup> Cks ye. <sup>5</sup> Bd te pi yācakesu in the place of yo pi so pi tesu, Bs te pi yo pi tesu. <sup>6</sup> Bd āgacchantesu. <sup>7</sup> Bds yo mañ. <sup>8</sup> Cks eka. <sup>9</sup> Cks upapajjatha. <sup>10</sup> Cks upapaj-  
 jantu. <sup>11</sup> Bd upapa-. <sup>12</sup> Cks āga, Bd agā. <sup>13</sup> Bds vanibbako. <sup>14</sup> Bd adds  
 yācati. <sup>15</sup> Bd -vikallo-. <sup>16</sup> Bd vanibbako. <sup>17</sup> Cks anandha-; Bds add patthāya.  
<sup>18</sup> Cks -pi. <sup>19</sup> Bd nama. <sup>20</sup> Bds upapa-. <sup>21</sup> Bd -manti. <sup>22</sup> Bds upapa-. <sup>23</sup> Bd  
 Bd athassabrā- <sup>24</sup> Bd dinnam-. <sup>25</sup> Cks -uto.

assa saccapāramitācakkhūṇi<sup>1</sup> vuttāni, tesam uppattisamakālam  
eva Sakkānubhāvena sabbā rājaparisā<sup>2</sup> sannipatitā va ahoṣi<sup>3</sup>.

Ath' assa Sakko mahājanamajjhe<sup>4</sup> yeva thutim karonto

26. Dhammena bhāsītā gāthā Sivinaṃ raṭṭhavaddhana,

etāni tava nettāni dibbāni paṭidiyyare<sup>5</sup>. 78.

5

27. Tirokuḍḍam<sup>6</sup> tiroselaṃ samatiggayha pabbataṃ

samantā yojanasataṃ dassanaṃ anubhontu<sup>7</sup> te ti 79.

gāthadvayam āha.

Tattha dhammena bhāsītā ti mahārāja imā te gāthā dhammena sa-  
bhāven' eva bhāsītā, dibbāṇi ti dibbānubbāyuttāni, paṭidiyyare ti paṭi- 10  
diyyanti<sup>8</sup>, tirokuḍḍan ti mahārāja imāni te cakkhūni devatānaṃ cakkhūni  
viya parakuḍḍam paraselaṃ yaṃ kiñci pabbataṃ<sup>9</sup> samatiggayha atikkhamitvā  
samantā dasadisā yojanasatam rūpadassanaṃ anubhontu sūdhentū<sup>10</sup> 'ti attho

Iti so ākāse ṭhatvā mahājanamajjhe imā gāthā bhāsitvā<sup>11</sup>  
„appamatto hohīti“ M-am ovaditvā devalokam eva gato. M. 15  
pi mahājanaparivuto mahantena sakkāreṇa nagaraṃ pavisitvā  
Candakam<sup>12</sup> pāsādaṃ abhirūhi<sup>13</sup>. Tena cakkhūnaṃ paṭiladdha-  
bhāvo sakala-Siviraṭṭhe pākaṭo<sup>14</sup> jāto. Ath' assa dassanatthaṃ  
raṭṭhavāsino<sup>15</sup> bahum paṇṇākāraṃ gahetvā āgaminīsu<sup>16</sup>. M.  
„imasmiṃ mahājanasannipāte mama dānaṃ vaṇṇessāmīti“  
rājadvāre mahāmandapaṃ kāretvā samussitasetacchatte rāja- 20  
pallaṃke nisinno nagare bheriṃ carāpetvā sabbaseniyo sanni-  
pātetvā „ambho Siviraṭṭhavāsino, imāni me dibbacakkhūni disvā  
ito paṭṭhāya<sup>17</sup> adatvā mā bhuñjitthā<sup>18</sup>“ 'ti vatvā dhammaṃ  
desento catasso gāthā abhāsi:

28. Ko n' idha vittaṃ na dadeyya<sup>19</sup> yācito

25

api viṣiṭṭhaṃ supiyam pi attano.

tad imgha sabbe Sivayo<sup>20</sup> samāgatā

dibbāni nettāni maṃ' ajja passatha. 80.

<sup>1</sup> Bā -tā- corr. to -tānubhāvena-. <sup>2</sup> Bā -pursā. <sup>3</sup> Bā ca ahesum <sup>4</sup> Bā  
-janassa majhe <sup>5</sup> Bā -dissare. <sup>6</sup> Bā -kutaṃ <sup>7</sup> Ck -bhonti. <sup>8</sup> Bā -dissati  
<sup>9</sup> Bā adds pi <sup>10</sup> Bā sodh- <sup>11</sup> Ck abhā- <sup>12</sup> Bā suc-. <sup>13</sup> Bā -rūyha <sup>14</sup>  
Bā -to. <sup>15</sup> Bā sakalara- <sup>16</sup> Ck ag-. <sup>17</sup> Bā adds dānaṃ <sup>18</sup> Bā -jathā. <sup>19</sup>  
Bā nu dadeyyaṃ. <sup>20</sup> Bā sivi-

29. Tirokuḍḍam tiroselam samatiggayha pabbatam  
samantā yojanasatam dassanam anubhonti<sup>1</sup> me. 81.
30. Na cāgamattā param<sup>2</sup> atthi kiñci  
maccānam<sup>3</sup> idha jīvite<sup>4</sup>,  
5 datvāna mānusaṃ<sup>5</sup> cakkhuṃ  
laddham [me] cakkhuṃ amānusaṃ. 82.
31. Etam pi disvā Sivayo<sup>6</sup> detha dānāni bhuñjatha,  
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ  
aninditā<sup>7</sup> saggaṃ upetha<sup>8</sup> ṭhānaṃ ti. 83.
- 10 Tattha ko nīdhā 'ti ko nu idha, api visittāna ti uttamam pi sa-  
mānam, cāgamattā ti cāgapamāṇato aññam varam nāma n' atthi. idha  
jīvite ti imasmim jīvaloke. idha jīvitā<sup>9</sup> ti pi pātho, imasmim jīvaloke jīva-  
mānānaṃ ti attho. amānusaṃ ti dibbacakkhuṃ mayā laddhaṃ, iminā kīraṇena  
vedittabbaṃ etam: cāgato uttamam nāma n' atthitī, etam pi disvā ti etam  
15 mayā laddham dibbacakkhuṃ disvāpi

Itimāhi<sup>10</sup> catūhi gāthāhi dhammam desetvā tato paṭṭhāya  
anvaddhamāsaṃ pannarasuposathe<sup>11</sup> mahājanam<sup>12</sup> sannipātā-  
petvā niccam imāhi<sup>13</sup> eva gāthāhi dhammam desesi. Tam sutvā  
mahājano dānādīni puññāni katvā devaḷokaṃ pūrento va<sup>14</sup>  
20 agamāsi<sup>15</sup>.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave porāṇikapaṇḍitā bāhiradānena asan-  
tutṭhasampattayācakānam<sup>16</sup> attano cakkhūni uppāṭetvā adamsū“ 'ti  
vatvā<sup>17</sup> j. s. Tadā Sīvakavejjo<sup>18</sup> Anando ahosi, Sakko Anuruddho.  
sesaparisaṃ Buddhaparisaṃ, Sīvirājā pana aham evā“ 'ti. Sīvijātakaṃ.

25

#### 4. Sirimandajātaka.

Paññāyupetaṃ siriyā vihinā<sup>19</sup> ti. Ayaṃ Sirimandapaṇho<sup>20</sup>  
Mahāummagge āvibhavissati. Sirimandajātakaṃ<sup>21</sup>.

<sup>1</sup> Bā -te. <sup>2</sup> Bā varam. <sup>3</sup> Ck mantānam. <sup>4</sup> Bā -tam. <sup>5</sup> Ck datvā mānu-  
sakam. <sup>6</sup> Bā -vi- <sup>7</sup> Bā anandiko, Bā anindito. <sup>8</sup> Bā upehi <sup>9</sup> so all three  
MSS for jīvitam or jīvatam? <sup>10</sup> Bā iti <sup>11</sup> Bā -thesu. <sup>12</sup> Bā -ne <sup>13</sup> Bā  
omits va <sup>14</sup> Ck Bā āg-. <sup>15</sup> Ck asantustha, Ck Bā asantutthā-. <sup>16</sup> Bā add  
saccam pakāsetvā. <sup>17</sup> Bā sīvikavajjo. <sup>18</sup> Ck vinihī-, Bā navihī-. <sup>19</sup> Bā  
-menda-.

## 5. Rohantamigajātaka.

Ete yūthā<sup>1</sup> patiyantīti. Idam S. Veluvane v. āyasmato Anandassa jīvitapriccāgamā ā. k. So pan' assa jīvitapariccāgo Asītinipāte Cullahamsajātake Dhanapāladamane āvibhavissati. Evaṃ tenāyasmatā Satthu atthāya jīvite pariccatte dh. k. s.: „āvuso āyasmā 5 Anando sekhapaṭisambhidappatto hutvā D-assāthhāya jīvitam paricca-jīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa mam' atthāya jīvitam pariccaji yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k.<sup>2</sup> Khemā nām' assa aggamahesī ahosi. Tadā 10 B. Himavantapadese migayoniyam nibbattitvā suvaṇṇavanṇo ahosi sobhaggappatto, kaniṭṭho pi 'ssa Cittamigo nāma suvaṇṇavanṇo va<sup>3</sup> ahosi, kaniṭṭhabhaginī pi Sutanā nāma suvaṇṇavanṇā va ahosi. M. pana Rohanto<sup>4</sup> nāma migarājā ahosi. So Himavante dve pabbatarājiyo atikkamitvā tatiyāya antare 15 Rohantam nāma saram nissāya asītimigasahassaparivāro vāsam kappesi. So andhe jinne mātāpitaro posesi. Ath' eko Bārāṇasito avidūre nesādagāmaṇāsī nesādaputto Himavantaṃ pavitṭho M-am disvā attano gāmaṃ āgantvā aparabhāge kālam karonto puttassa ārocesi: „tāta amhākaṃ kammabhūmiyam 20 asukasmiṃ nāma thāne suvaṇṇavanṇo migo vasati. sace rājā puccheyya katheyyāsīti“<sup>5</sup>. Ath' ekadivasam Khemā nāma devī paccūsakāle supinaṃ addasa, evarūpo supino hoti<sup>6</sup>: suvaṇṇavanṇo migo<sup>7</sup> kañcanapīṭhe nisiditvā suvaṇṇakimkīṇikaṃ koṭṭento<sup>8</sup> viya madhurena<sup>9</sup> sarena deviyā dhammaṃ deseti, sā 25 sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ suṇāti, migo<sup>10</sup> dhammakathāya anuṭṭhitāya eva utthāya gacchati, sā „migaṃ gaṇhathā“ 'ti vadantī<sup>11</sup> yeva pabujjhi. Paricārikāyo tassā saddaṃ sutvā „supihitadvāravātapānaṃ gehaṃ, vātassa<sup>12</sup> pi okāso n' atthi, ayyā imāya velāya migaṃ gaṇhāpetitī<sup>13</sup>“ avahasimsu. Sā tasmiṃ 30

<sup>1</sup> all three MSS. yūdhā. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> kāresi. <sup>3</sup> Bā omits va. <sup>4</sup> Bā rohanto. <sup>5</sup> Bā add aparabhāge kālāṇikato ahosi. <sup>6</sup> Bā ahosi. <sup>7</sup> Bā adds āgantvā. <sup>8</sup> Bā ākoṭṭento. <sup>9</sup> Bā madhura. <sup>10</sup> Bā adds pi. <sup>11</sup> all three MSS. -i. <sup>12</sup> Bā janassā. <sup>13</sup> Bā -pethā.



- khane „supino ayan“ ti ñatvā cintesi: „supino<sup>1</sup> ti vutte<sup>2</sup> rājā anādaro bhavissati. dohaḷo<sup>3</sup> ti vutte pana ādarena pariye-  
sissatīti<sup>4</sup> suvaṇṇavannaṃmigaṣṣa<sup>5</sup> dhammakatham supissāmīti“  
sā gilānālayaṃ katva nipajji. Rājā āgantvā „bhadde kin te  
5 aphāsukaṃ“ ti pucchi. „Deva aññaṃ<sup>6</sup> n’ atthi: dohaḷo pana  
me uppanno“ ti. „Kiṃ icchasīti<sup>7</sup>“. „Suvannaṇassa  
dhammikamigaṣṣa dhammaṃ sotuṃ deva“ ti. „Bhadde, yaṃ  
n’ atthi tattha te dohaḷo uppanno, suvaṇṇavaṇṇo<sup>8</sup> nāma migo  
yeva n’ atthīti“. Sā<sup>9</sup> „sace na labhāmi idh’ eva me maraṇaṃ“ ti  
10 rañño piṭṭhiṃ datvā nipajji. Rājā „sace atthi labhissatīti“  
parisamajjhe nisiditvā Morajātake vuttanayen’ eva amacce  
brāhmaṇe ca pucchitvā „suvannaṇaṇṇā migā nāma hontīti“  
sutvā luddake sannipātāpetvā<sup>10</sup> „ken’ evarūpo<sup>11</sup> migo diṭṭho.  
kena suto“ ti pucchitvā tena nesādaputtena pitu santikā  
15 sutaniyāmena kathite „samma, tassa te migassa ānītakāle  
mahantaṃ sakkāraṃ karissāmi, gaccha ānehi naṃ“ ti vatvā  
paribbayaṃ datvā taṃ pesesi. So pi „sac’ āhaṃ deva taṃ  
ānetuṃ na sakkhissāmi cammaṃ assa anessāmi, taṃ ānetuṃ  
asakkonto lomāni pi ’ssa ānessāmi. tunhe mā cintayitthā“ ti  
20 vatvā nivesanaṃ gantvā puttadārassa paribbayaṃ datvā tattha  
gantvā taṃ migarājānaṃ disvā „kismiṃ nu kho thāne pāsāṃ  
oḍdetvā imaṃ gaṇhituṃ sakkhissāmīti“ vīmaṃsanto pāṇīya-  
titthe okāsaṃ passi, so daḷhaṃ cammayottaṃ vaṭṭetvā M-assa  
pāṇīyapivanaṭṭhāne yaṭṭhiyā<sup>12</sup> pāsāṃ oḍdesi. Punadivase M.  
25 asītiyā migasahashehi saddhiṃ gocare caritvā „pakatititthe  
yeva pāṇīyaṃ pivissāmīti“ tattha gantvā otaranto yeva pāse  
hajjhi. So „sac’ āhaṃ idān’ eva baddharāvaṃ<sup>13</sup> ravissāmi  
ñātigaṇo<sup>14</sup> pāṇīyaṃ apivitvā va bhūto<sup>15</sup> palāyissatīti<sup>16</sup>“ cintetvā

<sup>1</sup> Bā adds me ditho    <sup>2</sup> Bā sace vakkhāmi in the place of vutte.    <sup>3</sup> Bā adds me uppanno    <sup>4</sup> Cks -ssati.    <sup>5</sup> Bā -vannassa migassa-.    <sup>6</sup> Cks añña    <sup>7</sup> Bā -si devīti    <sup>8</sup> Bā adds viya    <sup>9</sup> Bā adds tassa vacanaṃ sutvā.    <sup>10</sup> Bā -pātetvā.    <sup>11</sup> Bā keneva eva-.    <sup>12</sup> Bā yathi.    <sup>13</sup> Bā bhandhanaravaṃ.    <sup>14</sup> Bā -ā    <sup>15</sup> Bā -ā. adding vanaṃ.    <sup>16</sup> Bā -antīti.

yaṭṭhiyaṃ allīyitvā attano vase vattetvā pāṇiyaṃ pivanto viya  
 ahoṣi. Atha asītiyā migasahassānaṃ pāṇiyaṃ pivitvā uttaritvā  
 ṭhitakāle „pāsaṃ chindissāmiti“ tikkhattuṃ ākaḍḍhi<sup>1</sup>, paṭhama-  
 vāre cammaṃ chijji, dutiye<sup>2</sup> maṃsaṃ. tatiye<sup>3</sup> nahāruṃ chin-  
 ditvā pāso aṭṭhiṃ āhacca aṭṭhāsi. So chinditūṃ asakkonto  
 baddharāvaṃ<sup>4</sup> ravi, migagano<sup>5</sup> bhāyitvā tīhi ghaṭāhi palāyi<sup>6</sup>.  
 Cittamigo tiṇṇaṃ pi ghaṭānaṃ<sup>7</sup> antare M-aṃ adisvā „idaṃ  
 bhayaṃ uppajjamānaṃ mama bhātu uppaunaṃ bhavissatīti“  
 cintetvā tassa santikaṃ gantvā<sup>8</sup> taṃ baddhaṃ<sup>9</sup> passi. Atha  
 naṃ M. disvā „bhātika mā idha tiṭṭha, sāsamkaṃ idaṃ  
 ṭhānaṃ“ ti vatvā uyyojento paṭhamam gātham āha:

1. Ete yūthā<sup>9</sup> patīyanti bhūtā maraṇā<sup>10</sup> Cittaka,  
 gaccha tuvaṃ<sup>11</sup> pi, mā kaṃkhi. jīvissanti tayā sahā<sup>12</sup> 'ti. 84.

Tattha ete ti cakkhupatham atikkamitvā dūragate<sup>13</sup> sandhāyāha. patī-  
 yantīti patigacchanti palāyanti<sup>14</sup> attho. Cittakā 'ti 'am ālapati, tayā sahā<sup>15</sup>  
 'ti tvaṃ etesaṃ mama ṭhāne thatvā rājā bhoṭi ete tayā saddham jīvissantīti

Tato ubhinnaṃ pi tisso ekantarikagāthā<sup>16</sup> honti:

2. Nāhaṃ Rohanta<sup>17</sup> gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati<sup>18</sup>,  
 na taṃ ahaṃ jahissāmi, idha hessāmi<sup>19</sup> jīvitam<sup>20</sup>. 85.
3. Te hi nūna marissantī andhā aparināyikā.  
 gaccha tuvaṃ<sup>21</sup> pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā saha. 86.
4. Nāhaṃ Rohanta<sup>22</sup> gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati<sup>23</sup>,  
 na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi jīvitam<sup>24</sup> ti. 87.

Tattha Rohanta<sup>25</sup> 'ti M-aṃ nāmenālapati. avakaḍḍhati<sup>26</sup> galati<sup>27</sup>,  
 sokena avakaḍḍhiyati<sup>28</sup>, te hi nūnā 'ti te ambhakaṃ mātāpitaro ekamsen<sup>29</sup> eva  
 dvīsu pi amhesu idha matesu aparināyikā hutvā apatījaggiyamānā sussitvā ma-  
 rissantī. tasmā bhātika Citta gaccha tvaṃ<sup>30</sup>, tayā saha te jīvissantīti attho,  
 idha hessāmiti<sup>31</sup> imasmiṃ yeva ṭhāne jīvitam jahissāmiti vatvā

<sup>1</sup> Bā -itvā. <sup>2</sup> Bā -yavāre. <sup>3</sup> Bā bandharavaṃ. <sup>4</sup> Bā -ā. <sup>5</sup> Bā -yimsu. <sup>6</sup>  
 Bā -ṭhakānaṃ. <sup>7</sup> Cks āg-. <sup>8</sup> Bā bapḍhanam. <sup>9</sup> Cks yūthādhā. <sup>10</sup> Cks -nassa.  
<sup>11</sup> Cks tvam. <sup>12</sup> Bā dūram-. <sup>13</sup> Bā -āyo. <sup>14</sup> Bā rohana. <sup>15</sup> Cks Bā ava-  
 kassati. <sup>16</sup> Bā hi-. <sup>17</sup> Bā addh bodhisatto āha. <sup>18</sup> all three MSS ava-  
 kassati. <sup>19</sup> Bā rohanā. <sup>20</sup> Bā -kassati. <sup>21</sup> Bā gajayati. <sup>22</sup> Bā ka lhiyati. <sup>23</sup>  
 Bā tuvaṃ. <sup>24</sup> Bā hi-.

B-assa dakkhiṇapassam nissāya tam sandhāretvā assā-sento atthāsi. Sutanāpi nāma migapotikā palāyitvā migānam antare ubho bhātike apassanti „idaṃ bhayaṃ mama bhātikā-nam uppannam bhavissatīti“ nivattitvā tesam santikaṃ āgatā,  
 5 nam<sup>1</sup> āgacchantim disvā M. pañcamam gātham āha:

- a. Gaccha bhīru palāyassu, kūṭe baddho 'smi āyase,  
 gaccha tuvaṃ<sup>2</sup> pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā 'ti. 88.

Tattha bhīrū 'ti mātugāmo nāma appamattikenāpi bhāyati, tena nam evam ālapati, kūṭe ti paṭicchanupāse, āyase ti so hi anto udae ayakkhandham  
 10 kottetvā<sup>3</sup> tattha sārādārum yaṭṭhim bandhitvā oḍḍito, tasmā evam āha. tayā sahā 'ti te asītisahassamigā tayā saddhim jīvissanti.

Tatoparā<sup>4</sup> purimanayen<sup>5</sup> eva tisso gāthā honti:

- a. Nāham Rohanta<sup>5</sup> gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati<sup>6</sup>,  
 na tam aham jahissāmi, idha hessāmi jīvitam. 89.  
 15 7. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,  
 gaccha tuvaṃ<sup>2</sup> pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā saha. 90.  
 a. Nāham Rohanta gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati<sup>7</sup>,  
 na tam baddham jahissāmi, idha hessāmi<sup>8</sup> jīvitam ti. 91.

Tattha te nūnā 'ti idhāpi mātāpitare va sandhāyāha

20 Sāpi tath' eva paṭikkhipitvā M-assa vāmapassam nissāya assāsāyamānā<sup>9</sup> atthāsi. Luddo pi te mige palayante disvā baddharāvaṇ<sup>10</sup> ca sutvā „baddho bhavissati migarājā“ ti gālham kaccham bandhitvā migamāraṇasattim ādāya vegenā-gacchi<sup>11</sup>. M. āgacchantam disvā navamam gātham āha:

- 25 a. Ayam so luddako eti ruddarūpo<sup>12</sup> sahāvudho,  
 so<sup>13</sup> no vadhissati ajja usunā sattiyā-m-apīti. 92.

Tattha ruddarūpo<sup>12</sup> ti dāruṇajātiko, sattiyāmapīti sattiyāpi no paharitvā vadhissati, tasmā yāva so nāgacchatī tāva palāyathā 'ti.

<sup>1</sup> Bā tam. <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> tvam. <sup>3</sup> Bā kote-. <sup>4</sup> Bā -ram. <sup>5</sup> Bā rohana. <sup>6</sup> Cs Bā -kas-sati. <sup>7</sup> Bā -kassati. <sup>8</sup> Bā hi-. <sup>9</sup> Bā assāsāyamānā <sup>10</sup> Bā bandharavaṇ. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> vegenāñchi, Bā vegenāgacchati. <sup>12</sup> Bā ludda-. <sup>13</sup> Bā yo.

Taṃ disvāpi Cittamigo na palāyi. Sutanā pana saka-  
bhāvena saṇṭhātum<sup>1</sup> asakkontī maraṇabhayabhītā thokaṃ palā-  
yitvā „aham dve bhātike pahāya kuhiṃ palāyissāmīti“ attano  
jīvitam jahitvā nalāṭena maccum ādāya punāgantvā bhātu  
vāmapasse aṭṭhāsi.

5

Taṃ atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gātham āha

10. Sā muhuttaṃ palāyitvā bhayaṭṭhā<sup>2</sup> bhayatajjitā  
sdukkaraṃ akarā bhīru maraṇāy<sup>3</sup> ūpanivattathā ti. 93.

Tattha maraṇāyūpanivattathā 'ti maranarthāya upanivatti

Luddo pi āgantvā te tayo jane ekato ṭhite disvā metta- 10  
cittam uppādetvā ekakucchiyaṃ nibbattabhātaro<sup>3</sup> viya te  
maññamāno ciutesi: „migarājā tāva pāse baddho, ime pana  
dve janā hirottappabandhena baddhā, kin nu kho ime<sup>4</sup> etassa  
hontīti“ atha ne pucchanto

11. Kin nu te 'me migā honti, muttā baddham<sup>5</sup> upāsare, 15  
na taṃ cajitum icchauti jīvitassa<sup>6</sup> pi kāraṇā ti. 94.

Tattha kin nu te me ti kin nu te ime, upāsare ti upāyanti

Ath' assa B. ācikkhi:

12. Bhātaro honti me ludda saudariyā ekamātukā,  
na maṃ cajitum icchanti jīvitassa pi kāraṇā ti. 95. 20

So tassa vacanaṃ sutvā bhiyyosomattāya muducitto ahosi.  
Citto<sup>7</sup> migarājā tassa muducittam<sup>8</sup> űatvā „samma ludda<sup>9</sup>, mā  
tvaṃ etaṃ migarājanaṃ 'migamatto<sup>10</sup> yeva' 'ti maññittha,  
ayaṃ hi asītiyā migasahassānaṃ rājā sīlācārasampanno sabba-  
sattesu muducitto mahāpaṇṇo andhe jinṇe mātāpitaro poseti, 25  
sace tvaṃ evarūpaṃ dhammikaṃ<sup>11</sup> māresi etaṃ mārento mātā-  
pitaro ca no<sup>12</sup> mañ ca bhaginiṃ ca me ti amhe pañca pi jane  
māresi yeva, mayhaṃ pana bhātu jīvitaṃ dento pañcannam pi  
no<sup>13</sup> jīvitadāyako sīti“ vatvā

<sup>1</sup> Bā sandhāretum <sup>2</sup> Bā bhayaṭṭhā. <sup>3</sup> Cks nibbattā- <sup>4</sup> Cks me. <sup>5</sup> Bā bandham.

<sup>6</sup> Bā -ssā. <sup>7</sup> Bā -a. <sup>8</sup> Bā -ttatam <sup>9</sup> Bā -aka. <sup>10</sup> Pā migāmato <sup>11</sup> Bā adda  
migaṃ. <sup>12</sup> Bā ma. <sup>13</sup> Bā janānaṃ.

18. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,

pañcannaṃ jīvitāṃ dehi, bhātaraṃ muñca luddakā 'ti 96.  
gātham āha. So tassa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto  
„mā bhāyi sāmīti“ vatvā anantaraṃ gātham āha:

5 11. So vo ahaṃ pamokkhāmi mātāpettibharaṃ ' migāṃ,  
nandantu mātāpitāro muttāṃ disvā mahāmigaṇaṃ ti. 97.

Tattha vo ti nipātamattāṃ, muttāṃ<sup>2</sup> ti bandhanā muttāṃ passivā.

Evañ ca pana vatvā cintesi: „rañño dinno yaso<sup>3</sup> mayhaṃ  
kiṃ karissati, sac' āhaṃ imaṃ migarājānaṃ vadhissāmi ayaṃ  
10 vā<sup>4</sup> me paṭhavi bhinditvā<sup>5</sup> vivaraṃ dassati asani vā me mattha-  
kaṃ patissati. vissajjessāmi naṃ“ ti so M-aṃ upasaṃkamitvā  
yaṭṭhiṃ pātetvā cammayottaṃ chinditvā migarājānaṃ ālīngitvā  
udakapariyante nipajjāpetvā muducittena saṇikaṃ pāsā<sup>6</sup> mo-  
cetvā nahārūhi nahāruṃ maṃsena maṃsaṃ cammena cammaṃ  
15 samodhānetvā udakena lohitaṃ dhovitvā mettācittena pu-  
nappuna parimajji. Tassa mettānubhāvena M-assa ca pāra-  
mitānubhāvena sabbāni nahārumaṃsacammāni sandhīyimsu,  
pādo sañchannachavisañchannalomo<sup>7</sup> ahoṣi, asukaṭṭhāne bad-  
dho ahoṣīti pi na paññāyi, M. sukhappatto hutvā atṭhāsi.  
20 Taṃ disvā Cittamigo somanassajāto luddassa anumodanaṃ  
karonto

15. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi ñātibhi

yathāham ajja nandāmi muttāṃ disvā mahāmigaṇaṃ ti 98.  
gātham āha.

25 Atha M. „kin nu kho esa luddo maṃ gaṇhanto attano  
kammena gaṇhi udāhu aññassa āṇattiyā“ ti cintetvā gaṇita-  
kālaṇaṃ pucchi. Luddaputto āha: „sāmi, na mayhaṃ tum-  
hehi kammaṃ atthi, rañño pana aggamaheṣi Khemā nāma  
tumhākaṃ dhammakathaṃ sotukāṃā, tadatthāya rañño āṇattiyā  
30 tvaṃ mayā gaṇito“ ti. „Samma evaṃ sante maṃ vissajjento

<sup>1</sup> Bā -pitti- <sup>2</sup> Ck<sup>s</sup> muttā. <sup>3</sup> Bā dinnayasena. <sup>4</sup> Ck va, Bā ca. <sup>5</sup> Bā bhijjivā.

<sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> -sam <sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> saṃhavi-.

atidukkaram karosi, ehi maṃ netvā rañño dassehi, deviyā dhammaṃ kathessāmi<sup>1</sup>. „Sāmi<sup>1</sup>, rājāno nāma kakkhālā, ko jānāti kiṃ bhavissati<sup>2</sup>, mayhaṃ rañño dinnena yasena kammaṃ n' atthi, gaccha tvaṃ yathāsukhaṃ“ ti. Puna M. „iminā maṃ vissajjentena atidukkaram kataṃ, yasapaṭilābhaupāyam assa 5 kari-sāmi<sup>3</sup>“ cintetvā „samma pitthiṃ tāva me hatthena parimajjā“<sup>4</sup> 'ti āha. So parimajji, hattho suvaṇṇavaṇṇehi lomehi pūri<sup>5</sup>. „Sāmi imehi lomehi kiṃ karomīti<sup>6</sup>. „Samma imāni haritvā<sup>7</sup> rañño ca deviyā ca dassetvā imāni tassa suvaṇṇavaṇṇamigassa lomaṇīti<sup>8</sup> vtvā mama ṭhāne ṭhatvā imāhi gāthāhi 10 deviyā dhammaṃ desehi, taṃ<sup>9</sup> sutvā yeva hi 'ssā<sup>7</sup> dohaḷo paṭippassambhissatīti<sup>10</sup>. „Dhammaṃ cara mahārājā“<sup>11</sup> 'ti dasa-dhammacariyagāthā uggaṇhāpetvā pañcasilāni datvā appamādena ovaḍitvā uyyoyesi. Luddaputto M-aṃ ācariyaṭṭhāne ṭhapetvā tikkhattuṃ padakkhipaṃ katvā catūsu ṭhānesi van- 15 ditvā lomāni paduminipattena gahetvā pakkāmi. Te pi naṃ<sup>9</sup> tayo janā thokaṃ anugantvā mukhena gocaraṃ ca pāṇiāṃ ca gahetvā mātāpitunnāṃ santikaṃ gamimsu<sup>10</sup>. Mātāpitara „tāta Rohanta<sup>11</sup>, tvaṃ kira<sup>12</sup> baddho. kathaṃ mutto“ ti pucchanta<sup>13</sup>

16. Kathaṃ<sup>14</sup> pamokkho āsi<sup>15</sup> upanītasmiṃ jīvite, 20

kathaṃ putta amocesi kūṭapāsamha<sup>16</sup> luddako ti 99.

gātham āhaṃsu.

Tattha upanītasmiṃ ti tava jīvite maranantike<sup>17</sup> upanīte kathaṃ pamokkho āsi<sup>15</sup>.

Taṃ sutvā B. tisso gāthā abhāsi:

25

17. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ vācāhi Cittako maṃ amocayi. 100.

18. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ vācāhi Sutanā maṃ amocayi. 101.

<sup>1</sup> Cks -ssāmi, omitting ti sami <sup>2</sup> C<sup>k</sup> -titi <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -āhi <sup>4</sup> all three MSS. puri <sup>5</sup> Cks nīha-. <sup>6</sup> Cks omit tam <sup>7</sup> B<sup>d</sup> tassā <sup>8</sup> B<sup>d</sup> pasam-. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> omits naṃ <sup>10</sup> Cks āg-. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> rohana <sup>12</sup> B<sup>d</sup> adds pāse <sup>13</sup> Cks -to. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adds tvaṃ for te? <sup>15</sup> B<sup>d</sup> asi <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -hī <sup>17</sup> C<sup>s</sup> maranasantike, B<sup>d</sup> -santikaṃ

19. Sutvā kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ  
subhāsitaṇi sutvāna luddako maṃ amocayīti. 102.

Tattha bhaṇan ti bhaṇanto. hadayaṅgan ti hadayaṅgamāṇi, dutiya-  
gāthāya bhaṇan ti bhaṇamānā, sutvā ti so imesaṇi ubbhūtaṃ vācaṃ sutvā.

- 5 Ath' assa mātāpitaro anumodantā āhaṃsu:  
20. Evaṃ ānandito<sup>1</sup> hotu saha dārehi luddako  
yathā may' ajja nandāma disvā Rohantam<sup>2</sup> āgatan ti. 103.  
Luddo pi araṇṇā nikkhamitvā rājakulaṃ gantvā rājānaṃ  
vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Taṃ disvā rājā<sup>3</sup>

- 10 21. Nanu tvaṃ avacā<sup>4</sup> ludda: migacammāni āharim<sup>5</sup>,  
atha kena nu vaṇṇena migacammāni nāharīti<sup>6</sup>. 104.

Tattha migacammānīti migāṃ vā cammaṃ vā, āharin ti āharissāmi,  
idaṃ vuttaṃ hoti: ambho ludda, nanu tvaṃ evaṃ avaca: migāṃ ānetuṃ asa-  
konto cammaṃ āharissāmi<sup>7</sup>, taṃ asakkonto lomānīti. so tvaṃ kena kāraṇena  
15 n' eva migāṃ na migacammaṃ āharīti<sup>8</sup>

Taṃ sutvā luddo

22. Āgamā<sup>9</sup> c' eva hatthatthaṃ kūṭapāsaṃ ca so migo,  
abajjihi, taṃ ca migarājaṃ taṃ ca muttā upāsare. 105.  
23. Tassa me āhu<sup>10</sup> saṃvego abbhuto lomahaṃsano,  
20 imaṃ c' āhaṃ migāṃ haṇṇe ajja hassāmi<sup>11</sup> jīvitan ti āha. 106.

Tattha āgamā<sup>12</sup> ti mahārāja so migo mama hatthatthaṃ hatthapassaṃ  
c' eva<sup>13</sup> mayā odditaṃ kūṭapāsaṃ ca āgato tasmiṃ ca kūṭapāse ahajjihi, taṃ ca  
muttā upāsare ti taṃ ca baddham apare muttā abaddhā ca dve migā assā-  
senta<sup>14</sup> taṃ nissāya aṭṭhaṃsu, abbhuto ti pubbe abbhūtapubho, imaṃ cāhaṃ  
25 ti atha me saṃviggassa etad ahoṃ: sace ahaṃ imaṃ migāṃ hanissāmi ajj' eva  
imasmiṃ yeva thāne jīvitan jāhissāmi<sup>15</sup>

24. Kīdisā te migā ludda, kīdisā dhammikā migā,  
kathaṃvaṇṇā kathaṃsīlā, bālhaṃ kho te pasamsasīti 107.  
idaṃ so rājā vimhayavasena punappuna pucchati. Taṃ  
30 sutvā luddo

<sup>1</sup> Cks anindito. <sup>2</sup> Bā rohanam. <sup>3</sup> Bā add āha. <sup>4</sup> Bā -ca. <sup>5</sup> Bā -ri, Cks -raṃ.

<sup>6</sup> Bā -rāti <sup>7</sup> Bā ānessāmi <sup>8</sup> Bā -raṇṭīti. <sup>9</sup> Ck -ma, Bā -maṇ. <sup>10</sup> so all  
three MSS <sup>11</sup> Bā ajjeva hiṣṣāmi. <sup>12</sup> all three MSS. -man. <sup>13</sup> Bā pāsāṇceva.

<sup>14</sup> Cks assāseṣā <sup>15</sup> Bā adds taṃ sutvā rājā āha.

25. Odātasīṅgā sucivālā jātarūpatacūpamā,  
pādā lohitaḱā tesam, añjitaḱkhā manoramā ti gātham āha. 108.

Tattha odātasīṅgā ti rajatadāmasadisasiṅgā, sucivālā ti camarī-  
vālasadisena<sup>1</sup> sucinā vālena samannāgatā, lohitaḱā ti rattaromapavālasadisā<sup>2</sup>,  
pādā ti khurapariyantā, añjitaḱkhā ti añjitehi<sup>3</sup> viya visuddhapañcappasādehi<sup>5</sup>  
akkhīhi samannāgatā.

Iti so kathento va M-assa suvaṇṇavaṇṇāni lomāni rañño  
hatthe ṭhapetvā tesam migānaṃ sarīravaṇṇaṃ pakāsento

26. Edisā te migā deva, edisā dhammikā migā,  
mātāpettibharā<sup>4</sup> devā, na te so abhihārayan<sup>5</sup> ti 109. 10  
gātham āha.

Tattha mātāpettibharā ti jinne andhe mātāpitāro posenti, etādisā  
tesam<sup>6</sup> dhammikā, na te so abhihārayan<sup>5</sup> ti so migarājā na sakkā kenaci  
tava paṇṇākāratthāya abhiharitun ti attho, abhihārayin<sup>7</sup> ti pi pāṭho, so te  
ahan taṃ<sup>8</sup> paṇṇākāratthāya nābhihārayin<sup>9</sup>, na āharin ti attho. 15

Ito so M-assa ca Cittamigassa ca Sutanāya ca miga-  
potikāya guṇe kathetvā „mahārāja ahan tena migarañño attano  
lomāni dassetvā mama ṭhāne ṭhatvā dasahi dhammacariyā-  
gāthāhi<sup>10</sup> deviyā dhammaṃ katheyyāsīti\* āṇatto“ ti vatvā

<sup>1</sup> Bā camari-. <sup>2</sup> Bā rattanakhapa- <sup>3</sup> Cks -te. <sup>4</sup> Bā -pitti-. <sup>5</sup> Cks -yuu.  
<sup>6</sup> Cs Bā ne-. <sup>7</sup> Cks -hārayan. <sup>8</sup> Bā so ahaṃ te taṃ <sup>9</sup> Bā -yi, Cks -yuu.  
<sup>10</sup> Bā rājadhā-.

\* After katheyyāsīti B. reads as follows:

uggaṇhāpito āṇatto“ ti<sup>1</sup> Taṃ sutvā rājā taṃ sattaratanakhacite rājapallāṃke  
nisīdāpetvā sayam deviyā saddhiṃ nīcāsane ekamantaṃ nisīditvā taṃ añjalim  
paggaya yācati. So dhammaṃ desento āha:

- 1 Dhammaṃ cara mahārāja mātāpitūsu khattiya,  
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati
- 2 Dhammaṃ cara mahārāja puttadāresu khattiya,  
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
- 3 Dhammaṃ cara mahārāja mittāmmacesu khattiya,  
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
- 4 Dhammaṃ cara mahārāja vāhanesu<sup>2</sup> balesu ca,  
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.

<sup>1</sup> Bā omits ti <sup>2</sup> Bā vāhakesu? B<sup>3</sup> vāhar esu.



kañcanapīthe nisīditvā tāhi gāthāhi dhammaṃ desesi. Deviyā dohalo paṭippassambhi. Rājā tussitvā luddaputtaṃ mahantena yasena santappento

27. Dammi nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ  
 5 catussadaṇ<sup>1</sup> ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibhaṃ<sup>2</sup> 110.  
 28. Dve ca sādisiyo bhariyā usabhaṇ ca gavaṃ sataṃ,  
 dhammena rajjaṃ kāressaṃ, bahukāro me si luddaka. 111.  
 29. Kasī vanijjā iṇadānaṃ<sup>3</sup> uñchācariyāya luddaka —  
 etehi<sup>4</sup> dāraṃ posehi, mā pāpaṃ akarā<sup>5</sup> punaṃ<sup>6</sup> ti 112.  
 10 gāthā āha.

Tattha thullaṃ ti mahagghaṃ, maṇikuṇḍalaṃ ti pasādhanaṃ ca te dammi, catussadaṇ<sup>7</sup> ti caturassadaṇ<sup>8</sup>, catuussāsakaṃ ti attho, ummāpupphasirinnibhaṃ<sup>9</sup> ti nilapaccattharanatīya<sup>9</sup> ummāpupphasadisāya<sup>10</sup> nibhāya obhāsena samanuṇḍataṃ kūlavanuṇḍadārusāramayaṃ vā, sādisiyo ti añña-

<sup>1</sup> Bā caturassaṇ. <sup>2</sup> Bā ummāpupphasirinnibhaṃ <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> ina-. Bā iṇadānaṃ. <sup>4</sup> Bā etena. <sup>5</sup> Bā -ri, Ck -raṃ. <sup>6</sup> Bā -nā <sup>7</sup> Bā<sup>s</sup> caturassan <sup>8</sup> C<sup>s</sup> -rā-, Bā omits ca. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> -natthanāya, C<sup>s</sup> -natthatāya, Bā nilapaccattaranatthā. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> hahupakāro, Bā bahūkāro.

- 
- 3 Dhammaṃ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca,  
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.  
 6. Dhammaṃ cara mahārāja ratthesu janapadesu ca  
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati  
 7. Dhammaṃ cara mahārāja samanabrāhmaṇesu ca  
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati  
 8. Dhammaṃ cara mahārāja nigapakkhīsu khattiya,  
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.  
 9. Dhammaṃ cara mahārāja, dhammo sucinnā sukhaṃ āvahaṭi<sup>1</sup>.  
 idha dhammaṃ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.  
 10. Dhammaṃ cara mahārāja, luddo devā sabrahmaṇā  
 sucinnā divaṃ iṭṭā, mā dhammaṃ rāja pamādo<sup>2</sup>.  
 11. Tatth<sup>3</sup> ev<sup>3</sup> ete vattapadā<sup>3</sup>, esā va anusāsani,  
 sapaṇṇāni sevi Kalyāṇī sā eti tidivaṃ gatā ti.

Iti nesādaputto M-ena desitaniyāmena Akāsagaṅgaṃ otārento viya Buddhalihāya dhammaṃ desesi Mahājano sādhu-kārasahassāni pavatteti. Dhammakathaṃ sutvā yeva deviyā dohalo paṭippassambhi etc.

---

<sup>1</sup> read: dhammo āvahaṭi sukhaṃ? <sup>2</sup> so both MSS. for pamādo; p. 111, 25, vol. III <sup>4</sup><sub>8</sub><sup>2</sup>. Dh. v. 371 is likewise to be read pamādo, then the metre will be right <sup>3</sup> B<sup>s</sup> tattheva te vatthapadā.

maññaṃ rūpena ca bhogena ca sadisā, usabhañca gavaṃ satan ti usabhajettṭhakaṃ katvā gavasataṃ ca te dammi, kāressan ti dasarājadhamme akopento dhammen' eva rajjaṃ kāressāmi, bahukāro<sup>1</sup> me sīti suvaṇṇa-vaṇṇassa migarañño ṭhāne thatvā dhammassa desitattā tvaṃ mama bahūpakāro, migarājena<sup>2</sup> vuttaniyāmen' eva te ahaṃ pañcasu sīlesu patitṭhāpito, kasī<sup>3</sup> 5 vanijjā ti samma luddaka, ahaṃ migarājān<sup>4</sup> adisvā tassa vacanam eva sutvā pañcasu sīlesu patitṭhito, tvaṃ pi ito paṭṭhāya sīlavā hohi yāni tāni kasī vanijjā<sup>4</sup> inadānaṃ<sup>5</sup> uñchācariyā 'ti ājīvamukhāni etena sammāājīvena tava puttadāraṃ posehi, mā puna pāpaṃ karitī.

So rañño kathaṃ sutvā „na me gharāvāsen' attho, 10 pabbajjaṃ anujāna<sup>6</sup> devā“ 'ti<sup>7</sup> anujānāpetvā raññā dinnam<sup>8</sup> dhanam puttadārassa datvā Himavantam pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā atṭha samāpattiyo nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano ahoṣi. Rājāpi M-assa ovāde thatvā sagga-padaṃ<sup>9</sup> pūresi. Ovādo<sup>10</sup> vassasahassam<sup>11</sup> pavatti<sup>12</sup>. 15

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi mam' atthāya Anandena jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo<sup>13</sup> Channo ahoṣi, rājā Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, mātāpitaro mahārājakulāni, Sutanā Uppalavaṇṇā, Cittamigo Anando, asītimigasahassāni Sākiyagaṇo, Rohantamigarājā<sup>14</sup> aham evā“ 'ti. Rohantamigajātakaṃ<sup>15</sup>. 20

## 6. Haṃsajātaka.

Ete haṃsā pakkamantīti. Idaṃ S. Veluvane v. Anan-dattherassa jīvitapariccāgam eva ā. k. Tadāpi hi dhammasa-bhāyaṃ therassa guṇakathaṃ kathentesu bhikkhusu S. āgantvā<sup>16</sup> pucchitvā<sup>17</sup> „na bhikkhave idān' eva pubbe p' Anandena<sup>18</sup> mam' atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā a. ā.: 25

A. B. Bahuputtako nāma rājā r. kāresi. Khemā<sup>19</sup> nām' assa aggamaheṣī ahoṣi. Tadā M. suvaṇṇahaṃsayoniyaṃ nibbattitvā navutihaṃsasahassaparivuto<sup>20</sup> !Cittakūṭe vasi. Tadāpi

<sup>1</sup> Cks bahupakāro, Bđ bahūkāro <sup>2</sup> Cks -je. <sup>3</sup> Bđ -jānaṃ. <sup>4</sup> Bđ -āni <sup>5</sup> Cks ina-. <sup>6</sup> Bđ -nātha. <sup>7</sup> Ck omits anu - - ti <sup>8</sup> Bđ -a <sup>9</sup> Bđ sagga-pūraṃ. <sup>10</sup> Bds tassa o-. <sup>11</sup> Bđ vassasatasahassam <sup>12</sup> Bđ -ttati <sup>13</sup> Bđ -ako. <sup>14</sup> Bđ omits rohanta. <sup>15</sup> Bds rohaṇa-. <sup>16</sup> Bđ adds kāya nuttha bhikkhave e k s ti. <sup>17</sup> Bđ adds imāya nāmā ti vutte. <sup>18</sup> Bđ pi ā-. <sup>19</sup> Bđ adds tveva <sup>20</sup> Bds chana-

devī vuttanayen' eva supinaṃ disvā rañño suvaṇṇavaṇṇahaṃsassa<sup>1</sup>  
 dhammadesanāsavane<sup>2</sup> dohaḷaṃ ārocesi. Rājāpi pucchitvā  
 „suvaṇṇavaṇṇahaṃsā nāma<sup>3</sup> Cittakūṭapabbate vasantīti“ ca  
 sutvā Khemaṃ nāma saraṃ<sup>4</sup> kāretvā nānappakārāni nivāpa-  
 5 dhaññāni ropāpetvā catūsu kaṇṇesu devasikaṃ abhayaghosa-  
 naṃ ghosāpesi ekaṃ ca luddaputtaṃ haṃsānaṃ gahaṇatthāya  
 payojesi. Tassa payojitākāro ca tena tattha sakunānaṃ upa-  
 parikkhitabhāvo ca suvaṇṇahaṃsānaṃ āgatakāle rañño āro-  
 cetvā pāsaoḍḍitanīyāmo<sup>5</sup> ca M-assa pāse baddhaniyāmo ca  
 10 Sumukhassa haṃsasenāpatino tīsu haṃsaghaṭṭasu taṃ adisvā  
 nivattanaṃ ca sabbaṃ Mahāhaṃsajātake āvibhavissati, idhāpi  
 M. yaṭṭhipāse bandhitvā<sup>6</sup> pāsayaṭṭhiyaṃ olambanto<sup>7</sup> yeva gīvaṃ  
 pasāretvā haṃsānaṃ gatamaggaṃ olokeno Sumukhaṃ āga-  
 chantaṃ disvā „āgatakāle naṃ vīmaṃsissāmīti“ cintetvā tas-  
 15 miṃ āgate tisso gāthā abhāsi:

1. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,  
 harittaca hemavaṇṇa kāmaṃ Sumukha pakkama. 113.
2. Ohāya maṃ nātigaṇā ekaṃ pāsavaṣaṃ gataṃ  
 anapekkhamānā<sup>8</sup> gacchanti, kiṃ eko avahīyasi. 114.
- 20 3. Pat' eva<sup>9</sup> patataṃ<sup>10</sup> seṭṭha. n' atthi baddhe<sup>11</sup> sahāyatā<sup>12</sup>,  
 mā anīghāya hāpesi, kāmaṃ Sumukha pakkamā 'ti. 115.

Tattha bhayameritā ti bhayeritā bhayatajjitā bhayacalitā, harittaca  
 hemavaṇṇā 'ti dvīhi<sup>13</sup> vacanehi taṃ evālapati, kāmaṃ ti suvaṇṇattaca su-  
 vaṇṇavanna sundaramukha ekaṃsena pakkamāhi yeva, kiṃ te idhāgamanenā 'ti  
 25 vadati, obāyā 'ti maṃ jābitvā uppatitā<sup>14</sup>, anapekkhamānā<sup>15</sup> ti te ca me<sup>16</sup>  
 nātakā mayi anapekkhā va gacchanti, patevā 'ti uppat' eva<sup>17</sup>, mā anīghāyā<sup>18</sup>  
 'ti ito<sup>19</sup> gantvā pattabbāya niddukkhabhāvāya viriyam mā hāpesi

<sup>1</sup> Bā -māssa-. <sup>2</sup> Cks -nasavana. <sup>3</sup> Bds add atthīti <sup>4</sup> Bs sarama. <sup>5</sup> Cks  
 pāsam-, Bā haṃsānaṃod- <sup>6</sup> so all three MSS. <sup>7</sup> Cks -te. Bā -batto <sup>8</sup> Cks -nam.  
<sup>9</sup> Cks pate ca, Bā pageva <sup>10</sup> Ck panataṃ, Cs pattaṃ, Bā pakataṃ. <sup>11</sup> Bā  
 bhante. <sup>12</sup> Ck -nā, Bā -kā. <sup>13</sup> Bā adds pi. <sup>14</sup> Cks -to <sup>15</sup> Cks -kkhā. <sup>16</sup>  
 Bā mania <sup>17</sup> Cks uṭṭatteva <sup>18</sup> all three MSS -ani-. <sup>19</sup> Bā etto, <sup>20</sup> Bā  
 patrabāyāya

Tato Sumukho paṃkapiṭṭhe nisīditvā

4. Nāhaṃ dukkhapareto ti<sup>1</sup> Dhataratṭha tavaṃ<sup>2</sup> jahe,  
jīvitaṃ maraṇaṃ vā me tayā saddhiṃ bhavissatīti 116.  
gātham āha.

Tattha dukkhapareto ti mahārāja tvaṃ maranadukkhapareto ti<sup>3</sup> 5  
ettaken' eva nāhaṃ<sup>4</sup> jahāmi.

Evaṃ Sumukhena sīhanāde kate Dhataratṭho

5. Etad ariyassa kalyāṇaṃ yaṃ tvaṃ Sumukha bhāsasi,  
tañ ca vimaṃsamāno<sup>5</sup> 'haṃ pata te taṃ<sup>6</sup> avassajin ti 117.  
gātham āha. 10

Tattha etad ariyassā ti yaṃ tvaṃ nāhaṃ tavaṃ<sup>7</sup> jahe ti bhāsasi etaṃ  
ācārasampannassa ariyassa kalyāṇaṃ uttamavacanaṃ, pata te taṃ ti ahaṃ ca  
na taṃ vissajjetukāmo evaṃ avacaṃ atha kho taṃ vimaṃsamāno pata tu<sup>8</sup> iti  
etaṃ vacanaṃ avassajjīṃ, gacchā 'ti taṃ avocaṃ ti attho.

Evaṃ tesāṃ kathayantānaṃ<sup>9</sup> ñeva luddaputto daṇḍaṃ<sup>10</sup> tassā-  
ādāya vegenāgato. Sumukho Dhataratṭhaṃ assāsento<sup>10</sup> tassā-  
bhimukho gantvā apacitiṃ dassetvā haṃsaraṇṇo guṇe kathesi,  
tāvad eva luddo muducitto ahosi, so tassa muducittataṃ ñatvā  
puna gantvā haṃsarājāṃ eva assāsento atṭhāsi. Luddo pi  
haṃsarājānaṃ upasaṃkhamitvā chaṭṭhaṃ gātham āha: 20

6. Apadena padaṃ yāti antalikkhe caro dijo<sup>11</sup>,  
ārā pāsāṃ na bujji tvaṃ haṃsānaṃ pavaruttamo ti. 118.

Tattha apadena padaṃ ti mahārāja tumhādiso antalikkhacaro<sup>12</sup> dijo  
apadena<sup>13</sup> akāse padaṃ katvā yāti, na bujjhāti<sup>14</sup> so tvaṃ evarūpo dūrato va  
imaṃ<sup>15</sup> pāsāṃ na bujji<sup>16</sup> uāvajjānūti<sup>17</sup> pucchati. 25

M. āha:

7. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye (II<sup>52</sup><sub>6</sub>, III<sup>331</sup><sub>8</sub>)  
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpi<sup>18</sup> na bujjhatīti. 119.

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> smi <sup>2</sup> B<sup>d</sup>s tvaṃ. <sup>3</sup> C<sup>k</sup>s omit ti. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> nāhantaṃ. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -nā. <sup>6</sup> so  
all three MSS. for patā t etaṃ? <sup>7</sup> B<sup>d</sup> tvaṃ. <sup>8</sup> so B<sup>d</sup>; C<sup>k</sup> panataṃ, C<sup>s</sup>  
pantaṃ. <sup>9</sup> B<sup>d</sup> katherit-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> -setvā <sup>11</sup> B<sup>d</sup> dvi-. <sup>12</sup> C<sup>k</sup>s -kkhe-. <sup>13</sup> B<sup>d</sup>  
-de. <sup>14</sup> C<sup>k</sup>s na bujjhati, B<sup>d</sup> nibbujhāti. <sup>15</sup> C<sup>k</sup> idam, B<sup>d</sup> omits imaṃ. <sup>16</sup> C<sup>s</sup>  
adds taṃ <sup>17</sup> B<sup>d</sup> na jānāsīti <sup>18</sup> B<sup>d</sup>s -jjapi. C<sup>k</sup>s -jjhāpi

Tattha parābhavo ti samma luddaputta yadā parābhavo avaḍḍhi<sup>1</sup> vināso  
samppatto hoti atha so<sup>2</sup> poso jīvitasaṅkhaye patte jālaṇ ca pāsāṇ ca patvāpi  
na jānātīti attho.

Luddo<sup>3</sup> haṁsaraṇṇo kathaṁ abhinanditvā Sumukhena  
5 saddhiṁ sallapanto tisso gāthā abhāsi:

8. Ete haṁsā pakkamanti vakkaṇḍā bhayameritā,  
harittaca hemavaṇṇa tvaṇ ca naṁ<sup>4</sup> avahīyasi. 120.

9. Ete<sup>5</sup> bhutvā pivitvā ca pakkamanti vihaṇḍamā  
anapekkhamānā vakkaṇḍā, tvaṁ ñev<sup>6</sup> eko<sup>6</sup> upāsasi. 121.

10 10. Kin nu t' āyaṁ<sup>7</sup> dijo hoti, mutto baddhaṁ upāsasi,  
ohāya sakuṇā yanti<sup>8</sup>, kiṁ eko avahīyasīti. 122.

Tattha tvaṇ ca naṁ<sup>9</sup> ti tvaṁ eva ohiyyasiti pucchati, upāsasiti  
paryupāsasi.

Sumukho āha:

15 11. Rājā me so dijo mitto sakhā pāṇasamo ca me,  
n' eva naṁ vijahissāmi yāva kālassa pariyāyan<sup>10</sup> ti. 123.

Tattha yāva kālassa pariyāyan ti luddaputta yāva jīvitakālassa  
pariyosāṇaṁ ahaṁ etaṁ na jahissāmi yeva.

Taṁ sutvā luddo pasannacitto hutvā „sac' āhaṁ evaṁ-  
20 sīlasampannesu imesu aparajjhissāmi paṭhavī pi me vivaraṁ  
dadeyya, kim me raṇṇo santikā laddhena dhanena, vissajjes-  
sāmi ne“ ti cintetvā:

12. Yo ca tvaṁ sakhino hotu<sup>11</sup> pāṇaṁ cajitum icchasi  
so te sahāyaṁ muñcāmi, hotu rājā tavānugo ti 124.

25 gātham āha.

Tattha yo ca tvaṁ ti yo nāma tvaṁ, so te ti so ahaṁ, tavānugo ti  
esa haṁsarājā tava vasam anugato hotu, tayā saddhiṁ ekatṭhāne vasatu

Evaṇ ca pana vatvā Dhataratṭhaṁ yatṭhipāsato otāretvā  
tīraṁ<sup>12</sup> netvā pāsāṁ muñcitvā muducittena lohitaṁ dhovitvā

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> avuḍḍhi. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits so. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> adds pi. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> tvaṇca na, B<sup>d</sup>s tvaṇcenam.

<sup>5</sup> B<sup>d</sup> eko. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> tvaṇceveko. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> kiṁ nu tyāyaṁ. <sup>8</sup> C<sup>k</sup>s hanti. <sup>9</sup> B<sup>d</sup>s tvaṇ-  
cenan, C<sup>k</sup> tvaṇcatan, C<sup>s</sup> tvaṇcatan? <sup>10</sup> so a l three MSS. for paryayan? <sup>11</sup> so  
all three MSS for hetu? <sup>12</sup> B<sup>d</sup> saratīraṁ.

nahāruādīni paṭipādesi. Tassa muducittatāya M-assa pārami-  
tānam ānubhāvena ca tāvad eva pādo sacchavi<sup>1</sup> ahosi, bandha-  
naṭṭhānam<sup>2</sup> pi na paññāyi. Sumukho M-am<sup>3</sup> oloketvā tuṭṭha-  
citto anumodanam karonto<sup>4</sup>

13. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi ñātibhi (III<sup>32.1</sup><sub>12</sub>) 5

yathāham ajja nandāmi mnttaṃ disvā dijādhipan ti. 125.

Taṃ sutvā luddo „gacchatha sāmīti“ āha. Atha naṃ M.  
„kiṃ pana tvaṃ samma maṃ attano atthāya bandhi udāhu  
aññassāpattiya“ ti pucchitvā<sup>5</sup> tena tasmim kāraṇe ārocite „kin  
nu kho me ito va Cittakūṭaṃ gantum seyyo udāhu nagaran“ 10  
ti vīmaṃsanto „mayi nagaraṃ gate luddaputto dhanam la-  
bhissati deviyā dohaḷo paṭippassamābhissati Sumukhassa mitta-  
dhammo pākaṭo bhavissati“<sup>6</sup>, tathā mama ñāṇabalena<sup>7</sup> Khemaṃ  
va saraṃ abhayādakkhinaṃ katvā labhissāmi<sup>8</sup>, tasmā nagaram  
eva gantum seyyo“ ti sanīṭṭhānaṃ katvā „ludda, tvaṃ amhe 15  
kācenādaya rañño santikaṃ nehi, sace no rājā vissajjetukāmo  
bhavissati vissajjessatīti“ āha. „Rājāno nāma sāmī kakkhaḷā,  
gacchatha tumhe“<sup>9</sup> ti. „Mayaṃ tādisaṃ luddam pi muduka-  
rimhā<sup>10</sup>, rañño ārādhane ambhakaṃ ko<sup>11</sup> bhāro. nehi yeva no  
sammā“<sup>12</sup> ti. So tathā akāsi. Rājā haṃse disvā<sup>13</sup> somanassa- 20  
jāto hutvā dve pi haṃse kaṇcanapīṭhe nisīdāpetvā madhulāje  
khādāpetvā madhūdakam<sup>14</sup> pāyetvā añjalim paggayha dhamma-  
katham āyāci. Haṃsarājā tassa sotukāmataṃ viditvā paṭṭha-  
maṃ tāva paṭisanthāram akāsi. Tatr' imā haṃsassa ca rañño  
ca vacanapaṭivacanagāthā honti: 25

14. Kaccin nu<sup>14</sup> bhoto kusalaṃ,  
kacci<sup>15</sup> bhoto anāmayaṃ,  
kacci<sup>15</sup> raṭṭham idam phītaṃ  
dhammena-m-anusāsati<sup>16</sup>. 126.

<sup>1</sup> Ck sañchavi. C<sup>s</sup> sachavi. <sup>2</sup> Bā bandhaṭṭhānam. <sup>3</sup> Bā bodhisattaṃ. <sup>4</sup> Bā  
adds gāthamāha. <sup>5</sup> Bā pucchi. <sup>6</sup> Cks -issatīti <sup>7</sup> Cks -lām <sup>8</sup> Bā gamissāmi.  
<sup>9</sup> Cks -hehiti. <sup>10</sup> Bā mudukam ka- <sup>11</sup> Bā omits ko <sup>12</sup> Bā adds va <sup>13</sup>  
Bā madhurodakam. <sup>14</sup> Bā kiñci in the place of kaccinuu <sup>15</sup> Bā kiñci <sup>16</sup>  
so Cks, in the place of Bā -sasi

15. Kusalaṃ c' eva me haṃsa, atho haṃsa anāmayāṃ.  
atho raṭṭham idaṃ phītaṃ dhammena-m-anusāsati<sup>1</sup>. 127.
16. Kacci<sup>2</sup> bhoto amaccesu doso koci na vijjati,  
kacci<sup>3</sup> āra amittā te chāyā dakkhiṇato-r-iva<sup>3</sup>. 128.
- 5 17. Atho pi me amaccesu doso koci na vijjati,  
atho āra amittā me chāyā dakkhiṇato-r-iva<sup>4</sup>. 129.
18. Kacci<sup>2</sup> te sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī  
puttarūpayasūpetā tava chandavasānugā<sup>5</sup>. 130.
19. Atho me sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī  
10 puttarūpayasūpetā mama chandavasānugā. 131.
20. Kacci<sup>2</sup> te bahavo puttā sujātā raṭṭhavaddhana  
paññājavena sampannā, sammodanti tato tato. 132.
21. Sataṃ<sup>6</sup> eko ca me puttā Dhataratṭha mayā sutā,  
tesaṃ tvaṃ kiccā<sup>7</sup> akkhāhi. nāvarajjhanti<sup>8</sup> te vaco ti. 133.
- 15 Tattha kusalaṃ ti ārogyaṃ, itaraṃ tass' eva vevacanaṃ, phītaṃ ti  
kacci<sup>7</sup> te idaṃ raṭṭham phītaṃ subhikkhaṃ dhammena ca naṃ<sup>9</sup> anusāsati<sup>10</sup>  
pucchati, doso ti aparādhō, chāyā dukkhiṇatoriva<sup>4</sup> ti yathā nāma dak-  
khiṇadīsābhīmukhaṃ<sup>11</sup> chāyā na vaḷḷhati evaṃ kacci' te amittā na vaḷḷhantīti  
vadati, sādīsīti<sup>12</sup> jātigottakulapadesehi<sup>13</sup> samānā, evarūpi hi aticārīnī na hoti,  
20 assavā ti vacanapatiḡgāhikā<sup>14</sup>, puttarūpayasūpetā ti puttehi ca rūpena  
ca yasena ca upetā, paññājavena<sup>5</sup> 'ti paññāvegena, paññaṃ<sup>15</sup> jāvāpetvā tāni  
tāni kiccāni paricchinditūṃ samatthā ti pucchati, sammodanti ti yattha yattha  
niyuttā honti tato tato sammodant' eva<sup>16</sup> na virujjhantīti pucchati, mayā sutā<sup>6</sup>  
ti mayā vissutā<sup>17</sup>, mañ hi loko bahuputtarājā ti vadati, iti te mamhiṣāya  
25 pākāṭā jāta ti mayā sutā nāma hontīti vadati, tesaṃ tvaṃ kiccā<sup>7</sup> akkhā-  
hīti tesaṃ mama puttānaṃ idaṃ<sup>18</sup> nāma karontū<sup>19</sup> 'ti tvaṃ kiccā<sup>7</sup> akkhāhi  
na te vacanaṃ avarajjhissanti<sup>20</sup>, ovādaṃ tesaṃ<sup>21</sup> dehīti adhiḡpāyeṇ' evaṃ āha.

Taṃ sutvā M. tesaṃ ovādaṃ dento pañca gāthā abhāsi:

22. Upapanno<sup>22</sup> pi ce hoti jātiyā vinayena vā  
30 atha pacchā kurute yogaṃ kicca āpāsu<sup>23</sup> sīdati. 134.

<sup>1</sup> so Cks; Bā -nusāmi corr. to -sāsāmi, Bs -nusāsāmi. against the metre. <sup>2</sup> Bā kiñci. <sup>3</sup> Cks -nakoriva <sup>4</sup> Cks teriva <sup>5</sup> Bā -dā-. <sup>6</sup> Bā -tam. <sup>7</sup> Bds kiñci, <sup>8</sup> Bds -ru- <sup>9</sup> Bds omit ca nam. <sup>10</sup> Cks -sayīti. <sup>11</sup> so Cks; Bā -khi. <sup>12</sup> Cks sa-. <sup>13</sup> Bds jātibhoga gotta-. <sup>14</sup> Cks -gga-. <sup>15</sup> Cks -ā <sup>16</sup> Bā -dento. <sup>17</sup> Bā visutā. <sup>18</sup> Bā imaṃ. <sup>19</sup> Bā kārentu. <sup>20</sup> Cks avajjhissanti, Bds avarujjhanti. <sup>21</sup> Bds ne- <sup>22</sup> Cks uppa-. <sup>23</sup> Bā apadāsu, Bs āpadāsu.

23. Tassa saṁhīrapaññassa vivaro jāyate mahā.  
nattamandho<sup>1</sup> va rūpāni phullāni-m-anupassati<sup>2</sup>. 135.
24. Asāre sārāyogaññū matim na tv-eva vindati,  
sarabho va<sup>3</sup> giriduggasmim antarā yeva sīdati. 136.
25. Hīnajacco pi ce hoti utthātā<sup>4</sup> dhitimā naro  
ācārasīlasampanno nise aggīva bhāsati. 137.
26. Etaṁ ve<sup>5</sup> upamaṁ katvā putte vijjāsu vācāya,  
saṁvirūhetha<sup>6</sup> medhāvi khettabhijam<sup>7</sup> va vuṭṭhiyā ti. 138.

Tattha vinayena<sup>8</sup> 'ti ācārena, pacchā kurute yogan ti so<sup>9</sup> ce sikkhi-  
tabbasikkhāsu<sup>10</sup> daharakāle yogan<sup>11</sup> viriyam akatvā pacchā mahallakakāle karoti 10  
evarūpo pacchā tathārūpe dukkhe vā āpadāsu vā uppannāsu sīdati<sup>12</sup> attānam  
uddharitum<sup>13</sup> na sakkoti, tassa saṁhīrapaññassa<sup>14</sup> 'ti tassa asikkhitattā<sup>15</sup>  
tato haritabbapaññassa<sup>16</sup> aniccalabuddhino<sup>17</sup>, vivaro ti bhogādīnam chiddam  
parihānāti attho, nattamandho<sup>18</sup> ti nattandho<sup>19</sup>, idam vuttam hoti: yathā  
nattandho<sup>20</sup> rattikāno rattim candobhāsādhi thūlarūpāni passati sukhumāni<sup>21</sup> 15  
passitum na sakkoti evam asikkhito<sup>22</sup> saṁhīrapañño kismiñcid<sup>23</sup> eva bhaye  
uppanne sukhumakiccāni<sup>24</sup> passitum na sakkoti olārikān<sup>25</sup> eva passati, tasmā tava  
putte daharakāle yeva sikkhā; etum vattatīti, asāre ti nissāre<sup>26</sup> lokāyata-  
vedasamaye<sup>27</sup>, sārāyogaññū ti sārāyutto esa samayo ti maññamāno matim  
na tv-eva vindati, bahuṁ sikkhitvāpi<sup>28</sup> paññam na lahati yeva, giriduggas- 20  
mim ti so evarūpo yathā nāma sarabho attano vasauatthānam āgacchanto antarā-  
magge visamam pi saman ti maññamāno giridugge vegenāgacchanto narakappa-  
pātaṁ patvā<sup>29</sup> antarā va<sup>30</sup> sīdati āvāsam na pā; unāti evam etaṁ<sup>31</sup> asāram  
lokāyatavedasamayasaṁsārasaññāya<sup>32</sup> uggahe tvā mahāvināsaṁ pāpunāti, tasmā  
tava putte atthanissitesu vaddhāvāhesu kiccesu yojtvā sikkhāpelhīti, nise ag- 25  
gīvā 'ti mahārāja hīnajātiko pi utthānādiguṇasampanno rattim aggikkhandho  
viya ohhāsati, etaṁ ve<sup>33</sup> ti etaṁ<sup>34</sup> mayā vuttam nattandhan<sup>35</sup> ca aggīn ca  
upamaṁ katvā tava putte vijjāsu vācāya<sup>36</sup>, sikkhitabbayuttāsu sikkhāsu yojehi,  
evam yutto hi yathā sukhettesu vuṭṭhiyā bhijam virūhati<sup>37</sup>, tath' eva medhāvi  
saṁvirūhati<sup>38</sup> yasena ca bhogehi ca vadhatīti

30

<sup>1</sup> Bds rattim-. <sup>2</sup> Ck pullāni-, Bds thūlāni anu-. <sup>3</sup> Bd omits va <sup>4</sup> Cks utthe-.  
<sup>5</sup> Bd etaṁca. <sup>6</sup> Bd -rullhotha? <sup>7</sup> Bd khetto <sup>8</sup> Bd -yo. <sup>9</sup> Cks -tabbam-. <sup>10</sup>  
Cks yoggam. Bd yoga <sup>11</sup> Cks kiñci in the place of sīdati <sup>12</sup> Bd uttari-. <sup>13</sup>  
Ck l'd -tatthā <sup>14</sup> Bd niccam phalanabuddhino <sup>15</sup> Bd rattimandho. <sup>16</sup> Bd  
rattandho <sup>17</sup> Ck Bd sumukhāni <sup>18</sup> Cks asa- <sup>19</sup> Ck kismiñcid, Ck kismiñcid.  
<sup>20</sup> Bd -māni- <sup>21</sup> Cks -ra <sup>22</sup> Bds -yatanaveda- <sup>23</sup> Cks omit pi <sup>24</sup> Bd pa-  
titvā. <sup>25</sup> l'd yeva <sup>26</sup> Bd evam <sup>27</sup> Bd -yatanahedasamayam sārāsāññāya. <sup>28</sup>  
Cks evam ve, Bds etaṁ ce. <sup>29</sup> Cks evam. <sup>30</sup> Bd rattandhan. <sup>31</sup> Cks vācāya,  
Bd dhāpaya. <sup>32</sup> Bd saṁvi- <sup>33</sup> Ck saṁvi-, Bd yam virūhati.



Evam M. sabbarattim rañño dhammam desesi. Deviyā  
dohaḷo patippassambhi. M. aruṇuggamanavelāyam eva rājā-  
nam<sup>1</sup> sīlesu patitṭhāpetvā appamādena ovaditvā saddhim  
Sumukhena uttarasīhapañjarena nikkhamitvā Cittakūṭam  
5 eva gato.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi iminā nam<sup>1</sup> atthāya jīvitam  
pariccattam evā“ ti vatvā j. s.: „Tadā luddo Channo ahosi, rājā  
Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, haṃsapaṇṇasā Sākiyagaṇo<sup>2</sup>, Sumukho  
Anando, haṃsarājā aham evā“ ti. Haṃsajātakaṃ.

#### 10 7. Sattigumbajāṭaka.

Migaluddo<sup>3</sup> mahārājā ti. Idam S. Maddakucchismim  
migadāye v. Devadattam ā. k. Devadattena hi silāya pavitṭhāya  
Bhagavato pāde sakalikāya<sup>4</sup> khathe<sup>5</sup> balavedanā uppajjimsu<sup>6</sup>. T-assa  
dassanatthāya bahū bhikkhū sammipatimsu. Atha Bh. parisam sanni-  
15 patitam divā „bhikkhave, imam senāsanaṃ atisambādham, sannipāto  
mahā bhavissati, mamañ ca sivilāya Maddakucchim nethā“ ti āha.  
Bhikkhū<sup>7</sup> tathā karimsu. Jivako T-assa pādam phāsukam akāsi.  
Bhikkhū Satthu santike nisinnā va k. s.: „āvuso, Devadatto sayam  
pi pāpo parisāpi ssa pāpā. iti so pāpo pāpaparivāro va viharatīti“.  
20 S. „kim kathetha bhikkhave“ ti pucchitvā „idam<sup>8</sup> nāmā“ ti vutte  
„na bhikkhave idān<sup>9</sup> eva pubbe pi Devadatto pāpo pāpaparivāro  
yevā“ ti vatvā a. ā.:

A. Uttarapañcālanagare Pañcālo nāma rājā r.  
kāresi. M. araṇṇāyatane ekasmim sānupabbate simbalivane  
25 ekassa suvaraṇṇo putto hutvā nibbatti, dve bhātaro ahesum.  
Tassa pana pabbatassa uparivāte coragāmako ahosi pañ-  
cannam corasātānam nivāso, adhovāte assamo pañcannam  
isisātānam nivāso. Tesam suvapotakānam<sup>9</sup> pakkhanikkha-  
manakāle vātamaṇḍalikā udapādi, tāya pahaṭo eko suvapotako<sup>15</sup>

<sup>1</sup> Bā adds pañcasu <sup>2</sup> Bā -nā. <sup>3</sup> Bā -ddako. <sup>4</sup> Ck sakalikāyakhālikāya, Bā sakkhalikāya. <sup>5</sup> Bā khitte. <sup>6</sup> Bā -jji. <sup>7</sup> Bā te bhi <sup>8</sup> Ck imāya <sup>9</sup> Ck suka-. <sup>10</sup> Ck sukapoto

coragāmake corānaṃ āvudhantare patito, tassa tattha patitattā Sattigumbo t' eva<sup>1</sup> nāmaṃ kariṃsu, eko assame vālukathale pupphantare pati, tassa tattha patitattā Pupphako t' eva<sup>1</sup> nāmaṃ kariṃsu. Sattigumbo corānaṃ antare vaḍḍhito, Pupphako isīnaṃ. Ath' ekadivasam rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito<sup>5</sup> rathavaraṃ abhirūhitvā mahantena parivārena migavaṃṭhāya<sup>2</sup> nagarato avidūre supupphitaphalitaramaṇīyaṃ upavanaṃ<sup>3</sup> gantvā „yassa passena migo palāyati tass' eva<sup>4</sup> gīvā“ ti vatvā rathā oruyha paṭicchādetvā dinne<sup>5</sup> koṭṭhake dhanum ādāya aṭṭhāsi. Purisehi migānaṃ utṭhapanatthāya vanagumbesu poṭhi-<sup>10</sup> yamaṇesu<sup>6</sup> eko eṇimigo utṭhāya gamanamaggaṃ olokento raṇṇo ṭhitatṭhānass' eva vivittaṃ disvā tadabhimukho pakkhanditvā palāyi. Amaccā „kassa passena migo palāyito“ ti pucchantā „raṇṇo passenā“ ti nātvā raṇṇā saddhiṃ keḷiṃ kariṃsu. Rājā asmimānena tesam keḷiṃ asahanto „idāni taṃ migam gahissā-<sup>15</sup> mīti“ ratham āruyha „sīgham pesehīti“ sārathim ānāpetvā migena gatamaggaṃ paṭipajji. Ratham vegena gacchantam parisā<sup>7</sup> anubandhitum nāsakkhi<sup>8</sup>. Rājā sārathidutiyo<sup>9</sup> yāva majjhantikā gantvā migam adisvā nivatto<sup>10</sup> tassa coragāmassa santike ramaṇīyaṃ kandaram disvā rathā oruyha nahātvā<sup>11</sup> ca<sup>20</sup> pivitvā ca paccuttari. Ath' assa sārathi rathassa uttarattharaṇam otāretvā rukkhacchāyāya paṇṇāpesi. So tattha nipajji, sārathi pi tassa pāde sambāhanto nisīdi, rājā antarantarā niddāyati c' eva pabujjhati ca. Corāgāmakavāsino<sup>12</sup> corāpi raṇṇo ārakkhatthāya<sup>13</sup> araṇṇam eva pavisiṃsu, coragāmake Satti-<sup>25</sup> gumbo c' eva bhattarandhako Patikolambo<sup>14</sup> nām' eko puriso cā 'ti dve va<sup>15</sup> ohīyimsu. Tasmiṃ khaṇe Sattigumbo gāmakā nikkhamitvā rājānaṃ disvā „imaṃ niddāyamānam eva māretvā ābharaṇāni gahessāmā“ 'ti cintetvā Patikolambassa<sup>15</sup> santikaṃ gantvā taṃ<sup>16</sup> kāraṇam ārocesi.

30

<sup>1</sup> Bā tvevassa <sup>2</sup> Bā -vadhāya <sup>3</sup> Bā uparambhavanam. <sup>4</sup> Ck's add so <sup>5</sup> so Ck's; Bā's nīna <sup>6</sup> Ck potthi-, Bā ṭota- Bā's ṭu-. <sup>7</sup> Bā's -imsu <sup>8</sup> Bā -thinādu-  
<sup>10</sup> Bā nivattento. <sup>11</sup> Bā nhāyitvā <sup>12</sup> Bā omits ka <sup>13</sup> Bā -natthāya <sup>14</sup> Bā's  
 -lu- <sup>15</sup> Ck vema, C's ceva <sup>16</sup> Bā omits tam

Tam atthaṃ pakāśento S. pañca<sup>1</sup> gāthā abhāsi:

1. Migaluddo mahārājā Pañcālānaṃ rathesabho  
nikkhamto saba senāya ogaṇo vanam āgamā. 139.
2. Tath' addasā araṇṇasmiṃ takkarānaṃ kuṭim kataṃ,  
5 tassā kuṭiyā nikkhamma suvo luddāni bhāsati: 140.
3. Sampannavāhano poso yuvā sammatthakuṇḍalo<sup>2</sup>  
sobhati lohituṇḥiso divā suriyo va bhāsati. 141.
4. Majjhantike sampatike sutto rājā sasārathi,  
hand' assābharāṇaṃ sabbaṃ gaṇhāma sahasā mayam. 142.
- 10 5. Nisīthe pi raho dāni sutto rājā sasārathi,  
ādāya vatthaṃ maṇikuṇḍalaṃ ca  
hantvāna sākāhi avattharāmā<sup>3</sup> 'ti. 143.

Tattha migaluddo ti luddo viya miganaṃ gavesanto migaluddo ti vutto,  
ogaṇo ti ganaiṃ<sup>4</sup> ohīno<sup>5</sup> hutvā, takkarānaṃ kuṭim katan ti so rājā  
15 tattha araṇṇe corānaṃ vasanatthāya kataṃ gāmakam addasa, tassā ti tato  
corakuṭito kato<sup>6</sup>, luddāni bhāsati<sup>7</sup> Patikolambena<sup>7</sup> saddhim dāruṇāni va-  
canāni katesi, sampannavāhano ti sampannaassavāhano, lohituṇḥiso ti  
rattena uṇḥisapattena<sup>8</sup> samannāgato, sampatike<sup>9</sup> ti sampati idāni evarūpe  
thitamajjhantikakāle ti attho, sahasā ti sāhasena pasayha kūraṇaṃ<sup>10</sup> katvā,  
20 gaṇhāmā<sup>11</sup> ti vadati, nisīthe pi raho dāni ti nisīthe pi idāni pi raho, idam  
vadati: yathā nisīthe aḍḍharattasamaye manussā kilantā sayanti raho<sup>12</sup> hoti  
idāni pi<sup>13</sup> thitamajjhantike pi<sup>13</sup> tath' evā<sup>14</sup> 'ti, hantvāna<sup>15</sup> ti rājānaṃ māretvā  
vatthābharāṇāni<sup>16</sup> ssa gahetvā aha naṃ pāde gahetvā kadḍhivā ekamante sākāhi  
paṭicchādema, iti so vegena sakiṃ nikkhamati sakiṃ Patikolambassa<sup>17</sup> santikaṃ  
25 gacchati

So tassa vacanaṃ sutvā nikkhamitvā olokeno rājabhāvaṃ  
ñatvā bhīto:

6. Kin nu ummattarūpo va Sattigumba pabbāsasi,  
durāsadā hi rājāno aggi pajjalito yathā ti gātham āha. 144.
- 30 Atha naṃ suvo gāthāya ajjhabhāsi:
7. Atha tvaṃ Patikolamba<sup>14</sup> matto thullāni gajjasi<sup>15</sup>,  
mātari<sup>16</sup> mayha<sup>17</sup> naggāya kin nu tvaṃ<sup>18</sup> vijigucchase ti. 145.

<sup>1</sup> C's -camaiṃ. <sup>2</sup> B's -lī. <sup>3</sup> C's apa- <sup>4</sup> B'd omits ga-. <sup>5</sup> B'd adds parihino.

<sup>6</sup> so all three MSS. for gato? <sup>7</sup> B'd paṭikolumb-. <sup>8</sup> C' -paṭṭhena, B'd -pattena.

<sup>9</sup> B'd -ti- <sup>10</sup> B'd kāraṇi. <sup>11</sup> B'd adds nāma <sup>12</sup> B'd omits pi. <sup>13</sup> B'd adds kāle.

<sup>14</sup> B'd patikolum- <sup>15</sup> C' gajjati, C' gacchati, B'd gacchasi. <sup>16</sup> B'd -rā <sup>17</sup> B'd mayham.

Tattha atha tvaṃ ti nanu tvaṃ, matto ti corānaṃ uccittḥasuraṃ<sup>1</sup> la-  
bhivā taya matto hutvā pubbe, mahāgajjitāni gajjasi, mātari<sup>2</sup> corajettḥakassa  
bhariyaṃ sandhāyāha, sā tadā sākḥabhaṅgaṃ nivāsetvā carati, vijigucchasi  
ti mama mātari naggāya kin nu tvaṃ idāni corakammaṃ jigucchasi<sup>3</sup>.

Rājā pabujjhivā tassa tena saddhiṃ manussabhāsāya 5  
kathentassa vacanaṃ sutvā „sappaṭibhayaṃ idaṃ ṭhānaṃ“ ti  
sārathim utthāpento imaṃ gātham āha:

8. Utthehi samma taramāno, rathaṃ yojeḥi sārathi,  
sakoṇo<sup>4</sup> me na ruccati<sup>5</sup>, aññaṃ gacchāma assaman ti. 146.

So<sup>6</sup> sīghaṃ utthahivā rathaṃ yojetvā: 10

9. Yutto ratho mahārāja, yutto ca balavāhano,  
adhittittha mahārāja, aññaṃ gacchāma assaman ti 147.  
gātham āha.

Tattha balavāhano ti balavāhano<sup>6</sup> mahāthāmaassasampanno ti attho,  
adhittitthā 'ti abhirūha<sup>8</sup>. 15

Abhirūlhamatte yeva tasmim sindhavā vātavegena pak-  
khandimsu. Sattigumbo rathaṃ gacchantam disvā sambha-  
mappatto<sup>9</sup> dve gāthā abhāsi:

10. Ko nu 'me va<sup>10</sup> gatā sabbe ye asmiṃ paricārakā<sup>11</sup>,  
esa gacchati Pañcālo mutto tesam adassanā. 148. 20

11. Kodaṇḍakāni gaṇhatha sattiyo tomarāni ca,  
esa gacchati Pañcālo, mā vo muñcittha jīvitān ti. 149.

Tattha ko nu me ti kuhū nu ime<sup>12</sup>, asmiṃ ti imasmim assame, pari-  
cārakā<sup>13</sup> ti corā, adassanā ti etesaṃ<sup>14</sup> corānaṃ adassanena, mutto esa  
gacchatīti<sup>15</sup> etesaṃ hatthato mutto hutvā esa adassanaṃ gacchatīti pi attho, 25  
kodaṇḍakānīti dhanūni<sup>16</sup>, jīvitān ti tumhākaṃ jīvitattḥānaṃ<sup>17</sup> mā muñ-  
cīttha, āyudhahatthā dhāvitvā gaṇhatha naṃ ti.

Evam tassa viravitvā aparāparam vidhāvantaṃ<sup>18</sup> eva rājā  
isīnaṃ assamaṃ patto. Tasmim khaṇe isayo phalāphalattḥāya

<sup>1</sup> Bā uccittḥa-. <sup>2</sup> all three MSS. -rāti <sup>3</sup> Bā -si kātum na icchasi. <sup>4</sup> Ck  
-nā. <sup>5</sup> Ck -anti <sup>6</sup> Bā adds pi. <sup>7</sup> Ck bā- <sup>8</sup> Bā -ruyha. <sup>9</sup> Bā saṃvegappatto.

<sup>10</sup> Ck omit va. <sup>11</sup> Ck parivā-, Bā -cārakā <sup>12</sup> Ck imesam. <sup>13</sup> Ck Bā -rikā.

<sup>14</sup> Bā tesam <sup>15</sup> Ck gacchati. <sup>16</sup> Bā -nuṃ. <sup>17</sup> Ck jīvanantānaṃ, Bā jīvantānaṃ.

gatā, eko Pupphasuvo<sup>1</sup> ca<sup>2</sup> assamapade<sup>3</sup> hoti, so rājānaṃ disvā paccuggamaṇaṃ katvā paṭisanthāraṃ akāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S. catasso gāthā abhāsi:

12. Athāparo paṭinandittha suvo lobhitatunḍako:  
5 svāgatan te mahārāja, atho te adurāgataṃ,  
issaro si anuppatto, yaṃ idh' atthi pavedaya: 150.
13. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo  
phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varaṃ varaṃ. 151.
14. Idam pi pāṇiyam<sup>4</sup> sītāṃ ābhataṃ girigabbharā,  
10 tato piva mahārāja sace tvaṃ abhikaṃkhasi. 152.
15. Araññe uñchāya<sup>5</sup> gatā ye asmim paricārakā<sup>6</sup>,  
sayam utthāya gaṇhavho, hatthā<sup>7</sup> me n' atthi dātave ti. 153.

Tattha paṭinanditthā 'ti rājānaṃ disvā va tussi, lobhitatunḍako ti rattatunḍo sobhaggappatto, madhuke ti madhukaphalāni, kāsūmāriyo ti  
15 evaṃnāmākāni phalāni kārāphalāni<sup>8</sup> vā, tato piva<sup>9</sup> 'ti tato<sup>9</sup> gahetvā pāṇiyam<sup>10</sup> piva<sup>11</sup>, ye asmim paricārakā<sup>6</sup> ti mahārāja ye imasmim assame vicārāpakā isayo te araṇṇaṃ uñchāya gatā, gaṇhavho ti phalāni<sup>12</sup> gaṇhatha, dātave ti dātum.

Rājā tassa paṭisanthāre pasīditvā

16. Bhadrako vat' ayam<sup>13</sup> pakkhī dijo paramadhammiko,  
20 ath' eso itaro pakkhī suvo luddāni bhāsati. 154.
17. Etaṃ<sup>14</sup> hanatha bandhatha, mā vo<sup>14</sup> muñcittha jīvitaṃ,  
icc-evaṃ vilapantassa sotthiṃ patto 'smi assaman ti 155.  
gāthadvayam āha.

Ettha itaro ti corakutiyam suvako, iccevan<sup>15</sup> ti ahaṃ pana tassa evaṃ  
25 vilapantas,<sup>16</sup> eva<sup>17</sup> imam assamaṃ sotthinā patto.

Rañño kathaṃ sutvā Pupphako dve gāthā abhāsi:

18. Bhātaro 'sma mahārāja sodariyā<sup>18</sup> ekamātukā  
ekarukkhasmim saṃvaddhā<sup>19</sup> nānākhettagatā ubho. 156.
19. Sattigumbo ca corānaṃ ahaṃ ca isinaṃ idha,  
30 asataṃ so sataṃ ahaṃ tena dhammena no vinā ti. 157.

<sup>1</sup> Bā -suko. <sup>2</sup> Cs Bā va. <sup>3</sup> Bā adds thito. <sup>4</sup> Cs -ni-, Bā -ni-. <sup>5</sup> Bā araṇṇaṃ uccāya. <sup>6</sup> Bā -ri-. <sup>7</sup> Cs -am. <sup>8</sup> Cs omit kārāphalāni. <sup>9</sup> Bā adds phālakato. <sup>10</sup> Bā pāṇiyamālakato, Cs Bā pāṇiyam. <sup>11</sup> Bā piva. <sup>12</sup> Bā phālāphalāsi. <sup>13</sup> Bā vatāyam. <sup>14</sup> Bā evaṃ. <sup>15</sup> Bā te. <sup>16</sup> Cs -vā. <sup>17</sup> Bā -tassa. <sup>18</sup> Bā saud-. <sup>19</sup> Bā -vadhā

Tattha bhātaro smā 'ti mahārāja so cāhañ ca<sup>1</sup> ubho bhātaro homa,  
corānañ ti so corānañ santike sañvaddho<sup>2</sup> ahañ isīnañ santike, asatañ  
so satañ ahañ ti so asādhūnañ dussilānañ santikañ upagato<sup>3</sup>, ahañ  
sādhūnañ silavantānañ, tena dhammena no vinā ti mahārāja tañ Satti-  
gumbañ corā coradhammena corakīriyāya vinesuñ mañ isayo isidhammena silā-  
cārena, tasmā so pi tena coradhammena no vinā hoti ahañ pi isidhammena  
no vinā homi

Idāni tañ dhammañ vibhajanto

20. Tattha vadho ca bandho ca nikatī vañcanāni ca

ālopā<sup>4</sup> sahasākārā, tāni so tattha sikkhati. 158.

21. Idha saccañ ca dhammo ca ahimsā saññamo damo,

āsanūdakadāyīnañ<sup>5</sup> amke vaddho 'smi<sup>6</sup> Bhāratā 'ti 159.

gāthadvayam āha.

Tattha nikatīti patirūpakena<sup>7</sup> vañcana<sup>8</sup>, vañcanānīti ujukavñcanān'  
eva<sup>9</sup>, ālopā ti divā gāmaghāto, sahasākārā ti gehañ pavisitvā maranena  
tajjetvā sāhasikakammakaraṇāni, saccañ ti sabhāvo<sup>10</sup>, dhammo ti sucarita-  
dhammo, ahimsā ti mettacittapubbabhāvo<sup>11</sup>, sañyamo ti silāñ<sup>12</sup>, damo ti  
indriyadamaṇaṇi, āsanūdakadāyīnañ<sup>13</sup> ti adhigatānañ<sup>14</sup> āsanañ ca udsakañ  
ca dānasīlānañ, Bhāratā 'ti rājānañ ālapati.

Idāni rañño dhammañ desento imā gāthā abhāsi:

22. Yañ yañ hi rāja bhajati satañ<sup>15</sup> vā yadivā asañ

silavantañ visilañ vā vasañ<sup>16</sup> tass' eva gacchati. 160.

23. Yādisañ kurute mittañ yādisañ c' ūpasevati<sup>17</sup>

so pi tādisako hoti sahavāso hi tādiso. 161.

24. Sevamāno<sup>18</sup> sevamānañ samphuṭṭho samphusañ<sup>19</sup> parañ

saro diddho<sup>20</sup> kalāpañ va<sup>21</sup> alittam upalimpati<sup>22</sup>. 162.

25. Upalepabhayā dhīro n' eva pāpasakhā siyā,

pūtimacchañ kusaggena yo naro upanayhati

kusāpi pūti<sup>23</sup> vāyanti, evañ bālūpasevanā. 163.

<sup>1</sup> Cs Bđ ca ab-. <sup>2</sup> Bđ -vaḍho <sup>3</sup> Bđ upā-. <sup>4</sup> Cks -pa, cfr. supra p 11, 18  
<sup>5</sup> Cks -dāsināñ, Bđ -dāyikañ <sup>6</sup> Bđ āṇevudho-. <sup>7</sup> Cks -pena. <sup>8</sup> Bđ -nāni,  
<sup>9</sup> Cs ujukena vañ-, Bđs ujukañ vañ-. <sup>10</sup> Bđs yathā sa-. <sup>11</sup> Bđs -bhāgo <sup>12</sup>  
Bđ silasañyamo. <sup>13</sup> Cks -dānañ, Bđ -dāyīnañ. <sup>14</sup> Bđs abbhāgo-. <sup>15</sup> Bđs san-  
tañ. <sup>16</sup> Cks vasañ. <sup>17</sup> Cks -sañvūpa-, Bđs cupa-. <sup>18</sup> so all three MSS. <sup>19</sup>  
Ck sampuṭṭho sampu-. <sup>20</sup> Bđs du-, Cks dittho. <sup>21</sup> Cks -pañca. <sup>22</sup> Cks -lipi ati-  
<sup>23</sup> all three MSS. -i.

26. Tagarañ ca palāsena yo naro upanayhati  
pattāpi surabhī<sup>1</sup> vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā. 164.
27. Tasmā phalapuṭassēva ñatvā sampākam attano  
asante n' ūpaseveyya sante seveyya paṇḍito,  
5 asanto nirayaṃ nenti santo pāpenti suggatin ti. 165.

Tattha sataṃ<sup>3</sup> vā yadivā asan ti sappurisam vā asappurisaṃ vā.  
sevamāno sevamānaṃ ti seviyamāno ācariyo sevamānaṃ antevāsikaṃ, sam-  
phuṭṭho<sup>4</sup> antevāsikena<sup>5</sup> phuttho<sup>6</sup> ācariyo. samphusaṃ<sup>4</sup> paran ti paraṃ  
antevāsinaṃ<sup>7</sup> samphusanta<sup>4</sup> ācariyo<sup>8</sup>, alittan ti naṃ<sup>9</sup> antevāsikaṃ pāpa-  
10 dhammena alittāṃ so ācariyo visadiddho<sup>10</sup> saro sesaṃ<sup>11</sup> sarakalāpaṃ viya<sup>12</sup> lim-  
pati<sup>13</sup>, evaṃ bālūpasevanā ti bālūpasevano<sup>14</sup> pūtimacchaṃ upanayhanaṃ<sup>15</sup>  
kusaggaṃ viya hoti, pāpakamaṃ akaronto pi<sup>16</sup> avannaṃ akittiṃ labhati, dhī-  
rūpasevanā ti dhīrūpasevī hi<sup>17</sup> puggalo tagarādīgandhajātipalivethita-  
pattaṃ<sup>18</sup> viya hoti, paṇḍito bhavitum asakkonto pi kalyāṇamittasevī gunakittiṃ  
labhati, phalapuṭasseva<sup>19</sup> ti gandhapuṭassēva<sup>19</sup> gandhapalivethānappaṇassēva<sup>20</sup>,  
15 sampākamattano ti kalyāṇamittasaṃsaggavasena<sup>21</sup> attano paripākam pari-  
bhāvanaṃ<sup>22</sup> ñatvā ti attho, pāpenti suggatin ti santo sammādiṭṭhikā  
attānaṃ nissite satte saggam eva pāpenti desanaṃ yathānusandhim eva  
pāpesi<sup>23</sup>.

- 20 Rājā tassa dhanmakathāya<sup>24</sup> paṣīdi. Isigaṇo pi āgato.  
Rājā isayo vanditvā „bhante maṃ anukampamānā mama va-  
sanaṭṭhāne vasathā“ 'ti vatvā tesāṃ paṭiññaṃ gahetvā na-  
garaṃ gantvā suvānaṃ abhayaṃ adāsi. Isayo pi tattha aga-  
maṃsu<sup>25</sup>. Rājā isigaṇaṃ uyyāne vasāpento yāvajīvaṃ upaṭṭha-  
25 hitvā saggapadaṃ<sup>26</sup> pūresi. Ath' assa putto pi chattaṃ ussā-  
petvā isigaṇaṃ paṭijaggi yevā 'ti tasmim kulaparivaṭṭe satta-  
rājāno<sup>27</sup> dānaṃ pavattayimsu. M. araṇṇe vasanto yeva yathā-  
kammaṃ gato.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Devadatto<sup>28</sup> pāparivāro  
30 yevā“ 'ti vatvā j. s. „Tadā Sattigumbo Devadatto ahoṣi, corā

<sup>1</sup> all three MSS. -i. <sup>2</sup> Bā yanti. <sup>3</sup> Bā santam. <sup>4</sup> Ck sampu-. <sup>5</sup> Cks -vāsi-  
kāva. <sup>6</sup> Ck pu-. <sup>7</sup> Bā ācariyaṃ <sup>8</sup> Bā antevāsi. <sup>9</sup> Bā taṃ. <sup>10</sup> Bā -duṭṭho.  
<sup>11</sup> Cks yesaṃ. <sup>12</sup> Cks visaṃ <sup>13</sup> all three MSS. lippati. <sup>14</sup> Bā -sevihi, C  
-seviuo. <sup>15</sup> Cks upanayha. <sup>16</sup> Cks karonto. <sup>17</sup> so Cks for pi? Bā omits hi.  
<sup>18</sup> Cks -jātānpali-, Bā takkarādīgandhajāti-. <sup>19</sup> Cks -tassa. <sup>20</sup> Bā -pattasseva.  
<sup>21</sup> Cks -vā- <sup>22</sup> Bā paripākabhāvaṃ. <sup>23</sup> Bā -eti. <sup>24</sup> Bā omits dhamma. <sup>25</sup>  
Bā āg-. <sup>26</sup> Bā saggapūraṃ. <sup>27</sup> Bā adds isigaṇassa. <sup>28</sup> Bā add pāpo.

Devadatta-parisā, rājā Ānando, isigaṇo Buddhaparīsā. Pupphakasuvo aham evā<sup>1</sup> 'ti. Sattigumbajātakam.

### 8. Bhallāṭiyajātaḥ.

Bhallāṭiyo nāma ahosi rājā ti. Idam S. J. v. Mallikādevim<sup>1</sup> ā. k. Tassā kira ekadivasam rañña<sup>2</sup> saddhim<sup>3</sup> sayanam<sup>4</sup> nissāya 5 kalaho ahosi. Rājā kujjhitvā tam na olokesi. Sā cintesi: „nūna<sup>4</sup> T. rañño<sup>5</sup> mayi kuddhabhāvam<sup>6</sup> na jānātīti<sup>7</sup>. S. tam kāraṇam<sup>7</sup> nātvā punadivase bhikkhusamghaparivuto Sāvattim piṇḍāya pavisitvā rañño gehadvāram gato. Rājā paccuggantvā pattam gahetvā S-ram pāsādam āropetvā paṭipāṭiyā bhikkhusamgham nisīdāpetvā dakkhiṇodakam 10 datvā paṇṭenāhārena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamantaṃ nisīdi. S. „kin nu kho mahārāja Mallikā na paññāyatīti<sup>8</sup>“ pucchitvā „attano sukhamaḍamattāyā<sup>9</sup>“ 'ti vutte „nanu mahārāja tvaṃ pubbe kinnarayoniyam nibbattitvā ekarattim kinnariyā vinā hutvā sattavassasatāni paridevamāno vicarīti<sup>10</sup>“ vatvā tena yācito a. ā.: 15

Attīte B. Bhallāṭiyo nāma rājā r. kārento „aṅgārapakkam migamaṃsam khādisāmīti<sup>11</sup>“ rajjam amaccānam niyyādetvā sannaddhapañcāvudho susikkhitakoleyyakasunakhagaṇaparivuto<sup>9</sup> nagarā nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā anu Gaṇgam gantvā upari abhirūhitum asakkonto ekam Gaṇgam 20 otiṇṇam<sup>10</sup> nadim disvā tadanusārena gacchanto migasūkarādayo vadhitvā aṅgārapakkamaṃsam khādanto uccaṭṭhānam abhirūhi. Tattha ramaṇiyāya nadikāya paripuṇṇakāle thanappamāṇodikā<sup>11</sup> hutvā sandati, aññadā jaṇṇupamāṇodikā<sup>12</sup> hoti. Tattha nānappakāramacchakacchapā<sup>13</sup> vicaranti, udaka- 25 pariante rajatapaṭṭavaṇṇā<sup>14</sup> vālukā, ubhosu tīresu nānāpupphaphalabharitavinamitā rukkhā pupphaphalarasamattehi nānāvihanāgabbamaragaṇehi<sup>15</sup> samparikiṇṇā vīvidhamigasamghanisevitacchāyā<sup>16</sup>. Evaṃ ramaṇiyāya hemavatakanadiyā<sup>17</sup> tīre

<sup>1</sup> Bds -kam-. <sup>2</sup> Cks rañño, omitting saddhim <sup>3</sup> Cks -nan. <sup>4</sup> Bds nanu. <sup>5</sup> Ck -ā  
<sup>6</sup> Cks kujjha-. <sup>7</sup> Ck ka-. <sup>8</sup> Bds -raṭīti <sup>9</sup> Ck -kāleyyaka- <sup>10</sup> Bd -a <sup>11</sup> Bd  
thanampa-. <sup>12</sup> Bd jaṇṇukam pa- <sup>13</sup> Bd -rakā-. <sup>14</sup> Cks -a <sup>15</sup> Cs -vihaga-,  
Bd vihaṅgama. <sup>16</sup> Bd -nisevitā sitacchāya <sup>17</sup> Bds hemavannakunṇanadiyā.



dve kinnarā aññamaññaṃ ālīngitvā paricumbitvā nānappa-  
kārehi paridevantā rodanti. Rājā tassā nadiyā tīrena Gandha-  
mādanam abhirūhanto<sup>1</sup> te kinnare disvā „kin nu te<sup>2</sup> ete kin-  
narā evaṃ paridevanti, pucchissāmi ne“ ti cintetvā sunakhe  
5 oloketvā accharaṃ pahari, susikkhitā koleyyakā<sup>3</sup> sunakhā tāya  
saññaya gumbaṃ pavisitvā udarena nipajjimsu. So tesam  
paṭisallinabhāvaṃ<sup>4</sup> Ňatvā dhanukalāpaṇ c' eva sesāvudhāni ca  
ṭhitarukkham nissāya ṭhapetvā padasaddam akaronto saṇi-  
kam<sup>5</sup> tesam santikam gantvā „kinkāraṇā tumhe rodathā“ 'ti  
10 kinnare pucchi.

Tam attham dassento<sup>6</sup> S. tisso gāthā abhāsi:

1. Bhallāṭṭiyo nāma ahosi rājā,  
rajjam pahāya migavaṃ acāri so<sup>7</sup>,  
agamā girivaram<sup>8</sup> Gandhamādanam  
15 sampupphitam kimpurisānuciṇṇam. 166.
2. Sālūrasamghaṇ ca nisedhayitvā<sup>9</sup>  
dhanukalāpaṇ ca so nikkhipitvā<sup>10</sup>  
upāgamī vacanam vattukāmo  
yatthaṭṭhitā kimpurisā ahesum. 167.
- 20 3. Himaccaye Hemavatāya tīre  
kim idhaṭṭhitā<sup>11</sup> mantayavho abhinham,  
pucchāmi vo mānusedhavaṇṇe:  
katham vo jānanti manussaloke ti. 168.

Tattha sālūrasamghaṇ ti sunakhagaṇam, himaccaye ti catunnam<sup>12</sup>  
25 hemantamāsanaṃ<sup>13</sup> atikkame, Hemavatāya 'ti imissā Hemavatanadiyā<sup>14</sup> tīre.

Rañño vacanam sutvā kinnaro tuṇhī ahosi. Kinnarī pana  
raññā saddhim sallapi:

4. Mallamgirim<sup>15</sup> Paṇḍarakam Tikūṭam  
sītodiya<sup>16</sup> anuvicarāma<sup>17</sup> najjo,

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> -ruyhanto. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> omits te. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> koleyya, C<sup>k</sup> kāleyya. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -sallinaṃ, omitting bhāvaṃ. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -ni-. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> pakāse-. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> acari yo. C<sup>s</sup> vari so, B<sup>d</sup> -vaṃ sa acāri so. <sup>8</sup> read: girivaram agamā? <sup>9</sup> B<sup>d</sup> nisādha- for nisāda-? <sup>10</sup> C<sup>k</sup> nikkhamitvā <sup>11</sup> C<sup>k</sup> kimaddhaṭṭhitā, C<sup>s</sup> kimadha-. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> -añca. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> hemantamāsam, B<sup>d</sup> hemavantaṃ māsanaṃ. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> -vatāya-. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> mallagiri. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -dakā. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> ca anu-.

miḡā manussā va<sup>1</sup> nibhāsavaṇṇā  
jānanti no kimpurisā ca<sup>2</sup> luddā 'ti. 169.

Tattha Mallāḡirin<sup>3</sup> ti samma luddaka mayam imam Mallāḡirin<sup>4</sup> ca  
Paṇḍarakaṇ ca Tikūṭaṇ ca imā najjo anuvicārama, Mallāḡirin<sup>4</sup> ti pi pāṭho, ni-  
bhāsavaṇṇā ti nibhāsamānavaṇṇā<sup>5</sup> dissamānakasārira ti. 5

Tato rājā tisso gāthā abhāsi:

5. Sukiccharūpaṁ paridevayavho,  
āliṅgito<sup>6</sup> cāsi piyo piyāya,  
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:  
kim idha<sup>7</sup> vane rodatha appatitā. 170. 10
6. Sukiccharūpaṁ paridevayavho,  
āliṅgito<sup>6</sup> cāsi<sup>8</sup> piyo piyāya,  
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:  
kim idha<sup>7</sup> vane vilapatha appatitā. 171.
7. Sukiccharūpaṁ paridevayavho, 15  
āliṅgito<sup>6</sup> cāsi piyo piyāya,  
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:  
kim idha<sup>7</sup> vane socatha appatitā ti. 172.

Tattha sukiccharūpaṁ ti sutṭhu dukkhappattā viya hutvā, āliṅgito<sup>6</sup>  
cāsi piyo piyāya 'ti tayā<sup>9</sup> piyāya tava piyo āliṅgito ca asi<sup>10</sup>, āliṅgiyo cāsi<sup>11</sup> 20  
pi pāṭho, ayam ev' attho, kimidha vane ti kimkāraṇā idha vane antarantarā  
āliṅgitvā paricumbitvā piyaṁ<sup>12</sup> kathaṁ kathetvā puna appatitā rodathā 'ti.

Tatoparā ubhinnaṁ pi allāpasallāpagāthā honti:

8. May' ekarattim<sup>13</sup> [vip]pavasimha ludda  
akāmakā aññamaññam sarantā, 25  
tam ekarattim<sup>14</sup> anutappamānā  
socāma, sā ratti punam na hessati. 173.
9. Yam ekarattim anutappath' etaṁ<sup>15</sup>  
dhanam va natṭham pitaram va<sup>16</sup> petam —

<sup>1</sup> so all three MSS. <sup>2</sup> Bā ti. <sup>3</sup> Cks mallan. Bā mallāḡirin. <sup>4</sup> Bā māḡāḡirin.

<sup>5</sup> Bā -mānussavaṇṇā. <sup>6</sup> Cks -giyo. <sup>7</sup> so all three MSS. for idhā? <sup>8</sup> Bā vāsi.

<sup>9</sup> Bā tava. <sup>10</sup> Cks āsi. <sup>11</sup> Cks āliṅgimassitī. <sup>12</sup> Bā piya. <sup>13</sup> Cks mayameka-,

Bā mayekarattam. <sup>14</sup> Bā -aṇi. <sup>15</sup> Ck Bā -ppatetam. <sup>16</sup> Cks -raṇ ca.

- pucchāmi vo mānusa dehavaṇṇe:  
kathaṃ vināvāsaṃ akappayittha. 174.
10. Yam imaṃ<sup>1</sup> naḍḍiṃ passasi sīghasotaṃ  
nānāḍḍiṃ macchadanāṃ<sup>2</sup> selakūṭaṃ<sup>3</sup>  
5 tam me piyo uttari vassakāle  
mamaṃ ca maññaṃ<sup>4</sup> anubandhatīti<sup>5</sup>. 175.
11. Ahaṇ ca aṃkolakaṃ ocināmi  
atimuttakaṃ<sup>6</sup> sattaliyothikaṃ<sup>7</sup> ca,  
piyo ca me hohiti<sup>8</sup> mālabhārī  
10 ahaṇ ca naṃ mālinī<sup>9</sup> ajjhupessaṃ. 176.
12. Ahaṇ c' idaṃ<sup>10</sup> kuravakaṃ<sup>11</sup> ocināmi  
uddālakā<sup>12</sup> pāṭalisinduvārītā<sup>13</sup>,  
piyo ca me hohiti<sup>8</sup> mālabhārī  
ahaṇ ca naṃ mālinī<sup>14</sup> ajjhupessaṃ. 177.
- 15 13. Ahaṇ ca sāliṣṣa<sup>15</sup> supupphitassa  
oceyya pupphāni karomi mālaṃ<sup>16</sup>,  
piyo ca me hohiti<sup>8</sup> mālabhārī  
ahaṇ ca naṃ mālinī<sup>14</sup> ajjhupessaṃ. 178.
14. Ahaṇ ca sālassa supupphitassa  
20 oceyya pupphāni karomi bhāraṃ,  
idaṇ ca no hohiti<sup>17</sup> santharatthaṃ<sup>18</sup>  
yatth' ajja 'maṃ<sup>19</sup> viharissāmu<sup>20</sup> rattim. 179.
15. Ahaṇ ca kho<sup>21</sup> akaluṃ<sup>22</sup> candanaṃ ca  
silāya<sup>23</sup> piṃsāmi pamattarūpā,  
25 piyo ca me hohiti<sup>8</sup> rositaṅgo  
ahaṇ ca naṃ rositā ajjhupessaṃ. 180.
16. Athāgamā salilaṃ sīghasotaṃ  
nudaṃ sāle salaḷe kaṇṇikāre,

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> yayitvā. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> -mācadanāṃ, C<sup>s</sup> -māchadanam. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -kulaṇ. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> maññe. <sup>5</sup> C<sup>ks</sup> -baddhatīti. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> adhi-. <sup>7</sup> B<sup>d</sup> -liyodhi-. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> he-. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> -ni, C<sup>s</sup> -niṃ. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> abaṇca taṃ. <sup>11</sup> C<sup>s</sup> khu- corr. to ku-, B<sup>d</sup> kurakaṃ. <sup>12</sup> all three MSS. -ka. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> sindhu-. <sup>14</sup> C<sup>ks</sup> -niṃ, B<sup>d</sup> -ni. <sup>15</sup> B<sup>d</sup> -lassa. <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> -liṃ. <sup>17</sup> C<sup>ks</sup> hoti, B<sup>d</sup> behiti. <sup>18</sup> C<sup>k</sup> santa-, B<sup>d</sup> saṇharattaṃ. <sup>19</sup> B<sup>d</sup> battajjimaṃ. <sup>20</sup> B<sup>d</sup> -ma. <sup>21</sup> C<sup>ks</sup> vo. <sup>22</sup> B<sup>d</sup> aggalum. <sup>23</sup> B<sup>d</sup> -yaṃ.

- apūratha<sup>1</sup> tena muhuttakena,  
 sāyaṃ nadī āsi mayā sudnttarā. 181.
17. Ubhosu tīresu mayāṃ tadā t̥hitā  
 sampassantā ubhaya aññamaññaṃ,  
 sakim pi rodāma sakim hasāma, 5  
 kicchena no agamā saṃvarī sā. 182.
18. Pāto ca kho uggate sūriyaṃhi<sup>2</sup>  
 catukkaṃ nadim uttariyāna ludda  
 āliṅgiyā aññamaññaṃ mayāṃ ubho  
 sakim pi rodāma sakim hasāma. 183. 10
19. Tīh' ūnakaṃ satta satāni ludda  
 yam idha<sup>3</sup> mayāṃ vip̐pavasimha pubbe,  
 vās' ek' imaṃ jīvitaṃ bhūmipāla,  
 ko n' idha kantāya vinā vaseyya. 184.
20. Āyuṇ ca vo<sup>4</sup> kīvatako nu samma, 15  
 sace pi jānātha vadetha āyūn,  
 anussavā<sup>5</sup> vaddhato<sup>6</sup> āgamā vā  
 akkhātha me taṃ avikampamānā. 185.
21. Āyuṇ ca no vassasahassa<sup>7</sup> ludda,  
 na c' antarā pāpako atthi rogo, 20  
 appaṇ ca dukkhaṃ sukhaṃ eva bhiyyo,  
 avītarāgā vijahāma jīvitaṃ ti. 186.

Tattha mayekarattim<sup>8</sup> ti mayāṃ ekarattim<sup>9</sup>, vip̐pavasimhā<sup>10</sup> ti vip̐pa-  
 yuttā hutvā vasimhā<sup>11</sup> ti<sup>12</sup>, anutappamānā ti aniccamānānaṃ nāma no eka-  
 ratto atīto<sup>13</sup> ti taṃ ekarattim<sup>9</sup> anucintayamānā, puna na hessatīti puna na 25  
 bhavissatīti nāgamissatīti socāma, dhanam va nattham pitaram va petan  
 ti<sup>12</sup> dhanam vā nattham pitaram vā mātaram vā petan kālakataṃ kin nu kho  
 tumhe cintayamānā kena kāraṇena taṃ ekarattim<sup>13</sup> vināvāsaṃ akappayittha,  
 idam me ācikkhathā<sup>14</sup> ti pucchati, yamimaṃ<sup>15</sup> ti yaṃ idam, selakūṭan<sup>16</sup> ti  
 dvinnam selānaṃ antare sandamānaṃ, vassakāle ti ekassa<sup>16</sup> meghassa utthāya 30

<sup>1</sup> Ck āpu-, Bđ amu-. <sup>2</sup> C's su- <sup>3</sup> so C's Bđ; Ck idha for idhā? <sup>4</sup> C's yovā,  
 Bđ te. <sup>5</sup> Bđ -vo. <sup>6</sup> C's vaddhano? Bđ vuddhato. <sup>7</sup> Bđ -an <sup>8</sup> Cks mayameka-  
 Bđ -rattan. <sup>9</sup> Cks rattim, omitting eka, Bđ ekarattaṃ. <sup>10</sup> Bđ omits ti. <sup>11</sup>  
 Bđ omits atīto. <sup>12</sup> Ck Bđ omit dhanam va - - -. <sup>13</sup> Bđ -am. <sup>14</sup> Ck yaman,  
 C's yayiman. <sup>15</sup> Bđ -kulan <sup>16</sup> Cks etassa.

vassanakāle, amhākaṃ hi imasmiṃ vanasande rativasena vicaratānaṃ eko megho  
 utthahi, atha me piyasāmiko kinnaro maṃ pacchato āgacchatīti maññaṃāno  
 etaṃ nadim uttarīti āha, ahañcā 'ti ahaṃ pan' etassa paratiraṃ gatabbhāvaṃ  
 ajānanti supupphitāni amkolakādīni pupphāni ocināmi, tatha sattaliyothi-  
 5 kañcā<sup>1</sup> 'ti kandalapupphaṃ ca suvannayodhikaṃ ca ocinanti pana piyo ca me  
 mālabbhārī bhavissati ahañ' ca naṃ mālinī hutvā ajjhupessan ti iminā kā-  
 ranena ocināmi, uddālakā pāṭalisinduvārītā<sup>2</sup> ti ime hi<sup>3</sup> mayā ocitā yevā  
 'ti vadati, oceyyā 'ti ocinitvā. {akalum<sup>4</sup> candanañcā 'ti kālākaluṇ ca<sup>5</sup>  
 rattacandanaṃ ca, rositaṅgo ti vilittasarīro, rositā ti<sup>6</sup> vilittā<sup>7</sup> hutvā  
 10 ajjhupessan ti sayane upāgamissāmi<sup>8</sup>, nudaṃ sāle salale kannikāre  
 ti etūni mayā ocinitvā tire thapitāni<sup>9</sup> pupphāni nudantaṃ harantaṃ, su-  
 dattarā ti tassā hi oratīre<sup>10</sup> thitakāle yeva nadiyā udakaṃ āgataṃ, taṃ  
 khaṇaṃ yeva suriyo atthamito<sup>11</sup>, vijjutā<sup>12</sup> niccharanti, kinnarā nāma udaka-  
 bhīrukā honti, iti sā otaritūṃ na visahi, tenāha: sāyaṃ nadī mayā duruttarā<sup>13</sup>  
 15 ti, sampassantā ti<sup>14</sup> vijjuniccharanakāle passantā, rodāma 'ti andhakarakāle  
 apassantā rodāma vijjuniccharanakāle<sup>15</sup> passantā hasāma, samvarīti ratti,  
 catukkan ti tucchaṃ, uttariyānā 'ti uttaritvā, tihūnakan ti tihī ūnāni  
 sattavassasatāni, yaṃidha mayan ti yaṃ kālāni idha mayāṃ vipavasimha  
 so ito tihī ūnakāni sattavassasatāni hontīti vadati, vāsekiman ti vāsaṃ<sup>16</sup>  
 20 ekaṃ imāni tumhākaṃ eva vassasatāni imāni jīvitaṃ ti vadati, ko nīdhā 'ti  
 evaṃ parittake jīvite ko nu idha kantāya vinā bhavēyya, ayuttaṃ tava piya-  
 bhariyāya vinā bhavitun ti dīpeti, kīvatako nū 'ti rājā kinnariyā vacanaṃ  
 sutvā imesaṃ āyuppamāṇaṃ pucchissāmīti cintetvā tumhākaṃ kittako āyū 'ti  
 pucchati, anussavā<sup>17</sup> sace vo kassaci vadantassa vā sutāni mātāpītuṇaṃ vā  
 25 vaddhānaṃ<sup>18</sup> mahallakānaṃ santikā āgamo<sup>19</sup> atthi atha me tato anussavā  
 vaddhato<sup>20</sup> āgamo<sup>19</sup> vā etaṃ avikampamānā akkhātha, na cantarā ti amhākaṃ  
 vassasahassaṃ āyū<sup>21</sup> antarā ca na pāpako jīvitantarāyakaro rogo pi n' atthi.  
 avitarāgā ti aññaṃāññaṃ avigatapemā hutvā

Taṃ sutvā rājā „ime hi nāma tiracchānagatā hutvā eka-  
 30 rattim<sup>22</sup> vippayogena sattavassasatāni rodantā vicaranti, ahaṃ  
 pana tiyojanasatike rajje mahāsampattim pahāya araṇṇe vi-  
 carāmi, aho akiccekāri 'mbhīti“ tato ca nivatto<sup>23</sup> Bārāṇasim  
 gantvā „kin te mahārāja Himavante acchariyaṃ diṭṭhan“ ti

<sup>1</sup> Bā -yodhikaṃ cā. <sup>2</sup> Ck -pāṭalasindhuvārakā, C<sup>s</sup> -pāṭalasinduvārakā, Bā -pā-  
 talisindhavārītā. <sup>3</sup> Bā pi. <sup>4</sup> Bā āgalu. <sup>5</sup> Bā kālāgaluca. <sup>6</sup> Ck<sup>s</sup> omīti ti. <sup>7</sup>  
 Ck<sup>s</sup> vilittatā. <sup>8</sup> Bā upa-. <sup>9</sup> Ck<sup>s</sup> thitāni, Bā thapitāni. <sup>10</sup> Bā oramatīre <sup>11</sup> Ck<sup>s</sup>  
 attamino. Bā athaṅgamito. <sup>12</sup> Bā<sup>s</sup> vijjulatā. <sup>13</sup> Bā suduttarā. <sup>14</sup> Ck<sup>s</sup> passan-  
 tāni. <sup>15</sup> Bā vijjulatā-. <sup>16</sup> Bā<sup>s</sup> vassekimetivassaṃ in the place of vāsekimanti-  
 vāsaṃ. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> anusassavā. <sup>18</sup> Bā buddhānaṃ. <sup>19</sup> Bā -mā <sup>20</sup> Bā bu-. <sup>21</sup>  
 Bā<sup>s</sup> -uṃ <sup>22</sup> Bā ekaṃ rattam <sup>23</sup> Bā va vivatto.

amaccehi puttḥo sabbaṃ ārocetvā tato paṭṭhāya dānādīni da-  
danto bhoge bhuñji.

Tam attham pakāseto S.

22. Idaṃ ca sūtvāna amānusānaṃ

Bhallāṭiyo ittaraṃ jīvan ti

nivattatha na<sup>1</sup> nūgavaṃ acāri

adāsi dānāni abhuñji bhoge ti 187.

5

imaṃ<sup>2</sup> gāthaṃ vatvā puna vadanto dve gāthā abhāsi:

23. Idaṃ ca sūtvāna amānusānaṃ

sammodatha mā kalahaṃ akattha

mā vo tapī<sup>3</sup> attakammāparādhō

yathāpi te kimpuris' ekarattim<sup>4</sup>. 188.

10

24. Idaṃ ca sūtvāna amānusānaṃ

sammodatha mā vivādaṃ akattha

mā vo tapī<sup>5</sup> attakammāparādhō

yathāpi te kimpuris' ekarattin<sup>6</sup> ti. 189.

15

Tattha amānusānaṃ ti kiṇṇarānaṃ, attakammāparādhō ti attano  
kammadoso, kimpurisekarattin<sup>6</sup> ti yathā te kimpurise ekarattim kato attano  
kammadoso tapī<sup>7</sup> tathā tumhe mā tapīti<sup>8</sup> attho.

Mallikā devī T-assa dhammadesanaṃ sūtvā uṭṭhāyāsanaṃ añjalim 20  
paggayha D-assa thutim karonti oṣānagātham āha:

25. Vividhaṃ<sup>9</sup> adhimānā<sup>10</sup> supom' ahaṃ

vacanapathaṃ tava-m-atthasamhitam<sup>11</sup>.

muñca giram<sup>12</sup> nudas' eva<sup>13</sup> me daram,

samaṇa sukhāvaha jīva me ciraṃ ti. 190.

25

Tattha vividhaṃ<sup>14</sup> adhimānā<sup>15</sup> supomahaṃ ti bhaṇte tumhehi  
vividhehi nānākāraṇehi alaṃkaritvā desitaṃ dhammadesanaṃ<sup>16</sup> adhimānā<sup>15</sup> pa-  
sannacittā hutvā supomi. vacanapathaṃ ti taṃ tumhehi vuttaṃ vividha-  
vacanaṃ, muñca giram<sup>12</sup> nudaseva<sup>17</sup> me daram ti kaṇṇasukhaṃ ma-  
dhuraṃ giram muñcanto mama hadaye sokadarathaṃ nudasi yeva harasi yeva<sup>18</sup>, 30

<sup>1</sup> Bds omīti na <sup>2</sup> Bđ idaṃ. <sup>3</sup> Bđ tappi <sup>4</sup> Cs -se eka-, Bđ -rattam. <sup>5</sup> Bđ  
kappi. <sup>6</sup> Bđ -an. <sup>7</sup> Bđ tappi, Cks tappi. <sup>8</sup> Bđ tappiti. <sup>9</sup> Cks -dha <sup>10</sup> Cs  
-māna. <sup>11</sup> Bđ tavamamattasaññitam. <sup>12</sup> Cks giri. <sup>13</sup> Ck nudayeve, Cs nūda-  
yeve, Bds nudasseve. <sup>14</sup> all three MSS -dha. <sup>15</sup> Cks -mānā. <sup>16</sup> Bđ adda  
ahaṃ. <sup>17</sup> Cks nudayeve, Bds nudasseve. <sup>18</sup> Bđ omits h. y.

samanasukkhāvaha jīva me ciraṇa ti bhante buddhasamaṇa dibbamānusa-  
lokiyalokuttarasukkhāvaha jīva me ciraṇa mama sāmi dhammarāja ciraṇa jīvā 'ti.

Kosalarājā tato paṭṭhāya tāya saddhīm samaggavāsaṃ vasi.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā kinnaro Kosalarājā ahosi, kinnarī Mallikā  
3 devī ahosi. Bhallāṭṭiyarājā<sup>1</sup> aham evā<sup>2</sup> 'ti. Bhallāṭṭiyajātakam<sup>3</sup>.

### 9. Somanassajātaka.

Ko taṃ himsati heṭṭhetīti. Idam S. J. v. Devadattassa  
vadhāya parisakkanam ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idān' eva  
pubbe p' esa mama vadhāya parisakkati yevā<sup>4</sup> 'ti vatvā a. ā.:

- 10 Atīte Kururaṭṭhe Uttaraṭṭapañcālanagare Reṇu nāma  
rājā r. kāresi. Tadā Mahārakkhito nāma tāpaso pañcasata-  
tāpasaparivāro Himavante<sup>5</sup> vasitvā loṇambilasevanatthāya  
cārikam caranto Uttaraṭṭapañcālanagaraṃ patvā rājuyyāne va-  
sitvā sapariso<sup>6</sup> piṇḍāya caranto rājadvāram pāpuṇi. Rājā isi-  
15 ganam disvā iriyāpathe<sup>7</sup> pasanno alamkatamahāthale nisidā-  
petvā paṇitena āhārena parivisitvā „bhante imam vassārattam  
mama uyyāne vasathā<sup>8</sup> 'ti vatvā tehi saddhīm uyyānam gantvā  
vasanattṭhānāni kāretvā pabbajitaparikkhāre datvā vanditvā  
nikkhami. Tato paṭṭhāya sabbe pi te rājanivesane bhuñjanti.  
20 Rājā pana aputtako putte<sup>9</sup> pattheti, puttā n' uppajjanti.  
Vassārattaccayena Mahārakkhito „idāni Himavanto ramaṇiyo,  
tatth' eva gamissāmā<sup>10</sup> 'ti rājanam āpucchitvā raṇṇā kata-  
sakkārasammāno nikkhamitvā antarāmagge majjhantikasamaye  
maggā okkamma ekassa sandacchāyassa<sup>11</sup> rukkhassa heṭṭhā  
25 taruṇaṭṭinapiṭṭhe sapariso nisīdi. Tāpasā katham samutṭhā-  
pesum: „rājagehe vaṃsānurakkhako putto n' atthi, sādhu vat'  
assa sace rājā puttam labheyya paveni ghaṭṭiyethā<sup>12</sup> 'ti.  
Mahārakkhito pi tesam katham sutvā „bhavissati nu kho

<sup>1</sup> C<sup>ks</sup> bhallāṭṭirājā, B<sup>d</sup> bhallāṭṭika- <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> -tjā-, B<sup>d</sup> -tikajā-. 9. Cfr. Cariyā-P.  
p. 92. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> add ciraṇa. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> -rivāro <sup>5</sup> B<sup>d</sup> -ena. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -am <sup>7</sup> B<sup>d</sup>  
sīta-. <sup>8</sup> C<sup>k</sup> -ti-, B<sup>d</sup> ghaṭṭiyeyyā

rañño putto udāhu no“ ti upadhārento „bhavissatīti“ nātvā  
 evam āha: „mā bhonto cintayittha, aija paccūsakāle eko deva-  
 putto cavitvā rañño aggamehesiyā kucchinhi paṭisandhim gaṇ-  
 hissatīti“. Taṃ sutvā eko kūṭajaṭilo „idāni rājakulūpako  
 bhavissāmīti“ cintetvā tāpasānaṃ gamanakāle gilānālayaṃ 5  
 katvā nipajjitvā „ehi gacchāmā“ 'ti vutte „na sakkomīti“  
 āha. Mahārakkhito tassa nipannakāraṇaṃ nātvā „yadā sak-  
 kosi tadā āgaccheyyāsīti“ isigaṇaṃ ādāya Himavantam eva  
 gato. Kuhako pi nivattitvā vegena gantvā rājadvāre  
 ṭhatvā „Mahārakkhitassa upatṭhānakatāpaso' āgato“ ti rañño 10  
 ārocāpetvā raññā vegena pakkosāpito pāsādaṃ abhiruyha  
 paññattāsane nisīdi. Rājā kuhakaṃ vanditvā ekamantaṃ ni-  
 sinno isiṇaṃ ārogyaṃ pucchitvā „bhante atikhippaṃ ni-  
 vattitūha<sup>2</sup>, vegena ken' atthena āgat' atthā“ 'ti āha. „Āma  
 mahārāja, isigaṇo sukhaṃ nisinno 'sādhū vat' assa sace rañño 15  
 pavenipālako putto uppajjeyyā' 'ti kathaṃ samutṭhāpesi, ahaṃ  
 taṃ kathaṃ sutvā 'bhavissati nu kho rañño putto<sup>3</sup> ti dibba-  
 cakkhunā olokento mahiddhikaṃ<sup>4</sup> devaputtaṃ 'cavitvā agga-  
 mahesiyā Sudhammāya kucchismiṃ<sup>5</sup> nibbattissatīti' disvā 'ajā-  
 nantā gabbhaṃ nāseyyuṃ. ācikkhissāmi nesaṇ' ti tumhākaṃ 20  
 kathanatthāya āgato, kathitaṇ te mayā, gacchām' ahaṃ ma-  
 hārājā“ 'ti. Rājā „bhante na sakkā gantun“ ti tuṭṭho pa-  
 sannacitto<sup>6</sup> kuhakaṃ<sup>7</sup> tāpasaṃ uyyānaṃ netvā vasanaṭṭhānaṃ  
 saṃvidahitvā adāsi. So tato paṭṭhāya rājakule bhuñjanto  
 vasati, Dibbacakkhuko t' ev' assa<sup>8</sup> nāmaṃ ahosi<sup>9</sup>. Tadā B. 25  
 Tāvatisabhavanā<sup>10</sup> cavitvā tattha paṭisandhim gaṇhi, jātassa  
 c' assa nāmagahaṇadivase Somanassakumāro t' eva  
 nāmaṃ kariṃsu, so kumārāparihāreṇ' eva vaḍḍhati. Kuhaka-  
 tāpaso uyyānass' ev' ekasmiṃ<sup>11</sup> passe nānappakāraṃ sū-  
 peyyasakaṇ ca<sup>12</sup> valliphalāni ca ropetvā paṇṇikānaṃ hatthe 30  
 vikiṇanto dhanāṃ saṇṭhapesi. B-assa sattavassikakāle rañño

<sup>1</sup> Bd upaṭṭhaka- <sup>2</sup> C's nivattitvā <sup>3</sup> Bds add udāhuno. <sup>4</sup> C's Bd -ka. <sup>5</sup>  
 Bd -imhi. <sup>6</sup> Bds -mānaso. <sup>7</sup> Bd kuhika. <sup>8</sup> Bd tvevassa. <sup>9</sup> Pd hetī <sup>10</sup> Bd  
 -nato. <sup>11</sup> Bd omits ev. <sup>12</sup> C's -sāka, Ck -sāvaka.



paccanto kuppi. So „Dibbacakkhutāpasam mā pamajjīti“  
 kumāram paṭicchāpetvā „paccantaṃ vūpasamessāmīti“ gato.  
 Ath' ekadivasam kumāro „jaṭilaṃ passissāmīti“ uyyānam gantvā  
 kūṭajaṭilaṃ ekam gaṇṭhikakāsāvam<sup>1</sup> nivāsetvā ekam pārupitvā  
 5 ubhohi hatthehi dve udakaghaṭe gahetvā sāka vatthusmim<sup>2</sup>  
 udakam āsiṇcantam disvā „ayam kūṭajaṭilo attano samaṇa-  
 dhammam akatvā paṇṇikakammam karotīti“ űatvā „kim karosi  
 paṇṇika gahapatikā“ 'ti tam lajjāpetvā avanditvā va nik-  
 khami<sup>3</sup>. Kūṭajaṭilo „ayam idān' eva evarūpo paccāmitto<sup>4</sup>, ko  
 10 jānāti kim karissati, idān' eva naṃ nāsetum vaṭṭatīti“ cintevā  
 rañño āgamanakāle pāsāṇaphalakaṃ ekamantaṃ khipitvā  
 pāṇiyaghaṭam bhinditvā paṇṇasālāya tiṇāni vikiritvā sarīram  
 telenā makkhetvā paṇṇasālāṃ pavisitvā sasīsam pārupitvā  
 mahādukkhappatto viya<sup>5</sup> mañce<sup>6</sup> nipajji. Rājā āgantvā na-  
 15 garam padakkhiṇam katvā nivesanam apavisitvā<sup>7</sup> „mama  
 sāmikam Dibbacakkhukam passissāmīti“ paṇṇasāladvāram  
 gantvā tam vippekāram disvā „kin nu kho etan“ ti anto  
 pavisitvā tam nipannakam disvā pāde parimajjanto paṭhamam  
 gātham āha:

- 20 1. Ko tam hīmsati heṭṭeti<sup>8</sup>,  
 kin nu<sup>9</sup> dummano socasi<sup>10</sup> [appatīto],  
 kass' ajja mātāpitāro rudantu<sup>11</sup>,  
 kv-ajja setu<sup>12</sup> nihato paṭhavyā ti. 191.

Tattha hīmsatīti paharati, heṭṭetīti<sup>13</sup> akkosati, kvajja setu<sup>14</sup> 'ti ko  
 25 ajja sayatu.

Tam sutvā kūṭajaṭilo nitthananto<sup>14</sup> utṭhāya dutiyam  
 gātham āha:

2. Tutṭho 'smi deva tava dassanena,  
 cirass' apassāmi tam bhūmipāla,

<sup>1</sup> Bds kanṭhita- <sup>2</sup> Ck sākha, Cs sāvaka-. <sup>3</sup> Bd nikkhamitvā nagaram gato. <sup>4</sup> Cks pacchā. <sup>5</sup> Ck piya. <sup>6</sup> Bd mañjake. <sup>7</sup> Bd pavisetvā. <sup>8</sup> Bd hedheti, B<sup>3</sup> bodheti <sup>9</sup> Cks omit nu <sup>10</sup> so all three MSS. for socasi dummano? <sup>11</sup> Bd rucantā, B<sup>3</sup> durantā. <sup>12</sup> Ck sotu, Cs so, read: ko ajja setu <sup>13</sup> Cks vihe-, Bds bodhetīti. <sup>14</sup> Bds nitthu-.

- ahiṁsako Renu-m-anuppavissa<sup>1</sup>  
 puttena te heṭṭhayito<sup>4</sup> 'smi devā 'ti. 192.  
 Itoparā uttānasambandhagāthā Pālinayen' eva veditabbā.  
 8. Āyantu dovārikā khaggabaddhā<sup>3</sup>,  
 kāsāviyā yantu<sup>1</sup> antepuran taṁ,  
 hantvāna<sup>5</sup> taṁ Somanassam kumāram  
 chetvāna sisam varam āharantu. 193.  
 4. Pesitā rājino dūtā kumāram etad abravum:  
 issarena vitinṇo si, vadhappatto si<sup>6</sup> khattiya. 194.  
 5. Sa rājaputto paridevayanto  
 dasaṅgulim añjalim paggahetvā:  
 aham pi icchāmi janinda daṭṭhum,  
 jivam panetvā<sup>7</sup> paṭidassayetha<sup>8</sup>. 195.  
 6. Tassa taṁ vacanam sutvā rañño puttam adassayum,  
 putto ca pitaram disvā dūrato v' ajjhabhāsatha<sup>9</sup>: 196. 15  
 7. Āgañchu<sup>10</sup> dovārikā khaggabaddhā<sup>3</sup>  
 kāsāviyā hantu mamam janinda,  
 akkhāhi me pucchito etam attham:  
 aparādho ko n' idha mam' ajja atthiti. 197.

Tattha ahiṁsako ti aham kassaci ahiṁsako sīlācārasampanno, Renu- 20  
 manupavissā 'ti mahārāja Renu aham tara puttena<sup>11</sup> mahāparivārena anu-  
 pavistivā are kūṭatāpasa kasmā tvam idha vasīti vatvā pāsānaphalakam khīpivā  
 ghaṭam bhinditvā tatthehi ca pādehi ca kottentena<sup>12</sup> viheṭṭhito 'smīti evam so  
 abhūtam eva bhūtam viya katvā rājānam saddahāpesi, āyantu 'ti gacchantu,  
 mama sēmimbi vippatipannakālato paṭṭhāya mayi pi so na lajjissatīti kujjhivā 25  
 tassa vadham ānāpento evam āha, kāsāviyā ti<sup>13</sup> coraghātakā, te pi pharasu-  
 hatthā attano vidhānena gacchantū 'ti vadati, varam ti varasīsam chinditvā  
 āharantu, rājino ti bhikkhave rañño santike<sup>14</sup> dūtā raññā pesitā<sup>15</sup> vegena  
 gantvā mātara alamkaritvā attano amke nisīdāpitam<sup>16</sup> kumāram parivāretvā etad  
 avocum, issarenā 'ti raññā, vitinṇosīti pariccatto si, sa<sup>17</sup> rājaputto ti<sup>18</sup> 30  
 bhikkhave tesam vacanam sutvā maranabbayatajjito mātu amkato utthāya so

<sup>1</sup> Bā anupavissam. <sup>2</sup> Cks -yittho, Bā pothayito. <sup>3</sup> all three MSS -bandhā. <sup>4</sup> Ck  
 kāsāvayāyantu, C<sup>s</sup> kāsāvayāy, Bā<sup>s</sup> -viyābantu. <sup>5</sup> Cks gan-. <sup>6</sup> Bā vadham passāsī.  
<sup>7</sup> Bā mam netvā. <sup>8</sup> Cks -yātha. <sup>9</sup> Bā omits v. <sup>10</sup> Ck āgañcu, C<sup>s</sup> āhañju. Bā  
 āgacchum. <sup>11</sup> Cks putto. <sup>12</sup> Bā kote- <sup>13</sup> Cks kāsācīkā, omitting ti. <sup>14</sup> Bā  
 -kā. <sup>15</sup> Ck adds ti, Bā omits r. p. <sup>16</sup> Cks -tum. <sup>17</sup> Cks so. <sup>18</sup> Cks pi

rā'aputto, paṭidassayethā<sup>1</sup> ti dassetha, tassā<sup>2</sup> ti bhikkhave te dūtā tassa kumārassa taṃ vacanaṃ sutvā māretuṃ avisahantā gonāṃ viya naṃ rajjuyā parikalāhantā netvā rañño dassayum<sup>3</sup>, kumāre pana nīyamāne dāsiganaparivutā<sup>4</sup> saddhiṃ orodhehi Sudhammāpi devī nāgarāpi mayāṃ niraparādhaṃ kumāraṃ māretuṃ na dassamā ti tena saddhiṃ yeva agamaṃsu<sup>5</sup>, āgacchun ti<sup>6</sup> tumhākaṃ ānāya mama santikaṃ āgamaṃsu<sup>6</sup>, hantūṃ mamaṃ ti maṃ māretuṃ, ko nīdhā ti ko nu idha mama aparādho yena maṃ tvaṃ māresīti<sup>7</sup> pucchī.

Rājā „bhavaggaṃ atinīcaṃ, tava doso atimahā“ ti tassa dosaṃ kathento

- 10 8. Sāyaṇ ca pāto udakaṃ sajāti<sup>8</sup>  
aggim sadā paricaraṇappamatto<sup>9</sup>,  
taṃ tādisaṃ saṃyataṃ brahmacāriṃ  
kasmā tvaṃ<sup>10</sup> brūsi gahapatīti<sup>11</sup> gātham āha. 198.

Tattha udakaṃ sajātīti<sup>12</sup> udakoroḥanakammam karotīti<sup>13</sup>, taṃ<sup>14</sup>  
15 tādisaṃ ti taṃ<sup>15</sup> tathārūpaṃ mama sāmīdī Dībbacakkhutāpasāṃ kasmā tvaṃ<sup>14</sup>  
gahapativādēna samudācarasīti vadati.

Tato kumāro „deva mayhaṃ gahapatim ñeva gahapatin ti vadantassa ko doso“ ti vatvā

- 20 9. Tālā ca mūlā ca phalā ca deva  
pariggahā vividhā santi-m-assa,  
te rakkhati gopayat' appamatto<sup>17</sup>,  
brāhmaṇo gahapati<sup>18</sup> tena hotīti gātham āha. 199.

Tattha mūlā ti mūlakādīmūlā<sup>19</sup>, phalā ti<sup>20</sup> nānāvīdhāni valliphalāni,  
te rakkhati gopayatappamatto<sup>21</sup> ti te esa tava kulūpakatāpaso paṇṇika-  
25 kammaṃ karonto nisīditvā rakkhati vatim<sup>22</sup> katva gopayati appamatto, tena  
kāraṇena so<sup>23</sup> tava brāhmaṇo gahapati nāma hoti.

„Iti naṃ ahaṃ pi gahapatīti<sup>24</sup> kathesiṃ<sup>25</sup>, sace na sadda-  
hasi catūsu dvāresu paṇṇike pucchāpehīti“. Rājā pucchāpesi.

<sup>1</sup> Cks -dassayatha. Bds -dissayethā. <sup>2</sup> Bd ada-. <sup>3</sup> Bd omits gana. <sup>4</sup> Bd āg-, Cs agamimsu. <sup>5</sup> Bd āgacchanti. <sup>6</sup> Cks agamimsu. <sup>7</sup> Bd mārapesīti <sup>8</sup> Ck sañchāti, Cs sañjāti. <sup>9</sup> so Ck; Cs -carata-, Bds -cāri-. <sup>10</sup> Cks tvaṃ. <sup>11</sup> so all three MSS. for gahapatīti <sup>12</sup> Cks sañjātīti <sup>13</sup> Ck karoṭi, Cs karoti, Bs karoḥīti. <sup>14</sup> Cks omit taṃ. <sup>15</sup> Bd omits taṃ. <sup>16</sup> Bd tam. <sup>17</sup> Bd goppiyatippamatto. <sup>18</sup> so all three MSS. for gahapatī brāhmaṇo? <sup>19</sup> Cks -la. <sup>20</sup> Cks phalāni, Bds phalānīti. <sup>21</sup> Bd -tyappa- <sup>22</sup> Ck catiṃ, Bd ti. <sup>23</sup> Cs nesa. Ck neya. <sup>24</sup> Bd gahappa-. <sup>25</sup> Bd kathemi. <sup>26</sup> Bd pi.

Te „āma<sup>1</sup> mayam imassa hatthato paṇṇam<sup>2</sup> ca phalāphalāni<sup>3</sup>  
ca vikiṇāmā“<sup>4</sup> 'ti<sup>4</sup> āhaṃsu. Paṇṇavatthum pi npadharāpetvā  
paccakkham akāsi. Paṇṇasālam pi 'ssa pavisitvā kumārassa  
parisā<sup>5</sup> paṇṇavikkayaladdham kahāpaṇamāsakabhaṇḍikam nī-  
haritvā rañño dassesi<sup>6</sup>. Rājā M-assa niddosabhāvaṃ ñatvā: 5

10. Saccam kho etaṃ vadasī<sup>7</sup> kumāra,  
pariggahā vividhā santi-m-assa,  
te rakkhati gopayat' appamatto<sup>8</sup>,  
brāhmaṇo gahapati<sup>9</sup> tena hotīti gātham āha. 200.

Tato M. cintesi: „evarūpassa bālassa rañño santike 10  
vāsato Himavantaṃ pavisitvā pabbajitum varam<sup>10</sup>, parisā-  
majjhe yev' assa dosaṃ āvikatvā āpucchitvā ajj' eva nikkha-  
mitvā pabbajissāmīti“ so parisāya namakkāraṃ katvā

11. Suṇantu mayham parisā samāgatā  
sanegamā<sup>11</sup> jānapadā ca sabbe: 15  
bāl' āyam, bālassa vaco nisamma<sup>12</sup>  
ahetunā ghātayate<sup>13</sup> janindo ti. 201.

Tattha bālūyam bālassa 'ti āyam rājā sayam-bālo imassa bālassa kūta-  
jaṭṭilassa vacanaṃ sutvā ahetunā va<sup>14</sup> maṃ ghātaye<sup>15</sup> ti

Evañ ca pana vatvā<sup>16</sup> attānaṃ<sup>17</sup> anujānāpento itaraṃ 20  
gātham āha:

12. Daḥhasmi mūle visate<sup>18</sup> virūlhe  
dunnikkhayo veḷu pasākhajāto,  
vandāmi pādāni tavaṃ<sup>19</sup> janinda,  
anujāna<sup>20</sup> maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 202. 25

Tattha visate ti visāle mīhante jāte, dunnikkhayo ti dunnikkad-  
dhiyo<sup>21</sup>.

<sup>1</sup> Bā jī. <sup>2</sup> Cks paṇṇā. <sup>3</sup> Bā mūlāpha-. <sup>4</sup> Bds -miti. <sup>5</sup> Bā pu-. <sup>6</sup> Cks  
-suṃ <sup>7</sup> all three MSS. -sī. <sup>8</sup> Bā -yatimappa-. <sup>9</sup> Ck -ṇa-. Ck -ṇā-, Bds sa  
brāhmaṇo gahapati: read: gahāpatī brāhmaṇo? <sup>10</sup> Bā varanti. <sup>11</sup> Cks omit sa  
<sup>12</sup> Bā anī-. <sup>13</sup> Bā ghātaye maṃ. <sup>14</sup> Ck -nā vaṃ, Bā -nā ma <sup>15</sup> Ck ghāye,  
Bā ghātayate. <sup>16</sup> Bā adds pitaram vanditvā. <sup>17</sup> Bā adds pabbajāya. <sup>18</sup> Bā -te.  
<sup>19</sup> Bā tava. <sup>20</sup> Cks -nā <sup>21</sup> Bā -nikayāto.

Tatoparā rañño ca puttassa vacanapaṭivacanagāthā honti:

13. Bhuñjassu bhoge vipule<sup>1</sup> kumāra,  
 sabbañ ca te issariyam dadāmi,  
 ajj' eva tvañ Kurunañ<sup>2</sup> hohi rājā,  
 5 mā pabbajī<sup>3</sup>, pabbajjā hi dukkhā. 203.
14. Kin nū 'dha<sup>4</sup> deva tavañ<sup>5</sup> atthi bhogā,  
 pubbe v' ahañ<sup>6</sup> devaloke ramissañ  
 rūpehi saddehi atho rasehi  
 gandhehi passehi manoramehi. 204.
15. Bhuttā<sup>7</sup> me bhogā tidivasmi<sup>8</sup> deva  
 parivāritā<sup>9</sup> accharāsañ gaṇena,  
 tavañ<sup>10</sup> ca bālañ paraneyyañ<sup>11</sup> viditvā  
 na tādise rājakule vaseyyañ<sup>12</sup>. 205.
16. Sacc' āhañ<sup>13</sup> bālo paraneyy' āhañ<sup>14</sup> asmi,  
 15 ekāparādhañ khama putta mayhañ,  
 puna pi ce edisañ bhaveyya  
 yathāmatin somanassañ karohīti. 206.

Tattha dukkhā ti tāta pabbajjā nāma parapaṭibaddhā<sup>15</sup> jīvīkatthā<sup>16</sup>  
 dukkhā mā pabbaji rājā hohiti tañ<sup>17</sup> yāci, kin nū dha devā<sup>18</sup> 'ti<sup>19</sup> deva ye  
 20 tava bhogā<sup>20</sup> tesu kin nāma bhuñjitabbam atthi, parivāritā<sup>21</sup> ti paricāritā<sup>22</sup>  
 ayam eva vā pāṭho. tassa kira jātissaraññānañ uppajji, tasmā evam āha, para-  
 neyyañ ti andham viya yaṭṭhiyā<sup>23</sup> parena netabbam<sup>24</sup>, tādise ti<sup>25</sup> tādissassa  
 rañño santike na paññitena vasitabbam, mayā attano nāpabalena ajja jīvitañ  
 laddhañ, nāhañ tava santike vasissāmīti nāpetum evam āha, yathāmatin ti  
 25 sacce puna mayham evarūpo doso hoti atha tvañ yathājjhāsayañ karohīti  
 puttañ khamāpesi

M. rājanam ovdanto<sup>25</sup> attha gāthā abhāsi:

<sup>1</sup> Cks -laphale. <sup>2</sup> Cs -rū-. <sup>3</sup> all three MSS. -i. <sup>4</sup> Cks omit dha, all three MSS. nu. <sup>5</sup> so all three MSS. for tavañ. <sup>6</sup> Bā cāhañ. <sup>7</sup> Bā adds ca. <sup>8</sup> all three MSS. -smiñ. <sup>9</sup> Ck -kā, Bā -cārikā. <sup>10</sup> Bā tu-. <sup>11</sup> Ck -pi-, Cs -ni-. <sup>12</sup> Cks -yya. <sup>13</sup> Bā sacāhañ. <sup>14</sup> so Ck; Cs Bā -neyyoham; read: -neyy' ah'? <sup>15</sup> Bā -bandha. <sup>16</sup> Cs -kantā, Bā -tatthā corr. to -katthā. <sup>17</sup> Bā nañ. <sup>18</sup> Cks kin nu cā ti, Bā kim nu-. <sup>19</sup> Cks -ge, Bs -go. <sup>20</sup> Bā -cārikā, Bs -cāritā. <sup>21</sup> Cks parivārito. <sup>22</sup> Cs yaṭṭhi, Bā pathaviyā. <sup>23</sup> Cks -bbā. <sup>24</sup> Cks hi. <sup>25</sup> Bā ovādentō.

17. Anisamma kataṃ kammaṃ anavatthāya cintitaṃ —  
bhesajjassēva vebhaṅgo vipāko hoti pāpako. 207.
18. Nisamma ca kataṃ kammaṃ sammāvatthāya<sup>1</sup> cintitaṃ —  
bhesajjassēva sampatti vipāko hoti bhadrako. 208.
19. Alaso gihī kāmabhogī<sup>2</sup> na sādhu, (III  $\frac{154}{23}$ ) 5  
asaññato pabbajito na sādhu,  
rājā na sādhu anisammakārī,  
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 209.
20. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,  
nisammakārino rājā yaso kitti<sup>3</sup> ca vaḍḍhati. 210. 10
21. Nisamma daḍḍaṃ paṇayeyya<sup>4</sup> issaro,  
vegā<sup>5</sup> kataṃ tapate bhūmipāla<sup>6</sup>,  
sammāpanidhi ca<sup>7</sup> narassa atthā  
anānutappā te bhavanti pacchā. 211.
22. Anānutappāni hi ye karonti 15  
vibhajja kammāyatanāni loke  
viññūpasatthāni<sup>8</sup> sukhudrayāni<sup>9</sup>  
bhavanti vaddhānumatāni<sup>10</sup> tāni. 212.
23. Āgañchu<sup>11</sup> dovārikā khaggabaddhā<sup>12</sup>  
kāśāviyā hantu<sup>13</sup> uamaṃ janinda,  
mātuc-ca<sup>14</sup> aṃkasmi<sup>15</sup> ahaṃ nisinno 20  
ākaddhito sāhasā<sup>16</sup> tehi deva. 213.
24. Kaṭukaṃ<sup>17</sup> hi sambādhan sukiccha<sup>18</sup> patto,  
madhuraṃ piyaṃ jīvitaṃ laddha<sup>19</sup> rājā  
kiechen<sup>20</sup> ahaṃ<sup>21</sup> ajja vadhā pamutto<sup>21</sup>, 25  
pabbajjam evābhimaṇo 'ham asmīti. 214.

<sup>1</sup> Bā -vatthāya. <sup>2</sup> Ck -gi, Bā -go. <sup>3</sup> Bā -i, Cks -iñ. <sup>4</sup> Cks pāna-, Bā pana- <sup>5</sup> Ck vahā, C<sup>s</sup> vehā, Bā vegāsā, B<sup>s</sup> cegāsā <sup>6</sup> Ck -lam. <sup>7</sup> so Bā for sammāpani-  
hitā? Ck -panidhi, C<sup>s</sup> yammāpaṇi, Cks omit ca <sup>8</sup> Ck -sattāni, Bā -sathāni?  
<sup>9</sup> Bā sukhindriyāni. <sup>10</sup> Bā<sup>s</sup> buddhā-. <sup>11</sup> Ck -um, C<sup>s</sup> āgañju, Bā agacchum.  
<sup>12</sup> Bā -bandho <sup>13</sup> Bā hantum <sup>14</sup> Bā<sup>s</sup> -tuuca. <sup>15</sup> Ck akasmim, C<sup>s</sup> aṃkasmiṃ,  
Bā aṃgasmi. <sup>16</sup> so all three MSS. for sahasā? <sup>17</sup> Cks -kañ. <sup>18</sup> C<sup>s</sup> sukiccha  
corr to sukiccha, Bā sukiccam <sup>19</sup> so all three MSS. for laddhu? <sup>20</sup> all three  
MSS -nāham. <sup>21</sup> C<sup>s</sup> vadhā-. Bā<sup>s</sup> vadhāya mutto.

Tattha anisammā<sup>1</sup> 'ti anoloketvā anupadhāretvā, anavatthāya cintitān  
 ti<sup>1</sup> na ca avatthāpetvā<sup>2</sup> na<sup>3</sup> tūletvā na<sup>3</sup> tūretvā cintitān, vipāko hoti pā-  
 pako ti tassa hi yathā nāma bhesajjassa vebhaṅgo<sup>4</sup> vipatti evam evaṃ<sup>5</sup> vi-  
 pako hoti pāpako, asaṅṇato ti kāyādihi asaṅṇato dussilo, taṃ na sādhu  
 5 'ti taṃ tassa kodhanattham<sup>6</sup> na sādhu, nānisammā<sup>7</sup> 'ti anisāmetvā kiñci kam-  
 maṃ na kareyya, paṇayeyyā<sup>7</sup> 'ti paṭṭhāpeyya pavatteyya, vegā ti vegena  
 sahasā, sammāpanidhi cā 'ti sammāpanidhinā yoniso thāpitena cittena katā  
 narassa atthā pacchā anānutappā bhavanti attho, vibhajjā 'ti imāni kātum  
 yuttāni imāni kātum ayuttāni evam aññāya<sup>8</sup> vibhajjivā, kammāyatanāni  
 10 kammāni, vaddhānumatāni<sup>9</sup> paṇḍitehi anumatāni anavajjāni<sup>9</sup> honti, katu-  
 kaṇ ti deva kaṭukasambādham sukiccam maraṇabhayaṃ patto 'mhi, laddhū<sup>10</sup>  
 'ti attano nānabalena labhivā, pabbajjamevābhimaṇo ti pabbajjābhī-  
 mukhacitto yev' asmi.

Evam M-ena dhamme desite rājā devīm āmantetvā  
 15 25. Putto vatāyaṃ<sup>11</sup> taruṇo<sup>12</sup> Sudhamme  
 anukampako Somanasso<sup>13</sup> kumāro  
 taṃ yācamāno na labhāmi s' ajja<sup>14</sup>,  
 arahāsi naṃ<sup>15</sup> yācitave tuvaṃ pīti gātham āha. 215.

Tattha yācitave ti yācituṃ.

20 Sā pabbajjāyaṃ eva uyyojenti  
 26. Ramassu bhikkhācariyāya putta,  
 nisamma dhammesu paribbajassu,  
 sabbesu bhūtesu nidhāya dāḍḍam  
 anindito Brahmam upeti tñānaṃ ti gātham āha. 216.

25 Tattha nisammā<sup>1</sup> 'ti pabbajanto<sup>16</sup> ca nisāmetvā micchādittikānaṃ pab-  
 bajjāṃ pahāya sammāditthiyuttaṃ niyyānikaṃ pabbajjāṃ pabbaja

Atha rājā gātham āha:

27. Acchariyarūpaṃ vata yādisaṃ ca,  
 dukkhitaṃ<sup>17</sup> maṃ<sup>18</sup> dukkhāpayase<sup>19</sup> Sudhamme,

<sup>1</sup> Cks add -tanti. <sup>2</sup> C<sup>s</sup> -ttahāretvā, B<sup>d</sup> anavatthāto, B<sup>s</sup> anavatthāpetvā. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> a.  
<sup>4</sup> C<sup>s</sup> vebhaṅgo, B<sup>d</sup> -jasseva vebhaṅgā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> eva. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> kodhanantaṃ. <sup>7</sup> C<sup>s</sup>  
 pānapeyyā, B<sup>d</sup> paṇayeyya. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> evaṃ paññāya. <sup>9</sup> C<sup>s</sup> anuv-. <sup>10</sup> B<sup>d</sup> laddhā  
<sup>11</sup> B<sup>d</sup> tavāyaṃ. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> -ne. <sup>13</sup> B<sup>d</sup> -ssa. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> svajja. <sup>15</sup> C<sup>s</sup> no. <sup>16</sup> all  
 three MSS. pabbajj-. <sup>17</sup> C<sup>s</sup> -tā. <sup>18</sup> read: maṃ dukkhitaṃ. <sup>19</sup> so B<sup>d</sup> for  
 dukkhayase, C<sup>s</sup> dukkhitavase, C<sup>k</sup> dukkhabhave.

yācassu puttāṃ iti vuccamānā  
bhiiyo va ussāhayase kumāraṇ ti. 217.

Tattha yādisañcā 'ti yādisaṃ idaṃ tvaṃ vadesi taṃ acchariyarūpaṃ  
va<sup>1</sup>, dukkhitaṇ ti pakatiyāpi maṃ dukkhitaṃ bhiiyo dukkhāpayasi<sup>2</sup>.

Puna devī gātham āha:

5

es. Ye vippamuttā anavajjabhojino<sup>3</sup>  
parinibbntā lokam imaṃ caranti  
tam<sup>4</sup> ariyamaggaṃ paṭipajjamānaṃ  
na ussahe vārayitum kumāraṇ ti. 218.

Tattha vippamuttā ti rāgādīhi vippamuttā, paṭinibbutā ti kilesa- 10  
parinibbānena nibbutā, tamariyamaḷḍḍaṇ<sup>5</sup> ti taṃ tesam Buddhādīnaṃ ari-  
yānaṃ santakaṃ maggaṃ paṭipajjamānaṃ mama puttāṃ vāretum na vussa-  
hāmi<sup>6</sup> devā 'ti

Tassā vacanaṃ sutvā rājā osānagātham āha:

es. Addhā have sevitabbā sapaññā (III <sup>506</sup>/<sub>22</sub>)

15

bahussutā ye bahuṭhānacintino  
yes' āyaṃ sutvāna subhāsītāni  
appossukkā<sup>7</sup> vītasokā Sudhammā ti. 219.

Tattha bahuṭhānacintino 'ti bahukāranacintino<sup>8</sup>, yesāyaṇ ti yesaṃ  
ayaṃ Somanassakumārassēva hi<sup>9</sup> subhāsitaṃ sutvā appossukkā jātā, rājāpi tad 20  
eva sandhāyāha.

M. mātāpitaro vanditvā 'sace mayhaṃ doso atthi kha-  
mathā<sup>10</sup> 'ti āha, mahājanassa añjaliṃ katvā Himavavantābhi-  
mukho gantvā manussesu nivattesu manussavaṇṇenāgantvā  
devatāhi sattapabbatarājiyo atikkamitvā Himavantaṃ nīto, 25  
Vissakammena nimmitāya paṇṇasālāya isipabbajjāṃ pabbaji,  
taṃ<sup>11</sup> tattha yāva soḷasavassakālā rājakulapari-cārikavesena<sup>12</sup>  
devatā yeva upatṭhahiṃsu. Kūṭajaṭilam pi mahājano pothetvā  
jīvitakkhayaṃ pāpesi. M. jhānābhiññaṃ nibbattetvā Brahma-  
lokūpago<sup>13</sup> ahoṣi.

30

<sup>1</sup> B<sup>d</sup> omits va. <sup>2</sup> C<sup>ks</sup> dukkhayāsi, B<sup>d</sup> dukkhāpayāsi. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> bhogi-. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> nam?  
<sup>5</sup> C<sup>ks</sup> nam-? <sup>6</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> us-. <sup>7</sup> so all three MSS. <sup>8</sup> C<sup>ks</sup> -kāracin-, B<sup>s</sup> -karanacin-.  
<sup>9</sup> B<sup>d</sup> adds sā. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> -tā. <sup>11</sup> C<sup>ks</sup> tvā. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> -vāraka-, C<sup>s</sup> -cāraka-. <sup>13</sup>  
C<sup>ks</sup> -ūpagato.



S. i. d. ā.: „evam bhikkhave pubbe p' esa mayham vadhāya parisakkati yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kuhako Devadatto ahosi. mātā Mahāmāyā, Rakkhito, Sāriputto, Somanassakumāro aham evā“ 'ti. Somanassajātakaṃ.

5

## 10. Campeyyajātaka.

Kā nu vijjurivābhāsīti. Idam S. J. v. uposathakammam ā. k. Tadā hi S. āsādhū vo katam<sup>1</sup> upāsakā uposathavāsam va-antehi, porāṇakapaṇḍitā nāgasampattim pahāya uposathavāsam va-imsu yevā“ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

- 10 A. Aṅgaratṭhe Aṅge ca Magadharatṭhe Magadhe ca r. kārente Aṅga-Magadha-raṭṭhānaṃ antare Campā nāma nadī, tattha nāgabHAVANAṃ ahosi. Campeyyo nāma nāgarājā r. kāresi. Kadāci Magadharājā Aṅgaratṭhaṃ gahāti, kadāci Aṅgarājā Magadharatṭhaṃ. Ath' ekadivasam Magadharājā
- 15 Aṅgena saddhim yujjhivā yuddhaparājito assam āruya palāyanto Aṅgaraṇṇo yodhehi anubaddho punnaṃ Campānadin patvā „parahatthe maraṇato nadim pavisitvā matam seyyo“ ti assen' eva saddhim nadim otari. Tadā Campeyyo nāgarājā anto uduke ratanamandapaṃ nimminivā mahāparivāro mahā-
- 20 pānaṃ pivati. Asso raṇṇā saddhim uduke nimujjivā nāgarāṇṇo purato otari. Nāgarājā alamkatapaṭiyattaṃ rājānaṃ disvā sinehaṃ uppādetvā āsanā utthāya „mā bhāyi mahārājā“ 'ti rājānaṃ attano pallāṃke nisīdāpetvā uduke nimuggakāraṇaṃ pucchi. Rājā yathābhūtaṃ kathesi. Atha naṃ „mā bhāyi
- 25 mahārāja, ahan taṃ dvinnāṃ raṭṭhānaṃ sāmikaṃ karissāmīti“ assāsetvā sattāhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhavivā sattame divase Magadharājena saddhim nāgabHAVANā nikkhami<sup>2</sup>. Magadharājā nāgarājassānubhāvena Aṅgarājānaṃ gahetvā jīvita voropetvā dvisu raṭṭhesu r. kāresi. Tato raṭṭhāya raṇṇo ca
- 30 nāgarājassa ca vissāso thiro ahosi, rājā anusaṃvaccharam

10. Cfr. Cariyā-. P. p. 85. <sup>1</sup> Cks Bā katham, Bāś add kammam. <sup>2</sup> Cks -itva.

Campānaditīre ratanamandapaṃ kāretvā mahantena pariccā-  
 gena nāgarañño balikammaṃ karoti<sup>1</sup>, so mahantena pari-  
 vārena nāgabhanā nikkhamitvā balikammaṃ paṭicchati,  
 mahājano nāgarañño sampattiṃ oloketi. Tadā B. dalidda-  
 kule nibbatto rājaparisāya saddhiṃ naditiraṃ gantvā taṃ 5  
 nāgarājassa sampattiṃ disvā lobhaṃ uppādetvā taṃ upatṭha-  
 yamāno<sup>2</sup> dānaṃ 'datvā silaṃ rakkhitvā Campeyyanāgarājassa  
 kālakiriyaṭo sattame divase cavitvā tassa vasanapāsāde<sup>3</sup> sirisa-  
 yanapiṭṭhe nibbatti, sarīraṃ sumanadāmaṇṇaṃ mahantaṃ  
 ahosi. So taṃ disvā vippaṭisārī hutvā „mayā kataksala- 10  
 nissandena chasu kāmaggasu<sup>4</sup> issariyaṃ koṭṭhe<sup>5</sup> paṭisāmitaṃ  
 dhaññaṃ viya ahosi, sv-āhaṃ imissā tiracchānayaniyaṃ<sup>6</sup>  
 paṭisandhiṃ gaṇhiṃ, kim me jīvitena“<sup>7</sup> 'ti maraṇacittam<sup>8</sup>  
 uppādesi. Atha naṃ Sumanā nāma nāgamānavikā disvā „ma-  
 hānubhāvo Sakko nibbatto bhavissatīti“ sesanāgamānavikā- 15  
 naṃ<sup>9</sup> saññaṃ adāsi. sabbā nānāturīyahatthā āgantvā tassa  
 upahāraṃ karīṃsu. Tassa taṃ nāgabhanāṃ Sakkabhanāṃ  
 viya ahosi. maraṇacittam paṭippasambhi, sappasarīraṃ vija-  
 hitvā sabbālaṃkārapaṭimaṇḍito sayanapiṭṭhe nisīdi. Ath' assa  
 tato paṭṭhāya yaso mahā ahosi, so tattha nāgarajjaṃ kārento 20  
 aparabhāge vippaṭisārī hutvā „kim me imāya tiracchānayaniyā,  
 uposathavāsaṃ vasitvā ito muñcitvā manussapathaṃ gantvā  
 saccāni paṭivijjhivā dukkhass' antaṃ karissāmīti“ cintetvā  
 tato paṭṭhāya tasmiṃ yeva pāsāde uposathakammaṃ karoti,  
 alaṃkatanāgamānavikā tassa santikaṃ gacchanti, yebhuyyena 25  
 silaṃ bhijjati. So tato paṭṭhāya pāsādā nikkhamitvā uyyā-  
 naṃ gacchati, tā<sup>10</sup> tatrāpi gacchanti, uposatho<sup>11</sup> bhijjat' eva<sup>11</sup>,  
 so<sup>12</sup> cintesi: „mayā ito nāgabhanā nikkhamitvā manussa-  
 lokaṃ gantvā uposathavāsaṃ vasitum vaṭṭatīti“ so tato

<sup>1</sup> Bā kāreti. <sup>2</sup> Cks paṭṭhayaṃāno <sup>3</sup> Cks sayanañā-, Bds add sirigabbhe <sup>4</sup>  
 Bā kāmaggasgesu <sup>5</sup> Bds -esu. <sup>6</sup> Bā -yā <sup>7</sup> Bds maraṇāya-. <sup>8</sup> Cks omīti nāga.  
<sup>9</sup> Cks omīti tā. <sup>10</sup> Bā -thakammaṃ-. <sup>11</sup> Cā bhijjato va, C's bhijjanteva. Bā  
 bhijjate <sup>12</sup> Bā tato

paṭṭhāya uposathadivasesu nāgabhavanā nikkhamitvā ekassa  
 paccantagāmassa avidūre mahāmaggasamīpe vammīkamattahake  
 „mama sammādīhi atthikā sammādini gaṇhantu, maṃ kīlā-  
 sappamā vā<sup>1</sup> kātukāmā kīlāsappamā karontū“<sup>2</sup> 'ti sarīram dāna-  
 5 mukhe<sup>3</sup> vissajjetvā bhoge ābhūñjitvā nipanno uposathavāsam  
 vasati. Mahāmaggena<sup>4</sup> gacchantā ca āgacchantā ca taṃ disvā  
 gandhādīhi pūjetvā pakkamanti, paccantagāmavāsino<sup>5</sup> „ma-  
 hānubhāvo nāgarājā“<sup>6</sup> ti tassa upari maṇḍapamā karitvā sa-  
 mantā vālukam okiritvā gandhādīhi pūjayimsu. Tato paṭṭhāya  
 10 manussā M-tte pasīditvā pūjam katvā puttam patthenti<sup>7</sup>. M.  
 pi uposathakammam karonto cātuddasīpannarasesu vammīka-  
 mattahake nipajjitvā pātipade<sup>8</sup> nāgabhavanam gacchati, tass'  
 evam uposatham<sup>9</sup> karontassa addhā<sup>10</sup> vītivatto. Ekadivasaṃ  
 Sumanā aggamahesī āha: „deva tvaṃ manussalokaṃ gantvā  
 15 uposatham upavasasi, manussaloko ca sāsamko sappatibhaya,  
 sace te bhayam uppajjeyya atha mayam yena nimittena jā-  
 neyyāma taṃ no ācikkhā“<sup>11</sup> 'ti. Atha naṃ M. maṅgala-  
 pokkharaniyā tīram netvā „sace maṃ bhadde koci paharitvā  
 kilamessati imissā pokkharaniyā udakam āvilam bhavissati,  
 20 sace supaṇṇā gahessanti<sup>12</sup> udakam pakkamissati<sup>13</sup>, sace ahi-  
 guṇṭiko<sup>14</sup> gaṇhissati udakam lohitavaṇṇam bhavissatī“<sup>15</sup> evam  
 tassā tīpi nimittāni ācikkhitvā cātuddasauposatham<sup>16</sup> adhiṭṭhāya  
 so<sup>17</sup> nāgabhavanā nikkhamitvā tattha gantvā vammīkamattahake  
 nipajji sarīrasobhāya vammīkam sobhayamāno, sarīram hi 'ssa  
 25 rajatadāmam viya setam ahosi, matthako rattakambalabhenḍuko<sup>18</sup>  
 viya, imasmim pana jātake B-assa sarīram naṅgalasisappa-  
 māṇam<sup>19</sup> viya ahosi, Bhūridattajātake ūruppamāṇam, Samkha-  
 pālajātake ekadoṇikanāvappamāṇam. Tadā eko Bārāṇasīvāsi-  
 māṇavo Takkasilam gantvā disāpāmokkhassācariyassa santike

<sup>1</sup> Bā omits vā. <sup>2</sup> Bā -kho. <sup>3</sup> Bā -gge. <sup>4</sup> Bā add gantvā. <sup>5</sup> Bā adds dhitarām  
 pathenti. <sup>6</sup> Ck pati-. <sup>7</sup> Bā -thakammam. <sup>8</sup> Bā karonto addhānam. <sup>9</sup> Bā -āhi.  
<sup>10</sup> Bā -o gahessati. <sup>11</sup> Ck pakkaddhissati, C<sup>2</sup> pakkatṭhissati, B<sup>2</sup> pakkuyissati?  
<sup>12</sup> Bā -kuṇḍiko. <sup>13</sup> Bā cātuddasī. <sup>14</sup> Bā omits so. <sup>15</sup> Bā -legenduko. <sup>16</sup> Ck  
 naṅgula-.

ālabbanamantaṃ<sup>1</sup> uggaṇḥitvā tena maggena attano gehaṃ  
 gacchanto M-aṃ disvā „imaṃ sappam gahetvā gāmanigama-  
 rājadhānisu kilāpento<sup>2</sup> dhanam uppādessāmīti“ cintetvā dibbo-  
 sadhāni gahetvā dibbamantaṃ parivattetvā tassa santikaṃ  
 agamāsi. Dibbamantaṃ sutakālato paṭṭhāya M-assa kaṇṇesu 5  
 tattasalākappavesanakālo viya jāto, matthako sikharena abhi-  
 matthiyamāno<sup>3</sup> viya jāto. So „ko nu kho eso“ ti bhoganta-  
 rato sīsam ukkhipitvā olokeno ahigunṭhikaṃ<sup>4</sup> disvā cintesi:  
 „mama visam mahantaṃ, sace 'haṃ' kujjhitvā nāsāvātam  
 vissajjessāmi etassa sarīraṃ bhusamuṭṭhi viya vippakirissati, 10  
 atha me sīlaṃ khaṇḍaṃ bhavissati, na taṃ olokessāmīti“ so  
 akkhīni nimmīletvā sīsam bhogantare ṭhapesi. Ahigunḍika-  
 brāhmaṇo<sup>5</sup> osadhaṃ khādītva<sup>6</sup> mantam parivattetvā kheḷaṃ  
 M-assa sarīre opi<sup>7</sup>, osadhānaṃ ca mantassa cānubhāvena  
 kheḷena phuṭṭhaphuṭṭhaṭṭhāne<sup>8</sup> photānaṃ<sup>9</sup> utṭhānakālo viya 15  
 jāto, atha naṃ so naṅgutṭhe gahetvā kaḍḍhitvā dīghato nipajjā-  
 petvā ajapadena daṇḍena uppīletvā dubbalaṃ katvā sīsam  
 daḷhaṃ gahetvā<sup>10</sup> nippīlesi. M. mukhaṃ vivari, ath' assa  
 mukhe kheḷaṃ opitvā<sup>11</sup> osadhamantaṃ katvā dante bhindi,  
 mukhaṃ<sup>12</sup> lohitassa pūri. M.<sup>13</sup> silabhedabhayena evarūpaṃ 20  
 dukkhaṃ adhivāsento akkhīni ummīletvā olokanamattam pi na  
 kari. So pi „nāgarājānaṃ dubbalaṃ karissāmīti“ naṅgutṭhato  
 paṭṭhāy' assa aṭṭhīni cuṇṇayamāno viya sakalasarīraṃ mad-  
 ditvā paṭṭakaveṭhanan<sup>14</sup> nāma veṭhesi, tantamajjitan nāma  
 majji<sup>15</sup>, naṅgutṭhe gahetvā dussapoṭhiman<sup>16</sup> nāma poṭhesi<sup>17</sup>. 25  
 M-assa sakalasarīraṃ lohitamakkhitaṃ ahosi, so<sup>18</sup> mahāve-  
 danaṃ adhivāseti<sup>19</sup>. Ath' assa dubbalabhāvaṃ ṇatvā vallīhi

<sup>1</sup> Bā ālabhāyana-. <sup>2</sup> Cā kilā-. <sup>3</sup> Cā abhimanti-, Bā abhipattaya-, Bā abhi-  
 matthaya-. <sup>4</sup> Cā -gutṭhikaṃ, Cā -gundikaṃ, Bā -kundikaṃ. <sup>5</sup> Bā sacāhaṃ. <sup>6</sup>  
 Bā -kūṇḍika-. <sup>7</sup> Bā saṃkharitvā. <sup>8</sup> Cā mapi, Bā khipi, Bā ukkhipi <sup>9</sup> Cā  
 puṭṭhaphuṭṭha-, Bā phuṭṭhaphuṭṭha-. <sup>10</sup> Cā poṭhānaṃ. <sup>11</sup> Bā katvā. <sup>12</sup> Bā  
 khipetvā. <sup>13</sup> Bā mukhe. <sup>14</sup> Bā adds attano. <sup>15</sup> Bā paṭṭakena vedhimani.  
<sup>16</sup> so Cā; Bā tantamajjimaṃ nāma majhi. <sup>17</sup> so Cā; Bā -poṭheyyaṃ. <sup>18</sup> Bā  
 podhesi. <sup>19</sup> Cā omit so. <sup>20</sup> Bā -sesi.

peḷaṁ karitvā tattha naṁ pakkhipitvā paccantagāmaṁ netvā  
mahājanamajjhe kilāpesi. nīlādīsu vaṇṇesu vaṭṭacaturassādīsu  
saṇṭhānesu aṇuṁṭhulādīsu paṇānesu yaṁ yaṁ brāhmaṇo icchati  
M. taṁ tad eva katvā naccati. phaṇasatam<sup>1</sup> pi phaṇasa-  
5 hassam<sup>2</sup> pi karoti yeva. Mahājano pasīditvā bahum dhanam  
adāsi, ekadivasam eva kahāpanasahassam<sup>3</sup> saḥassagghaṇake<sup>4</sup>  
ca parikkhāre labhi<sup>5</sup>. Brāhmaṇo ādito va „saḥassam labhitvā  
vissajjessāmīti“ cintesi, taṁ pana dhanam labhitvā „paccanta-  
gāme yeva tāva me ettakaṁ dhanam laddhā rājarājamahā-  
10 maccānam<sup>6</sup> santike bahum labhissāmīti“ sakataṁ ca sukha-  
yānaṁ ca gahetvā sakate parikkhāre ṭhapetvā sukhayānake  
nisinno mahantena parivārena M-am gāmanigamādīsu kilā-  
pento „Bārāṇasiyam Uggasenaraṇṇo santike<sup>7</sup> kilāpetvā vissaj-  
jessāmīti“ agamāsi. So maṇḍake māretvā nāgarāṇṇo deti.  
15 Nāgarājā punappuna „n' esa<sup>8</sup> naṁ nissāya māressatīti“ na  
khādati. Ath' assa madhulāje adāsi. M. „sac' āham gocaram  
gaṇbissāmi anto peḷāya eva maranam bhavissatīti“ te pi na  
khādati<sup>9</sup>. Brāhmaṇo māsamattena<sup>10</sup> Bārāṇasim patvā dvāra-  
gāmesu kilāpento bahum dhanam labhi. Rājāpi taṁ<sup>11</sup> pakko-  
20 sāpetvā „amhakaṁ kilāpehīti“ āha. „Sādhu deva, sve panna-  
rase tumhakaṁ kilāpessāmīti“. Rājā „sve nāgarājā rājaṅgaṇe  
naccissati, mahājano saṇnipatitvā passatū“ 'ti bheriṁ carā-  
petvā punadivase rājaṅgaṇam alaṁkārapetvā brāhmaṇam pakko-  
sāpesi. So ratanapeḷāya M-am netvā citratthare<sup>12</sup> peḷam ṭha-  
25 petvā nisīdi. Rājāpi pāsādā oruḷha mahājanaparivuto rājā-  
sane<sup>13</sup> nisīdi. Brāhmaṇo M-am nīharitvā naccāpesi. Mahājano  
sakabhāvena saṇṭhātum na sakkoti, celukkhepasahassāni  
vattanti<sup>14</sup>, B-assa upari sattaratanavassam vassati. Tassa  
gahitassa māso sampūri, ettakaṁ kalam nirāhāro va ahosi.

<sup>1</sup> Cks pana-. <sup>2</sup> Ck pana-. <sup>3</sup> P'd -ānceva <sup>4</sup> B'd -mike. <sup>5</sup> B'd labhati. Cks  
-raṁ labhi. <sup>6</sup> B'd -mattānam. <sup>7</sup> Cks omīti santike <sup>8</sup> B'd -naṁ esa. <sup>9</sup> B'd  
khādi. <sup>10</sup> B's samāsamattena, Cks mahāsattena. <sup>11</sup> B's nam. <sup>12</sup> B'd vicittattare  
<sup>13</sup> B'd rājāsāyane. <sup>14</sup> B'd pava-.

Sumanā ..aticirāyati me piyasāmiko, idāni `ssa idha anā-  
 gacchantassa māsō sampunṇo, kin nu kho kāraṇaṇ“ ti gantvā  
 pokkharāṇiṃ olokontī lohitavaṇṇaṃ udakaṃ disvā „ahi-  
 guṇḍikena<sup>1</sup> gahito bhavissatīti“ nātvā nāgabhavanā nikkha-  
 mitvā vammīkasantikaṃ gantvā M-assa gahitaṭṭhānaṃ ca 5  
 kilamitaṭṭhānaṃ ca disvā<sup>2</sup> kanditvā paccantagāmaṃ gantvā  
 pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā Bārāṇasīṃ<sup>3</sup> gantvā rājaṇgaṇe<sup>4</sup>  
 parisamajjhe ākāse rudamānā atṭhāsi. M. naccanto va ākāsaṃ  
 olokonto<sup>5</sup> taṃ disvā lajjito pelaṃ pavisitvā nipajji. Rājā  
 tassa pelaṃ pavatṭhakāle „kin nu kho kāraṇaṇ“ ti ito c' ito 10  
 ca olokonto taṃ ākāse tṭhitāṃ disvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kā nu vijju-r-ivābhāsi osadhī viya tārakā,  
 devatā nu si gandhabbī, na taṃ maññāmi mānusiṇ<sup>6</sup> ti. 220.

Tattha na taṃ maññāmi mānusiṇ<sup>6</sup> ti ahaṇ taṃ mānusiṇi na maññāmi,  
 tayā ekāya devatāya gandhabbiyā vā bhavitum vattatīti vadati. 15

Idāni tesāṃ vacanapaṭivacanagātbāyo<sup>7</sup> honti:

2. N' amhi devī na gandhabbī na mahārāja mānusi,  
 nāgakaṇṇ' amhi<sup>8</sup> bhadante, atthen' amhi idhāgatā. 221.  
 3. Vibbhantacittā kupitindriyāsi,  
 nettehi te vāriṇaṇā savanti<sup>9</sup>, 20  
 kin te natṭhaṃ, kinu pana patthayānā  
 idhāgatā nāri. tad imṇha brūhi. 222.  
 4. Yam uggatejo urago ti cāhu<sup>10</sup>  
 nāgo ti taṃ<sup>11</sup> āhu jano<sup>12</sup> janinda  
 tam aggahī puriso jīvikattho, 25  
 taṃ bandhanā muṇca. patī<sup>13</sup> mam' eso. 223.  
 5. Kathaṃ nv-ayaṃ balaviriyūpapanno  
 hatthattham āgañchi<sup>14</sup> vanibbakassa,  
 akkhāhi me nāgakaṇṇe tam atthaṃ,  
 kathaṃ vijānemu gahītanāgaṃ. 224. 30

<sup>1</sup> Bā -kunḍi-. <sup>2</sup> Bā adds roditvā. <sup>3</sup> Cks -siyam. <sup>4</sup> Bā rajadvāre. <sup>5</sup> Bā  
 -ketvā. <sup>6</sup> Cks -sī, Bā -si. <sup>7</sup> all three MSS. -naṃpati-. <sup>8</sup> Bā asmi. <sup>9</sup> Bā vasanti.  
<sup>10</sup> Cks cāha. <sup>11</sup> Bā naṃ. <sup>12</sup> Bā -nā. <sup>13</sup> Ck patim. Cs Bā -ti. <sup>14</sup> Bā āgacchi.

6. Nagaram<sup>1</sup> pi nāgo bhasmaṃ kareyya,  
tathā hi so balaviriyūpanno,  
dhammaṃ ca nāgo apacāyamāno.  
tasmiṃ parakkamma tapo karotīti. 225.

- 5 Tattha atthenamhīti aham ekaṃ kāraṇaṃ paṭicca idhāgatā, kupitindriyā ti kilantindriyā, vārigaṇā ti assubindughaṭṭā, urago ti cāhū ti urago ti cāyam mahājano katheti<sup>2</sup>, puriso ti ayaṃ puriso taṃ nāgarājānaṃ jīvikatthāya aggahesi, vanibbakassā<sup>3</sup> ti imassa vanibbakapurisassa kathanu esa mahānubhāvo samāno hatthatthaṃ āgato ti pucchati, dhammaṇcā<sup>4</sup> ti  
10 pañcasīladhammaṃ uposathavāsadhammaṃ ca<sup>5</sup> guruṃ<sup>6</sup> karonto viharati, tasmiṃ iminā purisena gahito pi sac<sup>7</sup> āhaṃ imassa upari nāsāvataṃ vissajjesāmi bhusamuṭṭhīm<sup>8</sup> viya karissati evaṃ me sīlaṃ bhijjissatīti sīlabhedabhayaṃ<sup>9</sup> parakkamma<sup>7</sup> taṃ dukkhaṃ adhivāsetvā tapo karoti viriyaṃ eva karotīti āha.

- Rājā „kahaṃ<sup>8</sup> pan<sup>9</sup> eso<sup>9</sup> iminā gahito“ ti pucchi. Ath<sup>9</sup>  
15 assa sā ācikkhanti

7. Cātuddasiṃ pannarasiṃ ca rājā  
catuppathe sammati<sup>10</sup> nāgarājā,  
tam aggahī puriso jīvikattho,  
taṃ bandhanā muñca, patī mam<sup>9</sup> eso ti gātham āha. 226

- 20 Tattha catuppathe ti catukkamaggassa āsannaṭṭhāne ekasmiṃ vammike caturaṅgasamannāgataṃ adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhahitvā uposathavāsam vasanto nippajjati<sup>11</sup> attho, taṃ<sup>12</sup> bandhanaṃ ti taṃ evaṃ dhammikaṃ gunavantaṃ nāgarājānaṃ etassa<sup>13</sup> dhaṇaṃ datvā pelabandhanā pamuñca.

- Evaṃ ca pana vatvā puna pi<sup>14</sup> yācanti<sup>15</sup> dve gāthā abhāsi:  
25 8. Soḷas<sup>9</sup> itthisahassāni āmuttamaṇikuṇḍalā  
vārigehāsaya<sup>16</sup> nāriyo<sup>17</sup> tāpi taṃ saraṇaṃ gatā. 227.

9. Dhammena mocehi asāhasena  
gāmena nikkhena gavāṃ satena,  
ossatṭhakāyo urago carātu,  
30 puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 228.

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> nāgam. <sup>2</sup> B<sup>d</sup> -si. <sup>3</sup> B<sup>d</sup> uposathaṃ vāsaddhammaṇcā. <sup>4</sup> B<sup>d</sup> guruṃ. <sup>5</sup> C<sup>k</sup> -i. C<sup>s</sup> -ī, B<sup>d</sup> bhasmamūthi. <sup>6</sup> B<sup>d</sup> -yā. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> parakkama, B<sup>d</sup> parakkamaṃ. <sup>8</sup> B<sup>d</sup> kathaṃ. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> panoso. <sup>10</sup> B<sup>s</sup> sampati. <sup>11</sup> B<sup>d</sup> nippajjiti. <sup>12</sup> C<sup>s</sup> omi taṃ. <sup>13</sup> C<sup>k</sup> ekassa. <sup>14</sup> B<sup>d</sup> adda taṃ. <sup>15</sup> all three MSS. -ti. <sup>16</sup> B<sup>d</sup> -geha-. <sup>17</sup> C<sup>k</sup> nāriyo, B<sup>d</sup> nāri.

Tattha solasā<sup>1</sup> 'ti mā tvaṃ esa yo vā so vā daliddauāgo ti maññittha, etassa hi ettikā<sup>2</sup> sabbālaṃkārapatimanditā itthiyo va<sup>3</sup>, sesā sampatti aparimāṇā ti dasseti, vārigehāsaya<sup>4</sup> ti udakacchadanāṃ udakagabbhaṃ katvā tattha sayanasilā, ossaṭṭhakāyo ti nissatṭhakāyo hutvā, carātū 'ti caratu.

Atha naṃ rājā tisso gāthā abhāsi :

5

10. Dhammena mocemi asāhasena

gāmena nikkhena gavaṃ satena.

ossaṭṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā. 229.

11. Dammi<sup>5</sup> nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ 10

catussadaṇ<sup>6</sup> ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibhaṃ<sup>7</sup>. 230.

12. Dve ca sādisiyo bhariyā usabhaṃ ca gavaṃ sataṃ,

ossaṭṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 231.

Tattha luddā 'ti rājā uragaṃ mocetuṃ ahigundikaṃ<sup>8</sup> āmantervā tassa 15  
dātabbaṃ deyyadhammaṃ dassento evaṃ āha. gāthā pana heṭṭhā vuttatthā yeva.

Atha naṃ luddo āha :

13. Vināpi dānā tava<sup>9</sup> vacanaṃ janinda<sup>10</sup>,

muñcemu naṃ uragaṃ bandhanasmā,

ossaṭṭhakāyo urago carātu.

20

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 232.

Tattha tava<sup>11</sup> vacanaṃ ti mahārāja vināpi dānena tava vacanaṃ eva  
ambhākaṃ garuṃ<sup>12</sup>, muñcemu naṃ ti muñcissāmi etaṃ ti vadati.

Evaṃ ca pana vatvā M-aṃ peḷato nīhari. Nāgarājā ,  
nikkhamitvā pupphantaraṃ pavisitvā taṃ attabhāvaṃ vija- 25  
hitvā māṇavakavaṇṇena alaṃkatasarīro<sup>13</sup> paṭhaviṃ bhindanto  
viya nikkhamitvā atṭhāsi. Sumanā ākāsa otaritvā tassa san-  
tike ṭhitā. Nāgarājā<sup>14</sup> añjalim paggayha rājānaṃ namassa-  
māno atṭhāsi.

<sup>1</sup> Bā solasitthi. <sup>2</sup> Bā ettakā <sup>3</sup> Bā vā <sup>4</sup> all three MSS -geha-. <sup>5</sup> C<sup>s</sup> dhammi. <sup>6</sup> Bā caturassaṅka <sup>7</sup> Bā ummārapupphāsannibhaṃ. <sup>8</sup> Bā -kuṇḍi-, P<sup>s</sup> -guṇṭhi-. <sup>9</sup> C<sup>k</sup> tha. <sup>10</sup> read: dāna vinā te v.j.? <sup>11</sup> C<sup>k</sup> omits tava. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> garu. <sup>13</sup> Bā adds hutvā. <sup>14</sup> Bā -jānaṃ.



Tam atthaṃ pakāseto S. dve gāthā abhāsi:

14. Mutto Campeyyako nāgo rājānaṃ etad abravi:  
namo te Kāsirāj' atthu<sup>1</sup> namo te Kāsivaddhana,  
añjalin te pagaṇhāmi<sup>2</sup>, passeyyam me nivesanaṃ. 233.

- 5 15. Addhā hi dubbissasaṃ<sup>3</sup> etam āhu  
yaṃ mānuso vissase<sup>4</sup> amānusaṃhi,  
sace ca maṃ yācasi etam atthaṃ  
dakkhemu te nāga nivesanānīti. 234.

Tattha passeyyamma nivesanaṃ ti mawa nivesanaṃ Campeyya-  
10 nāgabbhavanam ramaṇiyaṃ passitabbayuttakaṃ taṃ te ahaṃ dassetukāmo taṃ  
sabulavāhana āgantvā<sup>5</sup> passa narindā<sup>6</sup> 'ti vadati, dubbissasaṃ<sup>6</sup> ti dubbissa-  
saṇiyaṃ<sup>7</sup>, sace cā 'ti sace maṃ yācasi passeyyāma te nivesanāni api ca kho  
pana taṃ na saddahāmi ti vadati

Atha naṃ saddahāpetuṃ sapathaṃ karonto M. dve  
15 gāthā abhāsi:

16. Sace hi<sup>8</sup> vāto girim āvaheyya  
cando ca suriyo ca chamā pateyyuṃ  
sabbā ca<sup>9</sup> uajjo paṭisotaṃ<sup>10</sup> vajeyyuṃ  
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ. 235.  
20 17. Nabhaṃ phaleyya udadhī pi susse  
saṃvaṭṭayaṃ<sup>11</sup> bhūta-dharā vasundharā  
siluccayo<sup>12</sup> Meru samūlaṃ ubbahe  
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ ti. 236.

Tattha saṃvaṭṭayaṃ<sup>11</sup> bhūta-dharā vasundharā ti ayaṃ bhūta-  
25 dharā ti ca vasundharā ti ca<sup>13</sup> saṃkham gatā mahāpaṭhavī kilāñjam viya saṃ-  
vaṭṭeyya, samūlaṃ ubbahe ti evaṃ Mahāsinerupabbato samūlo utthāya  
purāṇapaṇṇaṃ viya ākāse pakkhandeyya.

So M-ena evaṃ vutte pi asaddahanto

18. Addhā hi dubbissasaṃ<sup>14</sup> etam āhu  
30 yaṃ mānuso<sup>15</sup> vissase amānusaṃhi,

<sup>1</sup> Ck -rājā, Cs -rāja, both omitting tthu. <sup>7</sup> Bđ paggayhāmi, B<sup>s</sup> pagganhāmi?

<sup>3</sup> Ck dubbissasac, B<sup>s</sup> duppisāsam <sup>4</sup> read: vissas' <sup>5</sup> Bđ gamtva. <sup>6</sup> Ck dubbissan. B<sup>s</sup> dubbissāsam. <sup>7</sup> Cks bhissasaniyaṃ, Bđ dubbissāsaniyaṃ. <sup>8</sup> Bđ pī. <sup>9</sup> Ck va. <sup>10</sup> Ck -ta <sup>11</sup> so Cks for saṃvaṭṭaye? Bđ -ṭṭeyya. <sup>12</sup> Bđ sikhu-.

<sup>13</sup> Cks vasuu-. <sup>14</sup> Bđ dubbissāsam <sup>15</sup> Bđ manusso.

sace ca maṃ yācasi etam atthaṃ  
dakkhemu te nāga nivesanānīti. 237.

Puna pi tam eva gāthaṃ vatvā „tvam mayā katagūṇaṃ  
jānituṃ arahasi. saddahituṃ pana yuttabhāvaṃ vā ayutta-  
bhāvaṃ vā ahaṃ jānissāmīti“ pakāśento itaraṃ gātham āha: 5

19. Tumhe kho 'ttha<sup>1</sup> ghoravisā ulārā,  
mahātejā khippakopī ca hotha,  
mama kāraṇā bandhanasmā pamutto  
arahasi no jānitaye<sup>2</sup> katānīti. 238.

Tattha ulārā ti ulāraṇi, jānitaye ti jānituṃ. 10

Atha naṃ saddahāpetuṃ puna sapathaṃ karonto M.

20. So<sup>3</sup> paccataṃ niraye ghorarūpe  
mā kāyikaṃ sātama alattha kiñci  
peḷāya baddho maraṇaṃ upetu  
yo tādisaṃ kauma kataṃ na jāne ti gātham āha. 239. 15

Tattha paccatan ti paccatu, kamma katan ti katakamman, evaṃ  
guṇakāraṇaṃ tumhādisaṃ yo na jānāti so evarūpo hotū ti vadāti.

Ath' assa rājā saddahitvā thutim akāsi:

21. Saccappaṭiñṇā tavama esa hotu,  
akkodhano hohi<sup>4</sup> anūpanāhi<sup>5</sup>, 20  
sabbaṃ ca te nāgakulaṃ supaṇṇā<sup>6</sup>  
aggim<sup>7</sup> va gimhāsu vivajjayantū 'ti. 240.

Tattha tavamesa hotū 'ti tava esā paṭiñṇā saccā hotu, aggim<sup>8</sup> va gim-  
hāsu vivajjayantū 'ti yathā manussā gimhakāle santāpaṃ aniechantā jala-  
mānaṃ aggim vivajjenti evaṃ vivajjentu dūrato va pariharantu. 25

M. pi rañño thutim karonto itaraṃ gātham āha:

22. Anukampasī<sup>9</sup> nāgakulaṃ janinda  
mātā yathā suppiyaṃ ekaputtaṃ,  
ahaṃ ca te nāgakulena saddhim  
kāhāmi veyyāvāṭikaṃ ulāraṇa ti. 241. 30

<sup>1</sup> read: tumhe 'ttha kho? <sup>2</sup> Cks -ramye <sup>3</sup> Cks yo. <sup>4</sup> Bds hoti. <sup>5</sup> Ck Bd  
anupanāhi. Cs anūpanāhi <sup>6</sup> Cks -a <sup>7</sup> Ck Bd -i, Cs -ī. <sup>8</sup> Cks -ī, Bd -i. <sup>9</sup>  
all three MSS -si

Taṃ sutvā rājā nāgabHAVANAṃ gantukāmo senaṃ gamana-  
sajjaṃ kātuṃ<sup>1</sup> ānāpento

23. YoJentu ve rājarathe sucitte  
kambojake assatare sudante,  
5 nāge ca yoJentu suvaṇṇakappane<sup>2</sup>,  
dakkhemu nāgassa nivesanānīti gātham āha. 242.

Tattha kambojake assatare sudante ti susikkhite kambojakaṛattha-  
sambhaye assatare yoJentu

- Itarā abhisambuddhagāthā:  
10 24. Bherimutiṅgā paṇavā ca saṃkhā  
āvajjayimsu<sup>3</sup> Uggasenassa raṇṇo,  
pāyāsi rājā bahu sobhamāno  
purakkhato nārigaṇassa majjhe ti. 243.

Tattha bahu sobhamāno ti bhikkhave Bārānasirājā solasahi nārisa-  
15 hassehi purakkhato<sup>4</sup> parivārīto tassa<sup>5</sup> nārigaṇassa majjhe Bārānasito nāga-  
bhavanaṃ gacchanto ativiya sobhamāno pāyāsi

Tassa nagarā nikkhantakāle yeva M. attano ānubhāvena  
nāgabHAVANE [sabbaratanamayaṃ<sup>6</sup> pākaraṇ ca dvārattālake ca  
dissamānarūpe katvā nāgabHAVANAGAMANAMAGGAṃ<sup>7</sup> alaṃkata-  
20 paṭiyattaṃ māpesi. Rājā sapariśo<sup>8</sup> tena maggena nāga-  
bhavanaṃ pavisitvā ramaṇīyaṃ bhūmibhāgaṃ ca pāsāde ca  
addasa.

Taṃ atthaṃ pakāsento S. āha:

- 25 25. Suvaṇṇacitakam<sup>9</sup> bhūmiṃ addakkhi Kāsivaddhano  
sovaṇṇaye<sup>10</sup> ca pāsāde veluriyaphalakatthate. 244.  
26. Sa rājā pāvisi vyamhaṃ Campeyyassa nivesanaṃ  
ādicavaṇṇupanibhaṃ kamsavijjupabhasāraṃ. 245.  
27. Nānārukkhehi sañchannaṃ nānāgandhasameritaṃ<sup>11</sup>  
so<sup>12</sup> pāvekkhi Kāsirājā Campeyyassa nivesanaṃ. 246.  
30 28. Pavittāhamhi Kāsiraṇṇo<sup>13</sup> Campeyyassa nivesane  
dibbā<sup>14</sup> turiyā vajjimsu nāgakaṇṇā ca naccayum. 247.

<sup>1</sup> Bḍ senagamanam sajjāpetum. <sup>2</sup> Cks -ne. <sup>3</sup> read: āvajjayims', Cks āvajjimsu.  
<sup>4</sup> Cks -ta <sup>5</sup> Bḍ -ā. <sup>6</sup> Bḍ sattaratana- <sup>7</sup> Bḍ -gāmimaggam. <sup>8</sup> Bḍ sapari-  
vāro. <sup>9</sup> Bḍ -citta-. <sup>10</sup> Bḍ sovaṇṇamaye. <sup>11</sup> Bḍ -samiritaṃ. <sup>12</sup> Cks omit  
so. <sup>13</sup> Bḍ -e. <sup>14</sup> Ck -a.

29. Taṃ nāgakaṇṇā caritaṃ gaṇena  
 anvāruhi<sup>1</sup> Kāsirājā pasanno,  
 nisīdi sovaṇṇamayamhi piṭhe  
 sāpassaye<sup>2</sup> candanasāralitte ti āha. 248.

Tattha suvaṇṇapacitakaṃ<sup>3</sup> ti suvaṇṇavālukāya saṇṭhataṃ<sup>4</sup>, vyamhaṇ ti 5  
 alaṃkātanāgabhavanam, Campeyyassā<sup>5</sup> ti nāgabhavanam pavisitvā Campeyya-  
 nāgarājassa nivesanaṃ; āvisi, kaṃsa vijjupabhassaraṇaṃ ti meghamukhe  
 suvaṇṇavanṇasaṇcāranaviṇṇa<sup>6</sup> viya obhāsamānaṃ, gandhasameritaṇaṃ ti nānā-  
 vidhehi dibbagandhehi anusaṇcāritaṃ<sup>7</sup>, caritaṃ<sup>8</sup> gaṇeṇā<sup>9</sup> ti taṃ nivesanaṃ  
 nāgakaṇṇānaṃ<sup>10</sup> caritaṃ anusaṇcāritaṃ, caṇḍanasāralitte ti dibbasāra- 10  
 candanaena anulitte.

Tattha nisinnamattass<sup>1</sup> ev<sup>2</sup> assa nānaggarasaṃ dibba-  
 bhojanaṃ upanāmesuṃ tathā soḷasannaṃ itthisahassānaṃ  
 sesapariśāya<sup>3</sup> ca. So<sup>10</sup> sattāhamattaṃ sapaṇṇaṃ dibbannapānā-  
 dīni paribhuṇṇitvā dibbehi kāmagaṇehi abhiramitvā sukhasa- 15  
 yane nisinna M-assa yaṇaṃ vaṇṇetvā „nāgarāja tvaṃ eva-  
 rūpaṃ sampattiṃ paḥāya manussaloke vammikamatthake ni-  
 pajjitvā kasmā uposathavāsaṃ vasaṇṇi“<sup>4</sup> pucchi. So pi  
 'ssa kathesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto S. āha: 20

- a. So tattha bhutvā ca attho ramitvā  
 Campeyyakaṃ Kāsirājā avoca:  
 vimānasetṭhāni imāni tuyhaṃ  
 ādiccavaṇṇāni pabhassarāni,  
 n' etādisaṃ atthi manussaloke, 25  
 kimatthiyaṃ nāga tapo karosi. 249.

- a1. Tā kambukāyūradharā suvatthā  
 vaṭṭaṅgulī taubatalūpapannā  
 paggayha pāyenti<sup>11</sup> anomavaṇṇā<sup>12</sup>,  
 n' etādisaṃ atthi manussaloke, 30  
 kimatthiyaṃ nāga tapo karosi. 250.

<sup>1</sup> all three MSS -i. <sup>2</sup> Bds so-. <sup>3</sup> Bds -citta-. <sup>4</sup> Bd saṇḍatani? <sup>5</sup> Cks su-  
 vaṇṇasaṇcāraṇaṃ-, Bs suvaṇṇavanṇasaṇcāraṇaṃ, Bd suvaṇṇavanṇasaṇcāraṇa-.  
<sup>6</sup> Ck adds va naccanto <sup>7</sup> Cs omits ca. <sup>8</sup> Bd -kaṇṇāgaṇeṇa. <sup>9</sup> Bd sesarājapari-  
<sup>10</sup> Bd add- pana. <sup>11</sup> Ck pāyanti, Cs pāsanti. <sup>12</sup> Cks -aṇ.

32. Najjo ca khemā<sup>1</sup> puthulomamacchā  
adāsakuntābhirudā sutitthā,  
n' etādisaṃ etc. 251.
33. Koṇcā mayūrā diviyā ca haṃsā  
vaggussarā kokilā sampatanti, etc. 252.
34. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo  
uddālakā pāṭaliyo ca phullā, etc. 253.
35. Imā ca te pokkharaṇṇo<sup>2</sup> samantato  
diviyā ca gandhā satatāṃ sampatanti<sup>3</sup>.  
n' etādisaṃ atthi manussaloke,  
kimatthiyaṃ nāga tapo karosi<sup>4</sup>. 254.
36. Na puttahetu na dhanassa hetu  
na āyuno vāpi<sup>5</sup> janinda hetu,  
manussayoniṃ abhipatthayāno  
tasmā parakkamma tapo karomīti. 255.

Tattha tā ti soḷasasahassanāgakaṇṇā sandhāyāha, kambukāyūradharā  
ti suvaṇṇābharanadharā, vaṭṭaṇṇulīti pavāṇikurasadisavaṭṭaṇṇalī, tambata-  
lūpapannā ti abhiraṭṭehi hatthapādatalehi samannāgatā, pāyenti ti dihbha-  
pānaṃ ukkhipitvā taṃ pāyenti, put hulumamacchā ti puthulapattehi nānā-  
20 macchehi samannāgatā, adāsakuntābhirudā ti adāsasaṃkhatēhi<sup>6</sup> sakuṇehi  
abhirudā, sutitthā ti sundaratitthā, diviyā ca haṃsā ti dibbahamsā ca,  
sampatantīti manuṇṇaravaṃ ravantā<sup>7</sup> rukkhato rukkhāṃ saṃatanti, dibbā  
ca gandhā ti tāsu pokkharāṇiṃ satatāṃ dibbagandhā vāyanti, abhipattha-  
yāno ti patthayanto vicarāmi, tasmā ti tena kāraṇena parakkamma viriyaṇi  
25 paggaḥetvā tapo karomi uposathaṃ upavasāmi

Evam vutte rājā

37. Tvaṃ lohitakkho vihatantaramso<sup>8</sup>  
alaṃkato kappitakesamassu  
suroṣito lohitacandanena  
30 gandhabbarājā va<sup>9</sup> disā pabhāsasi. 256.
38. Deviddhipatto si mahānubhāvo  
sabbehi kāmehi samaṇṇibhūto,  
pucchāmi taṃ nāgarāje<sup>10</sup> tam atthaṃ:  
seyyo ito kena manussaloko<sup>11</sup> ti āha. 257.

<sup>1</sup> Cks temā, Bds khomā. <sup>2</sup> Cks -ā. <sup>3</sup> so Cks for patanti? Bds sampavāyanti. <sup>4</sup>  
Bds add Bodhisatto āha. <sup>5</sup> Bds cāpi. <sup>6</sup> so all three MSS. <sup>7</sup> Bds -ti <sup>8</sup> Ck  
vihatattha-. <sup>9</sup> Cks ca <sup>10</sup> Bds -ja <sup>11</sup> Cs -ke.

Tattha surosito ti suvilitto

Ath' assa ācikkhanto nāgarājā āha:

39. Janinda nāññatra manussalokā

suddhī ca<sup>1</sup> saṁvijjati saṁyamo ca<sup>1</sup>,

ahañ ca laddhāna manussayoniṁ

5

kāhāmi jātīmaranassa<sup>2</sup> antan ti. 258.

Tattha suddhī cā<sup>1</sup> 'ti mahārāja aññatra manussalokā amatamahānibbāna-saṁkhātā suddhī vā sīlasaṁyamo vā n' atthī, antan ti manussayoniṁ laddhā jātīmaranassa antaṁ karissāmi<sup>3</sup> tapo karomi.

Taṁ sutvā rājā

10

40. Addhā have sevitabbā sapaññā (supra <sup>453</sup>/<sub>15</sub>)

bahussutā ye bahuthānacintino,

nariyo<sup>3</sup> ca disvāna tavañ<sup>4</sup> ca nāga<sup>5</sup>

kāhāmi<sup>6</sup> puññāni anappakānīti. 259.

Tattha nariyo<sup>2</sup> 'ti 'imā tava nāgakaññā<sup>7</sup> ca tavañ ca disvā bahūni 15 puññāni karissāmi<sup>8</sup> vadati.

Atha naṁ nāgarājā

41. Addhā have sevitabbā sapaññā

bahussutā ye bahuthānacintino,

nariyo<sup>3</sup> ca disvāna mamañ ca rāja

20

karohi puññāni anappakānīti āha. 260.

Tattha karohīti kareyyāsi mahārāja<sup>8</sup>.

Evaṁ vutte Uggaseno gantukāmo hutvā „nāgarāja ciraṁ vasit' amha<sup>9</sup>, gamissāmā<sup>10</sup> 'ti āpucchi. Atha naṁ M. „tena hi mahārāja yāvadacchakaṁ dhanāṁ gaṇhā<sup>11</sup> 'ti dhanāṁ dassento 25

42. Idañ ca me jātārūpaṁ pahūtaṁ<sup>11</sup>

rāsī suvaṇṇassa ca tālamattā,

ito haritvā sovaṇṇaḥharāni

[kāraya] rūpiyassa ca pākāraṁ karontu<sup>12</sup>. 261.

<sup>1</sup> Bā vā. <sup>2</sup> Bds jātījarāmarā <sup>3</sup> Bds nā-. <sup>4</sup> Bds tu-. <sup>5</sup> Ck rāja. <sup>6</sup> Cks ka-.

<sup>7</sup> Bā -āyo. <sup>8</sup> Bā -jā ti <sup>9</sup> Ck -hā, C<sup>9</sup> vasitama, Bds vasimhā. <sup>10</sup> Bā -āhi. <sup>11</sup>

Bā bahutaṁ. <sup>12</sup> so all three MSS. for -- suvaṇṇaṁ gharāni rūpiyassa cā -- ?

43. Muttā<sup>1</sup> ca vāhasahassāni pañca  
veluriyamissāni ito haritvā  
antepure bhūmiyaṃ santharantu,  
nikkaddamā hohiti<sup>2</sup> nīrajā<sup>3</sup> ca. 262.
- 5 44. Etādisaṃ āvasa rājasetṭha  
vimānasetṭhaṃ bahu sobhamānaṃ  
Bārāṇasim<sup>4</sup> nagaraṃ iddhaphitaṃ<sup>5</sup>  
rajjaṇ ca<sup>6</sup> kārehi anomapañña<sup>7</sup> 'ti. 263.

Tattha rāsīti tesu tesu ṭhānesu tālapamāparāsīyo<sup>7</sup>, so vaṇṇanagharānīti  
10 suvaṇṇagehānī, nikkaddamā ti<sup>8</sup> evaṇ te<sup>8</sup> antepure bhūmi nikkaddamā ca  
nīrajā<sup>9</sup> ca bhavissati, etādisaṃ ti evarūpaṃ suvaṇṇamayaṃ rajatapākāraṃ  
muttāveluriyasanthatabhūtoibhāgaṃ<sup>10</sup>, phitaṃ ti phitaṃ taṃ<sup>11</sup> Bārāṇasinagaraṃ  
ca āvasa, anomapañña<sup>12</sup> 'ti alāmakapañña<sup>12</sup>.

Rājā tassa kathaṃ sutvā<sup>13</sup> adhivāsesi. Atha M. nāga-  
15 bhavane bheriṇ carāpesi: „sabbā rājaparisā yāvadicchakaṃ  
hiraññasuvaṇṇādikaṃ dhanam gaṇhantū<sup>14</sup>“ 'ti rañño ca ane-  
kehi sakaṭasatehi dhanam pesesi. Tadā rājā mahantena  
yasena nāgabhanā nikkhamitvā Bārāṇasim eva gato. Tato  
paṭṭhāya kira Jambudīpatalaṃ sahirāññaṃ jātāṃ<sup>15</sup>.

20 S. i. d. ā. „evaṃ porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya upo-  
sathavāsaṃ vasimsū“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā ahigunḍiko<sup>16</sup> Devadatto  
ahosi, Sumanā Rāhulamātā, Uggaseno Sāriputto, Campeyyanāgarājā  
aham eva“ 'ti. Campeyyajātakaṃ.

### 11. Mahāpalobhanajātaka.

25 Brahmaloḁ cavitvānā<sup>1</sup> 'ti. Idam S. J. v. visuddha-  
saṃkilesaṃ ā. k. Vatthuṃ heṭṭhā vitthāritam eva. Idha pana  
S. „bhikkhū mātagūḁo nām' esa visuddhasatte pi saṃkiliṭṭhe<sup>17</sup>  
karontīti<sup>18</sup>“ vatvā a. ā.:

<sup>1</sup> Cks muttānaṃ. <sup>2</sup> Bā he-. <sup>3</sup> Cks Bā nīrajā. <sup>4</sup> Bā -sī. <sup>5</sup> Ck iddhampitā, Cs iddhampitā, Bā iddhampitaṃ. <sup>6</sup> Cks rajjaṃ, omitting ca. <sup>7</sup> Bā -nā-. <sup>8</sup> Bā evaṇsaṃte. <sup>9</sup> Cks nīrajā. <sup>10</sup> Bā -santhata-. <sup>11</sup> Bā omit taṃ. <sup>12</sup> all three MSS. -ñña. <sup>13</sup> Bā adds taṃ. <sup>14</sup> Bā harantu. <sup>15</sup> Bā sahirāññaṃ suvaṇṇajātāṃ, Ck sahirāññaṃjātāṃ. <sup>16</sup> Bā -kunḍi-. <sup>17</sup> Cks -tthaṃ. <sup>18</sup> Bā karotīti.

A. B. Cūlapalobhane vuttanayena atitavatthum vitthāre-  
tabbam. Tadā pana M. Brahmaloḥ cavitvā Kāsirañño<sup>1</sup> putto  
hutvā nibbatti, Anitthigandha-kumāro nāma ahosi, itthi-  
naṃ hatthe na saṇṭhāti, purisavesena<sup>2</sup> thaññāṃ pāyenti, jhā-  
nāgāre vasati<sup>3</sup>, itthiyo na passati.

Tam attham pakāsento S. catasso gāthā abhāsi:

1. Brahmaloḥ cavitvāna devaputto mahiddhiko  
rañño putto udapādi sabbakāmasamiddhisu. 264.
2. Kāmā vā kāmasaññā vā Brahmaloḥ uā vijjati,  
sv-āssu<sup>4</sup> tēy<sup>5</sup> eva saññāya kāmehi vijjigucchatha. 265.
3. Tassa c' antepure āsi jhānāgāraṃ sumāpitaṃ,  
so tattha patisallīno<sup>6</sup> eko rahasi jhāyatha. 266.
4. Sa rājā paridevesi<sup>7</sup> puttāsokena atṭṭito<sup>8</sup>:  
ekaputto c' ayaṃ mayham, na ca kāmāni bhuñjati. 267.

Tattha sabbakāmasamiddhisu<sup>9</sup> 'ti sabbakāmānaṃ samiddhisu sampatti-  
yuttassa<sup>10</sup> rañño putto hutvā eko devaputto nibbatti, svāssu<sup>11</sup> 'ti so kumāro,  
tāyevā 'ti tāya Brahmaloḥ nibbattitāya jhānasaññāya eva, sumāpitaṃ ti  
pitarā suddham<sup>12</sup> mānāpaṃ katvā māpitaṃ<sup>13</sup>, rahasi jhāyathā 'ti mātu-  
gāmaṃ apassanto vasi, paridevesi<sup>14</sup> vilapati.

Pañcamā<sup>15</sup> rañño paridevanagāthā:

5. Ko nu kh' ettha<sup>16</sup> upāyo<sup>17</sup> so, ko vā jānāti kiñcanaṃ,  
ko<sup>18</sup> me puttaṃ palobheyya yathā kāmāni patthaye ti. 268.

Tattha kho nu khettha<sup>19</sup> so ti ko nu kho ettha etassa kāmānaṃ  
bhuñjanaupāyo, ko nu kho idh' upāyo<sup>20</sup> so ti pi pātho<sup>21</sup>, atthakathāyaṃ pana  
ko nu kho etaṃ upavasitvā upalāpanakāraṇaṃ<sup>22</sup> jānāti vuttaṃ, ko vā jānāti  
kiñcanaṃ ti ko vā etassa pabuddhanakāraṇaṃ<sup>23</sup> jānāti attho.

Tatoparam diyaḍḍhaabhisambuddhagāthā<sup>24</sup>:

6. Ahū kumārī<sup>25</sup> tatth' eva vaṇṇarūpasamāhitā  
kusalā naccagītassa vādite ca padakkhiṇā,  
sā tattha upasamkamma rājānaṃ etad abravīti. 269.

<sup>1</sup> Bds kāsikā. <sup>2</sup> Bd adds nam. <sup>3</sup> Bds nisīdi. <sup>4</sup> Cks svāssa. <sup>5</sup> Bd patisallīno  
<sup>6</sup> Bd -vasi. <sup>7</sup> Ck atthito? Cs atthino? Bs adhito? <sup>8</sup> Bd sampattisu tittassa.  
<sup>9</sup> Ck svāssā, Bd svāsu, Cs svāssā <sup>10</sup> Ck rājā suṭṭha, Cs rājā suṭṭhu in the  
place of pi- su-. <sup>11</sup> Cs māraṃ <sup>12</sup> Bd -vasi. <sup>13</sup> Cks -maṃ, Bd -māpi. <sup>14</sup>  
Cks khetta, Bd khotta, Bs khvettha <sup>15</sup> Cks -yā. <sup>16</sup> Bds -yo. <sup>17</sup> Cks khetta,  
Bd khottha. <sup>18</sup> Cks -yā <sup>19</sup> Cks add ti. <sup>20</sup> Bd upalobhana-. <sup>21</sup> so Cks; Bd  
palibuddhakā-, Bs palibuddhana-. <sup>22</sup> Bd diyaḍḍhā- <sup>23</sup> all three MSS. -i.



Tattha ahū ti bhikkhave, tattheva antepure cūlanātakānaṃ antare ekā tarupakumārīkā ahoṣi, paḍakkhinā ti susikkhitā.

7<sup>a</sup>. Ahaṃ kho taṃ<sup>1</sup> palobheyyaṃ sace bhattā bhavissatīti upaḍḍhagāthā kumārīkāya vuttā.

5 Tattha sace bhaṭṭā ti sace esa mayhaṃ pati bhavissati<sup>2</sup>.

Taṃ tathāvādinim rājā kumārīm etad abravi:

7<sup>b</sup>. Tvaṃ ñeva naṃ palobhehi, tava bhattā bhavissatīti. 270.

Tattha tava bhattā bhavissatīti tav' esa pati bhavissati<sup>3</sup>, tvaṃ ñeva tassa<sup>4</sup> aggamahesi bhavissasi, gaccha naṃ palobhehi, kāmarasaṃ jānāpehiti.

10 Evaṃ vatvā rājā „imissā kira okāsaṃ karontū“<sup>5</sup> 'ti kumārassa<sup>6</sup> upaṭṭhānaṃ pesesi. Sā paccūsakāle vīṇaṃ ādāya gantvā kumārassa sayanagabbhassa bahi avidūre ṭhatvā agganakhehi vīṇaṃ vādentī madhurena sarena gāyitvā taṃ palobhesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto S. āha:

15 8. Sā ca antepuraṃ gantvā bahuṃ kāmūpasamhitāṃ hadayaṅgamā pemaṇiyā citragāthā abhāsatha. 271.

9. Tassā ca gāyamaṇāya saddaṃ sutvāna nāriyā kāmaccand' assa uppajji, janaṃ so paripucchatha: 272.

20 10. Kass' eso saddo ko vā so bhaṇati<sup>6</sup> uccāvacaṃ bahuṃ hadayaṅgamaṃ pemaṇiyaṃ atho kaṇṇasekhaṃ mama. 273.

11. Esā kho pamadā<sup>7</sup> deva, khiḍḍā esā anappikā, sace tvaṃ kāme<sup>8</sup> bhuñjeyya bhiyyo bhiyyo chādeyyu<sup>10</sup> taṃ. 274.

12. Imiṅha āgaccha corena<sup>11</sup>, avidūramhi gāyatu, assamassa samīpamhi santike mayha gāyatu. 275.

25 13. Tīrokuḍḍamhi gāyitvā jhānāgāranihi pāvisi, bandhi naṃ<sup>12</sup> anupubbena āraṇṇaṃ<sup>13</sup> iva kuñjaraṃ. 276.

14. Tassa kāmarasaṃ natvā issādhamaṃ ajāyatha: ahaṃ eva kāme bhuñjeyyaṃ, mā aṇṇo puriso ahu. 277.

30 15. Tato asim gahetvāna purise hantuṃ upakkami: ahaṃ eva eko bhuñjissam, mā aṇṇo puriso siyā. 278.

<sup>1</sup> Bḍ naṃ. <sup>2</sup> Bḍ -titi. <sup>3</sup> Cks omit bha-. <sup>4</sup> Bḍ ñevassa. <sup>5</sup> Cks -rassā. <sup>6</sup> read bhaṇat'. <sup>7</sup> Bḍs aho. <sup>8</sup> Bḍ pamudā. <sup>9</sup> Cks kāmagine. <sup>10</sup> Bḍ chanteyyaṃ corr. to chaneyyaṃ, Bḍ chādeyya, omitting taṃ. <sup>11</sup> so Cks for āgacchat' orena? Bḍ āgacchantorenaṃ. <sup>12</sup> Ck bandinaṃ, Bḍ bandhituṃ. <sup>13</sup> Bḍs a-.

16. Tato janapadā<sup>1</sup> sabbe vikkandimsu samāgatā:  
putto ty-ayaṃ<sup>2</sup> mahārāja janāṃ heṭṭety-adūsakam<sup>3</sup>. 279.
17. Tañ ca rājā vibāhesi<sup>4</sup> samhā ratthāto<sup>5</sup> khattiyo:  
yāvata<sup>6</sup> vijitāṃ mayhaṃ na te vattabba tāva<sup>7</sup>. 280.
18. Tato so bhariyaṃ ādāya samuddaṃ upasaṃkami,  
paṇṇasālaṃ karitvāna<sup>8</sup> vanam uñchāya<sup>9</sup> pāvisi. 281. 5
19. Ath' ettba isi-m-āgañchi<sup>10</sup> samuddaṃ uparūpari,  
so tassa gebaṃ pāvekkhi bhattakāle<sup>11</sup> upatthite. 282.
20. Tañ ca<sup>12</sup> bhariyā palobhesi, passa yāva sudāruṇaṃ,  
cuto so brahmacariyambā iddhiyā parihāyatha. 283. 10
21. Rājaputto ca uñchāto vanamūlaphalaṃ bahum  
sāyaṃ kācena ādāya<sup>13</sup> assamaṃ upasaṃkami. 284.
22. Isī ca khattiyaṃ disvā samuddaṃ upasaṃkami,  
vehāsayaṃ<sup>14</sup> gamissan ti sīdat' eso mahaṇṇave. 285.
23. Khattiyo ca isiṃ disvā sīdamānaṃ mahaṇṇave  
tass' eva anukampāya imā gāthā abhāsatha: 286. 15
24. Abhijjamāne vārismiṃ sayāṃ<sup>15</sup> āganima<sup>16</sup> iddhiyā<sup>17</sup>  
missibhāv' itthiyā<sup>18</sup> gantvā saṃsīdasi mahaṇṇave. 287. (II p. 330.)
25. Āvaṭṭanī mahāmāyā brahmacariyavikopānā  
sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye<sup>19</sup>. 288. 20
26. Analā mudusambhāsā duppurā tā<sup>20</sup> nadisamā, (II p. 326.)  
sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye<sup>19</sup>. 289.
27. Yaṃ eṭā upasevanti chandasā vā dhanena vā  
jātavedo va saṇṭhānaṃ khippaṃ anudahanti naṃ<sup>21</sup>. 290.
28. Khattiyaṃ vaco sutvā isissa<sup>22</sup> nibbidā<sup>23</sup> ahu,  
laddhā porāṇakaṃ maggaṃ gacchat' eso vihāyasam<sup>24</sup>. 291. 25
29. Khattiyo ca isiṃ disvā gacchamānaṃ vihāyasam<sup>25</sup>  
saṃvegaṃ alabhī dhūro pabbajjāṃ samarocayi. 292.
30. Tato so pabbajitvāna kāmarāgaṃ virājayi<sup>26</sup>,  
kāmarāgaṃ virājetvā Brahmālokūpago abū<sup>27</sup> ti. 293. 30

<sup>1</sup> Cks jā-. <sup>2</sup> Cs tyāhaṃ, Bā tyāyaṃ <sup>3</sup> Cks -ti dū-, Bā hetetyadū-, B<sup>s</sup> he-  
theyyadū-. <sup>4</sup> so Cks for vivāsesi? Bā vimāhesi, B<sup>s</sup> vipāhesi. <sup>5</sup> Ck samahā-  
ratthāno, Cs mahāratthāto, Bā simāratthato, B<sup>s</sup> tamhā ratthato. <sup>6</sup> Ck yācatā,  
Cs yāvata <sup>7</sup> Cks kāvade <sup>8</sup> Cks -tvāva. <sup>9</sup> Cks navamunchāya, B<sup>s</sup> vanamucchāya.  
<sup>10</sup> Bā āgañchi <sup>11</sup> Cks bhatte-. <sup>12</sup> Cks tava <sup>13</sup> Cks kācenādāya, Bā kājena  
ādāya. <sup>14</sup> Bā vehāsayaṃ. <sup>15</sup> B<sup>s</sup> ayaṃ. <sup>16</sup> Bā akkamua. <sup>17</sup> Bā siddhiyā. <sup>18</sup>  
Cks missigāmīthhiyā, Bā misisāvitthāyā. <sup>19</sup> Ck -se. <sup>20</sup> Bā duppurato. <sup>21</sup> Bā taṃ  
<sup>22</sup> Cs isisan? <sup>23</sup> Bā -do. <sup>24</sup> Cs vihāsayaṃ corr. to vihāyasam. <sup>25</sup> Cs vihā-  
sayam corr. to vihāyasam, Bā vihāsam. <sup>26</sup> Cks -si.

- Tattha antepuran ti kumārassa vasanatthānam, bahun<sup>1</sup> ti bahun<sup>2</sup> nā-  
 nappakārakam, kāmūpasamhitam ti kāmānissitam pavattayamānā, kāmāc-  
 chandassā<sup>3</sup> ti assa Anitthigandhakumārassa kāmācchando uppajji, janau ti  
 attano santikāvaccaram parivārakajanam<sup>4</sup>, uccāvaccan ti uggatam<sup>5</sup> anuggatān  
 5 ca, bhuñjeyyā<sup>6</sup> ti sace bhuñjeyyāsi. chādeyyun ti<sup>7</sup> ete kāmā nāma tava  
 rucceyyum, so pamadā<sup>8</sup> ti sutvā tuihī ahosi, itarā<sup>9</sup> punadivase pi gāyī,  
 evam kumāro patibaddhacitto hutva tassāgamanam<sup>10</sup> rocento paricārake<sup>11</sup> āman-  
 tetvā imgbā<sup>12</sup> ti gātham āha, tirokuḍḍamhiti sayanagabbhakuḍḍassa bahi,  
 mā añño ti añño kāme paribhuñjanto puriso nāma mā siyā, hantunī  
 10 upakkamīti antaravithiyam otaritvā<sup>13</sup> māretunī ārabhi, vikkandimsū<sup>14</sup> ti  
 kumāreṇa katīpayesu purisesu pahatesu purisā palāyitvā<sup>15</sup> gehāni pavīsimsu, so  
 purise alabbhanto thokam vissamī, tasmīm khane rājāgane sannipatitvā upakko-  
 simsu, janam hethetyadūsakan<sup>16</sup> ti niraparādhām janām hehethi tam  
 gaṇbhāpethā<sup>17</sup> ti vadimsu, rājā upāyena kumāram gaṇbhāpetvā imassa kim kattab-  
 15 bau ti pucchi, deva aññam n' atthi: imam pana kumāram tāya kumārīkāya  
 saddhīm ratthā pabbājetunī vatthāti vutte tathā akāsi, tam attham pakāsento  
 S. tañcā<sup>18</sup> ti ādim āha, tattha vibhāhesīti<sup>19</sup> pabbājesi, na te vattabba tā-  
 vāde<sup>20</sup> ti yattakam<sup>21</sup> mayham vijitan<sup>22</sup> tattake tāya na vattabam, uñchāyā<sup>23</sup>  
 ti phalāphalattthāya, tasmīm pana vanam pavitthe itarā yaṁ tattha pacitabha-  
 20 yuttakam atthi tam pacitvā tassāgamanam<sup>24</sup> oloketi paṇḍasāladvāre nisīdati,  
 evam kāle gacchante ekadivasaṁ antaradīpavāsī<sup>25</sup> eko iddhimantatīpasso assa-  
 mato<sup>26</sup> nikkhamitvā maṇiphalakam viya udakam maddamāno va ākāse uppatitvā  
 bhikkhācāram gacchanto paṇḍasālāya u-aribhāgam patvā dhūman divā imasmīm  
 thāne manussā vasanti maññe ti paṇḍasāladvāre otari, sā tam divā nisīdā-  
 25 petvā paṭibaddhacittā hutvā itthikuttam<sup>27</sup> dassetvā tena saddhīm anācāram carī,  
 tam attham pakāsento S. ahetthā<sup>28</sup> ti ādim āha, tattba isim āgāñchīti<sup>29</sup> isi  
 āgāñchi<sup>30</sup>, samuddam uparūparīti samuddassa matthakamatthakena<sup>31</sup>  
 passa yāva sudāruṇan ti passatha bhikkhave tāya kumārīkāya yāva sudā-  
 runam kammam katan ti attho, sāyan ti sāyaṇhasamaye, divā tam vija-  
 30 hitunī asakkouto sakaladivasaṁ tatth' eva hutvā sāyaṇhasamaye rājaputtam  
 āgatan divā palāyitum vehāsam<sup>32</sup> āgamissan ti uppatanākāram karonto patitvā  
 mahaṇṇave sīdati, isim divā ti anubandamāno gantvā passitvā, anukam-  
 pāyā<sup>33</sup> ti sac' āyam bhūmiyā āgato abhaviṣsa palāyitvā araṇṇam paviseyya,

<sup>1</sup> Cks bahū. <sup>2</sup> Bā -u. <sup>3</sup> Bā paricārīka-. <sup>4</sup> Bā -tañca. <sup>5</sup> Bā chandeyyūm  
 tanti. <sup>6</sup> Bā pamudā. <sup>7</sup> Bā -ro. <sup>8</sup> Bā tassā āg-. <sup>9</sup> Bā -rike. <sup>10</sup> Cā onatvā,  
 Bā otaretvā, Bā otāre-. <sup>11</sup> Bā palāpetvā. <sup>12</sup> Cks -ti dūsa-, Bā janām pāteyya-  
 dusakan. <sup>13</sup> so Cks; Bā vivāhe-. <sup>14</sup> Ck na te vattabbākātāvade, Cā -bhakātā-  
 vade. <sup>15</sup> Cks yatta. <sup>16</sup> Bā jivitan. <sup>17</sup> Bā uccā-. <sup>18</sup> Bā tassaga-. <sup>19</sup> Cā  
 -si, Ck antaredīpavāsī, Bā antaradīpakāvāsī. <sup>20</sup> Bā assamapadato. <sup>21</sup> Bā  
 -kuttam. <sup>22</sup> Bā -gacchīti. <sup>23</sup> Bā āgacchi. <sup>24</sup> Bā omits matthaka. <sup>25</sup> Bā  
 vehāyasaṁ.

ākāsenāgato<sup>1</sup> bhavissati<sup>2</sup> tasmā samudde patito pi<sup>3</sup> uppatanākāram eva<sup>4</sup> karotīti  
anukampaṃ uppādetvā tass' eva anukampāya abhāsatha, tāsāṃ paṇa gāthānaṃ  
attho Tikaṇipāte vutto yeva, nibbidā<sup>5</sup> ahū 'ti kāmesu nibbedo<sup>6</sup> jāto, porāṇa-  
kaṃ maggaṃ ti pubbe adhigataṃ jhānavisesaṃ, pabbajitvānā 'ti taṃ itthiṃ  
manussavāsaṃ<sup>7</sup> netvā nivattitvā araṇṇe isipabbajjaṃ pabbajitvā kāmarāgaṃ 5  
virājayi virājetvā Brahmaloḍḍipago ahoṣi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave mātuḡāmaṃ paṭicca visuddha-  
sattāpi<sup>8</sup> saṃkilissanti“ vatvā s. p. j. s. (Saccapariyosāne ukkhaṇṭi-  
tabhikkhu arahattaṃ patto): „Tadā Anitthigandhakumāro jāham eva  
ahosi“ ti. Mahāpalobhanajātakaṃ. 10

## 12. Pañcapaṇḍitajātaka.

Pañcapaṇḍitajātakaṃ Mahāummagge<sup>9</sup> āvisabhavissati. Pañca-  
paṇḍitajātakaṃ.

## 13. Hatthipālajātaka.

Cirassaṃ vata passāmi<sup>10</sup>ti. Idam S. J. v. nekkhammaṃ<sup>11</sup> 15  
ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. nekkhammaṃ<sup>12</sup>  
nikkhanto yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Esukārī nāma rājā ahoṣi. Tassa purohito dahara-  
kālato paṭṭhāya piyasaḡāyo<sup>13</sup>. Te ubho pi aputtakā ahesuṃ.  
Te ekadivasaṃ sukhasamaye<sup>14</sup> nisinnā mantayimṣu: „ambhākaṃ 20  
issariyaṃ mahantaṃ, putto vā dhītā vā n' atthi, kin nu kho  
kattabban“ ti. Tato rājā purohitaṃ āha: „samma sace tava  
gehe putto jāyissati mama rajjassa sāmiko bhavissati, sace  
mama putto jāyissati tava gehe bhogānaṃ sāmiko bhavissatīti“  
evaṃ ubho pi aññamaññaṃ saṅgaram<sup>15</sup> akaṃsu. Ath' eka- 25  
divasaṃ purohito bhogagāmaṃ gantvā āgamanakāle dakkhiṇa-  
dvārena nagaraṃ pavisanto bahinagare ekaṃ bahuputtikaṃ

<sup>1</sup> Bā -na āg- <sup>2</sup> Bā -titi <sup>3</sup> Cks hi. <sup>4</sup> Cks -kāramme. <sup>5</sup> Bā -do. <sup>6</sup> Bā -dho  
<sup>7</sup> Bā -ssā-. <sup>8</sup> Ck Bā -sattāpi. <sup>9</sup> Bā -umaṅge. <sup>10</sup> Cks omit pañca- <sup>11</sup> Bā  
mahābhikkhamanā. <sup>12</sup> Bā nekkhammaṃ. <sup>13</sup> Bā omits piya. <sup>14</sup> Bā -sayane.  
<sup>15</sup> Bā saṅka-.

nāma duggatitthim passi, tassā satta puttā sabbe va ārogā<sup>1</sup>,  
eko pacanabhājanakapallam gaṇhi<sup>2</sup> eko sayanakatasārakam,  
eko purato gacchati eko pacchato, eko aṅgulim gaṇhi, eko  
amke nisinno eko khandhe. Atha nam purohito pucchi:  
5 „bhadde imesaṃ dāraṇānaṃ pitā kuhin“ ti. „Sāmi imesaṃ  
pitā nāma nibaddho n' atthīti“. „Evarūpe satta putte kin ti  
katvā alatthā“<sup>3</sup> ti. Sā aññaṃ gahaṇaṃ<sup>4</sup> apassantī nagara-  
dvāre thitam nigrodharukkhaṃ dassetvā „sāmi etasmim nig-  
rodhe adhivattahadevatāya<sup>5</sup> santike patthetvā labhim, etāya me  
10 puttā dinnā“ ti āha. Purohito „tena hi gaccha tvaṃ“ ti rathā  
oruyha nigrodhanūlam gantvā sākāya gahetvā cāletvā „ambho  
devaputta“<sup>6</sup>. tvaṃ rañño santikā kin nāma na labhasi<sup>7</sup>, rājā  
vo<sup>8</sup> anusāṇvaccharaṃ sahaṃsaṃ vissajjetvā balikammaṃ karoti,  
tassa putte na desi, etāya duggatitthiyā tava ko upakāro  
15 kato yen' assā satta putte adāsi, sace ambhākaṃ rañño puttā  
na desi ito<sup>9</sup> sattame divase samūlam chindāpetvā khaṇḍā-  
khaṇḍikaṃ kāressānīti“<sup>10</sup> rukkhadevataṃ tājjetvā pakkāmi. So  
eten' eva niyāmena punadivase pi punadivase pīti<sup>11</sup> paṭipāṭiyā  
cha divase kathesi, chaṭṭhe pana divase sākāya gahetvā  
20 „rukkhadevate, ajj' ekarattimattakam eva sesaṃ, sace me  
rañño puttā na desi sve taṃ niṭṭhapessānīti“<sup>12</sup> āha.  
Rukkhadevatā āvajjetvā<sup>13</sup> taṃ kāraṇaṃ tatvato<sup>14</sup> ōatvā „ayaṃ  
brāhmaṇo puttā alabhanto mama vimānaṃ nāsessati, kena  
nu kho upāyena tassa puttā dātuṃ vaṭṭatīti“ catunnaṃ  
25 mahārājānaṃ santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesi. Te  
„mayā tassa puttā dātuṃ na sakkhissāma“<sup>15</sup> ti vadimsu.  
Atthavīsatiyakkhasenāpatīnaṃ santikaṃ agamāsi, te pi tath'  
evāhaṃsu. Sakkassa<sup>16</sup> devarañño santikaṃ gantvā kathesi,  
so pi „labhissati nu kho rājā anucchavike putte<sup>17</sup> udāhu no“

<sup>1</sup> Bā ar-. <sup>2</sup> Cks omit ga-. <sup>3</sup> so Cks; Ck Bā -naṃ. <sup>4</sup> Bā -vattāya-. <sup>5</sup> Bā devate.

<sup>6</sup> Ck labhisi, Bā labhi. <sup>7</sup> Bā te. <sup>8</sup> Bā adds taṃ. <sup>9</sup> Bā omits pu- pīti <sup>10</sup> Bā  
niṭṭhā-. <sup>11</sup> so all three MSS. <sup>12</sup> Bā tathato. <sup>13</sup> Bā sakka. <sup>14</sup> Cks nuccha-  
viko putto.

ti upadhārento puññavante cattāro devapntte passi, te kira purimabbhave Bārāṇasiyaṃ pesakārā hutvā tena kammena laddhakaṃ pañca koṭṭhāse<sup>1</sup> katvā cattāro koṭṭhāse paribhuñjimsu, pañcamaṃ gahetvā ekato va dānaṃ dadimsu<sup>2</sup>, te tato cutā Tāvatiṃsabbhavane nibbattiṃsu, tato Yāmbabbhavane ti evaṃ 5 anulomapaṭilomaṃ chasu devalokesu sampattiṃ anubhavantā vicaranti, tadā pana nesaṃ Tāvatiṃsabbhavanato cavitvā Yāmbhavanaṃ gamanavāro. Sakko nesaṃ<sup>3</sup> santikaṃ gantvā pakko-sitvā „mārisā tumhehi manssalokaṃ gantuṃ vaṭṭatīti, Esukārirañño aggamaheṣiyaṃ kucchismiṃ nibbattatthā“<sup>4</sup> 'ti āha. Te 10 tassa vacanaṃ sutvā „sādhū deva, gamissāma, na pana amhākaṃ rājakulen' attho, purohitassa gehe nibbattitvā daharakāle yeva kāme pahāya pabbajissāma“<sup>5</sup> ti vadiṃsu. Sakko „sādhū“<sup>6</sup> 'ti tesāṃ paṭiññaṃ gahetvā āgantvā rukkhadevatāya tam atthaṃ ārocesi. Sā tuṭṭhamānasā Sakkaṃ vanditvā 15 attano vimānaṃ eva gatā. Purohito pi punadivase balavapurise<sup>7</sup> sannipātāpetvā vāsipharasuādīni gahetvā<sup>8</sup> rukkkhamūlaṃ gantvā rukkkhasākhāya gahetvā „ambho devate, aḷja mayhaṃ' yācantassa sattamo divaso, idāni te niṭṭhānakālo“<sup>9</sup> ti āha. Tato rukkhadevatā mahanteuānubhāvena khandhavivarato 20 nikkhamitvā madhurena sareua taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tiṭṭhatu eko putto, cattāro<sup>10</sup> putte dassāmīti“<sup>11</sup> āha. „Mama putten' attho n' atthi, amhākaṃ rañño puttaṃ dehīti“<sup>12</sup>. „Tumhe va demīti“<sup>13</sup>. „Tena hi mama dve rañño dve dehīti“<sup>14</sup>. „Rañño na demi, cattāro pi tumhe va demi“<sup>15</sup>, tayā 25 ca laddhamattā bhavissanti, agāre pana aṭhatvā<sup>16</sup> daharakāle yeva pabbajissantīti“<sup>17</sup>. „Tvam<sup>18</sup> kevalaṃ putte dehi, apabbajanakāraṇaṃ pana amhākaṃ bhāro“<sup>19</sup> ti. Sā tassa puttavaraṃ datvā attano bhavanaṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya devatāya sakkāro mahā pavatti<sup>20</sup>. Jeṭṭhakadevaputto cavitvā purohitassa 30

<sup>1</sup> Bā -saṃ. <sup>2</sup> Bā adamsu. <sup>3</sup> Bā te-. <sup>4</sup> Bā -mi. <sup>5</sup> Bā bahupu-. <sup>6</sup> Bā gāhāpetvā. <sup>7</sup> Bā add tam. <sup>8</sup> Bā add te. <sup>9</sup> Bā tuyhaṃ va dammīti. <sup>10</sup> Cā hīti. <sup>11</sup> Bā demīti. <sup>12</sup> Cā attha-. <sup>13</sup> Bā add me. <sup>14</sup> Bā ahoṣi.

brāhmaṇiyā kucchismiṃ nibbatti. Tassa nāmagahaṇadivase  
 Hatthipālo ti nāmaṃ katvā apabbajanatthāya hatthigopake  
 paṭicchāpesuṃ. So tesam̐ santike vaḍḍhati. Tassa padasā-  
 gamanakāle dutiyo cavitvā tassā kucchismiṃ nibbatti. Tassa  
 5 pi jātakāle Assapālo ti nāmaṃ karimsu. So assagopakānaṃ  
 santike vaḍḍhati. Tatiyassa jātakāle Gopālo ti nāmaṃ ka-  
 rimsu. So gopālakehi saddhiṃ vaḍḍhati. Catutthassa jāta-  
 kāle Ajapālo ti nāmaṃ karimsu. So ajapālakehi saddhiṃ  
 vaḍḍhati. Te vuddhiṃ anvāya sobhaggappattā ahesuṃ. Atha  
 10 nesam̐ pabbajjābhayena<sup>1</sup> rañño vijitā pabbajite nīharimsu,  
 sakala-Kāsiraṭṭhe ekapabbajito pi nāhosi. Te kumārā pha-  
 rusā<sup>2</sup> ahesuṃ, yāya disāya gacchanti tāya disāya āharyamānaṃ  
 paṇṇākāraṃ vilumpanti. Hatthipālassa soḷasavassakāle sarīra-  
 sampattiṃ disvā rājā ca purohito ca „kumārakā<sup>3</sup> mahallakā  
 15 jātā, chattussāpanasamaye<sup>4</sup> tesam̐ kin nu kho kātabban<sup>5</sup>“ ti  
 mantetvā „ete abhisittakālato paṭṭhāya atissarā bhavissanti,  
 tato pabbajitā āgāmissanti, te disvā pabbajissanti, etesaṃ  
 pabbajitakāle janapado ulloḷo bhavissati, vīmaṃsāma<sup>6</sup> tāva  
 ne pacchā abhisiñcissāmā<sup>7</sup>“ ti cintetvā ubho pi isivesaṃ  
 20 gahetvā bhikkhaṃ carantā<sup>6</sup> Hatthipālakumārassa nivesana-  
 dvāraṃ agamaṃsu. Kumāro te disvā va tuṭṭho pasanno upa-  
 saṃkamitvā vanditvā tisso gāthā abhāsi:

1. Cirassaṃ vata passāma (cfr. Saṃyutta-N. ed. by L. Feer p. 1.)  
 brāhmaṇaṃ devavaṇṇinaṃ  
 25 mahājaṭaṃ bhāradharaṃ<sup>7</sup>  
 paṃkadantaṃ rajassiraṃ. 294.
2. Cirassaṃ vata passāma isiṃ dhammaguṇe rataṃ  
 kāsāyavatthavasanaṃ vākacīraṃ paṭicchadaṃ. 295.
3. Āsanaṃ udakaṃ pajjaṃ patigaṇhātu no bhavaṃ, ( $\frac{396}{7}$ )  
 30 agge bhavantaṃ pucchāma, aggaṃ kurutu no bhavanti. 296.

<sup>1</sup> Bds pabbajita-. <sup>2</sup> Bds atipha-. <sup>3</sup> Bds adds atipharussā ahesuṃ. <sup>4</sup> Cks Bds -yo.

<sup>5</sup> Bds vimaṃsissāma. <sup>6</sup> Bds -ti. <sup>7</sup> Bds khall-.

Tattha brāhmaṇaṇ ti bāhitapāpaṇ<sup>1</sup> brāhmaṇaṇ, devavaṇṇiṇaṇ ti  
 seṭṭhavaṇṇiṇaṇ ghoratapaṇ parimāritindriyaṇ<sup>2</sup> pabbajitattabhāvaṇ<sup>3</sup> uggaṭṭapan ti  
 attho, bhāradharaṇ<sup>4</sup> ti khāribhāradharaṇ, isin ti sīlakkhandhādayo pariye-  
 sitvā ṭhitāṇ, dhammaguṇe ratan ti sucaritakoṭṭhāse abhiratāṇ, āsanaṇ  
 ti idaṇ tesāṇ nisīdanatthāya āsanaṇ paññāpetvā gandhodakaṇ ca pādabhaṇ- 5  
 janaṇ<sup>5</sup> ca upanetvā āha, agghe ti ime sabbe pi āsanādayo agghe bhavantaṇ  
 pucchāma, kurutu no ti ime no agghe bhavaṇ paṭigaṇhātū 'ti.

Evam so tesu ekekaṇ vārena<sup>6</sup> vārenaḥ. Atha naṇ  
 purohito āha: „tāta Hatthipāla, tvaṇ amhe 'ke ime' ti mañña-  
 māno evaṇ kathesiṭi, 'hemavatakā' isayo' ti, na mayaṇ tāta 10  
 isayo, esa rājā Esukārī, ahan te pitā purohito“ ti. „Atha  
 kasmā isivesaṇ gaṇhitthā“ 'ti. „Tava vīmaṇsanatthāyā“ 'ti.  
 „Mamaṇ<sup>8</sup> kiṇ vīmaṇsathā“ 'ti. „Sace amhe disvā na pabba-  
 jissati atha naṇ rajje abhisiṇcituṇ āgat' amhā“ 'ti. „Tāta na  
 me rajjen' attho pabbajissāṇ ahan“ ti. Atha naṇ pitā „tāta 15  
 Hatthipāla, nāyaṇ kālo pabbajjāyā“ 'ti vatvā yathājjhāsayaṇ  
 anusāsento catutthaṇ gātham āha:

4. Adhicca vede pariyesa vittaṇ,  
 putte gehe tāta paṭiṭṭhapetvā  
 gandhe rase paccanubhutva<sup>9</sup> sabbaṇ 20  
 araṇṇaṇ sādhu, muni so pasattho<sup>10</sup> ti. 297.

Tattha adhiccā 'ti sajjāyitvā<sup>11</sup>, putte ti chattaṇ ussāpetva nāṭaka-  
 parivārena upaṭṭhapetvā puttadhītāhi vaḍḍhitvā te putte gehe paṭiṭṭhapetvā ti  
 attho, sabbaṇ ti ete ca gandharase<sup>12</sup> sabbaṇ vatthukāmaṇ anubhavitvā,  
 araṇṇaṇ<sup>13</sup> sādhu muni so pasattho<sup>14</sup> ti pacchā mahallakakāle pabba- 25  
 jītaṇsā araṇṇaṇ sādhu laṭṭhakaṇ hoti yo ca evarūpe kāle pabbajati so muni  
 Buddhādīhi ariyehi pasattho ti vadati.

Tato Hatthipālo gātham āha:

5. Vedā na saccā na ca vittalābho,  
 na puttalābhena<sup>15</sup> jaraṇ vihani<sup>16</sup>, 30

<sup>1</sup> Cks -pa. <sup>2</sup> Ck -ya. <sup>3</sup> Bđ -jītabbāvaṇ. <sup>4</sup> Bđs khārī-. <sup>5</sup> Cs pādabbaṇ-,  
 Bđ pādāmuṇṇaṇaṇa <sup>6</sup> Ck -nā. Bđ omits vārena. <sup>7</sup> Bđ himavantaṇ; read:  
 hemavatakā isayo ti evaṇ kathesiṭi? <sup>8</sup> Ck Bđ mama. <sup>9</sup> Ck -bhotvaṇ, Cs  
 -bhotva, Bđ pañcānubhutvā. <sup>10</sup> Cs paccanubhutvā. <sup>11</sup> Bđs sajjā-  
 payitvā. <sup>12</sup> Bđ -rase ca sesaṇa. <sup>13</sup> Cks -ā. <sup>14</sup> Ck pasanto. <sup>15</sup> Cks -bhona.  
<sup>16</sup> Bđ vijah-.



gandhe rase muccanam<sup>1</sup> āhu santo,  
sakammanā<sup>2</sup> hoti phalūpapattī. 298.

Tattha na saccā<sup>3</sup> ti yañ ca saggamaggañ ca dadanti<sup>4</sup> na tañ saccam  
ti<sup>5</sup> tucchā missārā nipphalā honti, vittalāhho ti dhanalāhho pañcasādhā-  
5 ranattā<sup>6</sup> sabho ekasabbhāvo na hotīti<sup>7</sup>, jaraṇ ti tāta jaraṇ vā vyādhimaraṇam  
vā na koci puttalābhena patihāhati nāma<sup>8</sup>, dukkhamulā h' ete upadhayo<sup>9</sup>,  
gandhe rase ti gandhe ca rase ca sesesu<sup>10</sup> ārammaṇesu ca muccanam<sup>11</sup>  
pamuttim<sup>12</sup> eva Buddhādayo paṇḍitā kathenti, sakammanā<sup>2</sup> ti attano<sup>13</sup>  
katakammanen' eva sattānam phalūpapatti<sup>14</sup>, kammassakā hi tāta sattā<sup>15</sup> ti.

10 Kumārassa vacanam sutvā rājā gātham āha :

6. Addhā hi saccam vacanam tav' etaṃ :  
sakammanā<sup>2</sup> hoti phalūpapatti,  
jiṇṇā ca mātāpitāro ca tava-y-ime<sup>16</sup>,  
passeyyu taṃ vassasataṃ arogaṇ ti. 299.

15 Tattha vassa'satan ti ete vassasataṃ arogaṇ taṃ passeyyum, tvam pi  
vassasataṃ jīvanto mātāpitāro posassu 'ti vadati.

Taṃ sutvā kumāro „deva tvaṃ kin nām' etaṃ vadasīti“  
vatvā dve gāthā abhāsi :

7. Yass' assa<sup>17</sup> sakkhī maraṇena rāja  
20 jarāya mettī naravīriyasetṭha  
yo cāpi jaṇṇā [na] marissaṃ kadāci  
passeyyu taṃ vassasataṃ arogaṇ. 300.  
8. Yathāpi nāvaṃ puriso dakamhi  
ereti ce naṃ upaneti tīraṃ  
25 evam pi vyādhī satataṃ jarā ca  
upanenti maccam<sup>18</sup> vasaṃ antakassā 'ti. 301.

Tattha sakkhīti mittadhammo, maraṇenā 'ti datto<sup>19</sup> mato mitto<sup>20</sup>  
mato ti sammuti maraṇena, jarāyā 'ti pakāṭā<sup>21</sup> jarāy' eva saddhim' yassa

<sup>1</sup> Bḍ puñcanam. <sup>2</sup> Bḍ -unā. <sup>3</sup> Cks saccāni <sup>4</sup> so Cks; Bḍ yaṃ saggāṇa  
vadanti. <sup>5</sup> Ck saddhañci, Bḍ sādheti <sup>6</sup> so Cs; Ck -ttā, Bḍ pivanañca sā-,  
Bḍ pañcanam sādha-. <sup>7</sup> Cks hontīti <sup>8</sup> Bḍ patibahikaṇsamatto nāma atthi, Bḍ  
patibahitum samatto nāma atthi. <sup>9</sup> Bḍ upaccayo. <sup>10</sup> Cks sesaṃ. <sup>11</sup> Bḍ  
muñca-. <sup>12</sup> Bḍ omits pa <sup>13</sup> Bḍ -nā. <sup>14</sup> Bḍ add phalanibhatti hoti. <sup>15</sup> Bḍ  
yitāta-. <sup>16</sup> read -taro taveme? <sup>17</sup> Bḍ yassassu. <sup>18</sup> Bḍ upaneti maccu. <sup>19</sup>  
Bḍ adds ca. <sup>20</sup> Bḍ citto ca <sup>21</sup> Bḍ -ta.

mettī bhavēyya yass' etaṃ maraṇaṃ ca jarā ca mittabhāvena nādhigaccheyyā<sup>1</sup>  
'ti attho, ereti cenān ti mahārāja yathā nāma puriso naditithe udakamhi<sup>2</sup>  
nāvaṃ ṭhapetvā paratiragāmiṃ<sup>3</sup> janāṃ āropetvā sace arittena<sup>4</sup> uppilento piyena  
kaḍḍhanto cāleti<sup>5</sup> ghaṭṭeti atha naṃ paratiraṃ upaneti evaṃ vyādhi ca jarā ca  
nīcaṃ antakassa maccuno vasaṃ upanenti<sup>6</sup> yevā 'ti. 5

Evaṃ imesaṃ sattānaṃ jīvitasamkhārassa parittabhāvaṃ  
dassetvā „mahārāja, tumhe tiṭṭhatha, tumhehi saddhiṃ katha-  
yantam eva hi maṃ<sup>7</sup> vyādhijarāmarāṇāni upagacchanti, appa-  
mattā hothā“ 'ti ovādaṃ datvā rājānaṃ ca pitaraṃ ca vanditvā  
attano paricārake gahetvā Bārāṇasirajjaṃ pahāya „pabbajissā- 10  
mīti“<sup>8</sup> nikkhami. „Pabbajjā nāṃ' esā sobhanā bhavissatīti“  
Hatthipālakumārena saddhiṃ mahājano nikkhami<sup>9</sup>, yojanikā  
parisā ahosi<sup>10</sup>. So tāya parisāya saddhiṃ Gaṅgātiraṃ patvā  
Gaṅgāya udakaṃ oloketvā parikammaṃ<sup>11</sup> katvā jhānāni  
nibattetvā<sup>12</sup> cintesi: „ayaṃ samāgamo mahā bhavissati, 15  
mama tayo kaṇiṭṭhabhātaro mātāpitara rājā devīti sabbe  
sapisā<sup>13</sup> pabbajissanti, Bārāṇasī suññā<sup>14</sup> bhavissati, yāva  
etesāṃ āgamanā<sup>15</sup> idh' eva bhavissāmīti<sup>16</sup>“ so tatth' eva ma-  
hājanassa ovādaṃ dento<sup>17</sup> nisīdi. Punadivase rājā ca purohito  
ca cintayīṃsu: „Hatthipālakumāro tāva r. pahāya mahājanaṃ 20  
ādāya 'pabbajissāmīti' gantvā Gaṅgātīre nisinno, Assapālāṃ  
vīmaṃsitvā abhisīñcissāmā“ 'ti te isivesen' eva tassāpi<sup>18</sup> ge-  
dvāraṃ agamaṃsu. So pi te disvā pasannamānaso upasaṃ-  
kamitvā „cirassaṃ vatā“ 'ti ādīni vadanto tath' eva paṭipajji.  
Te pi taṃ tath' eva vatvā attano āgatakāraṇaṃ kathayīṃsu. 25  
So „mama bhātike Hatthipālakumāre sante kathaṃ<sup>19</sup> paṭha-  
mataraṃ mayham eva setacchattaṃ pāpuṇātīti“ pucchitvā  
„tāta bhātā te 'na mayham<sup>20</sup> rajjen' attho pabbajissāmīti'  
vatvā nikkhanto“ ti vutte „kahaṃ pan' eso idānīti<sup>21</sup>“

<sup>1</sup> so Bds; Cks nāgaccheyyā. <sup>2</sup> Cks -kampī. <sup>3</sup> Cs Bđ -mi <sup>4</sup> Ck aritthena. <sup>5</sup> Bđ ca-  
<sup>6</sup> Bđ -neti. <sup>7</sup> Cks mama <sup>8</sup> Bđ adds nagarato. <sup>9</sup> Bđ -itvā <sup>10</sup> Bđ ahesum.  
<sup>11</sup> Bđ kasinapari-. <sup>12</sup> Cks -tti-. <sup>13</sup> so Cs Bđ; Ck sabbasapisā. <sup>14</sup> Cks -sīm  
suññāṃ, Bds -sī suñño. <sup>15</sup> Bđ adds tāva. <sup>16</sup> Bđ -māti. <sup>17</sup> Bds dassento <sup>18</sup>  
Bds tassa. <sup>19</sup> Cks omit kathaṃ. <sup>20</sup> Cks add na. <sup>21</sup> Ck -ni

„Gaṅgātire nisinnō“ ti vutte „tāta mama bhātarā chaḍḍita-kheḷena' kammaṃ n' atthi, bālā hi parittakapaṇṇā sattā etaṃ kilesaṃ jahitum na sakkonti, ahaṃ pana jahissāmīti“ raṇṇo ca pituno<sup>2</sup> ca dhammaṃ desento dve gāthā abhāsi:

- 5           9. Paṃko ca kāmā palipo<sup>3</sup> ca kāmā (vol. III <sup>241</sup>),  
               manoharā duttarā maccudheyyā<sup>4</sup>,  
               etasmiṃ paṃke palipe vyaśannā<sup>5</sup>  
               hīnattarūpā<sup>6</sup> na taranti pāraṃ. 302.
- 10          10. Ayaṃ pure luddam akāsi kammaṃ,  
               sv-āyaṃ gahito, na hi mokkh' ito me,  
               oruṇḍhiyā naṃ parirakkhissāmī<sup>7</sup>,  
               māyaṃ puna luddam akāsi kammaṃ ti. 303.

Tattha paṃko ti yo keci kaddamo, palipo ti sukhumavālukamisso sanhakaddamo<sup>8</sup>, tattha kāmā laggaṇanavasena paṃko nāma osidāpanavasena<sup>9</sup> palipo nāmā ti vuttā, duttarā ti daratikkamā, maccudheyyā<sup>10</sup> ti maccono adhiṭṭhānaṃ, etesu hi lagga c' eva anupavittā ca sattā uttaritum asakkontā Dukkhaḥkhandbapariyāye vuttappakāraṃ<sup>11</sup> dukkhaṃ c' eva maraṇaṃ ca pāpunanti, ten' evāha: etasmiṃ paṃke palipe vyaśannā<sup>12</sup> hīnattarūpā<sup>13</sup> na taranti pāraṃ ti, tattha vyaśannā<sup>14</sup> ti sanna, viśannā<sup>15</sup> ti pi pāṭho, ayaṃ ev' attho, hīnattarūpā<sup>16</sup> ti hīnacittasabhāva, na taranti pāraṃ ti nibhāna-pāraṃ gantum na sakkonti, ayaṃ ti mahārāja ayaṃ mam' attabhāvo pubbe assagopakehi saddhiṃ vadḍhanto<sup>17</sup> mahājanassa vilumpanahethanādivasena<sup>18</sup> bahum luddaṃ sāhasikakammaṃ akāsi, svāyaṃ gahito ti so ayaṃ tassa kammaṃ vipāko mayā gahito, na hi mokkhito me ti saṃsāravatte<sup>19</sup> sati na hi mokkho ito akusalaphalato mama<sup>20</sup>, oruṇḍhiyā naṃ parirakkhissāmīti idāni naṃ kāyavacīdvārāni<sup>21</sup> pidahanto oruṇḍhitvā<sup>22</sup> parirakkhissāmīti, kiṃ-kāraṇa: māyaṃ puna luddam akāsi kammaṃ, ahaṃ hi ito patṭhāya pāpaṃ akatvā kalyāṇaṃ eva karissāmi

„Titthatha tumhe, tumhehi saddhiṃ kathentam eva vyādhī-  
 30 jarāmarañāni upagacchantīti“ ovaditvā yojanikaṃ parisāmi

<sup>1</sup> Bā adds mama   <sup>2</sup> Bā pitu.   <sup>3</sup> Cks -pā.   <sup>4</sup> Ck -yya.   <sup>5</sup> Bā viśannā.   <sup>6</sup> Ck hīnanta-, C' bhīnanta-, Bā hinatta-.   <sup>7</sup> so all three MSS. for -isāmi.   <sup>8</sup> Ck sana-, Bā kaṇḍā-.   <sup>9</sup> Cks omits vasena.   <sup>10</sup> all three MSS. -yyan.   <sup>11</sup> Cks -ra.   <sup>12</sup> Cks vyā-, Bā vi-.   <sup>13</sup> Ck Bā hi-.   <sup>14</sup> all three MSS. viśannā.   <sup>15</sup> Cks vyaśannā, Bā omits ti sanna vyaśannā.   <sup>16</sup> Ck -ttha-, C' -nta-, Bā hinatta-.   <sup>17</sup> Bā vaddh-.   <sup>18</sup> Bā -vihethanā-.   <sup>19</sup> Cks -rapavatte.   <sup>20</sup> Bā mamatthi.   <sup>21</sup> Bā -camanodvā-.   <sup>22</sup> Cks ru-.

gaheṭvā<sup>1</sup> nikkhamitvā Hatthipālakumārass' eva santikaṃ gato.  
So tassa ākāse nisīditvā dhammaṃ desetvā „bhātika, ayaṃ  
samāgamo mahā bhavissati, idh' eva tāva homā“ 'ti āha.  
Itaro pi „sādhū“ 'ti sampaticchi. Punadivase rājā ca puro-  
hito ca ten' ev' upāyena Gopālakumārassa nivesanaṃ gantvā 5  
tenāpi tath' eva paṭinanditā<sup>2</sup> attano āgamanakāraṇaṃ<sup>3</sup> ācik-  
khiṃsu. So pi Assapālakumāro viya paṭikkhipitvā „ahañ  
cirato<sup>4</sup> paṭṭhāya pabbajitukāmo va vane naṭṭhagoṇo viya pab-  
bajjaṃ upadhārento vicarāmi, tena me [naṭṭhagoṇassa padaṃ  
viya bhātinaṃ<sup>5</sup> gatamaggo diṭṭho, sv-āhaṃ ten' eva maggena 10  
gamissāmi]“ vatvā

11. Gavaṃ va naṭṭhaṃ puriso yathā vane  
pariyasati<sup>6</sup> rājā apassamāno  
evaṃ naṭṭho Esukārī<sup>7</sup> mam' attho,  
so 'haṃ kathaṃ na gaveseyya rājā 'ti gātham āha. 304. 15

Tattha Esukārī rājānaṃ ālapati, mamaṭṭho ti vane goṇo viya  
mama pabbajjāsāṅkhāto attho naṭṭho, so haṃ ti so ahaṃ ajja pabbajitānaṃ  
maggaṃ disvā kathaṃ pabbajjaṃ na gaveseyyam, mama bhātikānaṃ gatamaggam  
eva gamissāmi narindā 'ti.

Atha naṃ „tāta Gopālaka, ekāhaṃ dvīhatīhaṃ āgamehi, 20  
amhe samassāsetvā pacchā pabbajissasīti“ vadiṃsu. So  
„mahārāja, ajja kattabbaṃ<sup>8</sup> kammaṃ 'sve karissāmi' na  
vattabbaṃ, kalyāṇakammaṃ nāma ajja ajj' eva kātābbaṃ“ ti  
vatvā itaraṃ gātham āha:

12. Hiyyo ti hiyyo ti<sup>9</sup> poso pare ti [parihāyati], 25  
anāgataṃ n' etam atthīti ñatvā  
uppannachandaṃ [ko] panudeyya dhīro ti. 304.

Tattha hiyyo<sup>10</sup> ti sve ti attho, pare ti punadivase, idaṃ vuttaṃ hoti:  
yo mahārāja ajjakammaṃ<sup>11</sup> sve ti sve<sup>12</sup> kattabbaṃ pare ti vatvā na karoti so tato  
parihāyati na taṃ kammaṃ<sup>13</sup> kātuṃ sakkoṭṭi evaṃ Gopālo Bhaddekaratta- 30

<sup>1</sup> Ck pariga-. <sup>2</sup> Bd -itvā, Ck -dhitā. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> paṭigamana-. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> cito. <sup>5</sup> Bd -tikānaṃ.

<sup>6</sup> C<sup>ks</sup> -ti, Bds anvesati. <sup>7</sup> read naṭho-? Ck -ri. <sup>8</sup> C<sup>s</sup> Bd -bba. <sup>9</sup> Ck hiyye hiyyo  
ti. C<sup>s</sup> bhīyyo hi bhīyyo ti. Bd hiyyo ti hiyya ti. <sup>10</sup> Ck hiyye, C<sup>s</sup> bhīyyo. <sup>11</sup>  
Bd ajjakattabbaṃ kammaṃ. <sup>12</sup> C<sup>ks</sup> omit sve ti <sup>13</sup> C<sup>ks</sup> kātuṃ kammaṃ

suttan<sup>1</sup> nāma kathesi, sv-āyam attho Bhaddekarattasuttana kathetabbo, netam-atthīti yaṃ anāgataṃ taṃ<sup>2</sup> n' etam althīti ñātvā, uppannachandaṃ ti kusallacchandaṃ<sup>3</sup> ko paṇḍito paṇuḍeyya hareyya

Evam Gopālakumāro dvīhi gāthāhi dhammaṃ desetvā  
 5 „tiṭṭhatha tumhe, tumhehi saddhim kathentaṃ yeva vyādhi-  
 jarāmarañāni upagacchantīti“ yojanikaṃ<sup>4</sup> parisam gahetvā  
 nikkhamitvā dvinnam bhātikānam santikaṃ gato. Hatthipālo  
 tassāpi ākāse nisīditvā<sup>5</sup> dhammaṃ desesi. Punadivase rājā ca  
 purohito ca ten' ev' upāyena Ajapālakumārassa nivesanaṃ gantvā  
 10 tenāpi tath' eva paṇinanditā<sup>6</sup> attano āgamanakāraṇaṃ ācikkhi-  
 tvā „chattam<sup>7</sup> usāpessāmā“<sup>8</sup> ti<sup>9</sup> vadiṃsu. Kumāro āha: „may-  
 ham bhātikā kuhī“<sup>10</sup> ti. „Te 'amhākaṃ rajjen' attho n'  
 atthīti' setacchattam pahāya tiyojanaṃ<sup>11</sup> parisam gahetvā  
 nikkhamitvā Gaṅgātīre nisinnā“<sup>12</sup> ti. „Nāham<sup>13</sup> mama bhātikēhi  
 15 chaḍḍitakhelaṃ sīsenādāya vicarissāmi, aham pi pabbajissā-  
 mīti“<sup>14</sup>. „Tāta, tvaṃ tāva daharo amhākaṃ hatthabhāro.  
 vayappattakāle pabbajissasīti“<sup>15</sup>. Atha naṃ kumāro „kim  
 tumhe kathetha, nanu ime sattā daharakāle pi mahallakakāle pi  
 maranti yeva, ayaṃ daharakāle marissati ayaṃ mahallakakāle  
 20 ti, kassa<sup>16</sup> hatthe vā pāde vā nimittaṃ n' atthi“<sup>17</sup>, aham mama  
 maraṇakālaṃ na jānāmi, tasmā idān' eva pabbajissāmīti“<sup>18</sup> vatvā  
 dve gāthā abhāsi:

13. Passāmi vo 'ham daharim<sup>19</sup> kumārim (III <sup>395</sup>/<sub>1</sub>)  
 mattūpamaṃ ketakapupphanettaṃ,  
 25 abhutva<sup>16</sup> bhoge paṭhame vayasamim  
 ādāya maccu vajate kumārim. 306.
14. Yuvā sujāto sumukho sudassano  
 sāmo kusumbhaparikiṇṇamassu, —  
 hitvāna kāme paṭigaccha gehaṃ,  
 30 anujāna maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 307.

<sup>1</sup> Majjhima Nik. III, 4. <sup>2</sup> Bā omits taṃ <sup>3</sup> Bā uppannaku-. <sup>4</sup> Bā -niya. <sup>5</sup> Bā omits ā n. <sup>6</sup> Bā -itvā. <sup>7</sup> Bā adds te. <sup>8</sup> Cks -mīti. <sup>9</sup> Bā kuhi gacchantīti.  
<sup>10</sup> Bā -nikaṃ <sup>11</sup> Bā tenāpi tehi nāma in the place of nāham. <sup>12</sup> Cks -tīti.  
<sup>13</sup> Bā s kassaci. <sup>14</sup> Cks -iti. <sup>15</sup> Cks -raṇi, Bā s -ri. <sup>16</sup> Bā -tvā, Cks abhutta.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, passāmi c' evā<sup>1</sup> 'ti attho, mattūpaman ti  
 hāsabhāsālilāvilāsehi<sup>2</sup> mattaṃ viya carantaṃ<sup>3</sup>, ketakapupphanettaṃ ti  
 ketakapupphapattaṃ<sup>4</sup> viya puthulāyatanettaṃ, abhuttva<sup>5</sup> bhoge ti abhuttvā  
 bhoge, vajate ti evaṃ<sup>6</sup> uttamarūpadharaṃ<sup>7</sup> kumārīṃ patbamavaye vatta-  
 mānaṃ abhuttabbhogam eva mātāpitunnaṃ upari mahantaṃ sokaṃ pātetvā maccu 5  
 gahetvā va gacchati, sujāto ti susaṇṇhito, sumukho ti kañcanādāsapuppha-  
 candasadisamukho, sudassano ti uttamarūpadharitāya sampannadassano,  
 sāmo ti suvannasāmo, kusumbhaparikiṇṇamassū 'ti sannisinnaṭṭhena  
 ca sukkumaṭṭhena ca tarunakusumbhakesarasadisaparikiṇṇamassu<sup>8</sup>, iminā eva-  
 rūpo pi kumāro maccuvasaṃ gacchati, tathāvidbham pi hi Sineruṃ uppātentō<sup>9</sup> 10  
 viya nikkaruno maccu ādāya gacchatu dasseti, hitvāna kāme paṭigaccha  
 gehaṃ anujāna maṃ pabbajissāmi devā 'ti 'deva 'puttadārabandha-  
 nasmiṃ hi uppanne taṃ bandhanaṃ ducchediyaṃ<sup>10</sup> hoti, tenāhaṃ puretaraṃ  
 neva kāme ca gehaṃ ca hitvā idān' eva pabbajissāmi<sup>11</sup>, anujāna maṃ ti

Evañ ca pana vatvā „tiṭṭhatha tumhe, maṃ tumhehi 15  
 saddhiṃ kathentaṃ eva vyādhijarāmarañāni upagacchantīti“  
 te ubho pi vanditvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā nikkhamitvā  
 Gaṇḍātīram eva agamāsi. Hatthipālo pi tassāpi<sup>12</sup> ākāse nisī-  
 ditvā dhammaṃ desetvā<sup>13</sup> „samāgamo mahā bhavissatīti“  
 tath' eva nisīdi. Punadivase purohito pallaṃkamajjhagato<sup>14</sup> 20  
 nisīditvā cintesi: „mama puttā pabbajitā, idān' ahaṃ ekako  
 va manussakhānuko<sup>15</sup> jāto 'mhi, ahaṃ pi pabbajissāmīti“  
 brāhmaṇiṃ saddhiṃ mantento

15. Sākhāhi rukkho labhate samaññaṃ,

pahīnasākhāṃ pana khānum<sup>16</sup> āhu,

25

pahīnaputtassa maṃ' ajja hoti

Vāseṭṭhi bhikkhācariyāya kālo ti gātham āha. 308.

Tattha labhate samaññaṃ ti rukkho ti vohāraṃ labhati, Vāseṭṭhīti  
 brāhmaṇiṃ ālapati, bhikkhācariyāya 'ti mayham pi pabbajjāya kālo, puttā-  
 naṃ santikam eva gamissāmīti. 30

So evam vatvā brāhmaṇe pakkosāpesi. Saṭṭhibrāhmaṇa-  
 sahaṃsāni sannipatimsu. Atha ne<sup>17</sup> āha: „tumhe kim karissathā“

<sup>1</sup> so Bā; Cks cceva <sup>2</sup> Cks bhāvabbāvalilā-, Bā hāsabhāsavi-. <sup>3</sup> Bā -ti. <sup>4</sup> Bā  
 -mattaṃ. <sup>5</sup> Cs Bā -tvā <sup>6</sup> Bā etaṃ <sup>7</sup> Cs -ra, Bā -rā. <sup>8</sup> Bā -sadisaṃ-. <sup>9</sup>  
 Bā ummadento? <sup>10</sup> Bā ducchedanīyaṃ. <sup>11</sup> Cks -mīti. <sup>12</sup> Bā tassa pi <sup>13</sup> Bā  
 -sento. <sup>14</sup> Bā -kavaramajha-. <sup>15</sup> Bā -nu-. <sup>16</sup> Bā -ṇum. <sup>17</sup> Bā nesam.

'ti. „Tumhe pana' ācariyā“ 'ti. „Ahaṃ mama puttassa santike pabbajissāmīti“. „Na tumhākam eva nirayo upho, mayam pi pabbajissāmā“ 'ti. Asitikoṭṭidhanam brāhmaṇiṇi niyyādetvā yojanikaṃ brāhmaṇaparisaṃ gahetvā<sup>2</sup> nikkhamitvā  
 5 puttānaṃ santikam eva gato<sup>3</sup>. Hatthipālo tāya pi parisāya ākāse thatvā<sup>4</sup> dhammaṃ desesi. Punadivase brāhmaṇi cintesi: „mama cattāro puttā setacchattaṃ pahāya 'pabbajissāmā' 'ti gatā, brāhmaṇo pi purohitaṭṭhānena saddhiṃ asitikoṭṭidhanam chaḍḍetvā puttānaṃ nēva santikam gato, aham idha kiṃ  
 10 karissāmi, puttassa<sup>5</sup> gatamaggen' eva gamissāmīti“ sā atītaṃ udāharaṇaṃ āharantī udānagātham āha:

16. Aghasmi koṇcā va yathā himaccaye  
 tantāni<sup>6</sup> jālāni padāliya<sup>7</sup> haṃsā  
 gacchanti puttā ca patī ca mayhaṃ,  
 15 sāhaṃ kathaṃ nānuvaje pajānau ti. 309.

Tattha aghasmi koṇcā va yathā ti yath' eva ākāse koṇcā sakunā asajjamānā gacchanti, himaccaye ti vassān' accayena, tantāni<sup>6</sup> jālāni padāliya<sup>7</sup> haṃsā ti atīte kira channavutisahasā<sup>8</sup> suvaṇṇapaṇṇāsā vassārattapahonakaṃ sālīṃ Kaṇṇanaguhāyaṃ nikkhipitvā himassa<sup>9</sup> bhayena bahi  
 20 anikkhamitvā cātumāsāṃ tatth' eva vasanti, atha nesaṃ Unnanābhi' nāma makkaṭako guhadvāre jālaṃ bandhati. tam<sup>10</sup> haṃsā dviṇṇaṃ taruṇahaṃsānaṃ hi dviguṇaṃ<sup>11</sup> vatthaṃ denti, te thāmasampannatāya<sup>12</sup> taṃ jālaṃ chinditvā purato gacchanti, sesā tesāṃ gatamaggena gacchanti, sā tam atthaṃ pakāsentī evam āha, idaṃ vuttaṃ hoti: yath' eva ākāse koṇcasakunā asajjamānā gac-  
 25 chanti tathā himaccaye vassānātikkame dve taruṇahaṃsā tantāni<sup>13</sup> jālāni padāletvā gacchanti, atha nesaṃ gatamaggena itare haṃsā, idāni pana mamāpi puttā taruṇahaṃsā jālaṃ viya kāmajālaṃ<sup>14</sup> chinditvā gatā, mayāpi tesāṃ gata-  
 maggena gantabban ti iminā adhippāyena gacchanti puttā ca patī ca mayhaṃ, sv-ūhaṃ<sup>15</sup> kathaṃ nānuvaje pajānau ti āha

30 Iti sā „kathaṃ ahaṃ evaṃ pajānantī na pabbajissāmīti“ sannitṭhānaṃ katvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā āha<sup>16</sup>: „tumhehi

<sup>1</sup> Bā adds kiṃ. <sup>2</sup> Bā ādāya. <sup>3</sup> Bā adds va. <sup>4</sup> Ck ṭhapetvā. <sup>5</sup> Bā puttānaṃ ca. <sup>6</sup> Bā katāni. <sup>7</sup> Bā -leyya. <sup>8</sup> Bā chana-. <sup>9</sup> Bā vassa. <sup>10</sup> Bā omīti tam. <sup>11</sup> Bā -na. <sup>12</sup> Ck -ṭannāya. <sup>13</sup> Bā tāni. <sup>14</sup> Ck omīti jālaṃ viya kāmā. <sup>15</sup> Bā sāhaṃ. <sup>16</sup> Bā evamāha

kiṃ karissathā<sup>1</sup> "ti". „Tumhe pana<sup>2</sup> ayye<sup>3</sup>“ ti. „Ahaṃ<sup>4</sup>  
pabbajissāmīti“. „Mayam pi pabbajissāmā“ ti. Sā tam  
vibhavaṃ chaḍḍetvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā puttānaṃ  
santikam eva gatā ti. Hatthipālo pi<sup>5</sup> tāya pi parisāya ākāse  
nisīditvā dhammaṃ desesi. Punadivase rājā „kuhiṃ purohito“  
ti pucchi. „Deva purohito brāhmaṇi c' assa<sup>6</sup> sabbam dhanam  
chaḍḍetvā dvitiojanikaṃ<sup>7</sup> parisāṃ gahetvā puttānaṃ santikam  
eva<sup>8</sup> gatā“ ti. Rājā „assāmikadhanam amhākaṃ pāpuṇātīti“  
tassa gehato dhanam āharāpesi. Ath' assa aggamahesī<sup>9</sup>  
„rājā<sup>10</sup> kiṃ karotīti“<sup>11</sup> pucchitvā „purohitassa gehato dhanam  
āharāpetīti“ vutte „purohito kuhin“ ti vatvā „sapajāpatiko  
pabbajjatthāya<sup>12</sup> nikkhanto“ ti sutvā „ayam rājā brāhmaṇena  
ca brāhmaṇiyā ca catūhi puttehi ca<sup>13</sup> jahitam ukkāraṃ<sup>14</sup> chaḍḍi-  
tam<sup>15</sup> khelaṃ mohena mūlho attano gharaṃ āharāpesi<sup>16</sup>, upa-  
māya naṃ bodhessāmīti“<sup>17</sup> sūnato maṃsaṃ āharāpetvā rājaṇ-  
gaṇe rāsiṃ kārapetvā<sup>18</sup> ujumaggaṃ<sup>19</sup> vissajjetvā jālaṃ pa-  
rikkhipāpesi. Gijjhā dūrato va disvā tass' atthāya otarimsu,  
tattha sappañña<sup>20</sup> jālaṃ pasāritaṃ ṇatvā atibhārikā hutvā  
„ujukaṃ uppatitum na sakkhissāmā“ ti attanā khāditamaṃsaṃ  
chaḍḍetvā<sup>21</sup> jālaṃ analliyitvā ujukaṃ eva uppatitvā gamimsu,  
andhabālā pana tehi chaḍḍitavamitaṃ khāditvā bhāriyā hutvā  
ujukaṃ uppatitum asakkontā gantvā jāle bajjhimsu. Ath'  
ekaṃ gijjhaṃ ānetvā deviyā dassayimsu, sā tam ādāya raṇṇo  
santikam gantvā „ehi tāva mahārāja, rājaṅgaṇe ekaṃ<sup>22</sup> kiriyaṃ  
passissāmā“ ti sihapañjaraṃ vivaritvā „ime gijjhe olokehi  
mahārājā“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

17. Ete bhutvā vamtivā ca pakkamanti vihaṅgamā

ye ca bhutvā na vamiṃsu te me hatthattham āgatā. 310.

<sup>1</sup> Bā -tha, omitting ti. <sup>2</sup> Bā adds kiṃ. <sup>3</sup> C<sup>s</sup> -o. <sup>4</sup> C<sup>k</sup> adds pana. <sup>5</sup> Bā omits pi. <sup>6</sup> Bā ca. <sup>7</sup> C<sup>s</sup> yoj-, Bā<sup>s</sup> tiyoj- <sup>8</sup> Bā -ke, omitting eva. <sup>9</sup> all three MSS. -si. <sup>10</sup> Bā adds tāta, C<sup>k</sup> ti. <sup>11</sup> Bā<sup>s</sup> karissatīti. <sup>12</sup> C<sup>k</sup><sup>s</sup> pabbaja-. <sup>13</sup> C<sup>k</sup><sup>s</sup> omit ca. <sup>14</sup> C<sup>k</sup><sup>s</sup> -ra <sup>15</sup> C<sup>s</sup> Bā -ta. <sup>16</sup> C<sup>s</sup> Bā -ti. <sup>17</sup> Bā<sup>s</sup> chaḍḍā-  
pessāmā ti. <sup>18</sup> Bā kāretvā <sup>19</sup> Bā ujum-. <sup>20</sup> C<sup>k</sup> -a <sup>21</sup> Bā<sup>s</sup> add vamtivā.  
<sup>22</sup> Bā<sup>s</sup> etaṃ. <sup>23</sup> Bā<sup>s</sup> so.



18. Avamī brāhmaṇo kāme, te<sup>1</sup> tvaṃ paccāvamissasi<sup>2</sup>,  
vantādo puriso rāja na so hoti paṇḍasiyo<sup>3</sup> ti. 311.

Tattha bhutvā vamiṭvā cā 'ti mamsaṃ khādītva vamiṭvā ca. paccā-  
vamissasīti paṭiparibhuñjissasi, vantādo ti parassa vamiṭakhādako, pa-  
5 saṃsiyo ti so taṇhāvasiko bālo Buddhādihi paṇḍitehi paṇḍasitabbo na hoti.

Taṃ sutvā rājā vippatīsārī ahosi, tayo bhavā ādittā viya  
upaṭṭhahimsu, so „ajj” eva r. pahāya mama pabbajitum vaṭṭa-  
tīti<sup>4</sup> uppannasamvego deviyā thutim karonto gātham āha:

19. Paṃke va<sup>4</sup> posaṃ palipe vyasannaṃ<sup>5</sup>  
10 balī yathā dubbalaṃ uddhareyya  
evam pi maṃ tvaṃ udatāri<sup>6</sup> bhoti  
Pañcālī gāthāhi subhāsītāhīti. 312.

Tattha vyasannaṃ<sup>7</sup> ti nimuggaṃ, visannaṃ ti pi pāṭho, uddhareyyā  
'ti kesesu vā hatthesu vā gahetvā ukkhipitvā thale ṭhapeyya, udatārīti<sup>8</sup>  
15 kāmapaṇkato uttārasi<sup>9</sup>, udatāstī<sup>10</sup> pi pāṭho, ayam ev' attho, uddhatāsīti pi  
pāṭho, uddharīti<sup>11</sup> attho, Pañcālīti Pañcālārājadhīte.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ khaṇaṃ ũeva pabbajitukāmo  
hutvā amacce pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā”<sup>12</sup> 'ti.  
„Tumhe pana<sup>13</sup> devā”<sup>14</sup> 'ti. „Ahaṃ Hatthipālassa santike  
20 pabbajissāmīti”. „Mayaṃ pi pabbajissāma devā”<sup>15</sup> 'ti. Rājā  
dvādasayojanike Bārāṇasīnagare r. chaḍḍetvā „atthikā setac-  
chattaṃ ussāpentū”<sup>16</sup> 'ti amaccaparivuto tiyojanaṃ<sup>17</sup> parisāṃ  
gahetva kumārass' eva santikaṃ<sup>18</sup> gato. Hatthipālo tassāpi<sup>19</sup>  
parisāya ākāse nisinnō dhammaṃ desesi.

- 25 S. raṇṇō pabbajitabhāvaṃ<sup>20</sup> pakāsento

20. Idam vatvā mahārājā Esukārī disampati  
raṭṭhaṃ hitvāna pabbaji nāgo chetvā va<sup>16</sup> bandhanan ti 313.  
gātham āha.

<sup>1</sup> Bā so. <sup>2</sup> Ck Bā pacchā- <sup>3</sup> Cks -iko. <sup>4</sup> Bā ca. <sup>5</sup> Cs vayasuttaṃ, Bā  
byasannaṃ. <sup>6</sup> Bā uddhakāri. <sup>7</sup> Bā byāsanaṃ. <sup>8</sup> Bā uddhatārīti. <sup>9</sup> so all  
three MSS for -resi? <sup>10</sup> Bā uddhamāsīti. <sup>11</sup> Cs uddhāpīti. Bā uddharīti  
<sup>12</sup> Bā adds kiṃ. <sup>13</sup> Bā -na <sup>14</sup> Bā -ke. <sup>15</sup> Bā tassa pi. <sup>16</sup> Cks -tvāna.

Punadivase nagare ohīnājano sannipatitvā rājadvāram  
gantvā deviyā ārocetvā nivesanam pavisitvā devīm vanditvā  
ekamantaṃ t̥hito

21. Rājā ca<sup>1</sup> pabbajjam arocayittha<sup>2</sup>

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho, 5  
tuvam pi<sup>3</sup> no<sup>4</sup> hohi<sup>5</sup> yath' eva rājā,  
amhehi guttā anusāsa rajjan ti gātham āha. 314.

Tattha anusāsa 'ti amhehi guttā<sup>6</sup> hutvā dhammena r. kārehi.

Sā mahājanassa kathaṃ sutvā sesagāthā abhāsi:

22. Rājā ca pabbajjam arocayittha<sup>7</sup> 10

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho,  
aham pi ekā carissāmi loke  
hitvāna kāmāni manoramāni. 315.

23. Rājā ca<sup>8</sup> pabbajjam arocayittha<sup>7</sup>

raṭṭhaṃ pahāya naraviriyaṣeṭṭho, 15  
aham pi ekā carissāmi loke  
hitvāna kāmāni yathodhikāni. 316.

24. Accentī<sup>9</sup> kālā tarayanti<sup>10</sup> rattiyo, (cfr. Saṃyutta Nikāya I p.3.)

vayogunā anupubbaṃ jahanti,  
aham pi ekā carissāmi loke 20  
hitvāna kāmāni manoramāni. 317.

25. Accentī<sup>11</sup> kālā tarayanti<sup>10</sup> rattiyo,

vayogunā anupubbaṃ jahanti,  
aham pi ekā carissāmi loke  
hitvāna kāmāni yathodhikāni<sup>12</sup>. 318. 25

26. Accentī<sup>11</sup> kālā tarayanti<sup>13</sup> rattiyo

vayogunā anupubbaṃ jahanti,  
aham pi ekā carissāmi loke  
sītibhūtā sabbam aticca saṅgan ti. 319.

<sup>1</sup> Bā omits ca. <sup>2</sup> Bās āro-, Cks arocayitvā. <sup>3</sup> Cks si. <sup>4</sup> Cks ne <sup>5</sup> Bās hoti.

<sup>6</sup> Bās sugutto. <sup>7</sup> Cks arocayitvā. <sup>8</sup> Bā pi. <sup>9</sup> Ck Bās accentī. <sup>10</sup> Bā vāyanti.

<sup>11</sup> Bā accentī. <sup>12</sup> Bā yato-. <sup>13</sup> Bā bhayanti.

Tattha ekā ti puttadhītikilesasambādhehi muñceitvā imasmim loke ekikā  
 va carissāmi, kāmānīti rūpādayo kāmagaṇe, yathodhikānīti<sup>1</sup> yena yena  
 odhinā thitāni tena tena<sup>2</sup> thitān' eva jahissāmi, na kiñci avassissāmiti attho,  
 accenti<sup>3</sup> kālā ti pubbanhādayo kālā atikkamanti, tarayantīti<sup>4</sup> atucchā  
 5 hutvā āyusaṃkhārān khepayamānā<sup>5</sup> gacchanti, vayoḡunā ti paṭhamavayādayo  
 tayo mandadasakādayo vā dasa koṭṭhāsā, arupubbaṃ jahantīti uparūpari-  
 koṭṭhāsāṃ appatvā tattha tatth' eva nirujjhanti, sītibhūtā ti uṇhakāra-  
 uṇhasabhāve kilese pahāya sītālā hutvā, sabbamaticca saṅgan ti rāga-  
 saṅgādikaṃ sabbasaṅgaṃ atikkamitvā ekā carissāmi, Hatthipālakumārassa  
 10 santikaṃ gantvā pabbajissāmi.

Iti sā imāhi gāthāhi mahājanassa dhammaṃ desetvā  
 amaccabharīyāyo pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“<sup>6</sup> 'ti.  
 „Tumhe pana ayye“<sup>7</sup> ti. „Ahaṃ pabbajissāmiti“. „Mayam  
 pi pabbajissāmā“<sup>8</sup> 'ti. Sā „sādhū“<sup>9</sup> 'ti rājanivesane suvaṇṇa-  
 15 koṭṭhāgarādini vivarāpetvā „asukatṭhāne ca mahānidhānaṃ  
 nidahitaṃ“ ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā „dinnaṃ nēva harantū“<sup>10</sup>  
 'ti vatvā suvaṇṇapaṭṭaṃ mahātale thambhe baddhāpetvā na-  
 gare bheriṃ carāpetvā mahāsampattiṃ chaḍḍetvā nagarā  
 nikkhami. Tasmim khane sakalanagaraṃ saṃkhubhitā<sup>11</sup>:  
 20 „rājā kira devī ca r. pahāya 'pabbajissāmā' 'ti nikkhantā,  
 mayaṃ idāni<sup>12</sup> kiṃ karissāmā“<sup>13</sup> 'ti. Tato manussā yathāpūritān'  
 eva gehāni chaḍḍetvā putte hatthe<sup>14</sup> gahetvā nikkhamimsu,  
 sabbā paṇā<sup>15</sup> pasāritaniyāmen' eva ṭhitā, nivattitvā olokento  
 nāma nāhosi, sakalanagaraṃ tucchāṃ ahosi. Devī pi tiyo-  
 25 janaparisaṃ<sup>16</sup> gahetvā tatth' eva gatā. Hatthipālo tassāpi  
 parisāya ākāse nisinna dhammaṃ desetvā dvādasayojanikaṃ  
 parisāṃ gahetvā Himavantābhimukho pāyāsi. „Hatthipāla-  
 kumāro dvādasayojanikaṃ Bārāṇasim tucchāṃ katvā 'pabba-  
 jissāmīti' mahājanaṃ ādāya Himavantaṃ gacchati, kimaṅga<sup>17</sup>  
 30 pana mayan“ ti sakala-Kāśirattṭhaṃ saṃkhubhitā<sup>18</sup>. Aparā-  
 bhāge parisā timsayojanikā<sup>19</sup> ahosi, so tāya parisāya saddhim

<sup>1</sup> Bā yato-. <sup>2</sup> Bā adds tathā. <sup>3</sup> Bā accanti. <sup>4</sup> Ck taranti, C\* tarantīti. <sup>5</sup>  
 Cks add khādayamānā <sup>6</sup> Ck -o, Bā pana kiṃ ayye. <sup>7</sup> Cks itvā-. <sup>8</sup> Bā idha  
<sup>9</sup> Bā -esu. <sup>10</sup> Ck paṇā. <sup>11</sup> Bā -nikaṃ pa-. <sup>12</sup> Bā kiṃmaṅga. <sup>13</sup> Bā  
 -khubbhi. <sup>14</sup> Ck tisa-, Bā tiyoj-.

Himavantaṃ pāvisi. Sakko āvajjanto taṃ pavattiṃ nātvā  
 „Hatthipālakumāro nekkhammaṃ<sup>1</sup> nikkhanto, mahāsaṇāgamo  
 bhavissati, vasaṇaṭṭhānaṃ laddhuṃ vaṭṭatīti“<sup>2</sup> Vissakanūnaṃ<sup>3</sup>  
 ānāpesi: „gaccha āyāmāto chattiṃsayojanaṃ vitthārato  
 pannarasayojanaṃ assamaṃ māpetvā pabbajitaparikkhāre<sup>4</sup>  
 sampādehīti“. So „sādhū“<sup>5</sup> ti patisuṇitvā Gaṇḍatīre ramaṇīye  
 bhūmibhāge vuttappamāṇaṃ assamapadaṃ māpetvā paṇṇa-  
 sālāsu kaṭṭhattharaṇapaṇṇattharaṇaāsanādīni<sup>6</sup> paññāpetvā sabbe  
 pabbajitaparikkhāre māpesi<sup>7</sup>. Ekekissā paṇṇasālāya dvāre  
 ekeko caṃkamo rattitṭhānadivāṭṭhānaparicchinnō<sup>8</sup> katasudhā-  
 parikammo ālambanaphalako, tesu tesu ṭhānesu nānāvapaṇṇa-  
 surabhikusumasañchannā<sup>9</sup> pupphagacchā, ekekassa caṃ-  
 kamassa koṭiyaṃ ekeko udakabharito kūpo, tassa santike  
 ekeko phalarukkhō, so eko<sup>10</sup> va sabbaphalāni phalati, idaṃ  
 sabbam devatānubhāvena ahosi. Vissakammo<sup>11</sup> assamaṃ<sup>12</sup> mā-  
 petvā paṇṇasālāsu pabbajitaparikkhāre ṭhapetvā „ye keci  
 pabbajitukāmā ime parikkhāre gaṇhantū“<sup>13</sup> ti jātihiṇḍulakena  
 bhittiyā akkharāni likhitvā attano ānubhāvena bheravasadde  
 migapakkhiduddasike amanusse ca paṭikkamāpetvā sakaṭṭhā-  
 nam eva gato. Hatthipālakumāro ekapadikamaggena Sakka-  
 dattiyaṃ assamaṃ pavisitvā akkharāni disvā „Sakkena mama  
 mahābhinnikkhamaṇaṃ<sup>14</sup> nikkhantabhāvo nāto bhavissatīti“  
 dvāraṃ vivaritvā paṇṇasālāṃ pavisitvā isipabbajjaliṅgaṃ<sup>15</sup>  
 gahetvā nikkhamitvā caṃkamaṃ otarivā katipaye aparā-  
 paraṃ caṃkamitvā sesajanakāyaṃ pabbājetvā assamapadaṃ<sup>16</sup>  
 vicārento taruṇaputtānaṃ itthinaṃ<sup>17</sup> majjhe<sup>18</sup> ṭhāne paṇṇa-  
 sālāṃ<sup>19</sup> adāsi, tato anantaraṃ mahallakittinaṃ, tato anan-  
 taraṃ vaṇjhittinaṃ<sup>20</sup>, samantā parikkhipitvā pana purisānaṃ

<sup>1</sup> Bā mahābhinnikkhamaṇaṃ. <sup>2</sup> Bā visu-. <sup>3</sup> Bā -ṇameyā āsanā-, Ck kaṭṭhat-  
 tarapaṇṇasattaraās-, C° kaṭṭhattharaṇapaṇṇasattaraās-. <sup>4</sup> Ck -hi. <sup>5</sup> Ck° rattitṭhikā  
 paricchinne. <sup>6</sup> Bā -o. <sup>7</sup> Bā° ekeko. <sup>8</sup> Bā assamapadaṃ. <sup>9</sup> Ck gaṇhātū, C°  
 gaṇhatu. <sup>10</sup> Ck° -nikkhammaṃ, Bā -nekkhamaṇaṃ. <sup>11</sup> Ck° -jjaṃ-. <sup>12</sup> Ck itthi-  
 gaṇaṃ, C° Bā itthinaṃ. <sup>13</sup> Bā majja-. <sup>14</sup> C° -lā. <sup>15</sup> Ck vajjh-, Bā majhi-.

adāsi. Ath' eko rājā „Bārāṇasiyaṃ kira rājā n' atthiti“  
 āgantvā alaṃkatapaṭiyattanagaraṃ<sup>1</sup> oloketvā rājanivesanaṃ  
 āruyha tattha tattha ratanarāsiṃ disvā „evarūpaṃ nagaraṃ  
 pahāya pabbajjakālato paṭṭhāya pabbajjā nāṃ' esā ulārā bha-  
 5 vissatiti“ surāsoṇḍena maggaṃ pucchitvā Hatthipālassa santi-  
 kaṃ pāyāsi. Hatthipālo tassa vanantaṃ' āgatabhāvaṃ ñatvā  
 paṭimaggam gantvā ākāse nisinna parisāya dhammaṃ desetvā  
 assamapadaṃ netvā sabbaṃ parisam pabbājesi. Eten' upā-  
 yena aññe pi cha rājāno pabbajimsu. Satta rājāno bhoge<sup>8</sup>  
 10 chaḍḍayimsu<sup>4</sup>. Chattimsayojaniko assamo nirantaro<sup>5</sup> paripūri.  
 Yo kāmavitakkādīsu aññataraṃ vitakketi mahāpuriso tassa  
 dhammaṃ desetvā Brahmavihārabhāvanam eva ca<sup>6</sup> kaṣiṇa-  
 bhāvanaṃ ca ācikkhati, ne<sup>7</sup> yebhuyena jhānābhīññaṃ<sup>8</sup> nib-  
 battetvā tīsu koṭṭhāsesu dve koṭṭhāsā Brahmaloce nibbattimsu,  
 15 tatiyakotṭhāsaṃ tidhā katvā eko koṭṭhāso Brahmaloce nibbatti,  
 eko chasu kāmasaggesu, eko isīnaṃ pāricariyaṃ<sup>9</sup> katvā  
 manussaloce, tīsu kusalasampattīsu nibbattimsu. Evaṃ Hat-  
 thipālassa sāsanaṃ apagatanirayatiracchāṇayonipettivisaṃsura-  
 kāyaṃ<sup>10</sup> ahosi.

20 Imasmiṃ Tambapaṇṇidīpe paṭhaviṇṇaloka - Dhammaguttatthero  
 Kāṭakandhakāravāsi - Phussaḍevatthero<sup>11</sup> Uparimaṇḍalakamalayavāsi-  
 Mahāsaṃgharakkhitatthero<sup>12</sup> Malimahādevatthero<sup>13</sup> Bhaggirivāsi-Mahā-  
 devatthero<sup>14</sup> Vāmantapabbhāravāsi-Mahāsīvattthero<sup>15</sup> Kālavalīmaṇḍapa-  
 vāsi-Mahānāgattthero Kuddālasamāgame Mūgapakkhasamāgame Cūla-  
 25 sutasomasamāgame Ayogharapaṇḍitasamāgame Hatthipālasamāgame ca  
 sabbapaccā nikkhantapurisā<sup>16</sup> ahesuṃ, tenāha Bhagavā:

Abhittharetha kalyāṇe ti (Dhp. v. 116.)

kalyāṇaṃ hi<sup>17</sup> turitaturiten' eva kātappaṃ.

<sup>1</sup> Bā - yattaṃ. <sup>2</sup> Bā vanantaraṃ. <sup>3</sup> Ck<sup>s</sup> sattarājabhoggā. <sup>4</sup> Bā chaḍḍitvā. <sup>5</sup> Bā - rā. <sup>6</sup> Bā - naṃ ceva. <sup>7</sup> Bā omits ne. <sup>8</sup> Bā - ā. <sup>9</sup> Bā paricā-. <sup>10</sup> Ck<sup>s</sup> - nīrayaṃ, C<sup>s</sup> - nīrayaṃ - - visayaṃ, Bā - taṃ nīraya - - yoniyāṃpetti-. <sup>11</sup> Bā kākāṇḍarakāra-. <sup>12</sup> Bā uparimaṇḍakamolaṇḍāsi-. <sup>13</sup> Bā mālayamahā-. <sup>14</sup> Bā taggadivāsi-. <sup>15</sup> Bā pāmanta-. <sup>16</sup> Bā - parisā. <sup>17</sup> Bā tattha kalyāṇaṃ, omitting hi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ<sup>1</sup> nikkhanto yevā“ ti vatvā j. s.: „Tadā Esukārī rājā Suddhodana-mahārājā ahoṣi, devī Mahāmāyā, purohito Kassapo, brāhmaṇī Bhaddakāpilānī, Ajapālo Anuruddho, Gopālo Moggallāno, Assapālo Sāriputto, sesaparisā Buddhaparisā, Hatthipālo aham eva“ ti. 5  
Hatthipālajātakaṃ.

#### 14. Ayogharajātaka.

Yamekarattim paṭhaman ti. Idam S. J. v. mahā-nekkhammaṃ<sup>2</sup> nēva ā. k. Tadā pi hi so „na bhikkhave idān“ eva pubbe pi T. mahānekkhammaṃ nikkhanto yevā“ ti vatvā a. ā.: 10

A. B. Br. r. k. Brahmaddattassa rañño aggamaheṣi gab-bhaṃ paṭilabbhivā laddhagabbhapharihārā pariṇatagabbhā pac-cūsasamanantare<sup>3</sup> puttaṃ vijāyi. Tassā<sup>4</sup> purimattabhāve ekā sapattī<sup>5</sup> „tava jātaṃ pajam khādituṃ labhissāmīti“ pattha-naṃ ṭhapesi, sā kira sayam vāmjhā hutvā puttamātukodhena<sup>6</sup> 15  
taṃ patthanam katvā yakkhayoniyam nibbatti. Itarā rañño aggamaheṣi hutvā imam puttaṃ vijāyi. Sā yakkhini tadā ukāsam labhivā deviyā passantiyā<sup>7</sup> va bhībhaccharūpā<sup>8</sup> hutvā āgantvā taṃ dārakaṃ gahetvā palāyi. Devī „yakkhini me<sup>9</sup> puttaṃ gahetvā palāyatīti“ mahāsaddena viravi. Itarāpi dāra- 20  
kaṃ mūlakakandaṃ<sup>10</sup> viya murumurāyanti<sup>11</sup> khādītva devim<sup>12</sup> hatthavikārādīhi rosetvā<sup>13</sup> tajjetvā<sup>14</sup> pakkāmi. Rājā<sup>15</sup> sutvā „kim sakkā yakkhiniyā kātun“ ti tuṇhī ahoṣi, puna deviyā vijāyanakāle gālham ārakkham akāsi. Devī puna puttaṃ vijāyi. Yakkhini<sup>16</sup> āgantvā tam pi khādītva gatā. Tatiyavāre 25  
tassā kucchiyam M. paṭisandhim gaṇhi. Rājā mahājanam sannipātāpetvā<sup>17</sup> „deviyā jātaṃ jātaṃ pajam ekā yakkhini

<sup>1</sup> Bā -bhinekkhamanaṃ. 14. Cfr. Cariyā-P p. 94. <sup>2</sup> Bā -nikkhamanaṃ <sup>3</sup> Bā -samanantare. <sup>4</sup> Bā tassa. <sup>5</sup> Ck -im, Cs -i, Bā saṭattakkā. <sup>6</sup> Bā pnta-betu-. <sup>7</sup> Bā -ye, Ck -ya. <sup>8</sup> Ck bhimbha-, Bā vibhacca-, Bā vibhacca-. <sup>9</sup> Cks me yakkhini <sup>10</sup> Bā mūlakandaṃ. <sup>11</sup> Cks -ti, Bā murumurākaronti. <sup>12</sup> Bā deviyā. <sup>13</sup> Bā pakāsetvā. <sup>14</sup> Bā tajjantā. <sup>15</sup> Bā adda taṃ vacanaṃ, Bā taṃ. <sup>16</sup> Bā sā ya-. <sup>17</sup> Bā -pātetvā

khādati, kin nu kattabban“ ti pucchi. Ath' eko „yakkhā  
 nāma tālapaṇṇassa bhāyanti, deviyā hatthapādesu tālapaṇṇam  
 bandhitum vaṭṭatīti“ āha, aparo „ayogharassa' bhāyanti,  
 ayogharam katum vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti attano  
 5 vijite kammāre sannipātetvā „ayogharam karoṭhā“ 'ti āṇā-  
 petvā āyuttake<sup>2</sup> adāsi. Antonagare yeva ramaṇīye bhūmi-  
 bhāge geham paṭṭhapesum, thambhe ādim<sup>3</sup> katvā sabbe<sup>4</sup> ge-  
 hasambhārā ayomayā va ahesum, navahi māsehi ayomayan  
 mahantaṃ caturassasālam<sup>5</sup> niṭṭhānam agamāsi, tam niccam  
 10 pajjalitapadīpam eva hoti. Rājā deviyā gabbhaparipākam  
 ūtvā ayogharam alamkārapetvā tam ādāya ayogharam pāvisi.  
 Sā tattha dhaññapuññalakkhanaṃ<sup>6</sup> puttaṃ vijāyi, Ayoghara-  
 kumāro t' ev' assa<sup>7</sup> nāmaṃ karimsu. Tam dhātīnam datvā  
 mahantaṃ ārakkham samvidahitvā<sup>8</sup> rājā devin ādāya nagaram  
 15 padakkhiṇam katvā alamkatapāsādatalam eva abhirūhi.  
 Yakkhī<sup>9</sup> pi udakavāram gantvā Vessavaṇassa udakam<sup>10</sup> ha-  
 rantī<sup>11</sup> jivitakkhayaṃ pattā. M. ayoghare yeva vaḍḍhitvā  
 viññūtaṃ patto tatth' eva sabbasippāni uggaṇhi. Rājā „ko me  
 puttassa vayapadeso<sup>12</sup>“ ti amacce pucchitvā „soḷasavasso  
 20 deva sūro<sup>13</sup> thāmasampanno yakkhasahassam pi paṭibāhitum  
 samattho“ ti sutvā „r. assa dassāmīti“ sakalanagaraṃ alam-  
 kārapetvā „ayogharato tam nīharitvā ānethā“ 'ti āha. Amaccā  
 „sādhū devā“ 'ti dvādasayojanikam<sup>14</sup> Bārāṇasim alamkārapetvā  
 sabbālamkāravibhūsitam maṇḍalavāraṇam ādāya tattha gantvā  
 25 kumāram alamkaritvā hatthikkhandhe nisīdāpetvā „deva kula-  
 santakam alamkatanagaraṃ padakkhiṇam katvā pitaram Kā-  
 sirājānam vandatha, ajj' eva setacchattaṃ labhissathā“ 'ti  
 āhamsu. M. nagaram padakkhiṇam karonto ārāmarāmaṇeyyakam  
 vaṇṇapokkharanībhūmirāmaṇeyyakam pāsādarāmaṇeyyakādīni

<sup>1</sup> Bā atheko yakkhini nāma ayogharam. <sup>2</sup> Ck ay-. <sup>3</sup> Bā ādikam. <sup>4</sup> Bā -a. <sup>5</sup>  
 (<sup>1</sup>s caturassālam, Bā catusā-. <sup>6</sup> Ck -na, Bā -nasampannam. <sup>7</sup> Bā tvevassa.  
<sup>8</sup> Bā -dahi. <sup>9</sup> Bā yakkhīni. <sup>10</sup> Ck -ka. <sup>11</sup> Bā vāhanti <sup>12</sup> Bā vayappatta-  
 padeso. <sup>13</sup> Ck Bā su- <sup>14</sup> Bā -niyam.

disvā cintesi: „mama pitā maṃ ettakaṃ kālāṃ bandhanāgāre  
 vasāpesi, evarūpaṃ alambatanagaram daṭṭhum na adāsi<sup>1</sup>, ko  
 nu kho mayhaṃ doso“ ti amacce pucchi. „Deva, n' atthi  
 tumhākaṃ doso, tumhākaṃ pana dve bhātike ekā yakkhinī  
 khādi, tena vo pitā ayoghare vasāpesi, ayogharena tumhākaṃ  
 jīvitaṃ laddhaṃ“ ti. So tesaṃ vacanaṃ sutvā cintesi: „ahaṃ  
 dasamāse Lohakumbhiniraye viya<sup>2</sup> Gūthaniraye viya ca mātu-  
 kucchimhi vasitvā mātukucchito nikkhantakālato paṭṭhāya  
 soḷasa vassāni etasmim<sup>3</sup> bandhanāgāre vaṣim, bahi oloketum  
 pi na labhim<sup>4</sup>, yakkhiniyā hatthato mutto pi panāhaṃ n' eva  
 ajaro na amaro, kim me rajjena, rajje tṭhitakālato paṭṭhāya  
 dunnikkhamaṇaṃ<sup>5</sup> hoti, ajj' eva mama pitaraṃ pabbajjāṃ  
 anujānāpetvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajissāmīti“ so na-  
 garam padakkhiṇaṃ katvā rājakulaṃ pavisitvā rājānaṃ van-  
 ditvā atṭhāsi. Rājā tassa sarīrasobhaṃ oloketvā balavasine-  
 hena amacce olokesi. Te „kim karoma devā“ ti vadimsu.  
 „Puttaṃ me ratanarāsiṃhi tṭhapetvā tīhi saṃkhehi abhisin-  
 citvā kañcanaṃālāṃ<sup>6</sup> setacchattaṃ<sup>7</sup> ussāpethā“ ti. M. pitaraṃ  
 vanditvā „na mayhaṃ rajjen' attho, ahaṃ pabbajissāmi, pab-  
 bajjāṃ me anujānāthā“ ti āha. „Tāta rajjāṃ paṭikkhipitvā  
 kimkāraṇā pabbajasīti“<sup>8</sup>. „Deva ahaṃ mātukucchimhi dasa-  
 māse Gūthaniraye viya vasitvā kucchito nikkhanto yakkha-  
 bhayena<sup>9</sup> soḷasa vassāni bandhanāgāre vasanto bahi oloketum  
 pi na labhim, Ussadaniraye khitto viya ahoṣim, yakkhinito<sup>10</sup>  
 mutto 'mhīti pi ajarāmaro<sup>11</sup> na homi, maccu nāmi<sup>12</sup> esa na  
 sakkā kenaci jinitum<sup>13</sup>, bhava ukkaṇṭhito<sup>14</sup> 'smi, yāva me vyā-  
 dhijarāmarāṇāni nāgacchanti tāvad eva pabbajitvā dhammaṃ  
 carissāmi, alam me rajjena, anujāna maṃ devā“ ti vatvā  
 pitu dhammaṃ desento āha:

<sup>1</sup> Bā nādāsi. <sup>2</sup> Bā add ca. <sup>3</sup> Cks eka-. <sup>4</sup> Bā add ussadaniraye khitto viya  
 ahoṣi. <sup>5</sup> Bā -maṇi. <sup>6</sup> Bā -aṇca. <sup>7</sup> Bā -jissatīti. <sup>8</sup> Bā yakkhani-. <sup>9</sup> Bā  
 -nihatthato. <sup>10</sup> Bā ajaro amaro. <sup>11</sup> Bā ni, Ck nāme na. <sup>12</sup> Bā add vañ-  
 cetum. <sup>13</sup> Bā ukkakkhito.



1. Yam ekarattim paṭhamam gabbhe vasati mānavo<sup>1</sup>  
abbh' utthito va sayati sa gaccham na nivattati. 320.
2. Na yujjhamānā na balena vassitā  
narā na jīranti<sup>2</sup> na cāpi mīyare,  
5 sabbam hi tam jātijarāy' upaddutam,  
tam me matī hoti: carāmi dhammam. 321.
3. Caturaṅginim seuam subhimsarūpaṃ  
jayanti ratthādhipatī pasayha,  
na maccuno jayitum<sup>3</sup> ussahanti,  
10 tam me etc. 322.
4. Hatthīhi assehi rathehi pattini  
parivāritā muccare ekaceyyā<sup>4</sup>,  
na maccuno muccitum<sup>5</sup> ussahanti, etc. 323.
5. Hatthīhi assehi rathehi pattihī  
15 sūrā<sup>6</sup> pabhañjanti<sup>7</sup> padhamśayanti.  
na maccuno bhañjitum<sup>8</sup> ussahanti, etc. 324.
6. Mattā gajā bhinnagaḷā pabhinnā  
nagarāni maddanti janam hananti,  
na maccuno madditum ussahanti, etc. 325.
- 20 7. Issāsīuo katahatthāpi dhīrā  
dūrepātī<sup>9</sup> akkhaṇavedhino pi  
na maccuno vijjhītum ussahanti, etc. 326.
8. Sarāni khīyanti sasalakānanā,  
sabbam hi tam khīyati dīgham antaram,  
25 sabbam hi tam bhañjare kālapariyāyam<sup>10</sup>, etc. 327.
9. Sabbesam evam hi narānarīnam<sup>11</sup>  
calācalaṃ pāṇabhuno 'dha jīvitam<sup>12</sup>  
paṭo va dhuttassa dumo va kūlajo, etc. 328.

---

<sup>1</sup> C<sup>s</sup> B<sup>d</sup> -na-. <sup>2</sup> C<sup>k</sup> B<sup>d</sup> ji- <sup>3</sup> B<sup>d</sup> -tum. <sup>4</sup> C<sup>ks</sup> -veyyā. <sup>5</sup> B<sup>d</sup> muñci-. <sup>6</sup> all three M<sup>s</sup> S. su-. <sup>7</sup> C<sup>k</sup> pahañjanti. B<sup>d</sup>s pabhiñjanti? <sup>8</sup> C<sup>k</sup> mubhañjitum, B<sup>d</sup> muñcitum <sup>9</sup> B<sup>d</sup> dūrepātī, B<sup>s</sup> dūrepātī, C<sup>ks</sup> pure pātī. <sup>10</sup> C<sup>ks</sup> kālakīriyā <sup>11</sup> C<sup>k</sup> narānanārī, C<sup>s</sup> narānanārīm, B<sup>d</sup> naranārīnam. <sup>12</sup> C<sup>k</sup> pāṇabhuno dha-pivikaṃ. C<sup>s</sup> pāṇabhuno dajīvitam. B<sup>d</sup> pāṇabhūno-.

10. Dumapphalāneva<sup>1</sup> patanti mānavā  
daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā  
nariyo<sup>2</sup> narā majjhimaporisā ca, etc. 329.
11. Nāyaṃ vayo tārakarājasannibho,  
yad abbatitāṃ<sup>3</sup> gatam eva dāni taṃ<sup>4</sup>, 5  
jiṇṇassa<sup>5</sup> hī n' atthi ratī kuto sukhaṃ, etc. 330.
12. Yakkhā piṣācā athavāpi petā  
kupitāpi te assasanti<sup>6</sup> manusse,  
na maccuno assasit' ussahanti<sup>6</sup>, etc. 331.
13. Yakkhe piṣāce athavāpi pete 10  
kupite pi te nijjhapanam karonti,  
na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 332.
14. Aparādhake dūsake heṭhake ca  
rājāno daṇḍenti viditva<sup>7</sup> dosaṃ,  
na maccuno daṇḍayit' ussahanti<sup>8</sup>, etc. 333. 15
15. Aparādhakā dūsakā heṭhakā ca  
labhanti te rājino<sup>9</sup> nijjhapetum,  
na maccuno nijjhapanam karonti, etc. 334.
16. Na khattiyo ti na pi brāhmaṇo ti<sup>10</sup>,  
na aḍḍhakā balavā tejavāpi, — 20  
na maccurājassa apekha-m-atthi<sup>11</sup>, etc. 335.
17. Sihā ca vyagghā ca atho pi dīpiyo  
pasayha khādanti vipphandamānam,  
na maccuno khādītum<sup>12</sup> ussahanti, etc. 336.
18. Māyākārā<sup>13</sup> raṇḍamajjhe karontā<sup>14</sup> 25  
mohenti<sup>15</sup> cakkhūi janassa tāvade,  
na maccuno mohayit' ussahanti<sup>16</sup>, etc. 337.

<sup>1</sup> so all three MSS for -nīva? <sup>2</sup> Bds nā-. <sup>3</sup> Ck abbanīnam, Bd yadubbhattitaṃ.

<sup>4</sup> or dānitaṃ? Ck dhānitaṃ, Bd gatamevanādi. <sup>5</sup> Ck Bd jinnassa, C<sup>s</sup> chinassa.

<sup>6</sup> Bd -situm mussahanti. <sup>7</sup> Bd viditvāna <sup>8</sup> Bd -tum muss-. <sup>9</sup> Bd rājāno, C<sup>ks</sup>

rājito? <sup>10</sup> Bds pi na ca br pi. <sup>11</sup> Ck apekhamatti, Bd apekhamatti. C<sup>s</sup>

apekhamatti corr. to -matthi? <sup>12</sup> all three MSS. -tum. <sup>13</sup> C<sup>ks</sup> -ram. <sup>14</sup>

C<sup>ks</sup> -to <sup>15</sup> C<sup>s</sup> Bd mohanti <sup>16</sup> C<sup>ks</sup> mohitum.

19. Āsīvisā kupitā uggatejā  
 ḍasanti<sup>1</sup> mārenti pi te manusse,  
 na maccuno ḍasitum<sup>2</sup> ussahanti, etc. 338.
20. Āsīvisā kupitā yaṃ ḍasanti  
 5 tikicchakā tesam visam hananti,  
 na maccuno daṭṭhavisam hananti, etc. 339.
21. Dhammantarī Vetaraṇī ca Bhojo  
 visāni hantvāna bhujaṅgamānaṃ  
 sūyanti te kālakatā tath' eva, etc. 340.
- 10 22. Vijjādhara ghoram adhiyamānā  
 adassanaṃ osadhelī vajanti,  
 na maccurājassa vajant' adassanaṃ<sup>3</sup>, etc. 341.
23. Dhammo have rakkhati dhammacārī, (Dh. p. 126, Jāt. I. 31,  
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, [Therag. 35.]
- 15 esānisamso dhanime suciṇṇe:  
 na duggatiṃ gacchati dhammacārī. 342.
24. Na hi dhammo, adhammo ca ubho samavipākino, (Dhp. 90, 91,  
 adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggatin ti. 343.

Tattha yamekarattin ti yebhuyyena sattā mātukucchiṃhi paṭisandhiṃ  
 20 gaphantā rattin gaphanti, tasmā evam aha, ayaṃ paṇ' ettha attho: yaṃ eka-  
 rattin vā divā vā pathamam eva paṭisandhiṃ gahetvā mātukucchisaṃkabhāte  
 gahhe vasati, mānava ti satto kalalabhāvena paṭiṭṭhāti, abbhutṭhito<sup>4</sup> va  
 sayatīti<sup>5</sup> so mānava yathā nāma valāhakaṣaṃkabhāto abbho<sup>6</sup> utṭhito nibbhatto  
 vāyuvegāhato<sup>6</sup> paṭigacchati tath' eva

- 25 Pathamam kalalaṃ<sup>7</sup> hoti, kalalā<sup>8</sup> hoti abhudaṃ, (Cfr. Milinda - p. 421 )  
 abbudā jāyatī<sup>9</sup> pesī, pesiyā<sup>10</sup> jāyate<sup>11</sup> ghano.  
 ghanā pasākhā<sup>12</sup> jāyanti kesā lomā nakhāni<sup>13</sup> ca  
 Yaṃ c' assa bhuñjati mātā annapānaṃ ca bhojanaṃ  
 tena so tattha yāpeti<sup>14</sup> mātukucchigato naro ti
- 30 imam<sup>15</sup> mātukucchiyaṃ kalalādibhāvaṃ kucchito ca nikkhanto mairadassa-  
 kādibhāvaṃ āpajjamāno satataṃ samitaṃ gacchati, sa gacchaṃ na nivattatīti

<sup>1</sup> Cks ḍayhanti, Bḍ ḍassanti. <sup>2</sup> Bḍ ḍassitum <sup>3</sup> Cks -ti dassanaṃ, Bḍ na  
 maccuno rājassa vajanti adass-. <sup>4</sup> Ck vassati, Bḍ vasayātīti. <sup>5</sup> Cks abbhā. <sup>6</sup>  
 Bḍ -vegena hato <sup>7</sup> Ck kalam, Cḥ kalalā <sup>8</sup> Ck kalā <sup>9</sup> Ck -ti, Bḍ -te. <sup>10</sup>  
 Cḥ pesī, Ck omits pesiyā. <sup>11</sup> Cks nibbattate. <sup>12</sup> Ck pasākhā, Cḥ pasākha, Bḍ  
 pañcasākhā. <sup>13</sup> Bḍ nakhāpi. <sup>14</sup> Bḍ -si. <sup>15</sup> Cḥ idam, Bḍ tattha imam.

sa cāyaṃ<sup>1</sup> evaṃ gacchanto puna abbudato kalalabhāvaṃ pesiḍāto vā abbu-  
 dādibhāvaṃ khiddādasakato<sup>2</sup> mandadasakabhāvaṃ vanṇadasakāḍito vā<sup>3</sup> khiddā-  
 dasakāḍibhāvaṃ pāpunituṃ na nivattati<sup>4</sup>, yatbā jai<sup>5</sup> eso valābako vātavegeṇa  
 saṃcunṇiyamāno<sup>6</sup> ahaṃ asukaṭṭhāne nāma uṭṭhito puna nivattitvā tatth<sup>7</sup> eva<sup>8</sup>  
 gantvā pakatibbāvena thassāmiti<sup>9</sup> na labhati yad assa gataṃ<sup>10</sup> taṃ gatam eva  
 yaṃ antarabitaṃ taṃ antarabitaṃ eva hoti taṃ so pi kalalāḍibhāvena gaccha-  
 māno gacchat<sup>11</sup> eva, tasmīṃ tasmīṃ koṭṭhāse saṃkhārā purimapurimānaṃ<sup>12</sup>  
 paccayā hutvā paccato anivattitvā tattha tatth<sup>13</sup> eva bhijjanti, jarākāle saṃ-  
 khārā amhehi esa pnbbe yuvā tbāmasampanno kato<sup>14</sup> puna taṃ<sup>15</sup> nivattitvā  
 tatth<sup>16</sup> eva karissāmā<sup>17</sup> 'ti na labbhanti<sup>18</sup>, tattha tatth<sup>19</sup> eva antarādbāyantīti dasseti,  
 10 nayuyjjhamānā<sup>20</sup> ti ubhato mūhasaṅgāme<sup>21</sup> yujjantā, na balena vassitā<sup>22</sup>  
 ti na kāyabalena vā yodhabalena vā<sup>23</sup> upagatā samannāgatā, na jīrantīti<sup>24</sup>  
 purimanakāraṃ<sup>25</sup> āharitvā evarūpāpi narā na jīranti na cāpi miyyare<sup>26</sup> ti  
 artho vedītabbo, sabbaṃ hi taṃ ti mahārāja sabbam eva hi idaṃ pāpi-  
 maṇḍalaṃ<sup>27</sup> mābāyante<sup>28</sup> pīliyamānā ucchughaṭikā viya jātiyā ca jarāya ca  
 15 upaddutaṃ niccaṃ pīlitaṃ, tamme matī hotīti<sup>29</sup> tena kāraṇena manā pabba-  
 jitvā dhammaṃ carāmiti matī hoti cittaṃ uppajjati, caturaṅgiṇiṃ ti hatthi-  
 ādīhi caturaṅgehi samannāgataṃ, senaṃ subhīṃsarūpan ti suṭṭhu bhīṃsa-  
 jātikaṃ<sup>30</sup> senaṃ, jayantīti kadāci ekacce rājāno attano senāya jinanti<sup>31</sup>, na  
 maccuno ti te<sup>32</sup> pi rājāno mahāsenassa maccuno senaṃ jayitum na ussa-  
 20 hanti, na vyādbhjarāmarāṇāni madditum sakkonti, muccare ekacceyyā<sup>33</sup> ti  
 tehi hatthiādīhi parivāritā ekacce paccāmittānaṃ hatthato muccanti, maccuno  
 pana santikā muccitum na sakkonti, pabbhājantīti<sup>34</sup> ete hi hatthiādīhi  
 paccatthikarājūnaṃ nagarāni bhāṇjanti<sup>35</sup>, padhamaṃsayantīti mahājānaṃ  
 dhamisento<sup>36</sup> padhamsento<sup>37</sup> jīvitaḥkayaṃ pāpenti, na maccuno ti te pi  
 25 maraṇakāle patte maccuno bhāṇjītum na sakkonti, bhinnagaḷā pabbhinnaṃ ti  
 tiṣṭu ṭhānesu pabbhinna<sup>38</sup> evaṃ bhinnā hutvā madaṃ<sup>39</sup> galantā<sup>40</sup> paggarīyamadā  
 ti attho, na maccuno ti te pi mahāmaccuṃ madditum na sakkonti, issāsīno  
 ti issāsā dhanuggahā, katahatthā ti susikkhitā, dūrepātīti saraṃ dūre  
 pātetum samattā, akkhaṇavedbino ti aviraddbavedhino vijjūlōkena  
 30 vijjbanasamatthā vā, sarānīti Anotattādīni mahāsarāni<sup>41</sup> khīyanti yeva,  
 saselaḥkānaṃ ti sapabbatavanasaṇḍā<sup>42</sup> mahāpaṭṭhavi pi kbīyati<sup>43</sup>, sabbāni  
 hi taṃ ti sabbam idaṃ saṃkhārāgataṃ dīgham antaraṃ ṭhatvā<sup>44</sup> khīyat<sup>45</sup> eva,

<sup>1</sup> Ck<sup>s</sup> sabbāvaṃ. <sup>2</sup> Bā khiddādida-. <sup>3</sup> Bā omits]vā. <sup>4</sup> Bā -titi. <sup>5</sup> Ck<sup>s</sup> saṃcunni-,  
 C<sup>s</sup> saṃsaṃcunni-, Bā sucunṇamāno viya, Bā sucunṇiyamāno. <sup>6</sup> Bā<sup>s</sup> tatheva.  
<sup>7</sup> Ck<sup>s</sup> ṭṭha-. <sup>8</sup> Bā yaṃ disaṃ kataṃ. <sup>9</sup> Bā omits purima. <sup>10</sup> C<sup>s</sup> karo, Bā  
 gato. <sup>11</sup> Bā naṃ. <sup>12</sup> Ck<sup>s</sup> labhanti. <sup>13</sup> C<sup>s</sup> calha-?, Bā byūle-, B<sup>s</sup> bvūlba? <sup>14</sup>  
 Ck<sup>s</sup> omits yodhabalena vā. <sup>15</sup> Ck<sup>s</sup> ji-, Bā ja-. <sup>16</sup> Bā -mainna-. <sup>17</sup> Ck<sup>s</sup> meyyare,  
 Bā na cāpi na-, C<sup>s</sup> na cāpi na corr. to na cāpi mi-. <sup>18</sup> Ck<sup>s</sup> -la. <sup>19</sup> Bā -tena.  
<sup>20</sup> Ck<sup>s</sup> hoti. <sup>21</sup> Ck<sup>s</sup> -takaṃ, Bā bhīṃsanakajātikaṃ. <sup>22</sup> Bā jayanti. <sup>23</sup> Bā  
 atite. <sup>24</sup> Bā<sup>s</sup> ekacceyyā. <sup>25</sup> Bā pabbhī-, B<sup>s</sup> na bhīṃ-. <sup>26</sup> Bā<sup>s</sup> pabbhī-. <sup>27</sup> so  
 all three MSS. <sup>28</sup> Bā vidhamsento. <sup>29</sup> Ck<sup>s</sup> bhinnā. <sup>30</sup> Bā maddaṃ. <sup>31</sup> Ck<sup>s</sup>  
 gal-. <sup>32</sup> Bā<sup>s</sup> add pi. <sup>33</sup> Ck<sup>s</sup> omit sa. <sup>34</sup> Ck<sup>s</sup> -yanti. <sup>35</sup> Bā<sup>s</sup> katvā.

kappuṭṭhānaggiṇṇu patvā Mahāmeru pi agginukhe madhusittakam viya vilīyat'  
 eva, anumatto pi<sup>1</sup> samkhāro thātum na sakkoti, kālapariyāyan<sup>2</sup> ti kālapari-  
 yāyan<sup>3</sup> nassanakālavāram<sup>4</sup> patvā sabbam bhañjare<sup>5</sup>, sabbasamkhārāgataṃ bhijjat'  
 eva<sup>6</sup>, tassa pakāeānattham Sattaauriyasuttam<sup>7</sup> āharitabbam, calācalaṇ ti cañ-  
 5 calaṇ sakabbhāvena thātum asamattham nānābhāvavinābhāvasabbhāvam eva,  
 pānabhuno dha jīvitan ti idhaloke imesaṃ pānabhūtānaṃ jīvitaṃ, paṭo va  
 dhuttaeaa dumo va kūlajo ti surādhutto hi suraṃ dievā udare baddham  
 sātakaṃ datvā pipat' eva, nadikūle jātadumo va kūle lujjamāne<sup>8</sup> lojjati, yathā  
 esa paṭo ca<sup>9</sup> dumo ca<sup>10</sup> cañcalā evaṃ eattānaṃ jīvitaṃ devā 'ti, dumap-  
 10 pbalānevā<sup>2</sup> 'ti yathā pakkāni phalāni vātāhatāni<sup>11</sup> dumaggato bhūmīyaṃ  
 patanti idhaloke tatv' eva ime mānavā jarāvātāhatā<sup>12</sup> jīvita<sup>13</sup> galitvā<sup>14</sup> ma-  
 ranapatbaviyaṃ patanti, daharā ti antamaso kalalabhāve thitāpi majjhimaporisā  
 nārīnarānam majjbe thitā ubhatovyañjanakanapumsakā, tārakarājassannibho  
 ti yathā tārakarājā kālapakkhe<sup>15</sup> khīno puna junhapakkhe pūراتi na evaṃ  
 15 sattānaṃ vayo<sup>16</sup>, vayo sattānaṃ hi yad abbatitāṃ<sup>17</sup> paṭam<sup>18</sup> eva dāni taṃ<sup>19</sup>  
 na<sup>20</sup> tassa punāgamaṇaṃ atthi, kuto ratitī jarājñjassa kāmāgñesu ratī pi n'  
 atthi, te paṭicca uppajjanakasukhaṃ kuto yeva, yakkhā ti mahiddhikā yakkhā,  
 piśācā ti paṇisuppiśācā. peṭā ti peṭṭivisaṃyikā, assasanti ti assāsavātēna  
 upahananti<sup>21</sup> āvisanti ti vā attho, na maccuno ti maccum pana te pi<sup>22</sup> assā-  
 20 sena vā upahanitum āvisitum vā<sup>23</sup> na sakkonti, nijjhāpanaṃ karontīti  
 balikammavasena khamāpentī pasādentī, aparādhake ti rājāparādhakāra<sup>24</sup>,  
 dūsake ti rājjadūsake, heṭhake ti saudhicchedādīhi lokavibheṭhake, rājāno  
 ti rājāno, viditva<sup>25</sup> dosan ti dosaṃ jānitvā yathārūpena daṇḍenti<sup>26</sup>, na  
 maccuno ti te pi maccum daṇḍayitum na sakkonti, nijjhāpetun ti sakkhīhi<sup>27</sup>  
 25 attano niraparādhabbhāvaṃ pakāsetvā paeādetvā, na aḍḍhakā balavā tejavā-  
 pīti ime aḍḍhā ayaṃ kāyabalañāṇabalādīhi balavā ayaṃ tejavā ti evaṃ pi na  
 maccurājassa apekkha-m-atthi<sup>28</sup>, ekasmim pi satte apekkhā pemaṇ eīneho n'  
 atthi, eabbam evābbimaddatīti daeeti, pasāyjhā 'ti balakkārena abbiḥhavitvā, na  
 maccuno ti te pi maccum khādītum na sakkonti, karontā<sup>29</sup> ti māyaṃ  
 30 karontā<sup>29</sup>, mohentīti<sup>30</sup> abhūtaṃ bhūtaṃ katvā dassentā<sup>31</sup> mohenti<sup>30</sup>, ugga-  
 tejā ti uggatēna visena<sup>32</sup> samannāgatā, tikicchakā ti visavejjā, Dham-  
 mantarī Vetaraṇī ca Bbojo ti ete evannāmakā vejjā, ghoramadhi-  
 yamānā ti ghorāṇā nāma vijjāṇā adbhīyanta, osadheṭhī ghorāṇā vā gandhā-

<sup>1</sup> Cks anumatto ti. <sup>2</sup> so all three MSS. for -pariyāyan. <sup>3</sup> Rd -ya. <sup>4</sup> Ck nassakāla-. <sup>5</sup> Bd bhu-. <sup>6</sup> Cks bba-. <sup>7</sup> cfr. Westerg., Codd. Orient. I, 34. <sup>8</sup> Cs nu-. <sup>9</sup> Cks Bd va. <sup>10</sup> Cks va. <sup>11</sup> Bd vāta-. <sup>12</sup> so Ck; Cs jarānavānāhatā, Bd jarātena hatā, B<sup>2</sup> tena hatā. <sup>13</sup> Ck pitā. <sup>14</sup> Cks galitvā. <sup>15</sup> Bd kālē-. <sup>16</sup> Cks omit vayo. <sup>17</sup> Bds yadubbhatitāṃ, Ck yadabbhatitī, Cs yadabbhanitāṃ. <sup>18</sup> Bd ka-. <sup>19</sup> Bd -kaṇ. <sup>20</sup> Cks omit na. <sup>21</sup> Cks -banti. <sup>22</sup> Bd maccu - -, Cks maccu pana te su. <sup>23</sup> Cks omit vā. <sup>24</sup> all three MSS. rāja-. <sup>25</sup> Bd -tvāna. <sup>26</sup> Bd daṇḍanti. <sup>27</sup> so Cks; Bds sikkbati. <sup>28</sup> Ck Bd -matti. <sup>29</sup> Bd -to. <sup>30</sup> Bd moha-. <sup>31</sup> Cks -to. <sup>32</sup> Bd visatejena. <sup>33</sup> Bds tehi oeadbehi.

riṃ vā vijjāṃ sāvetvā osadhiṃ ādāya te<sup>1</sup> paccatthikānaṃ adassanaṃ vajanti<sup>2</sup>.  
dhammo ti sucaritadhammo, rakkhātīti yena rakkhito taṃ paṭirakkhati,  
sukhaṃ ti chasu, kāmasaggesu<sup>3</sup> sukhaṃ āvhati pāpetīti paṭisandhivasena  
upaneti.

Evam M. catuvīsati-gāthāhi<sup>4</sup> pitu dhammaṃ desetvā<sup>5</sup>  
„maharāja tumhākaṃ rajjaṃ tumhākaṃ eva hotu, na mayhaṃ  
iminā attho, tumhehi pana saddhiṃ kathentam eva maṃ<sup>6</sup>  
vyādhijarāmaraṇāni<sup>7</sup> upagacchanti, tiṭṭhatha tumhe“ ti vatvā  
ayadāmaṃ bhinditvā<sup>8</sup> mattahatthi viya Kañcanapañjaraṃ bhin-  
cītva<sup>9</sup> sīhapotako viya kāme pahāya mātāpitaro vanditvā nik-<sup>10</sup>  
khami. Ath' assa [pitā „mama pi rajjen' attho n' atthīti“ r.  
pahāya tena saddhiṃ yeva uikkhami. Tasmim nikkhante<sup>9</sup>  
devī pi amaccāpi brāhmaṇagahapatikādayo pīti sakalanagara-  
vāsino gehāni chaḍḍetvā nikkhamiṃsu. Samāgamo mahā<sup>15</sup>  
ahosi, parisā dvādasayojanikā<sup>10</sup> jātā, taṃ ādāya M. Hima-  
vantaṃ pāvīsi. Sakko tassa nikkhantabhāvaṃ nātvā Vissa-  
kammaṃ<sup>11</sup> pesetvā dvādasayojanāyāmaṃ sattayojanavittihāraṃ  
assanapadaṃ<sup>12</sup> kāresi, sabbe pabbajitaparikkhāre paṭiyādāpesi.  
Tatoparam<sup>13</sup> M-assa pabbajjā<sup>14</sup> ca ovādadānaṃ ca Brahmalo-  
parāyanatā ca parisāya anapāyagamanīyatā<sup>15</sup> ca sabbā heṭṭhā-<sup>20</sup>  
vuttanāyena' eva veditabbā.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ<sup>16</sup>  
nikkhanto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitaro mahārājakulāni  
ahesuṃ, parisā<sup>17</sup> Buddhaparisā, Ayogharapaṇḍito aham evā“ 'ti.  
Ayogharajātakaṃ. Vīsatinipāta vaṇṇanā niṭṭhitā<sup>18</sup>.<sup>25</sup>

<sup>1</sup> Bdk tehi osadhehi. <sup>2</sup> Cks vadanti <sup>3</sup> Cks kāmagesu. <sup>4</sup> Bd -tiyā gā-  
Cks omīti maṃ. <sup>5</sup> Cks omīti jarā. <sup>6</sup> Bd chindetvā. <sup>7</sup> Bd omīti mātā -- bh n-  
ditvā. <sup>8</sup> Bd adds yeva. <sup>9</sup> Bd -niyā. <sup>10</sup> Bds visu-. <sup>11</sup> Bd adds māpetvā. <sup>12</sup>  
Bd ito. <sup>13</sup> Bd pabbajjītvā. <sup>14</sup> Bd anappāyatā, B<sup>2</sup> anupāyatā. <sup>15</sup> Bds mahābhi-  
nikkhamanaṃ. <sup>16</sup> Bd sesapa-. <sup>17</sup> Bd -tassa vaṇṇanā niṭṭhitā samattā.

Formerly published :

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

The Sutta-Nipāta, being a collection of some of Gotama Buddha's dialogues and discourses. Edited by V. Fausbøll. Part 1. Text. London. Published for the Pāli Text Society. 1885.







See vol 1

S. Cals  
2/2/77

N 2

